SAĞ SOL KUTUPLAŞMASI

LATİN AMERİKA VE EMPERYALİZM

JAMES PETRAS

Levent Şahverdi Arşivi

Levent Şahverdi Arşivi

LATİN AMERİKA VE EMPERYALİZM

JAMES PETRAS

Levent Şahverdi Arşivi

Levent Şahverdi Arşivi

SAĞ SOL KUTUPLAŞMASI
LATİN AMERİKA VE EMPERYALİZM
James Petras
Türkçesi: Emel COŞKUN

ISBN: 975-8868-10-1

Mephisto 11
Kuramsal 2
Mephisto Basım Yay. San. ve Tic. Ltd. Şti.
1. Baskı Şubat, 2005
Baskı Adedi: 1000

Yayın Yönetmeni: Şahmettin KINA-Hüseyin BAYAT
Yayın Editörü: Murat KAPLAN
Yayına Hazırlayan: Hakan TANITTIRAN
Kapak: Ajans PLAZA – (0212) 612 85 22
Dizgi: Musa ÖZDEN
Redaksiyon-düzelti: Mehtap ÇAĞ
Baskı: Kitap Matbaası – (0212) 501 46 36

© Bu kitabın yayın hakları Mephisto Basım Yay. San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir.

Genç Mephisto Kitabevi
Caferağa Mah. Muvakkithane Cad.
No: 15 Kadıköy-İstanbul
(0216) 414 35 19
(0216) 414 35 41

Genç Müzik
İMÇ 6 Blok 6311
Unkapanı-İstanbul
(0212) 522 88 90
(0212) 526 00 54

Levent Şahverdi Arşivi

SAĞ SOL KUTUPLAŞMASI
LATİN AMERİKA VE EMPERYALİZM

James Petras

TÜRKÇESİ
Emel COŞKUN

MEPHİST

Levent Şahverdi Arşivi

Levent Şahverdi Arşivi

İÇİNDEKİLER

ABD ve Latin Amerika	7
Latin Amerika'da Emperyalizm ve Direniş	97
Anti-Emperyalist Siyaset: Sınıf Oluşumu ve Sosyo-Politik Eylem	117
ABD Başkanlık Seçimleri, Sağ Sol Kutuplaşması, Seçim Sandığı ve Sokak	159
Kolombiya, Venezüella, Darbeler, Geri Çekilmeler ve Radikalleşme	191
Brezilya Nereye?	271
Yıl İki: Derinleşerek Devam Eden Neo-Liberalizm	383
Arjantin: Halk Ayaklanmasından 'Normal Kapitalizm'e	405
Bolivya: Sömürgeleştirilme İle Devrim Arasında	451
Aydın Sorumluluğu ve Küba'da İnsan Hakları	465

Levent Şahverdi Arşivi

Levent Şahverdi Arşivi

ABD VE LATİN AMERİKA

Dünyadaki 2005 yılı gelişmeleri 2004'ün ana olay ve eğilimleri tarafından belirlenecek.

2004, birincisi ve en önemlisi, ABD'nin emperyal askeri aygıtının yenilebileceğini en dramatik ve kesinlikli biçimde gösterdi. Irak direnişi, ABD İmparatorluğunun yenilmez olmadığını kanıtladı. ABD işgal ordusu, 1500 asker ölüsü, 25 bine yakın yaralısı ve ciddi "ruhsal hastalıklardan" mustarip olan 35 binin üzerindeki askeriyle, sömürgeci savaşı muzaffer bir sonuca ulaştırabilecek gibi görünmüyor. ABD sömürgeci güçleri ve uydu-ları ülke çapında günde ortalama 100'ün üzerinde saldırıyla karşılaşıyorlar. Geri dönen askerlerin yaptığı güvenilir açıklamalara göre moral bozukluğu ve yabancılaşma yaygınlaşıyor. Tersine, Irak direnişi, yüzde 95'i Iraklı olan binlerce yeni gönüllünün savaşa girmesiyle birlikte güç kazanıyor.

Irak direnişinin ve ABD'nin zafiyetinin anlamı ABD'nin 2005 yılında herhangi bir önemli "düşmanına" (İran, Suriye, Venezüella) karşı muhtemelen büyük bir kara savaşı başlatamayacak olmasıdır. ABD'nin sömürgeci savaşının azalan şansı ve (Macaristan, Polonya, Ukrayna) uydu güçlerinin artan biçimde geri çekilmesi, 2005'de büyük bir tartışmayı kışkırtacak. Hilary Clinton'un da dahil olduğu çok sayıda önde gelen Demokrat, Cum-

Levent Şahverdi Arşivi

huriyetçi ve Siyonist savaşın derinleştirilmesi ve daha fazla askerin; 100 bine yakın askerin daha Irak'a gönderilmesi çağrısında bulunuyorlar. Kongre'de Rumsfeld'e yönelik olarak yapılan "liberal" eleştirilerin çoğu son derece savaşçı ve militarist: 2005'de ABD'nin Irak'ta daha fazla askeri operasyonuna, daha fazla can kaybına ve daha fazla asker ailesi, eski asker ve "ortalama Amerikalı" tepkisine tanık olacağız.

2005'in başlarında ABD ekonomisi dış finansmana ve spekülatif kazançlara bağlı biçimde genişlemeye devam edecek. Doların 2004 yılında yaşanan hızlı gerilemesi 2005 yılında sürecek ve dolar rezervlerinden daha büyük bir kaçışa neden olacak. 2005 ortalarında, dolarize ekonomide önemli bir krizi, ABD stoklarında önemli bir düşüşü ve Japonya ile muhtemelen Çin'in elindeki değersizleşmiş dolarların genel olarak satışa çıkartılmasını bekleyebiliriz. Bu da muhtemelen ABD İmparatorluğunun yerel temellerini zayıflatacak olan genel bir ekonomik kriz yaratabilir.

ABD içindeki elit kaygıları benzeri görülmemiş ölçüde yoğunlaşacak. "Yeni Militaristler" (liberal Demokratlar, yeni-muhafazakarlar ve Siyonistler) Ortadoğu'daki Bush/Rumsfeld "zayıflığı" ile karşı karşıya kalacaklar. Profesyonel ordu ve güvenlik güçleri (FBI), Pentagon siyaseti üzerindeki Siyonist/Yeni-muhafazakar denetimi sorgulayacaklar. İsrail'e casusluk yapmakla suçlanan Büyük İsrail lobisi AIPEC önderlerinin tutuklanması ve yargılanması gündeme gelebilecek ve bu da büyük Yahudi örgütlenmeleri arasındaki bölünmeleri kışkırtabilecek. Yine önemli bir nokta, 2005 yılında Pentagon'daki yeni-muhafazakar ideologlarla büyük ABD çokuluslıları ve bankerleri arasında Çin siyaseti konusunda yükselen bir gerilim yaşanacak. Çin genişle-

Levent Şahverdi Arşivi

dikçe, deniz aşırı ekonomik gücü artıkça, enerji ve hammadde kaynaklarına ulaşımını güvence altına aldıkça, yeni-muhafazakarlar (ve onların "insan hakları" müttefikleri) daha saldırgan bir politik ve askeri kapışma talep edecekler. Tersine, Wall Street'deki gerçekçilerse, Çin'in ABD hazine bonoları satın almasının doların çöküşünü engellemek açısından yaşamsal bir önemde olduğunu biliyorlar: ABD'nin Çin'deki yatırımları 300 milyar doları aşıyor ve Çin ihracatının yüzde ellisi ABD'ye ABD çokuluslu şirketleri tarafından yapılıyor.

Dış askeri ve ekonomik krizler ve elitler arası çelişkiler yenilenen savaş karşıtı hareketten doğan genişleyen bir toplumsal protestoyu tetikleyecek. Ancak sendikal bürokrasi yalnızca özel sektörün yüzde 8'ini temsil eden yalıtılmış, iktidarsız, hareketsiz bir güç olmayı sürdürecek. Birçok "ilerici entelektüel" Irak'taki savaşı protesto etmeyi sürdürecek ancak hala özellikle Pentagon Siyonistleri ve Clinton gibi liberal savaş çığırtkanları arasındaki "yeni militaristler"le kapışmayı reddedecekler.

Avrupa ve Çin, İran ve Suriye gibi ABD karşıtları ile olan ilişkilerinde avantajlar kazanarak ve stratejik petrol ve hammadde kaynakları üzerindeki denetim için rekabeti sürdürerek, ABD İmparatorluğu ile yarışmaya ve işbirliğine devam edecekler. 2004'de Çin Brezilya, Arjantin, Venezüella, Bolivya, Şili, Küba ve Rusya ile, büyük çaplı, uzun vadeli enerji, mineral ve tarımsal ürün arzını ve bunların endüstriyel ve tüketici pazarlarına girişi güvence altına alan önemli yatırım ve ticaret anlaşmaları imzaladı. Avrupa ve Japonya İran, Rusya, Libya ve Afrika'da enerji arzını güvence altına almak üzere yoğun biçimde yatırım yapıyorlar. Bu emperyalistler arası rekabet Latin Amerika'nın uluslar arası iş bölümünde hammadde sağlayıcısı ve endüstriyel mallar

Levent Şahverdi Arşivi

ithalatçısı olarak oynadığı geleneksel rolüne olan bağımlılığını derinleştiriyor. Bu durum, temelde, özellikle kendi endüstriyel ekonomisine enerji sağlamak üzere yenilenemez madencilik sanayilerinde büyük bir yatırımcı haline gelen Çin ile olan ilişki açısından geçerli. Latin Amerika'nın Çin'le yaptığı anlaşmalar, pazarları çeşitlendirirken, İspanya tarafından başlatılan, ABD tarafından yaygınlaştırılan ve şimdi Çin'in yeni ortaya çıkmakta olan küresel imparatorluğu tarafından da uygulanmakta olan sömürgeci yağma kalıbına tam olarak uyuyor.

Latin Amerika'da, ABD Kolombiya ile popüler gerilla güçlerine karşı politik-askeri bir zafer elde etmek üzerine odaklanmaya devam edecek. ABD askeri varlığını artıracak, seçkin Kolombiya birlikleri üzerindeki doğrudan gözetimlerini yoğunlaştıracak ve Ekvador, Venezüella ve Brezilya savunma bakanlıkları ve güvenlik güçleri ile olan işbirliklerini yoğunlaştırarak, ülkenin iç tarafını canice yollarla köylülerden boşaltmaya çalışırken, gerillaların çevresindeki dış "kuşatmayı" sıkılaştırmaya yönelecek. ABD çokulus petrol şirketleri Latin Amerika'daki, özellikle de Meksika, Venezüella, Arjantin ve Ekvador'daki varlıklarını yoğunlaştırarak, ABD açısından son derece avantajlı olan büyük "ortak" sondaj anlaşmalarına ulaşmaya çalışacaklar.

ABD Venezüella'daki Chavez rejimini ve Arjantin'deki Kirschner hükümetini politik açıdan iç ve dış politikada daha fazla uyuma doğru zorlamak üzere sıkıştırmaya devam edecek. Her iki rejim açısından da, ABD'nin örtülü etkisi silahlı kuvvetlerin, dış işleri bakanlıklarının ve güvenlik güçlerinin en tepelerindeki alanlarda mevcut. ABD'nin dışarıda aşırı sağı (Arjantin'de Macri, Menem ve Murphy ve Venezüella'da darbe yanlısı Convergencia) ve rejimlerin içinde de sözde "ılımlıları" aynı anda

Levent Şahverdi Arşivi

desteklemek biçimindeki "ikili oyunu" yürütmesi beklenebilir.

ABD Brezilya, Bolivya, Peru ve Ekvador'daki neo-liberal rejimlere güçlü biçimde destek vermeyi sürdürecek ama aynı zamanda neo-liberal muhalefetle de yakın biçimde çalışacak.

ABD'nin Irak'taki duruma bağlı olarak ortaya çıkan zayıf genel askeri durumu veri olmak kaydıyla, ABD Latin Amerika'daki ordu ve güvenlik güçleriyle, yükselen politik muhalefeti bastırmak için daha yakın biçimde çalışacak.

2005 yılında ABD'ye ve politik müttefiklerine karşı Latin Amerika'da gerçekleşecek olan asıl meydan okuma birçok yeni ve yenilenen güçten gelecek: Arjantin'deki örgütlü işçilerden; Bolivya'daki işçiler, işsiz işçiler ve köylü gruplarından; Brezilya'daki yeni sendika "CONLUTA" ile MST'nin militan kesimleri ve kamu çalışanları sendikalarının bazı kesimlerinden; Ekvador'daki yenilenen yerli hareketi CONAIE'den ve Kolombiya'daki popüler hareketlerle gerilla hareketlerinin, beklenen büyük karşı saldırısından. Seçim hareketleri alanında Lopez Obrador'un Başkanlık adaylığı ve işçilerin, köylülerin ve sivil grupların "çapraz" bağımsız ittifakı, Meksika'da önemli politik sonuçlar doğuran bir politik kutuplaşmayı hızlandırabilir. Venezüella'da Chavista hareketinin popüler temeli ile "ılımlı"önderliğin önemli kesimleri arasında daha büyük bir kutuplaşma olması muhtemel.

2005 yılında Venezüella, Brezilya ve Meksika'da ortaya çıkacak olan yeni politik kutuplaşmalarla, genel olarak "ortanın solu" seçim ittifaklarına dair "yanılsamaların sonu"na tanık olacağız. Ortadoğu ve Asya savaşları ile bağlanmış olan Washington, kestaneyi taşeten alacak Lula ve Uribe gibi politik ittifaklarına ve acil durumlarda da yerel güvenlik güçlerine dayanacak. Yeni Yıl

Levent Şahverdi Arşivi

başlarken ABD İmparatorluğunun askeri ve ekonomik geleceği geçen yıl olduğundan daha karanlık. Derinleşen savaşlardan, ekonomik krizlerden ve yaygınlaşan doğrudan eylemlerden oluşan bir "Yeni Yıl" öngörebiliriz. Irak'ta, tıpkı Vietnam'da olduğu gibi, daha fazla yenilgi savaşın daha fazla tırmanmasıyla sonuçlanacak; daha fazla asker, daha fazla silah, daha fazla işkence ve genel katliamlar ve Irak toplumunun daha fazla imhası. ABD'nin top yekun savaşı bir ulusal kurtuluş mücadelesini "tüm halkın savaşına" dönüştürecek. ABD işbirlikçi rejimleri, yurtiçinde daha fazla izole olarak ve Irak'ta büyük bir yenilginin kokusunu alarak, giderek ABD'yi terk edecekler. 2005'de kukla rejimler, seçimler gelip geçecek ama savaş eskisinden de kızgın biçimde ateşlenecek; ABD kamuoyunu hükümetlerinin bu savaşı kazanamayacağı ve kazanmayacağı gerçekliğiyle daha fazla yüzleşmeye zorlayarak; kaybedilen savaşın maliyetini ödeyenin kendileri olduğu gerçeğiyle yüzleşmeye zorlayarak. Ama Washington geri çekilmeyecek: Sivil militaristler tüm ideolojik inançlarını ABD'nin yenilemez, tek süper güç olduğu üzerine inşa ettiler; Pentagon Siyonistleri bu durum ABD'yi dünyanın geri kalanında zayıflatmak anlamına gelse bile bölgesinde meydan okunamaz bir İsrail kurma düşüne bağlılar. Politik sınıf (Demokratlar ve Cumhuriyetçiler) ve çoğu general bir geri çekilmenin; bir yenilginin diğer ülkeleri de ABD'nin dünya üzerindeki üstünlüğüne meydan okumaya teşvik edeceğine inanıyorlar. Washington'un 2005 yılına yönelik mantığı Savaş sürmeli, zafer kazanılmalı; Iraklı ya da Amerikalı ne kadar insan canına mal olursa olsun biçimindedir. Hazine ve bütçe Savaş Mantığına esir olmuş durumda: İmparatorluk, emperyal yenilmezlik imgesinin savunulması uğruna, dizlerinin üzerine doğru çökertiliyor.

Levent Şahverdi Arşivi

Emperyalizm ve Latin Amerika

Bazı entelektüel dinozorlar hariç çoğu yazar, gazeteci ve akademisyen dünya iktidarının yapısına dair analizlerine 'emperyalizm' kavramını tekrar dahil etti. 'Hegemonya' üzerinde yoğunlaşan ilk tartışmalar, ABD İmparatorluğu'nun askeri güç, işgal ve zora dayalı yönetim üzerindeki yeni vurgularını açıklamada yetersizdir. 50 yıl önce Latin Amerika Ekonomik Komisyonu (CEPAL), dünya ekonomisini "merkez" ve "çevre" açısından tanımladı, 20 yıl sonra dünya-sistemi kuramcıları bu tanımlamaya yarı-çevreyi dahil ettiler.

Uzun zaman tarihsel, sınıfsal ya da devlet özelinde herhangi bir tespitten yoksun kalan bu koşullar, çağdaş dünyada çoğu eleştirel yazar tarafından fazla kullanışlı bulunmadı. Bugün, uluslararası güç ilişkilerinin yönü ve doğasına ilişkin karşı karşıya kaldığımız başlıca tüm sorunlar, gittikçe artan savaşlar, direnişler ve istilalar, emperyalizmin –özellikle en güçlü ve saldırgan imparatorluk, Amerika Birleşik Devletleri– doğası ve dinamikleri etrafında dönüyor.

ABD İmparatorluğu'nun sürdürülebilirliğine dair temel sorular çoktan soruldu; en azından onun varlığı, askeri ve ekonomik yapısına dair olanlar. En basit haliyle üzerinde ortaklaşılan soru, ABD İmparatorluğu'nun yükselişte mi yoksa düşüşte mi olduğudur. Görünüşte bu aslında 'merkezi bir sorun' gibi dururken, sorulması gereken daha temel soruları gölgede bırakır; imparatorluğun ulusal politikaları ve ekonomisi arasındaki ilişkiler, imparatorluğu ayakta tutan ve ona muhalefet eden sınıfsal ve politik ilişkiler, dış büyümeyi ve ulusal bozulmayı sürdürecek olan imparatorluğun politik kapasitesi gibi. Bazı akademisyenlere göre imparatorluk düşüşe geçmiştir çünkü "çok-uzamıştır"

Levent Şahverdi Arşivi

(Kennedy, Hobsbawm, Wallerstein), fakat imparatorluk kaynaklarının yerel ekonomiden imparatorluğa yeniden tahsis edilmesini sürdüren imparatorluğun yönetici sınıfının kapasitesi, imparatorluk yapısını kuşatan dayanıklı devlet, medya ve parti yapıları ve en önemlisi de imparatorluğa hizmet edecekleri bulma yeteneği dikkate alınmaz.

Üç bölgenin askeri istilası (Balkanlar, Afganistan ve Irak) da dahil olmak üzere, imparatorluğun devam eden dinamik büyümesi, ABD vatandaşlarının büyük çoğunluğunun bizzat onayı ile gerçekleşir. Ne gariptir ki, askeri istilalara onay veren bu ABD vatandaşları, ülkenin yakın tarihinde görülmemiş derecede büyük çaplı sosyal ve ekonomik kesintilerden, en ağır vergilerden acı çekiyor. Küreselleşme ve Irak Savaşı'na karşı Seattle, Washington ve diğer şehirlerde nadiren gerçekleşen kitle gösterilerini, imparatorluğu zayıflatan ve ona meydan okuyan bir hareket miş gibi değerlendiren izlenimci-yorumcular yanıldılar. Savaş başladığında büyük gösteriler sona erdi, ne kanlı işgale muhalefet eden, ne de sömürge karşıtı direnişe destek veren bir kitle hareketi meydana çıktı. Metodolojik perspektiften bakarsak, aynı derecede önemli olarak imparatorluk iktidarının eleştirmenleri, imparatorluk öğretisinin dünyayı saran doğasını açıklamakta yetersiz kalıyor; Bush öğretisine göre imparatorluk savaşları, 'her yerde ve önceden tahmin edilebilir gelecek için'dir. Eleştirmenler, en somut ve açıkça belli olan hedefe ulaşmada –Irak örneğinde petrol– sürdürülen askeri müdahalenin Latin Amerika, Afrika ve Asya'daki (Kolombiya, Djibouti ve Filipinler vs.) çok yönlü taraflarını gözden kaçırıyor. Petrol, imparatorluk yapısının önemli bir bileşenidir fakat güç, kontrol, işbirlikçilerin üstünlüğü, rakipler ve bağımsız devletler de petrol kadar önemli-

Levent Şahverdi Arşivi

dir. ABD imparatorluk yapısının dünya çapındaki askeri ve politik saldırganlığını kapsamlı bir şekilde anlayabilmek için, ABD ekonomi imparatorluğunun boyutlarına ve faaliyet alanına odaklanmamız gerekir. ABD İmparatorluğu'nun düşüşte mi yoksa yükselişte mi olduğunu yeterince anlayabilmek için ulusal ekonomi (bundan sonra 'cumhuriyet' olarak adlandıracağım) ile uluslararası ekonomiyi (bundan sonra 'imparatorluk' olarak adlandıracağım) birbirinden ayırt etmek zorundayız.

ABD Ekonomi İmparatorluğu

Dünya ekonomisindeki iktidara dair tartışmalar çeşitli boyutlarda ele alınır. Can alıcı noktalardan biri, uluslararası ekonomik gücün rekabetçi devletlerin çokuluslu şirketleri (ÇUŞ) üzerinden kullanıldığıdır. Farklı devletlerin güçlerini incelemek için her bir devletle ilişkideki (1) en büyük (2) çok uluslu şirketlerin payını karşılaştırmak faydalı olacaktır.

Farklı devletlere bağlı ÇUŞ'ların sayısı ve pazar payıyla ölçülen 'genel güç' yapısının, özellikle farklı ulusal ÇUŞ'ların yoğunlaştığı alt sektörlere bakarak berraklaştırılması gerekir. Bizim hipotezimiz, farklı ülke ÇUŞ'larının farklı sektörlerde yoğunlaştığıdır. Güç sektörler karşısında homojen değildir; rekabet temel güç blokları arasında gittikçe artan şekilde dağılmıştır. Uzmanlaşma aracılığıyla yapılan bu dağılımın düzeyi imparatorluğa ait güçler arasındaki rekabetçi ve tamamlayıcı ilişkileri açığa vururken, bir güç merkezinin –ABD– çok daha fazla sektör üzerinde diğer güç bloklarından daha büyük bir egemenliğe sahip olduğu varsayılır.

En büyük 500 ÇUŞ'un belirlenmesinde Financial Times'da yayımlanan kriter ve hesaplamaları baz alıyoruz (Özel rapor FT

Levent Şahverdi Arşivi

Global, 27 Mayıs 2004). Şirketler kendi piyasa değerleri, borsa değeri, temelinde sıralanır. Bu değer şirketin hisse fiyatı ile basılmış hisse senedi sayısının çarpılması ile elde edilir. Kamu payının ağırlıkta olduğu şirketler ile aile holdingleri bu sıralamaya dahil edilmez. Hesaplama 25 Mart 2004 tarihinde yapılmıştır.

Baskın Ekonomik Güç: En Büyük 500 Çokuluslu Şirket

ABD, en büyük 500 ÇUŞ arasında 227 (yüzde 45) şirket ile en fazla sayıya ve yüzdelik orana sahip ülke olarak egemen güçtür, ABD'yi 141 şirket (yüzde 28) ile Batı Avrupa ve 92 şirket (yüzde 18) ile Asya izler. Bu üç bölgesel güç bloğu, dünyadaki en büyük ÇUŞ'ların yüzde 91'ini kontrol ediyor. Etrafımızı saran 'küreselleşme', bu güç bloklarını temel alan ÇUŞ'ların sermaye hareketi, ticaret, kredi, finans ve eğlenceyi kontrol etmek için elde ettikleri gücün bir türevi olarak değerlendirilebilir. Neredeyse büyük şirketlerin dörtte üçü (yüzde 73) Avrupa-ABD güç alanında konumlanır. Asya kökenli büyük ÇUŞ'lar yakın zamanlarda gittikçe artan oranda dünya ekonomisinde yerini almakta ve diğerlerine meydan okumaktadır, kısa ve orta vadede ise ABD-Avrupa ekonomik ekseni üstündür. Çin ve Hindistan'daki ekonomik patlama ve Japonya'nın ekonomik iyileşmesi; üstün durumdaki kapitalizmin gelişmesine, ekonomik piyasaların ABD-Avrupa ÇUŞ'ları tarafından fethedilmesine ve büyümesine yansır. Latin Amerika, Ortadoğu ve Afrika en büyük 500 ÇUŞ içerisinde toplam 11 şirkete sahiptir. Latin Amerika'da sadece Brezilya ve Meksika dünya klasmanında ÇUŞ'lara sahipken, Afrika sıfır ve Ortadoğu"da Güney Suudi Arabistan 6 ÇUŞ'tan 4'ünü kontrol etmektedir, Rusya felakete yol açan çöküşün ardından yağma kapitalizmine geçişiyle birlikte sadece 7

Levent Şahverdi Arşivi

ÇUŞ'a sahiptir. Dünya standartlarındaki ÇUŞ'ların en düşük gelişimine sahip olan kıtalar ve ülkeler, kesinlikle Avrupa-ABD ÇUŞ'larının ve onların devletlerinin üstün olduğu ülkelerdir. ABD-Avrupa ÇUŞ'larına hizmet eden müşteri yönetimleri altındaki iç sermaye birikiminin yetersizliği, kaynakların yağmalanması, kazancın büyük bankalara (500 içerisindeki) transferi ve genel birikim sürecinin bozulmasını devam ettiren en önemli sebeptir. Rusya ve Latin Amerika'da görünen az sayıdaki ÇUŞ, Avrupa-ABD ÇUŞ'larının varlığını kısıtlayabilen önceki devletçi sistemler tarafından kamu tasarrufları ve yatırımlarıyla kurulmuş ve büyük oranda özelleştirilmiş kamu kurumlarıdır.

Dev ÇUŞ'ların 'zirve'sinin daha yakından incelenmesi, aslında ABD gücünün büyük çaplı bir yoğunluğunu resmeder. İlk 10 içerisinde yer alan ÇUŞ'ların 8'i ABD ve 2'si Avrupa kökenlidir. En büyük yüzde 20'lik dilim içindeki şirketlerin ise yüzde 75'i ABD, yüzde 20'si Avrupa ve yüzde 5'i Japon şirketleridir. İlk 50 şirketin yüzde 60'ı ABD, yüzde 32'si Avrupa, yüzde 6'sı Japonya ve yüzde 5'i diğer ülkelerdendir. ABD gücünün en fazla yoğunlaştığı alan en büyük ÇUŞ'lar arasındadır ve içlerinden biri alt sıralara düştükçe daha büyük bir rekabet başlar.

ABD en büyük ÇUŞ'lara sahiptir; sanayide (General Electric), petrol ve gaz sektöründe (Exxon-Mobil), yazılım ve bilgisayar hizmetlerinde (Microsoft), ilaçta (Pfizer), bankacılıkta (Citicorp), perakendede (Walmart), sigortada (American International Group) ve bilgi teknolojisi donanımında (Intel). Bu dev ÇUŞ'ların toplam piyasa değeri 1 trilyon 979 milyar dolardır.

ABD İmparatorluğunun 'gerilemesinden' bahsedenler kesinlikle ABD'nin ilk sekiz ÇUŞ'unun birleştirdikleri güçlerini göz ardı ediyorlar. 'Küreselleşme' diye bahsedilen şey gerçekte, yavaş

Levent Şahverdi Arşivi

yavaş ortaya çıkan Asyalı ÇUŞ'lar tarafından da tamamlanan, ABD İmparatorluğu'nun ya da en azından bir ABD-Avrupa imparatorluğunun uzantısı ve son derece yoğunlaşmasıdır. Neredeyse özel olarak doğal kaynaklarda konumlanan Rus ÇUŞ'ları özel bir durumdur: Kamu kurumlarının büyük çapta yağmalanması ve hırsızlıkların ürünü olan bu işletmeler geniş çapta iç ekonomiyle bütünleşmişlerdir. Bugün büyük ölçüde Avrupa-ABD ÇUŞ'larına 'hizmet' eden Rus ÇUŞ'ları, Rus devleti ile başarısız bir şekilde bütünleşmekle kalmaz İngiltere, İsrail ve başka yerlerdeki oligarşiler tarafından yönetilir. Kanadalı dev ÇUŞ'lar çoğunlukla bankacılık, doğal kaynaklar ve bilgi teknolojisi alanlarında toplanmıştır. Kısmen ABD ÇUŞ'ları ile bağlantılıdırlar ve ABD yönetimini izlemek dışında 'imparatorluk yapısına' çok az derecede devlet müdahalesi ile faaliyet gösterirler.

İlk yüz şirketin dışında, ABD ÇUŞ'larının üstünlüğü daralır ve bu alanda Avrupa-Asya ÇUŞ'ları gerçek bir rekabetçi güç konumuna gelirler. İlk yüz şirketin ötesinde, Avrupalı ve Asyalı ÇUŞ'lar emperyal sistemde önemli yöneticiler haline gelir, geleneksel bölgesel sınırlarını aşar, seçici bir şekilde rekabete girişir ve kendi ekonomilerinde ABD ÇUŞ'ları ile rekabet ederler.

Yoğunlaşan ve Paylaşılan Üstünlük

ABD, Avrupa ve Asya ÇUŞ'ları arasındaki imparatorluk yapısındaki rekabet ve tamamlayıcılık, belirli ekonomik sektörlere baktığımızda açıkça görülür. Çeşitli anahtar sektörlerdeki ilk on şirketi incelediğimizde ABD ÇUŞ'larının 'tekelleşme', 'rekabet' ve 'yer değiştirme'sini görürüz.

Levent Şahverdi Arşivi

Perakende Ticaret

ABD perakende ÇUŞ'ları ilk 10 şirket içinde, yüzde 80'lik pay ile üstün konumdadır. ABD ekonomisinin büyük ölçüde tüketim harcamalarına, spekülatif balonlara ve yüksek oranda borçlanmaya dayandığı gerçeğini söylemek elbette şaşırtıcı değildir. Büyük çaplı tüm ABD perakende ÇUŞ'ları, yerel piyasada üstünlük aracılığıyla, düşük-ücret, sendikasız işçi sömürüsü temelinde sermaye birikimine başladılar ve sonra bu sermayeyi ülke dışına çıkarak, karlarını artırabilecekleri yere gittiler. Avrupa ve Asya'nın son dönemlere kadar yükselen perakende ticareti küçük/orta ölçekli aile şirketleri temeline dayanıyordu.

Bilgi Teknolojileri (IT)

ABD, bu alanda faaliyet gösteren ilk on şirket arasında yüzde 80'lik payı ile önemli bir üstünlük sağlar, onu Avrupa takip eder. Avrupa'nın durumu kısmen askeri harcamalar aracılığıyla yapılan ilk devlet desteklerinin, Y-2000 senaryosunun (onlarca milyarın IT kuruluşlarına pompalanmasını sağlayan 'dünyanın sonu senaryosu') ve 1990'ların spekülatif IT balonlarının bir sonucudur.

Medya ve Eğlence

ABD ÇUŞ'ları dünya medyası ve eğlence sektöründe tartışmasız üstündür. En büyük 14 şirketin 11'i (neredeyse yüzde 80) ABD sermayesi tarafından kontrol edilir. 20. yüzyılın ilk döneminde kamu kitle iletişim araçlarının parçalanması ve radyo, televizyon ve film piyasasının tekelleşmesiyle, ABD devleri yerel gazetelerin, müzik ve kültürel filmlerin iflası ya da satılmasıyla, bu örnek dünya çapında tekrarlanmadan önce, çok daha az el-

Levent Şahverdi Arşivi

de 'toplanmıştır'. Yoğunlaşmış ABD medyası ve eğlence holdinglerinin gelişimi, devlet aracılığı, 'yeniden yapılanma' ve tanıtım sayesinde sağlanmıştır, medya ve eğlence sektörleri gayri resmi olarak, ABD İmparatorluğu'nun başarıları, savaşları, işgalleri ve etkisinin açıktan ve örtülü bir şekilde propagandasında önemli bir silah işlevi görür.

Askeri/Sınai Bileşimi

ABD ÇUŞ'ları savaşla ilişkili imparatorluk yapısının askeri endüstrilerinde liderdir. İlk 500 arasındaki en büyük 11 şirketten 9'u ABD'de ve ikisi Avrupa'dadır. Militarizm, son 65 yıldır ABD endüstriyel büyümesinin gerçekleşmesini sağlıyor, ABD'yi 1930'ların Büyük Bunalım'ından kurtarırken, devlet finansmanından trilyonlar israf edilerek emiliyor ve bu yüzden askeri sanayiler dışındaki endüstriler içinde ABD varlığını hızla zayıflatıyor (aşağıda göreceğimiz gibi).

Yazılım/Bilgisayar Hizmetleri

ABD ÇUŞ'ları, 10 büyük firmanın 6'sına sahip olarak yazılım ve bilgisayar hizmetleri sektöründe üstünlüğü elde tutuyor. Yine de, her biri iki ilk 10 içerisinde 2'şer ÇUŞ'a sahip olan Japonya ve Avrupa, ABD'nin bu alandaki üstünlüğüne meydan okuyor. Avrupa'nın monopol karşıtı meydan okuması, IT balonunun patlaması ve devletlerin büyük çaplı araştırma ve geliştirme fonları, devler arasında şiddetli bir rekabetin yolunu açtı ve bu rekabetin yansıdığı uygulamalardan bazıları ise eritme, satın alma ve 'adil olmayan rekabet uygulamaları' oldu.

Levent Şahverdi Arşivi

Bankacılık

ABD finans ve bankacılık sermayesi gelişerek dünya ekonomisinde çok önemli bir güç oldu. ABD kökenli çok uluslu şirketler dünyadaki ilk 10 bankanın yüzde 60'ını oluşturuyor, sıralamayı yüzde 30 ile Avrupa ve yüzde 10 ile Japonya takip ediyor. ABD bankaları Latin Amerika, Asya ve Afrika'daki kredi şirketleri aracılığıyla büyüdüler; kredi şirketleri, neo-liberal özelleştirme politikaları ve finansal piyasaların yeniden yapılanması aracılığıyla öz-sermaye şirketlerine çevrildi. ABD tahvilleri, yüzlerce milyarlık yasadışı fonların rüşvet, uluslararası suçlular ve özellikle Latin Amerika'dan vergi kaçıran iş adamları aracılığıyla transferinin kolaylaştırılması ile haksız bir şekilde bu işlerden büyük kazanç sağladı. Ulus-aşırı büyük ABD bankaları, uluslararası finansal yapıların neo-liberalizmi geliştirilmesi, finansal yeniden yapılanma, sınıf temelli kemer sıkma politikaları ve yabancı borç toplama faaliyetleri aracılığıyla ABD devlet politikasının şekillendirilmesinde önemli bir rol oynadılar. Daha düşük ölçekte fakat aynı doğrultuda, Avrupalı bankacılık devleri de Avrupa Birliği'nin politikalarını etkilemekte. Bununla birlikte çoğu kez Avrupalı çok uluslu bankalar, aynı borç toplama hedefleri peşinden koşarak 'Paris Kulübü' üzerinden ortak politikalarla ABD bankalarıyla birlikte hareket ederler.

Avrupa'nın Meydan Okuması: Telekomlar, Petrol ve Gaz, Sigorta, İlaç ve İmalat

Avrupa, telekom sektöründe en büyük ÇUŞ'ların yüzde 40'ını elinde bulundurarak lider konumundadır, onu ABD ve Asya yüzde 30'luk paylarla takip eder. Benzer örnekler sigorta alanında da görülebilir, Avrupa bu alanda en büyük ÇUŞ'ların

Levent Şahverdi Arşivi

yüzde 50'sine sahiptir, yüzde 40 ile ABD ikinci ve yüzde 10 ile Japonya üçüncü sıradadır. Gaz ve petrolde faaliyet gösteren şirketler arasında ABD ve Avrupa en büyük 10 ÇUŞ arasında 4'er şirkete sahiptir, onları 1'er şirketle Rusya ve Brezilya izler. ABD ve Avrupa arasındaki aynı 'eşitlik' ilaç sektöründe de mevcuttur, her ikisi ilk 10 firmayı eşit olarak aralarında paylaşırlar.

Elektronik ve elektrik malzemelerinde kısmen Japon ve genel olarak Asyalı ÇUŞ'lar en büyük üreticilerin yüzde 70'ini kontrol eder, ilk 10 sıralamasında Avrupa yüzde 20'lik pay alırken ABD sadece bir ÇUŞ'a sahiptir. Emperyalistler arası rekabetin en açık ifadesi, metal, ulaşım, kimyasal, ormancılık ve elektronik gibi sektörleri kapsayan hem hafif hem de ağır imalat sanayilerinde gözlenir. En büyük hafif imalat sanayi şirketleri arasında ABD ÇUŞ'ları yüzde 44'lük pay alırken, Avrupalılar yüzde 48 ve Japon ÇUŞ'ları yüzde 8 pay alırlar. 'Ağır sanayide' en büyük 100 şirketin 32'si ABD'li, 30'u Avrupalı, 22'si Japon, 7'si Asyalıdır ve geri kalanlar da 5 ülke arasında paylaşılır. Aynı 'eşitlik', hızla yükselen 'kişisel bakım ve kozmetik' sektöründe de geçerlidir, bu sektördeki en büyük firmalar arasında ABD ve Avrupa yüzde 33'lük pay alırken, Japonya yüzde 11 ile onları takip eder.

ABD İmparatorluğu, ekonomik güçlülük ve nispi zayıflık temeline dayanır. ABD, bilgi teknolojileri, medya ve finans sektörlerinde en güçlü ülke konumunda olmasına rağmen imalat, sigorta, telekom ve elektronik alanlarında daha zayıftır. ABD İmparatorluğu, ilaç ile petrol ve gaz alanında 'rekabetçidir'.

Güçlü rakipleri olduğu için ABD'den 'küresel güç' olarak bahsetmek bir hatadır, çünkü rakipleri enerji ve üretim gibi kritik sektörlerde ABD ile rekabet ediyorlar veya onu geçmiş durumdalar. ABD 'görünür' ve 'tüketim' sektörlerinde baskın iken

Levent Şahverdi Arşivi

(medya ve perakende mağazaları), imalat, telekom ve sigorta sektörlerinde nispeten daha zayıftır. ABD'nin gücü hizmetler üzerine kurulmuştur, sivil halka yönelik somut mallar üretimi üzerine değil. Büyük ölçüde devlet tarafından desteklenen askeri sanayide faaliyet gösteren ÇUŞ'lar olmadan, ABD belki de sanayide çok daha küçük bir varlığa sahip olurdu. Üstelik ABD-temelli imalat ekonomisi ABD ÇUŞ'larının yurt dışına, özellikle de Çin'e genişlemesi ile hızlı bir şekilde zayıflatılmıştır. İmparatorluk yapısına içkin olan yurt dışındaki ekonomik faaliyetleri ile ÇUŞ'lar ABD'de kendi vatanlarındaki üslerini korurlar, böylece devlet ve hükümet içerisindeki yönetim, politikalar ve kadro üzerindeki kontrollerini devam ettirirler. Wolfowitz-Perle doktrininde iddia edildiği gibi ABD'nin en büyük küresel rakibi olarak, Avrupa'nın 'bölgesel' bir güce hapsedilmesi güçlü imalat, finans ve telekomünikasyon varlığı temelinde Avrupa'nın saldırgan gerçekliğiyle hiçbir şekilde uyuşmaz. Üstelik yakın zamana ait veriler ABD'nin yavaş yavaş üstünlüğünü kaybettiği izlenimini vermektedir. 2004 yılına dair veriler 30 ABD ÇUŞ'unun ilk 500 sıralamasından düştüğünü gösteriyor, buna karşılık sadece 16 tane yeni giriş yapan şirket bulunuyor bu da 14 kayıp ile yüzde 5'lik düşüş anlamına geliyor. Avrupa az çok aynı seviyede kaldı, fakat Japonya ve Asya ÇUŞ'ları 2003-4 arasında 14 yeni şirketle yüzde 20'lik bir artış sağlamıştır.

İki önemli uyarı yapmak gerekiyor. Birincisi ABD'nin, Avrupa ve Asya'ya oranla yüzdelik oranda düşüşü, Avrupa'daki ÇUŞ'ların çeşitli ülkelere yayılmış olması ile kısmen telafi ediliyor ve buna karşın AB'nin tahvilleri birleşik bir vücut gibi hareket etmiyor. Aynı şey Asya için de söz konusudur. İkinci olarak ABD devleti, ÇUŞ'ları azalsa ve sert bir rekabetle yüzleşse bile,

Levent Şahverdi Arşivi

askeri ve gizli polis müdahalelerinin büyük masraflara yol açması yüzünden ekonomik üstünlük kazanabilir.

Ticaret politikası ve Irak Savaşı üzerine, Avrupalı politikacılar ile Washington arasındaki rekabet ve anlaşmazlıklar, önemli ölçüde uzun dönemli işbirliklerinin etkisi altındadır. Ayrıca politik çatışmaların bir kısmı da, Ortadoğu' politikasını ve küresel çatışmayı belirleyen Pentagon'daki Siyonist ideolojiler üzerinde dönmektedir.

Bu ideolojik ikna savaşları karşısında, Avrupa ve ABD sermayesi artan oranda bu tartışmalara dahil olmuştur. Avrupa-ABD ekonomisi, her iki tarafta da 12 milyon işçi çalıştırarak toplam ticari satışlarda 2.5 trilyon dolar gerçekleştirir (Financial Times, 9 Haziran 2004). 2003 yılında ABD ÇUŞ'ları Avrupa'ya 87 milyar dolarlık yatırım yaptılar, bu sayı 2002 yılına göre yüzde 31'lik artışı ifade ediyor. Aynı yıl Avrupalı ÇUŞ'lar ABD'ye 37 milyar dolarlık yatırım gerçekleştirdiler, bu ise 2002 yılına göre yüzde 42'lik bir artışı gösteriyor. İki büyük emperyalist merkez arasındaki yüksek ticaret ve yatırım düzeyleri, çatışmalar ve rekabetin ortak ekonomik çıkarlarından daha az önemli olduğunu gösteriyor. Yine de bu yapısal benzerliklere rağmen, tekyanlı, en büyük İsrail grubu, önceden olduğu gibi gelecekte de ilişkileri sert bir şekilde zorlamaya devam edecektir.

İsrail-Filistin Savaşı, Irak Savaşı ve Siyonist-Pentagonun Ortadoğu"daki savaş planları [İran, Suriye ve Kuzey Irak (Kürtler)], iki büyük güç arasında kesinlikle yeni gerilimler yaratacaktır. Avrupa imparatorluğu çoğunlukla 'ticaret-yatırım-pazar' diplomatik stratejisiyle, yüksek oranda militarist, sömürgeci ABD stratejisi ile yüzleşir. Washington tek yanlı eylemler ve yağma ile yönetimi tekeline almak isterken, Avrupa çok-taraflı, danışıklı,

Levent Şahverdi Arşivi

ortak paylaşım tipi bir emperyalizmi amaçlıyor.

Avrupalılar Ortadoğu"da Araplar ve İsrailli elitlerle birleşik ortaklıklar kurmak istiyorlar; Washington ise, Siyonistlerden etkilenerek İsrail ile özel bir ilişkiye öncelik vererek Avrupalı ve Arap yönetimlerini dışlayan bir politika güdüyor... Tabii bu arada itaatkar müşterileri ile ilişkilerini de kesmiyor. Bu bağlamda emperyalist ÇUŞ'lar ile emperyalist yönetimler arasındaki yapısal bağların, pazar payları üzerinde devam eden rekabetin ve Washington'daki Siyonist radikalleri ile Tel Aviv'deki akıl hocaları tarafından kışkırtılan politik çatışmanın derinleşmesini bekleyebiliriz.

Washington tarafından benimsenen emperyalist politikalar, ABD ekonomisindeki en büyük ÇUŞ'ların gücü ve merkeziliğine verilen doğrudan bir cevaptır. Serbest ticaret anlaşmaları, IMF ve Dünya Bankası politikaları, özelleştirmeler, vergi tarifelerinin düşürülmesi, 180'den fazla askeri üssün 130 ülkede kurulması, ABD ekonomisinin yapısal zorunluluklarına ve daha özel olarak dünya çapında faaliyet gösteren en büyük ABD ÇUŞ'larına verilen cevaplardır. Emperyalizm bir 'politika', 'komplo' ya da tek bir yönetimin ürünü değildir, fakat ekonomik yapısal gerçekliğin bir belirleyicisidir.

Bununla birlikte yapısal zorunlulukların gerçekleştirilmesi ya da daha açık bir ifadeyle emperyalist ekonomik çıkarlara dayalı politikaların oluşturulması, Washington'daki karar alıcılar tarafından yapılır ve devlet aygıtı üzerinden uygulanır. Emperyalist çıkarların peşinde koşan tehlikeli politikaların büyük çoğunluğu ne geniş bir halk tartışması üzerinden şekillenir ne de benzer şekilde emperyalist çıkarlar dile getirilir. Genellikle kapalı kapılar ardında çalışan ve seçimle işbaşına gelmemiş olan küçük bir po-

Levent Şahverdi Arşivi

litika-yapıcılar grubu, emperyal politikaları belirlerler. Daha sonra halk, geleneksel 'özgürlük' ve 'demokrasi' retoriği ile süslenir. Stratejik çıkarların yapısal olarak belirlenmesi (zorunlu değilse) 'kapalı kapılar' ile uyumludur. Bu yüzden yapısal belirlemeler için 'komplo teorisyenleri' karşıtı önerme sahte bir ayrımdır. Yapısal ve 'komplosal' belirlemeler birbiriyle uyumlu düzeylerde değilse farklı işler. Çok uluslu şirketler gibi yapısal ekonomik faktörler, politika yapıcılar çıkarlarını hayata geçirmek için politikaları detaylandırirken, ABD politikasının genel taslağını belirlerler. Politikaların detaylandırılması, toplumun genel görme yetisi dışında geniş bir parçadır... Bu yüzden bir 'komplo' gibi düşünülebilir, fakat ÇUŞ'ların arkasından değil. Üstelik bazı politika yapıcıların belirli bölgelerdeki ÇUŞ'lardan bir derece bağımsız olarak isim yaptıkları zamanlar da vardır, onlar ÇUŞ'ların pahasına kendi ideolojik gündemlerinin peşinden koşarlar.

Bu olağanüstü şartlardan en fazla göze çarpan örneklerden biri, Bush başkanlığı sırasında ABD devlet aygıtı sektörlerinin Ortadoğu' ile olan ilişkileri doğrultusundaki davranışıdır. ABD İsrail'le yakından ilişkide olan ve İsrail devletine büyük bir sadakat besleyen Siyonistlerinin en etkili grubu, İsrail devletinin gücünü artırmak için tek yanlı ABD askeri gücünü kullanmak temelinde Ortadoğu"da sürekli bir savaş stratejisini oluşturdu. Siyonist politika yapıcılar, ABD ÇUŞ'ları ile gevşek bir biçimde müttefik olan ve ABD ÇUŞ'larına yüksek karlar sağlayan, ABD cari hesap açıklarını dengelemek için ABD Hazine kağıtları alan ve ABD finansal yapılarıyla önemli bağları olan çeşitli petrol üretici ülkeleri hedef alır. Üstelik bu Siyonist grup, ABD'nin dünyadan (Avrupa, Asya, Afrika, Ortadoğu') politik ve diplomatik izolasyonunu artırırken petrol fiyatlarındaki değişkenliği ve büyük

Levent Şahverdi Arşivi

bütçe açıklarını yaratırlar. Teoride ve onların gözünde Siyonistler, ne ABD ÇUŞ'larının karşısındadır ne de emperyalist ABD gücünün. Fakat ABD'nin gücünü İsrail'in Ortadoğu'ya dair çıkarlarının emrine sokarak, uygulamada, ABD ÇUŞ'larının yapısal zorunluluklarına etkin bir şekilde üstünlük sağlarlar.

Bu tam da Irak Savaşı'nın başlangıcında yaşanmıştır; Irak ekonomisini yok etmek için, altyapı yok edilmiş ve yağmalanmıştır, Irak'ın ulusal birliğini ortadan kaldırmak için, din ve etnik gruplar politize edilerek kutuplaştırılmıştır. Sonuç –Ortadoğu"da İsrail gücü arttırılmış ve yeni hedeflere yönelmiştir– Suriye ABD tarafından boykot edilmiş, İran bir saldırı hedefi haline gelmiş, Suudi Arabistan İsrail çıkarlarının üstünlüğü için şiddetli eleştirilerin odağı olmuştur. Hedeflenmeyen sonuçlar olarak ise; İmparatorluk kazançlı olmayan ve uzadıkça uzayan kolonyal bir savaşa saplanıp kalmış, bütçe ve ticaret açıkları geometrik olarak büyümüş, tüm Ortadoğu"nun dengeleri bozulmuş, İsrail yanlısı Müslümanlara yönelik düşmanlık yüzlerce milyon insanı ABD'nin ekonomik ve askeri varlığının düşmanı haline getirmiştir. Stratejik olarak ABD, askeri imparatorluğu savunmak ya da büyütmek için kapasitesini genişletmiştir. Mecburi askerlik ülkeyi kutuplaştıracak ve emperyalist politikalar için sağlanan desteği azaltacaktır.

Hangi objektif ölçütle değerlendirilirse değerlendirilsin, ABD-İsrail Ortadoğu' güç bloğunu yaratmak vasıtasıyla İsrail gücünü artırarak ABD imparatorluk yapısını eritmek isteyen Siyonist girişim, tahammül edilmez bir başarısızlık olmuştur; özetle emperyalist gücü aşındırmıştır.

Bu, politika yapıcıların sadece halkın arkasından değil aynı zamanda ÇUŞ'ların arkasından ve imparatorluğun yapısal zo-

Levent Şahverdi Arşivi

runluluklarına rağmen nasıl hareket ettiğini açıklamak için güzel bir örnektir. Özetle, her zaman imparatorluğun yapısal zorunlulukları ile ÇUŞ'ların karlarının etkili realizasyonu arasında doğrudan bir ilişki yoktur. İdeolojik faktörler politika yapıcıları, diğer bağlılıkların iyiliği için ÇUŞ'ların çıkarlarına öncelik vermekten alıkoyabilir, bunlara nadiren diğer ülke çıkarları da dahildir, tıpkı bugün ABD Ortadoğu' politikasında olduğu gibi. Hiç şüphesiz bir yerde, çok uzun bir gelecekte değil, Siyonist politikalar ABD emperyalist politikalarının yapımında bir 'doğrulama'ya sebep olabilir. Devlet zaten, Siyonist yanlıları ve karşıtları, İsrail'e öncelik verenlerle İmparatorluk müteahhitleri arasında ikiye bölünmüştür. İsrail'in Ortadoğu' tutkusunun boyutları, en büyük ABD ÇUŞ'larının çıkarlarını tehlikeye atar ve bu doğrultuda büyük bir politik hesaplaşmanın olması muhtemeldir. ABD içindeki İsrail güç bloğu, ÇUŞ'lara, sözcülerinin emperyalistler arası rekabetin 'daha büyük bir resmine' odaklanma girişimine, aşırı uzatılmış askeri girişimlere ve düşman bir Ortadoğu' yatırım havasına karşı tutkularını desteklemede baskı yapmak için tüm kaynaklarını Kongreye, Partilere ve Balkan'a akıtır.

Eninde sonunda verilecek olan sınav, dünya ekonomisindeki ABD ÇUŞ'larının büyük çaptaki varlığına dayanan güçlü ekonomik yapısal zorunluluklarının, medya ve finans gibi lider ekonomik sektörlerde yer alan Yahudi sermayesinin politik olarak güçlü olan grubuna uyup uymayacağıdır. Er ya da geç imparatorluğun yapısal zorunlulukları, en büyük İsrail topluluğunun dar görüşlü çıkarlarından üstün olacaktır, fakat bu gerçekleşmeden önce yerel ve uluslararası çapta derin bir krizle karşılaşılabilir.

Sonuçta, ABD ÇUŞ'larının ekonomik sağlamlığını ve göreceli zayıflıklarını tanımlamak emperyal politikaları kısmen anla-

Levent Şahverdi Arşivi

namıza yardım eder; yine de emperyal politikaların detaylandırıldığı ve gerçekleştirildiği yapısal politik alanı incelemek gerekir. Emperyalist devlet, ÇUŞ'ların çıkarını temsil ederken bunu kendi üslubuyla yapar ve bazen de takip edilen politikalar, diğerinin bir dizi emperyal çıkarları için feda edilebilir.

Militarizm ve Ekonomi İmparatorluğu

ABD ekonomi imparatorluğunun, ABD askeri imparatorluğu ile uzun dönemli, büyük çaplı olumlu ilişkilere sahip olduğuna dair çok az bir şüphe var. ABD, dünya çapında 120 ülkede askeri üsse sahip bir güçtür. Askeri imparatorluğunun merkezinden dünyaya yayılmıştır ve sahip olduğu üslerle askeri imparatorluğun merkezini biçimlendirir. ABD militarizmi, paralı askerler, sözleşmeli savaşçılar ve özel kuvvetler üzerinden müdahaleleri ve savaşları gerektiriyor ve gizli istihbarat faaliyetleri dünyanın pek çok bölgesinde uzun bir süredir ABD ekonomi imparatorluğunun büyümesi için uygun şartları yaratıyor. ABD yatırımlarını dışlayan ya da kısıtlayan, ABD bankalarına borçlarını ödemeyi reddeden, ABD holdinglerini kamulaştıran ya da ulusal hareketleri destekleyen rejimler, teslimiyet, devrilme ya da saldırı tehditleriyle korkutulurken ABD'nin çıkarları doğrultusunda imparatorluğun müşteri sistemine zorla dahil ediliyor. Bu bağlar büyük ölçüde birbiri içine geçse de, ekonomik büyüme ve askeri eylem arasında kesin bir sıralama yoktur. Bazı durumlarda ekonomik çıkarlar askeri üsleri ya da CIA müdahalesini (1973-Şili örneğinde olduğu gibi) harekete geçirebilir; savaşlar da dahil diğer durumlarda ise, askeri faaliyetler ülkeleri ya da bölgeleri ekonomi imparatorluğunun yapısına boyun eğmeye zorlar (2003'te Irak'ta olduğu gibi).

Levent Şahverdi Arşivi

Büyük çaplı askeri müdahaleler ve harcamalar ile ekonomi imparatorluğu arasında 'mükemmel bir simetri' de yoktur. Bazen askeri müdahaleler, ABD çok-uluslu şirketlerinin büyümesinden geride kalır, tıpkı 1950'lerin ortasından 1960'ların başına kadar ve sonrasında Hindi Çin savaşlarının sona ermesinden 1980'lerin başına kadar olan dönemde olduğu gibi. Diğer zamanlarda ise tam tersi olur, yani askeri müdahale politik ekonomik gündeme üstün gelir, aynı Kore Savaşı (1950-53), Hindi Çin Savaşı (1965-1974), Reagan çağı (1981-89) ve bugün (2001-?) olduğu gibi. İmparatorluk binasının 'hareketi' ve 'yapısı', ekonomik ve askeri bileşenler arasında doğrusal bir hattı takip etmez. ABD İmparatorluğu'nun son yarım yüzyılının da gösterdiği gibi, bu bileşenlerin biri ya da diğerine yapılan süreli ve orantısız vurgular, imparatorluğun ölümüne sebep olmaz.

'Aşırı-uzamış' imparatorluk fikri tarihsel olmayan spekülasyonun bir parçasıdır, öyle ki imparatorluk yapısının, askeri harcamalar ve ekonomik çıkarların el ele gittiği bazı 'ideal örnekleri' izlemesi gerektiğini varsayar. Bu durum bir kaç sebepten dolayı yanlıştır: İmparatorluk yapısının çıkarları yabancı ülkelere ve yerli birleşik elitlere kadar uzanır, harcanan masraflar ise savaş ve işgal askerlerini sağlayan düşük gelirli aileler ve ABD vergi mükellefleri tarafından karşılanır. Ayrıca, bir dönem askeri-ekonomik 'oransızlıklar' gibi gözüken şey, bir sonraki dönemde 'denge'ye yol açar. Örneğin, ABD'nin Soğuk Savaş döneminde yaptığı askeri harcamalar ve müdahaleleri, Komünist rejimlerin çöküşüne katkıda bulunmuştur, sonradan bu durum Batı'da sosyal refahta düşüşe yol açarken eski Komünist ülkeler ve onların müttefiklerinde beklenmedik kazançları, ucuz işgücünü ve mineral kaynaklarının karlı sömürüsünü doğurmuştur. 'Aşırı as-

Levent Şahverdi Arşivi

keri emperyalizm, ekonomik-imparatorluk yapısı için zararlıdır' tezini savunmak için, dünya ekonomisini kontrol eden ABD ÇUŞ'larının derinliği ve çapı ile stratejik materyallerden faydalanma imkanının azalıp azalmadığını ve ABD vatandaşlarının sosyal kesintilerden, yüksek vergilerden ve imparatorluk yapısını devam ettiren bütçe paylarından zarar görmeyi reddedip etmediğini tespit etmek gerekir.

ABD askeri imparatorluğunun 'aşırı uzadığı' tezi, ABD İmparatorluğu müteahhitlerinin, kendi çıkarlarına hizmet eden idari ve finansal faaliyetler ile işbirlikçi devletler ve boyun eğen müttefikleri kendi tarafına çekme becerilerini gözden kaçırır. Balkanlar'da Avrupalılar, ABD egemenliğindeki NATO komutası altında hizmet eden 40 binin üzerinde askere sahipler. Afganistan'da Avrupa askeri birlikleri, BM idari personeli ve pek çok Üçüncü Dünya ülkesi, ABD tarafından atanan Karzai kukla rejimini korumak için personel sağlıyor. Irak'ta, İngiltere gibi ABD komutasındaki müttefikler, Polonya gibi köle devletler ve diğer Doğu Avrupa işbirlikçi devletleri, ABD sömürge yönetiminin uygulamalarını desteklemek için askeri ve sivil yedek güçler gönderiyor. Washington'un Doğu Avrupa'daki uzun dönemli, en azından 1980'lerdeki Polonya ile Dayanışma'ya kadar giden büyük çaplı ilişkileri, imparatorluğun bugünkü istilalarında geniş politik ve diplomatik bir birikim desteği ve yabancı orduda hizmet eden lejyonerler sağlıyor. Büyük hava üsleri ve askeri yerleşim platformları, halen Romanya ve Bulgaristan'da, aynı şekilde Kosova ve Makedonya'da inşa ediliyor. ABD imparatorluk müteahhitleri Rusları, Merkez ve Güney Asya'dan sert bir şekilde kovaladı ve şimdi Kazakistan, Özbekistan, Gürcistan ve Afganistan'da hava üsleri kuruyor. Baltık Bölgesi'nden Ortadoğu'ya, Or-

Levent Şahverdi Arşivi

ta ve Güney Asya'ya kadar işbirlikçi rejimler toplamak, ABD askeri imparatorluğunun hızlı gelişimini sağlamak, daha da ötesi ekonomi imparatorluğunu büyütmek için ABD ÇUŞ'larına genişleme fırsatları olduğunu gösteriyor. Bu gereğinden fazla uzamış olan imparatorluk, büyüyen imparatorluğu pekiştirmek için yeni asker veren, bölgesel olarak üstün müttefiklerin oluşumunu yönlendiriyor. ABD İmparatorluğu'nu 'aşırı uzamış' bir süreç olarak görmek yerine, bunu ABD'nin askeri komutasını güçlendirmek için yeni asker alımı havuzunu genişletmesi süreci olarak görmek daha mantıklıdır. ABD gücü, Avrupa imparatorluğu müttefikleri-rakipleri ile paylaştığı çok taraflı gücü, askeri işgal ve güvenlik faaliyetlerini Doğu Avrupa ile Orta ve Güney Asya'dan yeni müşterilerine taşeronlaştırmaktan yana askıya almayı öğrendi.

ABD İmparatorluğu'nun yayılması ve gelişimi boyunca, Avrupa Birliği askeri ve sivil yöneticiler ve finansman sağlayarak imparatorluğun istilalarının peşinden gitti. ABD'nin Irak işgali öncesinde Almanya, Fransa ve Belçika ayrılığının yaşandığı kısa bir dönemi, neredeyse tamamen ABD İmparatorluğu'na hizmet eden politikalar izledi; İran, Kuzey Kore ve Küba üzerindeki baskıcı talepler ve saldırılar; hızlı bir yayılma gücü sağlamak için ABD rehberliğinin takip edileceğine dair taahhütler; ABD'nin Irak işgali için verilen destek (Güvenlik Konseyi Kararı 1483) ve daha genel olarak yumuşak başlı AB Dışişleri Bakanı Javier Solano'nun sözlerindeki kabullenme: 'Birleşik Devletler ile boy ölçüşmek istemiyoruz –bu çok saçma olurdu– aksine sorunu ortaklaşa çözmek istiyoruz.' AB, ABD'nin dünya çapında egemen olma taarruzunda, onun himayesindeki bir müttefik olarak (Rumsfeld ya da Wolfowitz tarafından belirlendiği şekliyle) ken-

Levent Şahverdi Arşivi

di rolünü kabul ediyor; ekonomik bir dalgalanmada güvenceli bir yer aramak, özelleştirilmiş şirketler ve sözleşmelerde azınlık hisseleri kapmak ve yetkilendirilmiş askeri kuvvet sağlamak AB'nin rolü kapsamındadır.

ABD İmparatorluğu zayıflarken Avrupa'nın bağımsızlığının ve rekabetinin arttığını savunan imparatorluk kuramcıları, Avrupa Komisyonu Başkanı Romano Prodi'yi mutlaka okumalılar. Kendisi Washington'da Haziran 2003'te yaptığı bir basın açıklamasında şöyle diyordu: 'Avrupa ve ABD birlikte olduğunda hiçbir sorun ya da düşman karşımızda duramaz; eğer birlikte değilsek herhangi bir problem bir krize dönüşebilir.' Prodi ve Solano Avrupa'daki yeni düşünceyi temsil ediyorlar: Cezalandırılarak yeni sömürgelerin dışında bırakılmaktansa, kazanan bir emperyalizmle işbirliği yapmak ve azınlık çıkarlarını korumak çok daha iyidir. ABD üstünlüğü ile yarışa girmeden, sömürge bir devletin inşası ve işgalin başlangıç masraflarını karşılamak için yardımda bulunma taahhüdünü göz önüne alırsak, ABD İmparatorluğu müteahhitleri bu yeni düşünceyi memnuniyetle karşılayarak teşvik etti. Bugüne kadar, ABD imparatorluk savaşlarının bugünkü dönemi de dahil olmak üzere, küresel militarizmin ABD'deki ekonomi imparatorluk-yapısını aşındırdığına dair hiçbir belirti yoktur. ABD ÇUŞ'ları, hala bankacılık, imalat, BT, ilaç, petrol ve gaz endüstrilerinde üstünlüğünü devam ettiriyor. Irak işgali, ABD'nin dünyadaki ikinci en büyük petrol ve gaz rezervleri üzerindeki denetimini ve rezervlere erişimini sağlama aldı. Üçüncü olarak, yakın bir zamanda olmasından korkulan bir halk ayaklanması ya da imparatorluk yapısına kendi vatandaşlarından gelen bir muhalefet olmadığını belirtmek gerekir. Sömürge işgalinin ortasında ABD vatandaşlarının dörtte üçünden

Levent Şahverdi Arşivi

fazlası –dünyadaki en yüksek oran– 'kendi ülkeleriyle gurur duyduklarını' söylüyor; daha da kötüsü 'kitlesel imha silahlarının yok edilmesi' bahanesiyle kendini haklı göstermeye çalışan Başkan Bush'un yalanı ortaya çıkarılsa da, on kişiden sekizi hala Irak işgalini destekliyor. Yakın geçmişteki en yüksek vergi uygulamalarına, sosyal harcamalarda büyük çaplı kesintilere ve devasa bütçe açıklarına rağmen, ABD vatandaşları kitlesel bir protestonun sinyalini vermiyor. Ocak-Şubat 2003'te gerçekleşen savaş karşıtı hareket, Irak'ın başarılı askeri işgali ile neredeyse tamamen ortadan kayboldu. Özetle, askeri faaliyetlerin Balkanlar'dan, Ortadoğu üzerinden Güney Asya'ya kadar yayılması, ne ABD ÇUŞ'larının uluslararası ekonomik pozisyonunu kötüleştirdi ne de imparatorluğun mimarlarına verilen ulusal politik desteği zayıflattı. İmparatorluk zenginleşirken ve ABD askeri üsleri çoğalırken, ABD karasularının sınırları içindeki ekonomi ('cumhuriyet') zayıflıyor, sınıflar arasındaki kutuplaşmalar artıyor ve politikaları daha da baskıcı bir hal alıyor.

Cumhuriyet Geriliyor

ABD'de iki ayrı, fakat birbiriyle bağlantılı 'ekonomiler' ve devlet faaliyetleri vardır; imparatorluk, çok-ulusluların dünyasını, küresel askeri aygıtı ve imparatorluk yapısına bağlı uluslararası finansal kuruluşları özetler; cumhuriyet (ekonomi) ise ABD'de bulunan devlet kurumları ve imparatorluğa askerler, uzmanlar, vergi dolarları ve pazarlar sağlayan sosyal sınıfları temsil eder. İmparatorluğun gelişimi, ÇUŞ'ların yurt dışındaki faaliyetlerini yöneten ve kar sağlayan CEO'ları (ve beraberindekileri) zenginleştirirken, değişik yönlerden ulusal ekonomiyi gözle görülür bir şekilde fakirleştirdi. ABD İmparatorluğu'nun müteah-

Levent Şahverdi Arşivi

hitleri, Irak ve Afganistan savaşlarını finanse etmek için askeri harcamalara 100 milyar dolar ilave ederken sağlık, eğitim ve refah programları için ayrılan bütçelerden kıstı. Bugün 50 milyondan fazla ABD vatandaşının sağlık sigortası yok, diğer 50 milyon ise kısmi-yetersiz sigorta ile yaşamakta ve milyonlarcası gelirlerinin yaklaşık üçte birini yeterli sağlık hizmeti almak için harcamakta. Emekli ve sosyal güvenlik fonları, cari masrafları ve kontrol dışı şişen bütçe açıklarını kapamak için tüketildi. Emperyalizmin finansmanı 2003'te yaklaşık 400 milyar dolarlık bütçe açığına yol açtı ve bu miktar Irak'ın askeri işgaliyle en azından 80 milyar dolar daha artacaktır. Yerli sanayi üretimi, özellikle otomotiv endüstrisi, hızla düşen kar marjlarından zarar gördü, ABD üreticilerinin büyük çoğunluğu yurt dışına yatırım yaparken ya da Latin Amerika ve Asya'daki yerli üreticileri taşeronlaştırırken, Ford birkaç milyar dolar zarar etti. Sonuçta, ABD ÇUŞ'larının yan kuruluşları Çin'in ABD pazarına yaptığı ihracatta önemli bir pay elde etti fakat, ABD dış ticaret açığı 2003'te 500 milyar dolara doğru tırmandı ve hala tırmanıyor. ÇUŞ'lar tarafından elde edilen yüksek karlar ulusal ekonomiyi, bütçe finansmanını ve dış ticaret dengesini zayıflatırken, Asya ve Latin Amerika'daki yeni sömürge ve yarı-sömürge ekonomilere yeniden transfer edilerek imparatorluk kuruluşlarını güçlendirdi.

'Küresel egemenliğin dayanılmaz maliyeti' (finansçı Felix Rohatyn) aslında 'dayanılabilir' eşitsizliklerin toplumda yayılmasına, yaşam standartlarının düşmesine, sosyal hizmetlerin tükenmesine ya da imparatorluğun bu alanlarda varlığını göstermemesine, uzayan iş günlerine, bireysel sağlık ve emeklilik fonlarına yapılan yüksek harcamalara ve büyük çaplı rüşvet ve yolsuzluklara (ABD yatırımcıları ve emeklilerinin tasarruflarından olu-

Levent Şahverdi Arşivi

şan milyonlarca dolarlık fonların yağmalanması) rağmen, kitlesel ayaklanmadan eser yok. Artan işsizlik, artık iş başvurusu yapmayanlar da dahil olmak üzere 2003'te yüzde 10'u aştı.

İmparatorluk müteahhitleri, uydurma taleplere dayanarak dünyayı fethetmek için muazzam bir para harcadı. Yakında gerçekleşmesinden korkulan ani saldırılar paranoyasıyla, sonu gelmeyen savaşları ve savunmasız insanları katletmeye devam ettirmek için halkı terörize ediyorlar. ABD, halkı şiddet kullanarak korkutan ve devlet terörünü haklı gösteren tehlikeli yerli teröristleri koruyor ya da destekliyor. ABD nüfusunun büyük çoğunluğu saldırıları 'arkasına yaslanarak izledi' (Harold Pinter) ya da daha kötüsü yakıp yıkan fetih ordularıyla kendilerini özdeşleştirmekten büyük zevk aldı ve gururlandı. Büyük ABD şehirleri iflasa sürüklenirken ya da büyük borçlar içinde yüzerken Federal Devlet, bir yandan tarımsal-ihracat elitlerini desteklemek için 10 yılda 180 milyar dolar harcıyor, imparatorluk müteahhitleri ile yakın bağları olan dev ÇUŞ müteahhitlerine (Halliburton) elden milyar dolarlık karlı sözleşmeler veriyor, diğer yandan ise Afganistan, Irak ve Kolombiya'daki paralı askerlerden oluşan orduları milyarlarca dolarlık harcamalarla destekliyor. Yerel durgunluğun ortasında imparatorluk müteahhitleri, şirket elitleri lehine büyük çaplı vergi indirimlerine gidiyor; bunlar da muhtemelen dışarıda faaliyet gösteren ÇUŞ'ların cebine giriyor. İmparatorluğun devlet aygıtı, yabancı yatırımcılardan milyarlarca dolar çekmek için ABD çok-uluslu bankalarına, vergi yükümlülüğü olmayan mülti-milyoner, rüşvetçi bankacılar ve Latin Amerika, Çin ve diğer yerlerden (ABD Kongresi) seçkin politik yetkililerin milyarlarca dolarını, yasadışı fonlarda aklamalarına göz yumuyor. İmparatorluğu ayakta tutmaya yardımcı olan bu

Levent Şahverdi Arşivi

fonlar, kısmen, kendi ülkelerini imparatorluğun talanına açarken ABD ekonomisine 'yatırım' yapan yabancı müşteriler tarafından alınan büyük rüşvetlere dayanıyor. Bununla birlikte gerileyen cumhuriyet ekonomisi, dolar zayıflarken ve karlı fırsatlar azalırken artık büyük miktarlarda 'yabancı yatırım' çekemiyor. Doğrudan yabancı yatırım 300 milyar dolardan (2000) 50 milyar dolara (2002) kadar düştü. Cumhuriyet, dış açıklarını kapatmak için bir günde 2.7 milyar dolarlık sermaye akışına ihtiyaç duyuyor. Güçlenen imparatorluk ve gerileyen cumhuriyete verilecek cevap; ulusal çapta daha fazla sosyal fedakarlık, daha fazla korumacılık, Latin Amerika ve diğer neo-kolonyal bölgelerden daha yüksek oranda kar transferleri ve daha büyük faiz ödemeleri, daha namuslu haçlı seferleri, daha güçlü medya saldırıları, hatta daha aşikar resmi yalanlar ve şovenist güçlerin bitmeyen ihtiyaçlarını karşılamak için yeni savaşlar demektir. Büyük şirketlerin ABD emeklileri ve küçük yatırımcılarından çaldıkları milyonlarca dolar CEO'ları zenginleştirirken, dışarıdaki ÇUŞ'ların gelişimini finanse etti. Rüşvet, yozlaşmış CEO'ların anormal bir özelliği değildir; ABD İmparatorluğu'nun hem içerde hem de dışarıda yapısal bir özelliğidir.

Emperyalist Savaşlar ve 'Cumhuriyet'

Avrupalı liderlerin nadir eleştirilerine ve 'cumhuriyet'in yasama kurulu içerisindeki önemsiz ayrılığa rağmen, Bush rejimi imparatorluk yapısını politik ve askeri kuruluşlar ile seleflerinin, özellikle de Clinton başkanlığının, ağları üzerinde oldukça büyüttü. Clinton iktidarı altında, imparatorluk müteahhitleri askeri imparatorluğu Baltık bölgesinden Balkanlar'a ve Irak'ın kısmi işgaline kadar genişletti. Bush militaristleri ise ABD askeri impa-

Levent Şahverdi Arşivi

ratorluğunu Irak'ın işgali ile Kafkasya ve Orta Asya'ya kadar büyüttü, Afganistan ve Güney Asya'da büyük sayıda hava üsleri kurdu, askeri malzeme bölgeleri ve kaleler inşa etti. Böylece Kuzey Kore de dahil olmak üzere Asya'nın tüm güney ülkelerine saldırmak ve fethetmek için büyük bir ilerleme sağladı. Bush, Ortadoğu'da ABD tarafından kontrol edilen bir 'serbest ticaret bölgesi' –Kuzey Afrika'dan, İsrail de dahil olmak üzere Suudi Arabistan'a kadar– ilan ediyor. ABD askeri imparatorluğu, hiçbir zaman bu kadar geniş çapta, bu kadar hızla ve bu kadar kolayca büyümedi; 'imparatorluğun düşüşü'nden bahsetmek asılsız bir dedikodu ya da inançlardan beslenen bir temennidir.

Ekonomideki bazı sektörlerin, imparatorluğun savaş ve işgallere halk desteği sağlamak için 'anti-terörist' propagandasından sıkıntı çektiğine hiç şüphe yok. Sivil havacılık sanayileri, turizm ve bu alanlarla ilişkili hizmet faaliyetleri de dahil olmak üzere pek çok sektör kötü bir şekilde etkilendi. Yine de geniş çaplı devlet teşvikleri ve sıfır faizli krediler sektörlerin maruz kaldığı kötü etkileri hafifletti. Günümüzde imparatorluk yapısı, düzenli faktörler tarafından yönetiliyor, ideolojik aşırılıkla pekiştiriliyor. İmparatorluk Yapısı ve Yönetimi'nin etkilerine başvurarak savaşı açıklamaya yönelik basite indirgenen girişimler: 2001-2002 yılları arasında ilk 500 şirket içindeki başlıca savunma ve hava sektörleri sıralamasında ABD ve Latin Amerika'daki 13 askeri-sanayi kompleksinin göreceli düşüşünü hesaba katmada başarısızdır. Bugün imparatorluğun fetihleri, ABD ÇUŞ'ları için dünyanın fethedilmesine ve gelecek fırsatların yaratılmasına dayanıyor; askeri imparatorluk gelecekteki zenginliğe erişimi sağlama almak için tasarlanmıştır, istila sürecinde zenginlik üretmek için değil; savaş ve askeri uydu ağları, ABD ÇUŞ'larına im-

Levent Şahverdi Arşivi

tiyazları gümüş tepside sunma eğiliminde olan işbirlikçi rejimler üzerinden, tekel karlarını kolaylaştırma amacıyla dünya çapında bir ağ yaratmak için tasarlanmıştır. ABD Deniz Kuvvetleri'nden emekli bir albay, bir zamanlar imparatorluk savaşları ve istilalarına eşlik eden sistematik insan hakları ihlallerinden bahsederken bana, 'imparatorluk yapısı bir çay partisi değildir' dedi. ABD imparatorluk yapısına içkin olan kasıtlı, planlı, saldırgan ve vahşice işgalleri, uluslararası savaş mahkemesine ve 50'den fazla ülkeyi ABD askeri personeline muafiyet sağlayan iki taraflı anlaşmalara zorlayan saldırganlığı, ABD muhalefetinden başka hiçbir şey engelleyemez. Fakat bu ne imparatorluk savaşlarının zalim doğası, ne uluslararası yasaların tahammül edilemez ihlalleri ne de yönetici güç bloğu (devletle işbirliği yapan elitler) içinde küçük çatlaklara yol açan sömürge istilasını haklı göstermek için yapılan provokasyonların uydurulmasıdır; aslında tam da askeri imparatorluk müteahhitleri ile ekonomi imparatorluğu müteahhitleri arasında, imparatorluğu inşa etmek ve cumhuriyetin imparatorluğu finanse etmesini sürdürerek yönetimleri pekiştirmek için en iyi yaklaşım temelinde kurulan ilişkilerdir.

Yönetici Sınıf İçindeki Çatışmalar

İmparatorluk yapısı üzerinden elitler-arası mücadelenin gerçekleştiği birkaç boyut vardır. Tartışmaların ilk ve en önemli maddesi, militaristler ile imparatorluğun ortak müteahhitleri arasındaki ilişkileridir. Her iki grup da 'egemen bir ABD İmparatorluğu' fikrinde hemfikir iken, en azından bazıları askeri faaliyetlerin 'özerklik' derecesi konusunda ayrılır; karmaşık askeri stratejiler, bazen ekonomik fayda/maliyet doğrultusundan uzaklaşarak askeri istila üzerinde yoğunlaşır. Başarılı askeri saldırılar,

Levent Şahverdi Arşivi

ekonomi imparatorluğunun özel sektörde faaliyet gösteren müteahhitlerinin çıkarlarının üzerinde ya da onlara karşı, küresel stratejinin biçimlendirilmesinde militaristlerin gücünü ve bağımsızlığını arttırır. İkinci madde, Ortadoğu ve sonrasında imparatorluk stratejisini oluşturmaya etki eden ve Siyonizm ile bağlarından dolayı ABD imparatorluk yapısı içindeki kilit stratejistler tarafından yapılan saptırmalardır. Wolfowitz, Feith, Perle ve diğerleri gibi küresel istila stratejisinin mimarları olan Siyonistler, İsrail politikalarını izleyerek ABD politikasını İsrail'in Ortadoğu'nun dört bir yanındaki Arap düşmanlarını yok etmeye yönlendirirler, hatta ABD İmparatorluğu'nu büyütecek olan yaklaşımlar 'görüşüldüğünde' uygulanabilir. Bu durum, liberal ABD yanlısı politik hareketler ve barışçıl yöntemler izleyen şahsiyetlerin ortaya çıkmasına rağmen İran ve Suriye örneklerinde açıkça görülebilir.

Aynı derecede yıkıcı, geleneksel askeri ve istihbarat stratejistlerinin gözünde imparatorluğun Siyonist müteahhitleri, paranoyak bir İsrail politik bakış açısını benimser; dünya düşmanlarla doludur, Avrupalılara güvenilemez, Üçüncü Dünya toplumları ise potansiyel teröristtir. Richard Perle gibi belli bir etkisi olan Siyonistler, adı pek duyulmamış İsrailli bir askeri-politikacının (Moshe Dayan) ilkelerini benimserler: 'Araplar ancak güç kullanmaktan anlar'. İsrailli-Siyonist 'filozof', tek başına zaten Ortadoğu'ya yeterken onun Washington'daki destekçileri de bu politikaları dünya çapında uygulamak için küresel bir güce ve kapasiteye sahiptir. İsrail'in 'engelleyici' savaşlar, 'sömürgeleştirme', işgal, toplu cezalandırma ve uluslararası yasaları hiçe sayarak gücün tek yanlı kullanımı şeklinde özetlenebilecek bakış açısı, İsrail ile kuvvetli bağlara sahip olan ABD militaristleri tarafın-

Levent Şahverdi Arşivi

dan benimsenmiş ve İsrail uygulamaları imparatorluk için öğretisel bir rehber olarak alınmıştır. ABD stratejik imparatorluk yapısı içindeki 'Siyonist eğilim', imparatorluğun birkaç grup içinde çatışma alanı ortaya çıkarmıştır: Egemenliklerini büyütmek için Arap petrol kralları ile ittifak kurmak isteyen ekonomi imparatorluğu müteahhitleri ve; İsrail'in düşmanlarını yok etme saldırılarını haklı göstermek için 'doğru' istihbarat alamayan Siyonistlerin kınayarak bir kenara attığı ABD askeri ve istihbarat servisleri içindeki uzman elitler. Bu durum, Savunma Bakanı Paul Wolfowitz himayesinde 'İsrail'in düşmanlarını öldürmek' olarak özetlenebilecek Siyonist politikasıyla uyumlu ve diğerine benzer bir istihbarat teşkilatının oluşturulmasına sebep oldu. Kendini 'gizli servis' olarak adlandıran bu sahte istihbarat grubu, İsrail'in dünya görüşü çerçevesinde önceden belirlenen savaş politikalarını haklı gösteren 'raporlar' uydurmak üzere kurulmuş bir propaganda teşkilatı olarak, doğru bilgi toplayan bir istihbarat teşkilatı gibi çalışmaz.

Çatışmaların üçüncü düzeyi Savunma Bakanı Rumsfeld ile askeri istihbarat uzmanları arasındadır. Askeri imparatorluk yapısının geliştirilmesiyle uğraşan kilit adam olarak Rumsfeld, gücün kendi elinde toplanmasında etkin bir rol oynadı ve bu yüzden kendi grubu Wolfowitz, Perle, Boulton ve diğer aşırı militaristler tarafından yönetiliyor. Rumsfeld, silahlı kuvvetlerin yeniden örgütlenmesinde, silah tedarikinde, savaş stratejisi ve istihbarat operasyonlarında Pentagon uzmanlarının kararlarını etkisiz kılabiliyor. Kendisi sadık askerlerini, onlardan çok daha kıdemli ve tecrübeli uzmanların üstüne getirdi ve buna itirazlarını belli edenleri de küçük düşürdü. Yüksek rütbeli askeri yetkililere karşı bu zorbaca tutumu aslında, onun elitler arasında çıkabi-

Levent Şahverdi Arşivi

lecek bir tartışmayı engelleme yöntemidir. En sadık askerleri ve en etkili danışmanları kendi aşırı askeri imparatorluk stratejisine sıkı sıkıya bağlıdır: Birbiri ardına sıralanan savaşlar, dünya çapında terörist suikast programlarıyla birleşir ve çakışır. Hiç şüphesiz Rumsfeld, dünyanın askeri istilası stratejisinin uygulanmasında ve oluşturulmasında denetici görevini yerine getiriyor; Nazi Almanyası'na oldukça benzeyen bir imparatorluk stratejisi. Rumsfeld'in, gücü imparatorluk elitleri içinde toplaması ve uzmanlara yönelik düşmanlığı, 'Delta' Özel Kuvvetleri eski komutanı, emekli General Schoomaker'ı aday göstermesinde dramatik bir şekilde kendini belli etti; bu olay bana Fort Bragg'daki Delta karargahında görevli olan kıdemli askeri bir yetkili tarafından, 'öldürmek için eğitilmiş psikopatlar'ın toplanması olarak anlatıldı. Belli ki eski Delta generali, ideolojik ve davranışsal profili tam olarak Rumsfeld'in kendi Nazi eğilimine uygun olduğu için seçildi.

Rumsfeld ve askeri istihbarat hiyerarşisi arasındaki başlıca en büyük farklılık ve çatışma, İrak'ta kitlesel imha silahlarının (KİS) bulunmaması sorunu üzerinden Irak savaşının sonucunda su yüzüne çıktı. Bush yönetiminin savaş için başlıca haklı gerekçesi olarak KİS, medyada ve bazı kongre üyeleri arasında tartışmalara yol açtı. Seçkinler arası çatışma, ordu ve istihbarat teşkilatındaki 'uzmanlar', raporları basına sızdırmaya ve Rumsfeld'in savaşa kadar götüren iddialarını şüphede bırakan açıklamalar yaptıklarında ortaya çıktı. 'Uzmanlar' açıkça, Rumsfeld-Wolfowitz savaş planlarının doğrulanması için 'bilgilerin pişirilmesinden' sorumlu olarak dikkatleri Rumsfeld ve kendi 'istihbarat teşkilatına çekmeyi umuyorlardı. Kısaca, elitler arasındaki bu bürokratik iktidar savaşı; imparatorluk yanlısı uzmanların, impara-

Levent Şahverdi Arşivi

torluğun devlet aygıtı içindeki sınırlı kişisel gücünü artırmak için imparatorluk yapısını tehlikeye attığını düşündükleri bürokratik bir zorbadan kendilerini kurtarmak için başarılı bir emperyalist savaşa gölge düşürmeyi istedikleri noktasına kadar vardı. Yine de militaristler Kongre'nin ve medyanın yardımıyla bu meseleyi örtbas edebildiler ve hatta halkın onayını bile aldılar. İmparatorluğun yönetici elitlerini rahatsız eden dördüncü mesele ise askeri ve ekonomi imparatorluğu müteahhitleri arasındaki çatışmadır. İkinci grup, askeri eylemlerin doğrudan egemen bir ABD ekonomi imparatorluğu yaratmak amacına hizmet ettiğini düşünüyordu. Askeri emperyalistlere göre ise dünya istilasının askeri bir şekilde tanımlanması, stratejik bir amaç haline gelmişti ve bu da eninde sonunda ekonomi imparatorluğu müteahhitlerine daha büyük çıkarlar sağlayacaktı. Bu durum ekonomi müteahhitleri arasındaki bazı ideolog ve eleştirmenleri, askeri müdahale ve kalıcı savaşlara dair –kısa ve uzun vadede– karma bir politika çerçevesinde militaristlerin ulaştığı bilgilerin ekonomik maliyetlerini sorgulamaya yöneltti. Bu durum imparatorluk yapısının yöntemleri üzerinde önemli bir tartışma haline gelebilir fakat her iki tarafın da desteklediği imparatorluğun kendisi hakkında bir tartışma yaratmaz. Buna ek olarak, militaristleri rahatsız eden konu 'ekonomik ahbap-çavuş' ilişkisidir. Diğer sektörlerin talepleri göz ardı edilirken savaş sonrasında Rumsfeld-Cheney-Bush kliği ile ilişkili ÇUŞ'lar yararına karlı sözleşmeler devredilir. Yine de kapitalistler ve askeri imparatorluk müteahhitleri arasındaki bu tartışmalar, onları birleştiren güçlü politikalar ve çıkarların yanında kesinlikle ikincil bir öneme sahiptir. Bazı kapitalistler emperyalist savaş politikalarına dair endişelerini nadiren dile getirse de, sermaye sınıfı, özellikle de ÇUŞ'lar Bush-

Levent Şahverdi Arşivi

Rumsfeld imparatorluk yapısının en büyük destekçileridir. Bireysel kapitalistler arasında kalıcı neo-nazi savaş öğretisine dair mutlak endişelere rağmen, ÇUŞ'ların Bush yönetimini neden desteklediklerine dair çeşitli sebepler sayabiliriz:

• Ekonomi basınındaki belli başlı bir kaç köşe yazarı ve bireysel kapitalist, Bush rejiminin bütçe açıklarını, zayıflayan doları ve artan dış ticaret açıklarını eleştirirken, kapitalistlerin büyük çoğunluğu çok somut gerekçelerle Bush imparatorluk rejimine somut destek vermeye devam ediyor. Bush rejimi, sanayi üzerindeki çevre kontrolünü zorunlu kılan Kyoto Antlaşması da aralarında olmak üzere tüm uluslararası antlaşmaları reddetti, böylelikle ABD firmaları için üretim maliyetlerini düşürmüş oldu.

• Bush Yönetimi, ihracat teşviklerine özellikle de büyük tarım ihracatçısı firmalara verilen teşviklere milyarlar akıtarak pazar paylarını, 'rekabetçiliklerini' ve karlarını artırdı.

• Bush Yönetimi, cumhuriyet ('iç') pazarında satış yapan on binlerce rakipsiz üreticiyi kapsayan, 200'den fazla ürün için koruyucu önlemleri elden bırakmadı ve bu yüzden daha etkili rakiplerin pazara girişini kısıtladı ya da kısıtlıyor.

• Bush rejimi, tüm kapitalist sınıflar lehine vergileri düşürdü -ÇUŞ'ların CEO'ları ve 'cumhuriyet'in içinde faaliyet gösteren kapitalistlerin yararına- böylelikle sermaye kazanımları, maaşlar ve kar payı gelirlerini artırdı.

• Bush Yönetimi, en büyük ÇUŞ'lar ve bankalardaki milyar dolarlık rüşvet, yolsuzluk ve denetim suçlarına büyük oranda göz yumdu (ya da katıldı).

• Rejim, gevşek bankacılık düzenlemelerini göz ardı etmeye devam etti, aslında milyarlarca dolarlık paranın ABD çok-uluslu bankaları tarafından aklanmasını sağladı.

Levent Şahverdi Arşivi

• Bush Yönetimi asgari ücreti yükseltmeyi reddetti, dolayısıyla atölyelerde ve hizmet sektöründe faaliyet gösteren büyük ve küçük iş grupları için işçi maliyetlerini düşüren işçi-karşıtı bir program izledi. Bu ve benzeri politikalar, uzun dönem için ekonomik temeller sağlarken, Bush Yönetimi ve bir bütün olarak kapitalist sınıf arasında geniş çaplı yapısal bağları oluşturur. Bu faktörler, ekonomi ve askeri imparatorluk müteahhitleri arasında ve askeri imparatorluk müteahhitleri ile cumhuriyette faaliyet gösteren iş çevresi arasında neden yakın bir işbirliği olduğunu açıklıyor. Bu 'değiş-tokuş', kapitalist sınıfın askeri imparatorluk müteahhitlerine politik ve finansal desteği karşılığında, yerel iş elitlerine devletin finansman sağlamasını gerektirir. Avrupalı müttefiklerinden gelen önemsiz ve geçici eleştirilere rağmen, ABD askeri imparatorluk müteahhitlerinin 'dünyanın istilası' politikasında ilerlemelerini sağlayan, Wall Street ve 'Main Street'in (iç pazarına üretim yapan kapitalistler) somut desteğine sahip olduklarını bilmeleridir. Üstelik ABD ÇUŞ'ları ve bankalarının Avrupalı rakipleriyle deniz aşırı güç ve ortaklık bağları, ABD egemenliğine meydan okumak için Avrupalıların kararlılığını zayıflatırken İspanya ile Italya'daki sağ-kanat Berlusconi ve Aznar rejimlerini güçlendirdi.

Emperyalizm: Ekmeksiz Gösteriler

ABD imparatorluk yapısı, işçiler, ücretliler, küçük çiftçiler ve imparatorluktaki işverenler için ödenek sağlamaz. Onların İmparatorluğa verdikleri destek medya üzerinden yapılan devlet propagandasına, muzaffer bir 'dünya gücü'nün parçası olmanın sembolik hazzına ve köle gibi, kurulu devlet otoritesine bağlılığa dayanır. Sağlam bir sol kanat politik parti ya da hareketin ek-

Levent Şahverdi Arşivi

sikliği de halk muhalefetine daha fazla zarar veriyor. Daha da kötüsü sol-kanat ya da ilerici gazeteler ve aydınların çoğu, Yugoslavya, Afganistan ve daha az boyutta Irak'a karşı ABD savaşlarının destekçileri oldular. Ayrıca, ABD'li sol aydınların büyük kısmı, Kübalı teröristlere yönelik eylemler bahanesiyle Küba'ya saldırıda ve ABD destekli propagandacıların hapse atılmasında da Bush korosuna katıldılar. ABD'li 'ilerici' hareketler ve gazeteler -birkaç istisna hariç- bugünkü ya da geçmişteki sömürge karşıtı direniş hareketleri, ulusal kurtuluş hareketleri ya da devrimci rejimlerle asla bir dayanışma örneği göstermediler; ne Vietnam'daki Ulusal Özgürlük Cephesi hareketiyle, ne Irak direnişiyle, ne de Küba devrimiyle. ABD muhalefetinin büyük bir kısmı meşruiyetçi (anayasaya bağlı) ve ahlakçıdır (uluslararası ilkelere bağlı), Üçüncü Dünya devrimci hareketleri başta olmak üzere tüm hareketlerden kendini soyutlar. Devlet, medya ve ortak çevre, mantıksızlığı, apolitik bir 'kimlik' yaratan kitlesel eğlencelere (spor programları, dizilerdeki kadın ve erkek kahramanlar) pasif dahiliyeti teşvik eder ve 'iyi adamlar'ın şiddet ve yıkım yoluyla 'kötülük yapanları' yendikleri noktada imparatorluğa özgü 'iyi' ve 'kötü' bakış açısını kabul etmeye zorlar.

İmparatorluk gelişirken, ortak fonlu emekli maaşları ortadan kaybolur, hastane ve ilaç masrafları aniden artar ve işsizlik ile yoksulluk zaten hatalı olan resmi istatikleri de geçer. Temmuz 2003'te, resmi işsizlik oranı yüzde 6,5'ti; resmi olmayan tahminlerin neredeyse yarısı. İmparatorluk yapısı, imparatorluğun artıklarını paylaşan bir 'işçi aristokrasisi' yaratmaz; en azından, özel sektördeki sendika üyelerinin ödediği sendika aidatlarının oranı toplam işgücünün yüzde 9'u iken, yıllık maaşları, emekli aylıkları ve ücretleri yüzbinlerce doları bulan binlerce sendika-

Levent Şahverdi Arşivi

cıyı saymazsak... Eşitsizlikler toplumun büyük bir kesimine yayılıyor: 25 yıl önce CEO gelirleri işçi ücretlerinin 80 katıyken, bugün 450 katına yükseldi ve yükselmeye devam ediyor. ABD işçileri daha az tatil günü (Avrupalı işçilerden ortalama üç kat daha az), daha uzun bir iş yaşamı, daha ağır vergiler ve imparatorluk müteahhitleri tarafından kontrol edilen iki büyük partinin varlığına karşı işçilerin politik sistemde temsiliyetinin olmayışıyla karşı karşıya.

İşçi sınıfının nesnel kayıpları, siyahlar dışında, imparatorluk yapısına kayda değer bir muhalete yol açmadı; sadece siyahlar büyük oranda Irak savaşına tepki gösteriyor. Refah devletinin gerilemesi ve servetin aktarımı, imparatorluk yapısını finanse etmek için kullanılıyor (Soğuk Savaş'ın bitişi 'imparatorluğun kar payı' oldu). Durgun bir spekülatif ekonomide rüşvetler ve işsizliğin yaygınlaşması, imparatorluk politikalarının da dramatik bir şekilde sağa yönelmesine eşlik ediyor. Organize suçlar, ulusal şovenizm ve bireysel olarak hayatta kalma ideolojisi prim yapıyor. Pek çok fakir beyaz ABD'li, işçi Müslümanlar, Araplar ve Ortadoğu halkına düşmanlıklarını dile getirirken işsiz ve yetersiz eğitime sahip azınlıklar, imparatorluk ordusuna katılmayı tercih etti. Büyük çaplı Yahudi kulüplerinin zengin liderleri, kasap Şaron'a ve başta İran olmak üzere yeni emperyalist savaş planları yapan Bush rejimindeki ideolojik meslektaşlarına kayıtsız şartsız destek veriyor. Bu arada ABD'nin 'ilericileri' bir kez daha, Demokratik partiyi imparatorluğa içkin bir yapıdan çıkarıp halkın demokrasi partisine dönüştürmek için boşa kürek sallıyor.

En azından görülebilr bir gelecek için imparatorluğa meydan okuyacak büyük bir güç ABD'de filizlenmiyor, ne ayrılıkçı kapitalistlerden (imparatorluk ve cumhuriyet arasındaki gittikçe bü-

Levent Şahverdi Arşivi

yüyen aralıktan dolayı) ne de işçi sınıfından. İmparatorluğa yönelen en büyük tehdit ancak dışarıdan gelebilir, Üçüncü Dünya'nın devam eden kitlesel direnişlerden, yani Latin Amerika, Ortadoğu ve Asya'dan.

Emperyalizm ve Latin Amerika

Çağdaş dünyanın hiçbir yerinde, İmparatorluk ve Üçüncü Dünya rejimleri arasındaki ekonomik ilişkiler bu kadar büyük ölçüde tek taraflı olmamıştır; Birleşik Devletler ve Avrupa yararına ve Latin Amerika zararına. İmparatorluk-müşteri devlet ilişkilerini tartışırken dönemsel bir tespit yapmak önemlidir, bu tespit egemenlik ve denetimin düzeyi ile imparatorluğun belirli sınıf işbirlikçilerini ayırt etmeye yarar, daha da önemlisi bir yüzyılın son çeyreğinin imparatorluk yapısının farklı şekillerini tanımlar. Emperyalizmden, '500 yıllık sömürü ve egemenlik' şeklinde bahsetmek genel olarak hem doğru hem de yanıltıcıdır. Yarım yüzyıldır Avrupa ve ABD İmparatorluğu'nun kurucuları zamanlarının çoğunu Latin Amerika'nın bir çok ülkesini sömürmeye harcarken, Latin Amerikalı halk hareketleri, ulusalcı ve sosyalist rejimler farklı zamanlarda, imparatorlukla ilişkilerini kayda değer bir şekilde dönüştürmüş ya da azaltmıştır. Emperyalizm, doğası gereği savaşlar, istilalar, devrimler, karşı-devrimler ve dönüşümler vasıtasıyla oluşan sınıf ve devlet ilişkilerine dayanır.

Yakın tarihte, 1930'lardan 1990'lara kadar ulusalcı-halkçı rejimler, Latin Amerika'yı hammadde ihracatına dayalı ekonomiden, iç pazara üretim yapan çeşitlendirilmiş kentli sanayi ekonomisine dönüştürmede kısmen başarılı oldu. 1970'lerden günümüze dek, imparatorluk-yönetimindeki karşı-devrimci güçler (ABD imparatorluk devleti ve uluslararası finans kuruluşları ta-

Levent Şahverdi Arşivi

rafından yönetilen), Latin Amerikalı ulusüstü kapitalistlerle (uluslararası finansal, ticaret ve pazarlama ağlarına bağlı sermaye alanları) işbirliği sayesinde, işbirlikçi rejimleri üzerinden 'neo-liberal' bir modeli zorla kabul ettirmiştir.

İmparatorluk Yapısı ve Yönetimi'nin sonuna dair: ABD ve Latin Amerika

İmparatorluk 1990'larda, ekonominin stratejik ve dinamik sektörlerinin kontrolünü ele geçirmiş, devam ettirdiği politik sınıf müşteri ilişkilerini pekiştirmiş ve 'Latin Amerika Serbest Ticaret Bölgesi' sürecini gündeme getirerek bölgenin yeniden sömürgeleştirilmesine doğru değişimini başlatmıştır. Yeniden sömürgeleştirme süreci, geleneksel sağ-kanat liderler ve Latin Amerika'nın 'dönmüş' solcuları ve halkçılarından oluşan bir dizi yeni rejimlerin 'müşteri sistemine' dahil edilmesiyle epey yol aldı. İmparatorluk-müşteri ilişkilerini özetle 3 farklı döneme ayırabiliriz.

İmparatorluğun nispeten kısıtlı etkisinin olduğu 1930-60 dönemi; liberal tarımsal-mineral işbirlikçi sınıfının gölgede kalması (fakat kaybolması değil), ulusal devlet ve özel sektör sanayicileri, yabancı ticaret ve kambiyo kontrol sistemleri ile ulusal bankaların ortaya çıkması ve büyümesi tarafından belirlenir. 1970-95 dönemi; kamu kuruluşlarının büyük çapta özelleştirilmesi ve bankaların, endüstrilerin, telekomünikasyon, enerji hizmetleri gibi stratejik alanların ulusal kimliklerinden arındırılmasını kapsar. Üçüncü dönem (şimdiki); stratejik ekonomik istilaların yeni bir politik-yasal rejime dönüşümüyle meşguldür, Latin Amerka Serbest Ticaret Anlaşması (ALCA) gibi oluşumlar sayesinde bölgenin resmi yönetimi ABD İmparatorluğu'nun ellerine teslim edilir.

Levent Şahverdi Arşivi

İmparatorluk Yapısı: Birinci Aşama

Ulusal-popülizmden neo-liberalizme dönüşüm; şiddetli savaşlar, askeri darbeler, toplu katliamlar, zorunlu sürgünler ve imparatorluğa bağlı bir devlet aygıtı (ordu ve polis) ile imparatorluk yönetiminin suç ortağı olmayı arzulayan bir politik sınıfın inşası ile tamamlandı. İmparatorluk kurucuları ve onların hem askeri hem de sivil müşteri rejimleri, hiç vakit kaybetmeden bölgenin kapılarını ABD ve Avrupalı spekülatörler ile ÇUŞ'ların kitlesel istilasına açtı. Ekonomi imparatorluğunun önü, doğrudan ve dolaylı olarak halk muhalefetini bastırmaya müdahale eden askeri imparatorluk kurucuları tarafından açıldı. Brezilya (1964), Bolivya (1971), Şili (1973), Arjantin (1976)'de askeri darbeler ve Uruguay (1972) ile Peru (1993)'da sivil-askeri darbeler; politik bir çerçevede uluslararası finans kuruluşları (UFK) ile ulusal sanayi projesini tersine çeviren ve Latin Amerika'yı ABD ve Avrupalı ÇUŞ'ların istilasına açan uluslararası anlaşmaları ortaya çıkardı. 1980'lerin ortalarında büyük bir baskıyla ABD, askeri yönetimden seçimlere dayalı otoriter ve politik bir yönetime (imparatorluğun gelişimi için 'neo-liberal' ekonomi çerçevesini koruyan) doğru 'görüşülmüş bir dönüşüm'e aracı oldu.

Ekonomi imparatorlukları -hem Avrupa (özellikle İspanya) hem de ABD- 1980'lerin ortaları ile 2000 yılı arasında ticaret engelleri azalırken, ABD, Avrupa Birliği ve Asya malları Latin Amerika pazarına akarken ve milyonlarca küçük çiftçi, yerli üretici, imalatçı ve perakendeci yok olurken büyüdü. Yeni otoriter işbirlikçi rejimleri, ÇUŞ'lar yerli bankaların ve üreticilerin bütün hisselerini ele geçirip arazi ve gayrimenkuller satın alırken, özelleştirmeler ve binlerce kamu kuruluşunu satarak ekonomiyi yağ-

Levent Şahverdi Arşivi

maladı. Son döneme ait bir araştırmaya (Minella) göre Brezilya'da 1989'da yabancı bankalar yerli banka hisselerinin yüzde 9,6'sına sahipken 2000'de bu oran yüzde 33'e çıktı. 2001 yılında Brezilya'daki yabancı finans kapital 20 büyük bankanın 12'sini kontrol ediyordu. Yabancı sermayenin büyümesi neredeyse tamamen ulusal kamu ve özel bankaların ele geçirilmesinden kaynaklanır, yeni şirketler yaratılmasının değil. Latin Amerika'daki 14 ülkenin bankalarını temsil eden 19 finansal kuruluşun 212 yöneticisi arasında yapılan bir araştırma, yüzde 55'inin yabancı bankaların temsilcileri olduğunu gösterdi. Latin Amerika'daki finans ağlarının liderlerinin büyük kısmı, Kuzey Amerikalı ya da Avrupalı bankacılardır. Bu finans ağları sırasıyla, doğrudan ya da dolaylı olarak sanayi, ticaret ve gayrimenkul piyasalarını kontrol eder. Aynı derecede önemli olarak UFK'lar ile dış kredi koşullarını belirlerler. Latin Amerika'daki ABD müşterisi ideologlar, çoğunlukla Chicago, Harvard, Stanford gibi seçkin propaganda üniversitelerinde eğitim görmüştür. Devlet terörü ve baskısı aracılığıyla, imparatorluk merkezli 'neo-liberal model'in kabul ettirilmesine hizmet ediyorlar. UFK'lar ise müşteri rejimlerini destekleyen yapısal uyum politikaları ve ABD çokuluslu bankaları ile ilişkideki yerel bankacılık elitleri üzerinden 'model'i destekliyor.

İmparatorluk merkezli model, Latin Amerika'daki her ülkenin uzun dönemli ve büyük çaplı sistematik yağmalanmasına yol açtı. BM Latin Amerika Ekonomik Komisyonu tarafından 2002 yılı için yapılan araştırma, faiz ödemeleri ve karlardan sağlanan 69,2 milyar doların firmaların ABD'deki merkezlerine gönderildiğini gösteriyor. Üstelik bu araştırma, milyarlarca dolarlık telif, deniz nakliyesi, sigorta ve diğer hizmet bedelleri ile Latin Ame-

Levent Şahverdi Arşivi

rika elitleri tarafından yasadışı yollarla ABD ve Avrupa bankaları üzerinden yabancı hesaplara aktarılan milyarları kapsamıyor. Latin Amerika'dan kaçırılan toplam ganimetin büyüklüğü 100 milyar dolara yakın. Eğer bu miktarı 1992-2002 aralığına uyarlarsak, ılımlı bir tahminle, Latin Amerika'da gerçekleşen yağmanın boyutlarının 1 trilyon doları aştığını söyleyebiliriz.

İmparatorluk yapısının benzer bir süreci, ticaret, kamu hizmetleri ve iç pazarların imparatorluk tarafından ele geçirilmesinde açıkça görülebilir. Merkezi İspanya'da olan Banco Bilbao Vizcaya Argentina (BBVA) tarafından yapılan bir araştırmaya göre, 150 büyük firmanın üçte birinden fazlası (56) yabancıların elindedir, yarısı yerli özel ve neredeyse yüzde 13'ü (19) kamu firmalarıdır. Yine de özel sektörün elindeki 75 ulusal şirket, 150 büyük şirketin toplam satışlarının sadece yüzde 30'unu gerçekleştiriyor. Latin Amerikalıların elindeki özel şirketler, 150 büyük şirketin gerçekleştirdiği toplam ihracat gelirlerinin sadece yüzde 22'sini alırken, yabancı şirketler yüzde 15 ve kamu şirketleri yüzde 63'ünü alıyor. Diğer çalışmalarda, kamu firmalarının en fazla yabancı döviz kazanan şirketler olduğu tespit edilirken ABD'li ve Avrupalı ÇUŞ'ların iç piyasanın önemli bir kısmını kontrol ettiği anlaşılıyor. ABD'li, Avrupalı ve Japon ÇUŞ'ları yerli pazarlarda üstün konumda ve büyük oranda yerli üreticilerin yerini aldı. Latin Amerika için oluşturulan imparatorluk formülü; yerli pazarları ele geçirmek için sermaye ihraç etmek ve kamu sektörünün elindeki işletmelerden hammadde ithal etmektir. 2002 yılında ÇUŞ'lar, 76 milyar dolarlık doğrudan yatırımlar üzerindeki karlarından, 22 milyar dolar transfer etti; bu neredeyse yüzde 35 oranında kar demektir.

Kamu işletmeleri, açıklanan ihracat rakamlarının yüzde

Levent Şahverdi Arşivi

35'ine denk gelen, 245 milyar dolarlık ihracat yapıyor, ABD imparatorluk stratejisinin, bu sektörün kontrolünü ele geçirmek olduğu açıkça anlaşılıyor. İmparatorluk şimdi de gözünü, Meksika, Venezüella, Brezilya, Ekvador, Kolombiya ve Bolivya'daki devlete ait petrol ve benzin şirketleri ile Şili Bakır İşletmeleri (15 Haziran 2003'de La Jornada kote olmuş BBVA) üzerine dikti.

O halde imparatorluk yapısı faaliyetlerini dört aşamada hayata geçirir:

1) 'İmparatorluk merkezli model'in ve 'gerçekçi' politik-ekonomik parametrelerin zorla kabul ettirilmesi için ideolojik-askeri-politik müdahale; bazı 'hatalarla' birlikte (halk direnişi, yanlış zamanlama, beceriksiz yöneticiler vs).

2) UFK ve ÇUŞ'larla ilişkideki yerli elitlerin üstünlüğüne yol açacak yeni düzenlemeler, özelleştirmeler ve kamulaştırmanın azaltılmasıyla ilgili ilk dalganın uygulanması.

3) Borç ödemeleri, krediler ile satış ve bankacılıktaki büyük pazar paylarının ele geçirilmesine yol açan satın almalar üzerinden, ulusal özelleştirmeden yabancı kontrolüne kayan ilişkiler.

4) 1. ve 3. yağma aşamalarının sebep olduğu kitlesel direnişi bastırmak ve kamu sektörünün elindeki karlı enerji, hammadde, aydınlatma ve elektrik şirketlerini kapsayacak özelleştirmeleri derinleştirmek için imparatorluğa ait doğrudan politik-askeri kontrolü inşa etmek. 4. aşama, ALCA'nın imparatorluk yapısının son aşaması; zorla kabul ettirilmesi ve Latin Amerika'nın yeniden sömürgeleştirilmesi için hazırlıktır.

İmparatorluk Nasıl Yönetilir?

İmparatorluk yapısında ana belirleyici faktör (emperyalizmin dinamiği), imparatorluk devletinin ve özel sektördeki 'özel/ka-

Levent Şahverdi Arşivi

mu benzeri' yardımcılarının dinamik rolüdür. ÇUŞ'lar ve Latin Amerika'daki finansal genişleme, birikimin sağlanması için hayati bir öneme sahiptir ve aynı zamanda kar oranlarının düşme eğilimini de engellemede önemli bir rol oynar. Fakat aynı zamanda imparatorluk devletinin, bu süreçlerin işe yaramaz olduğu durumlarda (coğrafi/ekonomik) sorunları çözüme kavuşturmada ve ekonomik krizlerin çözülmesi girişimindeki rolünü anlamak da önemlidir. Aşırı üretim, kapitalistleri yabancı pazarları istila etmeye yönlendirebilir, fakat askeri saldırılar, darbeler ve imparatorluk merkezli ekonomist-ideologların karar verici pozisyonlara yerleştirilmesi aracılığıyla yerel yönetimler zorlanmazsa 'pazarlar' açılmayacaktır. İmparatorlukla bağlantılı olan UFK'ların manevra gücü de, pazarların açılmasında temel bir bileşendir. Kilit ekonomik sektörlerde (ve onların başlıca ÇUŞ'larında) düşen kar oranları, müşteri devletlerdeki çalışma yasaları, UFK'lar ve müşterilerin polis ve ordu aygıtlarının örgütlü kitlesel direnişleri bastırması aracılığıyla 'iyileştirilmezse', tersine çevrilemez.

Yüzde 35'lik kar oranı, tam istihdam ve işçi haklarının olduğu demokratik, katılımcı ekonomilerde sağlanamaz. Büyük çaplı yoksulluğun ortasında, aşırı kar oranları, kamu kaynaklarının yağmalanması, pazarların doygunluğa ulaşması ve acilen yapılan borç ödemeleri, müşteri yönetimlerinin kanlı baskılarını gerekli kılar ki, bunlar zaten 'piyasa güçleri'nin kapasitesinin çok ötesindedir. Stratejik olarak pazarların ÇUŞ'lara açılması, imparatorluğun büyük çaplı sistematik müdahalesini gerekli kılar. Ekonomi imparatorluğu yapısı, müşteri rejim yapısıyla çok yakından ilişkilidir (imparatorluk ideologlarının 'ulus-yapısı' dediği şey). Latin Amerika'da faaliyet gösteren imparatorluk devleti, sadece imparatorluk merkezli gelişimin başlangıç temellerini at-

Levent Şahverdi Arşivi

makla kalmaz, aynı zamanda yerli işbirlikçiler olarak seçim politikacılarına yönelik tehdit, rüşvet, cezalandırma, adam kayırma ve denetleme faaliyetlerine de bulaşırlar. İmparatorluk, krediler, şartlar ve tehlikeler vasıtasıyla ekonomik disiplini uygulayan UFK'lar üzerinden hakimiyet kurar; amaç, özelleştirmeleri derinleştirmek ve 'açık pazar' politikasını tamamlamak için zorunlu borç ödemelerini kullanmaktır.

Açık pazar kuralı Latin Amerika'da başarıyla uygulanır, fakat seçici korumacılık politikasını devam ettiren ABD ve AB için aynı kural söz konusu değildir. İmparatorluk devleti dünya çapında 120'den fazla askeri üs kurdu. Latin Amerika'da iki düzineden fazla üs ve operasyon sahası vardır; bu üslerde toplanan kamu görevlileri, ideolojik olarak kendilerini imparatorlukla özdeşleştirmeleri, imparatorluk karşıtı rakiplerine muhalefet etmeleri ve kriz zamanında müdahale etmeleri için eğitilirler. En önemlisi de imparatorluk devleti, politik elitleri, bankacılık adaylarını ve partileri etkilemek için çeşitli yollara başvurur, yükselen politik simaları satın alma, işbirliği ve tehdit ile ayartırlar. İmparatorluk politika yapıcıları, ÇUŞ'larla daha sıkı bağlar kurmayı ve seçmenlerden daha uzak durmayı teşvik eder. İkinci faaliyet, 'sağ sinyali' veren ve Dışişleri Bakanlığı'nın 'sorumlu' sol ya da 'demokratik sol' olarak adlandırdığı muhalefet simalarının uzun dönemde işlenmesiyle ilgilidir; kitle mücadelesinin karşısında olan seçmenleri destekleme, ÇUŞ'lara verilecek imtiyazlarla sonuçlanacak olan uzlaşmalar ve ortak seferberlikten çok bireye gösterilen sempati. İmparatorluk, bireysel çalışma tarzı olan bir simayı tercih eder, çünkü bu gibi simalar zenginler, özellikle de yabancı zenginler yararına imtiyazlar için haşin ve otoriter uygulamaları hayata geçirebilirler. İmparatorluk dev-

Levent Şahverdi Arşivi

letinin müşteri rejimler stratejisinin son dönemdeki başarıları Brezilya ve Ekvador'da görülebilir. Her iki örnekte de politik liderler, Ignacio Da Silva ve Lucio Gutierrez, parti aygıtlarının liderliğinde oluşan sağ-kanat çizgideki ideolojik ikna süreci üzerinden imparatorluk merkezli politikalara yüzünü çevirmeden ya da 'dönme'den önce radikal halk hareketleri tarafından desteklendi.

İmparatorluk devleti, ABD temelli kültürel kuruluşlarla resmi ve gayri resmi bağları aracılığıyla (hem kamu hem de özel) aktivistleri eğiten ve kamu görüşünü etkileyen, imparatorluk merkezli kültürel uygulamalar ve yapıları tasarlamak ve hazırlamak için medya 'starları', yükselen aydınlar, öğrenciler ve gazeteciler toplar. Amerikan-Yardımı'nın başı, son zamanlarda ABD-fonlu STK'ların resmi olmayan dış görünüşlerini bırakmalarını isteyerek, açıkça bu kuruluşların 'ABD hükümetinin bir kolu' olduklarını ilan etti (Financial Times, 13 Haziran 2003). 'ABD hükümetinin birçok kolu' var, kabul edilsin ya da edilmesin, bunlar; kültürel eğlence ile ideolojik telkini, dünya haberleri ile imparatorluk propagandasını, imparatorluk merkezli düşünce ve eylem ile burs ve vakıf ödeneklerini birleştiriyor. İmparatorluk devleti, Latin Amerika'da ekonomi imparatorluğu yapısı için bu 'kamu-özel' kültür dünyasını yarattı ve savundu. Özetle, Washington ABD'nin vergi dolarlarını ABD ekonomi imparatorluğunun gelişimi için harcıyor; cumhuriyeti tüketerek. Politik-askeri imparatorluk yapısı ile yönetim arasındaki doğrudan bağlar. Latin Amerika'da olduğu gibi dünyanın hiçbir yerinde, ekonomi imparatorluğu ile bu kadar açık bir şekilde ilişkili değildir. Yaşanan süreç imparatorluk sömürge yönetimine doğru gidiyor.

Levent Şahverdi Arşivi

İmparatorluğun Yeni İstikameti

İmparatorluk yapısı yeni yüzyılla birlikte, yeni ve çok daha saldırgan bir yöne girdi; imparatorluk devleti tarafından çalıştırılan ve militarist ideologlar tarafından yönetilen bir dizi emperyalist savaş ve işgale girişti. İki yıllık dönemde ABD; iki işgal savaşına girişti, sayısız suikast ve gizli 'özel kuvvetler operasyonu' aracılığıyla dünya çapında müdahalelerde bulundu, Asya, Afrika, Latin Amerika ve Balkanlar boyunca müşteri yönetimlerinin işbirliği ve toparlanmasıyla meşgul oldu. İmparatorluk müteahhitleri, Doğu Avrupa ve Balkanlar'daki müşterileri üzerinde kontrolünü artırdı ve İspanya ve İtalya'daki aşırı sağcı rejimlerle dostluk bağları kurmakta oldukça başarılıydı. Baskı altında, Avrupa Birliği'nin ilk direnişi, ABD'nin emrindeki iş arkadaşlığı, Afganistan'da ABD kukla rejimlerini koruması, Irak'ta ABD sömürge rejimine destek sağlanması, İran'a karşı ABD tehditleri ve taleplerinin arkasında durulması ve ABD destekli Kübalı ajanları tarafından desteklenen Küba saldırısına katılma yolunu açtı. ABD imparatorluk müteahhitleri, ALCA üzerinden Latin Amerika'nın sömürgeleştirilmesi sürecini hızlandırdı. ABD'nin sömürgeleştirme sürecini ilerletmek için bu kadar acele etmesinin ve baskı uygulamasının birkaç sebebi var:

- Latin Amerika'daki müşteriler ve işbirlikçiler hala yerlerinde duruyorlar, fakat iktidarlarının ne kadar süreceği belirsiz;
- Bölgenin her tarafından kitlesel direnişler örgütleniyor;
- İmparatorluğun liberal-korumacı ticaret modeli, Latin Amerika ihracat elitlerinin muhalefetini teşvik ediyor;
- ABD, geride kalan büyük kamu kuruluşları özelleştirilirken onları ele geçirmek istiyor; bu özelleştirmeleri Avrupa'ya, özellikle de İspanya'ya kaptırmaktan çekiniyor;

Levent Şahverdi Arşivi

• Askeri müşterileri hala yerli yerinde duruyor fakat her yerde aynı derecede değil, özellikle Venezüella, Brezilya, Ekvador ve Bolivya'da;

• ABD, Latin Amerika politik elitlere şantaj ve baskı yapmak için, Asya'da askeri-politik istilaların 'hızına' sahip;

• İki rejimin -Brezilya'da Da Silva ve Ekvador'da Gutierrez- ALCA yönünde sürpriz değişimi ve onların büyük bir halk muhalefetine karşı savunmasızlığı, imparatorluk müteahhitlerine hiç beklenmedik bir anda kapıyı gösterebilir.

ABD imparatorluk müteahhitleri, kaba güç ve imparatorluk-merkezli taleplerle sömürge egemenliğine doğru yol aldı, müşteri rejimlerine herhangi bir imtiyaz talebini göz ardı etti, bu yüzden anlaşma temellerini zora soktu. Meksika örneği açıktır: ABD, Başkan Fox'un 4 milyon Meksikalı göçmen işçiye yasal statü verilmesi ya da nakliye, tekstil ve pek çok mal üzerindeki ticaret anlaşmasında karşılıklı fedakarlığa uyma talebini reddetti. Bunun yerine Washington, Meksika'nın kamuya ait petrol endüstrisinin (PEMEX) tamamiyle özelleştirilmesini talep ediyor; ülkedeki en yüksek gelir ve döviz elde eden kuruluş. Latin Amerika'daki ABD imparatorluk yapısının şimdiki süreci için tarihsel örnek, Avrupa sömürge imparatorluklarının ticaret sistemidir. Temel ortak özellikleri:

• Politik bir otorite (ALCA) üzerinden imparatorluk kontrolü, çünkü bu anlaşma Latin Amerika'daki ekonomik pozisyonda ABD tekelleşmesi için düzenlemeler ve yasal bir çerçeve oluşturuyor;

• İmparatorluğun askeri komuta yapısı, üsleri, halk ayaklanmalarını bastırmak için saha operasyonlarına doğrudan katılımı;

• Latin Amerika ticaretinin toptan serbestleştirilmesine daya-

Levent Şahverdi Arşivi

lı karşılıklı olmayan ticaret ve rekabetçi Latin Amerikalı üreticileri ABD pazarında başarıyla rekabet etmekten alıkoyacak seçici koruyucu tedbirler;

· Avrupalı, Japon ve diğerlerinin Latin Amerika pazarlarında rekabet etmesine engel olmak için etkili bir dışlama.

Neo-merkantilist imparatorluk sistemi, ekonomik cephede ALCA üzerinden; askeri cephede ise Kolombiya Planı ve And Bölgesi Girişimi ve kıta çapında kıdemli askeri komutanlar için askeri ekonominin düzenlenmesi üzerinden işletiliyor. İmparatorluğun yeniden sömürgeleştirme perspektifinin 3 politik ayağı vardır:

1) Brezilya'da Lula, Ekvador'da Gutierrez ve Arjantin'de Kirchner gibi 'halkçı' liderlerin işbirliği;

2) Müşterilerin azalması karşısında ALCA-askeri anlaşmalarının hızlandırılması (Peru'da Toledo, Bolivya'da Sanchez de Losada ve Kolombiya'da Uribe) ve;

3) Venezülla/Küba rejimlerinin tecrit edilmesi ya da devrilmesi ve Latin Amerika'daki artan halk muhalefetinin bozguna uğratılması. ALCA, ABD İmparatorluğu'na ALCA Komisyonu gibi bir araç üzerinden denetimi ele geçirme şansı verecek ve bu araç ticaret, yatırım, kamu-özel ilişkileri, hizmetler (eğitim, sağlık, emeklilik sistemi vs). gibi konularda politikaları belirleyecek. Tıpkı borç ödemelerinin Latin Amerika rejimlerinde serbestleştirme uygulamalarını kolaylaştırdığı gibi, şimdiki neo-liberal rejimler de ALCA üzerinden yeniden sömürgeleştirmeyi kolaylaştıracak. ABD sömürge yönetimi altında Latin yönetim yapısı, azalmış ve yeniden düzenlenmiş olarak, ALCA komisyonu içinde kararlaştırılan ABD sömürge politikalarını uygulamak için yerinde kalacak. Latin Amerika'nın yasama, yürütme ve yar-

Levent Şahverdi Arşivi

gı güçleri, ALCA-ABD dikte politikalarının uygulanması, hızı ve yöntemi tartışmaları için azaltılacaktır. Tüm sömürge sistemleri gibi yukarıdan aşağı otoriter yapılar, seçim yapılarının üstüne konacaktır.

ABD'nin artan askeri gücü ve Latin Amerika üzerine tahminleri, daha saldırgan davranmaları için imparatorluk müteahhitlerini cesaretlendirdi. Venezüella'da askeri-sivil bir darbe ve işverenlerin lokavtı, ABD istihbarat teşkilatı tarafından planlandı. Kolombiya'da, ABD askeri müdahalesi, isyancıları asker, yemek ve lojistik destekten mahrum etmek için yüz binlerce köylünün topraklarından kovulmasını ve toplu katliamı yoğunlaştırdı. Washington Küba'ya karşı propaganda yapmak ve asker toplamak için devrimci rejimi yakın askeri bir hedef olarak belirlerken açıkça karşı-devrimci bir kadro örgütledi ('muhalifler'). Latin Amerika'da bulunan ABD askeri üsleri, müşteri rejimlerin halk çoğunluğu tarafından devrilebileceği ihtimaline karşılık, müdahale için kıyılarda, çıkarma yerlerinde kurulmuştur.

Aynı şekilde önemli olan, imparatorluk müteahhitlerinin politik istilalarıdır. Brezilya'daki Lula rejimi, tamamiyle imparatorluğun bir uydusu haline dönüştürüldü; yeniden sömürgeleştirme ve ALCA'nın gerçekleşmesinde önemli bir role sahip olan finansal ve tarımsal-ihracat elitleriyle ayrım yapmaksızın yakınlaştı. Ekvador'da Lucio Gutierrez ve ortağı Pachacutik partisi, devletin petrol ve elektrik şirketlerini özelleştirmek için hızlı bir şekilde hareket etti, dolarizasyonu, ABD üslerini, Kolombiya Planı'nı ve ALCA'yı bağrına bastı, grevleri bastırdı ve ülkeyi sömürge statüsüne hazırlamak için petrol rafinerilerine asker yerleştirdi. Latin Amerika'nın sömürgeleştirilmesi için 'yeni perspektifler', 11 Eylül olaylarından ve sözde ABD'nin 'terörizme karşı sa-

Levent Şahverdi Arşivi

vaş'ından önce de mevcuttu. 11 Eylül'den sonra yeni militarizm, sömürgeleştirme sürecini hızlandırdı ve askerileşme ile doğrudan müdahaleye yönelik büyük bir itici güç oldu. 11 Eylül'den sonra en önemli değişim, müşteri rejimleri ile ilgili müzakere ve imtiyazların toptan dışlanmasıdır; ilişkiler daha da tek yanlı olmuştur. Uzak bir gelecekte 'tüm imparatorlukların çökeceği' gerçeğinden teselli bulmak ve spekülasyon yapmak en iyi haliyle boşa bir uğraş, en kötü ihtimalle ise yanıltıcıdır. Bu belirsiz zamana ulaşmadan önce milyonlarca insan bıçak sırtında yaşamını sürdürüyor, ulusal bağımsızlık tehlikeye giriyor ve halk mücadeleleri gerçekleşiyor. 'Son yargı'yı analizin merkezine koymak, imparatorluğun şimdiki gerçek gücünden, mantığından ve yönetiminden uzaklaşmaktır. 'İmparatorluklar çöker' gibi yargılarla gerçeklerden uzaklaşmak, imparatorluğun itici gücünü ve muhalefetin artan gücünü anlamak için bize analitik bir çerçeve sunmaz. Soyut ve belirsiz tarihsel analizler ile imparatorluk müteahhitlerine dair yüzeysel tartışmalar (aldıkları kararlar 'önemsizdir'), başlı başına saçma ve yüzeyseldir. 'Uzun vadeli bir tarih görüşü', ABD İmparatorluğu'nun bugünkü egemen gücüne dair somut analizlerden ayrılır. Bu gücün dünya çapında istilalara yönelimi ve sınıf-temelli anti-emperyalist mücadeleler, imparatorluk kuramcılarının yöntemlerini yansıtan bir aynadır. 'Amerikan Yüzyılı', Barışçıl Amerika, Küresel Güç ve tarihin anlamsız diğer 'uzun görüşler'ini kaleme alan imparatorluk uzmanlarının sonu gelmez.

İmparatorluğun günümüzdeki çelişkilerini anlamak için; somut sınıfları, etnik sınıfları, sınıf bileşenleriyle rejimlerin kendine özgü doğasını, toplumsal hareketlerin imparatorluk müşterileri ve imparatorluğa karşı yükseltebilecekleri örgütsel becerile-

Levent Şahverdi Arşivi

rini analiz etmeliyiz. Tarihsel soyut benzerliklerden papanın görev süresini tespit etmek ve imparatorlukların eninde sonunda yıkılacağına dair gerçekliği keşfetmek ne aydınca bir tutumdur ne de işe yarar bir politik ilgidir.

İmparatorluk: Sınıf İlişkileri ve Devlet

ABD imparatorluk yapısı ile yozlaşma, sınıf ve devlet ilişkileri üzerine kurulmuştur. İşbirlikçi sınıflar, sınıf içi politik oluşum ve ikincil fakat çıkarcı ilişkilerle (elitlerle) dış bütünleşmeyi kapsayan karmaşık bir süreç içinde yaratılmıştır. Ulus-üstü Latin Amerikalı yönetici sınıfların kurduğu hegemonya, imparatorluk merkezli 'neo-liberal politikaları' uygulayan müşteri-devletleri desteklemek ve oluşturmak için gereklidir. İmparatorluk devlet aygıtının rolü müşteri devletlerin oluşumu için merkezi bir öneme sahiptir; hem finansal hem de politik destek açısından önemlidir, ayrıca tehdit ve rüşvet aracılığıyla karlı kamu kuruluşlarının özelleştirilmesi ve dış ticaret ile yatırım engellerinin tek-taraflı kaldırılması gibi politikaların aktif olarak uygulanmasına sebep olur. Yabancı eleştirmen akademisyenlere imparatorluğun 'mantıksız' saldırganlığı gibi gelen şey, aslında tarihsel rahatlığa dayanan oldukça mantıklı hesaplardır; imparatorluğun politika üreticileri, sömürgeleştirilmiş ekonomilerde egemen bir konumu, müşteri devletlerin politikalarına itaat etmesini ve finansal-spekülatif ulus-üstü Latin elitlerinin samimi desteğini garantilemişlerdir. İmparatorluk merkezli 'modeller'in kabul ettirilmesinde, inatçı ya da ulusalcı Latin Amerika rejimlerinin (Şili, Brezilya, Panama, Dominik Cumhuriyeti vs.) devrilmesinde ya da ele geçirilmesinde sağladıkları kolay başarı, imparatorluk müteahhitlerini en mantıklı silah olarak daha fazla şiddet kul-

Levent Şahverdi Arşivi

lanmaya yönlendirdi. ABD'nin Guatamala'daki (1954) başarılı müdahalesi ABD'yi aynı politikayı Küba'da (1961) da uygulamaya sevkettiğini unutmamalıyız; fakat Küba'da bozguna uğradı. Brezilya (1964) ve Endonezya'daki (1965) ABD tasarısı olan başarılı askeri darbeler ve Dominik Cumhuriyeti'nin istilası (1965), ABD'yi Hindi Çin'e askeri saldırıya kadar genişlemeye itti, bu da imparatorluk politikacılarının tarihsel fakat geçici bozgunu ve büyük yerel politik desteğin zayıflaması ile sonuçlandı.

Başkan Carter iktidarı döneminde, imparatorluk yapısının yeniden inşası projesi, elverişli Doğu Avrupa bölgesi ve SSCB üzerinde politik-ideolojik savaşa ve köktenci İslamcılarla işbirliği içinde Güney Asya'da (Afganistan) gizli askeri temsilcilerin yeniden düzenlenmesine odaklandı. İmparatorluğun politikacıları Güney Afrika'da (Angola ve Mozambik), ırkçı Güney Afrika tarafından desteklenen kabile başkanlarına mali destek ve malzeme sağladı. ABD, Güney ve Orta Amerika'da (Arjantin, Şili, Bolivya, El Salvador ve Guatemala) askeri yönetim müşterileri ve Nikaragua'da uyuşturucu-tüccarı doymak bilmez askeri müşterileri üzerinden hareket etti. İmparatorluk müteahhitleri, 1970'lerin sonundan 1990'a kadar ABD askeri imparatorluk aygıtını yeniden düzenledi ve Panama ile Granada'nın askeri istilası üzerinden yeni saldırıları için zamanla ulusal politik desteği yeniden sağladı. İmparatorluk istilaları için 'ideolojik formül', Üçüncü Reich tarafından uygulananlara oldukça benziyor: Muhalefet liderleri kötülenir, istila ve müşteri rejimlerin kabul ettirilmesi 'özgürlük' olarak tanımlanır, demokrasi yeniden inşa edilir ve ABD'nin etki alanına dahil olmak 'özgür dünya'nın bir parçası olmak şeklinde tanımlanır. Carter-Reagan askeri imparatorluğu, Baba Bush'un Körfez Savaşı'yla birlikte ABD merkezli

Levent Şahverdi Arşivi

'Yeni Dünya Düzeni' yaratma projesi için gerekli temelleri sağladı. Bu proje, erken gelişmiş ve rakipsiz kontrolü sağlama almak için bir 'sömürge işgali'nden yoksundu. Clinton dönemi (1992-2000) imparatorluk yapısının dünya çapında genişlemesine tanık oldu; Balkanlar'daki savaşlar, kuzey ve güneydeki 'kuş-uçmaz' bölgelerdeki Kürt yandaşları üzerinden Irak'ın üçüncü istilası (devleti ve ekonomiyi yıkmak için cezalandırıcı bombardımanlar ve ekonomik ambargolarla), yeni yandaş askeri ittifaklar ve Baltık ülkelerinden, Orta Avrupa içinden Balkanlar'a ve Güney Kafkaslar'a kadar uzanan askeri üsler. Saldırgan askeri istila ve sömürgeleştirme, Clinton başkanlığı dönemindeki insancıl emperyalizm bayrağı altında başladı. Öğretisel radikalleşme ise Bush, Rumsfeld ve Wolfowitz ile birlikte geldi. '11 Eylül 2001' tarihini askeri imparatorluk yapısını terk ediş olarak görmek ciddi ve korkuç bir hatadır. 11 Eylül'den sonra imparatorluk yapısı, daha açık bir küresel savaş öğretisini tekyanlı ve sistematik olarak izlemeye başladı. Bu politika çok daha hızlı, fakat Clinton tarafından ortaya atılan insancıl emperyalizm uygulamasıyla aynı derecede şiddetlidir.

İmparatorluk ve Sınıf-Devlet İlişkileri: Emperyalistler Arası Sınıf/Ulusal Çatışması

Öncelikle, imparatorluk gücü sınıf ve devlet ilişkilerine içkindir: Sermayenin hareketi ve imparatorluğun devlet gücünün kabul ettirilmesinden önce, bir ulusal-sınıf mücadelesi gerçekleşir, bu mücadelenin şiddeti değişkendir fakat imparatorluğa özgü işgal ve egemenlik süreci boyunca tekrarlanır. Daha önce de işaret edildiği gibi, Latin Amerika'da imparatorluk-merkezli neoliberal sistemlerin zorla kabul ettirilmesi, şiddetli bir 'yukarıdan'

Levent Şahverdi Arşivi

sınıf-devlet mücadelesi sayesinde olmuştur. Egemen konumdaki ulusüstü sınıflar, sosyal ilişkileri imparatorluk-merkezli modele uygun bir şekilde 'yeniden inşa etmek' için devleti yeniden biçimlendirirler (işçi-sermaye ilişkileri, kamu-özel ve yabancı-yerli mülkiyet şekilleri). Neo-liberal rejimler ve neo-merkantilist imparatorluklar, imparatorluk müteahhitlerinin yeniden sömürgeleştirme projesinin karşısına çıkan muhalefet ilişkileri devam ederken, sınıf mücadelelerinin ürünüdür. Muhalif sınıf ilişkileri, modern imparatorluk yapısının değişmez bir parçasıdır. Yine de bugün birbiriyle çatışan sosyal ilişkiler, sınıf, etnik ve toplumsal cinsiyet güçleri, neo-liberal yönetim ilişkileri tarafından çeyrek yüzyıldır inşa edilen sınıf mücadelesinin değişimi sayesinde, yakın geçmişten oldukça farklıdır. İmparatorluk yapısı ve yerel müşteri devletlerin karşısına çıkan çağdaş sosyal sınıfları anlamak için sınıf oluşumundaki değişimleri özetlemek gerekir. Yeni sınıf güçleri, imparatorluğun egemenliğini yıkmak için son derece önemli yeni taktikler, stratejiler ve liderlikler geliştirdi.

Sınıf Mücadelesi ve Sosyal İlişkilerdeki Temel Değişimler

Neo-liberalizm 1970'lerde saldırıya başladığından beri sınıf yapısında birkaç önemli politik ve sosyo-ekonomik değişiklik gerçekleşti. Ekonominin ucuz yabancı ithal mallarına açılmasının sınıf mücadelesi üzerinde iki önemli etkisi oldu: Sanayide çalışan işçilerin sayısını azalttı, serbest ticaret bölgelerinde 'köle işçi' sistemini kurdu, 'maquilador'/montaj fabrikaları vasıflı işçi sayısını düşürdü ve daha çok sömürücü, merkezi olmayan küçük 'sözleşmeli işçi'lerin çalıştığı sanayileri yarattı. Sonuç olarak, istikrarlı bir sanayi işgücü içinde istihdam edilenlerin çapı çoğu

Levent Şahverdi Arşivi

ülkede azaldı (Bolivya, Peru, Kolombiya, Brezilya ve Arjantin gibi), bu arada geride kalanlar işsizlik korkusuyla çalışmaya başladı. Sendikasız işçilerin oranı, grevlerin sayısı ve sanayi sektöründeki işçi militanlığı azalırken, işçi sınıfı içindeki sanayi işçilerinin sosyo-politik ağırlığı da nispeten azaldı. Diğer taraftan, pek çok işsiz ve eksik istihdam altında çalışan işçi sayısı geometrik hızla arttı; Arjantin, Peru, Bolivya, Kolombiya, Brezilya, Venezüella ve Meksika gibi ülkelerde yüzde 40'dan yüzde 80'e çıktı. ABD kapitalistleri üretimlerini ucuz işgücü ve işçiler için daha kötü çalışma şartlarının (daha uzun iş saatleri, daha az güvenlik, sağlık ve çevre düzenlemesi) olduğu Çin'e ya da kırsal alanlara (Güney Meksika) taşırken eski montaj sanayi bölgelerinde -Kuzey Meksika sınır bölgeleri, Karayipler- fabrikalar kapandı. İşsizlerin 'kitlesel eleştirilerinin' büyümesi işsiz işçilerin bağımsız hareketlerine yol açtı; üretim alanı (fabrika) dışında, sokaklarda kapitalist sınıfa saldırdılar, makine, hammadde (girdi) ve nihai malların (çıktı) dolaşımının önünü kestiler ve karın gerçekleşmesine engel oldular. Sübvansiyonlu ve düşük-fiyatlı ithalat mallarıyla (özellikle tahıl) birlikte 'ihracata dayalı büyüme stratejisi'nin desteklenmesi, iç pazara üretim yapan küçük çiftçilerin iflasına ve köylülerin yerlerinden atılmasına yol açtı. Devletin tarım sübvansiyonlarının yüzde 90'ından fazlası, büyük çaplı tarım ihracatçılarına aktarılırken küçük üreticiler devlet kredilerinden yoksun bırakıldı. İmparatorluk merkezli tarım politikaları, topraksız, kır işçilerinin sayısını ve oranını yükseltti, kırsal alandaki kutuplaşmaları arttırdı, devletin tarım ihracatçısı elitler ve gıda ithalatçıları lehine müdahaleleri sayıları tükenmekte olan küçük aile çiftçilerini radikalleştirdi. Toprakların artan oranda merkezileşmesi, yerli halkın topraklarına tecavüz edilmesi, çift-

Levent Şahverdi Arşivi

lik girdilerinin yüksek maliyeti ve gıda üreticilerinin düşük fiyatları köylü ve Kızılderili-köylü topluluklarını radikalleştirdi, onları topraktan, pazarlardan ve kar marjlarından yoksun bıraktı. Okuryazarlık oranındaki artış, ilerici kilise ve sendika merkezleri ile sosyal yakınlaşma ve son dönem mücadele deneyimleri, kırsal alanları anti-emperyalist hareketlerin merkezi haline getirdi. Çağdaş kırsal hareketler artık, 'geriye dönük geleneksel-cilerin modernleşmeye karşı direnmesi' gibi 'ilkel' ayaklanmalardan oluşmuyor. Campesino (köylü) hareketleri, aşağı doğru hareket eden ailelerin eğitimli oğulları ve kızları tarafından yönetiliyor; ucuz kredi ve pazar paylarını inceleyen, sermaye tarafından işgal edilmiş toprakların yeniden işgalini ve sübvansiyonlu ucuz ithalat mallarına karşı devlet koruması araştıran bir yeni nesil. Modern anlamda üretim, pazar payı, ucuz krediler ve 'adil fiyatlar'ı araştıran ve birlikte çalışarak mücadele veren bu nesil, modern fakat yoksullaştırılmış köylü sınıfının en belirgin özelliği. Onlar imparatorluk-merkezli politikaların (ALCA, neo-liberalizm) olumsuz etkilerinin farkındalar. Brezilya'da Topraksız Kır İşçileri Hareketi (MST), Bolivya'da (koka yetiştiricileri-cocaleros), Kolombiya'da (köylü ve kır gerilla hareketi), Ekvador'da (Kızılderili-köylü hareketleri) ve daha küçük boyutta Paraguay, Peru ve Meksika'daki köylü hareketleri, anti-emperyalist direnişe karşı en iyi şekilde örgütlenen hareketler oldu.

İmparatorluk-köylü sınıfı mücadelesi en fazla sivrilen çatışma alanı haline geldi, bunun sebebi daha fazla sömürü ve artı değerin elde edilmesi değil fakat toptan yerleşimlerin boşaltılması (toprak, ev, aile, topluluk), üretim araçlarının büyük çaplı masrafları ve toplumda yerleştirilmeye çalışılan 'bir yaşamı hak et' felsefesinin reddedilmesidir. Kırsal alandaki işgücü yüksek

Levent Şahverdi Arşivi

oranda örgütlüdür ve çoğu durumda etnik farklılıklar sosyo-politik bölünmelere sebep olur: Yine de bu 'farklılıklar' aşıldı ve kavgacı örgütlü köylü sınıfı, imparatorluğun genişlemesine meydan okumada oldukça başarılı oldular; hem kırsal alanda hem de kentlerde. MST büyük arazileri işgal etti ve 350 bin aileyi 20 yıldan kısa bir zamanda topraklara yerleştirdi ve günümüzde 120 bin aile işlenmemiş arazileri işgal etmek için örgütlenmiştir (Temmuz 2003). Bolivya'da, koka yetiştiricisi çiftçiler sendikasının mücadelesi ve örgütlenmesi sayesinde 40 binden fazla aile hareketli topluluklara katılarak güvenilir ailelerle birlikte geçimlik koka çiftçiliği yapmaya başladı. Yandaş devletler ve ABD askeri imparatorluğu müteahhitleri için Latin Amerika'daki en büyük askeri zorluk, Kolombiya kırsalında bulunuyor, buralarda en büyük iki gerilla grubu (FARC ve ELN) kırsal alanların yüzde 40'ını kontrol ediyor ve ALCA'ya karşı kent gösterilerini örgütleyen başlıca ulusal grupların pek çoğu militan kır örgütlerine yerleştirilir.

ABD İmparatorluğu'na karşı modern, kır kökenli hareketlerin somut ve baskın rolü dikkate alınırsa, er geç imparatorluğun çökeceğine inanan Hobsbawn, Wallerstein ve diğer kahinlerin yazılarında sistematik bir tartışmanın ortaya çıkmaması şaşırtıcı. Bu yazarlar, imparatorluklar-arası rekabetler, seçkinler-arası çatışmalardan (imparatorluğa karşı kapitalistler) bahsederken, iddialarını belirli ticaret önermeleri ve imparatorluk yapısının modeli ile ilgili farklılıklara dayandırıyor ya da genel olarak 'tüm imparatorluklar er geç çöker' veya 'kapitalist sistemler er geç krize girer' gibi görüşlerini duygusal olarak tatmin ediyorlar; 'kaos'tan 'sistematik değişimler' olarak adlandırdıkları şeyi yaratmak için pazarın sihrine güveniyorlar. Köylülerin işgal ettikleri

Levent Şahverdi Arşivi

topraklara yapacakları bir ziyaret, muhtemelen bu imparatorluk-merkezli kahinleri, imparatorluğun çöküşü teorilerini yeniden düşünmeye sevk edecektir.

Yeni Kent Proletaryası-Kamu Çalışanları

Ekvador, Bolivya, Peru, Brezilya, Arjantin ve Kolombiya'daki kamu çalışanları -genellikle devlet okulu öğretmenleri- Haziran-Temmuz 2003'te milyonlarca insanın katılımıyla sonu belirsiz bir greve girdi ve bazı durumlarda özel sektör çalışanları iş durdurmalarla greve destek verdi. Şehirlerdeki kamu çalışanları, müşteri devletlere ve onların imparatorluk-merkezli politikalarına karşı en büyük ve en militan kent direnişine girdi. Bu zorunlu bir durumdu çünkü imparatorluğun genişlemesi, kitlesel işten çıkarmalar, iş süresinin sona ermesi, emekli aylıklarının ve diğer sosyal hakların kaybı ile sonuçlanan kamu kuruluşlarının özelleştirilmesi öncüllerinin üzerine kuruluydu. İkinci olarak imparatorluk finansörleri, yabancı kredi kuruluşlarına zorunlu borç ödemeleri için bütçe fazlası talep ettiler, bu da tüm sosyal hizmetlerde ve kamu personelinde daha fazla kesintiye yol açacak olan kamu harcamalarında kesintiler, maaş, emekli aylıkları ve sosyal imkanlarda kısıntılar, iş miktarının daha fazlalaşması (öğretmen-öğrenci oranları ve doktor-hasta oranları) anlamına geliyordu. Mülkiyet kaybı ve sözleşmeli işçilerin alınması (STK'lar), kamu çalışanlarının iş güvencesine zarar verdi; onları imalat işçileri gibi 'pazar dengesizlikleri'nin kurbanları haline getirdi. Özetle, imparatorluğun kamu kuruluşlarının özelleştirilmesi, bütçe tahsisatlarında borç ödemelerine öncelik verilmesi ve yaşam standartları ile çalışma şartlarının proleterleştirilmesi stratejileri, kamu çalışanlarını sokaklara çıkmaya ve ulusal çap-

Levent Şahverdi Arşivi

ta direnişlere sürükleyen nesnel faktörlerdir. Yandaş devletler ve onların imparatorluğa hizmet eden patronlarına karşı verilen mücadelelerde başlıca ilkesel koalisyon ortakları kamu çalışanlarıdır; özellikle de öğretmenler ve köylüler. Taşra ve büyük şehirlerdeki en militan sendika eylemleri, kamu çalışanları tarafından örgütlendi. Bu eylemler arasında, belediyelere ve federal yönetimlere ait binaların işgali, caddelerin trafiğe kapanması ve kamu görevlilerinin dışarı atılması da bulunuyor. Kamu çalışanları, maaş ödemelerindeki gecikmeler ve/veya maaşların değerindeki sık düşüşlerden dolayı yoksullaştırıldı. Brezilya'da kamu çalışanları, maaşları 1998-2003 aralığında dondurulurken reel gelirlerinde yüzde 20 kayba uğradılar. Arjantin'in taşra bölgelerinde, belediye çalışanlarının maaşları 3-4 ay gecikmeli ödenirken önemli kayıplara uğradılar.

Anti-emperyalist politikaların yeni öncüleri: Kır topraksızları, çiftçi ve köylü hareketleri, kentli işsiz ve serbest meslek sahipleri (özellikle Arjantin, Venezüella, Bolivya ve Peru'da) ve tüm bölge boyunca, özellikle özelleştirilmesi hedeflenen petrol ve benzin endüstrilerinde çalışan kamu işçileridir. Onların başlıca talepleri, genellikle ALCA'nın, ABD askeri üslerinin ve müşteri rejimlerin imparatorluk-merkezli politikalarının reddedilmesidir.

İmparatorluk Yapısı: Gözlemcilerin Gözünde Herşeye Gücü Yeten İmparatorluk

ABD medyasında ve Washington elitleri tarafından verilen demeçlerde, ABD İmparatorluğu'nun ilerlemesi kaçınılmaz, daima başarılı, kanıtlanmış ve tersine çevrilemez bir süreçtir. Eleştirmenlere göre imparatorluğun 'iç çelişkileri' ya da 'aşırı uzaması', imparatorluk müteahhitlerinin kendi çöküşlerine sebep olacaktır.

Levent Şahverdi Arşivi

İmparatorluğun gücünün her şeye yetebileceği düşüncesi, uzun dönemli bir imparatorluk açısından bakan taraftarlarını ve muhaliflerini etkiler. 'Uzun dönemli' tarihsel spekülatörler ile kısa dönemli özürcülerin en büyük eksikliği, imparatorluğun kaç yıl daha (10 yıl ya da 100 yıl) bizimle birlikte olacağını belirleyecek olan bugünkü güçlerin karşılıklı bağımlılığını yaratan somut mücadeleleri yeterince derin bir şekilde kavrayamamalarıdır. ABD imparatorluk müteahhitleri, bir dizi karşılaşmada birkaç önemli yenilgiyi tattı. Venezüella'da, yüz binlerce yoksul köylü, işsiz, serbest çalışan, Caracas'daki 'gecekondularından' çıkarak şehre indi ve ABD tarafından düzenlenen askeri-sivil bir darbe tarafından zorla kabul ettirilmeye çalışılan diktatör Carmona rejimini devirmek ve halkçı Hugo Chavez'i başkanlığa iade etmek için sadık askerlere güç verdi. Bir yıl sonra ABD destekli ekonomi, medya ve sendika müşterileri, petrol endüstrisini felce uğratarak rejimi devirme girişiminde bulundu. Aynı zamanda sadık askeri görevlilerin işçi sınıfıyla ve kır yoksullarının büyük çoğunluğuyla birlikte hareket etmesiyle bozguna uğradılar, pek çoğu 'Bolivyalı kuşatması'nda, varoş-temelli kitle örgütlerinde örgütlendiler. ABD'nin Kolombiya'daki müşteri Başkan Uribe tarafından yönetilen paramiliter ve devlet terörü kampanyaları aracılığıyla egemenlik çabaları, ABD'nin 2 milyar dolarlık fon ayırdığı binlerce kişilik silahlı ordusuna, sözleşmeli işçisine, savaş danışmanlarına ve son teknolojik gereçlerle savaş helikopterlerine rağmen, Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri; Halk Ordusu (FARC-EP) ve Ulusal Özgürlük Cephesi (ELN) tarafından azimle kontrol altına alındı.

Bolivya'da koka yetiştiricileri, koka çiftçilerinin ve örgütlerinin yok edilmesine yönelik olarak ABD tarafından planlanan

Levent Şahverdi Arşivi

kampanyalara karşı başarıyla direndi. ABD müşterisi Başkan Sanchez de Losada'nın şiddetli baskılarına ve ABD Bolivya Büyükelçisi tarafından Bolivyalı politikacılar arasında yapılan doğrudan müdahalelere rağmen koka yetiştiricileri, madenciler, kent yoksulları, fabrika işçileri ve Cochabamba, La Paz, Sucre ve Oruco'daki serbest çalışanlarla birlikte, neo-liberal politikaların -suyun özelleştirilmesi gibi- önünü tıkayacak büyük çaplı bir koalisyon oluşturdu, Kongrede ana muhalefet partisi olan ulusal politik bir hareket yarattı ve Bolivya'nın ALCA'ya girişini bozguna uğratabilecek ulusal bir liderlik inşa etti.

Küba'da kır ve kent kaynaklı halk hareketleri, devrimci rejimlerin ABD-destekli terörist ağlarını ve ABD çıkar şubelerinin başkanlığında sağlanan ilkel propaganda hücrelerini parçalama mücadelelerindeki başarılı çabalarına somut destek verdi. Örgütlü bağımsız sınıf güçleri tarafından ABD imparatorluk yapısının bozguna uğratılması en başarılı şekliyle Üçüncü Dünya'da gerçekleşmiştir. Sonuçta imparatorluk yapısına karşı en az düşmanlık besleyenler; imparatorluk-merkezli ekonomi ve sosyal stratejileri benimseyen, Latin Amerikalı ulus-üstü kapitalistler, ABD ve AB çok ulusluları ile ittifak kuran, eski sosyal demokrat, merkez-sol ve halkçı rejimlerdir. En fazla göze çarpan örnek ise Inacio 'Lula' da Silva ve İşçi Partisi (PT) rejimidir. PT rejimi, imparatorluk-merkezli 'gelişim' projesiyle tamamen bütünleşmiş olan ekonomi bakanları ve merkez bankası atamalarıyla ABD'nin sıkı bir müşterisi haline dönüştürüldü. Da Silva'nın, kamu çalışanlarının emekli maaşlarında indirim, sosyal harcamalarda kesintiler, büyük vergi yükleri ve işveren-yanlısı 'işçi reformu'nu kapsayan parasalcı ekonomi programı, sadece imparatorluk taraftarı gündemin bir parçasıdır. Benzer süreçler, Ekvador'da Lu-

Levent Şahverdi Arşivi

cio Gutierrez ve Peru'da Toledo gibi diğer sahte-halkçı politikacılarla da yaşandı. En önemli gelişme, sınıf-temelli hareketlerin -özellikle kamu çalışanları, köylüler ve serbest meslek sahipleri- imparatorluğun bu yeni müşterilerine karşı saldırmak için hızla yükselmesidir. Her örnekte 'merkez-sol'a oy veren kitleler ile sokaklarda emperyalizmin işbirlikçileri olarak yönetimdekilerin istifasını isteyen aynı güçlerdir. Latin Amerika kıtasının her tarafında, kapitalist sınıf tarafından örgütlenen neredeyse hiçbir hareket yoktur; ya da bazen borç ve faiz ödemeleri ile korumacılığa karşı protestoları destekleyen bir azınlığa karşın küçük ve orta ölçekli işverenler ya da çiftçilerden bahsedilebilir. Burjuvazinin kitle mücadelelerine katılmasını engelleyen şey, neo-liberal işçi karşıtı yasalara, asgari ücretin düşük seviyesine, sosyal güvenlik vergilerinde indirime verilen destek ve rejimin ihracat/ithalatla ilgili olarak geniş çaplı vergi indirimleri ve rüşvet ağlarına karşı gösterdiği hoşgörüdür.

'Merkez-sol' rejimlerle yakın bağları olan sosyo-politik hareketler, imparatorluk müşterilerine dönüştü, sert bir şekilde yolunu şaşırdı ve bazı durumlarda iç tartışmalara sürüklendi. Brezilya'da MST ve CUT, Ekvador'da CONAIE, Arjantin'de işsiz işçiler hareketi, Uruguay'da sendikalar, hepsi de anti-emperyalist sınıf mücadelesine devam etmek ya da imparatorluğun yeni 'merkez-sol' müşteri hükümetleriyle işbirliği yapmak tercihi arasında sıkıştı. Devlet iktidarı için sınıf-temelli, politik olarak yönlendirilen mücadelelerin aksine, biçimsiz 'küreselleşme karşıtı' hareketler ve Dünya Sosyal Forumları ne imparatorluk yapısının herhangi bir projesini bozguna uğrattı ne de tek bir askeri saldırıyı engelleyebildi. Üstelik 'küreselleşme karşıtı' liderler, Balkanlar, Afganistan ve Irak'taki ABD askeri işgali ve yağmasına karşı

Levent Şahverdi Arşivi

anti-emperyalist halk direnişine karşı bir kitle hareketi bile yaratmadı. Kitlesel gösteriler, yer ve zamanla sınırlı, bildik gösterilerin ötesine geçmedi. Bu hareketler, imparatorluğun genişlemesi, savaş hazırlıkları, özelleştirmeler, yapısal uyum politikaları ya da diğer imparatorluk-merkezli önlemler üzerinde önemli bir etkiye sahip taktikler ve stratejilerden yoksunlar.

Sadece ABD İmparatorluğu'nun Avrupa'daki rakipleri (özellikle Fransa, Almanya, İtalya ve İspanya), emekli maaşlarının düşürülmesi ya da emeklilik yaşının yükseltilmesi, sosyal harcamalarda kesintiye gidilmesi sayesinde kendi ÇUŞ'larını daha rekabetçi kılabilmek için tedbirleri sıraladığında, işçiler gösteri yapar. Fransa'da, sınırlı 'bilindik' mücadelelerin ötesine geçmek için işçi hareketi tarafından bir çaba gösterilebilir mi; sembolik protestolar imparatorluğun genişlemesini finanse etmek için ulusal önlemlerin zorla kabul ettirilmesini geciktirebilir fakat tamamen ortadan kaldıramaz. Düzenli, zaman sınırlı, kitlesel savaş karşıtı gösteriler, sembolik olarak devlet iktidarını karşısına alır; insanlar konuşmacıların anti-emperyalist söylevlerini dinlemek için Londra'nın içinden Hyde Park'a kadar yürüdü fakat sistemi felce uğratacak ya da ciddi politik savaşa girebilecek kapasiteden yoksundular. Bu, herhangi örgütlü bir politik yapıdan mahrum kalan fakat lütfedip gelen ve geldiği gibi de giden 'kalabalıkların' doğasıdır. Solcu sektler, kendi gazetelerini satmak ya da radikal forumlar için el ilanları dağıtmaya gelirken, kendini bağımsız olarak tanımlayan anarşistler (ve polis provokatörleri) kendilerinin anti-kapitalist olduğuna ikna etmek için birkaç dükkanın camını kırarlar.

Anti-emperyalist hareketin gücü, Kolombiya'nın ormanlarındaki gerillalarda, Caracus'un kent varoşlarındaki Bolivyalı grup-

Levent Şahverdi Arşivi

larda, Küba'daki sokak gösterilerinde, Brezilya'nın arazilerini işgal eden topraksızlarda, Bolivya'daki koka çiftçilerinde, Peru ve Arjantin'in işsiz kent yoksullarında; sözün kısası imparatorluk-merkezli yandaş rejimler tarafından yoksullaştırılan, yerlerinden kovulan ve sömürülen örgütlü sınıflardadır.

Anti-Emperyalist Hareketlerin Teorisine Doğru

Herhangi bir anti-emperyalizm teorisi, akışkan sınıf doğası ve ulusal öznellik-bilinçlilikten bahsetme girişimde bulunurken, kendi deneysel ve ihtimal dahilindeki doğasını dikkate almalıdır. Bir anti-emperyalist hareketler (AEH) teorisi birkaç bağımlı faktörü dikkate almalıdır:

1) Tüm kitlesel halk AEH, acil ve somut ekonomik talepler için mücadeleyle bağlantılıdır. Örneğin koka çiftçileri, kokayı yok eden programın sona erdirilmesini, ABD üslerinin kovulmasını ve ALCA'nın karşısında durulmasını talep eder. Brezilyalı MST, işlenmeyen toprakların kamulaştırılması ve yerli üreticileri korumaya yönelik bir tarım reformu ile ALCA'nın reddedilmesini ister.

2) AEH, yapısal zayıflıklar ve kendi seçmen destekçilerinin ekonomik kayıpları üzerinde kurulur. Meksikalı çiftçiler ve köylüler Kuzey Amerika Serbest Ticaret Antlaşması (NAFTA)'nın karşısındadır çünkü milyonlarca Meksikalının iflasına ve yoksullaştırılmasına sebep olan sübvansiyonlu ABD ithal mallarının Meksika pazarına serbest girişine izin verir. Ortak sosyo-politik seferberlik ve güç, Latin Amerikalı üreticilerin nispeten ekonomik ya da pazar zayıflığını telafi eder.

3) Nesnel ekonomik ve yapısal şartlar, evrensel olarak gereklidir fakat AEH'nin gerçekleşmesi için yeterli koşulları yaratmaz.

Levent Şahverdi Arşivi

Latin Amerika boyunca, yüzlerce milyon insan imparatorluk müteahhitleri tarafından sömürülüyor ve yerlerinden ediliyor fakat sadece küçük bir kısmı mücadele için bilinçli ve/veya örgütlü. Tarihsel, örgütsel, yapısal, politik, demografik ve coğrafi faktörler, anti-emperyalist bir bilinç inşa etmede önemli bir rol oynar. Latin Amerika'da en fazla ortaklaşılan AEH kır 'merkezli' örgütlenmelerdir. Köylüler AEH'nin merkezindedir çünkü emperyalizm en fazla kır ekonomisini etkiledi; imparatorluk-merkezli politikaların Arjantin, Kolombiya ve diğer yerlerde kırsal işsizlik üzerindeki olumsuz etkileri rahatlıkla görülebilir. Kır kökenli sosyal hareketler daha fazla gelişti çünkü örgütlenme düzeyleri sağlam bir temele dayanır ve müşteri rejimlerin güçlü aracılarına borçlu olmayan politik liderlikler ortaya çıkmıştır. Güçlü tarımsal örgütlenmelerin sebebi, kırsal alanın geniş olmasından değil -aslında göreceli olarak ve mutlak anlamda azalmaktadır- fakat militan kır liderlerinin devlet teşvikli kentli sendikalardan çok daha bağımsız ve köylü tabanlarıyla çok daha yakın bağlara sahip olmasındandır (aslında çoğu köylü ya da küçük çiftçidir). Üstelik kır hareketleri, geleneksel sanayi sektörlerindeki gibi patronlarla bağlantılı gerici sendika aygıtları ile karşılaşmazlar. Başka bir deyişle kırsal alandaki nesnel faktörler, iktidarın ve muhafazakar sendika aygıtlarının ağlarıyla örülmemiştir; bu ağlar hareketlerin taleplerini açıkça dile getirmesini engeller, halk kesimlerini pasifleştirir ve imparatorluk yapısı stratejilerini içinde barındırır. Koka yetiştiricileri, MST, FARC, Zapatistalar ve son dönemlere kadar CONAIE, emperyalizmle mücadelede önemli bir rol oynar, çünkü liderleri ve örgütleri halk taleplerini özgürce dile getirebilirler, kitlesini seferber edebilirler ve halk mücadelesini üstün kılan doğrudan eylemi gerçekleştirebilirler.

Levent Şahverdi Arşivi

kır kökenli AEH farklı bir hareket tarzına sahiptir fakat genellikle kamu çalışanlarının sol-kanat sendikaları, işsizler, işçi-tüketici kitlesi ve Küba ile Venezüella'daki anti-emperyalist rejimler tarafından sağlanan sosyal programlardan faydalananlarla bağlantılıdırlar. Aşağı doğru hareket eden uzmanlar (sağlık emekçileri, öğretmenler), eskinin uzman metal işçileri şimdinin işsizleri ve yabancılara peşkeş çekilen (sağlık, ulaşım vs.) kamu hizmetlerinin artan fiyatları ve düşen gelirlerle yoksullaştırılan tüketiciler, kırsal alandan çıkan AEH'ye öncülük etmişlerdir.

Kuzey Amerikalı ve Avrupalı 'küreselleşme karşıtı hareketler', elitlerin belirli olaylarına (DTÖ toplantıları, AB zirveleri vs.) karşı tepkide örgütlenirler fakat kitlelerle örgütlü bağları yoktur. Sonuç olarak onların eylemleri, belirli olayların dışında, mücadelede gerçek bir sürekliliğe sahip değildir ve imparatorluğun devam eden askeri ve ekonomik genişlemesine çok az etki eder. Daha da önemlisi, kuzey küreselleşme karşıtı hareketin sadece küçük bir azınlığı, Irak ve Afganistan'ın bozguna uğratılan halkının mücadelesi ve ALCA üzerinden Latin Amerika'nın sömürgeleştirilmesine karşı verilen direnişlerle ilgilenmişlerdir.

Küreselleşme ve savaş karşıtı hareketlerin kitlesel gösterileri halk muhalefetini göstermek açısından olumlu iken politik bir perspektiften yoksundur ve Latin Amerikalı AEH'nin aksine kitlesel halk direnişleriyle bir bağa (varsa da çok küçük) sahip değildir. Başka bir deyişle AEH, kesinlikle ezilen ulusların hareketidir; ve özellikle de, ekonomik olarak yerlerinden edilmiş, aşağı doğru hareket eden ve sıradan liderlerden oluşan, devletten ve merkez-sol seçim partilerinden bağımsız yeni bir nesil tarafından yönlendirilen, sosyo-politik hareketlerle ilişkideki, sömürülen kır ve kent yoksullarının.

Levent Şahverdi Arşivi

İmparatorluğun Geleceğine Dair...

ABD İmparatorluğu'nun ne zaman çökmeye başlayacağına dair doğru bir zaman tahmininde bulunmak zor. Hatta çöküşün yapısal mı yoksa dönemsel mi olacağını belirlemek de zor. Yapılabilecek en iyi şey, var olan ilkesel çelişkileri tanımlamaktır. Buradaki belli başlı çelişkiler politik ve sosyal olduğu kadar ekonomiktir de. Bugün temel çelişki ve çatışmalar, Latin Amerika'nın örgütlü kentli ve köylü halkı ile ABD İmparatorluğu, onu yandaş rejimleri ve ulus-üstü kapitalistler ile yardımcı STK/sendikalar arasındadır. İkinci temel çelişki, genişleyen imparatorluk ve zayıflayan cumhuriyet arasında meydana gelir; ve imparatorluk elitlerinin servet, gelir ve personel kaynaklarını imparatorluk yapısına aktarma becerisindedir. Üçüncü çelişki, sömürgeleştirilen ülkelerin istila ve işgali ile büyük çaplı ulusal sömürge karşıtı hareketler arasında cereyan eder; Irak ve Afganistan'da olduğu gibi. Dördüncü çelişki, büyüyen askeri imparatorluk ve yeni sömürgeleştirilen bölgelerden, gelecekteki petrol gelirlerine rağmen kar sağlama beceriksizliği arasındadır.

ABD İmparatorluğu'nu zayıflatmak için üçüncü dünyada ortaya çıkan mücadelelerin merkeziliği, en iyi şekilde Irak direnişinin ABD işgal ordusu üzerindeki etkilerinde görülür. ABD sömürge işgal güçleri günden güne kayıp veriyor; halk tarafından desteklenen Irak gerillalarının işgal güçlerine verdiği kayıplar ülkenin her tarafına yayıldı. Bu direnişin günümüzdeki en güçlü etkisi ise ABD işgal güçlerinin moral açısından çöküntüye uğratılmasıdır. ABD ordusunun hızla gözünü açması ve uzun dönemli bir işgale karşı açıkça düşmanlığını dile getirmesi, ABD İmparatorluğu içindeki en zayıf halkalardan biridir -tıpkı İkinci Dünya Savaşı, Kore ve Hindi Çin Savaşları'nın ertesinde olduğu

Levent Şahverdi Arşivi

gibi. ABD İmparatorluğu'nun silahlı güçlerinin bu can alıcı zayıflığı, militaristlerin sömürge istilalarını devam ettirmekte zorlanacağını gösteriyor; tabii Hindistan, Pakistan, Türkiye, Doğu Avrupa ve diğer müşteri rejimlerden bu bölgeye yabancı lejyoner akışı yaşanmazsa.

ABD imparatorluk savaş makinesinin son teknolojiyle inşa edilen yapısı, eninde sonunda işgale katılacak ve imparatorluk saltanatını pekiştirecek askeri birliklere dayanıyor. Sorun şu ki, ABD askeri birliklerinin doğası, sömürgelerde uzun dönemli güvenliği sağlamaya uygun değil. Öncelikle işgal ordusu büyük çapta yedek askerlerden oluşturulmaktadır; ömür boyu asker olanlardan değil. Bu askerlerin orduya katılmasının sebebi genellikle, gelirlerini artırmak, başka türlü ulaşamayacakları sağlık ve emeklilikle ilgili sosyal imkanlarından faydalanmaktır. 'Askeri hizmetler'in yedeklerden oluşturulması fikri, haftada bir gecelik eğitim ve kısa dönemli yaz antrenmanlarının ardından, ulusal seferberlik zamanlarında bu yedeklerin kısa dönemli aktif göreve çağrılmalarına dayanır. Bu görüş açısı uzun dönem sömürge işgali ile uyuşmaz. Ordunun bu kesimi, iş, aile, okul ve topluluktan uzun dönemli ayrılığa fazla dayanamaz, özellikle Irak ve Afganistan'daki sıcaklar, susuzluk ve temiz yaşamsal hizmetlerden mahrumiyet, yaygın halk düşmanlığı ve sık sık keskin nişancıların saldırılarına maruz kalırken. İkinci olarak askere yazılan çoğu askerin derdi, 'bir meslek kazanmak' umuduyla işsizlikten ya da düşük ücretli kötü işlerden kaçmak ve sivil hayata geri dönmektir. Çok az sayıda gönüllü, düşman bölgesinde yüz yüze çarpışmayı bekler. Üçüncü olarak, günden güne saldırganlaşan çevre ve temel bir altyapının yeniden inşasında askeri emir-komutadaki yüksek rütbelilerin yetersizliği göz önüne alı-

Levent Şahverdi Arşivi

nırsa, sömürge bölgesinde güvenliği sağlamak için 'uzman askerler' ancak son dönemde tayin edildi. Dördüncü olarak, varlıklı, kariyerlerinde önü açık generaller ve albayların yaptığı 'askerlik' ile erlerin yaptığı askerlik arasında derin bir uçurum vardır; albaylar raporlar, incelemeler ve basın konferansları için işgal edilen topraklara uçar ve akşam yemekleri için Katar, Florida ya da Washington'daki güvenli, lüks karargahlarına geri dönerken, işgal güçleri kulübe çadırlarda, plastik paketlerdeki tayınlarını yiyor, duş ve tuvalet ihtiyacını karşılayamıyor ve hepsinden önemlisi her gün Irak halkının evrensel düşmanlığıyla yüz yüze geliyor. Beşinci olarak işgal güçleri, yüksek rütbeli komutanların hizmet süreleriyle ilgili yalanlarından gittikçe artan şekilde hüsrana uğruyor. İdealler, verilen sözler ve gerçekler arasındaki uçurum işgal ordusu üzerine şok dalgaları gönderiyor. Öncelikle askerlere, 'özgürleştirici bir ordu' olarak halkın memnuniyetiyle karşılanacakları söylenmişti; bunun yerine genel bir düşmanlıkla karşılaştılar ve haklı olarak 'zalimlerin ordusu' olarak muamele gördüler. Onlara ülkeyi yeniden inşa etmek için 'özgür Iraklılar' ile çalışacakları da söylenmişti; bunun yerine zırhlı araçlarla yakılmış sokaklarda devriye geziyor, ev baskınlarına ve kitlesel askeri işgallere katılıyorlar. Diğer önemli bir ayrıntı da, bu askerlere savaşacakları, ülkeyi fethedecekleri ve eve birer kahraman olarak dönecekleri söylenmişti. Fakat artık kahraman olmak yerine herkesin nefret ettiği beceriksiz sömürge valilerini yaşatmak için el bombası ve mermi harcayarak yıllar geçirmek zorunda kalacakları söyleniyor.

Yüksek teknolojili savaş için eğitilen ABD ordusu, sokaklarda, üniversitelerde, mahallelerde kısaca Iraklı direnişçilerin halkın desteğini aldığı her yerde, kent savaşıyla karşı karşıya.

Levent Şahverdi Arşivi

Rumsfeld'in kent direnişini basitçe Baass kuvvetlerinin bir 'kalıntısı' olarak tanımlaması, Saddam Hüseyin iktidarının zulmettiği ilkokul öğrencisinden tüm halk katmanlarına kadar milyonlarca Müslüman'ın düşmanca tavırlarına maruz kalan askerlere hiç de doğru bir tespitmiş gibi gelmiyor.

Sivil militaristlerin ikilemi, Irak'taki 160 bin işgal askerinin bağımsızlık isteyen 24 milyon Iraklıyı kontrol etmedeki yetersizliğidir. ABD ordusunun her bir aktif Iraklı savaşçı için 5 tane hiç savaş tecrübesi olmayan asker alması gerektiği ve işgal ordusunda yer almanın sert talepleri karşısında 'gönüllüler'in askere alınma sayısındaki azalış gerçeği dikkate alınırsa; sivil militaristlerin askerlerin dönüşümünü sınırlamak ve ittifaklarından (ve müşteri rejimlerinden) 'çok taraflı' yardım istemekten başka şansı olmadığı görülebilir. Sivil militaristler geçmişteki zorunlu askerlik gibi bir sisteme geri dönmek istemiyor, çünkü Bush yönetimindeki militaristler kendi çocukları ve torunlarının hayatını imparatorluk için riske atmaya hevesli değil. Hem orta-üst sınıf Hıristiyanlar hem de Siyonistler yavrularını seçkin üniversitelerden alarak ya da bankacılık kariyerlerine son vererek 'uluslararası terörizmle' savaşmaya göndermek istemez. Sonuçta sömürge politikasından sorumlu olan sivil-askeri yöneticiler, sadece Irak'ta büyüyen kitlesel muhalefet ve erler arasında büyüyen isyan dalgasından değil kendi askeri yetkililerinin bölgelerinden de tamamen ayrılmıştır. Rumsfeld-Wolfowitz ideologları artık gözden düştü ve elden geçen ordu ile CIA istihbarat kaynakları, askeri işgali temize çıkarmaya hizmet edecek olan yüksek derecede politik 'istihbarat'larını kabul ettirmek için kendi 'iç çemberleri'ni yarattı. Bu grubun imparatorluk istilaları ve askeri üstünlük ile ilgili endişeleri, ırkçı Arap düşmanlığı ve Ortadoğu'da daha büyük

Levent Şahverdi Arşivi

bir ABD-İsrail 'ortak-başarı bölgesi' fikrinden kaynaklanır. İmparatorluk askeri -istihbarat teşkilatının başındaki örgütsel- ideolojik kesim, zamanla sivil militaristlerin gücünü aşındırabilir.

'Cumhuriyet' imparatorluk tarafından yenilenirken, savaş ve isyanın ilkesel kaynaklarından birinin ordu içinde patlak vermesi bir olasılıktan daha fazladır ve bu durum er geç ulusal politikaları etkileyebilir. Savaş ve sömürge kontrolünü sağlamak için girişilen taarruzlar, işgal edilen ülkelerdeki güçlü sömürge karşıtı halk direnişini ve imparatorluk güçlerinin kayıplarını yaygınlaştırdı. Bu faktörler (direniş, kayıplar, askeri hoşnutsuzluk), sömürge savaşının popülaritesini sarsmaya başlıyor. ABD'deki olumsuz görüntü, ABD kayıplarının, Irak'taki ekonomik ve politik kaosun, işgalin maliyetinin ve sömürge yöneticilerinin yeteneksizliğinin sonucudur. Ünlü emperyalist özürcüler bile, 'hazırlıklar'ın yetersizliğinden ya da sömürge egemenliği stratejistlerinin 'kapasitesi'nden şikayet ediyor. ABD'nin tek taraflı askeri eylemi, sonu belirsiz bir savaşta kısa dönemde militaristlerin işine yaradı fakat işgal-sonrası sömürge bölgesinin inşasında çokuluslu finansal ve askeri desteği sağlamak için gereken temellere zarar verecektir. Neo-nazi 'gönülleri', 'dünya iktidarını isteyen irade' ile birlikte Sivil militaristlerin duygusal ve yüksek dozlu tartışmaları, köle olmaya hevesli olmayan devletlerin gerçekliğine, kitlesel Irak muhalefetinin canlanmasına ve işgal topraklarındaki ABD askerlerinin artan asiliğine çarpıyor. İsrail-Şaron'un sömürgeleri garantiye almak için kitlesel tek taraflı güç stratejisinden sufle alan bu ideologlar ve politikacılar, Şaron'un ABD hükümetinin ve Siyonist Diaspora'nın desteği olmaksızın var olmayacağını unutuyorlar; ABD ne destekleyici bir güce ne de varlıklı bağışçılara sahiptir.

Levent Şahverdi Arşivi

Bazı gözlemciler, taktiksel ve ticari tartışma uyuşmazlıklarına odaklanarak, ABD ve AB arasında büyüyen emperyalistler-arası çatışmalardan dem vuruyor. Bu çatışmalar hakkında akılda tutulması gereken faktörler; ne kadar hızla yatıştıkları, etkilerinin ne kadar düşük olduğu ve son dönemde tartışmacıların imparatorluk yapısını devam ettirmede ne kadar çabuklukla uzlaştığıdır. Örneğin, bazı Avrupa ülkelerinin ABD-İngiliz ortaklığının Irak işgaline karşı muhalefetini, sonradan süratle kendi askeri birliklerini inşa etmek için Avrupa Birliği içinde bir anlaşma izledi. Fransa, Irak savaşının ertesinde üç Afrika ülkesine paraşüt birlikleri gönderdi. Avrupa'nın ABD'yi izleme kararı; Küba ile ilişkilerini azaltmasında, Irak'ın tecrit edilmesinde ABD ile işbirliği yapmasında, 'kitlesel imha silahları'nın yayılmasına karşı ABD'nin kararlılığını onaylamasında açıkça görülebilir. Avrupa ve ABD arasındaki imparatorluk bağları, birbiriyle rekabet eden çıkarlarından çok daha güçlü. Aynı şekilde, ABD askeri ve ekonomi imparatorluğunun gücü ve saldırgan uygulamaları, Doğu Avrupa'da, Baltık ülkelerinde ve Balkanlar'da ABD uydularıyla kuşatılmış olan Fransa ve Almanya'daki olası eleştirmenleri hemen yıldırdı.

ABD cumhuriyetinin ekonomisi, spekülasyon, dolandırıcılık, kredi, borç, ucuz göçmen işgücü, doğrudan ve dolaylı devlet teşvikleri, yabancı krediler ve geniş çaplı ticaret ve bütçe açıkları üzerine kurulmuştur. Ekonomi, durgunluk durumundan gerilemeye başladığında, bu durum imparatorluğu zayıflatacaktır; devlet iyileştirmelerin ağırlığını ücretli, maaşlı kesim ile küçük işverenlerin sırtına yüklemezse ve imparatorluk-yapısından cumhuriyete kaynak ve kadro tahsisi yapmaya zorlanmazsa. Ne yazık ki yüzyılın son çeyreğine ait veriler bize, ABD halkının, sa-

Levent Şahverdi Arşivi

vaş zamanlarında yapılan askeri harcamalara karşı çok küçük bir direniş sergilediğini ve sadece küçük bir azınlığın imparatorluk istilalarına karşı muhalefet ettiğini gösteriyor. Sendikalar politik olarak güçsüz ve Demokrat Parti ile ilişkilerinden dolayı imparatorlukla bağlantılıdır. Bugün ya da yakın bir gelecekte imparatorluk müteahhitlerine kafa tutabilecek ulusal sosyo-politik bir hareket yok. Özel sektörde çalışan işgücünün yüzde 90'dan fazlası sendikasız, işçiler küçük de olsa politik bir etki göstermenin ötesinde, bütçeden büyük pay alan askeri harcamalar yerine sosyal harcamaları artırabilecek sosyal bir örgüte bile sahip değiller. ABD imparatorluk müteahhitlerinin Avrupa ve hatta Japonya'ya karşı en büyük avantajlarından biri, işçileri sömürme (uzun iş saatleri, ulusal sağlık programı, emeklilik ya da tatil planlarının olmayışı), işçileri kolayca ve çok az maliyetle işten atabilme ve işe alabilme becerisidir. ABD imparatorluk müteahhitlerinin, potansiyel Avrupalı ve Japon rakiplerine karşı kilit üstünlükleri ise sanayileşmiş dünyada, çoğu bu durumun gerisinde kalmış işçi sınıfı üzerindeki kontrolüne dayanır.

ABD'deki üretimin yüksek düzeyde sömürücü sosyal ilişkileri, denizaşırı bölgelerde büyüme için gereken fazlalığı sağlar ve aşağı doğru hareket eden ücretli ve maaşlı sınıfların Cumhuriyet'in gerilemesine karşı seferber olmasının imkanlarını kısıtlar. İmparatorluğun çöküşü tezi, kendiliğinden bir ekonomik çöküşe, ulusal bir direnişe ya da ekonomi ve askeri imparatorluk müteahhitleri arasındaki ayrılıklara bel bağlayamaz. İmparatorluk ya dışarıdan yenilgiye uğratılacak ya da hiçbir zaman yenilmeyecektir. İç yenilgiler, iç parçalanmalar ya da muhalefetler ortaya çıkacaktır ve bunlar sadece fakir ve ezilen, özellikle de siyah ve İspanyol nüfusu harekete geçirecektir. Avrupa, Asya ve diğer yerlerin

Levent Şahverdi Arşivi

Yeni ABD İmparatorluğu'nun en belirgin özelliği, ABD işçi sınıfının ya da sol-kanadın emperyalizm karşıtı bir geleneğe sahip olmamasıdır. Yakın geçmişteki muhalefet, 'küresel sermaye'yi ve G-8'lerin politikaları ile uygulamalarına yönelikti. Küçük bir azınlık dışında, küreselleşme karşıtı hareket arasında asıl sorunun ABD imparatorluk devleti olduğuna dair bir bilinç görülmedi. Hatta son dönem savaş karşıtı hareketin en fazla yükseldiği dönemde bile, savaşın imparatorluğun sömürgeci doğasından kaynaklandığına dair bir anlayış bile yoktu. Bu durum, savaş karşıtı hareketin savaş başladıktan sonra ortadan kaybolmasından da açıkça anlaşılıyor. ABD işgali sırasında, sömürge yönetimi ile ABD işgalini protesto eden Iraklılar toplu şekilde katledilirken ve Irak ekonomisi yerle bir edilirken, gerçekte sömürge karşıtı bir hareket yoktu. ABD imparatorluk politikasına karşı uzun dönemli bir ulusal muhalefet sadece Vietnam Savaşı sırasında gerçekleşti, bu da Hindi Çin direniş hareketlerinin etki ve sağlamlığından, ABD'nin bozguna uğramasından ve büyük çaplı askeri kayıplardan kaynaklandı. Şimdiki imparatorluk müteahhitleri önceki yenilgilerinden birçok ders çıkardı; büyük hava saldırılarını başlatmakta, nükleer silahları (uranyum başlıklı mermiler) kullanmakta ve İngiltere, Polonya ve Ukrayna gibi yeni müşteri rejimlerinden paralı askerleri seferber etmekte hiç tereddüt etmiyorlar. Kolombiya Planı'nın uygulanmasında ve Balkanlar'ın pasifleştirilmesinde, Pentagon'un taşeronlaştırdığı binlerce özel askeri gücü toplama yöntemine başvuruyorlar. O halde 'aşırı-uzama'yla ilgili sorunun tedavisi olanaksız değil özellikle de Avrupa Birliği benzer bir programı (müşterilerin tehlikede olduğu ya da bağımsız devletler/hareketlerin meydana geldiği ülkelerin istilası ve işgali için askeri birlik oluşturulması) uyguladığından beri.

Levent Şahverdi Arşivi

ABD imparatorluk-yapısının dinamikleri çelişkiler ve çatlaklar derinleşirken bile hala güçlü. Emperyalist devlet, Iraklıların direnişi büyürken ve halk arasında huzursuzlukların artmasına rağmen kendi ulusal yönetici sınıfını ve kafi düzeyde bir kesimi, şovenistleri, gittikçe yoksullaştırdıkları halkı hakimiyeti altında tutuyor. İmparatorluk ekonomisi, ÇUŞ'lar üzerinden dünya çapında yatırım, ticaret ve finans alanlarındaki kilit sektörlerde üstünlüğünü sürdürüyor. Askeri imparatorluk müteahhitleri, eskisinden çok daha fazla ülkede, daha çok sayıda askeri üs kurdu ve açıkça dünyanın herhangi bir yerinde 'sürekli savaş ve askeri müdahale' öğretisine sarılıyor; Avrupa ve Japonya'nın onayıyla.

ABD İmparatorluğu 'zirvede'mi? Belki. Fakat bugünkü imparatorluk tahminleri daha fazla savaşa işaret ediyor. Yeni imparatorluk sömürge ağları pekiştiriliyor. Latin Amerika'daki Da Silva rejiminin ALCA'ya yakınlık göstermesi ve ABD-Brezilya-Meksika bağlantı neksusunun (bağlantı noktası) oluşumu, ABD ÇUŞ'ları için daha büyük yeni pazar ve imtiyazlı fırsatların yaratılmasında ABD'yi rahatlatıyor. ABD-İsrail neksusu, iki gücün egemen olduğu bir Ortadoğu 'Serbest Pazar Bölgesi' sağlıyor. ABD imparatorluk-sömürge istilasının organizatörleri sınır tanımıyor, ulusal engellerle karşılaşmıyor ve şiddetlenen Irak işgalinde ABD taktikleri üzerindeki uysal ayrılıklarını düzeltmeye meraklı irili ufaklı suç ortaklarının onayını alıyor. Bunun kanıtı açıktır; Avrupa Birliği, görülmemiş bir şiddet ve yıldırma politikası ile Küba, İran ve Kuzey Kore'nin üzerine kalkan ABD sopasını kabullendi ve Washington'da itibar kazanıyor. ABD'nin başarılı Irak işgali temelinde, AB ve Japonya'daki imparatorluk müteahhitleri, ABD savaş makinesine katılmanın ve gelecekte mahrum kalmaktansa işgalin ganimetine şimdiden ortak olmanın daha akıllıca olduğuna karar verdi.

Levent Şahverdi Arşivi

Sunduğumuz kanıtlar ve iddialar dikkate alınırsa, imparatorluk rakipleri, ulusal muhalefet ve ekonomik çatışmaların 'imparatorluğun çöküşü'nde kesin bir rol oynamayacağı anlaşılır. Sömürgeleştirilen ülkelerde ve müşteri devletlerdeki kitlesel politik-sosyal mücadeleler, imparatorluğun sürekliliğini, uzun ömürlülüğünü ve başarılarını tehlikeye atabilecek yegane güçlerdir. Irak'taki kitlesel halk direnişi, petrol dağıtımını geciktiriyor, ordunun moralini bozuyor ve katil işgal güçlerinin çirkin yüzünü meydana çıkarıyor. Kolombiya'daki büyük çaplı gerilla güçleri, ABD ÇUŞ'larının büyümesini engelliyor ve ABD askeri stratejilerine zarar veriyor. Devam eden Filistin direnişi, daha geniş bir serbest ticaret bölgesine dair Büyük İsrail ve ABD-İsrail planlarının sağlama alınmasını engelliyor. Venezüella'daki yükselen kitlesel kent ayaklanmaları, ABD destekli patronların lokavtını bozguna uğrattı ve ABD'nin Venezüella'dan Irak'a kadar petrolü tekelleştirme çabalarına sekte vurdu. Küba'daki devrimci rejim, Üçüncü Dünya'daki yüz milyonlarca insan için bir model ve umut kaynağı olmaya devam ediyor.

Ancak saydığımız ve diğer direnişler daha büyük bölgesel ayaklanmaları ve radikal direnişleri tetiklediğinde, artan ABD kayıpları ve maliyetleriyle birlikte, ABD ve AB'de muhalefeti ortaya çıkaracaktır. Rakip imparatorluk güçleri, kendi imparatorluk çıkarlarını korumak ve zayıflayan ABD İmparatorluğu'ndan kendilerini ayırmak için bu çöküşte üstünlük sağlayabilir.

ABD imparatorluk yapısı, sadece 'dünya çapında bir ABD birikimi'nin ürünü değildir, ayrıca askeri imparatorluk müteahhitleri de ekonomik olanakların ('aşırı-zengin') sınırlarını aşamamıştır. İmparatorluğun inşası yaklaşık yarım yüzyılda yükseliş ve inişler eşliğinde gerçekleşti; Çin-Sovyet Bloğu'nun ve onların

Levent Şahverdi Arşivi

Üçüncü Dünya'daki müttefiklerinin vefatıyla son dönemde hızlandı. Hem Cumhuriyetçiler hem de Demokratlar, Clinton ve Bush Yönetimleri, askeri üsleri genişletmek için karşılarına çıkan fırsatları zaman kaybetmeden değerlendirdi, sömürge istilalarını başlattı ve hatta yöneticiler arasında değişen ideolojik gerekçeleri bile müşteri rejimlere zorla kabul ettirdiler. Her iki büyük ABD partisinin yöneticileri, Cumhuriyet'in ekonomisini İmparatorluğun emrine verdi. Her iki parti de ALCA'ya dair politikaları devam ettirdi; ilk İmparatorluk Yapısı ve Yönetimi: ABD ve Latin Amerika, ilki tanıtımını yaptı diğeri ise uyguladı. ABD'deki politik parti, kongre, mahkeme sistemleri ve medya, tamamen imparatorluk yapısına içkindir. Hıristiyan köktenciler, Siyonist ideologlar, sivil militaristler, bankacılar ve ÇUŞ'ların CEO'larının imparatorluk değerleri ve çıkarları, imparatorluk devletiyle yakından ilişkilidir. İmparatorluğu savunan çoğu ABD vatandaşı, imparatorluğun parçalanmasını kabul etmezken (daha çok mali destek veriyor), kendileri yararına iyi olan her şeyi benimseyen ve devletin yabancı düşmanları ve eleştirmenlerini kötüleyen, ırkçı-milliyetçi bir ideolojiyle doludur. Değişim, ancak Üçüncü Dünya direniş ve isyanlarının gerçekliği, ABD'nin askeri istila kararlılığına zarar verdiğinde gerçekleşecektir.

Latin Amerika'da Güncel Durum

Latin Amerika'daki güncel durumu kavramanın dört kilit öğesi var:

1) Sınıfsal-etnik mücadelelerin eşitsiz gelişimi ve toplumsal hareketlerin içsel çelişkileri.

2) Eski solcu ya da popülist seçim partilerinin sağa dönüşü ve ABD emperyalizmiyle ittifakları.

Levent Şahverdi Arşivi

3) Yeni liberal sosyo-ekonomik modelin başarısızlığı ve yeni liberal rejimlerin yalıtılarak şiddete artan biçimde başvurmaları.

4) Emperyal militarizmin ve sömürgeciliğin macerası, zaferleri ve yenilgileri.

Sınıfsal-Etnik Ve Anti-Emperyalist Mücadelelerin Eşitsiz Gelişimi

Latin Amerika halk hareketleri ve mücadeleleri özgün koşullara ve zaman içindeki momentlere bağlı olarak karmaşık bir gelişme ve geri çekilme modeli sergilemektedir. Hiçbir genel "yeni" zafer ya da yenilgi "dalgası" mevcut değildir. Olumlu tarafta Venezuella'daki halk hareketinin zaferi bulunmaktadır; iki ABD yönetimli darbenin yenilgiye uğraması ve Başkan Chavez'in 2003 Ağustos ayı itibariyle 100 bin aileyi yerleştirme sözü verdiği tarım reformu. Bolivya'da, MAS ve toplumsal hareketler, özellikle de cocaleros, Başkan Sanchez de Losada'nın özelleştirme programını başarıyla engellediler ve seçmen ve kitle desteğini yükselttiler. Tersine, Ekvador ve Brezilya'da ise, başkanlar Lucio Gutierrez ve Inacio Lula da Silva'nın yeni liberalizme yanaşmaları solun ve kitle mücadelesinin geçici bir zayıflamasını temsil ediyor.

Kitlesel halk hareketlerinin eşitsiz gelişimi tüm Latin Amerika'da görülebilir; Peru ilerlemekte, Şili yerinde saymakta, Arjantin düşmekte ama Kolombiya gerillaları genişlemektedir. Latin Amerika'daki kitle mücadelesinin durgunluk ve akışkanlığını anlamanın anahtarı, ekonomik krizlerin ötesine geçerek politika sorununu incelememize bağlıdır; özellikle de kitlesel siyasetle seçimsel politika ilişkisini. Sebep açıktır: Tüm Latin Amerikan ekonomileri derin bir kriz içinde ve artan toplumsal eşitsizliklere sahne oluyor;

Levent Şahverdi Arşivi

ama bazı ülkelerde, mücadele ilerliyor, bazılarındaysa geriliyor.

Mücadelenin eşitsiz gelişimini anlamanın anahtarı, toplumsal hareketlerle politik oluşumlar arasındaki farklı ilişkiye bakmaktır. Bolivya, Venezuella ve Küba'da kitle hareketleri popülist ve sosyalist politik oluşumlarla ilişkilidir, ki bu da hareketlerin hedeflerini geliştirmektedir. Brezilya ve Ekvador'da ise, kitle hareketleri, halk hareketlerinin temel taleplerine muhalefet eden ve IMF ile yeni liberal seçkinlerle ilişkili yeni liberal politik rejimlerle bağlantılıdırlar. Peru, Kolombiya ve Meksika'da kitle hareketleri ve gerillalar ilerlemektedir, çünkü yeni liberal rejimlerden ve burjuva partilerinden bağımsızdırlar. Arjantin'de ve daha az ölçüde Paraguay ve Uruguay'da, kitle hareketleri politik bir seçenek inşa etmeyi başaramamışlardır. Bu da kahramanca mücadelelerin ve kitlesel protestoların devlet iktidarına karşı ciddi bir tehdide dönüşmemesine ama burjuvazi ve reformist seçim partilerinin varolan hoşnutsuzluğu Arjantin'de Kircshner ve Uruguay'da Frente Amplio'nun seçilmesi yoluyla içermelerine yol açmıştır.

Özetle, şimdiki dönemde ilerleyen toplumsal hareketler sınıfsal/halkçı politik oluşumlarla ilişki içinde bulunanlar olurken, bu tür bağları olmayan toplumsal hareketler durgunlaşmış ya da geri çekilmişlerdir. Paradoks Arjantin'de halk isyanı ve yeşeren İşsiz İşçiler Hareketi ile mahalle meclislerinin politik iktidara yürüyecek bir politik örgütlenmeye sahip olmadıkları bir durumda, Brezilya'daki kitle hareketinin sağa dönen ve hareketi terk eden bir politik parti ile -İşçi Partisi ile- bağlantılı olmasıdır.

Hem Arjantin hem de Brezilya'da, toplumsal hareketlerin ilerlemesi nesnel koşulların olgunlaşmış olmasına karşın, bağımsız sınıfsal bir politik örgütlenmenin bulunmaması ile baltalanmışlardır.

Levent Şahverdi Arşivi

Sosyo-Ekonomik Durum

Latin Amerika'daki nesnel durum toplumsal bir dönüşüm için "olgunlaşmıştır".

Tüm toplumsal göstergeler olumsuzdur. Günde 5 doları gerçekçi bir yoksulluk rakamı olarak ele alırsak, Latin Amerikalılar'ın yüzde 70'ten fazlası, yoksulluk içinde yaşamakta ve yaklaşık yüzde 40'ı da günde 2 doların altında yaşamaktadır. Arjantin'de, -kişi başına et ve tahıl üretiminde en zengin ülkede- nüfusun yaklaşık yüzde 60'ı yoksulluk içinde yaşamaktadır. Brezilya 3 yılı aşkın süredir durgunluk içinde ve hem Lula hem de Cardoso barınma, eğitim, sağlık ve tarım reformuna yönelik kamusal fonları eritirken, 600 milyar doları aşkın borç ödedi. Meksika, Uruguay, Bolivya, Kolombiya ve Venezuella'da, ihracata dayalı yeni liberal model ihracat gelirlerini kar tazminatları, borç ödemeleri ve vergi indirimleri olarak yurtdışına kaçırdığından ekonomiler ciddi bir kriz içinde. Eşitsizlikler son beş yıl içinde tüm Latin Amerika'da yaygınlaştı; Brezilya, Arjantin ve Meksika'da başlatılan kemer sıkma programları altında, üst sınıflar karlarını işçiler aleyhine, düşük vergiler, düşük ücret ödemeleri ve düşük sosyal güvenlik harcamalarıyla artırdılar.

Kronik ekonomik durgunluk ve toplumsal eşitsizlikler Brezilya'da Lula, Ekvador'da Gutierrez veya Peru'da Toledo'nun seçilmesi sonrasında değişmedi, ya da daha da kötüleşti. 2003'ün ilk altı ayında Brezilya yüzde 1'lik bir negatif büyüme sergilerken, Gutierrez yabancı yatırımcıları kayırarak ve köylülerle yerlileri aşağılayarak ülkeyi kutuplaştırdı ve IMF formülünü mükemmel uygulayan Toledo da, ülkedeki tüm büyük sendikaların, köylü örgütlerinin ve öğrenci federasyonunun kitlesel sokak protestolarıyla karşılaştı.

Levent Şahverdi Arşivi

"Yeni Liberalizmin Dördüncü Dalgası"nın Yükselişi ve Düşüşü

Yeni liberalizm dokuz canlı bir kedidir. 1970'lerin ortalarından bugüne dek geçen her on yılda, yeni diktatörler ya da başkanlar ortaya çıktı, ülkeyi ihracat yönelimli "serbest piyasa politikalarıyla" "modernleştirme" vaadinde bulundular ve üzüntü içinde görevi terk ettiler ya da iktidarsızlık, yolsuzluk ya da her ikisi nedeniyle iktidardan düşürüldüler.

"Değişim" ve ülkeyi daha da yoksullaştıracak, daha da katı "uyumlar"ı yürürlüğe koyma vaadiyle iktidara gelen, aynı türün yeni bir versiyonuyla yer değiştirdiler. Bugünkü dönem de istisna değil; Da Silva, Gutierrez, Fox, Toledo seçim kampanyaları sırasında kendilerini hep "halkın başkanları"olarak lanse ettiler, ama bir kez seçildikten sonra yeni liberal gündemi ve ABD emperyalizmiyle ilişkilerini derinleştirerek sürdürdüler.

Yeni liberallerin "dördüncü dalgası" yeni bir büyük çatışmalar raunduyla karşı karşıya.

ABD ve Avrupa'nın mali seçkinleri Lula, Gutierrez ve Toledo'nun IMF'nin yeni liberal "reformlarını" uygulamak üzere sadece çok sınırlı bir zamana sahip olduklarını anladıkları için, onları politik bakımdan yalıtılmadan ve kitlesel çatışmalarla karşı karşıya kalmadan önce hızlı ve kuvvetli biçimde davranmaya zorluyorlar.

Yeni liberal rejimlerin "dördüncü dalgası"nın çöküşüne karşın, sadece Küba, Venezuella ve Bolivya'da halkçı politik alternatifler görünür halde duruyor.

Levent Şahverdi Arşivi

Öznellik: Gelecek Alternatifleri

Eski solcu/halkçı adayların sağa dönüşünün Brezilya ve Ekvador'daki halk mücadelelerini geçici biçimde sınırlandırdığına kuşku yok ama sadece kısa bir aralık için. Peru, Bolivya, Ekvador ve Arjantin'de görmüş olduğumuz gibi, sahte popülistler bir kez yeni liberal gündemlerini sergilemeye başladıklarında, tek bir yıl içinde meşruiyetlerini ve istikrarlarını sorgulayan tırmanan halk hareketlenmeleriyle karşılaşıyorlar. Yakın geçmişte sayısız başkan resmi görev süreleri sona ermeden önce kitlesel hareketlenmelerle devrildiler: Venezuella'da Perez, Arjantin'de de la Rua, Brezilya'da Collar, Ekvador'da Mahaud ve Buccaran ve Peru'da Fujimori.

Toplumsal hareketlerin karşısındaki ana sorun savunma eylemlerini saldırı eylemine nasıl dönüştürecekleri, toplumsal taleplerini politik bir programa nasıl dönüştürebilecekleri, toplumsal hareketleri politik bir enstrüman içinde nasıl birleştirebilecekleridir. Kitlesel toplumsal hareketler, etkisiz ve oportünist "sol" seçim partilerinin tersine, halkın hoşnutsuzluğunun ifade edilmesi ve reformların gerçekleştirilmesi açısından en etkin araçlar oldular. Ancak toplumsal hareketler de kendi politik enstrümanlarını yaratamadılar; Bolivya köylülerinin saygın istisnası MAS (Sosyalizme Doğru Hareket) dışında. Toplumsal hareketlerin çoğu umutlarını, denetleyemedikleri ve genellikle de IMF gibi emperyalist çıkar odaklarıyla bağları olan seçim partilerine ve adaylara bağladılar.

Toplumsal hareketler kitlesel bağımsız doğrudan eylemle burjuva seçim partileri arasındaki bir çelişki ile karşı karşıya. Bu çelişki ise, ne politikadan ya da politik enstrümanlardan ve hatta seçim partilerinden kaçarak çözümlenemez; tersine toplumsal

Levent Şahverdi Arşivi

hareketler tarafından yönetilen ve onlara tabi bir kitlesel politik enstrümanın inşa edilmesiyle çözümlenebilir.

Bugün Latin Amerika'daki ileri toplumsal hareketler içindeki tartışma geçmişteki olumlu ilerlemelerden nasıl bir şey inşa edileceği, bugünün hatalarından ne öğrenilebileceği ve protestoyu aşarak toplumsal dönüşüm politikasına ulaşan yeni bir kitlesel politik birliğin nasıl inşa edileceği üzerine yapılmaktadır.

Sonuç

Latin Amerika'nın bugünkü durumunda, birçok olumlu işaret ve bazı belirsizlikler göze çarpmaktadır. Latin Amerika (belki de Venezuella dışında) yeni liberal rejimler tarafından yönetilirken, başkanların hiçbirinin iktidarı güçlenmiyor. Her yerde aynısı oluyor: Başkanlar seçimi kazanıyor, IMF, çokuluslular ve bankalarla anlaşıyor ve -halkın büyük çoğunluğu "seçilmiş" başkana sırt dönerken- sokakları kaybediyorlar. Bugün Peru'nun Toledo'su yüzde 50'nin üzerindeki destekten yüzde 10'un altına düştü. Bolivya'da Sanchez de Losada, yüzde 22 desteği yüzde 5'in altına indirdi. Aynı durum bir ya da iki yıl sonra Brezilya ve Ekvador'un yeni seçilmiş başkanlarının karşısına da çıkacak. İkincisi kitle hareketleri yükselir ve düşerken, 1964, 1973, 1976 vb. kesin yenilgiler yaşanmıyor. Üçüncüsü, bazı ülkelerdeki kitle hareketleri birçok mücadele biçimini birleştiriyorlar; yol kesmeler, toprak işgalleri ve fabrikalarla hükümet binalarının seçim mücadeleleri yoluyla ele geçirilmesi. Son olarak, kitlelerin sınıf bilinci "sol" seçim partileri ve "popülist adaylar" konusunda eleştirel bir bakış açısına doğru yavaş yavaş ilerliyor.

Güncel dönem kitle hareketleri için büyük bir olanak ve büyük tehlikeler barındırıyor. Tehlike esas olarak ABD'nin ALCA

Levent Şahverdi Arşivi

yoluyla sömürgeleştirme planları ve Kolombiya Planı, ABD destekli "Amerikalar arası askeri koalisyonlar" ve askeri darbelere yataklık eden askeri üsler yoluyla yürüttüğü militarizasyondan kaynaklanıyor. Washington Meksika'da Fox ve Orta Amerika ve Karayipler'deki işbirlikçi rejimlerden Kolombiya'daki Uribe, Şili'deki Lagos, Brezilya'daki Lula ve Peru'daki Toledo'ya kadar ALCA'ya yönelik bir destek elde etmeyi başardı. Elbette ABD teşvikleri ve (özellikle Brezilya rejimi tarafından gündeme getirilecek olan) korumacı önlemler üzerine bazı "görüşmeler" yapılacak.

Ama nüfusun yaklaşık yüzde 80'inin (Brezilya'da yüzde 95) "yeni sömürgecilik" olarak gördüğü ALCA'ya yönelik muhalefet tüm Latin Amerika'da yükseliyor. Her türlü referandumda ALCA kaybediyor. Yani ABD ve Latin Amerikan seçkinleri bu yeniden sömürgeleştirme anlaşmasını halka ve hatta belki de meclislere bile danışmadan onaylayacaklar.

Saldırgan askeri müdahalelere dayanan yeni "Bush doktrini" her yerde her zaman halk hareketlerine yönelik bir tehdit oluşturuyor. Bush'un militarizasyon stratejisi zaten yerli işbirlikçi başkanlar tarafından uygulanıyor. 2002'nin başından 2003'e kadar Bolivya'daki Sanchez de Losada rejimi tarafından 60'ı aşkın işçi ve köylü öldürüldü. Brezilya ve Guatemala'da bazı militanlar ve kır işçileri büyük toprak sahiplerine bağlı para-militer güçlerce katledildiler. Kolombiya'da yüzlerce köylü ve sendikacı öldürüldü. Peru'da düzinelerce protestocu yaralandı ve öldürüldü. Şili, Bolivya, Meksika, Paraguay, Peru ve Guatemala'da yüzlerce yerli militan hapse atıldı.

Ama Latin Amerika, ABD emperyalizminin yenilebileceğini gösteriyor. Küba bazı ABD kaynaklı terörist ağı dağıttı ve ulusal güvenliğine yönelik iç ve dış tehditleri yenilgiye uğrattı. Venezu-

Levent Şahverdi Arşivi

ella ABD destekli iki darbeyi yendi. Bolivya'da, sol bugün sokaklardaki hakim gücü ve parlamentodaki güçlü muhalefeti temsil ediyor. Kolombiya'da halk hareketleri ve gerilla hareketleri ABD askeri müdahalelerine rağmen büyümeye devam ediyorlar. Peru'da milyonlar Toledo'nun istifasını talep ediyor. Arjantin'de, başkan Kirschner kitlesel basınç altında borç ödemelerini sosyal harcamalar ve kamu yatırımları lehine ertelemek zorunda kaldı; tabii bu hala gerçekleşmesi gereken bir vaat.

Levent Şahverdi Arşivi

LATİN AMERİKA'DA EMPERYALİZM VE DİRENİŞ

Bolivya, geçen yıl, ABD Büyükelçiliği ve silahlı Kuvvetleri tarafından desteklenen yozlaşmış yeni-liberal seçkinler ile kendi enerji kaynaklarıyla iç pazarları üzerindeki egemen kontrollerini geri almaya yeminli köylüler, işçiler, öğrenciler ve kent yoksulları arasında tarihi ve belki de çığır açıcı bir çatışmaya sahne oldu. IAPS'nin, firari başkanın iş dünyası destekli talihsiz darbeyi provoke etmeye çabaladığı, Bolivya'nın tümündeki tek şehir olan Santa Cruz'da gerçekleşmesi de rastlantı değil. Ekim 2003 halk ayaklanmasının gerçekten de kahramanca boyutları vardır, fakat bu sadece, Latin Amerika'nın her tarafında beliren, kıta çapındaki bir mücadelenin açılış dalgasıdır. Ortaya çıkan bu kapışmayı anlamak için, değişimin öncülerini, bir yandaki imparatorluk kurucuları ve onların kukla rejimleri ile diğer yandaki kitlesel sosyo-politik hareketler arasındaki kutuplaşmanın doğasını, bu durumu son yıllardaki tarihsel iktidar kaymaları bağlamına yerleştirerek kısaca gözden geçirmek önemlidir. Bu politik bağlam temel savaş alanını -ve şimdiki ve gelecekteki mücadelelerin üzerinde patlak vereceği meseleleri- betimlemek için önemlidir. Bunlar gaz, petrol ve diğer enerji kaynakları üzerindeki savaşı

Levent Şahverdi Arşivi

kapsar; toprak dağılımından (koka yaprağı dahil) ürün yetiştirmedeki kendi kaderini tayin hakkına, iç pazarların korunmasından yerel gıda güvenliğini geliştirmeye dek tüm görünümleriyle tarım sorununu kapsar; sürekli kentli işsizler ordusu sorununu kapsar; sürdürülebilir insan haklarının merkeziliğini ve toplumsal adaletle seçkinlerin korunması meselesini kapsar.

Zamanımızın her bir toplumsal, politik ve ekonomik sorununun ilerici çözümü emperyal projenin bozguna uğratılmasından geçmektedir.

Rüzgar Yön Değiştiriyor

Yüksek ve kanlı bir maliyetle olsa da, Latin Amerika'da rüzgarın ABD destekli işbirlikçi rejimlere karşı döndüğüne dair kayda değer ampirik göstergeler mevcut. Bolivya'da birkaç milyon Bolivyalının sınıf ittifakı, 2003 Ekim ayında Sanchez de Losada rejimini devirdi ve yeni başkan Meza'ya gaz ve enerji kaynaklarını yeniden devletleştirmesi, koka yaprağı imhası programını geri alması ve diğer halk taleplerini yerine getirmesi için 90 günlük bir süreyi dayattı. Maliyet yüksekti: 81 Bolivyalı öldürüldü ve 400'ü de ciddi bir şekilde yaralandı. Komşu Kolombiya'da Başkan Uribe'nin ABD ve IMF destekli referandumu, seçmenlerin asgari yüzde 25'inin oylarını almayı başaramadı ve dillere destan olacak şekilde -ve böylece Uribe'nin yeni-liberal kemer sıkma ve özelleştirme gündemini tıkayarak- bozguna uğradı. Ayrıca "merkez sol"daki bir aday da, ülkedeki en önemli ikinci politik konum olan Bogota Belediye Başkanlığı için Uribe'nin tercih ettiği adayı yendi. Uribe'nin karşı-isyan programı, paramiliter kuvvetler mücadele bölgelerindeki binlerce köylüyü öldürmeyi ve zorla tahliye etmeyi sürdürse de, gerillalara karşı gözle

Levent Şahverdi Arşivi

yorulur bir kazanım elde edemedi.

Venezüella'da, demokratik yollarla seçilmiş olan Başkan Hugo Chavez rejimini yerel işbirlikçiler aracılığıyla şiddetle yıkma amaçlı ABD destekli çabalar, kent yoksulları ile anayasacı ordu subayları ittifakı tarafından iki kez bozguna uğratıldı. Sonuç olarak Chavez, denizaşırı yatırımların kazançlarını sağlıkta, eğitimde, yoksullar için ucuz maliyetli konutta ve topraksız köylüler için toprak reformunda yerel toplumsal projelere tahsis ederek, devlet petrol şirketini "yeniden devletleştirdi"; 2003 yılında bundan 100 bin kişi yararlandı.

Arjantin'de, Aralık 2001'deki kitlesel halk ayaklanması ve 2002-2003 boyunca devam eden kentsel seferberlik, borç ödemelerinde keskin bir düşüşe, elektrik, gaz ve diğer kamu hizmetlerinde fiyat düşüşüne ve askeri diktatörlükten artakalan yoz ve baskıcı devletle satılmış sivil yeni-liberal Menem, De La Rua ve Duhalde rejimlerinde reformun başlamasına öncülük etti. Ekvador'da Lucio Gutierrez, Brezilya'da Da Silva ve Peru'da Toledo gibi sahte halkçı başkanların ortodoks yeni-liberalizm istikametinde sağa dönüşlerinin ardından, bu ülkelerdeki kitle hareketleri toplumsal dönüşüm projelerini yeniden başlatmak için bir araya geliyorlar. Toledo'ya dönük destek hızla tek haneli sayılara indi; Gutierrez büyük sendikaların ve yerli-köylü örgütlerinin desteğini yitirdi ve aşırı sağcı Febres Cordero Toplumsal Hıristiyan Partisi'yle ittifak yaptı. Brezilya'da Da Silva, 50 milyon seçmeninin büyük çoğunluğunun hayal kırıklığı eşliğinde, toplumsal programları kısıtlayarak, kırsal eylemcileri baskı altına alarak, kamu emekçilerinin aylıklarını keserek ve kendi yönetiminin ilk bir senesi içinde yerleştirmeye söz verdiği 60 bin topraksız kır işçisinin yüzde 5'inden azına toprak dağıtarak, IMF'nin yeni-libe-

Levent Şahverdi Arşivi

ral "uyum programı"nın aşırı bir versiyonunu kucakladı. MST [Topraksız Kır İşçileri Hareketi], kamu emekçileri, otomotiv sanayii işçileri ve diğer halk kesimleri halen grevdeler, kitlesel toprak işgallerine hazırlanıyor ve yeni bir siyasi parti örgütlüyorlar.

2003 yılındaki halkçı diriliş, geçen yarım yüzyıldaki halk mücadelelerinin 4. dalgasını temsil ediyor. Birinci dalga, 1959 ile 1970'lerin başı arasını kapsıyor; Küba devriminin başarısıyla başlayan ve sosyalistlerle halkçıların yenilgisi ve Güney yarıkürede askeri diktatörlüklerin dayatılmasıyla biten periyodu. İkinci dalga, Orta Amerika merkezliydi ve 1979'daki Sandinist Devrim'le başlayıp bu devrimin 1990 seçimlerinde yenilmesi ve Nikaragua, Guatemala ve El Salvador'daki ABD işbirlikçisi rejimlerin pekişmeleriyle sona erdi. Üçüncü dalga 1990'ların sonunda başladı ve 2002'de bitti, kitlesel halk hareketleri ve koalisyonlarıyla sahte halkçı sandıksal şahıs ve partilerin bir karışımıydı. Hızla ivme kazanan dördüncü dalga, Latin Amerika'nın her tarafında sosyo-politik hareketlerle gün geçtikçe daha fazla bağlantı kuruyor. Bunlar, parlamento dışı etkinliklerle meşgul olan kitlesel köylü-yerli-kentli işsiz-çalışan sınıf koalisyonlarını kapsıyor.

Dördüncü dalga halk kalkışmasının birleştirici sorunu, bunların Latin Amerika'nın ABD destekli ALCA aracılığıyla yeniden sömürgeleştirilmesine karşı sergiledikleri muhalefettir. Bu hareketleri eşsiz kılan, seçim partilerinin kontrolünden bağımsız olmaları, kıta genişliğindeki çapları, çeşitli sosyal forumlar ve örgütler aracılığıyla güçlü bir uluslararası dayanışma ağlarının bulunmasıdır. En önemlisi de, her ülkenin tarih, kültür, sınıf yapısı, etnik ve cinsiyet özelliklerinin özgünlüklerinden türetilen bir tahlile dayalı olarak, yerel hareketlerde derin köklere sahip olmaları ve somut mücadelelere katılmalarıdır.

Levent Şahverdi Arşivi

Latin Amerika'nın Yeniden Sömürgeleştirilmesi İçin Tarihi Bağlam

ABD destekli işbirlikçi rejimlerin ve emperyal ekonomik çıkarların ilerleme ve geri çekilmeleri, son yarım yüzyıldaki halk hareketleriyle toplumsal anlamda ilerici rejimlerin gücüyle ters orantılıdır. Birinci dalga emperyal destekli işbirlikçi rejimler, 1950'lerde, büyük oranda baskıcı anti-komünist askeri diktatörlüklerdi: Küba'da Batista, Nikaragua'da Somoza, Dominik Cumhuriyeti'nde Trujillo, Peru'da Odria, Venezüella'da Perez Jimenez, Guatemala'da Armas. Bunlar, yüzyılın sonraki bölümünün askeri ve sivil yeni-liberal yöneticilerin erken selefleriydi. Aslında bunlar, ABD sermayesinin erken işgaline kapıyı açmaya ve ABD'ye Soğuk Savaşta koşulsuz destek sağlamaya hizmet ettiler. ABD'li imparatorluk kurucuları, ortaya çıkan ve enerji kaynakları üzerindeki ulusal mülkiyetle temel sanayide kamu girişimini destekleyen ulusal-halkçı ve sosyalist rejimleri -Arjantin'de Peron, Brezilya'da Vargas, Şili'de Allende, Bolivya'da J.J. Torres- hedef aldılar.

ABD, ulusalcı halkçı rejimlere, işbirlikçi askeri-sivil seçkinler önderliğindeki darbeler ve doğrudan işgallerle (Dominik Cumhuriyeti, 1965) müdahale etti ve bu rejimleri devirdi. Sonuç, kamu girişimlerinin özelleştirilip ABD ve Avrupalı ÇUŞ (çokuluslu şirket)'lara satıldığı, "yeni-liberal" ya da emperyal odaklı sermaye birikimi modelinin yürürlüğe konması oldu. Buna ek olarak, yerel pazarlar sübvansiyonla desteklenen ihracat mallarıyla istila edildi ve yoz yöneticiler tarafından yüklenilen dış borçlar herhangi bir ulusal adil gelişim stratejisinin altını oyacak şekilde yükseltildi.

1980'ler, askeri diktatörlüklerden sivil-seçilmiş yönetimlere

Levent Şahverdi Arşivi

geçişe, "yeni-liberal model"in derinleşmesine ve kârların, kazançların, imtiyazların ve yasadışı şekilde kazanılmış paraların ABD ve Avrupa Birliği'ne yoğun transferine tanıklık etti. Yeni-liberal rejimlerin pekiştirilmesi, toplumsal refah sistemlerinin parçalanmasına, muazzam kentsel işsizliğine, kırsaldaki mutlak sefaletten kaçışın neden olduğu kırsal göç oranlarındaki büyük artışa, yoksulluk oranlarının yüzde 50'lerin üzerine çıkmasına ve emperyal odaklı birikim modelinin kitlelerin gözünden düşmesine yol açtı.

1990 ile 2001 arasındaki dönem, Ekvador'da iki yeni-liberal başkanın, Brezilya'da bir diğerinin (Collor), Venezüella'da dördüncüsünün (Carlos Perez) halk tarafından devrilmesine tanık oldu; bunlar, yeni bin yılın ilk yıllarında, Peru'da (Fujimori) yoz otoriter seçilmiş politikacıların, De La Rua'nın (Arjantin), Sanchez de Losada'nın (Bolivya) devrilmesinin başlangıcıydı.

Yeni-liberalizm, Avrupalı ve ABDli ÇUŞ'lara ve yerel multimilyoner seçkinlere sıra dışı kârlar sağlamış olmakla birlikte, politik ya da toplumsal olarak sürdürülebilir değildir. Yeni-liberalizmin çöküş ve çürüyüşü, kişi başına negatif büyüme oranlarında, ekonomilerin sermayesizleştirilmesinde, yurtiçi kitlesel tüketimin azalışında, derinleşen tarım krizinde (ihracat adacıkları hariç) ve ekonomi ve toplumsal programlardaki her türlü kamu yatırımının altını boşaltan fahiş borç ödemelerinde açıkça görünmektedir.

Levent Şahverdi Arşivi

Yeni-Liberalizm Krizde:
Ya Yeniden Devletleştirme
Ya Yeniden Sömürgeleştirme

ALCA, ABD'nin yeni-liberalizmin uğradığı bozguna ve yeni-liberalizmin uygulanması ile ilişkili başarısız devletlere önerdiği bir yanıttır. ALCA, egemenliğin ABD tarafından hükmedilen bir ALCA komisyonuna devri anlamına gelmektedir. Bu komisyon, ABD emperyal çıkarlarının uzun vadeli ve geniş ölçekli uygulaması için yasal, ekonomik ve politik iskeleti kuracaktır. ALCA, Latin Amerika'nın tüm yasama ve yürütme işlevlerinin ölümüne ve bunların toplu halde ABD kontrolündeki ALCA'nın emrine verilmesine öncülük edecektir. ALCA'nın yakın ekonomik hedefi, ulusal mülkiyetteki geri kalan kârlı alanları özelleştirmek olacaktır: Venezüella, Meksika, Ekvador petrolü ve telekomünikasyon hizmetlerini, kamu sağlığı, eğitim ve toplumsal hizmetleri özelleştirmek. Ayrıca ALCA, ABD'nin rekabet edilemeyen tarım ve imalat sektörlerinin korunmaya devam edilmesi, ABD'li ihracatçılara Asyalı ve Avrupalı üreticiler üzerinde imtiyaz sağlamak için bunlara yönelik sübvansiyonların sürdürülmesi -ve ticaretin tekelleştirilmesi- anlamına da gelecektir.

ABD'li imparatorluk kurucular, ALCA'yı bir yeniden sömürgeleştirme projesi olarak savunmak için, geniş kapsamlı askeri üs ağları inşa edip askeri görevlilerle 'birleşik askeri tatbikatlar' üzerinden kişisel-politik temaslarını artırarak bölgeyi Kolombiya Planı aracılığıyla askerileştiriyorlar. Toplumsal çatışmalar ve kitlesel halk kalkışmalarındaki artış, yeniden sömürgeleştirmenin sadece geçmişteki veya şimdiki görünümlerine karşı değil, enerji kaynaklarının kontrolünü (Bolivya gazındaki gibi) ve tarımsal köylü sınıfını kökten yok etmeyi kapsayan gelecek proje-

Levent Şahverdi Arşivi

lerine ve ulusların kendi kaderini tayin hakkı ile halk egemenliğine yönelik "nihai çözüm"e de karşı bir tepkidir.

Bununla birlikte, yeni-liberalizmin krizi ve yeniden sömürgeleştirmeye geçiş, sıcak mücadelelerin sürdüğü politik ve toplumsal alanlarda gerçekleşiyor: "Dördüncü dalga toplumsal-politik hareketler"in ortaya çıkışı ve ALCA yanlısı kukla rejimlerin görece zayıflığı ve yalıtılması. Bolivya, önce yozlaşmış Sanchez de Losada rejimini devirip alternatif bir yönü işaret ederek yolu açtı: Enerji kaynaklarının yeniden devletleştirilmesi ve yurt içi tarım üreticilerinin korunması ve kendi kaderlerini tayin hakkı.

Bolivya tarzı değişim ve programatik talepler, Latin Amerika halklarında derin bir yankı buldu; seçim kampanya ve vaatleri görevdeyken yaptıklarıyla tamamen çelişen seçilmiş politik liderler giderek gözden düştü.

Dördüncü Dalga Sosyo-Politik Hareketler İçin Gündem

Ortaya çıkan sosyo-politik mücadelelerin odağında, her biri de, yerel seçkinler ve ABDli imparatorluk kurucuları ile diğer taraftaki köylüler-yerliler, işçiler, işsizler ve gençliğin kafa kafaya çarpışmasını gerektiren birkaç konu bulunuyor.

İmparatorlukla halk kavgasının keskin kenarı, gaz, petrol ve diğer enerji kaynakları için yapılan savaştır. Emperyal güçlerin zaferi -yani özelleştirme ya da özelleştirmenin sürmesi- ekonominin top yekûn ele geçirilmesinin kapısını açacak ve emperyal tahakkümle onun kukla seçkinlerinin finansı için güçlü bir kaynak sağlayacak. Halkın enerjinin kontrolünü ele geçirmedeki zaferi -emperyalizmin bozguna uğratılması- iç pazarlarla ilgili ve istihdam sağlayacak altyapıya kamu yatırımını finanse edecek, tarım reformuna ve toplumsal programlara para temin edecek ve

Levent Şahverdi Arşivi

sağlık, eğitim ve toplum hizmetlerini modernleştirecek kaynakları sağlamakla sonuçlanacak. Aynı derecede önemli olarak yeniden devletleştirme, ekonomi üzerindeki kamu ve halk denetiminin kapsam ve derinliğini artırarak, diğer yasadışı ve yüksek maliyetli özelleştirme ve yabancılaştırmaları tersine çevirme momenti de sağlayabilir. Gaz ve petrol yalnızca bir zenginlik kaynağı değildir, aynı zamanda özerk kalkınma mücadelesinde ve ulusal kimliğin savunulmasında simgesel değere de sahiptir.

Mevcut halk kalkışmasının itici gücü, en iyi şekilde örgütlenmiş ve en bilinçli toplumsal hareketler, Latin Amerika'nın kırsal bölgelerinde bulunuyor. Başlıca konu, Brezilya'daki tarım reformu taleplerinden Bolivya, Peru ve Kolombiya'daki koka çiftçilerinin koka yaprağı yetiştirme ve ticaretini yapma hakkı taleplerine dek uzanan çok yönlü ve karmaşık biçimler alan tarım sorunudur. Temel mücadele, küçük çiftçiler, topraksız kır işçileri ve iç pazarlara gıda üreten orta ölçekli çiftçilerin tarım ihracatçılarına, ticari ithalatçılara ve sübvansiyonlarla desteklenen Avrupa ve ABD'deki büyük tarım ihracatçılarına karşı mücadelesidir. Konular katmerlidir; kredinin dörtte üçünden fazlası, teknik yardım, su hakkı desteği yeni-liberal rejimler tarafından tarım ihracatı sektörlerine tahsis edilmektedir; bu arada köylüler ve yerel küçük çiftçiler yerel tefeciler, büyük toprak sahipleri ve tüccarlardan çok yüksek faizlerle borç almaya zorlanmaktadır. Brezilya, Paraguay ve Kolombiya'da, çoğu ekilmemiş arazi üstüne kurulu büyük malikaneler, milyonlarca topraksız işçi ve geçimlik çiftçiye rağmen mevcuttur. Kolombiya ve Brezilya'da, yüz binlerce köylü mülksüzleştirilmiş ve her yıl yüzlercesi, yozlaşmış adli sistemin koruduğu büyük toprak sahiplerinin özel orduları tarafından öldürülmüştür. Aynı "sınıf adaleti", destekçile-

Levent Şahverdi Arşivi

rinin yakınmalarını telafi etmek için binlerce köylü eylemciyi hapse tıkmıştır. Kırsal yoksulluk meselesi ancak refah, toprak ve kredi yoğunlaşması meselesiyle yüzleşerek konuşulabilir. Tarım meselesi, geniş ölçekli ve uzun vadeli toplumsal refahı infilak ettirmeye uygun en patlayıcı meseledir.

Kitle mücadelesinin üçüncü alanı, büyük ve ana kentlerde yoğunlaşmış bulunan ve büyümekte olan kentli işsizler kitlesi içindedir. Latin Amerika'daki emek gücünün yüzde kırk ila sekseni, ya işsizdir ya da yaşanabilir bir gelir sağlamayan geçici ekonomik etkinliklerde istihdam edilmiştir. Brezilya'daki evsizlerin çevre kentlerdeki geniş ölçekli toprak işgali hareketleri, Arjantin'deki işsiz işçiler tarafından örgütlenen kitlesel yol kapatmalar, Bolivya Al Alto'daki kent ayaklanması, kent yoksullarının patlayıcılığının belirtileridir. İş-işsizliği etkileyen anahtar konu, Latin Amerika'nın, yabancı bankalara yüklü borç ödemeleri, ÇUŞ'ların kârlarını menşei ülkelerine transferi ile ABD ve AB bankalarının yerel bankalar, politikacılar ve yerel iş dünyası seçkinleri tarafından yasadışı şekilde kazanılmış milyarlar tutarındaki parayı transferde çevirdikleri dolaplar aracılığıyla sermayesizleştirilmesidir. İkinci işsizlik kaynağı, gümrük duvarlarının zayıflatılması ve yerel pazarların hem ABD ve AB'den hem de Çin'deki ucuz emek platformlarından ihraç eden ÇUŞ'lardan gelen sübvansiyonlu ürünlerce istila edilmesidir.

Açık-gizli işsizler, işini kaybeden fabrika işçilerini ve emek pazarına giren, daha önce istihdam edilmemiş gençleri kapsıyor. Bolivya ve Arjantin'de, ABD kuklası rejimleri devirmeyi başaran son ayaklanmalar ve Başkan Chavez'i yeniden iktidara getiren halk seferberliği, büyük oranda, fabrika temelli sanayi sendikalarından ziyade kentli gizli-açık işsizler tarafından hazırlandı.

Levent Şahverdi Arşivi

Kitle mücadelesinin dördüncü alanı, en geniş anlamıyla insan hakları alanındadır. Katliam, soykırım, işkence ve hapsetmeye karışmış hükümet görevlilerinin ceza muafiyetlerine karşı olan kitle hareketleri, özellikle Arjantin, Bolivya, Peru, Paraguay ve Kolombiya'da başlamış ve belirli bir yol kat etmiş durumdadır. Hapse atılmış politik ve toplumsal hareket militanlarının serbest bırakılması için yürütülen geniş çaplı kampanyalar Brezilya, Kolombiya ve başka birçok yerde gerçekleşiyor. Eski politik katillerin ceza muafiyetlerine karşı mücadele mükerrer suçu -suçların aynı görevliler tarafından bugün veya gelecekte tekrar edilmesi- önlemeye yöneltiliyor. Latin Amerika'dan çok sayıda eski işkenceci, eski diktatör ve eski militarist ABD'de, özellikle dünyada kişi başına düşen Latin Amerikalı terörist yoğunluğunun en yüksek olduğu Miami'de konforlu sürgünlerini yaşıyor.

İnsan hakları suçlarının birçoğu, egemenlerin, imtiyazları, geniş mal mülk değerlerini ve ulusal kaynakların azınlıktaki seçkinler tarafından yağmalanmasını koruma girişimlerinin bir sonucu olduğu için, sürdürülebilir insan hakları yükümlülüklerini etkili bir şekilde savunmak, devlet yapılarının dönüşümünü ve refahın ve mülkün çoğunluk kontrolüne -işçiler, köylüler ve profesyonellere- yeniden dağıtımını gerektiriyor. Yeni seçilen Da Silva, Gutierrez ve Toledo rejimlerinde insan hakları ihlallerinin devamı, toplumsal hareketlerin kriminalize edilmesinde ve seçkinlerin ceza muafiyetlerindeki ısrar, insan haklarının, yapısal bir değişim eşlik etmediği sürece başkan değişikliğiyle sağlanamayacağını gösteriyor.

ABD Emperyalizmi: Fırtınanın Gözünde

Komünist rejimlerin çöküşünden beri, Washington -Baltık ülkelerinden Doğu Avrupa boyunca Balkanlara ve daha ötesin-

Levent Şahverdi Arşivi

de Orta ve Doğu Asya'ya dek- eski Komünist ülkelerin çoğu üzerindeki etkisini savaşlar, istilalar ve gizli operasyonlarla artırdı. ABD imparatorluğuna en büyük 500 ÇUŞ ve bankanın neredeyse yarısı, tüm dünyada 120 askeri üs ve yüzlerce askeri misyon dahil. ALCA, Bush'un dünya hakimiyeti doktrininin ayrılmaz bir parçasıdır. Yine de bu imparatorluk her şeye kadir değildir, dünya gücü "tek kutuplu" değildir ve imparatorluk da her yerde hazır ve de nazır değildir. Irak'ta sömürgeci-işbirlikçi rejim, günde üç düzineden fazla silahlı çatışma ve her hafta yaralı ve ölü ABD askerleriyle sivil işbirlikçiler eşliğinde kitlesel direnişle karşılaşıyor. Direniş, sömürge Afganistan'da da yükseliyor. Latin Amerika'da, ABD'nin iktidar projeleri Venezüella, Kolombiya ve Bolivya'da yenildi. Halk direnişi, Venezüella'da ABD tarafından planlanan iki darbeyi, Kolombiya'da "Kolombiya Planı"nı ve Sanchez de Losada'nın Bolivya gazını satışını bozguna uğrattı.

Washington'un imparatorluk inşası, toplumsal harcamalar ve sınai işler düşerken ölü asker sayısıyla birlikte bütçe açıkları da arttığı için, yerel ekonominin ve rejimlerin politik desteğinin altını oyuyor. "İmparatorluk büyüyor ama cumhuriyet çöküyor": Bu, Irak ve Latin Amerika'da sömürgeci işgalle sömürgecilik karşıtı direniş arasındaki çelişkiyle birlikte ana çelişki haline gelmektedir.

Latin Amerika'nın ABD İmparatorluğu İçin Merkeziliği ve ABD İmparatorluğunun Latin Amerika'daki Gerileme İçin Merkeziliği

ABD'li başlıca politik ve ekonomik kuruluşların siyasa ve uygulamaları, Latin Amerika'nın yüzleştiği ana problemlerin merkezindedir. İmparatorluğun "merkeziliği" nosyonu, yerel spekülatörlerin, yoz politikacıların, sömürücü toprak sahipleriyle işa-

Levent Şahverdi Arşivi

lamlarının ve otoriter askeri görevlilerin olumsuz rolünü yadsımaz. Ancak, ABD'li yetkililerin, Latin Amerika toplumunun gerilemesinin ve ekonomik durgunluğunun merkezinde yer alan, emperyal merkezli birikim modelini ayrıntılı bir şekilde işledikleri ni açığa çıkarır.

ABD imparatorluğu inşası için Latin Amerika'nın önemi üç genel alandadır: Ticaret, kâr marjları ve enerjiyle diğer stratejik kaynakların kontrolü. ABD'nin Asya ve Avrupa'yla büyüyen ve sürdürülemez bir ticaret açığı bulunmaktadır; ABD'nin net hesap fazlasının bulunduğu tek bölge Latin Amerika'dır. Eğer Latin Amerika'daki ticaret ve hizmet fazlası olmasaydı, ABD'nin negatif ticaret dengeleri ABD dolarını tehlikeli bir duruma sokacak ve belki de mali bir krizin hızlanmasına katkıda bulunacaktı. ALCA, ABD tarafından diğer yerlerdeki rekabetle ilgili sönük başarı şansı karşısında, bu fazlayı yaşatma ve genişletme mekanizması olarak görülmektedir. İkinci olarak, ABD'nin kâr marjları, özellikle finans ve bankacılıkta ama aynı zamanda taşeron işletmelerde, enerji ve ticarette de, ABD'deki ortalama kazanç oranından yüksektir. 1990-2000 yılları arasında 900 milyar dolardan (900.000.000.000 $) fazlası, yerel yozlaşmış seçkinler tarafından hisse ödemeleri, imtiyaz ödemeleri, kâr ve yasadışı para transferi olarak ABD'ye transfer edildi. Latin Amerika, özellikle Meksika, Venezüella, Ekvador, ABD ekonomisini ayakta tutmak için ihtiyaç duyulan enerji ithalatının esas kaynağı; bilhassa da Ortadoğu ve Güney Asya'daki savaşlar ve halk direnişleri zamanında.

Hepsi de ABD imparatorluğunun temel kurucu blokları olan bu stratejik kaygılar eşliğinde, ABD'nin ALCA'yı ileri doğru itme çabası, tamamen anlaşılır hale geliyor: Bu, ABD'ye, ticaret politi-

Levent Şahverdi Arşivi

kalarını kendi lehine şekillendirerek, devam eden hisse ödemeleri çıkışını garanti altına alarak ve enerji kaynaklarını özelleştirme yoluyla eline geçirerek Latin Amerika'daki artık üzerinde doğrudan ve sömürgeci bir kontrol imkanı sağlıyor.

ABD emperyal kuruluşları ve politika üreticileri, Latin Amerika'da büyük tarihi öneme sahip üç alandaki sınıf mücadelesinin merkezinde yer alıyor.

ABD ve onun FMI, BM, BID gibi Uluslararası Finansal Kuruluşlar'daki (UFK'lar) yardımcıları, yeni-liberal ideoloji ve uygulamaların mimarları, esas destekçileri ve yararlanıcılarıdır. Yeni-liberalizme karşı mücadele, bu politikaları yürürlüğe koyan yerel rejimlerle doğrudan karşı karşıya gelmeyi ve dolaylı fakat daha önemli olarak UFK'lar ve onların Washington ve Avrupa'daki patronlarına saldırmayı içerir.

ABD, ALCA'nın hızla kabul ettirilmesi dayatmasında bulunan ve Latin Amerika'nın yeniden sömürgeleştirilmesinden en çok yararlanacak olan ana güçtür. ALCA'ya karşı yükselen kitlesel muhalefet, ABD'nin Latin Amerika'yı emperyal yeniden fethine ve nihayetinde, Latin Amerika yurttaşlarının etkisizleştirilmesiyle ulusal egemenliğin ölümüne karşı muhalefetin 'kod dili'dir.

Bugünkü ve geçmişteki merkezi kaynak çatışmaları, ABD'nin Latin Amerika enerji kaynaklarının yönetimini ele geçirme girişimlerini de kapsar. Latin Amerika halk hareketleriyle ABD işbirlikçilerinin yakın zamanlardaki en büyük ve en kanlı yüzleşmeleri Bolivya ve Venezüella'ydı; petrol ve gazın kontrolü için. ABD destekli işbirlikçilerin şiddetli tutumları -Venezüella'daki darbe ve Bolivya'daki katliamlar- bize ALCA tarzı yeniden sömürgeleştirmenin derin otoriter politik temelleri hakkında çok şey anlatıyor.

Levent Şahverdi Arşivi

Daha özgün bir 'sektörel' tahlilde, emperyalizmin her tarafı kaplayan olumsuz etkilerini buluruz; özellikle bu çalışmada daha önce anlatılan sorun alanlarında, tarım sorunu, işsizlik, insan hakları ve enerji kaynakları.

Emperyalizm ve Tarım Sorunu

Emperyal çıkarların Latin Amerika çiftçileri, köylüleri ve topraksız işçileri üzerinde olumsuz etkilerinin bulunduğu beş alan var:

1) Küçük çiftçiler ve köylüler, ABD sübvansiyonlu gıda ihracatı ve genel olarak da yerel üreticileri koruyan gümrük duvarlarının yok edilmesine yönelik ABD desteği nedeniyle yoksullaştırıldı ve mülksüzleştirildi.

2) DEA gibi ABD polis daireleri, narkotik trafiğinin yükünü, bağımlılık yapıcı uyuşturucu üretmeyen, tüketmeyen ve ABD kentlerinin caddelerindeki nihai fiyatın yüzde 5'inden daha fazlasını almayan koka yaprağı üreticisi çiftçilerin sırtına attı. ABD uyuşturucu yok etme programı, yüz binlerce köylü ailenin geçimini tehlikeye soktu ve koka üreticilerinin harcamalarına bağımlı olan ticaret ve hizmet sanayiinin beş katı büyüklüğündeki ekonomilerin altını oydu; gelişme ve istihdamı finanse edebilecek devlet gelirlerindeki zararı saymıyoruz bile.

3) Milyonlarca köylünün Kolombiya, Orta Amerika ve diğer yerlerdeki muazzam göçü, 'mecburi kentleşme', ABD'nin kırsalı terörize eden, üretici aileleri yok eden ve iş alanı yaratabilecek sermaye yatırımlarındaki yatırımcı güvenini zedeleyen milyarlarca dolarlık karşı-isyan programlarının sonucudur.

4) Pentagon'un bilhassa kırsal alanlardaki Latin Amerika politikalarını sistematik bir şekilde askerileştirmesi ve toprak sahipleri, kereste baronları ve sağ kanat siyasi patronlar arasında-

Levent Şahverdi Arşivi

ki ittifak, yerel tüketim için temel gıda maddelerini üreten çoğu üreticinin kırsalın ABD tarafından askerileştirilmesinden ters bir şekilde etkilenen küçük çiftçiler olması nedeniyle, 'gıda açığı'nın büyümesine yol açtı.

5) Son olarak, ABD ve UFK'ların borçların hızlı ve tamamen ödenmesi konusundaki ısrarları, yerel hükümetlerin kasalarını boşalttı; tarım reformu ya da desteklenmiş gıda üretimi için kredi sağlama, toprak satın alma amacıyla kullanılabilecek kaynaklar tükendi.

ABD emperyalizminin tarımın bütün yönleri üzerindeki olumsuz etkisi göz önünde bulundurulduğunda, köylü, yerli ve topraksız işçilerin, "yeni-liberalizm", "ALCA" ve "borç ödemeleri" şeklindeki yeni bedenlere bürünmüş olan ABD emperyalizmine karşı çıkan toplumsal hareketlerin keskin tarafında olmaları hiç de şaşırtıcı değil.

Gaz ve petrol, imparatorluk için stratejik bir öneme sahip; Latin Amerika'nın yoksullaştırılmış halkları için de. Konu açıktır: Gaz ve petrolden gelecek sınırsız kâr ve kazanç ile enerjinin kullanımı ve işlenmesi, imparatorluğun hayatta kalması için son derece önemli anlamlara sahip; ya da halk perspektifinden bakarsak, üretici etkinliğe, sağlığa, eğitime, istihdama ve ilgili tarımsal ve sınai etkinliğe para sağlamak için de. Temel sorun, mülkiyet, yönetim ve tahsisattır. ABD imparatorluğu, petrole ABD ekonomisine hizmet etmesi için, kendi ÇUŞ'larının sahip olmasını, yönetmesini ve ondan kâr etmesini istiyor. Halk hareketleri, demokratik kontrol altında, petrol gelirlerini kendi ülkelerinde ekonomik ve toplumsal büyümeyi artırmaya yatırmak ve evlerine, çiftliklerine, fabrikalarına ucuz enerji ve güç sağlamak için ulusal kamu mülkiyeti istiyor.

Levent Şahverdi Arşivi

İşsizlik ve Emperyalizm

Emperyal merkezli birikim modeli (EMBM), ya da daha bilindik adıyla "yeni-liberalizm", hem kentsel hem de kırsal alanlardaki işsizliği derinleştirip sürdürme anlamını taşır. Washington'un sübvansiyonlu tarımsal ihracatı ve rekabet edilemez yerel yetiştiriciyle imalatçıyı koruması, çiftçileri iflas ettirmiş ve pazarları yerel üreticilere kapatarak işsiz sayısını milyonlara yükseltmiştir. EMBM, yerel imalatçıların korunmasını yok ederek, sanayicilerin ucuz ithal malları satmak gibi ticari etkinliklere doğru sapmasına ve geniş çaplı bir işten çıkarma dalgasına neden oldu. Aynı biçimde özelleştirme süreci, muazzam işten çıkarmalara ve yerel ve yabancı pazarlarda rekabet edemeyen enerji üreten yerel kullanıcının sırtına binen ücretlerde yükselişe yol açtı. Son olarak da, bankacıların ve UFK'ların borçların tam ve hızla ödenmesi talepleri, devleti kamu hizmetlerini ve sermaye yatırımlarını finanse etme yeteneğinden yoksun bıraktı ve bu da, sırasıyla, kamu sektörü işçilerinde muazzam işten çıkarmalara yol açtı, devletin yeni iş alanları yaratma, kırsal nüfus fazlasını içine alabilecek tarım reformlarını finanse etme kapasitesine zarar verdi.

Yerel yetkililerin yozlaşmışlık ve beceriksizlikleri ile yerel yatırımcıların sermayeyi kaçırmaları katkıda bulunan mühim faktörler olmakla birlikte, işsizliğe yol açan politik-ekonomik iskeletin çatısı, ABD emperyal daireleri ve onların UFK'lardaki yardımcıları tarafından tasarlanıp desteklendi.

Emperyalizm ve İnsan Hakları

Emperyalizmle Latin Amerika'daki derin yapısal sorunlar arasındaki en göze batan ve aşikar bağlantı insan hakları alanındadır. İnsan hakları ihlallerine bulaşmış olan bütün başlıca dev-

Levent Şahverdi Arşivi

let ve yarı-devlet kuruluşları -ordu, polis, istihbarat ve bunların paramiliter güçlerdeki yardımcıları- ABD emperyal devletindeki muadil dairelerinden silah, eğitim, endoktrinasyon, finans ve güçlü politik destek almışlardır. Gerek Kolombiya Planı, tüm Latin Amerika'daki askeri üsler veya ABD elçiliğinin darbe ve baskıların desteklenmesi yönündeki doğrudan ve açık müdahalesi olsun, gerek 1980'ler boyunca Orta Amerika'da 300 bin sivilin katledilmesi, 1990'larda Kolombiya'da 30 bin köylünün öldürülmesi ya da 2003'te Bolivya'da yüzlerce kişinin katli ve yaralanması olsun, ABD emperyal devleti insanlığa karşı işlenen suçlarda derin suç ortağı durumundadır.

Eski başkan Sanchez de Losada'nın bugün Miami'deki ikametgahı olayının da gösterdiği gibi, ABD ağır insan hakları ihlalleri konusundaki yargı sürecinden kaçan kaçak ve suçlular için sığınak sağlamaktadır ve kamu hazinelerinin talanı ABD'yi bunların suçlarında suç ortağı konumuna koyar.

Sonuç

Şurası çok açık ki, Latin Amerika ve dünyadaki güçlerin karşılıklı ilişkisi yavaş yavaş ve değiştirilemez bir şekilde emperyalizm aleyhine kaymaktadır: Irak saldırısı ve işgaline eşlik eden zafer nutuklarının ardından, şimdi büyüyen bir sömürgecilik karşıtı halk direnişini, ABD'nin artan asker kayıplarını ve imparatorluğun kalbinde yükselen hoşnutsuzluğu işitiyoruz. Latin Amerika'da emperyal kukla "başkanlar"ın yükseliş ve düşüşü hız kazandı: Birkaç aylık süre zarfında, yeni seçilen ve kitlesel medya tarafından "yeni kurtarıcı" olarak alkışlananlar, çabucak emperyal patronlarının taleplerine boyun eğiyor ve hızla seferber olan köylüler, işsiz işçiler, kadınlar, gençler ve yerli halklarla

Levent Şahverdi Arşivi

karşı karşıya kalıyorlar. Halk destekleri birden bire tek haneli sayılara düşüveriyor. Bolivya, bu hızlandırılmış değişim süreci için sembolik önem taşıyor: Sanchez de Losada iki yıldan az bir zamanda kovuldu; ABD Büyükelçisi Greele'den aldığı talimatları uygulayan geçici başkan Carlos Meza cocalero'lara savaş ilan etti ve halk plebisitiyle kendisine verilen 90 günlük süreden daha fazla dayanma şansı yok.

Halk hareketleri, geri çekilmeler, kayıplar ve zaferlerle ilerlerken, imparatorluk da askeri darbelere, katliamlara ve popüler liderleri ayartmaya hazırlanıyor. Büyük çarpışmalar hemen ileride. Büyük mücadeleler, şiddetli baskılar, kitle medyasında kurbanları cellada, cellatları kurbana çeviren açık müdahalelerle korkunç derecede çarpıtmalar dönemine tanıklık ediyoruz. Fakat hareketler ilerliyor, acı içinde, ama muhakkak ki, yoldaşlarını gömerek, yaralılarını tedavi ederek, ayakta kalanlarını besleyerek ve dayanışmayı yükselterek.

Sonunda, örgütlenme, bilinç ve cesaretimizle biz kazanacağız, sadece özgürlük ve eşitlik davası haklı olduğu için değil, mücadele etmeye cesaretimiz olduğu için.

Levent Şahverdi Arşivi

Levent Şahverdi Arşivi

ANTİ-EMPERYALİST SİYASET: SINIF OLUŞUMU VE SOSYO-POLİTİK EYLEM

Anti-emperyalist siyasetin doğasını ve dinamiklerini anlamak için bazı kilit soruları cevaplamak önemlidir. Bu sorular şunlardan oluşur:

1) Anti-emperyalist bir hareketi (AEH) meydana getiren şey nedir? Küreselleşme karşıtı, ALCA karşıtı, Irak karşıtı (ya da savaş karşıtı) hareketler ya da olaylar anti-emperyalist midir?

2) AEH'ler hangi şartlar ve jeopolitik konumlarda ortaya çıkar ve gelişirler?

3) AEH'yi hangi özgün sınıflar başlatır, genişletir ve hangi sınıf, devlet ve yönetimler emperyalizmi savunurlar?

4) (Siyasi ve ekonomik bağlamda) hangi şartlar altında yapısal olarak belirlenen (sömürülen) sınıflar anti-emperyalist bir mücadele içinde harekete geçerler? Artan ekonomik krizler, yeni örgütlenme ve önderlerin ortaya çıkması bir önem taşır mı?

5) Anti-emperyalist hareketler emperyalist ülkelerde (ABD ve AB'de) hangi şartlar altında ortaya çıkarlar? Bunların potansiyelleri ve sınırları nelerdir?

Levent Şahverdi Arşivi

6) Hangi strateji ve taktikler AEH'nin gelişimini ilerletir ya da sınırlar?

Bu ve diğer anlamlı soruların cevapları günümüzün teori ve anti-emperyalist siyaset tartışmasında bize rehberlik yapar.

Anti-Emperyalist Hareketler

Emperyalizme karşı muhalefet çok çeşitli örgütlenme biçim ve pratiklerini içermektedir. Bir iktidar sistemi olarak emperyalizme bütünüyle karşı çıkan tek bir hakim uluslararası örgütlenme yoktur. Daha ziyade emperyal politika ve kuruluşlara karşı çıkan tek-konu merkezli hareket çeşitleri söz konusudur. Örneğin, Latin Amerika boyunca ABD tarafından desteklenen Amerika Serbest Ticaret Anlaşması'na (ALCA) karşı çıkmak için kayda değer gösteriler, hareketler ve referandumlar gerçekleştirildi. Karşı çıkanların çoğu için ALCA'ya karşı muhalefet, serbest ticaretin çiftçiler ve köylülerin yanı sıra istihdam imkanları üzerindeki yıkıcı etkilerine dayanıyor. Diğerleri için ALCA, ABD'nin Latin Amerika'nın ekonomi ve siyaseti ile dünyanın geri kalanını işgal etmek ve bunlara hakim olmak için güttüğü küresel stratejinin bir parçasıdır. ALCA karşıtı hareketler, ABD emperyalizminin önemli bir yönüne, iktisadi ilişkileri yöneten yasal-politik çerçevenin resmi kontrolü aracılığıyla bölgedeki ticaret ve yatırımlara egemen olma girişimine karşı direnmektedirler.

Küreselleşme karşıtı hareket ve (Irak, Afganistan'daki) savaş karşıtı kampanya hem anti-emperyalistleri, hem de ABD'nin emperyal gücünü destekleyen, fakat iktidarın belirli uygulanma metotlarına ya da kendisini açığa vurduğu belirli yerlere karşı çıkan "emperyal reformistleri" içermektedir. Diğerleri çok-uluslu şirketlerin tavrına karşı çıkarken, bu şirketlerin içine yerleştiği

Levent Şahverdi Arşivi

emperyal devlet ve sisteme karşı çıkmazlar. Bu hareketler halk güçlerini emperyal yayılmanın önemli bir göstergesine karşı harekete geçirdikleri, ABD ve AB yönetimlerinin güdüleri hakkında halkın bilincini yükselttikleri ve bir sistem olarak emperyalizme karşı direnişin derinleşmesi ve yayılması ihtimalinin önünü açtıkları ölçüde anti-emperyalisttirler.

Bununla birlikte, bu tek-konu merkezli politikaların potansiyelleri genellikle gerçekleşmez; tek bir konu hakkında verilen mücadele, emperyalizmin genel bir reddiyesinden yalıtılmış biçimde kalır ve emperyal gücün zaferi ya da yenilgisi genelde hareketleri bitirir. Emperyalist bir savaşa karşı verilen en uzun ve en büyük direniş olan Vietnam savaşı karşıtı hareket, zorunlu askerliğe son verilmesi, Vietnamlıların savaşı kazanması ve ABD'nin birliklerini geri çekmesiyle birlikte inişe geçti. Sonraki etkileri, (Körfez Savaşı'na kadar geçen) on beş yıl boyunca ABD'nin büyük kara birliklerinin kullanımının sınırlandırılması ve (Afganistan, Nikaragua, Angola, Mozambik vb.) paralı asker toplamanın artması, (Şili 1973, Arjantin 1976, Uruguay 1973 vb.) anti-emperyalist yönetimlerin yıkılması konusunda istihbarat örgütlerine, özel kuvvetlere ve (Grenada, Panama gibi) küçük ülkelerin işgal edilmesi konusunda küçük birimlere yönelik güvenin çoğalması oldu. Buna ek olarak, tek-konu merkezli anti-emperyalist hareketler Küba, Vietnam, Kamboçya, Laos vb. ülkelere konan ekonomik ambargonun değil engellenmesi, kaldırılması konusunda dahi harekete geçmediler. Son olarak tek-konu merkezli anti-emperyalistlerin çoğu ABD'de emperyalizm taraftarı Demokrat Parti'nin liberal kanadına, Fransa Sosyalist Partisi, İtalya Komünist Partisi gibi Avrupa'nın NATO taraftarı reformist partilerine katıldılar.

Levent Şahverdi Arşivi

Tek-konulu anti-emperyalist hareketlerin tarih sicili oldukça belirsizdir; bazı durumlarda ortalama süreli artık etkilere sahiptir, bazılarında geleneksel politikanın içinde eriyip gider, çok az durumda daha geniş toplumsal hareketlere dönüşür. Son durumda, Fransa ve İtalya'daki sömürgecilik karşıtı mücadeleler, 1968'de Paris'te 1969'un hareketli sonbaharında İtalya'da sistem karşıtı daha büyük hareketler haline geldi.

Tek-konu merkezli anti-emperyalist hareketlerin (ileriye ya da geriye doğru) dinamiklerini tanımlamanın anahtarı politikadır: İdeoloji, hareketlerin çevresinde örgütlendiği önder ve programlar. Kısa vadeli etkilerin çoğu, önderlerin pragmatik en düşük payda politikası ideolojilerinin, bir iktidar sistemi olarak emperyalizmle bağlantıları kopartılmış en acil konulara (emperyal politikaya) odaklanmanın, rejim ya da devlet iktidarına yönelmiş herhangi bir siyasi meydan okumadan kaçınmanın ve kitle hareketini, kitlesel protestolardan seçim hedefleri için yararlanmayı amaçlayan büyük emperyal partilerden gelen oportünist "muhalif" politikacılara tabi kılma ya da onlara uydurma girişimlerinin sonucudur.

Küreselleşme karşıtlığı gibi tek-konu merkezli anti-emperyalist hareketler patlar, gelişir ve sonra iktidara meydan okumak için gereken politik araçları popüler kitle mücadelesi ile birleştirmekte başarısız oldukları zaman rutinleşir ve inişe geçerler. Küreselleşme karşıtı mücadele örneğinde, hareketin ideologlarının çok-uluslu şirketleri emperyal-devletten ayrılmış otonom güçler olarak ele alma fikrine yaslanan yanlış öncülleri, emperyal savaşları ve sömürgeci işgali öngöremedi. Birçok eski küreselleşme karşıtı aktivistin Irak Savaşı karşıtı harekete geri dönmesi savaş konusundaki tek-konu merkezli protestolarda kitle-

Levent Şahverdi Arşivi

sel bir artışa neden oldu ve bunu ABD'nin Irak'ı fetih ve işgal etmesini izleyen çöküş izledi. ABD sömürgeci rejimine karşı çıkmak ya da Iraklıların direnişine destek vermek içinse hiçbir kitlesel hareket ortaya çıkmadı.

Özgün anti-emperyalist politikalara yönelik tek-konu merkezli kitlesel hareketlerin ortaya çıkışı, hareket bu tekil konuların ötesine ilerleyip anti-emperyalizmi sistemin dönüştürülmesi hedefine bağlama konusunda yetkin bir program ve önderlik geliştirmedikçe, mutlaka gelişen, radikalleşen ve sonuçta anti-emperyalist bir hareket haline dönüşen bir mücadeleye evrilmez.

AEH'lerin Ortaya Çıkış Koşulları

İkinci önemli soru şudur: AEH'ler hangi koşullar altında ortaya çıkar ve genişlerler?

Neredeyse tüm önemli ve olgun AEH'ler Latin Amerika'da, Asya ya da Afrika'da ortaya çıktı. Mevcut dönemde, AEH'nin ortaya çıktığı önemli bazı bağlamları saptayabiliriz.

1) Sömürgeci saldırı ve işgal: Irak, sömürgeci-askeri yönetime karşı örgütlenen kitlesel anti-emperyalist hareketlerin yeniden toplanmalarına ve direnişine sahne oluyor. Sömürgeci rejimler ekonomiyi yağma eder, sömürge yöneticileri atar, altyapıyı yok eder, sivilleri öldürür ve şüphelilere işkence yapar. Milyonların gündelik aşağılanmaları düşmanlığı, reddedişi ve direnişi kışkırtır. Aynı durum, ABD-AB işgal kuvvetlerine ve onların işbirlikçi (Karzai) rejimine karşı silahlı direnişin örgütlendiği Afganistan için de geçerlidir.

2) Askeri müdahale: ABD ordusunun Kolombiya oligarşisinin uzun vadeli danışmanı, silah sağlayıcısı ve mali destekçisi haline gelmesi, geniş ölçekli bir anti-emperyalist gerilla ve sivil

Levent Şahverdi Arşivi

muhalefetine yol açmıştır. Emperyal askeri müdahalenin en yeni evresi (Kolombiya Planı) ülkeyi kutuplaştırdı, kentli işçileri yoksullaştırdı ve çiftçilerin, insan hakları eylemcilerinin, gazetecilerin ve sendikacıların öldürülmesini yaygınlaştırdı. ABD'li paragöz taşeronların çatışmalara ve koka yaprağı ekiminin yok edilmesine doğrudan bulaşması, kırsal alanlarda anti-emperyalist politikanın yaygınlaşmasına ayrıca katkıda bulundu.

3) Özelleştirme ve düşen yaşam standartları: Özelleştirilmiş çoğu banka, telekomünikasyon, (elektrik ve enerji gibi) kamu hizmeti kuruluşları, maden ve petrol girişimlerinin büyük bir kısmı, ABD ve AB menşeli çok-uluslu şirketlerin (ÇUŞ) eline geçti. Sonuç kitlesel işten çıkarmalar, artan fiyatlar, hizmet edilen bölge sayısının azalması ve kaynakların yasal ve yasadışı bir biçimde deniz aşırı ülkelere geniş ölçekli transferi oldu. Rüşvet ve eksik ödeme girişimleri kurumların piyasa değerinin altında satılmasına neden olduğu için özelleştirmenin yöntemi hiç de şeffaf değildi. Bu durum, belli bir yabancı girişime, devlet politikalarına ve ortaya çıkan olumsuz sonuçlara karşı kitlesel gösterilere neden oldu. Peru'da (devletin sahip olduğu elektrik şirketleri), Bolivya'da (su), Ekvador'da (petrol ve elektrik) ve daha bir çok ülkede özelleştirme karşıtı kitlesel gösteriler gerçekleşti. Arjantin'de yabancı bankaların mudilerin parasını yurtdışına transfer etmesinden sonra kitlesel bir halk ayaklanması (20-21 Aralık 2001) meydana geldi. Özelleştirme karşıtı etkinliklerin çoğu, uluslararası finans kuruluşlarının (UFK) özelleştirmeye sponsorluk yapması ve ABD ve AB'nin de UFK'lara arka çıkması üzerinde odaklandı.

4) Eşitsiz ticaret ve yatırım: ABD ve AB, 50 milyardan fazla bir tutara ulaşan doğrudan ödemelerle ve devletin sulama sistemlerine, teknik yardıma, elektrik ve enerji fiyatlarında indirime, pa-

Levent Şahverdi Arşivi

:arlama promosyonlarına, altyapıya, şebekelere ve "şartlı yardıma" verdiği birkaç milyarla tarımsal üretimi sübvansiyonla destekler. Buna ek olarak hem ABD hem de AB, Üçüncü Dünya'dan gelen tarımsal ya da mamul ihraç mallarına gümrük duvarları, kotalar, geleneksel olmayan ticaret engelleri koyar. Sonuç olarak Üçüncü Dünya ticarette yılda yaklaşık 200 milyar dolarlık, yani emperyalist yönetimlerden gelen tüm borçların, yatırım, tahsisat ve transferlerin iki katına yakın bir zarara uğrar. ABD, ALCA (Latın Amerika Serbest Ticaret Bölgesi) aracılığıyla, kendi denetimindeki bir ALCA komisyonu altında yasal ve politik bir çerçeve oluşturarak, Latin Amerika'yla arasındaki bu eşitsiz ticaret ilişkisini pekiştirmeyi ve derinleştirmeyi, yani Latin Amerika'yı sömürgesel bir ticaret bölgesine dönüştürmeyi önermektedir.

Latin Amerika çapında milyonlar ALCA'nın imzalanmasını protesto ettiler. Brezilya'da resmi olmayan bir referandumda oy kullanan 11 milyon kişinin yüzde 95'i ALCA'yı reddetti. ALCA'nın gelişimindeki anahtar nokta özellikle Brezilya'da, Kolombiya'da, Meksika, Ekvador, Şili, Bolivya, Peru ve Latin Amerika'nın diğer her yerinde iktidarda olan işbirlikçi rejimlerdir.

Washington'un yeniden sömürgeleştirme çabalarının yenilgiye uğratılması, ABD'yle aktif bir şekilde işbirliği içinde olan işbirlikçi rejimlerin alaşağı edilmesinden ya da kovulmasından geçer. Yeniden sömürgeleşmeye karşı duran en büyük toplumsal kuvvet, köylüler ve emperyal devletin ürünlere verdiği sübvansiyonlar yüzünden daha düşük fiyatlara satılan desteklenmiş ABD tarım ürünleriyle rekabet edemeyen küçük çiftçilerdir. Bolivya'da köylüler ABD'nin desteklediği tarım ürünleriyle rekabet edemediklerinden alternatif bir ürüne, koka yaprağı ekimine döndüler. Meksika, Bolivya, Kolombiya ve Peru'da kırsal hare-

Levent Şahverdi Arşivi

ketler alternatif ürün yetiştirme hakkını savunuyor ve ALCA'ya karşı çıkıyorlar. Brezilya'da Topraksız Köylüler Hareketi (MST) ALCA'ya karşı muhalefette başı çeken güç durumunda.

ALCA hem gerçek hem de sembolik anlamda ABD'nin Latin Amerika'yı emperyal işgalini ve sömürgeleştirmesini dışa vurduğundan, ALCA karşıtı hareketler de anti-emperyalist mücadelede kilit bir unsuru temsil etmektedirler.

Serbest ticaretten sömürgeci merkantilist emperyalizme geçiş, anti-emperyalist hareketlerin (AEH) ortaya çıkması ve yayılması için gerekli şartları yaygınlaştırdı. Aynı oranda önemli bir diğer nokta ALCA'nın, ABD ve AB hakimiyetine karşı muhalefetin boyutlarını genişletmiş olmasıdır. Yeni-liberalizmin ilk safhası sırasında, emperyalizme karşı muhalefet belirli bir politikaya, özelleştirme politikasına yaslanıyor ve ondan etkilenen belirli sanayi sektörlerine (hatta belirli şirketlere) odaklanıyordu. Protestolar iş kaybı, maaşların düşmesi, fiyatların artması gibi belli şikayetlere yönelmişti. Bu durum tekil mücadelelerde, özellikle, petrol endüstrisinin özelleştirilmesi ve yabancılaştırılmasına karşı çıkan Ekvadorlu petrol işçilerinin, Meksika'da elektrik ve enerji işçilerinin vb. mücadelelerinde olduğu gibi devam ediyor. Bununla birlikte, bu tekil mücadeleler giderek ALCA ve ABD emperyal fethine karşı muhalefetle açıkça bağlar kuruyorlar.

Anti-Emperyalist Hareketler: Tarihsel Perspektif

Mevcut AEH, Üçüncü Dünya'nın başlangıçtaki fethine dek uzanan bir dizi mücadelenin en sonuncusudur. Yine de AEH'nin amaçları, toplumsal sınıfları ve programları daha önceki örneklerde olduğundan oldukça farklıdır.

Levent Şahverdi Arşivi

Tarihi ve çağdaş AEH'yi birkaç çeşide ve alt-türlere ayırabiliriz.

1. Geleneksel AEH

Emperyal-sömürgeci işgale karşı oluşmuş en eski hareketler, genellikle soykırıma, köleliğe, zorunlu göçe ve serfliğe karşı koydular. En azından bazı önderlerinin amaçları yerel imparatora, konsüllere ya da cemiyetlere dayalı sömürgecilik-öncesi hiyerarşik iktidar sistemini yeniden canlandırmaktı. Sömürgeleştirilmiş halkların isyanları, yenilgileri, yeniden köleleştirilmeleri ve çeşitli yerlere dağılmaları iki paralel ekonomi yarattı: Hakim sömürgeci ekonomi ve işgal edilmiş ülkelerin ücra köşelerindeki sömürgecilik karşıtı halkların geçimlik toplulukları.

2. Modern AEH

Modern AEH, açık sömürgeci yönetimden siyasi bağımsızlığını kazanmak için mücadele edenler (19. yüzyıl ve 20. yüzyılın başlarındaki Latin Amerika) ve (20. yüzyıl ortasındaki) Asya-Afrika ile 20. yüzyılın ortasındaki ulusal ve sosyalist devrimci mücadeleler aracılığıyla siyasi ve ekonomik bağımsızlığını elde etmek için uğraşanlar (Çin, Küba, Vietnam vb.) şeklinde bölümlere ve alt-bölümlere ayrılabilir. Bu anti-emperyalist devrimler, daha sonra, milliyetçi-kapitalist ve sosyalist-popülist hareketler arasında yeni bir cepheleşmenin temelini kurdular. Modern AEH, "melez" bir ekonomi ve rejimler, karma devlet, özel ve kolektif mülkiyet biçimleri ve hiyerarşik popüler yönetimler kurmakta başarılı oldu. Bu "melez rejim ve ekonomiler" emperyalizmle yeni cepheleşme alanları oluşturmaya hizmet etti. Kitlesel sosyo-ekonomik gerçeklerden uzak düşmüş ve emperyal etkiye ya da müdahaleye tabi tutulmuş yeni milliyetçi ve komünist seç-

Levent Şahverdi Arşivi

kinler, on yıllar içinde yeni bir sınıfa dönüştüler ya da özellikle 20. yüzyılın son döneminde emperyal işbirlikçi yönetimler tarafından alaşağı edilip değiştirildiler. Afrika ve Asya'daki milliyetçi yönetimler, -hepsi de ilk olarak ABD ve/ya da AB'ye bağlı olan- kabilesel savaş ağaları, sömürgeci işbirlikçileri ve dinci gericiler tarafından devrildiler ve değiştirildiler. Ortaklaşmacı yönetimlerin eski SSCB, Doğu Avrupa, Güneydoğu Asya'da kapitalizm/emperyalizm taraftarı rejimlere dönüşmesi hem dahili hem de harici toplumsal güçlere dayandı. Doğu Avrupa'da ABD'nin milliyetçi politikacılara, entelektüel seçkinlere ve sendika patronlarına verdiği finansal ve ideolojik destek, bu bölgelerin Rusya'nın uydusu olmaktan çıkarak, imparatorluğunu Baltık'tan Balkanlar'a kadar genişleten ABD'nin işbirlikçisi rejimlere doğru kaymasını hızlandırdı. 21. yüzyılda ABD, Afganistan ve Irak savaşları aracılığıyla Ortadoğu ve Güneydoğu Asya'ya genişledi. Emperyal fethin ideolojisi Irak'ta geleneksel sömürgeci "insani yardım" retoriğinden, "özgürleştirme" retoriğine, Afganistan'daki anti-terörist modern manevraya kadar değişti.

21. yüzyılın sonunda çoktan anti-emperyalizmin üç değişik biçimi ortaya çıkmıştı:

a) Doğu Avrupa, Balkanlar ve Kafkaslar'da ABD işbirlikçisi muhalifler tarafından Sovyet hakimiyetinden ABD imparatorluğuna doğru kaymanın bir aracı olarak eklemlenen sağcı anti emperyalizm.

b) ABD'nin askeri saldırganlığına, siyasi fethine, kültürel etkisine, iktisadi yağmasına ve ırkçı düşmanlığına karşı çıkan, geleneksel dini görüşleri bazı durumlarda modern milliyetçi değerlerle birleştirerek "yeniden canlandırmayı" hedefleyen bir dini (Müslüman) muhalefete dayanan dinsel anti-emperyalizm.

Levent Şahverdi Arşivi

c) Emperyal savaş ve işgallere, çokuluslu şirketlere (ÇUŞ), Dünya Ticaret Örgütüne, ALCA'ya karşı çıkan, Üçüncü Dünyadaki özgürlük mücadelelerini destekleyen modern anti-emperyalizm. Anti-emperyalist ya da milliyetçi hareketler içindeki ABD imparatorluğu taraftarı hareketler, dinsel-milliyetçi ve modern özgürlükçü hareketler arasındaki- büyük sınıfsal ve politik farklılıkların önemli teorik ve pratik sonuçları vardır. ABD'nin Yugoslavya'ya açtığı savaşın Bosna ve Kosova'daki Müslüman teröristlerle (UÇK) kurulan ittifaka dayanması, Afganistan'daki dinci sağcılar ve Irak'ta dini (Şii) bir sömürgeci cunta kurma girişimi, emperyalizmin kendisini laik rejimlere karşı gerici sağcılarla nasıl eklemlediğini göstermektedir. ABD'nin Doğu Avrupa'daki işbirlikçi seçkinlere verdiği destek, bu seçkinler üzerindeki etkisi ve bunların ABD'nin işbirlikçileri haline dönüşmesi, imparatorluğun akıntıya karşı duran ideolojileri ve onların savunucularını, askeri üsleri ve politik işbirlikçi devletleri sağlama almak üzere içerme yeteneğini göstermektedir. Müslümanların, laik entelektüellerin ve aşırı-etnikçilerin seçici bir şekilde kullanılması ya da ve kullanılmaması, anti-emperyalist rejimleri zayıflatmayı ve emperyalizm düşmanlarını bölmeyi amaçlayan ABD emperyal stratejisinin merkezi bir parçasını oluşturur. Bu, özellikle emperyalizmin doğası, büründüğü çoklu biçimler, uyguladığı esnek yöntemler konusunda bir sınıf perspektifinden yoksun olan AEH'ler örneğinde özellikle önemlidir: Bir dönem solculara karşı Müslümanları desteklemesi, başka bir durumda laik ya da Müslüman işbirlikçi rejimler adına Müslüman milliyetçilere saldırması. AEH'lerin mevcut dalgası, hem laik hem de dini güçleri, hem sosyalistleri hem de milliyetçileri, hem ilericileri hem de reformistleri içermektedir.

Levent Şahverdi Arşivi

ABD'deki Anti-emperyalizm

Anti-emperyalist hareketler ABD'de her zaman çok zayıf olmuştur. 1966-1972 arasında ABD'nin Hindiçini'ni istila etmesinin doruk noktası dışında, ayakta kalan az sayıda anti-emperyalist kitlesel hareket olmuştur. Bununla birlikte, ABD'nin belli emperyal saldırılarına karşı yöneltilmiş kamuoyu ve seçim protestoları hiç de seyrek değildir. Temelde emperyalist siyasetin belirli yönlerine karşı oluşan ABD kamu muhalefetini birkaç döneme ayırabiliriz.

1) 1945-1947, İkinci Dünya Savaşı sonrasında emperyal planlamacıları, ABD birliklerinin işgal edilmiş ülkelerdeki yayılışını önemli ölçüde azaltmak ve ABD'nin Çin, Hindiçini ve Yugoslav sosyalist devrimlerine müdahalesini sınırlamak için zorlayan halk muhalefeti ve deniz-ötesi birliklerin yaptığı gösteriler.

2) 1951-1953, Kore Savaşı'na karşı halk muhalefeti, savaş taraftarı Demokrat başkan adayının bozguna uğramasına yol açtı ve Eisenhower'ı Washington'un askeri zaferini kabul etmeyen bir ateşkes imzalamaya zorladı.

3) 1966-1972, ABD halk muhalefeti (kitlesel gösteriler ve keskin bir sosyo-politik kutuplaşma) ve Vietnam'daki birliklerdeki büyük çaplı hoşnutsuzluk, emperyal gücün politik ve askeri temellerinin altını boşalttı ve ABD ordusunun yenilmesine katkıda bulundu. Sonradan ABD'nin Orta Amerika'ya müdahalesi, Güney Afrika'daki ırk ayrımına dayanan *apartheid* rejimine destek vermesi ve daha yakın tarihte de Irak işgali karşısında halk protestoları devam etti. Bu protestoların ABD politikasını etkilemekte çok sınırlı sonuçları oldu. Aynı ölçüde önemli olan, ABD'nin 1973-1983 yılları arasında, paragöz ve/ya da askeri darbeleri desteklemek için Angola'ya, Orta ve Güney Afrika'ya

Levent Şahverdi Arşivi

müdahaleler, küçük eylemci gruplar dışında çok küçük bir halk tepkisini ortaya çıkardı. 1999'da Seattle'da 50 bin kişinin yaptığı "küreselleşme karşıtı" gösteriler, Ocak-Şubat 2003'te savaş karşıtı gösterilerin patlak vermesine kadar -arkasında çok büyük bir iz bırakan- tekil bir eylemdi.

ABD'deki anti-emperyalist protestoların seyrek ancak başarılı seferberliğini ne izah eder? Hem Kore'de hem de Vietnam'da, ABD askeri güçleri yenildiler ya da kazanamadılar ve ulusal kurulmuş güçleri elinde çok uzun bir süre (üç ila on yıl boyunca) ağır kayıpların sıkıntısını (yüz binlercesi öldü ya da yaralandı) çektiler. Emperyal yenilgiler ve kayıplar, savaşı toplulukların, mahallelerin, işyerlerinin, ailelerin ve ABD'nin toplumsal örgütlenmelerinin içine taşıdı. İkinci olarak, orta ve yüksek-orta sınıfların oğullarının dahil olduğu ya da dahil olma tehdidiyle karşı karşıya olduğu, bu yüzden de büyük seçim bölgelerini etkileyen daha önceki savaşlar, zorunlu askerlik hizmetini yapanlarca gerçekleştirilmişti. Uzatmalı bir savaşın ağır sonuçlarından uzun zamandır muzdarip olan bir orduya asker olarak alınma tehdidi, birçok yaşı gelmiş erkeği ve onların ebeveynlerini, savaşa aktif bir şekilde karşı çıkmaya motive etti. Üçüncü olarak, uzatmalı ve masraflı emperyal savaşlar, bir tarafta ekonomiyi canlandırırken, dünya piyasalarında pay kaybına neden oldu ve Washington'un dünyanın diğer bölgelerine müdahale etme ve oraları kontrol etme yeteneğini sınırlarken ABD'nin emperyal rakiplerini güçlendirdi. Yönetici ve politik sınıf dilimlerinin imparatorluğun stratejik çıkarlarını umutsuzca sürüp giden bir savaşı sürdürmenin üzerine koymaya başlamaları, bir dünya imparatorluğunun en iyi hangi yollarla inşa edileceği konusunda seçkinler içi bölünmelere neden oldu.

Levent Şahverdi Arşivi

Süren halk direnişinin birleşik öğeleri ABD'nin askeri kayıpları, askere alınma korkusu ve seçkinler arası bölünmeler kitlesel hareketlerin ve daimi bir muhalefetin örgütlenmesini sağladı. Bununla birlikte, ABD'nin Hindiçini müdahalesine karşı yapılan geniş ölçekli protestolarda dahi, büyük çoğunluk ABD emperyal sistemine değil, onun Hindiçini savaşı, zorunlu askerlik ve ABD ordusunun kayıpları gibi belirli yönlerine karşı çıktı. Savaşın bitişi, hareketin başarısı göreceliydi; askeri harcamalarda geçici bir azalma (1974-78) ve açık müdahalelerde kara birliklerinin yeniden kitlesel biçimde kullanılmasına yönelik bir direniş yarattı. Sonradan, 1970'ler ve 1990'lar boyunca, ABD CIA-destekli örtülü müdahalelere (Şili, Arjantin, Uruguay) yöneldiğinde ve Angola, Mozambik ve Orta Amerika'da paralı asker kullanıldığında protestolar azaldı. 1980'lerde orduya katılan ABD'li askerler arasında oldukça düşük can kaybına yol açan, Granada, Panama gibi zayıf ve ufak ülkelere yapılan saldırılara karşı ciddi bir muhalefet olmadı.

Sonradan ABD'nin Yugoslavya, Afganistan -ki her ikisi de genelde Müslüman kökten dinci savaş ağaları ve teröristlerden karadan destek alan hava savaşlarıydı- gibi bölgelere yaptığı saldırı ve işgaller ABD'de önemli bir halk desteği sağladı. ABD'nin Irak saldırısı ve fethi bu analizi doğrular. Başarılı saldırı ve fetih, genelde, büyük askeri gücün ve bombardımanın, ABD'ye minimum kayıplarla hızlı ve başarılı bir askeri fetih sağlayan Iraklı askeri önderlerin gizli teslimiyetinin eşlik ettiği bir hava savaşının sonucuydu. Bununla birlikte işgal ve bunu takip eden sömürgeci yönetim, Irak'ta geniş ölçekli bir halk muhalefetine yol açtı ve ilk altı ay boyunca (Mayıs-Ekim arasında) her hafta ABD'nin düzinelerce kayıp vermesine (400'den fazla yaralı ve

Levent Şahverdi Arşivi

150'den fazla ölüye) neden olan bir şehir gerillası savaşını ayakta tuttu. Iraklı gerilla direnişi ve halk muhalefeti büyüyüp ABD kayıpları arttıkça ABD kamuoyu, emperyal savaşlara verdiği tam destekten, Ağustos sonunda halkın yüzde 49'unun Bush'a karşı çıkmasıyla birlikte büyüyen bir muhalefete doğru kaymaya başladı. Bu da kongre oturumları için yapılan çağrılarla ve savaşın seçim kampanyalarıyla eleştirisi ile kesişti.

Aynı ölçüde önemli olan diğer bir nokta, ABD'nin Irak işgalinin, bunun maaşlı sınıflar kitlesine sağlanan sosyo-ekonomik kazançlarla birleşmeyen ilk emperyal savaş olmasıdır. İşsizlik artıp, sağlık ve eğitim yardımlarında giderek artan indirimler emek gücünün ana kitlesinin yaşam standartlarını aşındırdıkça imparatorluk genişlemiş, petrol şirketleri ve şirket kârları iki basamaklı sayılara çıkmıştır. Emperyalist saldırganlığın aşırılıklarına ve yaşam standartlarına yapılan saldırıların ciddiyetine rağmen, emperyalizme karşı işçi ve ücretli sınıflardan küçük bir "hareket" gelmiştir. Resmi ve yarı-resmi muhalefet çevrelerinde muhalefet emperyal savaşların kendisine değil, "yanlış yönlendiren propagandaya" (devletin yalanlarına) doğrultulmuştur. İlerici muhalifler bu politikaları üreten iktidar yapılarını değil, savaşa neden olan belirli politikaları eleştirmektedir. "Dayanışma" adına ne varsa, sömürgecilik karşıtı halkların işgal ordusuna karşı verdiği direnişe değil, ("oğullarımızı getirin" şeklinde) ABD askerlerine doğru yöneltilir.

Tarihsel kayıtlar bize, ABD'de önemli güçleri emperyal saldırganlığa karşı harekete geçirmek için ancak büyük bir ekonomik kriz, önemli oranda can kayıpları ya da uzatmalı savaş zayiatları gibi olağanüstü koşullar gerektiğini gösteriyor. Anti-emperyalist hareketlerin dinamiklerini bulmak için (ABD dışındaki) başka

Levent Şahverdi Arşivi

yerlere, özellikle emperyalist fethin yarattığı tüm ızdırapları tam anlamıyla çekmekte olan bölgeler ve sınıflara bakmalıyız.

Emperyalizmin Sınıf Yapısı Üzerindeki Etkisi

Sınıf temelli yeni AEH, Üçüncü Dünya ekonomilerine, özellikle de Latin Amerika'ya nüfuz edilmesi ve buraların ele geçirilmesiyle oluşan devasa dönüşümden doğmaktadır. Emperyalizm, özellikle de onun ekonomik planları ve stratejik finans, ticaret, maden ve petrol sektörlerini ele geçirmekte elde ettiği başarıları, Latin Amerika'daki tüm toplumsal sınıfların niceliksel ve niteliksel doğası üzerinde büyük bir etkide bulunmuştur. Buna ek olarak, kendinden menkul "uluslararası" finans kuruluşları (IMF, Dünya Bankası, Amerika içi Gelişim Bankası) tarafından empoze edilen ekonomi politikaları, sınıf yapısını dönüştürmekte de etkili olmuşlardır. Aynı şekilde önemli bir diğer konu, "serbest ticaret" politikalarının seçici bir biçimde uygulanmasının kentsel ve kırsal sınıf yapılarının yeniden oluşmasında kritik bir faktör olmasıdır. Emperyalist sınıflar ve kuruluşlar tarafından meydana getirilen tüm değişimler, oluşan anti-emperyalist hareketlerin doğasını şekillendirmekte etkilidir. Kırsal bölgede emperyalist politikalar ve sınıf birkaç önemli sonuç yaratmıştır.

1) Sübvansiyonlu ABD tarım ihracatının kitlesel akışına izin veren "serbest piyasa" politikaları aracılığıyla küçük ve orta ölçekli tarım üreticilerinin tahrip edilmesi.

2) Mülkiyetin tekelleşmesi ve geçimlik topraksız köylülerin, borçlar ve yardımlar yoluyla soya fasulyesi, kahve ve portakal suyu gibi ihracat mallarının üretiminde uzmanlaşmış tarımsal ihracat şirketleriyle yer değiştirmesi.

3) Yabancı mülkiyet üzerindeki sınırlamaların ve toprağa iliş-

Levent Şahverdi Arşivi

kin komünal hakların ortadan kaldırılmasıyla; içsel katmanlaşmanın teşvik edilmesiyle kırsal bölgede artan kutuplaşma.

4) Yerel üreticilere ödenen fiyatların azalması, (çoğunlukla resmi kredi talebinin reddedilmesiyle küçük üreticiler, yasadışı tefecilerden fahiş oranlarda faizlerle borç almaya zorlandılar) kredi faizlerinin artması.

Net sonuç topraksız kırsal üreticilerin sayısının artması, iflas eden aile çiftçilerinin sayısının artması ve kırsal bölgeden, kırsal göçmenlerin bölgesel kent merkezlerinin çevresine göç etmeye zorlanmalarıdır. Emperyal-kökenli kitlesel yoksullaşma, toprak temerküzü ve köylülerin yerlerinden edilmesi, ALCA'ya, uluslararası finans kuruluşlarına (UFK) ve yeni-liberalizme karşı verilen mücadelelerin ön saflarında yer alan kır toplumsal hareketlerini tutuşturan önemli bir faktör olmuştur. Eşit oranda önemli olan diğer bir nokta, emperyal politikaların yerli ve siyah köylülerle çiftlik işçilerinin yüksek oranda yoğunlaştığı ülkeleri, makineleşme ve iş azalması, otlak alanlarının ele geçirilmesi ya da mineral kaynağı olduğu bilinen toprakları zaptetmek için yasadışı ve yasal baskı mekanizmalarının kullanılması yoluyla olumsuz biçimde etkilemesidir. UFK tarafından finanse edilen altyapı, kırsal toplulukların ihtiyaçlarını göz ardı ederken, büyük tarımsal ihracatçıları pazarlara bağlamaktadır.

Muhtemelen Bolivya, Peru ve Kolombiya'daki küçük üreticiler için en hayati nokta, emperyal bir biçimde tasarlanmış kimyasal "yok etme" programlarının, koka yaprağı üretimine alternatif başka bir sürdürülebilir üretim olanağı bırakmayarak milyonlarca hanenin hayatını harap etmiş olmasıdır. Sonuç, köylülerin topraklarını, evlerini ve toplumlarını desteklemek için kitlesel sosyal hareketler halinde örgütlenmesi ve seferber olması

Levent Şahverdi Arşivi

ve anti-emperyalist bilinçte gözlenen keskin artış olmuştur.

Kentlerde, alacaklılara olan borçları ödemek için, emperyalistler tarafından desteklenen şirket özelleştirmeleri ve bütçe kesintileri, işçiler ve ücretliler üzerinde ciddi etkiler yaratmıştır. Milyonlarca kamu sektörü çalışanı, özellikle de sosyal hizmetlerdeki ve kamu yönetimindekiler, işlerini ve iş güvenliklerini kaybettiler ve geçen on yıl içinde çoğu yüzde 40'a varan gelir azalmasından muzdarip oldular. Yeni sahipler işletme operasyonlarını pekiştirme ya da yeni elde ettikleri kamu kaynaklarını yağmalama sürecinde sanayi işçilerini işten çıkardılar. Nihai sonuç, düşük gelirlerin, güvencesiz çalışmanın ve düşen statülerin bir neticesi olarak kamu kesimi çalışanlarının "proleterleşmesi" oldu. Sonuç kamu sektörünün emperyalistlerin desteklediği "yapısal uyum programları"na -ve bunların arkasındaki UFK entelektüel yazarlarına- karşı örgütlediği protestolardaki büyük artıştı. Emperyal politikalar ve kurumlar emperyal hegemonyanın bu iki "politik istikrar" direğini, küçük kırsal mülk sahipleriyle kamu sektöründeki orta gelirli profesyonelleri çökertti. Kentli işsizler ve göçe zorlanmış kırsal üreticiler, sözde "kayıt-dışı sektör"de ve düşük ücretli, yüksek sömürü oranlarının olduğu ve sıkı kontrol altında tutulan "maquiladora"larda (montaj fabrikaları) yoğunlaştılar. Giderek işsiz işçiler hareketleri, mahalle-temelli ya da ücra pazarlarda örgütlenmiş küçük sokak satıcıları içinde örgütlenen önderlik ve militanlar, Bolivya, Arjantin, Peru, Venezuella ve diğer ülkelerde, Kokabamba ve Bolivya'da su, Arequipa, Peru'da elektrik, daha önce devlete ait olup şimdi yabancı şirketler tarafından işletilen özelleştirilmiş şirketler tarafından kesilen kamu hizmet faturalarındaki artış gibi, emperyalist özelleştirme politikalarına karşı çıkışın ön saflarında yer alıyor-

Levent Şahverdi Arşivi

lar Üniversite, ilk ve orta okul öğretmenleri ve öğrencileri, yabancı alacaklılara olan borçların ödenmesi için UFK'lar tarafından dayatılan bütçe kesintilerine, bozulan devlet okullarına ve maaş azalmalarına karşı çıkıyorlar.

Sıkı bir şekilde kontrol edilen "montaj fabrikaları"nın üretim işçileri arasında sık sık protesto gösterileri patlak vermekte, fakat geleneksel özel sektör sanayi sendikaları emperyalistlere ait şirketlerin sendikalaşmasını desteklemekte ya ilgisiz ya da yetersiz kalmaktadır. Gerçekte sanayi işçileri ve özellikle de onların sendikaları, anti-emperyalist mücadelelerin en hareketsiz, en az militan bileşeni olmuştur. Birçok işçi, işsiz işçiler kitlesi karşısında işini kaybetmekten korkuyor. Aynı ölçüde zarar veren bir diğer nokta, sendika görevlilerinin çoğunun kontrolü pekiştirmesi, devletle ve işverenlerle üçlü anlaşmalara sıkı sıkıya bağlı bir hale gelmesi ve aktif bir anti-emperyalist dayanışma bir yana, bağımsız sınıf eylemini bile reddetmesidir. ALCA, yeni-liberalizm ve yapısal uyum programlarına (YUP) yönelik resmi kınamalar bir yana, sanayi sendikaları Latin Amerika'daki anti-emperyalist mücadelelerin yeni dalgasındaki en önemsiz aktörler olmuşlar, neredeyse Katolik Kilise içindeki ilerici kısımlardan bile geride kalmışlardır. İstisnalar mevcut, ancak Brezilya, Uruguay, Şili ve Arjantin konfederasyonlarında bu istisnalar azınlığı temsil eder.

Emperyalizm kapitalist sınıfı yeniden şekillendirdi; yüksek maliyet ve kredilerin zor bulunuyor olması nakit akışını kestiğinden, ucuz ithal mallar karları erittiğinden ve ÇUŞ'lar taşeronların karlarını düşürdüğünden, küçük ve orta ölçekli üreticilerin yüz binlercesi iflas etti ya da ticarete yöneldi. Benzer bir durum ticaret sektöründe de yaşandı; yabancılara ait geniş ölçekli büyük mağazalar ve süpermarketler, perakende satışta ve yiyecek

Levent Şahverdi Arşivi

sektöründe küçük ve orta ölçekli işadamlarının payını keskin bir şekilde düşürdü. Net sonuç, yabancılara ait alışveriş merkezlerinde düşük ücretli, sendikalaşmamış işlerde istihdam edilen hizmet işçilerinde önemli bir artış olmasıydı. ABD ve Avrupalı bankerlerin büyük ölçekli banka devralışları, banka çalışanlarının kitlesel bir şekilde işten çıkarılmalarına, spekülatif sermayede, milyonlarca doların yasal ya da yasadışı vergiden muaf kazançlara akmasına ve yasadışı kazançlarda muazzam artışlara neden oldu. Burjuvaziyi radikalleştirmek yerine, emperyal politikalar kendisine emperyal ortaklar yarattı ve finansal ve ticari ağlarını, yerel danışmanlar ordusunu, reklamcıları, yasa ve vergi ile ilgili akıl hocalarını ve karlı özelleştirmeleri, devlet kontratlarını ve piyasalarda tekelci kontrolü hızlandıracak yerel politik destekçilerini birbirine bağladı. Küçük ve orta ölçekli üretici kapitalistlerin küçük bir kısmı daha ucuz kredi, koruma, sübvansiyon ve daha düşük kamu hizmeti faturaları arama konusunda aktifler, ancak bunların muhalefeti, UFK tarafından desteklenen işçi karşıtı, toplum karşıtı yasalara verdikleri destekle etkisini kaybetmekte ve bu yüzden bu kesim, yeni anti-emperyalist hareketler içinde önemsiz bir rol oynamaktadır.

Emperyalizm, aynı zamanda ya askeri müdahale, ekonomik şantaj, darbeler ve rüşvetçi seçim prosedürleri aracılığıyla ya da seçimlerin kitlesel medya manipülasyonlarına tabi tutulması aracılığıyla devletin doğasını da dönüştürdü. Latin Amerika'da devlet, yani Merkez Bankası, ordu, polis, istihbarat servisi, yönetimdeki kıdemli memurlar (hükümetin tüm "kalıcı kuruluşları") bazı dikkate değer istisnalar dışında, emperyal devlet tarafından yetiştiriliyor, indoktrine ediliyor ve "şebekeleştiriliyor". Devlet daha önceki dönemin popülist-milliyetçi rejimlerinin yerine ge-

Levent Şahverdi Arşivi

çen emperyal işbirlikçi rejimleri destekliyor. Emperyalizm işbirlikçi yönetimlerin politika parametrelerini belirler: Dış politikada emperyal tâbiiyet, ekonomik politikada serbest piyasalar ve yapısal uyum programları (YUP), toplumsal politikada gelirin yukarıya ve dışarıya doğru yeniden-yoğunlaşması, yabancı alacaklılara olan borçların ödenmesinin yerel tüketim ve yatırımın yeniden canlandırılması üzerindeki önceliği. Bu emperyal merkezli birikim rejimi, kaynakları emperyal teşebbüslere dağıtmak için geniş ölçekli uzun vadeli devlet müdahalesini, kârların ve faiz ödemelerinin dışarıya doğru serbestçe dolaşımını hızlandıran düzenlemeleri, Kolombiya, Bolivya, Guatemala, Peru'da ve Brezilya, Paraguay ve Meksika'nın kırsal kesimlerinde olduğu gibi, anti-emperyalist önderler ve eylemcilerle başa çıkmak ya da bunları elimine etmek için sivil topluma yönelik geniş ölçekli müdahaleyi gerektirir. Emperyalizm resmi imparatorluk merkezli yeni politik-ekonomik model içinde işbirlikçi devletleri açık sömürgelere dönüştürecek olan ALCA isimli sözde bir ticaret ve yatırım anlaşması aracılığıyla açık politik denetime doğru ilerlemektedir.

Sınıf Örgütlenmeleri ve Anti-Emperyalist Politikalar

Yüzeyde, anti-emperyalist hareketler sosyal hiyerarşinin en altından en yükseğine kadar genişleyen birçok sınıfı, kimliği, katmanı kapsar gibi görünmektedir. Bu izlenim, ABD ve Avrupalı "küreselleşme karşıtı" hareketlerde etkin olanların görüşünü yansıtmaktadır. Bu hayal Latin Amerika'da gerçekliğin çok uzağındadır. Yakın geçmişte olduğu gibi bugün de, anti-emperyalist hareketlerin ana gövdesi ücretli işçilerden, kentlerde işsiz ve tali işlerle meşgul olanlardan, öğrencilerden, küçük sokak satıcıla-

Levent Şahverdi Arşivi

rından ve özellikle köylülerden, yerli geçimlik köylülerden ve topraksız kır işçilerinden oluşur. Faklılaşmamış bir "çokluk" yoktur, daha ziyade katılımcılar, önderlerinin ve örgütleyicilerinin ya işyerinde ya da mahallede verilen sınıf mücadelesine, sınıf siyasetine bulaşmış bir "tarihe" sahip olduğu, sınıf temelli sosyal örgütlenmeler tarafından örgütlenmiş ve/ya da bir araya getirilmiştir.

Çağdaş anti-emperyalist hareketler, hareketlerin bileşimi, önderlik ve onların siyasi güçleri mevcut dönemin belli karakterlerini aldığı ölçüde geçmiştekinden önemli oranda farklıdır. Hepsinden önce, ne hegemonik ne de katılımcı bir öğe olarak "ilerici bir burjuvazi" mevcut değildir. Yerel burjuvazinin ana gövdesi, gümrük duvarlarının indirilmesinden olumsuz şekilde etkilenmiş olsa da emperyal şirketlerin taşeronu olmuş, marjinal ortaklar haline gelmiş, tamamen satın alınmış ya da işçi maliyetini düşüren gerici iş yasasından faydalanmıştır. Geçmişin aksine, birçok sendika ÇUŞ'larla yapılan kolektif pazarlık anlaşmasına katıldığından ve devletleştirme gibi konuları gündem yapmak yerine, sözleşme pazarlıklarını tercih ettiğinden, AEH'nin halk tabanının merkezi parçası, sanayi sendikalarından köylü ve kırsal hareketlere kaymıştır. Aksine köylü ve çiftçilerin geçimleri ve haneleri, sübvansiyonlu gıda ürünlerinin pazara geniş ölçekli akımından, emperyalistlerin dikte ettiği yok etme programlarından ve yabancılara ait tarımsal-ihracat şirketlerinin büyümesinden doğrudan ve olumsuz şekilde etkilenmiştir.

Üçüncü olarak, mevcut anti-emperyalist hareketler geçmişte olduğu gibi, Rusya ve Çin'e benzer harici devletler tarafından etkilenmemektedir ve bu yüzden daha büyük bir taktiksel esnekliğe ve emperyalist sömürünün dahili sınıf dinamiklerine dair

Levent Şahverdi Arşivi

daha açık bir perspektife sahiptirler. Geçmişte anti-emperyalist gündem kısmen harici "müttefikler"in önceliklerinden etkileniyordu, bugün anti-emperyalist öncelikler dahili olarak belirleniyor ve uluslararası eylemler açık görüşmelere dayanıyor. Son olarak AEH'nin önderliği, bugün sembolik büyük gösterilerden çok doğrudan eyleme ve anti-emperyalizmle ilişkili sürekli sınıf mücadelesine daha fazla eğilim gösteriyor. Küresel, bölgesel ya da ulusal olarak düzenlenen sosyal forumlar, hareketlerin ve diğerlerinin fikir alışverişi yapacağı buluşma noktaları haline geldi, ancak bu forumlar ne önderlik ne programlar sağladığı gibi, ulus-devletler içinde süre giden günlük anti-emperyalist mücadeleler için de kaynak sağlamıyor.

Teorik Konular

Yeni AEH'lerin anahtarı, ana çelişkiyi devletler arasına değil sınıflar arasına yerleştiren teorik analizde bulunur. Çelişkilerin sosyaliste karşı kapitalist devletler gibi bloklar arası ya da Üçüncü Dünya'ya karşı Birinci Dünya gibi rejimler arası çatışmalar olarak algılandığı geçmişten farklı olarak, yeni AEH'ler sınıf sömürüsünü emperyalist yağmayla ilişkilendirir. Yeni anti-emperyalist hareketler, dahili sınıf farklılıklarının ve eşitsizliğin emperyal ÇUŞ'larla devletlerin koalisyonuna bağlı olduğunu ve bu koalisyon tarafından pekiştirildiğini açık bir şekilde görür. Ulus-devlet, özellikle devletin çelik çekirdeği, rejim ve finans hiyerarşileri üzerindeki emperyalist penetrasyonun anlamı, emperyalist sınıflar ve yerel işbirlikçi sınıfların, sermaye ile emek arasındaki çelişkinin başlangıç noktasını oluşturmasıdır. Başka bir deyişle emperyalizm, sadece ulusal ekonomik, kültürel ve politik yapıları etkilemek ve kontrol etmekle kalmaz, aynı zamanda makro ve mikro

Levent Şahverdi Arşivi

politik sosyo-ekonomik seviyelerde de iş görür. Sonuç, anti-emperyalizmin hem büyük kentlerde yapılan büyük gösteriler biçiminde ulus seviyesinde ama aynı zamanda ilçe ve köy seviyesinde de ifade edilmesidir. Ayrıca değişik anti-emperyalist hareketler çoğunlukla birbiriyle bağlantılı hale geliyor ve yerelden ulus seviyesine doğru ya da ulus seviyesinden yerele doğru tırmanıyor.

Örneğin Bolivya'da Chapare bölgesinde ve Kokabamba'da, iki büyük anti-emperyalist mücadele mikro kent/ülke seviyesinde gerçekleştirildi. Kokabamba örneğinde bu, suyun özelleştirilerek yabancı bir şirkete satılmasıydı ve Chapare'de mücadele, ABD'nin koka yaprağı imhasına dair politikasına karşı verildi. Bu yerel mücadeleler, yerel tarımsal ve imalat istihdamına ve kamu sektör finansına zarar veren ve bunun karşılığında ALCA, IMF ve ABD emperyalizmine karşı anti-emperyalist mücadelelere yol açan yeni-liberal politikaların zorla kabul ettirilmesine karşı verilen daha büyük mücadelelerle bağlantılandırıldı.

Yeni AEH'lerin kilit noktası, tam da makro-emperyalist politikalar ile bunların, sektörel ve yerel sınıfsal etkileri arasında doğrudan bir bağ kurmasıdır ki, bu da işçi ve köylülerin bilincini basit ekonomik talepler seviyesinden ulusal politik mücadele seviyesine sıçratmaya hizmet eder. Örneğin Euro-dolar finans kuruluşları tarafından Peru ve Arjantin ekonomilerine dayatılan yapısal uyum politikaları (YUP), kitlesel işten atmalara, kamu çalışanlarının, özellikle öğretmen ve sağlık emekçilerinin maaşlarında azalmaya neden oldu. Bu da ücret artışı isteyen kitlesel gösterilere, YUP'ları uygulayan rejime ve politikaları dikte eden UFK'lara olduğu kadar, kamu fazlaları tarafından güvence altına alınan faiz ödemelerinden faydalanan ABD emperyal politika üreticileri ile bankerlerine yönelik saldırılara yol açtı.

Levent Şahverdi Arşivi

ABD emperyalizmine karşı yapılan en büyük ve en geniş protestolar, ABD emperyalizminin makro-ekonomik politikalarından olumsuz biçimde etkilenen geniş bir sınıf şeridine ve YUP, Serbest Ticaret doktrinleri ve bu politikaları dayatan açgözlü emperyal karar-üreticileri tarafından etkilenmiş özgün sınıflar ve kamu kesimleriyle ilgilidir.

Emperyal politika üreticilerinin yüksek oranda görünür olması, bunların emperyal devletle açıkça özdeşleşmeleri, emperyal iktisadi politikaların doğrudan ve daimi negatif etkisi, sömürülen sınıflar kitlesine muhalefetleri ve hareketleri için çok açık bir hedef verir. IMF kamu harcamalarının azalması, kamuda istihdam kaybı, mahallelerdeki sağlık ocaklarının kapatılması, fazlasıyla kalabalık sınıflar, grev yapan öğretmenler ve sokakta dilenen çocuklarla sonuçlanacak bir YUP dikte ettiğinde, toplumsal sınıfların içinde bulundukları sıkıntılı durumun kaynağını tanımlamak için çok büyük bir çaba sarf etmeleri gerekmez. AEH'ler artık orta sınıfın hakim olduğu milliyetçi hareketler değildir, bu hareketler, emperyalizm gündelik çalışma ve hane hayatının içine iyice yerleştiği için, sınıf temellidir.

Anti-Emperyalist Hareketler ve Rejimler

ABD'nin Irak ve Afganistan'a yaptığı başarılı askeri saldırıyı takiben ABD, İngiltere ve İsrail'den gelen zafer retoriğinin aksine, anti-emperyalist hareketler birkaç cephede güçleniyor.

Afganistan'da anti-sömürgeci hareketler yeniden toparlanıyor ve özellikle de sömürgeci işgalin sivil temsilcilerine karşı başarılı saldırılar gerçekleştiriyorlar. Daha da çarpıcısı, Iraklı direniş hareketi Anglo-Amerikan işgal kuvvetlerine günlük kayıplar verdiriyor. Kitlesel sivil protestolar ve milyonlarca Iraklının gün-

Levent Şahverdi Arşivi

delik düşmanlığı, sıradan işgalci askerler arasında ciddi bir moral erimesi yaratıyor. İsrail'in Pentagon'daki Amerikalı Siyonistler tarafından desteklenen, Ortadoğu Savaşı'nı İran, Suriye ve Lübnan'a yayma ve Filistinlilere karşı verilen savaşı yeniden canlandırma çabaları, anti-emperyalist eylemi yükseltiyor ve Ortadoğu çapındaki bilinci tırmandırıyor. Fakat, ABD'nin emperyal yayılışıyla, düşen yaşam standartları nedeniyle yükselen popüler hoşnutsuzluğun en yoğun kesişme noktası Latin Amerika'dır. 4 yıllık negatif büyümenin (1999-2002) ve zenginliğin ABD ve Avrupa'ya yüksek oranda transferinin ardından, Latin Amerika, imparatorluğun tüm kötülüklerinin en açık sembolik ve kütlesel biçimde sergilenmesini temsil etmektedir.

Anti-emperyalist hareketleri analiz etmek için anti-emperyalist olayları ve süre giden örgütlü mücadele ve hareketleri ayrıştırmak önemlidir. Örneğin, Haziran 2002'de Brezilya'da gerçekleştirilen ALCA karşıtı referandum, hareketlerin, ilerici kilise gruplarının ve solcu partilerin bir koalisyonunu içerdi. 11 milyon kişi referandumu önemli bir hale getirerek, ABD'nin sömürgeci iddialarına aktif bir muhalefeti vurgulayarak oy kullandı. Referandum, toplumsal kuvvetlerin belirli bir hareket içinde belirli bir zaman için bir araya gelişlerinden oluşan bir olaydı. Benzer fakat daha belirsiz başka bir olay, bir araya gelen, çözümler onaylayan ve sonra ya dağılan ya da ulusal sosyal forumları örgütlenme işine dönen "Dünya Sosyal Forumları"dır. Aksine, Bolivya'daki cocalero örgütlenmeleri, ülkenin tarım politikalarını yönlendirmede ve hükümetin yürütme ve askeri bölümlerini kontrol etmede oldukça etkili olan ABD emperyalizminin politika, kuruluş ve temsilcilerine karşı verilen daimi bir mücadeledir. Anti-emperyalizmi tartışırken, sadece, daha fazla bilinirlik

Levent Şahverdi Arşivi

kazanan fakat emperyal yönetimi değiştirme konusunda, sürekli ulusal mücadelelerin süre giden hareketlerle yarattığından daha az etki yaratan uluslararası olayları değil, süreklilik kazanmış hareketleri vurgulamak önemlidir.

Latin Amerika'daki anti-emperyalist hareketler eşitsiz biçimde geliştiler. Üç düzey tespit edebiliriz:

a) Süreklilik kazanmış büyük hareketler,

b) Büyük fakat süreklilik kazanmamış olan hareketler,

c) Anlık ve daha küçük boyutlu hareketler. Tutarlı biçimde anti-emperyalist olan hareketlerle anti-emperyalizmi emperyalizmle uzlaşma ile birleştiren hareketler arasında da bir ayrım yapabiliriz.

Süreklilik Kazanmış Büyük Hareketler

Amartya Sen ve diğerleri, "demokratik" hükümetler adını verdikleri sandıksal rejimlerin, diktatörlükten daha fazla eşitlik, gelişme ve siyasi istikrar ürettiğini iddia ediyorlar. Bu iddia bazı nedenlerden ötürü temelsizdir. İlk olarak, seçimlere rağmen sandıksal rejimlerin, çoğu önemli sosyo-ekonomik kararları, seçilmemiş yerli ve yabancı seçkinler tarafından alınır ve çok daha büyük eşitsizlikler, azalan yaşam standartları ve negatif ya da gerileyen bir büyümeyle sonuçlanır.

Anti-emperyalist hareketlerin en güçlü olduğu dört ülkenin hepsi de sandıksal rejimlerle yönetilmektedir ve hepsi de 20 yıldan fazla bir süredir ABD'nin, imparatorluk merkezli politikalarını sürdüren, ekonomik kölelerdir.

En uzun süredir ayakta duran sandıksal rejim olan Kolombiya, yarım yüzyıldan fazla bir zamandır yarı-sıkıyönetim altındadır ve ABD'den alınan büyük miktardaki askeri yardımlar, da-

Levent Şahverdi Arşivi

nışman ve Latin Amerika'daki paragöz yabancı güçlerle yapılan anlaşmaların tarafı durumundadır. Kolombiya, aynı zamanda Latin Amerika'daki en büyük, en savaşçı ve en fazla süreklilik kazanmış anti-emperyalist hareketin de bulunduğu ülkedir; iki adet ulus çapında halka dayalı gerilla ordusunu ve önemli toplumsal hareketleri barındırmaktadır. Kolombiya'da gerillalar anti-emperyalist hareketin en önemli bileşenidir. Kolombiya Silahlı Devrimci Güçleri (FARC)'nin yaklaşık 20 bin savaşçısı, kentli militanları, komutanları arasında neredeyse on bin eylemli destekçisi ve ülkenin belediyelerinin neredeyse yarısını kapsayan kırsal kesim destek birimleri vardır. Ulusal Kurtuluş Ordusu (ELN) yaklaşık 4500 savaşçıya ve şehirlerle belli bölgelerde 5 bin sivil sempatizana daha sahiptir. Rejimin askeri ve paramiliter ölüm mangaları, yıllar boyunca, yasal sivil anti-emperyalist hareketlerin büyük bir kısmını yok etti. 250'den fazla sendika lideri, ki bu dünyadaki en yüksek rakamlardan kat kat daha fazla bir sayıdır, 2002 ve Ağustos 2003 arasında öldürüldüler.

Başka yerlerdeki anti-emperyalist hareketlerin tersine, FARC-ELN köle rejimi devirmeye ve ekonomi, ordu ve devlet üzerindeki emperyalist kontrole bir son vermek için devlet iktidarını ele geçirmeye yönelmiştir. Bu örgütlenmeler, ALCA'ya muhalefeti içeren, ancak muhalefetlerini doğal kaynakların ve finansın yabancılar tarafından sahiplenilmesine, dış borçların ödenmesine ve ABD'nin stratejik Kolombiya Planı'na doğru da genişleten kapsamlı, çok-boyutlu bir programa sahiptir.

Eğer Kolombiya'daki sosyo-ekonomik şartlar Latin Amerika'nın geri kalanının bir benzeri ise, Kolombiya'da devrimci anti-emperyalist bir hareketin gelişimini ve Latin Amerika'nın geri kalanında böylesi bir hareketin daha az gelişmesini nasıl izah

Levent Şahverdi Arşivi

deriz? Birkaç etmeni öne sürebiliriz. Oldukça baskıcı olan Kolombiya politik sistemi, emperyalizmin Yurtsever Birlik gibi siyasi muhaliflerini fiziksel olarak imha etmiştir, bu hareket 1980'lerde rejimin ve onun para-militer müttefiklerinin 5 bin militanını öldürdüğü bir seçim hareketiydi. Kırsal kesimde, yerel toprak sahipleri ve uyuşturucu kaçakçılarıyla bağlantısı olan hükümetin merkezi kontrolüne karşı, eski bir silahlı halk direnişi geleneği vardır. Son olarak köylülükle yakın bağı olan Manuel Marulanda'nın önderliğini yaptığı ve savaşçılarının yüzde 65'i kırsal kesimden gelen, kırsal kesime dayanan gerilla hareketi örgütlenmesi, kentli reformistlerden ve seçim partilerinden bağımsızlığını kaybetmemiştir. ABD'li karşı-isyan güçlerinin uzun süreli varlığı ve onların köylüleri kitlesel zorunlu göçe zorlamaya dair taktikleri, çiftçi ailelerin kârlı mahsullerinin yok edilmesi ve ABD'nin askeri/paramiliter güçlerle ve önemli toprak sahipleriyle kurduğu ittifak kırsal kesimi radikalleştirdi. ABD'nin 40 yıldan fazla bir süredir, askeri stratejide ve müdahalede "fazlasıyla belirleyici" rolü, kırsal kesim isyanlarının önderlere bağlılığa dair tarihi gelenekleri ve demokratik alanın bulunmayışı, Latin Amerika'daki en güçlü anti-emperyalist hareketi besleyen önemli unsurlardır.

İkinci en önemli kitlesel anti-emperyalist hareket Bolivya'dadır. Bir kez daha, ABD'nin geniş ölçekli askeri, siyasi ve mali müdahalesi, ABD'nin askeri rejimlere, darbelere, ürünlerin yok edilmesine ve madenlerin kapatılmasına verdiği destek, derin bir şekilde oturmuş ve yaygın anti-emperyalist bir bilinç üretmiştir. ABD'nin, 1952 ulusal devrimi sonrasındaki müdahalesinden 1960, 1970 ve 1980'lerde ABD taraftarı askeri cuntaların desteklenmesine, kalay madenlerinin ABD-IMF tarafından kapa-

Levent Şahverdi Arşivi

tılmasına, geçen yirmi yıl içinde gerçekleşen vahşi ve kitlesel koka yaprağı imhası kampanyasına kadar, ABD'nin sürdürdüğü politikalar ve Bolivya siyasetine nüfus etmesi (serbest ticaret doktrinleri yoluyla) kentli madenciler, imalat işçileri ve köylüler üzerinde uzun erimli negatif bir etki yaratmıştır. İkinci etmen, anti-emperyalist devrimin ve mücadelenin uzun geleneğidir; 1952 devriminden ve işçi milislerinin oluşmasından başlayarak, 1970-1971 kitle tabanlı Halk Meclisi'ne, yinelenen genel grev tarihine, bugünün militan köylü gruplarının gerçekleştirdiği kitlesel yol kapatmalarına, ABD-IMF politikalarına karşı Şubat 2003'te kentli ve kırsal kesimlerin beraber gerçekleştirdiği halk ayaklanmasına kadar, Bolivya halk hareketleri daimi bir mücadele yetkinliğini gösterir.

Üçüncü etmen, koka yaprağı işçilerinin kitle tabanlı politik ve sosyal önderliği ve onların disiplinli ve demokratik sosyal hareketleri ve sendikalarıdır. Halk önderi Evo Morales, yerel talepleri, ABD tarafından yönetilen koka yaprağı imhasına bir son vermeye, ALCA'ya muhalefete bağlayan, ülke genelinde bir anti-emperyalist hareket inşa etmek için kırsal temelli doğrudan eylemi kentli seçim politikalarıyla birleştirmektedir. Bolivya'da anti-emperyalist mücadele, evlerde ve işyerlerinde hayatta kalmak için verilen mücadeleye dayalı bir halk desteğine sahiptir.

Arjantin, Brezilya ve Ekvador'da, IMF'nin bilinçli reddiyesi ve emperyal-merkezli gelişme politikalarıyla dış borç ödemelerini, ALCA'yı ve emperyal iktidarın diğer göstergelerini protesto eden kitlesel olayları birleştiren geniş ölçekli anti-emperyalist hareketler vardır. Bununla birlikte, bu hareketler siyasi iktidara dair bir projeye bağlı değildir ve birleşik bir siyasi önderlikten ve örgütlenmeden yoksundur. Yine de bu hareketler, (Arjantin ve

Levent Şahverdi Arşivi

Ekvador'da) bu durumdan sorumlu yönetimleri kovma ve ALCA'ya karşı kitlesel bir muhalefet sergileme (2002'de Brezilya'da 11 milyon kişiyle yapılan referandumla) kapasitesi göstermişlerdir. Latin Amerika'nın geri kalanında, ALCA'ya, emperyal merkezli "yeni-liberal politikalara", Kolombiya Planı'na, ve özellikle de Peru'da, ulusal çaplı kitle gösterilerini ateşleyen Toledo'nun özelleştirme programı benzeri emperyalist rejim yanlısı inisiyatiflere karşı yaygın bir muhalefet vardır.

Anti-emperyalist hareketlere ek olarak, emperyalizmden kısmen bağımsız olan ya da emperyalizme karşı çıkan iki hükümet vardır: Küba ve Venezuella. Küba, Güney Afrika'dan Latin Amerika'ya ve ötesine kadar her yerde, emperyalizmle savaşta ön saflardaydı. Şili'deki Allende (1973), Brezilya'daki Goulant (1964) ve geçmişteki sol yönetimlerden farklı olarak, Küba'nın devrimci yönetimi ABD'nin kendisini devirme girişimlerini başarılı bir şekilde bozguna uğratmıştır. Şili'deki Sosyalistler, Arjantin'deki Peronistler ve Brezilya'daki İşçi Partisi gibi diğer eski solcu ya da eski milliyetçi rejimlerden farklı olarak, Castro emperyalizm yanlısı politikalara teslim olmayı reddetmiştir.

Küba'nın diğer solcu rejimlerin devrilmesi ya da bozulmasıyla karşı karşıya kalan anti-emperyalist bir ülke olarak uzun süre aynı yörüngede kalmasını ne izah etmektedir? Temelde hem dahili hem de harici birkaç etmen vardır. Küba rejimi, eski devlet aygıtını yok eden ve teröristlerle sabotajcıları etkisiz hale getirmek üzere inceltilmiş bir anavatan güvenliği organizasyonunu başarıyla inşa edebilmiş bir devrimci sürecin ve önderliğin ürünüdür. İkinci olarak, Küba, halkına yakından bağlı, devrimci önderliğin emrine amade, Küba'yı ABD'nin cephe işgalinden koruma konusunda yetkin (bilgisayarda simülasyonu yapılan 'sa-

Levent Şahverdi Arşivi

vaş oyunları'nda Pentagon, Küba'yı karadan işgal etmeye kalkarsa ABD'nin on binlerce kayıp vereceğini tahmin ediyor), büyük, profesyonel, yüksek seviyede bir motivasyona sahip silahlı güçlere sahiptir. Üçüncü olarak Küba devrimci önderliği, iktidar konumlarını doldurarak, devrimin başlangıçtaki toplumsal kazançlarını koruma görevini üstlenen yeni bir devrimci kadro ve teknikerler kuşağını yeniden üretmekte başarılı olmuştur. Dördüncü olarak, Kübalı işçi ve çiftçilerin büyük çoğunluğu, Latin Amerika'daki benzerlerinden önemli bir oranda daha iyi durumdadırlar ve ABD'deki Kübalı sürgünlerin ulaşamadığı bir toplumsal refah düzeyine sahiptirler. Beşinci nokta, Küba önderliği ABD'nin askeri saldırılarına ve ekonomik ambargolarına direnmek için SSCB ve Çin'le uygun ticari, askeri ve ekonomik anlaşmaları sağlamakta başarılı olmuştu. Sonradan Küba önderliği Sovyet sonrası dönemde ekonomisini yeniden yapılandırmakta ve Avrupa, Asya ve Latin Amerika'yla ticari ve ekonomik ilişkiler geliştirmekte başarılı oldu. Daha yakın bir tarihte Venezuella'yla stratejik enerji kaynaklarını güvence altına alarak karşılıklı yarara dayanan bir beraberlik geliştirdi. Son olarak ABD'nin uzlaşmaz düşmanlık ve askeri tehdit politikaları, emperyalizmle uzlaşma taraftarı tüm Kübalı grupların altını boşalttı. Yani, Küba için anti-emperyalizm bir ideal olduğu kadar bir gerekliliktir.

Başkan Chavez'in yönetimi altındaki Venezuella, eski Latin Amerikan milliyetçilerine benzeyen, daha belirsiz bir resim çizmektedir. Chavez, Irak'ın işgali gibi emperyalist savaşlara ve Kolombiya Planı gibi karşı-isyan programlarına karşı çıkarak, Küba ile dayanışmayı ve kardeşçe ilişkileri destekleyip ALCA'yı eleştirerek bağımsız bir dış politika izlemektedir. Bununla birlikte iç politikada, kamu şirketlerini özelleştirerek, ABD'li

Levent Şahverdi Arşivi

ÇUŞ'lara petrol anlaşmaları önererek, dış borcu ödeyerek ve oldukça ortodoks para ve bütçe politikaları izleyerek yeni-liberal bir politika takip ediyor. Venezuella'nın belirsiz ya da çelişkili politikalarının sırrı, Chavez'in iktidara gelme sürecinde, sınıfsal ittifaklarında, ülkeyi yönetmek üzere tasarladığı programlarda ve ülkenin politik-toplumsal yapısı hakkındaki liberal görüşlerinde saklıdır. Chavez, geniş bir toplumsal ve politik güçler yelpazesiyle ittifaklar oluşturmuş ve elde ettiği çoğunluk, sonradan darbeci muhalefete doğru kayan önemli sayıda yeni-liberal, emperyalizm taraftarı grup ve kişileri de içermiştir. Küba'dan farklı olarak, Chavez kendi rejimini destekleyecek tutarlı kitlesel bir sosyo-politik hareket örgütlemedi. Bir darbe girişimini takiben Chavez'i yeniden iktidara taşıyan taşkın kitlesel halk desteği büyük oranda kendiliğindendi. İktidara gelişinin ancak üçüncü yılında, Chavez taraftarı bir sendikal konfederasyon örgütlenmekte ve 'Bolivarcı Çemberler' yoluyla bir mahalle örgütlenmesi gerçekleşmektedir. Chavez, hâlâ rejimi korumak için "kurumsal" askeri subaylara ve onların kişisel bağlılığına dayanmaktadır. Bu subayların çoğunun, ABD tarafından yönetilen iki darbe girişimine karşı muhalefet dışında herhangi bir toplumsal devrim deneyimi yoktur. Üçüncüsü, Chavez'in ideolojisi sınıf tabanlı eşitsizlikleri, mülkiyeti ve üst sınıfların zenginliğini hiçbir zaman sorgulamaz. Gerçekleştirdiği reformlar sosyal adaletin önündeki bu engeller çevresinde kuruludur. Sağcı bir politik ekonominin, kuşkulu bir bağlılık ve yeterliliğe sahip bir kamu yönetiminin ve ulusal bağımsızlıkçı bir dış politikanın oluşturduğu bu karmaşık durum veri alındığında, Chavez'in anti-emperyalizminin sınırları açık hale gelir: Ekonomik değil, siyasidir, ekonominin stratejik sektörlerinde ABD menşeili ÇUŞ'lara ve emperyalizm tarafta-

Levent Şahverdi Arşivi

rı burjuvaziye karşı hoşgörülüdür ve yerel ekonomiye sahip çıkma ve onu kontrol etme konusunda önemli ölçüde anti-emperyalist olan radikal kent yoksullarını harekete geçirir.

Hem anti-emperyalist hareketler hem de devletler, yerel, ulusal ve uluslararası mücadeleler içinde harekete geçen geniş ölçekli, siyasi bilince sahip destekçiler yaratmıştır. Tüm başarılı hareketler ve rejimler, kitle mücadelesiyle uzun erimli bağları olan güçlü önderler ortaya çıkarmıştır. Daha da önemlisi, en büyük ve en başarılı hareketler ABD'yle doğrudan ihtilaf halinde gelişiyor. Küba, Kolombiya, Bolivya, Venezuella'da başarısız olmuş silahlı müdahaleler ve askeri darbeler kitlesel destekçileri radikalleştirdi. Aynı biçimde önemli anti-emperyalist hareketler temelde sınıf hareketleridir, biçimsiz bir çokluk değil. Kolombiya'daki gerillaların kitle temeli köylülüğe, kentli anti-emperyalist hareketlerinki ise maaşlı ve ücretli emekçilere dayanır. Küba'daki maaşlı emekçilerin ve köylülerin çoğu ve Venezuella'daki kent yoksulları AEH'lerin tabanıdır. Vurucu olan nokta, piyasaların, kredi ve devlet politikaları üzerindeki emperyal kontrolünün bir çok grubu iflas noktasına getirmiş olmasına rağmen, burjuvazinin hiçbir önemli sektörünün bu hareketler içinde olmamasıdır. Kolombiya, Brezilya, Arjantin ve Peru'da başı çeken gruplar, imparatorluğun dikte ettiği bütçe kesintileri tarafından ezilen kamu çalışanlarıdır. Venezuella, Paraguay ve Meksika örneğinde, kamu kesimi emekçileri, kendi işlerini borçlu oldukları emperyalist taraftarı parti patronlarıyla taraf olmuş, politik himayeler arasında bölünmüş durumdadırlar.

Anti-emperyalist hareketlerin popüler sınıfsal temeli, doğrudan eylem taktiklerinin kullanımını etkilerken aynı zamanda bu doğrudan eylem taktiklerinden de etkilenmişlerdir.

Levent Şahverdi Arşivi

AEH'ler, bunların büyümesi ve dünyanın dört bir yanına yayılması, kısmen, kendisi de eski solcu seçim partilerinin başarısızlık ve ihanetlerine verilmiş bir karşılık olan doğrudan eylem politikasının sonucudur. AEH'nin "doğrudan eylem" politikasını anlamak için, bunu kendi bağlamına oturtmak önemlidir. İki faktör göze çarpmaktadır: ABD ve Avrupa emperyalizminin, hem ekonomik hem de askeri yüzüyle, gittikçe saldırganlaşması ve geleneksel Sosyal Demokrat ve eski Komünist parti ve sendikaların emperyal fetihle iç içe geçmiş rejimlerle etkin işbirliği. ABD örneğinde, muhalefeti sokağa iten, emperyalizme karşı kayda değer bir seçim partisi ya da sendikal alternatifin yokluğudur.

ABD ve Avrupa'daki AEH yaklaşımları, benzerlik noktaları ve eylemcilerin aynı hedeflere yönelmişliklerine rağmen, Latin Amerika'dakilerden esaslı farklılıklar taşımaktadır. ABD ve Avrupa'da, örgütlenmenin ana taktiği ve odaklanması Seattle, Cenova, Davos ve Barselona gibi, muazzam sayıda STK, sendika, küreselleşme karşıtı grubun emperyal güçlerin DTÖ ve G-7 benzeri toplantılarını protesto etmek için bir araya geldiği Büyük Olaylardır. Bu olaylar, emperyalist politikalara karşı halk muhalefetinin kapsam ve derinliğini göstermeye, "edilgin halk"ı eğitmeye ve belki, özellikle Avrupa'daki emperyal yöneticileri ABD'nin dünya fethi planlarına sağladıkları destek konusunda daha ihtiyatlı davranmaya zorlamaya yarar. Ayrıca bu seferberlikler, AEH'lerin fikir alışverişi yapmak, gelecek etkinlikleri koordine etmek ve baskı durumunda (özellikle Latin Amerika'da) dayanışma ağları yaratmak için buluşma yerleri olarak hizmet eder.

Latin Amerika'da AEH esas olarak, emperyalizme karşı veri-

Levent Şahverdi Arşivi

len gündelik mücadeleler; sürekli tekrarlanan özelleştirmeler, bitmek tükenmek bilmeyen YUP dizileriyle IMF'nin kemer sıkma programları ve borç ödeme talepleri, ABD'nin karşı isyan ve ürün yok etme programları konulu derin nüfuz operasyonları, mahsullerin imhası ve ABD destekli darbe girişimleri üzerine odaklanmaktadır. Bu çatışmalar Kuzey ülkelerinin Büyük Olaylarından daha az ilgi görse de, daha fazla işçi ve köylü içermekte ve özelleştirmeyi durdurmada, mücadeleleri sürdürmede ve yerel nüfusu eğitmede başarılı somut sonuçlar elde etmektedir. Dünya Sosyal Forumu (DSF) ya da onun ulusal ve hatta kentsel ürünleri gibi Büyük Olaylar Latin Amerika'da da gerçekleşmektedir. Eğitsel bir işlev görürler fakat emperyal fetihler üzerinde doğrudan bir etkiden ziyade katılımcılar üzerinde sembolik bir etkiye sahiptirler, bir esin kaynağı olurlar. Aslında, DSF zamanla, özellikle anahtar destekçilerinden biri olan Brezilya İşçi Partisi emperyalizm destekçisi bir partiye doğru evrildikçe, bir emperyalizm eleştiricisi olmaktan çıkıp daha belirsiz bir girişim olmaya doğru evrildi.

Kuzeydeki Büyük Olay hareketlerinin taktikleriyle Latin Amerika'daki sürekli halk mücadelelerininkiler arasında daha derin farklılıklar mevcuttur. Programatik açıdan, Kuzeyli hareketler ilerici emperyalizm reformcuları, anti-kapitalist radikaller ve şovenist korumacı sendikaların bir karışımıdır ve bu da, katılımcı eylemcileri bir araya getirmeyi zorlaştırmaktadır. Bundan başka, etrafa saçılmış sokak barikatları, birkaç kırık pencere ve yanmış çöp konteynırları sayılmazsa, Büyük Olaylar emperyal güçlerin politik yapıları ya da günlük ekonomik etkinlikleri üzerinde ve hatta olayların olduğu ülkelerin kendisinde bile çok az bir kalıcı etkiye sahiptir.

Levent Şahverdi Arşivi

Bunun aksine Latin Amerika'da, AEH hareketleri, sürekli kitlesel yol kesmeler, kamu binalarının ele geçirilmesi ve özelleştirmeye karşı genel grevlerle ülke genelindeki nakliyatı ve ekonomik etkinliği felç etmektedirler. Bu eylemler, rejimlerin özelleştirme kararlarını geri çekmeye zorlanmasında, ABD'nin ekin sökme programlarının sınırlanmasında etkili oldu, ABD askeri müdahalesine karşı geldi ve ABD'nin örgütlediği askeri darbeleri bozguna uğrattı. Sözün kısası, Latin Amerika AEH'lerinin taktikleri sadece toplumsal olmaktan ziyade, daha politik, reformist olmaktan ziyade daha anti-kapitalist, sembolik protestolardan ziyade iktidara daha fazla kilitlenmiş durumdadır ve denizaşırı şöhretlerin kamusal konferanslarından ziyade politik önderlerin pratikleri aracılığıyla eğitsel deneyimler sağlamaktadır.

FARC, koka köylüleri ve Venezuellalı kitleler ile Kuzeydeki hareketler arasındaki derin farklılık, sonuncusunun gördüğü bol medya ilgi ve dayanışmasında ve ilk üçünün maruz kaldığı ilgisizlik ve dayanışma yoksunluğunda görülmektedir. Ocak ve Şubat 2003 arasında 60 Bolivyalı anti-emperyalist eylemci öldürüldüğünde, Kuzeyli STK'lar, sendikalar ve ilerici entelektüellerden zar zor ses çıktı; Cenova'da bir İtalyan eylemci öldürüldüğünde ise, tüm dünya protesto etti, meclis araştırması çağrıları yapıldı ve ölen eylemci Kuzeyli hareket için bir referans noktası oldu. Kısacası anti-emperyalist hareket, bütün o "enternasyonalist" olma iddialarına rağmen, hâlâ karşılıklı dayanışmanın derecesine dair derin farklılıklar yansıtmaktadır.

Taktiksel farklılıklar, Kuzeydeki ve Latin Amerika'daki AEH'lerin çelişkili stratejik hedeflerine de yansımaktadır. Kuzey hareketinin çoğunluğu (bilhassa STK'lar), derin bir şekilde reformisttir, "spekülatif sermaye"ye, savaş hazırlıklarına, ÇUŞ'ların

Levent Şahverdi Arşivi

aşırılıklarına saldırırlar, Tobin vergisi ve ÇUŞ'ların yönetimi için yasalar isterler ve savaşa karşı BM kararlarını desteklerler. Latin Amerika'da AEH kapitalist sistemi dönüştürmek, iktidarı elinde tutanları değiştirmek ve Üçüncü Dünya'nın sömürgeleştirilmiş halklarıyla dayanışmasını ifade etmek için mücadele eder.

Bundan da önemlisi, Kuzeyli ve Latin Amerikalı entelektüeller arasında, Küba'ya yönelik emperyalist müdahale ve Küba'yla dayanışma konusunda derin politik farklılıklar bulunmaktadır. ABD ve Avrupalı "İlerici" entelektüeller, Küba'nın ABD tarafından finanse edilen, muhalif görünümlü ajanları tutuklamasını ve bir Küba gemisini kaçırıp yolcuların hayatını tehdit eden teröristlere verilen ölüm cezasının infazını kınadılar. Latin Amerika'da anti-emperyalist entelektüellerin ve hareketlerin büyük çoğunluğu, "muhalifler"in ABD tarafından finanse ve kontrol edildiğinin farkında olarak, Küba'yla dayanışma içinde olduklarını ilan ettiler.

Kuzeyli anti-emperyalist entelektüellerin ve STK'ların belirsizlik ve tutarsızlıkları, kısmen, Latin Amerikalı anti-emperyalistleri "teröristler", "otoriterler" ve "uyuşturucu kaçakçıları" olarak etiketleyen güçlü medya ve hükümet baskısı ile açıklanmaktadır. Kuzeyli ilerici entelektüeller, kendi önyargılı muhalefet modelleriyle uyuşmayan Latin Amerikalı anti-emperyalistleri kınayarak emperyalizm eleştirilerini yumuşatıyorlar. Bu ahlaki eşitleme politikası, ABD'nin savaşının önde gelen entelektüel savaş eleştirmenlerinin Iraklı anti-sömürgeci direnişi işgal zamanında ve hatta Saddam Hüseyin sonrası dönemde desteklemeyi reddettikleri ABD'nin Irak'a karşı yürüttüğü sömürgeci savaşta en aşağı düzeyine ulaştı.

Enternasyonalist ve dayanışmacı retoriğine karşın, kuzeyli

Levent Şahverdi Arşivi

muhalefet (özellikle ABD'deki) bulanık bir sicile sahiptir: Çoğu kesim ABD'nin Yugoslavya ve Afganistan işgalini destekledi, çoğu Irak işgaline karşı çıktı, fakat hepsi Iraklı direnişi aynı şekilde kınadı; çoğu ALCA'yı eleştiriyor, ama bu arada buna Latin Amerika'da karşı çıkan önde gelen rejimleri, yani Küba ve Venezuella'yı da eleştiriyor.

Latin Amerika'da, neredeyse başlıca bütün AEHler, önderleri ve önde gelen entelektüelleri Küba devrimini destekliyor ve emperyalistlerin örgütlediği darbelere, ALCA'ya ve diğer emperyal fetih oyunlarına karşı kitle eylemlerinin çoğunda dayanışmasını ifade ediyor. Küba'ya yönelik farklılaşan tavırların arkasında daha derin bir stratejik farklılık mevcut; ABD'deki hareket ve entelektüeller, halen büyük oranda sivil toplumun emperyalizm yanlısı kurumlarına (Demokrat Parti'nin "sol kanadı", emperyal taraftarı, darbe taraftarı sendika konfederasyonu AFL-CIO) bağımlıdır ve Latin Amerika'daki başarılı toplumsal devrimleri desteklemekten her zaman geri adım atarlar. Ortak bir vizyonun yokluğu, ABD'li ve Latin Amerikalı AEH arasındaki herhangi bir stratejik ittifakın sınırlarını göstermektedir.

Sonuç

AB'deki AEH'nin ana gövdesi orta sınıf profesyoneller, öğrenciler ve STK üyeleridir. Latin Amerika'daki AEH'nin büyük çoğunluğu ise işçiler, kent yoksulları, köylüler, kamu işçileri ve taşralı alt-orta sınıf öğrencilerdir. ABD'deki hareketler ekoloji hareketlerine, korumacı sendikalara ve barış ve ilerici yurttaş hareketlerine güçlü bir biçimde bağlıdır. ABD'de emperyalizm çevre, sivil haklar ve iş kaybı üzerindeki etkileri, gayri ahlaki denizaşırı müdahale ve hileleri ve ayrıca ABD'deki demokratik poli-

Levent Şahverdi Arşivi

tikayı bozması nedeniyle olumsuzlanmaktadır. Latin Amerika'da AEH'ler, yaşam standartları, iş, tarımsal üretim ve ekonomik politikaların, onların üzerinde yarattığı doğrudan olumsuz etkileri üzerine kuruludur. Emperyalizmle baskıcı devletler ve paramiliter örgütler arasındaki bağlar, anahtar mücadele noktasıdır. Sonuç, ABD ve Avrupa AEH'nin "sektörel bölünmesi"ni aşan, çok daha derin ve daha kapsamlı bir anti-emperyalist bilinçliliktir. Teorik nokta şudur ki, Avrupa, ABD ve Latin Amerika'daki sınıf ilişkileri ve sınıf yapısındaki değişik konumlar, anti-emperyalist bilincin farklı düzeylerinin ortaya çıkışında doğrudan etkiye sahiptir. Emperyalist politikaların eşit olmayan etkileri, Latin Amerikalıların hayatlarındaki doğrudan etkileri ve ABD ile Avrupa'daki dolaylı etkileri, militan eylemin, bu eylemlerin kapsam ve sürekliliğinin de eşitsiz gelişmesine neden oldu. Üçüncü Dünya'daki dinsel ve laik AEH'ler, ABD hakimiyetine karşı oluşlarında birleşiyor ama özellikle Ortadoğu'da stratejik hedeflerinde ayrışıyorlar.

AEH'nin dünya ölçeğinde ortaya çıkışı, ABD ve Avrupa'daki dalgalanmalarına ve Ortadoğu'yla Latin Amerika'da maruz kaldığı baskılara karşın, ABD ve Avrupa emperyalizminin kırılganlığına işaret ediyor. NATO'nun sömürgeci bir işgal ordusuna dönüşmesi ve emperyal silahlı kuvvetlerin hızlı gelişmesi, sömürgeci düzeni kabul ettirmek için yapılan bir taarruz olduğu kadar, yeni anti-emperyalist direnişe karşı da bir yanıttır.

Yeni AEH'lerin sınıfsal profilleri, içsel halkçı karakterleri ve açık sömürgeci düzene (ister Afganistan ve Irak'ta, isterse Latin Amerika'da ALCA aracılığıyla) karşı direnişle olan bağlantıları, mücadelenin burjuva milliyetçilerinin kusurları tarafından ihanete uğrama ihtimali olmadığının garantisini veriyor. Başka de-

Levent Şahverdi Arşivi

yişle, bu hareketlere katılan sınıf güçleri, anti-emperyalist mücadelenin terk edilmesinden en fazla zarar görecek olan sınıf güçleridir. Bu hareketlerde, sürekli bir mücadeleye zemin sağlayacak temelli sınıfsal çıkarlar yerleşik olarak mevcuttur. Emperyalizmin kırılganlığı bir dizi taktik bozgunda iyice açığa çıktı; Nisan 2002 Venezuella darbesinin tersine çevrilmesi; Afganistan'da sömürgecilik karşıtı direnişin yeniden toparlanması ve artan etkinliği; Irak'ta sömürgecilik karşıtı gerilla direnişi; FARC, ELN ve yurttaş hareketlerini yenmek için tasarlanan Kolombiya Planı'nın başarısızlığı; ALCA'ya karşı büyüyen kıtasal direniş. Emperyal düzen sınıf ilişkileri üzerine kuruludur ve Üçüncü Dünya'daki direniş büyüyüp ABD ve Avrupa'daki insani ve ekonomik maliyet arttıkça, ABD ve Avrupalı emperyal güçler içinde ve arasında politik ve toplumsal çatışmalar doğurmaya başlayacak ve çok uzak olmayan bir gelecekte, emperyal güce karşı birleşik bir meydan okuyuş ile sonuçlanacaktır.

Levent Şahverdi Arşivi

Levent Şahverdi Arşivi

ABD BAŞKANLIK SEÇİMLERİ, SAĞ SOL KUTUPLAŞMASI, SEÇİM SANDIĞI VE SOKAK

ABD Başkanlık seçimlerinin en önemli yönü, tüm politik yelpazenin dramatik biçimde sağa doğru kayması oldu. ABD anayasasında, toplumsal yasalarında, uluslararası siyaset ve hukukta ve tarihsel deneyimdeki temel gerici değişimler, bu seçimlerde hiçbir kitlesel tepki ya da Solun çoğunluğundan gelen entelektüel protestolarla karşılaşmaksızın, her iki adayın da ortak dilini oluşturdu.

Yurtseverlik yasası orijinal ve düzeltilmiş biçimleri ile Haklar Bildirgesi'ni ve yurttaşların devletin keyfi tutuklamalarından korunması hakkını etkin biçimde ortadan kaldırdı. Her iki aday ve parti de bunu savundu. Ulusal Güvenlik Devleti her iki partinin başkanlık kampanyalarının da ana fikrini oluşturuyordu.

Hiçbir aday ya da parti Afrika kökenli ya da Latin kökenli Amerikalı işçiler sorunlarına eğilmedi. Bu sorunlar kamusal tartışmalardan etkin biçimde dışlandı. "Azınlık"ların programatik biçimde dışlanması kitle iletişim araçlarında ele alınmış olan seçmen kayıtlarındaki dışlanma sorunundan çok daha önemli

Levent Şahverdi Arşivi

boyutlara ulaştı. Sonuç olarak, uzmanlar bu azınlıkların oy verme yaşındaki nüfuslarının yaklaşık % 60'ının oy kullanmadığını tahmin ediyorlar. Bu fiili dışlama ulusal seçimlere katılım oranlarının, Güneydeki yasal dışlama dönemindeki oranları yalnızca marjinal olarak aşabilecek olması anlamına geliyor.

Bush ile Kerry arasındaki ekonomik tartışmanın merkezini yoksulluk, barınma, sağlık bakımı, asgari ücret ya da hane halkı bütçe açıkları değil, ABD'nin Federal Bütçe açıkları oluşturdu. Her iki parti ve aday da askeri harcamaları artırırken mali kemer sıkma siyasetlerini savunuyorlar; Demokratlar buna eğitim harcamalarındaki küçük artışları ilave ediyorlar; açıkları azaltma ve askeri harcamaları yükseltme konusundaki ısrarları seçim vaatlerini yapmacık hale getiriyor.

Yüzde 91'i kapitalist sınıfın mutlak denetimi altında olan özel sektördeki sendikal örgütlenmeyi kolaylaştıracak bir yeni emek yasası düzenlemesi ile ilgili vaat bile yoktu adayların konuşmasında. Başkan adaylarının bu konuda sergiledikleri mutlak kayıtsızlığa karşın, AFL-CIO tüm bir yıl içinde yoksul işçileri örgütlemek için harcadığı paranın on katını Demokrat Parti milyarderi John Kerry'yi seçtirmek uğruna harcıyor. AFL-CIO'nun sözde "Dayanışma Kurumu", ABD'de son derece ağır sömürü koşullarına maruz bırakılan tarım işçilerinin haklarını korumak için harcadığı paradan daha fazlasını Chavez karşıtı darbecileri finanse etmek için harcıyor.

Eskiden kalan son toplumsal reform olan devlet emeklilik programı, Sosyal Güvenlik de şimdi özelleştirilmenin eşiğinde: Bush özelleştirmeyi açıkça savunurken, Kerry SG'in "krizde" olduğunu ve "revizyon" gerektirdiğini iddia ediyor. Eski Demok-

Levent Şahverdi Arşivi

Başkan Clinton bu özelleştirme sürecini "kısmi" özelleştirmeye kapı aralayan ve emeklilik yaşının 67'ye yükseltilmesini destekleyen partizan bir komisyon atayarak başlatmıştı.

Son grip salgını ve aşı kıtlığının da gösterdiği acil sağlık krizinin eşiğinde hiçbir aday "piyasa çözümleri"nin ötesini işaret etmiyor. Milyonlarca düşkün ABD yurttaşı hastalıklarla yüz yüze kalır ve çocuklar, gebe kadınlar, yaşlılar ve kronik hastalar arasında on binlerce önlenebilir ölüm vakasına doğru yol alınırken, hiçbir başkanlık adayı kamusal sağlığın korunması için devlet müdahalesini savunmayı akıl edemiyor! Serbest piyasa iktisadının babası Adam Smith bile, devletin kamusal sağlığı korumakla yükümlü olduğunu yazmıştı.

Her iki parti ve başkanlık adayı sömürgeci savaşları ve işgalleri savunuyorlardı, üstelik yalnızca bugün için Irak, Afganistan ve Haiti'de sürdürülen savaşları değil, gelecekte Iran, Kuzey Kore, Küba, Venezüella, Sudan ve imparatorluğun emrettiği herhangi bir yerde sürdürülecek olan savaşları da. Her iki parti ve aday da ABD ve İsrail'in uluslararası hukuk ihlallerini, yasadışı ve keyfi kitlesel tutuklamaları, ülke aşırı adam kaçırmayı ve "özel güçler" tarafından düzenlenecek olan katliamlar ve sivil nüfuz merkezlerine yönelik askeri saldırıları savunuyorlardı. Hukuksuzluk bugün ABD'de "başkan" olmanın koşulu haline geldi. Her iki aday arasındaki fark İmparatorluğun kamuoyu önündeki imajını düzenleme ve Avrupalı müttefiklere danışma konusundadır. Başkanlık tartışmasının tümü sömürgeci savaşların yasal, ahlaki ya da politik temeli ile ilgili değil, sömürgeci savaşlara nasıl girileceği, halk direnişinin nasıl yenilgiye uğratılacağı, askeri verimliliğin nasıl artırılacağı ile ilgilidir. Bir başka deyişle tüm bir politik yelpaze, tüm kaygısı milyonlarca evsiz, iş-

Levent Şahverdi Arşivi

siz, katledilmiş ve yaralanmış sömürgeleştirilmiş kurbanlar, Irak ve Gazze'de paçavralar içinde yaşamakta olan yüz binlerce terörize edilmiş aile değil, ABD'nin maliyet etkinliğini artırmak olan sömürgeci bir ideolojik çerçevenin içine hapsedilmiştir.

Latin Amerika siyaseti konusunda da pek az tartışılmaktadır: her iki parti de Kolombiya Planı'nı, Andino Planı'nı, daha fazla ABD üssü ile ALCA'yı savunmaktadır. Her iki aday arasındaki fark Kerry'nin rekabetçi olmayan ABD üreticilerinin daha fazla korunması ile Latin Amerika için sözde "Serbest Piyasalar" siyasetini birleştirme isteminden kaynaklanmaktaydı.

Açıktır ki ABD siyasetinde ekonomik liberalizm ve emperyalist militarizasyonu birleştiren sağa kayma, Carter'ın Afganistan savaşı ve yerel deregülasyonlarla başlamıştı: sağa kayma Reagan'ın Orta Amerika'daki kirli savaşları, Grenada'nın işgali ve kitlesel askeri harcamalar ile derinleşti; baba Bush emperyalizmi Körfez Savaşı ile birlikte yaygınlaştırdı ve Clinton Balkanları işgal ederek bekar anneler ve çocuklarına yönelik refah programlarını ortadan kaldırdı. Mevcut Bush rejimi ise önceki Demokrat ve Cumhuriyetçi başkanlar tarafından yürürlüğe sokulan yurtiçi liberal ve emperyalist militarist siyasetleri yasallaştırdı, resmileştirdi ve açık seçik hale getirdi. Solun "ehven-i şeri" seçtiği her durumda politik yelpaze sağa doğru kaymaya devam etti.

Bu seçim kampanyası ABD'nin kitlesel direniş ve artan can kayıpları ile ve tırmanan ticaret ve bütçe açıkları ile karşı karşıya kaldığı iki uzun sömürgeci savaşın tam ortasında gerçekleşmektedir. Yine de sömürgecilik karşıtı hareketin mutlak yokluğu ile yüz yüzeyiz. Resmi bir burjuva demokrasisinden sömürgeci bir ulusal güvenlik devletine geçiş her iki partinin içinden ya da "toplumsal hareketler"den gelen hiçbir önemli politik kar-

Levent Şahverdi Arşivi

ya çıkışın olmadığı bir ortamda gerçekleşmektedir.

Tarihsel bir bakış açısından bakıldığında bile bu başkanlık seçimlerinin en çarpıcı yönlerinden bir tanesi, sağa doğru yaşanan keskin kayma bir yana, Solun ve ilerici muhalefet hareketlerinin çöküşüdür. Solun ve ilericilerin yüzde 90'dan fazlasının dikkatinin merkezinde Kerry kampanyası yer almaktadır.

ABD ilerici hareketi Seattle'da (1999) Dünya Ticaret Örgütü'ne karşı çıkan kitlesel sokak protestoları ve 2002 Şubat ayındaki milyonluk savaş karşıtı gösterilerden bu yana süren uzun bir düşüş yaşamaktadır. Bugün 2004 Ekim ayında, Irak,Afganistan, Filistin ve Haiti'deki vahşi sömürgeci savaşlara ve işgallere rağmen sokaklar boş, protesto yok. Göstericiler nereye gittiler? Bütün o "liberter" entelektüeller nereye kayboldular? Etkin biçimde John Kerry'nin savaş-yanlısı, Şaron-yanlısı adaylığını desteklemeye kanalize oldular. Sahiden ilkeli ve kitlesel bir barış ve adalet hareketinden mülti-milyarder savaş ağalarının etkisiz seçim kuyruğu haline dönüşme süreci yalnızca iki kısa yıl içinde gerçekleşti. Bu "geçiş" Solun en önemli ideolojik önderlerinin cesaret ve haysiyet yoksunu olmalarının ve politik miyoplukla-rının sonucudur. "Bush'a oy verme de kime verirsen ver" slogani 1999-2002 kitle hareketlerinin taktiksel ve stratejik olanaklarını heba eden bir kısa dönem "çözümüdür".

Solcu entelektüellerin kapıkulu haline dönüşmelerini daha da trajikleştiren başlıca olgu iyi bir üçüncü parti seçeneğinin mevcut olmasıdır: Ralph Nader ve Peter Camejo. Nader/Camejo, Seattle ve savaş karşıtı hareketin, önderleri Kerry'ye kapılanmadan önce uğruna dövüşmüş olduğu her ne varsa bunları enerji ve cesaretle savunmaktadır: Irak ve Afganistan'daki ABD savaşlarına karşı muhalefet, Kerry-Bush destekli darbeye karşı Venezü-

Levent Şahverdi Arşivi

ella'nın egemenliğinin savunulması, Filistinlilerin İsrail devlet terörüne karşı güçlü biçimde savunulması ve evrensel bir ulusal kamusal sağlık programı. Nader/Camejo'yu destekleyebilecek olan iki ya da üç milyon seçmenle karşı karşıya kaldıklarında, "ilericiler", STK'lar, profesörler, gazeteciler ve New York, Boston, Los Angeles ve diğer ülkelerin entelektüelleri, yalnızca Kerry'yi desteklemekle kalmamakta, Nader/Camejo'ya en çirkin kişisel hareketleri yağdırmaktadırlar. İktidara kapıkulluğunun utancını taşıyan sol, ilkeli sol siyasetten geriye kalan ne varsa onun militanlığını yapan yegane adayları yok etmeye çalışmaktadır.

Kerry, ABD'nin Çin hindindeki askeri avlarını gururla savunurken buna Sol ya da İlericilerden hiçbir muhalefet gelmemektedir. Vietnam Savaşı'na karşı verdikleri başarılı muhalefeti hayatlarının en parlak dönemi olarak gören orta yaşlı ilericilerin çoğu açısından bu durum tarihin *grotesk* revizyonu olarak utanç verici bir kapılanma biçimi olmalıdır. Siyah Demokrat siyasetçiler ve dinsel önderler Kerry siyah işçilerin taleplerini tamamen görmezlikten geldiğinde ve dikkatini tamamıyla "orta sınıf" olarak adlandırdığı (beyaz) seçmenlere yönettiğinde sessiz kalmayı sürdürmektedirler. Feminist hareket, kürtaj hakkı karşıtı yargıçları atamayı gözden geçireceği vaadinde bulunduğunda bile Kerry için deli olmaktadır. Seattle stkları, kitlesel savaş karşıtı hareketin önderleri ve "Benim adıma değil" hareketinin tüm önderliği Kerry'nin hiçbir savaş yanlısı açıklamasını, hatta Irak'a 40 bin ABD askeri daha gönderme önerisini bile kınamamışlardır. Bunun yerine bu güya "ilerici" entelektüeller demokratik solcu Ralph Nader'e savaş karşıtı adaylığı yüzünden aşağılık saldırılar yöneltmektedirler. Kerry, Şaron'un onlarca Filistinli çocuğu katlettiği ve Yahudi lobicilerin Pentagon'da casusluk yapma suçun-

Levent Şahverdi Arşivi

dan araştırmaya uğradıkları bir sırada İsrail'e yönelik eleştirel olmayan desteğini açıkladığında, ABD solu sessiz kalmaktadır. ABD'deki bütün Yahudi örgütlenmeleri Bush ve Kerry'nin Suriye ve İran'ın hedef haline getirilmesine verdikleri desteği ve İsrail'e elli adet 2 bin poundluk bomba gönderilmesini güvence altına alırken, en ünlü ve prestijli eleştirmen Yahudi entelektüeller ağızlarını kapalı tutmakta ya da Nader'in İsrail vahşetine yönelik muhalefetine dil uzatmaktadırlar.

Solun, İki Sağcı adayın savaşı sırasındaki çöküşü ve ortadan kaybolması bu başkanlık seçimlerinin en ciddi sonuçlarından bir tanesidir. Önceki seçimlerde, "ehven-i şer" oportünist siyaseti seçen sol arasında bile, bazı "barış" taleplerinin ve toplumsal reformların seçim kampanyasına dahil edilmesi yönünde sürekli bir basınç mevcuttu. Bu seçimlerde Kerry, solu mutlak biçimde görmezlikten gelmekte, varlığını bile hissetmeksizin desteğini kabul etmektedir. Sol kendi kendisini güvenilmez hale getirmiş ve sahneyi eğer seçilirse, Kerry'ye militer sömürgeciliği ve baskıcı yerel siyaseti yaygınlaştırması için açık çek vermek üzere kurmuştur.

Sol seçim sonrası dönemde, Kerry üzerinde hiçbir iddiada bulunamayacaktır, çünkü o hiçbir şey vaat etmemiştir ve "ilericilerin" önceden ne yapacağını; yani "(sömürgeci) savaşı zafere ulaştırma" vaadini zaten bildiklerini dürüstçe söyleyebilecektir.

ABD'nin bir demokrasi olduğu biçimindeki sorunlu varsayımı ve adayların açıkça ve kesinlikle sömürgeci savaşı savunuyor olduklarını kabul edecek olursak, o halde savaş adaylarına oy veren tüm yurttaşların ve özellikle de ilerici entelektüellerin Irak, Filistin, Haiti ve diğer yerlerde sürmekte olan kan banyosu ve yağma konusunda derin bir kişisel sorumluluk sahibi olduklarını da kabul etmeliyiz. Daha sonra, seçimlerden sonra sömür-

Levent Şahverdi Arşivi

geci yıkımın "bizim adımıza" olmadığını ileri sürmek son derece ahlaksızca olacaktır.

ABD solunun çöküşü yalnızca başkanlık seçimleri sorunu değildir. Çünkü Bush ya da Kerry seçildiğinde, vaat etmiş oldukları kanlı sömürgeci savaşları yenilenmiş bir iştahla sürdürecekler ve sol da güvenilirliğini ve saygınlığını yitirmiş olacaktır. Savaşlar, baskı ve toplumsal gerileme ile dolu bir gelecek karşısında sorun, emperyal savaşların suç ortağı haline gelmeyi reddeden ve Filistin, Irak direnişi, yoksullaştırılmış Haitililer ve iktidarın yüzüne karşı ABD'de yeni bir toplumsal-politik hareket ihtiyacını yüksek sesle dile getiren yeni bir politik kuşağın nerede, ne zaman ve ne kadar sonra ortaya çıkacağı sorunu haline dönüşmektedir.

Sağ/Sol Kutuplaşması

Yeni medya, akademisyenler ve geleneksel politikacılar, Sağ ve Aşırı Sağ'ın seçim gücünün büyümesine odaklandı. Aşırı sağ için birleştirilmiş oyların yüzde 20'ye ulaştığı, 2 yıl önceki Fransa seçimlerinin birinci etabı, ultra-sağa dönüşün bir göstergesi olarak dile getiriliyor. Birkaç yıl içinde, bir buçuk milyondan fazla gösterici Le Pen'e karşı Paris ve diğer şehirlerin sokaklarına döküldü.

Benim argümanım şudur: Sağa doğru genel bir dönüş yoktur, ama daha ziyade, kendisini seçim sandığında ifade eden sağ ve kendisini sokaklarda ifade eden sol arasında keskinleşen bir kutuplaşma vardır. Bu kutuplaşma, çeşitli ve kompleks durumları yansıtır ve farklı biçimler ve ifadeler alır. Sağ/Sol kutuplaşmasının tam konseptinin, "sol" ve "sağ"ın ne olduğu etrafındaki politik karmaşıklık gözönüne alındığında, açıklığa kavuşturmak ihtiyacı var.

Levent Şahverdi Arşivi

Tartışmamızın deyimlerini belirleyerek başlayacağız ve sonra, kutuplaşmanın tarifi ve analizi ile devam edeceğiz ve Sağ ve Sol'un (bugün) teorik ve politik imlikasyonları üzerinde odaklanarak sonuca varacağız.

Akademisyenler, gazeteciler ve politik tanıtımcılar, politik rejimleri dikkatsizce tanımlayarak büyük bir politik karmaşa yarattılar. Örneğin, Fransız lider Le Pen, ırkçı, yabancı düşmanı retoriğiyle doğru bir şekilde "aşırı sağ" olarak etiketlenmiştir. Ancak, girişti̇ği savaşlar (Afganistan, Kolombiya, Irak), darbeler (Venezüella) ve gelecekteki savaş planlarıyla yanlış bir şekilde, "aşırı sağ rejim" olarak doğru bir şekilde belirlenmesine yerine Bush yönetimi "muhafazakar" olarak nitelenmektedir.

Aynı şekilde, İngiltere'nin Tony Blair'i ve Fransa'nın Jospin'i ve eski Clinton yönetimi "merkez sol" olarak etiketlendi, hem de refah programlarını kesmeleri ve finans spekülasyonları, Balkanlar'daki sınır ötesi fetihlerine rağmen. Hele Jospin, kendinden önceki tüm muhafazakarlardan daha çok kamu sektörü yatırımlarını özelleştirdi. Çok açık ki, bunlara en uygun etiket "muhafazakar" veya "merkez sağ"dır.

Pratikte, merkez sağ politikacılarının çoğu, varolan anayasal normları destekleme cinsinden anlamla muhafazakar değillerdir: Blair ve Clinton, Balkanlar'daki savaş güçlerini gaspederek anayasal sınırlamaları fazlasıyla aşmışlardır, bu arada Jospin, parlamentonun rızası olmaksızın Air France'ı, France Telecom'u ve savunma endüstrilerini özelleştirdi. "Merkez sağ"dan sağa ve aşırı sağa geçişin kökleri tam olarak, halkın oturduğu bölgeler üzerindeki sosyo-ekonomik politikalarının yarattığı olumsuz etkilerdedir.

Bugün gerçek solun önemli ve dinamik gücü sokaklarda görülür; o ifadesini devasa hareketliliklerde bulur, seçim sürecin-

Levent Şahverdi Arşivi

de değil. İtalya'da, 300 bin kişi sermayeye ve 2 milyon kişi Berlusconi'ye karşı gösteri yaptı; İspanya'da, 400 bin kişi, çoğunlukla anti-kapitalist göstericiler, Avrupa Birliği ve İspanya Başkanı Aznar'ı protesto etti.

"Merkez sol" olarak düşünülen şey, merkez sağa veya sağa hareket etti; sağ olarak düşünülen şey de aşırı sağa hareket etti. Solun tersine, sağın partileri, kurumsal güçle çalışırlar, seçim kampanyaları dışında, sokaktaki hareketliliğe çok az kapasiteleri veya ilgileri vardır.

Kamu yatırımlarının özelleştirilmesini de kapsayan sağın tüm çeşitliliğini tanımlayan politikalar, kamu hizmet sektörlerinde kesintiye gider, ekonomiyi deregüle eder, sendikaları zayıflatır ve iş güvenliğinin ve sosyal refahın altını oyan yasalar uygular; geçmiş ve gelecek emperyalist savaşlara destek.

Çeşitli sağ kanat partiler arasındaki farklar, korumacılığın derecelerini de kapsar -Bush ve Le Pen en güçlüleri, Blair ve Aznar daha "liberal"- göç konusunda Avrupa sağının çoğu sınırlayıcı, Le Pen, Heider sınır dışı etme yanlısı, Ortadoğu'da Birleşik Devletler ve Le Pen, Şaron'u şartsız destekliyor, Avrupalıların geri kalanları yumuşak eleştirel.

Latin Amerika'da sağ ve aşırı sağ, Latin Amerika Serbest Ticaret Bölgesi, IMF gibi Avrupa-Amerika finans kurumlarının reçetelerini izlemek hariç, Birleşik Devletler savaşlarını ve müdahalelerini destekleyen, neredeyse tüm rejimleri kapsar. Sadece Küba ve Venezülla bu katagorinin dışındadır.

Latin Amerika'da seçimci sol -isim olarak merkez sol, merkez sağ ve ötesine hareket etti- küçük bir güçtür. Gerçekten varolan Sol'un en büyük ifadesi, Ekvador'da iki başkanı, Arjantin'de dört başkanı ve Bolivya Başkanı'nı deviren, sosyo-politik hareketler

Levent Şahverdi Arşivi

ve örgütlenmiş halkçı isyanlarda görülür. Solun çok farklı ifadeleri, talepleri ve eylem biçimleri vardır. Ama müşterek bir doku vardır. O, devasa sokak hareketliliğine güvenir -doğrudan eylem- ve Birleşik Devletler emperyalizmini (Plan Kolombiya, TTAA, vs), borç ödemelerini, yapısal adaptasyon politikalarını ve diğer IMF reçetelerini reddeder. Birçok durumda, tarımsal reformu, bankaların kamulaştırılmasını, sosyal hizmetlerde kamu yatırımları aracılığıyla devletin büyük ölçüde artan rolünü, iç pazarın korunmasını ve desteklenmesini, halk temsilinin yeni ve doğrudan biçimlerini ve ilerici vergi yasalarıyla, tekellerin kamulaştırılmasıyla ve yasadışı servetlere elkonulması aracılığıyla daha büyük bir sosyal eşitliği destekler.

Geriye seçim solu kalır, özellikle Avrupa (en çok Fransa ve İtalya) ve Latin Amerika'da (Arjantin, Brezilya, Meksika, Ekvador). Ancak buralarda da seçim solu kurumsal rolü içinde önemli bir etkiye ulaşamadı: Sadece seçimci solun militanları ve liderleri daha büyük, doğrudan eylem hareketinin bir parçası oldukları zaman etkileri oldu.

Özet olarak, merkez sol ile sağ arasındaki eski bölünmeler konu dışı kaldı: Komünist ve sosyal demokrat partilerin çoğu, sermayeyi ve emperyal savaşları destekleyerek, refah devletinin sosyal yasalarını terkederek, merkez sağ ve sağ-kanat politikaları uyarladı. Sol/Sağ bölünmeleri, eğer büyüyen sol kitle hareketlerini ve sağın seçim-kurumsal güçlerini ele alacak olursak daha da konu içi kalır.

Sağa Dönüş: Kurumlar Aracılığıyla Yürüyüş

Fransa (Le Pen), Avusturya (Haider), İsrail (Şaron) gibi ülkelerde, ultra-sağ kanat politik partilerin seçim başarıları, eski

Levent Şahverdi Arşivi

"merkez sol" koalisyonların sağ kanata yönlenmeleriyle direkt olarak ilgilidir. Varsayılan "merkez sol" rejimler, göze batacak şekilde, yaşlıları etkileyen sosyal güvenlik sistemini tehdit eden devlet harcamalarının azaltılmasını, küçük çaplı çiftçilere zarar verecek ticari engellerin kaldırılmasını, seçici-göçmen kabulünü, "emek esnekliğini" ortaya atarak (yaşlı işçilerin kovulmasını artırmak için işten atma maliyetlerini düşürerek) işçilerin güvensizliğinin artmasını, gençlik suçlarıyla mücadele etmek için, işler yaratmak yerine polis önlemlerindeki artışlardan yana tavır aldı.

Sağa dönüşün sonucu şudur; nüfusun büyük bir çoğunluğu aldatıldığını ve geleneksel sol ve sağ-kanat partilerce terkedildiğini hissetmektedir. Dahası, eski "merkez sol", kamu yatırımlarının özelleştirilmesini genişletti ve derinleştirdi, böylece, büyük-iş yandaşı olarak, geleneksel sağdan ayırdedilemeyecek şekilde, popüler bilinç içindeki sağlam yerini aldı.

Sağda, sosyo-ekonomik çıkarlar üzerinde merkez sol ile flulaşan farklılıkların, polis baskısı (kamu düzeni), göçmenlik (daha büyük sınırlamalar) ve büyük iş çevreleriyle artan kamu kimliği sorunlarında, sağ'ı aşırı sağ'a itmede ikili bir etkisi oldu. Bu kontekste, aşırı sağ'ın yabancı düşmanlığı retoriği ve şovenist dilekleri, küçük iş sahiplerine, çiftçilere ve dükkan sahiplerine hoşgelen korumacı ve liberal politikaları, eski merkez sol tarafından tehdit edilirken, sağ tarafından yasallaştırılır.

Uluslararası dünyada aynı öneme sahip olan bir diğer şey, Washington'dan kaynaklanan aşırı militarist ve emperyalist politikaların aşırı sağ'ı güçlendirmesidir. Bush Yönetimi'nin aşırı sağcı lideri Ariel Şaron'u desteklemesi ve Afgan, Filistin ve Irak halkının katliamı, aşırı sağ kanadın "anti-Arap", "anti-Müslüman", "anti-göçmen" duruşunu desteklemekte ve yasallaştır-

Levent Şahverdi Arşivi

maktadır. Dahası, Washington'ın tek taraflılık'ı kucaklaması, önce Birleşik Devletler İmparatorluğu pozisyonu ve onun, anti-terörizm retoriği tarafından ateşlenen iç kampanyası, Le Pen, Haider ve Avrupa'nın geri kalan aşırı sağ'ı tarafından adapte edilen duruşuyla mükemmel bir uygunluk yaratır.

Aşırı sağ için büyük ilerleme ve devinim gücünün, seçimlerde ve Bush-Rumsfeld-Cheney ve diğer rejimlerde görüldüğüne dair güçlü bir argüman yaratılabilir. Avrupalı aşırı sağ'ın programı, Birleşik Devletler Yönetimi'ni taklit etmeye çalışıyor. Ancak onların, gizli anti-semitizm ve alenen ilan ettikleri ırkçılığın ideolojik bagajını taşımalarından dolayı, bir halkla ilişkiler sorunu var.

Hakim medya "muhafazakar" Bush Yönetimi'nden söz eder ve yazarken, gerçekte bu yönetimin tarz ve politikalarının, özünde muhafazakar olmaktan öte her şey olduğunu görürüz. Bush Yönetimi sözünden caydı ve bir dizi temel uluslararası anlaşmaları tek taraflı reddetti: Küresel ısınmayla ilgili Kyoto Anlaşması, Rusya ile anti-balistik roket anlaşması, biyolojik ve kimyasal savaşla ilgili anlaşma. Bush Yönetimi, insanlığa karşı işlenen suçlar üzerinde yetkisi olacak olan uluslararası mahkemenin şekillenmesine karşı çıktı. Bush Yönetimi, GATT ve Dünya Ticaret Merkezi Örgütü'nün kurallarını çiğneyerek, rekabetçi olmayan kereste, tekstil, şeker, otomobil, çelik ve bir dizi diğer endüstriyi korumak için, vergi ve kota engelleri empoze etti. Bush rejimi ekonomik *status quo*'yu himaye etmez; onun politikaları, radikal bir patlamayı ve aşırı sağ-kanat politikalarına kaymayı temsil eder.

Özünde olduğu kadar tarzında da, (tek taraflı askeri genişleme biçiminde) zirvedeki Birleşik Devletler politika üreticileri, Afganistan'ın imhasını alenen savunur, her türlü Avrupa etkisini reddeder ve diğer ülkelere müdahaleyi açıkça kucaklar.

Levent Şahverdi Arşivi

Bush, silahlı güçleri yüzbinlerce Filistinli'yi katlederken, hapse atarken ve yerlerinden ederken, Şaron için "barış adamı" diyor. Birleşik Devletler federal polisi yüzlerce Müslüman'ın evlerine, ofislerine ve işlerine baskın düzenliyor ve 2 bine yakın Müslüman'ı belirsiz bir süre için kimseyle görüştürmüyor.

Bush Yönetimi'nin savaşlar ve Müslümanlar hakkındaki kayıtları, Le Pen ve Haider'ın retoriğinden çok daha sağ kanat'tır ve Berlusconi ve Aznar gibi geleneksel Avrupalı sağcıların politikalarını kesinlikle çok geride bırakır. Le Pen, Fransız endüstrilerini "küreselleşme"den korumak istediğinden sözediyor, Bush bir dizi bariyerler oluşturdu. Le Pen çoğunlukla Arap göçmenleri tehdit ediyor, Bush, yüzbinlerce Arap göçmeni hapse attırdı, taciz ettirdi ve Filistinliler'i yerinden eden İsrail'e, stratejik silahlar, diplomatik destek ve ekonomik yardım temin etti. Le Pen, dünyada Fransız emperyal güç projesini önerdi, Bush'un imparatorluk inşası, Le Pen'in imparatorluk hayalini birkaç kat geride bıraktı. Le Pen, suçu ve terörist aktiviteleri azaltmak için polis güçlerinin arttırılmasını önerdi. Bush, Vatanseverlik Yasası ve 27 milyar dolarlık bütçeyi geçen yıl çıkardı bile, ki bu yasa, Anayasayı çiğneyerek, askeri mahkemeler ve diğer polisiye önlemleri olanaklı kılmaktadır. Le Pen, Şaron'un anti-Filistin savaşını sözlerle destekliyor, Bush ise silah ve parayla.

Farkın en temel alanı, Bush'un sakındığı, Le Pen'in ise kullandığı anti-semitik retoriktir. Eğer, yorumcuların, politikacıların, medya ustalarının doğru bir şekilde inandığı gibi, Le Pen aşırı sağ'ı temsil ediyorsa, o zaman Bush Yönetimi de kesinlikle ultra-ultra-sağ'ı temsil etmektedir. Pratikte, Le Pen'in aşırı sağcılığını tanımlamakta kullanılan, savaş, ekonomi, politika, imparatorluk, Arap göçmenler, uluslararası anlaşmalar sorunlarında, Bush çok daha

Levent Şahverdi Arşivi

güç, doğrudan ve sonuçalma yanlısı bir uygulamacıdır. Dahası, Bush'un seçim desteği ve iktidara gelişi, Le Pen'in yaklaşımıyla paralelde veya onu da geçmektedir. Bush ilk başkan seçilmesi sırasında seçmen oylarının sadece yüzde 24'ünü aldı (oy kullananların yüzde 50'sinin yüzde 49'u), -halkın oyunun bir azınlığını- ve iktidarı ele geçirmek için Florida'da illegal prosedürlere başvurdu. Le Pen ve aşırı sağ yaklaşık olarak oyların yüzde 18'ini aldı ve iktidarı ele geçirmek için illegal yöntemlere başvurmadı.

"Ultra sağ'ın yükselişinin" önemi, seçimlerdeki çoğunluk desteğine değil, bir kez iktidara geldiklerinde uygulayacakları politikalara temellendirilmiş olmasıdır. İktidara geldiğinde, aşırı sağ kanat azınlığı olan Bush Yönetimi, dünya çapındaki politik gündemi belirlemek ve içerideki çoğunluğu güvence altına almak için, savaşlara ve terör korkusunun devasa manipülasyonuna başvurdu. Aynı önemde, Chirac, Aznar ve Berlusconi ve muhafazakarlaşan eski merkez solcu Blair, Jospin, Schoeder ve diğerleri gibi, geleneksel sağ kanat rejimleri, Washington'un aşırı sağ savaş politikalarıyla işbirliği yaptı veya güçsüz ve sonuçsuz muhalefet gösterisinde bulundu.

Sadece Birleşik Devletler, Avrupalı ve Japon iş çevrelerinin çelik üzerindeki çıkarlarını çiğneyen koruyucu önlemler aldıklarında, ambargo tehditleriyle cevap verdiler.

Avrupalı muhafazakar rejimler arasında, Washington'un aşırı sağ kanat emperyal gündemini Bush'un Körfez'deki gelecek savaş planlarını destekleyerek sadece İngitere'nin Tony Blair'i izledi.

Eğer Avrupa'daki aşırı sağ daha büyük bir öncelik kazanıyorsa, bu sadece ve temel olarak, iç sorunlar yüzünden değildir; Bush Yönetimi içinde bir rakip ve rol-model gördüğü içindir. "Aşırı sağın büyümesini" bir varsayım olarak andım, bir gerçek

Levent Şahverdi Arşivi

olarak değil, çünkü Le Pen'in oylarındaki kıyaslamalı seçim rakamları, aşırı sağın güçlü bir yükseliş tezini sürdüremez. 2002'deki başkanlık seçimlerinin ikinci raundundaki Le Pen'in oyu, yedi yıl önce de kendini tekrarlamıştı. Birinci raundda solun birleştirilmiş oyu (Troçkistler, Komünistler, Sol Sosyalistler ve Yeşiller), neredeyse Le Pen'inki kadardı.

Aşırı sağ için oyun önemi, onun iç matriksinde değil ama, Bush Yönetimi'nin uluslararası ve ulusal politikalarının taklidindedir. Bush ve Blair yönetimlerindeki saygıdeğer aşırı sağcılar, Le Pen'i ve Avrupa'daki aşırı sağı, retoriklerindeki aşırılıklar yüzünden, şiddetli bir şekilde eleştirir ve küresel bakış açısından varolan büyük benzerlikleri kasten gözardı ederler. Bush Yönetimi'nin, Müslüman gruplara saldırıları için halk desteği kazanmadaki başarısı ve onun anti-terörizm kampanyası, Avrupalı aşırı sağcı politikacıların hayal gücünü ele geçirdi.

Eşit önemde, Washington'un ekonomik tehditleri, tek taraflı duruşu ve ticaret korumacılığı, Avrupa egemenliğini ve genişlemesini tehdit etmektedir. Avrupa Sağı'nın (hem eski merkez solu ve hem de geleneksel muhafazakarlarının) Washington'un küresel kabadayılığına zayıf cevabı, aşırı sağcıların "Önce Fransa" politikaları için verimli bir alan temin ediyor; Washington'un uygulamasının aynadaki bir imajı. Eğer "sağa dönüş" daha ileri gitmiş ve Birleşik Devletler'deki en aşırı ifadesini bulmuşsa, buna rağmen durum, benzer bir sağa yöneliş Avrupalı seçim politikalarında bir devinim kazanmıştır. Eğer geleneksel "merkez sol"u ve geçmişin "merkez sağ" etiketlerini hesaba katmazsak, son on yıllar içindeki Avrupalı rejimlerin gerçek politikaları, neredeyse sürekli anti-emek, büyük iş çevreleri stratejisini ve pratiğini tarif eder. Sağa kayış, yine de, hız, yelpaze ve her ülkenin

Levent Şahverdi Arşivi

özelliklerine, özellikle de kitle hareketleri ve sendikalara göre değişir. Hiçbir Avrupa ülkesi, eski-Sosyal Demokratlar, Hıristiyan Demokratlar veya Muhafazakarlar veya diğer geleneksel partiler tarafından yönetilmiş olsun, olmasın işçi sınıfı için sosyal refahı arttırmış değildir. Tam tersine, bütün rejimler, işleri, işçilerin güvenliğini ve sendikal hakları koruyan yasaları zayıflattı; sosyal, sağlık ve eğitim yardımları, çeşitli derecelerde kesintiye uğradı. Fransa'nın muhtemel istisnasıyla -ki burada rejim küçük bir sorumluluk taşır- çalışma günleri azaltılmamış, tam tersine, güvenilmez ve düşük ücretli işlerin çoğalması, çeşitli işçilik ve uzun saatler çalışmayla sonuçlanmıştır. Avrupa rejimleri, Birleşik Devletler'in önderlik ettiği savaşlarda yeraldı ve onları destekledi; Irak'ın bombalanması ve işgali, Yugoslavya'nın bombalanmasında, Makedonya, Kosova, Arnavutluk ve Afganistan'daki kalıcı üslerde ve tüm Irak'ın hava sahasının kontrol edilmesinde. Sadece Irak'ın işgalinde oluşan çıkar çatışmasının sonucu olarak bir politik tavırdan söz edilebilir. Tabi İngiltere, İspanya, İtalya gibi ülkeler yine ABD'nin yanında saf tutmuştur. Söz konusu farklılaşma Almanya-Fransa eksenlidir.

Avrupalı rejimler, bankaları ve çokuluslu şirketlerince desteklenen "askeri-neoliberal" gündemi uyarladı ve birçok seferinde Birleşik Devletler ile rekabet ve/veya işbirliğiyle, Doğu Avrupa, Rusya, Ortadoğu ve Latin Amerika'da genişlemeyi finanse etti. Bütün büyük Avrupalı politik partilerin neoliberal-askeri gündem üzerinde birleşmeleri, seçim yanlısı sol içinde neredeyse tamamen bir politik vakum olduğu anlamına gelir; neoliberal politikaların, askeri yayılmacılığın ve büyük işlere ve bankalara verilen sübvansiyonların olumsuz etkilediği insanları temsil eden hiçbir parti yoktur. Avrupa'daki çokpartili sistem, Birleşik

Levent Şahverdi Arşivi

Devletler'deki tek parti-iki hizip sistemine dönüştürüldü.

Seçim partisi oybirliğinin ve halkın sıkıntı ve huzursuzluğunun bu kontekstinde, iki kutubun karşıt güçleri oluştu: Seçim yanlısı aşırı sağ ve parlamento dışı sol ortaya çıktı ve kitle desteği kazandı.

Aşırı sağ, neoliberal partilerin politikalarına "pasif muhalefet"ten seçim desteği kazandı. Onların desteğinin temeli, sosyal çürümeden ve neoliberal politikaların bir sonucu olan gençlik tarafından (özellikle göçmen gençlikten) işlenen suçlardan korkan yaşlı insanlardır. Onlar ayrıca, ithal malları ve büyük yatırımların rekabetinin tehdit ettiği küçük işverenler ve çiftçilerden de destek kazanır. Bu bağlamda aşırı sağ, yabancı üreticilerle ilgili olarak "korumacı" bir politika ve yerli tekeller için de "liberal politika"yı birleştirir. Aşırı sağcılar ayrıca, sömürge savaşlarının emektarlarına, Hıristiyan gelenekselcilere ve uzun dönemli ideolojik faşist taraftarlara, güya faşist olan sektlere ve hareketlere hitap eder. Ancak en etkili hitap, "milliyetçi duygular"a olandır; Avrupa Birliği'ni kontrol eden demokratik olmayan büyük iş çevrelerine karşı, Birleşik Devletler'in kültürel etkisine karşı ulusal egemenliği ve Birleşik Devletler politik hakimiyetinden daha büyük bir bağımsızlığı olumlayarak. Aşırı sağ, sendikalara (onları "komünistler" yönetir) hem ideolojik temelde ve hem de ekonomik temelde (ekonomik üretkenliği engellerler) düşmandırlar. Onlar işçilere, onları işten atan çokuluslu şirketlere hitap etmekten ziyade "işlerini yabancılardan korumakla" hitap ederek, katılmalarını isterler. Son olarak aşırı sağ, geleneksel sağcıları cezbetmek için, anti-göçmen ve anti-sol politikalarını birleştirerek, güçlü polis devleti isteğini desteklemek için, anti-terörist hattı dile getirir.

Anti-düzen retoriğin bu karışımı, ama düzen yanlısı liberal

Levent Şahverdi Arşivi

program, geleneksel "eski sağ"ın Tanrı'ya, ülkeye ve büyük yatırımlara başvurmasıyla üstüste biner. Aşırı sağın yakıcı retoriği, neoliberal politikalardan ortaya çıkan ve artmakta olan sınıf bölünmesini perdelerken, sağ/sol arasındaki politik, dini, ırksal kutuplaşma anlamını yükseltir.

Aşırı sağ seçimlerde ilerleme kaydetti ve kurumsal politika alanını seçti; sokaklarda ise önemli bir güç gösteremedi. Milyonlarca taraftarı, demografik nedenlerden ötürü ve politikaları kapitalist devlet aygıtını güçlendirmeye ve içteki liberal politikalara destek vermeye ve belki de hatta, iktidara geldiği zaman "küresel liberalizm"i izlemeye meyilli seçmenlerdir. Saldırılar partilere yapılır, polis veya orduya değil; şahıslaradır, özel mülkiyete ve ilişkilere değildir; liberal politikaların belli yanlarınadır; liberalizmin kendisine değil. Avrupalı olmayanlara "dışlayıcı" yaklaşım ve "daha büyük polis baskısı"nı ("kamu düzeni" veya sıfır toleranslı politikalar) açıkça kucaklayış, iktidardaki yeni ve eski sağ tarafından onaylanmış sınırlayıcı göçmen yasaları, Washington tarafından yönetilen anti-terörist kampanya ve "sıfır toleranslı" eski New York Valisi Rudolph Guiliani tarafından desteklenen sıkı polis güçleri üzerine çizilmiştir.

Aşırı sağın kurumsal-seçim yaklaşımı onlara belli bir "anayasal yasallık" vermiştir; onlar da, geleneksel neoliberal sağın kurallarıyla oynamaktadır; ve temel sorunlarda onlara programatik bir birleşme, sistem içinde çalışmak için bir neden vermiştir. "Kurumsal kutuplaşma" ve Avrupalı kapitalistlerin çıkarlarını (küçük, büyük sermaye, uluslararası vs.ve yerli üreticiler) kimin daha iyi temsil edeceği üzerine parti içi yoğun rekabet, aşırı sağ ve geleneksel sağın, parlamento dışı sol muhalefete olan ortak düşmanlığını gölgede bırakır.

Levent Şahverdi Arşivi

Sola Dönüş; Sokaklar Bizimdir

Eski sosyal demokratların ve eski komünistlerin, uluslararası sermayeye, emperyal savaşlara ve anti-emek yasalara destekte, liberal ve muhafazakar partiler ile birleşmesi, yüzbinlerce işçiyi, kamu çalışanlarını ve özellikle genç insanları "sokak politikası"na dönüş için provoke etti. Seattle'dan Ottawa, Melbourne, Cenevre ve Barselona'ya kadar onbinler, önce "küreselleşme"ye ve daha yakın zamanlarda kapitalizme karşı örgütlendi.

Gösteriler on milyonlarca insana ulaştı ve taraftarların, örgütleyicilerin ve uluslararası koordine gruplarının devasa network'lerinin hızla yayılmasına yol açtı. Latin Amerika Serbest Ticaret Anlaşması'na (ALCA) karşı bölgesel hareketler, boyut ve yoğunluk olarak büyüdü. Seçim arenası, büyük kurumsal blokajlar yüzünden bay-pass edildi; kitle medyasının burjuva partiler tekeli, oylama prosedürlerinde yeralan sınırlamalar. Rüşvet, yerleştirme ve seçilmiş temsili kurumların güçsüzlüğü, işçileri, köylüleri, işsizleri, muhalifleri ve sol muhalefeti, mücadelenin parlamento dışı, ki sorunları ortaya koymada ve değişiklikleri güvence altına almada daha etkin olduğunu ispat etmiştir, biçimlerine yönelmeye zorladı.

Seattle, Londra, Cenevre, Melbourne, Barcelona'daki devasa gösteriler, gençlerin yeni bir neslini politikleştirmede ve aktif hale getirmede, tüm "sol", "merkez sol"un seçim kampanyalarının biraraya getirilmiş etkisinden daha etkili olmuştur. Anti-küreselleşme, anti-sermaye platformlarının gösterileri, Yeni Emperyal Düzen'in ve uluslararası finans örgütlerinin (IMF, Dünya Bankası, vs.) haksızlıklarına dikkat çekmede, bütün ve tüm Kongre eleştirilerinden daha etkili olmuştur. Yabancı borçlar, özelleştirme, neoliberalizm üzerine büyük uluslararası forumlar-

Levent Şahverdi Arşivi

daki açık tartışmalar, Üçüncü Dünya'daki fakirler ve sömürülenler ile uluslararası dayanışmayı yaratmada, Birleşik Devletler Kongresi'nin koridorlarındaki sağır edici sessizlik ve Avrupalı Parlamentolar'daki yalnız eleştirmenlerden çok daha etkilidir.

IMF, çokuluslu şirketler, Dünya Ticaret Örgütü'ne karşı parlamento dışı hareketler onları savunmaya çekti: Toplantılarını yaptıkları her yer yüzbinlerce aktivist tarafından sarıldı, dikenli tellerle ve helikopter ve zırhlı araçların eşlik ettiği binlerce polis tarafından korundu.

Sınıf kutuplaşması, gençliği, işçileri, çiftçileri, çalışanları, profesyonelleri, finansa ve endüstriyel iktidar sınıflarına karşı çaresiz bırakır. Eski Sosyal Demokrat ve Komünist Partileri merkez sağ'a hareket ederken ve sağ kanat neoliberal gündemi kucaklarken, parlamento dışı hareketler, sol'un alanını işgal ediyor ve aşırı sağ ve yeni ve eski sağın neoliberal politikalarıyla yüzleşmek için ilerliyor.

1995-96'da Fransa'da devasa işçi hareketleri, sağ-kanat hükümetin mağlup edilmesine katıldı: Aynı kitle baskısı, neoliberal Jospin rejimini, -işverenleri desteklemek için- Air France'ı, savunma endüstrilerini, telekomünikasyonu özelleştirmeye başlamadan önce, haftalık 35 saat çalışmayı kabul etmeye zorlamada başarılı oldu.

Dünya Ticaret Örgütü'nü, Tanrının unuttuğu İran Körfezi'nin bir adasında toplanmaya zorlayan, uluslararası bankaları eleştiren Avrupalı Parlamentolar'ın diş geçiremeyen kararları değildi. O, daha büyük ve daha militan bir "Cenevre"nin tehdidiydi.

Sağ-kanat seçim rejimleriyle -eski "merkez sol" kadar geleneksel sağı da kapsayarak- parlamento dışı sol arasındaki kutuplaşma ifadesini, Latin Amerika'da olduğu kadar Üçüncü Dünya

Levent Şahverdi Arşivi

ve Asya'da bulur. Üçüncü Dünya'daki Avrupa-ABD "sağa kayışı" -Washington'daki aşırı sağın iktidara yükselişi ve onun Avrupa tarafından kabullenilmesi- sol-sağ kutuplaşmasını derinleştirdi ve radikalleştirdi.

Latin Amerika'da Derinleşen Kutuplaşma

Latin Amerika'da aşırı sağa kayışın birçok göstergesi vardır. Meksika'da Fox rejimi, tüm eski dış politika uygulamalarını bir tarafa bıraktı ve Birleşik Devletler müdahaleci pozisyonlarını, Meksika ekonomisini devasa bir maquiladora'ya döndüren Plan Pueblo-Panama önerisini açıkça kucakladı ve Dışişleri Bakanı Jorge Castaneda bağımsız bir dış politikanın her bahanesini terketmiş olmasına rağmen, Küba ile neredeyse ilişkileri bozma noktasına getirdi. İç politikada, Fox rejimi kazançlı petrol endüstrisinin tedrici özelleştirilmesini ve halkın tükettiği temel kalemlere vergi konmasını destekledi. Fox rejimi, aşırı sağa kayışın içerik ve biçim olarak çok net bir örneğidir: Birleşik Devletler'in tek taraflı imparatorluk inşası projesine tam bir boyun eğme, Birleşik Devletler'in ekonominin tüm stratejik kaynakları üzerindeki kontrolünün sınırsız kabulu ve Birleşik Devletler destekli "serbest ticaret" anlaşmalarının eleştirisiz kucaklanması.

Fox rejimi daha da sağa kayarken, halkın muhalefetinin seviyesi yükseldi. Meksika'nın her yerinde, büyük-küçük sendikaların, köylü ve Kızılderili örgütlerinin katılımıyla yapılan devasa 1 Mayıs yürüyüşleri, Fox'un Küba'ya karşı düşmanlığını ve Bush Yönetimi'ne korkakça hizmetkarlığını kabul etmedi. Merkez sol'un (PRD) ve sağın (PRI) kongre muhalefeti Fox'u eleştiriyor ve politikalarını değiştirmeye çalışıyor. Ancak, Fox'un gündeminin mağlubiyeti, Kongre koridorlarının dışındaki Meksikalı kitle-

Levent Şahverdi Arşivi

lerden gelmek zorundadır; sokaklardaki 1 Mayıs gösterilerinden.

Venezüella, yakın tarihindeki en büyük sosyo-politik kutuplaşmanın deneyimini yaşadı. Bush Yönetimi ve tüm burjuva tarafından yönlendirilen, finanse edilen ve desteklenen emperyalizm yanlısı sağ, kent kitleleri, kırsal fakirler ve ordunun bir kısmı tarafından mağlup edilen başarısız askeri bir darbeyi destekledi. Kurumsal güçlerin bölünmüş olmasına rağmen: Birleşik Devletler burjuva darbesine taraf olan azınlık, liberal demokrasinin geri gelmesinde başarılı olan halk kitlelerini destekleyen bir çoğunluk.

Washington'daki aşırı sağ ifadesini, Venezüella'daki aşırı sağ'da buldu. Bu, 2002 Nisanı'ndaki başarısız darbede çok açıktı. Darbenin başı, iş çevrelerinin lideri Carmona'nın ilk önlemi, Washington'un gündemi ile tamamen aynı çizgideydi: Küba'ya gönderilen petrolün kesilmesi, OPEC'in tüm petrol kotalarının reddi, Bush'un dış politikasının kucaklanması, seçilmiş kurumların dağıtılması. Aşırı sağ'ın Venezüella'da iktidara gelmesi, özel olarak ve tamamen Washington'un emrine amade, kamu kurumlarındaki Bolivar hareketi temsilcilerinin (Başkan Chavez'in Başkanlığının taraftarları) tamamen temizlenmesine hazırlanmış otoriter kukla bir rejimin biçimini aldı.

Darbeye muhalefet, ilk başta, seçilmiş temsilciler, Kongre veya Silahlı Kuvvetler'den gelmedi. Muhalefet, Chavez'in iktidarını yeniden kurmak için, Karakas ve diğer büyük şehir sokaklarını ele geçiren yüzbinlerce fakir, örgütlü ve örgütsüz insandan geldi. Halkın bu gösterisi, darbeyi reddetmeleri için "sadık" askeri grupları cesaretlendirdi ve sonuç olarak, bocalamakta olan generallerin "sadık" askerlerle taraf tutmasına neden oldu. Askeri darbe taraftarlarının bazı politik akrobasilere girişmelerine

Levent Şahverdi Arşivi

rağmen, darbenin başarısız olacağını gördükleri için, onlar da demokratik restorasyona katıldılar, dahası, kendi şartlarını, tekrar başa gelen Chavez'e empoze etmeyi tercih ettiler.

Askerin hakim rolünü hesaba katan medyanın dediklerine rağmen, Chavez rejiminin ve demokrasinin restorasyonunda gerçek dönüm noktası, Karakas'ı yeniden işgal eden ve Başkanlık sarayını basmakla tehdit eden yüzbinlerce insandı. Ordunun büyük bir kısmı, darbe yapanlarla yan tutarak sonucu belli olmayan kanlı bir iç savaşı provoke etmek veya yönetimin dizginlerini ele geçirmelerini ve politik süreci radikalleştirmelerini önlemek için, kitlelere müdahale etmek gibi bir seçimle karşılaştı. Ordu, Chavez ve liberal demokrasiyi restore etmek kadar, daha ileri halkçı radikalleşmeyi önlemek için müdahale etti.

Chavez'in, milliyetçi karma bir dış ve neoliberal bir iç politikayı temsil ettiği Venezüella'daki kutuplaşmanın karmaşıklığı, Washington'a tamamen boyun eğmiş yerli burjuvazi ve rüşvetçi sendika patronlarıyla yüzleşen, gerçek bir sınıf kutuplaşmasıyla üstüste gelmiştir. Eskiden beri süregelen imtiyazlar, ırkçılık, çürüme ve yukarı sınıflar tarafından yapılan yağma, yüzde 60'ının işsizlik ve düşük ücretli işlerden inleyen ve yüzde 80'inin yoksullukta yaşadığı fakir ve aşağıya doğru hareketli orta sınıfın kızgın kitleleriyle karşılaşıyor.

Miami'deki dairelerin sakinleri ve Wall Street spekülatörleri, Karakas'a tepeden bakan gecekondularda yaşayan fakirlerle karşı karşıya. Chavez, kendisini destekleyen fakir kitlelerin temel taleplerini karşılamadı ve onları örgütlemedi. Ancak o, Afrika kökenli olmanın ırksal gururuyla kafalarını yıkayarak, onların zengin ve güçlülere karşı olan düşmanlığını politize etti ve bir biçim verdi. Halkın katılımı ve bağımsızlık Washington'ı ve

Levent Şahverdi Arşivi

onun yönetici sınıflarını öfkelendirdi ve ikinci bir darbenin alanını hazırlamak için onları cesaretlendirdi.

Birleşik Devletler'de aşırı sağ'ın iktidara gelişi, darbe yapanlar ve ekonominin yabancılarca devamlı yağmalanmasını sürdürmeye yönelik daha büyük baskılar için açık desteğine yeşil ışık anlamına gelir.

Kolombiya, aşırı sağ'ın seçim politikalarındaki ani yükselişinin üçüncü örneğidir. Başkan Uribe, Washington'un sesidir: Halk isyanlarına karşı topyekün bir savaş. Bu arada, Bush Yönetimi, spesifik olarak, köylü temelli gerillalara karşı yönlendirilmiş, yeni, ilave, çok yıllı, multi-milyon dolarlık askeri yardım programı hazırlamaktadır. Kolombiya'da, Washington destekli Pastrana rejimi barış görüşmelerini keserek, gerillalara karşı, çatışmanın yükselmesiyle ve savaşçı olmayan sivillerin askeri ve para-militer güçler tarafından öldürülmesiyle sonuçlanan başarısız askeri saldırılar düzenledi.

Plan Kolombiya, Clinton'ın Kolombiya'daki halk ayaklanmalarının ilerlemesini durdurmak için başlangıç askeri yardım paketi, Bush Yönetimi tarafından, Plan Andina, Ekvador ve Peru'nun askerileşmesi ile genişletildi: San Salvador, Manta (Ekvador) ve Kuzey Merkezi Peru'daki yeni askeri üsler ve Birleşik Devletler askeri personelinin, Özel Kuvvetlerinin ve kontratlı paralı askerlerin doğrudan müdahalesi.

Kolombiya politikasının Birleşik Devletler'ce militarizasyonu, oligarşi ve ordu ile gerillalar ve köylülük arasında, iç savaş oranlarında bir kutuplaşmayı körükledi. Politika tamamen parlamento alanı dışındadır: Durum, askeri yüksek komutanlığın, parlamento dışı halk ayaklanmaları ile karşılaşmasıdır.

Arjantin'deki politika, aşırı sosyal ve politik kutuplaşmayı

Levent Şahverdi Arşivi

özetlemektedir: Seçilmemiş (Başkan Duhalde seçmenler tarafından seçilmedi) "seçim rejimi" ile ana sloganları "Que se vayan todos" ('Bütün politikacılar gitmeli') olan büyük çoğunluktaki seçmenler arasında. 19-20 Aralık 2001'deki ayaklanmalar, kızgınlığın, düşmanlığın ve politik sınıfın ve partilerin, bölgesel, belediye ve kongre liderlerinin ve özellikle de, Casa Rosada'yı (Başkanlık Sarayı), yüzbinlerce eski orta sınıf ve işsiz gösterileri önlemek için, Başkan'ın reddinin kendiliğinden bir dışavurumuydu.

Sosyal kutuplaşma daha keskin olamazdı: Bankalar -çoğunlukla yabancı sahipli- hükümetin orta sınıftan el koyduğu tasarruflarla desteklendi -45 milyar dolardan fazla- bu arada elit sınıfa ait 30-40 milyar dolar, banka hesaplarına elkonulmasından önce ülkeden kaçırıldı. Finans sınıfı (her yıl yüzde 30 yıllık getirisiyle), fonlar evlerdeki bürolara kaydırıldığı için Duhalde rejiminin kendi seçimiyle ve IMF ve Dünya Bankası'nın desteklediği, bankaların ödemeyeceğini iddia ettiği mudilere geri ödeme olarak, yüzde 2 faiz oranıyla on yıllık tahvil çıkarmasını önerdi.

Bu sosyo-politik kutuplaşma, paralel politik kurumların ortaya çıkmasıyla ifade edilir: Fakirleşmiş orta sınıfı, emeklileri, kamu çalışanlarını, işçileri, işsizleri ve diğerlerini kapsayan mahalle "halk toplantıları." Bu halk toplantıları, büyümekte olan politikleşmeyi ve Arjantin'in çoğunluğunun katılımını yansıtmaktadır ve yasallığını ve temsiliyetini tamamen kaybetmiş resmi kurumlara karşı çıkmaktadır.

Arjantin'in büyük çoğunluğunu politik elitten ve yönetim sınıfından ayıran mesafe, cumhuriyet tarihinde daha önce hiç görülmediği kadar genişledi ve derinleşti. Bir tarafta, yabancı bankaların, yerel finansiyerlerin ve yurt dışında 150 milyar dolardan fazla parası bulunun ve Arjantin'in tüm tasarruflarına el

Levent Şahverdi Arşivi

koymuş güçlü "ekonomik gruplar"ın yarattığı bir yönetici sınıf ve diğer tarafta hiç tasarrufu olmayan, yüzde 30'unun işsiz, yüzde 50'sinin yoksulluk sınırının altında olduğu, geciktirilmiş ve devalüe edilmiş aylık 50 dolar emekli maaşıyla hayatta kalmayı başaramayan emeklilerin ve aylardır maaşlarını alamayan (ve aldıkları zaman sadece "eyalet parası" olan ve sadece eyalette geçen parayla alan) eyaletlerdeki yüzbinlerce kamu çalışanının olduğu (sağlık emekçileri, öğretmenler, devlet memurları, belediye işçileri vs.) büyük bir Arjantin kitlesi.

Kitle fakirleşmesi ve beş yıllık krizin bu kontekstinde (2001-2002'de endüstri yüzde 20 geriledi), Avrupa Birliği tarafından desteklenen IMF, Dünya Bankası ve Bush Yönetimi, yeni kredi şartları olarak, daha fazla bütçe kesintileri, eyalet açıklarının ve parasının eliminasyonunu ve daha fazla işten çıkarmaları talep ediyor. Sosyal kutuplaşma ve rejimin izolasyonu gözönüne alındığında, Washington'un taleplerine itaat etmek, baskıcı bir rejim olmaksızın, imkansızdır; ya tamamen askeri bir diktatörlük ya da diktatoriyal bir gücü bulundurmak isteyen bir Başkanlık rejimi. Bush Yönetimi ve IMF, yabancı borç sorumluluklarını yerine getirmek ve yabancı bankaları Arjantinli mudilere olan finansal sorumluluklarından kurtarmak için, Arjantinliler'in büyük bir çoğunluğunu yoksulluk sınırının altına düşürecek ekonomik politikaları uygulamaya "istekli" bir başkanı açıkça talep etmektedir.

Seçimin, kolektif/ulusal hayatta kalma veya emperyalistlerin kandırması yoksulluk/dağılma olduğu kontekste, halk çoğunluğu, solcu içsel çatışmalar ve protestoların dağılmasıyla parçalanmıştır: Sosyo-politik kutuplaşmalar, devlet gücü için mücadele etme kapasitesine sahip birleşik ve örgütlü bir liderliğe henüz

Levent Şahverdi Arşivi

yol açmış değildir. Ne de darbe hevesli sağın, bir darbeyi sürdürmek için minimum sosyal tabanı vardır.

Birleşik Devletler'deki ve Avrupa'nın yönetimindeki partilerin sağa ve aşırı sağa kayışlarının Latin Amerika'da güçlü bir etkisi olmuştu.

Birinci olarak, Birleşik Devletler ve Avrupa'daki sağ-kanada kayış, ekonomilerin yağmalanmasına, derinleşen bir ekonomik krizin provoke edilmesine yol açtı.

İkinci olarak, tasarruf sahiplerinin ve vergi ödeyenlerin pahasına, serveti yoğunlaştırarak ve devasa multi-milyar dolarlık bankacılık sahtekarlığını cesaretlendirerek, sosyo-politik kutuplaşmayı derinleştirdi.

Üçüncü olarak, Avrupa-ABD sağ'ı, hemen hemen yoksulluk sınırında bir nüfus ve iyileşmenin altını oyan ve daha büyük servetlerin yukarıya ve dışarıya doğru transferini olanaklı kılan yeni talepler aracılığıyla baskı altında tutulan bir ekonomiyle, yağmacılığı daha da ileriye götürmeye çalışmaktadır. Ve dördüncü olarak, yandaş rejimlerin tamamen izolasyonunu ve yeni önlemlerin tamamen reddini gözönüne alarak Washington, askeri müdahaleleri ve otoriter ve diktatörlük rejimlerini -sivil seçim görüntüsüyle veya onsuz- açıkça kucaklamaya yöneliyor.

Washington'daki aşırı sağ'ın yükselişini, Latin Amerika'daki aşırı ekonomik önlemler ve sosyo-politik kutuplaşmalar kadar hiç bir şey açıklayamaz.

Tüm Latin Amerika boyunca politik sınıf, yaşam standartlarının çökmesini, orta sınıfın fakirleşmesini ve büyümekte olan işsizliği ve düşük ücretli çalışmayı -şimdi emek gücünün yüzde 50-80'ini temsil etmektedir- önlemekte başarılı olamadı. Tam tersine sağ (eskinin "merkez sol" partileri), kamu hizmetlerini

Levent Şahverdi Arşivi

ortadan kaldıran, borç sorumluluklarını yerine getiren ve kazançlı kamu yatırımlarını özelleştiren baskıcı yasaları onaylayarak bu sürecin suç ortağı olmuşlardır. Solun seçim partileri, büyüyen sol güçler ve Avrupa-ABD bankerlerinin ve IMF, Dünya Bankası ve IDF görevlileri tarafından bir yana bırakılmış, güçsüz eleştirilerden başka bir şey üretememişlerdir. Birçok durumda sol partiler, emperyal gücü barındırabilmek için yelpaze içinde merkeze hatta sağ'a kaymışlardır. Sonuç şudur; Latin Amerika'daki sosyo-politik kutuplaşma, parlamento dışı hareketler ve ABD-Avrupa emperyalizmiyle bağlantılı ülke içi politik elit ve yönetici sınıfları arasındadır.

Brezilya iyi bir örnektir. 1990'lı yıllarda, Cardoso'nun Brezilya Sosyal Demokrat Partisi sağa kaydı, neoliberal politikaları kucakladı ve kendisini, aşırı sağ, toprak ağalarının partisi (PFL) ve sağ-kanat (PMDB) ile ittifaka soktu, Wall Street'i kucakladı ve Washington'dan destek gördü. 2002 seçimlerinde, İşçi Partisi merkez sol'dan sağa kaydı, neoliberal gündemi benimsedi, Topraksız İşçiler Hareketi'ne saldırdı, Washington için desteğini dile getirdi ve kendisini aşırı sağ Liberal Parti ile ittifaka soktu.

Geriye, halkçı çıkarları ve talepleri ifade etmek için sadece Topraksız İşçiler Hareketi (MST) kaldı.

Seçim sandığı değil "sokak"tır; kokuşmuş, güçsüz ve suç ortağı resmi politik kurumlara karşı demokratik temsilin otantik biçimlerini yaratmaya doğru giden yol. Sadece kitle sosyal hareketleri, halkı fakirleştiren ve ekonomiyi soyan emperyal kurumların suç ortağı Başkanları devirmede başarılı olmuştur.

Kitle hareketleri tarafından devrilen Başkanların listesi uzundur ve uzamaktadır: Arjantin'de bir ay içinde dört başkan, Ekvador'da iki başkan, Venezüella, Brezilya ve Bolivya'da birer ta-

Levent Şahverdi Arşivi

ne. Kitle hareketlerinin sosyal gücü, Brezilya'da topraksız 300 bin aileyi çifliklere yerleştirdi, Bolivya'da binlerce koka çiftçisinin ekmek-parasını savundu, Venezüella'da Birleşik Devletler yönetimindeki darbeyi mağlup etti ve demokrasiyi restore etti.

Solcu kitle sosyo-politik hareketlerin gücü, dürüstlüğü ve etkisi ile, solcu seçim partilerinin güçsüzlüğü, oportünizmi ve marjinalliği arasında çarpıcı bir tezat vardır. Birleşik Devletler ve Avrupa'daki sağ-kanat aşırılığı, merkez sol'un seçim opsiyonunu zayıflattı, sendikalar, eski orta sınıf arasındaki temellerinin altını oydu ve diktatoriyal reaksiyon ve devrim arasındaki klasik yüzleşme için sahneyi hazırladı.

Ortadoğu Kutuplaşması

Birleşik Devletler'deki Aşırı Sağ'a kayış, dünyanın her tarafında aşırı sağı cesaretlendirdi ve destekledi. Birleşik Devletler'in, İsrail'in Filistin'i işgali ve yokolmasını desteklemesinden, Pakistan'daki askeri diktatörlüğünü pekiştirmek için Washington'un General Müşerref ile ittifakına, Hindistan'daki aşırı serbest piyasacı BJP anti-Müslüman Hindu rejimiyle yakın bağlarına kadar, sayısız örnekler vardır. Orta Asya'da, eski Sovyet Cumhuriyetleri'nin liderleri, gerçekte Birleşik Devletler'e boyun eğen yandaş ülkeler olarak ABD askeri üsleri için kapıları açtı. Hindistan'da, Washington'un anti-terörist kampanyası ile aynı hatta olan BJP rejimi, Gujarat'ta, binlercesini öldüren ve sakat bırakan ve 150 bin kişiyi yerlerinden eden katliamlar örgütleyen Hindu faşistleriyle ittifaka girdi. Pakistan'da, General Müşerref, yönetimini genişleten hileli referandumlar örgütlerken (oyların yüzde 98'ini aldı; Batı emperyal basını tarafından ironi ve eleştiri olmaksızın rapor edildi), Birleşik Devletler Özel Kuvvetleri'nin Pakistan'da-

Levent Şahverdi Arşivi

ki kabile kültürünün etkisi altındaki topluluklara müdahale etmesine ve saldırmasına izin verdi. Filipinler'de, Macapagal-Arroyo rejimi, tüm anayasal sınırlamaları çiğnedi ve Birleşik Devletler'in askeri üslerini tekrar kurmasına ve ayrılıkçı Müslümanlara karşı askeri saldırılara Birleşik Devletler askeri üs görevlilerinin doğrudan katılmasına izin verdi. Orta Asya/Pakistan, Hindistan ve Filipinler'deki aşırı sağa kayış (bu alanların artan yeniden sömürgeleştirilmeleri, emperyal askeri girişler ve azınlıklara ve muhaliflere karşı uygulanan sert baskılarla ölçüldüğü gibi), Birleşik Devletler'deki aşırı sağ'ın iktidara yükselmesi ve emperyal hakimiyetin hizmetinde yerel güçlerin pekiştirilmesindeki karşılıklı çıkarlarıyla doğrudan bağlantılıdır.

Levent Şahverdi Arşivi

Levent Şahverdi Arşivi

KOLOMBİYA, VENEZÜELLA, DARBELER, GERİ ÇEKİLMELER VE RADİKALLEŞME

Dünya çapındaki Birleşik Devletler askeri-politik saldırısı, Latin Amerika'daki bir çok durumda açıkça ortadadır. Birleşik Devletler saldırısı, çürümekte olan yandaş rejimleri desteklemeyi, bağımsız rejimleri istikrarsızlaştırmayı, merkez solu sağa kaydırmayı ve ABD imparatorluğuna ve onun yandaşlarına karşı mücadele eden ve hızla yayılan halk hareketlerini yoketmeyi veya izole etmeyi amaçlıyor.

Askeri-Politik Saldırı: Farklı Yaklaşımlar, Tek Amaç

Latin Amerika'daki Birleşik Devletler askeri-politik saldırısının en göze çarpan yanı, yandaş rejimler kurmak veya sağlamlaştırmak ve imparatorluk hakimiyetine muhalefet eden halkçı sosyo-politik hareketleri mağlup etmek için kullandığı farklı taktiklerdir.

Yüksek yoğunluklu ABD müdahalesinin odağı Kolombiya ve Venezuella'dır. Her iki ülkede de Washington'ın, jeopolitik hesapları kadar, politik, ekonomik ve ideolojik çıkarlarının karış-

Levent Şahverdi Arşivi

tığı yüksek hesapları vardır. Her iki ülke, Brezilya kadar, hem Karayipler ve hem de Andean ülkeleriyle yüzleşmektedir. Kolombiya'da devrimci bir rejimin ortaya çıkması veya Venezuella'daki milliyetçi bir rejimin stabil hale gelmesi, kendilerine komşu bölgelerde aynı yapısal değişiklikleri teşvik edebilir ve yandaş rejimleri aracılığıyla ABD kontrolünün altını oyabilir. Dahası, önemli politik değişmeler, Birleşik Devletler'in petrol üretimi ve arzı üzerindeki, sadece Venezuella ve Kolombiya'daki değil, özelleştirme sürecine karşı bir direnişin inşa edilebileceği Meksika ve Ekvador'daki kontolünü de etkileyebilir.

Jeopolitik olarak, Kolombiya ve Venezuella'daki sosyo-politik değişim, Washington'ın tam bir kabusu olan devrimci Küba ile bir entegrasyon paktına yol açabilir. Tehlikede olan, Washington'ın kırk yıllık Küba ambargosu ve Latin Amerika'nın emperyal kontrolünün önde gelen yeni enstrümanının kaderidir; ABD destekli Latin Amerika Serbest Ticaret Bölgesi.

Washington, iki ülkenin her birinde farklı stratejiler uyarladı. Kolombiya'daki halk isyanını mağlup etmek için, tam bir savaş stratejisini kucakladı. Venezuella'da, ise askeri bir darbeyle zirveye ulaşması planlanan, sivil politik-ekonomik istikrarsızlık stratejisinin birleşmesinin peşindedir.

İmparatorluğun uydu inşa projesine karşı en güçlü ve örgütlü mücadele Kolombiya'dadır. Sivil-askeri rejime karşı halk muhalefeti, hükümet kredilerinin kesilmesiyle, ucuz Birleşik Devletler gıda ithalatlarıyla ve ihraç metalarının düşük fiyatlarıyla önyargalı kılınmış, çok sektörlü güçlü tarımsal harekette (çiftçileri, köylüleri ve kırsal işçileri kapsayan) görülür. Muhalefet, özellikle petrol, kamu çalışanları, tarımsal ve endüstri sendikalarındaki militan sendikal mücadeleleri kapsar. Ancak en önem-

Levent Şahverdi Arşivi

li muhalefet, yakın zamanların Latin Amerikan tarihindeki en güçlü ve iyi örgütlenmiş gerilla hareketinde kendisini gösterir; FARC ve daha küçük Ulusal Kurtuluş Ordusu (ELN), 20 binden fazla savaşçıyı kapsamaktadır. Kontra-isyan uzmanlarının ana hedefi, gerillalara sempatisi olan yüzbinlerce köylüyü, güç zoruyla kırsal alandan kovmak ve şehir gecekondularının ilerici sakinlerini, öğrenci militanları, insan hakları çalışanlarını ve sendika liderlerini öldürmek için, paramiliter ölüm timlerini yönlendirmektir. Paramiliter güçlerin şiddeti, gerillaları doğal kitle temelinden ve yiyecek kaynaklarından izole etmeye ve Silahlı Kuvvetlerin gerillalara karşı doğrudan savaşımına izin vermek için yeni elemanlar edinmeye yönlendirilir.

Askeri şiddetin yelpaze ve derinliği -1960'dan beri 40 bin sivil öldürüldü- gerillaların çalışan ve köylü nüfus içindeki derin kök salmışlığının derecesini gösterir. Gerillalar, ülkenin kırsal belediyelerinin yarısını ya kontrol eder ya da etkindirler ve askeri kökünü kurutma kampanyalarına rağmen, hiç bir önemli mağlubiyet görmemişlerdir. Tam tersine, gerillalar, başkent Bogota'dan elli milden daha az bir mesafede aktiftirler, ana otoyolları kontrol ederler ve kırsal alanın büyük bir kısmına hakimdirler. Pozisyonel savaştan ziyade, mobil savaşa endekslenmiş olan isyancılar, ülkenin birkaç bölgesinde, etkin olarak, ikili bir iktidar sistemi kurdular. Dahası, isyancılar bölgeyi tanımanın, yerli halka yakın olmanın ve Birleşik Devletler destekli çoğunlukla muvazzaflardan oluşan ordunun teknolojik ve sayısal üstünlüğünü bertaraf eden stratejikli üstün liderliğe sahip olmanın avantajlarına sahiptirler.

Birleşik Devletler ordularının ve görevlilerinin devasa aşılaması, rejimi desteklemeye, 2 yıl süren kriz, sivil huzursuzluk ve

Levent Şahverdi Arşivi

gerilla saldırıları karşısında kötüleşmesini veya çökmesini önlemeye yöneliktir.

Kolombiya Planı

Kolombiya Planı, Orta Amerika'da yeni oluşan çelişkiler ve Kolombiya ile olan bağlantısı ile ilişki içinde tarihsel yerine oturtulmalıdır. Kolombiya Planı, geçmiş Amerikan bağlarının sürdürülmesine yönelik "yeni" bir plandır. 1960'ların ilk dönemlerinde Kennedy başkanlığında Washington, "iç düşmanlara" saldırı amacıyla özel kuvvetler oluşturarak kendi karşı-ayaklanma programını uygulamaya geçirdi. Hedefler ise, Marquetalia'daki savunma topluluklarıydı. Sonuçta Pentagon, Kolombiya'da isyana karşı bölgede hazır bulunmaya devam etti. Bunun içindir ki, Kolombiya Planı Başkan Clinton'un, Kennedy'nin iç savaş stratejisini genişletme ve derinleştirmesidir. İç savaş doktrininin önceki versiyonu ve onun güncel reenkarnasyonu arasındaki fark, ABD müdahalesi için (ABD çevrelemesinin ve müdahalesinin bölgesel içeriğindeki faaliyet alanı ve derecesi bakımından) sunulan ideolojik mazeretlerdedir. Kennedy'nin karşı ayaklanma programının temelini uluslararası komünizm oluşturuyordu. Bugün ise bahane uyuşturucu ticareti olmuştur. Her iki örnekte de, tarihi-sosyolojik temelin topyekün inkarı vardır. Clinton'un Kolombiya Planı ile Kennedy'nin karşı isyan programı arasındaki ikinci temel fark, müdahalenin faaliyet alanı ve derecesidir. Kolombiya Planı, büyük ölçekli modern silah donanımlarını da kapsayan uzun vadeli ve milyar dolarlık bir programdır. Kennedy'nin karşı ayaklanma gündemi ise çok daha küçüktür. Askeri operasyonların derecesindeki fark herhangi bir politik ya da stratejik farklılıktan kaynaklanmaz; neden Kolombiya ve dünya-

Levent Şahverdi Arşivi

daki farklı politik içeriklerdedir. 1960'larda gerillalar küçük ve izole bir grupken bugün ulusal düzeyde operasyonlar yapabilen heybetli bir ordu konumundadır. Kennedy askeri anlamda Hindiçini'ne yoğunlaşmışken, bugün Washington nispeten daha serbesttir. Kolombiya Planı bunun için yeni küresel gerçeklere uyum konusunda benzer stratejik amaçlara yönelen Amerikan askeri politikalarının bir artışı ve devamıdır.

Kolombiya Planı'nın tartışılmasında hesaba katılması gereken diğer tarihsel neden; Orta Amerika'daki ABD müdahalesi olarak adlandırılan bölgesel çelişkilerdeki yeni oluşan büyümedir. Kolombiya Planı daha sonra "Uyumlu Barış" denilen Orta Amerika'daki Washington hegemonyasının başarılı yeni bulgularından etkilenmiştir. Washington, Andean ülkesinde, Kolombiya Planı aracılığıyla Orta Amerika'nın barış formülüne yönelik uyguladığı terörü tekrarlayabileceğine inanır. Jeopolitiksel ilgiler ve Kolombiya Planı'na yol gösteren kaygılar olarak ne varsa, Amerika'nın bölgeye asker yığmasındaki artışın sonuçlarının ve Washington'un "Kolombiya Sorununa" yanlış teşhisinin bir sonucudur. Bu deneme, Washington'un Kolombiya'daki askeri politikasını sürdürürken uğrayabileceği bazı öngörülmemiş ters sonuçların tartışmasıyla sonlanacaktır.

Kolombiya Planı ve Radikal Üçgen

Kolombiya Planı'nın eleştirileri onu, Kolombiya'daki gerilla kuvvetlerini askeri anlamda elimine etmeye ve onlara destek veren kırlardaki köylü topluluklarını baskı altında tutmaya yönelik Amerika'nın yaratıp geliştirdiği politikalar olarak tanımlar. Amerikan politik uzmanları da, Kolombiya Planı'nı gerillaların nüfuzu veya kontrolü altındaki bölgelerde yerleşik üretim kaynakla-

Levent Şahverdi Arşivi

rına saldırarak uyuşturucu üretim ve ticaretini yok etmeye yönelik ABD'nin yazdığı ve teşvik ettiği bir politika olarak tanımlar. Gerillalar koka üretim bölgeleriyle beraber katledilirken Washington'un askeri yardımlarını ve danışmanlarını "Narco Gerillalar" diye tanımladıkları kesimi yok etmek için programladığı konusundaki tartışmalar sürer. Son zamanlarda özellikle iki gerilla hareketinin -Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri (FARC) ve Ulusal Özgürlük Ordusu (ELN)- askeri ve politik başarılarıyla, Washington artık savaşın gerilla ayaklanmasına karşı yürütüldüğü gerçeğini kabul etmek zorunda kalmıştır. Kolombiya'ya ekonomide riske edilen miktar, Washington ve Bogota'daki oligarşik hükümdarlık için önemliyse de daha büyük ve daha önemli sorun, hızlı ve etkili büyümedir. Kolombiya'daki Amerikan askeri ilgisi jeopolitiktir. Washington'daki stratejistler, bölgenin içindeki ve dışındaki Amerikan emperyal gücüne muhalefet ederek etki yaratan başlıca kilit jeopolitik sorunlarla ilgilidirler.

Kolombiya'nın isyan sorunu, Panama kanal yöresinde ve Güney Amerika'nın kuzey bölümünde, Amerikan hegemonyasıyla mücadele eden ve onu ılımlılaştıran süreçteki bir jeopolitik matriksin bir parçasıdır. İkinci olarak; petrol üretimi, tedariği ve fiyatları bölgenin içinde ve dışındaki (OPEC, Meksika vs.) mücadelelerle bağlıdır. Üçüncü olarak; imparatorlukla uyuşmazlığın özü Kolombiya, Venezuella ve Ekvator'da (Radikal Üçgen'de) bulunur ama bitişiğindeki kilit ülkelerde özellikle Brezilya ve Peru'da büyük bir solcu-ulusalcı hoşnutsuzluk mevcuttur. Dördüncü olarak; Radikal Üçgen ülkelerindeki başarılı direniş örnekleri daha da güneydeki ülkelerde yankılanıyor bile: Paraguay ve Bolivya'da, Ekvator'un dağlık bölgelerindeki başarılı köylü-yerli siyasal mücadeleleri, Venezuella Başkanı Hugo Chavez'in

Levent Şahverdi Arşivi

"Bolivarcı özellikleri", ve Arjantin'deki hep güncel halkçı ulusal bilinç. Beşinci olarak; özelikle başkan Chavez'in petrol diplomasisi ve bağımsız politikasıyla Radikal Üçgen'in direnme gücü, Amerika'nın Küba devrimini izole etmeye yönelik stratejisini parçalamış ve Küba'yı bölgesel ekonomiye entegre etmiştir. Bunun dışında Başkan Chavez'in uygun petrol pazarlıkları Washington'un Karaip denizini kendi iç gölü haline dönüştürme çabalarına direnen Karaip ve Orta Amerika rejimlerinin tasarısına güç vermiştir. Gerillalar ve halkçı hareketler bölgede ABD üstünlüğüne karşı ciddi bir politik ve sosyal mücadele sürdürdüğü sırada Venezuella, OPEC'teki önderliği ve belirli bir düzeni olmayan dış politikaları yoluyla Karaip havzasının içinde ve dışında bir diplomatik ve iktisadi mücadele sürdürüyordu. Daha genel bir deyişle Radikal Üçgen, hünerle donanmış Amerikan hegemonyasının yenilmezliğini ve serbest pazar ideolojisinin kaçınılmaz tasarlanışının zayıflatılmasına yardım edebilir. Her üç ülkedeki silahlı ve sivil hareketler, ve Chavez Rejimi, Washington'un müdahaleciliğini ve neoliberal gündemi tesis edişini tartışılır hale getirmiştir. Bu üç ülkedeki direniş, petrol zengini bir bölgede yaşanıyor; Venezuella, Amerika'nın başlıca petrol tedarikçilerindendir, Kolombiya petrol üreticisi bir devlettir ve muazzam bir işlenmemiş rezerve sahiptir, Ekvator için de aynı durum daha küçük bir ölçekte geçerlidir. Dolayısıyla petrol meselesi, iki ucu keskin bir kılıçtır: saldırganca müdahaleci bir Amerikan politikasına yol açmaktadır (Kolombiya Planı ve Ekvator'daki halkçı cuntaya müdahale gibi) ve Chavez'in sergilediği gibi Amerikan egemenliğine meydan okumanın bir manivelasıdır.

Yine de Kolombiya Planı, milliyetçilerin herhangi bir boykotu/ambargoyu delmelerini ve potansiyel müttefiklerini finanse

Levent Şahverdi Arşivi

etmelerini sağlamanın yanı sıra, imparatorluğu besleyecek stratejik bir kaynak olan Güney Amerika'nın kuzeyindeki petrol zengini üçgenin jeo-ekonomik matriksinden yola çıkılarak tanımlanamaz sadece. Ayrıca Kolombiya Planı diğer Latin Amerika ülkelerindeki yükselen Kolombiyalı devrimci cazibeyi azaltmaya ve onu batırmaya yönelik daha geniş bir stratejidir. FARC, CONAIE ve Chavez rejiminin komşu kara sınırları içindeki varlığı karşılıklı destekleyici bir öğedir. Venezuella'nın ulusalcı halkçı projesi, popüler sapma içerisinde, politik kuruluşların çürümesinin ve insanların büyük bir çoğunluğunun yoksullaşmasının kökenlerine sahipken, eşiklerindeki güçlü bir sosyal devrimci hareket gerçeği onun sınırlarını herhangi bir ABD eksenli destabilizasyon politikasına karşı güçlü kılar. Aynı zamanda Chavez Rejimi'nin ABD uçaklarının Venezuella hava sahasını kullanarak gerilla güçlerinin yerini saptamaya, yönelik keşif yapmasına izin vermeyi reddedişi, gerillalar üstündeki askeri baskıyı azaltır. Ekvator'daki büyük ölçekli köylü-yerli hareketi gereği emperyal savaş çabalarını zayıflatan Ekvator-Kolombiya sınırının Amerika tarafından askerileştirme çabalarına karşı çıkan Ekvator rejiminin ekonomideki ABD bağımlılığı ve ABD askeri temelindeki yapılanması büyük güç kaybının ortasındaki rejimi gayrimeşru kıldı ve sosyopolitik duyarlılıkları yükseltti. Radikal Üçgen ve Amerikan imparatorluğuyla olan uyuşmazlık, komşu ülkelere taşabilir. CIA sponsorluğundaki gizli polis şefi Vladimir MONTESİNOS'un çalıştığı vaktiyle ABD'nin sadık bir taşeronu olan Peru, halkçı kitle hareketleriyle neoliberal politikacıların güç ve nüfuz için rekabet halinde olduğu bir dengesizlik periyodunun içindedir. Brezilya'da Başkan CARDOSO'nun partisi geçmiş spiral politikalarını sürdürürken, reformist solcu İşçi Partisi

Levent Şahverdi Arşivi

Sao Paulo'nun belediye başkanlığı da dahil önemli bir yerel seçim serisini kazanmıştır. Daha önemlisi MST büyük arazilerin işgalini örgütlemeyi sürdürmüş, duyarlı ve muhalif bir kırsal kesimde devlet baskısına direnmiştir. Arjantin'de vilayetler, ana caddelerin kapatılması ve belediyeye ait politik kuruluşlara saldırı şeklinde devam eden ayaklanmaların içindeyken, daha güneyde başlıca köy ve şehir mobilizasyonları artan bir sıklıkla Bolivya ve Paraguay ekonomilerini felce uğrattı. Büyüyen kıtasal mobilizasyonların içeriği, Kolombiya Planı'nın, uç boyuttaki radikalleşmeler ve ABD nin küresel hegemonyasına karşı iyi örgütlenmiş muhalefetin başını kesmeye yönelik bir teşebbüs olarak görülmesi gerektiğini gösterir.

Bugüne kadar Radikal Üçgen'deki çok yüzeyli muhalefetin yükselişi, emperyal ilgilerin yüzeyindeki ABD politikalarını mat etti veya tersine çevirdi. Washington'un Küba Devrimi'ni, Latin Amerika ve Karaipler'den izole etmeye yönelik tarihsel politikaları etkin olarak darmadağın edildi. Chavez'in ziyareti ve petrol anlaşması Küba'nın enerji kaynaklarını konsolide eder. Kasım 2000'de Panama'da gerçekleştirilen ve Helms Burton anlaşmasının sonu olarak adlandırılan Ibero-Amerikan Konferansı, ABD diplomatlarını tamamen izole edecek Washington'un Chavez rejimini yıpratmaya yönelik dikkatlice ayarlanmış adımlarını hezimete uğrattı. OPEC Venezullalı Ali Rodriguez'i organizasyonun başına seçti. Karaip ülkeleri Venezuella'yla olan faydalı petrol anlaşmalarını büyük bir istekle kabul edip imzaladı. Ortadoğu'daki karışıklıklar ABD ile olan sıkı pazarlıklarında Chavez'i güçlendirdi; Delili, onun Kolombiya Planı üstündeki kamu ortakları ve Brezilya, Meksika ve diğer kilit ülkelerden uygun diplomatik yanıtlardır. Washington'un stratejisi bir "maskeli yakla-

Levent Şahverdi Arşivi

şımı" takip eder; Kolombiya Planı önce gerillaları yenip sonra da iç destabilizasyonun artışına yönelmeden önce, Venezuella ve Ekvator'u kuşatıp baskı altına almak anlamına gelir. Stratejik amaç Güney Amerika'nın kuzey kısmındaki gücü yerinden konsolide etmek, petrole kısıtlama getiren yolları güvenli hale getirmek, Latin Amerika'nın geri kalan kısmını da "küreselleşmenin alternatifi olmadığı" ideolojisine mecbur etmektir.

Üstün Özelliklerini Muhafaza Etmek

Kolombiya Planı, imparatorluğun yenilmezlik özelliğini muhafaza etmek ve neoliberal politikaların değiştirilmez oluşu hakkındadır. Washington'daki elit güç baskı altındaki insanlar ve liderlerinin ortaya çıkardığı inancın, ABD'nin gücünü elinde bulundurmak kadar etkili bir kuvvetin güncel eksersizi olduğunu bilir. Latin Amerikan rejimleri ve muhalefetleri ABD hegemonyasının başka bir alternatifi olmadığına inanmayı sürdürdüğü müddetçe, Washington ve onun uluslararası finans kuruluşlarındaki temsilcilerinin temel taleplerine uyacaklar. Amerikan gücünün dokunulmaz olduğu ve onun emirlerinin ulus-devlet zenginliğinin ötesinde olduğu inancı, (küreselleşme destekçilerinin konuşma sanatında) ABD maddesel kurallarının (yeni ekonomik sömürü, askeri temel yapılanma vs.) takviye edilmesinde birinci faktördür. ABD hakimiyeti bir kere test edilmiş ve bu bölgedeki halkçı mücadeleler tarafından başarıyla karşı konulmuştur. Üstünlük özellikleri, insanların ve hatta başka yerdeki rejimlerin tanımlanmış Amerikan politik eylem parametrelerini sorgulamaya başlamasıyla yıpranmıştır. Böylece yeni bir enerji, neoliberal kurallar ve ekonomistlerinin talan edilmesini kolaylaştıran regülasyonlarla mücadele etmek için muhalefete kuvvet

Levent Şahverdi Arşivi

vermiştir. Böyle destabilizasyonların vuku bulduğu başkentlerde milliyetçi ve sosyalist reformların canlanması ve yapısal uyumların tekrar tevdisi ile tehdit etme cereyan edecektir. ABD imparatorluğunun içinde, daha fazla sınırlanan piyasa ile toplam kar payının azalışına ve risk oranlarındaki zorlamanın eski haline dönmesi doların pozisyonunu tehdit edecektir. Dolardan kaçış sırasıyla Amerikan ekonomisinin büyük cari hesap dengesizliklerinin finanse edilmesini zora sokacaktır. Büyük ölçekte devinime ulaşabilmiş ve siyasi muhalefeti genişletebilmiş herhangi bir yerdeki herhangi bir mücadeleye Washington'un duyduğu düşmanlığın kökeninde bu zincirleme reaksiyonunun korkusu yatar. Kolombiya kendi içindeki siyasi ve ekonomik yatırımlarının fazla dayanıklı olmadığını gösteren bir örnektir. Her halükarda FARC, ELN ve onların halkçı yandaşlarının sürdürdüğü özgürlük mücadelesinin başarı ihtimali üstünlüğü yıpratabilir, diğer ülkelerdeki hareketlere devinim kazandırabilir ve belki de bazı Latin liderlere dayanak oluşturabilir. Kolombiya Planı, Kolombiya'nın o alternatiflerin mümkün olduğunu ve Washington'un mağlup edilebilirliğini gösteren bir örnek olmasından korunmaya ilişkindir. Daha önemlisi ise; bir Küba-Venezuella-Kolombiya ittifakının güçlü bir siyasi ve ekonomik bloğu oluşturacağı ihtimalidir. Küba'nın sosyal ve güvenlik alanındaki ustalığı, Venezuella'nın enerji hedefi ve Kolombiya'nın petrolü, işgücü, tarımı ve endüstrisi. Tamamlayıcı siyasi ekonomiler Amerika merkezli imparatorluğa alternatif bir kutup oluşturabilir. Kolombiya Planı bu politik ittifakların potansiyel merkez parçalarını yok etmek üzere organize edilmiştir.

Levent Şahverdi Arşivi

Manasız Evreler ve Elle Tutulur Gerçekler

Kolombiya Planı, ABD'nin Latin Amerika'daki imparatorluğunu konsolide etmek amacıyla, sınıf muhalefetini bertaraf etmek için açık sözlü bir askeri operasyon olma meziyetine sahiptir. Anti-uyuşturucu söylemler eylem için herhangi bir operasyonel rehber olmaktan daha çok iç tüketime yöneliktir. Gerilla hareketleri ve onların liderleri bunları anlayıp sosyal destek kaynaklarını mobilize ederek, askeri ihtiyaç malzemelerini güvenliğe alarak ve kendilerine has bir anti-emperyalist stratejiyi uyarlayarak gerektiği şekilde davrandılar. Bütün düşmanlıkların açıkça tanımladığı bu katı siyasi-askeri çelişkilerle karşılaşan akademik ve ilerici olduğu farz edilen çoğu entelektüel, gerçek güç oluşumlarından ve sınıf mücadelesinden ayrılıp gerici ve somutlaştırılmış kavramlara yönelerek apolitik bir soyutlamaya doğru çekilmiştir. "Dünya Kapitalist Sisteminden", "Bir dünya skalası üstündeki birikimden", "tarihsel yenilgilerden", "aşırılık çağından" bahsederler. Manasız evreler açıkça belirir ve hiçbir şey anlatmayan özgül sınıfları, politik temelde büyüyen anti-emperyalist hareketleri ve sınıf mücadelelerini belirsizleştiren bir amentü olarak tekrar edilir. Washington'un gözünde Kolombiya sonucunun stratejik önemi olması ve bu mücadelenin ABD'nin Latin Amerika'daki hegemonyasını yavaş yavaş dağıtacak bir potansiyele sahip oluşu, ABD kapitalist birikiminin ulus-devletler içindeki politik mücadelelerin sonucuna ciddi olarak bağlı olduğunu açıkça gösterir. Ayrıca, ABD'nin Kolombiya'daki bir siyasi-askeri zaferi, başlıca enerji kaynağı olarak petrolün merkezde oluşunu onaylasa dahi, Chavez rejimini izole edecek ve rejimi yıpratma çabalarının önünü açacaktır. FARC/ELN (Washington'un gözünde), "Çok büyük şeytan" olarak varolduğu sürece,

Levent Şahverdi Arşivi

Amerikan politik ideologları Chavez'in Kolombiya soluyla aynı doğrultuda iç politikalarını radikalleştirebileceği korkusuyla onun dış politikasına karşı dikkatli hareket etmek zorundadır. Chavez, tüm dış politika beyanları için uygun bir şekilde ortodoks mali politikasını takip edip ilgilendi ve hatta yabancı yatırımcıları davet etti. Titizlikle Venezuella'nın dış borç ve (iç borç) ödemelerini karşıladı. Bunun için Washington bir yandan FARC/ELN'ye karşı süren savaşa desteğini şiddetle arttırırken, diğer yandan Chavez rejimiyle soğuk ve ama dengeli ilişkiler oluşturarak üçgende bulunan düşmanlarına yönelik kompleks politikaları takip etti.

Washington'un Çok Yönlü Politikaları

Washington bölgede karşılaştığı farklı çeşitlerdeki muhalefetlere yönelik çok yönlü bir politika sürdürüyor. Bir ABD taşeronunun devlet aygıtlarına hakim olduğu ve gerilla formasyonunda sistemli bir mücadele sürdürülen Kolombiya'da, dışişleri bakanlığı savaş mekanizmasını genişletip merkezileştirerek ve sivil toplumdaki halkçı örgütlerin otonomluğunu marjinalleştirerek çok kapsamlı bir savaş ilan etti. Askerden arındırılmış bölgede barış görüşmelerinin yapılmasına müsamaha gösterilirken, Washington sınır boyunca (özellikle Ekvator-Kolombiya sınırında) askeri olarak kontrolü ele alıp, askerden arındırılmış bölgenin içinde gerilla liderlerine tüm askeri yöntemlerle saldırarak bölgenin askeri kuşatmasını pekiştirmeye dikkat eder. Amerikan askeri stratejisi artan bir şekilde paramiliter güçlerin operasyonel faydalarına ve genişlemesine yoğunlaştı. On yıldan daha uzun zamandan beri CIA görünüşte uyuşturucu kartelleriyle savaşmak amacıyla paramiliter güçlere yardım etti. Üç yılı aşkın

Levent Şahverdi Arşivi

bir süredir de, Washington paramiliter güçlerle Kolombiya ordusunu, onların uyuşturucu aktivitelerini görmezden gelerek, askeri yardım aracılığıyla el altından desteklemeyi arttırmıştır. Paramiliter teröristler Kolombiya Planı'nda esaslı bir rol oynar. Gerillalara sempati beslediği tahmin edilen köylü eylemcilerin bölgelerinin tamamında saldırgan bir "sosyal temizlik" yaptılar. 100 bin kişilik bir güç olduğu tahmin edilen paramiliter güçler, barış görüşmelerini baltalamak ve Kolombiya'daki çelişkileri top yekün bir savaşa çevirmek için Washington'un bir "kartı"dır.

Washington paramiliter güçlerle bir çift yönlü politikayı birleştirir. Dışişleri Bakanlığı yıllık raporlarında "kağıt üstünde eleştirir" ve Kolombiya ordusuna Amerikan askeri yardımı aracılığıyla da büyük ölçekli bir materyal destek sunar. Washington Kolombiya'ya yönelik bölgeye özgü askeri yöntemleri izlerken (NGO'yu alternatif ürünler üzerinde çalışmaya atayan düşük ölçekli finansal teşviklerin rehberliğinde) Venezuella'da vakitsiz bir temel kargaşa yaratmaktan kaçınır. Dışişleri, Venezuella'daki güçler dengesinin herhangi bir direk yollu askeri-siyasi hareket için uygun olmadığını idrak eder. Chavez anayasaya sadık kıdemli memurları görevlendirerek yargıda reform yapıp halk arasında büyük bir destek sağlayarak kongre seçimlerini kazanmıştır. Washington'un ticari elitler, geleneksel partiler ve resmi organlar arasındaki yandaşları, onun sermaye sağlayıp yöneteceği destabilizasyon çabaları için etkili kanallar sağlayacak bir pozisyonda değiller. Şimdinin stratejisi, geleceğin ful ölçekle destabilizasyonu ve bir askeri-sivil darbe için uygun koşulları yaratma temelinde bir propaganda sürdürmektir.Böylece Amerika'nın Venezuella'daki taktikleri onun Kolombiya rejimine yönelik politikalarının tam tersidir. Washington, Chavez'i yıpratmak ama-

Levent Şahverdi Arşivi

ıyla onun gücünün merkezileşmesinin otoriter olma tehlikesine karşı gelirken, Dışişleri taşeronlarının sivil toplumdaki seçkinliği için daha fazla özerklik sağlamaya çalışır. Washington'un hedefi gücü parçalayıp güç kaybetmiş geleneksel partilerin yeniden organize olmasını sağlayacak bir platform yaratmaktır. ABD bir yandan Kolombiya'daki IMF-Pastrana katı politikalarını desteklerken diğer yandan da Venezuella'da halkın sevgisini azaltmayı ümit ederek kitle yoksulluğuna ve işsizliğe yoğunlaşmıştır. Washington, Ekvator'da da Kolombiya'daki gibi sosyal hareketleri şiddet kullanarak bastırıp, meclisteki muhalefet temsilcilerini de marjinalleştirerek kuvvetle idareci güçlerin merkeziyetçi liderliğine yönelmiştir. Ekonominin dolarizasyonu ve Amerikan askeri yapılanmasına verilen taviz Ekvator'un ABD taşeronu statüsüne dönüşmesinin en açık belirtisidir. Sonuç itibariyle, Kolombiya'da resmi aygıtlar ve paramiliter güçler aracılığıyla ABD'nin çok yönlü askeri kargaşa politikaları (Kolombiya Planı) Venezuella'da sivil toplumdaki seçkinler aracılığıyla diplomatik ve politik baskı ve Ekvator yönetiminin politik-ekonomik tercihleri müdahalenin kompleks kalıbını açıklar.

Bu çok yönlü politikalar hakkında nihai bir karar vermek için çok erkendir. (bir o kadar da geçtir) Erken olan basamağında Kolombiya Planı, paramiliter güçlerin daha agresif bir kullanımına ve bir o kadar da sivil zaiyata neden olmuştur. Ama gerillaların "tökezlemesine" etkisi olmamıştır. Olumsuz tarafta ise, ekonominin ileri derecedeki çürümesi 2000'nin sonlarındaki yerel seçimlerdeki büyük başarısızlıkta görüldüğü üzere Pastrana'nın siyasi konumunu zayıflatmış ve kentlerdeki memnuniyetsizliği arttırmıştır. Venezuella'da Chavez rejimi, kitle desteğine sahip olduğu halde yeni serbest seçimler aracılığıyla sendikalar-

Levent Şahverdi Arşivi

da destek oluşturarak kurumsal gücü konsolide ediyor. Washington'un yandaşları, askeri anlaşmaları sürdürmede en azından geçici bir süre başarı sağlamış ve de Ekvator ekonomisini (dolarizasyon aracılığıyla) kasten bağımlı hale getirmişse de Ekvator'da sosyal hareketler ve yerli-köylü koalisyonu halk desteğini mobilize edecek gücü elinde tutuyor.

Amerika'nın Bölgedeki Asker^ Artışının Sonuçları

Kolombiya Planı fikir ayrılıklarını uluslararasılaştıran (köylüler ve işçiler üstünde) daha şimdiden yüksek bir yoğunlukta etkiye sahip tipik düşük yoğunluklu savaştır. (Büyük ölçek de Amerikan finansı ve silahlarıyla, düşük ölçekte kara birliği taahhüdü birleştirerek) muhtemel yalanlamalara karşı ABD askeri ve istihbarat ajanları köylerdeki FARC/ELN'nin sivil destekçilerinin, çoğunlukla da köylü, büyük bir bölümünü yok etmek için Kolombiya paramiliter güçlerini yönlendirmek amacıyla aktif görevler aldılar. Şüpheli görülen düzinelerce köylü, toplumsal eylemci ve öğretmen toplumun geri kalan kısmını terörize etmek amacıyla katledilmiştir. ABD'nin işgalindeki bölgelerde gerçekleştirilen yaygın paramiliter eylemler Kolombiya ordusuna bir milyonun üstündeki köylüyü göçe zorlamak için yol gösterici oldu. Paramiliter terör, kırları boşaltmaya ve gerillaları lojistik destek, yiyecek ve yeni üyelerden mahrum bırakmaya niyetli ABD isyan bastırma taktiklerinin repertuarındaki bir parçadır.

Kolombiya Planı şiddeti arttırdıkça, binlerce köylü sınırlardan Venezuella, Ekvator ve Brezilya'ya doğru kaçıyor. Sınır geçişlerinde göçmenlere yönelik kaçınılmaz suretteki saldırılar askeri uyuşmazlığı genişletti. Gerilla eylemcilerinin aile ve akrabaları yurtdışındaki kontak bağlantılarının yanına kaçmak zorun-

Levent Şahverdi Arşivi

da bırakıldı. Sınırlar ve tampon bölgeler, oralarda yaşayan sefalet içindeki göçmenlerin uyuşmazlığın tarafı oldukları ve Kolombiya ordusunun hedefi haline geldikleri savaş bölgesi konumuna ulaştı. Kolombiya Planı sivil uyuşmazlıktan ziyade, komşu ülkelerin bitişik bölgelerinde dengesizliğin dozajını arttırarak savaşı genişletip uluslararasılaştırır. Kolombiya Planı, Kolombiya'daki ABD bağımlılığının görünürlülüğünü ve derecesini açıkça arttırmaktadır. Yaklaşık bir tahminle 300 dolayında Amerikan askeri danışmanı ve ilaveten sözleşmeli helikopter kullanan personelle beraber ABD bağımlılığı, seviyeyi, savaşın plan tasarım ve yönetiminden, operasyonel-taktiksel seviyeye düşürmüştür. Bunlardan başka, ABD politikacıları uysal işbirlikçi Kolombiya askeri görevlilerini ödüllendirmek için finans kolunu kullanır ve emirlerine veya tavsiyelerine uymayanlara da hakaret veya ceza verir. Kolombiyalılar arasındaki anlayış (ve realite) Kolombiya Planı'nın bir iç savaşı, ulusal bir savaşa dönüştürdüğüdür. Herhangi bir şüpheye yer kalmaksızın Kolombiya'nın orta sınıfının üst kısmında yer alan elitler ve sektörler daha büyük ve doğrudan doğruya Amerikan askeri müdahalesinin taraftarıdır. Bununla birlikte, köylüler arasında daha büyük Amerikan varlığı, daha fazla kimyasal zehir kullanılması, koka ve gıdasal bitkilerin yok edilmesi amacıyla artan bir şekilde agresif ve yıkıcı yağmalar ve yoluna çıkanları bertaraf etmek demektir. Aslında Kolombiya Planı bir iç savaşı bir ulusal özgürlük mücadelesine dönüştürüyor. Bu milliyetçi boyut, hayatta kalabilmiş ailelerin topraklarındaki apolitik çiftçileri gerilla kamplarına iterek, gerilla mücadelesine öğrencilerden, profesyonellerden ve sendikalardan artı bir şehir desteği sağlayabilir. Kolombiya Planı'nın esasen üstünde durduğu nokta, paramiliter askeri kuvvetlerin şe-

Levent Şahverdi Arşivi

hirlerde serbest bırakılmasıyla profesyonellerin deniz aşırı ülkelere akını ve diğerlerinin büyük orandaki sindirilişi sonuçlarına ulaşan bir askeri yaklaşımda Kolombiya toplumunu militarize etmektir. Kolombiya'yı bir savaş konumuna getirmek sıradan Kolombiyalıları sindirir ayrıca orta sınıfın alt kısmında ki Kolombiyalıları da keyfi araştırma ve sorgulamalarla hayattan soğutur. Kolombiyalıların sivil söylemler sürdürdüğü şehirlerde yer alan kayıpların limiti diğerlerini toplumsal yaşamdan vazgeçmeye zorlarken, bazıları içinde yeraltı aktivitelerini arttıracak seviyededir. Sendika ve yurttaşların talepleri, hükümet tarafından "savaş çabalarını baltalamak" olarak görülür; sivil muhalefet "gerillaların adına hareket eden beşinci koldur". Sonuç ise rekor sayıya ulaşan bir artışla sendikacı ve gazetecilerin katledilişi olmuştur. Haberin bir kısmına da devletin değerlerine karşı radikal itirazı eşlik edecektir.

Hükümetin katı ölçüler uygulayıp, etkin ücrete ve maaşa sahip grupların muhalefetine karşı sosyal harcamaları kısıtladığı zamanlarda Kolombiya Planı Kolombiya bütçesinden 3,5 milyar USD kullanmıştır. Kolombiya'nın askeri harcamaları arttıkça Kolombiya Planı halkın devlete muhalefetini arttırmış ve aynı doğrultuda da baskıyı arttıran ABD politikacılarının ve ordunun taleplerini artırmıştır. Neoliberal politikalar ve uyuşmazlığın militarizasyonu merkezleşmenin daha da artmasını ve sivil toplumu -en azından halkçı sınıflar arasında- daraltmayı gerektirir. İki kutuplu bir savaşta çarpışmak için kırlarda silahlar ve şehirlerde de neoliberal katı politikalarla savaş, devletin ve bağlantılarının takviye edilmesi sadece rejim ve sivil nüfus arasındaki kutuplaşmaya bağımlı değildir. Ama rejimi izole ederek kırlardaki kadar şehirlerde de askeri ve paramiliter organizasyonları

Levent Şahverdi Arşivi

hızlendirip onu Washington'a daha bağımlı hale getirir. Kolombiya Planı'nın uyuşmazlıkları kapsamaktan ve devlete destek oluşturmaktan daha çok uyuşmazlıkları genişletip derinleştiren ve rejimi izole eden bir çok tasarlanmış sonucu vardır. Esasen bu, devrimci mücadeleleri yanlış yorumlayan emperyal güçlerin peşine düştüğü tek amacın, Washington ve onun Kolombiyalı taşeronlarının gözünü kamaştırması yüzündendir.

Washington'un Teşhisleri: Zaaflar ve Gerçekler

Gerçekte, Washington'un Kolombiya Planı üç tahminden etkilenir: Orta Amerika'da elde ettiği zaferlerle aynı başarıyı beklemesine dair yanlış mukayese, Kolombiya gerillaları ve onların güç kaynaklarının doğası hakkındaki bir yanlış denklemler serisi, Gerillaların siyasi gücünün uyuşturucu temeliyle bağdaştırılmasındaki yersiz ısrar ve aşırılık. FARC/ELN'nin Amerikan gücüyle mücadelesi 1980'lerde Orta Amerika'daki gerilla mücadeleleriyle karşılaştırılmaz. Her şeyden önce, zaman faktörü vardır. Kolombiya gerillalarının daha büyük bir yörüngesi, özellikle de devleti dönüştürmek başarısız olan ve bir oluşumun merkezine yapısal reformları koyan barış görüşmelerinin tuzakları hakkındaki pratik deneyimlerin engin birikimi vardır. İkinci olarak, FARC'ın gerilla yönetimi çoğunlukla köylü liderlerden veya kırlarda derin bağlar oluşturmuş yerlilerden oluşur. Şehir hayatına dönmeye ve seçimlere yönelik siyasi kariyer sahibi olmaya hevesli orta Amerika gerilla liderlerine benzemezler. Üçüncü olarak; coğrafya farklıdır. Gerilla mücadelesine uygun bir topografya sadece Kolombiya'da daha fazla değildir. Ama bundan fazla olarak gerillaların siyasi arenadaki bağlantıları daha elverişlidir. Sosyolojik ve deneyim olarak gerillalar savaşa karşı çok daha aşi-

Levent Şahverdi Arşivi

nadır. Dördüncü olarak; FARC önderlerii siyasi görüşlerinin merkezine sosyo-ekonomik reformları koyar. -Onlar eski liderlerin seçim süreçlerine katılmasını meşrulaştırılan Orta Amerikalı gerilla liderlerine benzemezler- Beşinci olarak; Kolombiya gerillaları kendilerinin tam anlamıyla finanse ederler ve Orta Amerika'daki gibi dış destekçilerin basınçlarından etkilenmezler. Altıncı olarak; FARC bir barış görüşmesi geçirmiştir -1984 ve 1990 arasında binlerce destekçisinin ve sempatizanının katledildiği ve sosyo-ekonomik sistemde hiçbir reform süreci yaşanmayan, son olarak da gerillalar Orta Amerika görüşmelerinin sonuçlarını gözlemlemiş ve sonuçlarından etkilenmiştir; bu sonuçlar neoliberalizmin üstünlüğü, askeri insan hakları tecavüzcülerinin kişisel dokunulmazlığı ve eski gerilla liderlerinin bir kısmının Kolombiya'ya ABD müdahalesine destek vererek büyük bir bölümünün de zenginleşmesidir.

Bu farklılıkların ışığında, savaşın şiddeti, ürün imhası da büyürken Washington'un barıştan bahseden iki yönlü politikası ve alternatif ürünlere finans desteği sunması başarısızlığa mahkumdur. Komutanlar için barışı yerleştirmenin zorluğu ve tabana karşı yıpratıcı savaş, FARC askeri yapılanmasının sürdürüldüğü ve neoliberalizmin öfkesinin kalıcı olduğu bir barış görüşmesi oluşturmaya götürmeyecektir. Amerikan politika ideologlarının ikinci yanılgısı FARC'ın güç kaynakları hakkında yaptıkları kısıtlı analizdir. Washington'un strateji düşünürleri dayanıklılık oluşturmada ve yeni savaşçı katılımı sağlamada FARC'ın kazandığı milyon dolarlarla uyuşturucu ticaretini eş değer görürler ve "terör taktikleri" için halkı sindirerek kırların çevresinin kontrolünü kazanmayı denerler. Basit denklemler şöyledir; FARC=uyuşturucu; uyuşturucu=dolar, dolar=yeni katılım, yeni

Levent Şahverdi Arşivi

Katılım=terör, terör=karasal kontrolün büyümesi.

Bu yüzeysel yaklaşım herhangi bir tarihsel, sosyal ve bölgesel boyuttan uzaktır. Bu yüzden de, FARC formasyonun tarihsel sürecini, özelikle de bölgelerde ve sınıflar arasında ki büyümesini gözden kaçırır. FARC belki lineer bir biçimde değil ama aksilikler ve ilerlemelerle, kuvvetlerinin aşırı efor birikimi aracılığıyla heybetli bir gerilla teşekkülü olmuştur. 35 yıllık periyot boyunca devletin, yaşanan deneyimlerle, aile bağlarını taciz edişinin ve onları kaderleriyle baş başa bırakmasının, yeni katılımlarda ve hareketin oluşturulmasında büyük etkisi vardır. FARC denemeyanılma, yansıma-yansıtma yollarıyla kitle katılımını, gerilla savaşının temel materyallerini ve pratik anlaşma psikolojisi engin olarak geliştirmeye muktedirdir. Toprak reformu ve köylü hakları müdafaa tarihi boyunca FARC, hatırı sayılır başarılarla birlikte, köyde yaşayanlara ve liderlere bağlı, çift yönde de irtibatı olan köylü kadrolar yaratma becerisine sahiptir. Bu tarihsel bağlar ve deneyimler FARC'ın gelişmesinde, uyuşturucu ticareti vergilerinden çok daha fazla etkilidir.Gerçekte FARC'ın rolü onun tarihi-siyasi evriminin şekillendirildiği vergileri toplamaktır. Uyuşturucu tacirlerinden vergi alma ve bu sermayeyi harekete kanalize etme kararı -izole edilmiş kişisel zenginleşmelere karşı konulmasa da- hareketin siyasi karakterini ortaya çıkarır. Amerika'nın siyasi ve askeri yandaşlarıyla bankalar uyuşturucuyu ticarileştirip karlarını arttırırken FARC köylü üreticileri korur. Toplumsal bileşim bakımından FARC, köylülerle kenetlenme ve köylülerin çıkarlarını savunma üzerinden sınıf yapısına dahil olmaktadır. FARC, saflarını birlikte çalıştığı ve çok zaman da ailevi bağlara sahip olduğu köylüler ve kent yoksullarıyla doldurуyor. Askeri/paramiliter tahribat köylüleri yerlerinden söktükçe,

Levent Şahverdi Arşivi

gerillaya katılmaya uygun ve istekli köylü gençlik kitlesi de artıyor. Aynı şeyler koka imha programı için de geçerlidir; köylülerin yaşam kaynaklarının tahrip edilmesi gerillaların çağrısı için uygun koşullar yaratır. Gerillaların şehirdeki dayanıklılığı sadece ekonomik elitlerin sömürücü ve bozuk kurallarından değil, Bogota'da yoğunlaşan (ve diğer temel şehirlerde az yoğunlukta olan) devlet harcama ve tüketimden kaynaklanır. Tarihsel kırkent kutuplaşması, bölgesel politikacıların gerillalar kadar dayanıklı kır orduları oluşturmasına katkı sağladı. Bogota'nın siyasi elitleri ve toprak ağalarının himayesindeki kırlara yönelik keyfi ve şiddetli baskılar, siyasi sınıflarla köylüler arasındaki mesafeyi arttırmış ve köylülerin çoğunun kendini gerillalara yakın hissetmesini sağlamıştır. Kolombiya Planı'nın ideologlarının önemsemediği veya tahminlerinde yanıldığı şeyler arasında, temel köylü menfaatleri, (toprak, kredi, yol vs.) siyasi eğitimleri, ideolojik istekleri, sosyal hizmetler ve adalet, şart koştukları düzen için mücadele eden FARC'ın önemidir. FARC'ın kırlardaki nüfusla temaslarının çoğu düzen, dürüstlük ve sosyal adalet üstünedir. Uyuşturucu vergileriyle silah satın alınması, köylülüğü ön planda tutan ve köylüler için orduyu çekici hale getiren sosyal, politik ve ideolojik aktivitelerin genel etkisidir. Uyuşturucu vergileri ve silahlar, sınıf sadakatini ve köylülerin bağlılığını satın alamaz. Diğer şekilde askeri ve paramiliter güçler yenilemez bir güç olurdu. FARC'ın dayanıklılığı köylü yaşamının her günkü gerçekliğiyle birlikte analizlerinin rezonansı ve ideolojik taleplerinin karşılıklı etkileşimi temelindedir. FARC'ın temelini çürütmek içinse Washington Kolombiya Planı'nın taslağını çıkardığı sosyo-ekonomik gerçekliği değiştirmek zorundadır.

Levent Şahverdi Arşivi

Bir 'Yanlış Teşhisin' Perspektifleri ve Sonuçları

Washington'un Kolombiya Planı; baskılara (askeri ve paramiliter güçlerin) ve köylü aileleri topraklarından çıkarıp oraları işgal eden siyasi-ekonomik ittifaklara gittikçe daha fazla güvenen sadık bir taşerona (Pastrana rejimi) emperyal bir gücün parasal desteğinin ve silah akışının tipik bir örneğidir. Ordu, askeri sonuç olarak hiçbir önem taşımayan, insanlarla uyum içinde olmayan (hiyerarşiye sadık) askeri temel eğitimlere ve mücadelenin sürdürüldüğü araziye yabancı yeni kayıtlara güvenir. Askeri görevliler yüksek teknolojik silahlarla eğitilir ve esasen uzmanlaşmaya yöneliktir. Genelde, Amerikan güdümlü militarizasyon programı, yeni erler ya da düşük rütbeli subaylar arasındaki düşük seviyedeki morali yükseltmez. Askeri taktikler, çoğunu askere kaydettikleri sivil gruplar üstünedir. Köylerin ve ürünlerin büyük ölçekteki yıkımının normal acemi erler için küçük bir cazibesi vardır. -Bunun için de, ordu "Kirli Savaş'ı" sürdürmede paramiliter grupların gizli cinayetlerine güvenir- Kolombiya Planı köylüler arasında korkuyu körükleyip yaşar ve belki de paramiliter teşekküller birkaç geleceği kaybolmuş genci daha kendi saflarına katar. Yine de paramiliter kuvvetlerin FARC/ELN'ye benzeyebilmesi tarihi, biyografik ve sosyo-ekonomik kuramda şüphelidir.

Savaşın derinleşip sürmesi ve rejimin artan izolasyonu, ABD'nin daha fazla askeri taahhüdüne neden oluyor. Daha şimdiden, Amerikan askeri danışmanları ileri teknoloji savaşını yönlendirip öğretiyor ve savaş alanında göğüs göğüse operasyonel liderlik sağlıyor. Washington, yeni bölgelerde hareket üsleri oluşturarak geliştiriyor ama bu garnizonlar da, ileride gerilla kuvvetlerinin başlıca hedefi haline gelecektir. ABD danışmanlarının ça-

Levent Şahverdi Arşivi

lıştığı bu ileri karargahları koruma görevinde Kolombiya güvenlik güçleri yeterli olmasaydı bu karargahları korumak amacıyla daha fazla Amerikan birliği gönderilmesine bir bahane olarak kullanılacak mıydı? Herhalde bu, daha büyük Amerikan kara birlikleri sevk edilmesine neden olacak bir zincirin başlangıç halkası olurdu. Gelecekteki olası bir Amerikan müdahalesinin derecesi ve derinliği hakkında ciddi sorunlar gündeme gelebilirse de Kolombiya Planı'nın savaşı derinleştirip ileri aşamalarda Kolombiya ekonomisinin kesinlikle altını boşaltacağı anlamına gelmesi sorun oluşturmayacaktır. Savaşı finanse etmek, hazineyi kurutacaktır; kara ve hava savaşının artışı göçlerde kitlesel bir artışa ve bölgesel (eninde sonunda ulusal) destabilizasyona neden olacaktır. Göçmen kampları, radikal politikalar -yok oluş politikaları- için sık sık huzursuzluk kaynağı oldu. Uyuşturucu kaçakçılığı, eşya kaçakçılığı ve diğer suç teşkil eden aktiviteler, komşu ülkelerdeki sınır politikalarının kapasitesini zorlayarak gelişecektir. Tarihten edindiğimiz deneyimler bize ABD'nin savaşın etkilerini lokalize etmeye istekli olmayacağını gösterir. ABD çevresinde bulunanları ikna etmenin yolunu bir şekilde bulur.

Geri Tepen Sonuçlar

Ters tepen sonuçlar, denizaşırı savaşlarda ABD müdahalelerine beklenmedik muhalif etkileri de beraberinde getirmiştir. Örneğin ABD eksenli Küba'nın dışlanması ve Afgan islami fanatiklerinin komünizmle savaşı, Avrupa ve Amerika pazarlarına yönelik uyuşturucu ticaretinin büyümesine ve sonraki aşamada da, bazı durumlarda Amerika'yı hedef haline getiren terör eylemlerine neden olmuştur. Kolombiya'daki büyük uyuşturucu tüccarlarıyla, Washington'un uyuşturucu karşıtı patronlarının

Levent Şahverdi Arşivi

tanımladığı ve Kolombiya Planı'nın ideolojik savunucularının ortaya çıkardıkları insan tipolojileri aynı değildir. Narko-gerillalar olarak adlandırılanlar ve koka üreticisi köylüler sadece üretim aşamasında oldukları ve hammadde vergisi ödedikleri için kazancın yüzde10'undan daha azını elde ederler. Büyük karlar, ticarileşme sürecinde ve ihraç pazarlarda uyuşturucu karlarının aklanmasıyla elde edilir. Karşı devrimci savaşta, gerçek güçler ve uyuşturucu trafiğini yönlendirenlerin hepsi Amerikan yandaşlarıdır. Orta Amerika ve Karaipler üzerinden geçen uyuşturucu yollarına göz atacak olursak, önemli yandaş rejimlerden resmi destekle ve aleni bir biçimde geçiş yaptıklarını görürüz. Aynı gerçekler Güney Asya ve Ortadoğu için de geçerlidir. Uyuşturucu üretimi, oluşumu ve ihracatı geçmiş veya güncel Amerika yanlısı rejimler aracılığıyla bir rota izler. Kimi yetkililerin aktif korumasıyla Türkiye bütün Avrupa uyuşturucu ticaretinin merkezi parçası durumundadır. Sadece Afganistan, Burma ve eski Sovyet Cumhuriyetleri'yle değil, ayrıca Bosna ve özellikle de taraftarları Arnavutluk/Kosova ve Bosna'daki Amerikan askeri ve siyasi desteğiyle ayakta kalan Arnavutluk yer altı dünyasıyla derin bağları vardır. Bu mafya grupları, resmi destekle birlikte uyuşturucu ticareti, kadın ve çocuk ticareti ve silah kaçakçılığını kombine bir şekilde yürütürler. Bazı durumlarda birçok örnekte görüldüğü üzere CIA'nın eğitip donattığı Washington'un stratejik yandaşları ve anti-komünist taşeronları onun aleyhine çalışmaya başlar. Örneğin önceki CIA taşeronları New York'taki Dünya Ticaret Merkezi'nin bombalanması gibi terörist eylemler organize ettiler. Kolombiya'da benzer bir geri tepme potansiyeline sahiptir. Koka yapraklarını satın alarak hamur haline getirip sonraki aşamada da son ürünü (toz halini) elde eden uyuşturu-

Levent Şahverdi Arşivi

cu tüccarları uyuşturucu parasını gayrımenkul, inşaat vb. gibi yatırımlarla aklayan birkaç banker ve hatırı sayılır kapitalistten ibaret değil, ya yüksek rütbeli askeri personel; toprak sahiplerinin kendisi ya da onların oluşturduğu paramiliter grupların üyesidir. Geçmiş ve güncel araştırmaların ortaya çıkardığı gibi denizaşırı ticaretten elde edilen kar Amerika ve Avrupa bankalarının liderliğinde aklanır. Kolombiya'daki kilit ABD yandaşları ve Amerikan bankalarında ekonomik etkisi olan elitler, Washington'un Kolombiya Planı'nın temel ideolojik desteğini zayıflatan ve emperyal dayanak noktalarını ortaya çıkaran uyuşturucu ticaretinin baş aktörleridir.

Bugünlerde ABD'nin desteklediği uyuşturucu tüccarları böylelikle Amerikan eyaletlerinde -özellikle de reşit olmamış gençler arasında- bela olmaya devam eden uyuşturucu suçlarının artışında aktif rol alırlar. Ayrıca, uyuşturucu ticaretiyle özdeşleşen baskılar Amerika ve Avrupa'nın denizaşırı ticaretini haraca bağlayanlar olarak tanımlanan zorbaları yaratır. Şiddetli çelişkilerle olan meşguliyet, narko-paramiliter görevlilerin araştırmaları destabilize etmesini, kargaşayı ebedileştirmesini ve uzun dönemli araştırmaları engellemelerini sağlar. Amerikan anti-uyuşturucu ideolojisi ve onun narko-paramiliter/askeri güçlerle olan güncel bağları arasındaki riayetsizlik daha açık olmaya başladıkça ihtimaldir ki, bu ABD içindeki muhalefeti körükleyecektir. Günümüzde Amerika'da uzun dönemli bir muhalefet hareketinin ihtimali pek yoktur. Kolombiya'daki devrimci mücadelelerin yol göstericiliği -imparatorluğu korumak amacıyla savaşın bütün darbelerine maruz kalmış– Kolombiya, Venezuella, Ekvator ve Latin Amerika'nın geri kalan kısmında hala süren, kendi toplumlarının ve dışında kalanların tümünde adaleti parçalayan, gele-

Levent Şahverdi Arşivi

ekleri ve ABD emperyal kuralları için hayret veren katılımlarla dünya ekonomik düzenine geçişteki çelişkileri açığa çıkarmıştı

Washington ve FARC

Washington'ın Kolombiya'daki isyan-karşıtı stratejisi, anti-narkotik kampanya kapsamında yürütülmektedir. Anti-narkotik kampanya, Kolombiya Silahlı Kuvvetleri'nin paramiliter yandaşları tarafından kontrol edilen bölgeleri görmezlikten gelirken, Kolombiya'nın Devrimci Silahlı Kuvvetleri'nin (FARC) en güçlü olduğu bölgelerde merkezileştirildi. 1990'lı yılların sonlarında FARC'ın politik-askeri ilerlemesi Kolombiya hükümetini pazarlık masasına zorladı ve onun Birleşik Devletler askeri yardımına ve danışmanlarına olan bağımlılığını arttırdı. Washington'da (ve Kolombiya'da) "barış pazarlıkları", FARC'ın kentsel merkezlere topyekün bir saldırısını engellemek, Kolombiya Silahlı Kuvvetleri'nin askeri kapasitesini inşa etmeye yönelik zaman kazanmak ve militer-paramiliter güçler ve askeri strateji üzerindeki ABD askeri etkisinin derinliğini ve yelpazesini genişletmek ve güçlendirmek için, geçici bir taktik olarak görüldü. Hükümetin barış görüşmecileri ayrıca, El Salvador ve Guatemala'da olduğu gibi, bir seçim opsiyonu önererek FARC'ı kandırmayı ve bölmeyi umdular. 1980'li yılların ortalarından sonlarına kadar 4 binden fazla solcu militanın zalimce öldürülmesinden, anlamlı sosyal değişiklikleri gerçekleştirmek için seçim politikacıları haline gelen Orta Amerikalı gerillaların acınacak başarısızlıklarından haberdar FARC, teslim olmayı reddetti. Uzun süreli barış anlaşmasının ön şartı olarak, devlet yapısında ve ekonomideki temel reformlarda ısrar ettiler. Demokratik ve sosyo-ekonomik reformlar için bu öneriler, Birleşik Devletler ve politik hayatın daha da

Levent Şahverdi Arşivi

militerleşmesini ve ekonominin liberalleşmesini hedefleyen Pastrana rejimi için tamamen kabul edilemezdi.

Barış görüşmeleri sürecinin tamamı boyunca, Washington ve Pastrana barış retoriğini, köylerin ve şehirlerin ele geçirilmesine karışmış, milyonlarca köylüyü ve sendikacıyı yerinden etmiş ve solculuk sempatisi olduğundan şüphe edilen binlerce köylüyü öldürmüş paramiliter grupların (Kolombiya silahlı güçleri aracılığıyla) fonlamayı ve desteklemeyi birleştirdi. Düşünce, FARC'ı demilitarize olmuş bölgeden izole etmekti; sınırlardaki orduları, eğitmek, silahlandırmak; stratejik hedefleri belirlemek için yüksek teknolojili gözlemlere devam etmek ve sonra barış görüşmelerini aniden bitirmek ve bölgeye karadan ve havadan saldırılarla yıldırım savaşı başlatmak, FARC liderlerini yakalamak veya öldürmek ve kaçan asileri demoralize etmek. Söylemeye gerek yok ki, taktikler başarısız oldu. Gerillalar, barış bölgesi dışında aktif olmaya devam ettiler; silahsızlandırılmış bölge içindeki kuvvetlerini güçlendirdiler ve Pastrana barış görüşmelerine son verdiği zaman ciddi kayıplar vermediler.

Washington Kolombiya'yı, Latin Amerika'daki politik-askeri saldırısı için deneme tahtası yaptı. Bunun nedeni, FARC'ın devlet gücünü ele geçirmeye çalışan en güçlü anti-emperyalist şekillenme olması ve ayrıca FARC'ın Venezuella ile sınır olan alanları kontrol etmesi ve Başkan Hugo Chavez'in bir müttefiki olarak görülmesidir. FARC'ı mağlup etmek, Washington'ın Venezuella üzerindeki dış baskısını arttırmaya ve içsel istikrarsızlaşma kampanyasını desteklemesine izin verebilirdi.

Kolombiya rejiminin politik temeli aşınırken -devasa askeri bütçeden kaynaklanan sosyal kesintiler ve uzun süren buhran yüzünden- Birleşik Devletler askeri desteğini artırdı. Bütün Ko-

Levent Şahverdi Arşivi

lombiya ekonomisi şimdi Birleşik Devletler askeri stratejisine bağlanmıştır ve bu askeri strateji, yeryüzünü yakmak, topyekün bir savaş politikasıyla yönlendirilir. Bu demektir ki, Kolombiya-lı siviller ve ekonomik hesapları Washington'ın FARC'a karşı savaşı kazanmak olan temel çıkarları yanında ikincildir.

FARC'ın gücü ve deneyimi ve lideri Manuel Marulanda'nın üstün stratejik kapasitesi ve kadrosu gözönüne alındığında, Birleşik Devletler'in Kolombiya savaşı, uzun ve kanlı, Birleşik Devletler müdahelesinin devamlı büyümesini, artan paramiliter terörün kullanılmasıyla ve sivil hedeflerin daha da ayırımsız bir şekilde bombalanmasıyla dikkat çeken bir savaş olmayı vadetmektedir. Yine de, Birleşik Devletler tarafından askeri bir başarı çok şüphelidir; öngörülebilecek sonuç Afganistan'dan çok Vietnam'a yakın olabilir.

Washington'ın saldırısının bir bumerang etkisi yaratabileceğinin ilk işaretleri Kolombiya'da görülebilir durumdadır. Washington'ın başkan Pastrana'yı, barış görüşmelerine son vermeye ve silahtan arındırılmış bölgeyi bir savaş alanı ilan etmeye zorlamasından iki haftadan daha kısa bir zaman sonra, orduyu savaş alanına yönlendiren ilk general istifa etti. Generel askeri zaferin imkansız olduğunu alenen ilan etti. FARC'ın, barış görüşmelerinin sonunu izleyen başarılı askeri saldırısı, Birleşik Devletler Kolombiya Büyükelçisi'nin, Plan Kolombiya'nın bir başarısızlık olduğunu itiraf etmesine yol açtı.

FARC ve Sendikalar

Kolombiya'nın, dünyada suikaste uğrayan sendika liderleri ve aktivistlerinin yüksek sayısı açısından kuşkulu bir farklılığı vardır (2001 yılının ilk 11 ayında 180 kişi). Tüm bu cinayetler, Ko-

Levent Şahverdi Arşivi

lombiya Silahlı Kuvvetleri ile yakın ilişkileri olan paramiliter güçler tarafından işleniyor. 30 binden fazla insan, çoğunlukla işçiler, köylüler, insan hakları savunucuları, solcu politik liderler, öğretmenler ve sağlık çalışanları, son on yıl içinde, Silahlı Güçler ve onların paramiliter müttefikleri arasındaki destekçileri tarafından öldürüldü. Devletin vahşi terörizmi, narkotik trafikçisi bankacıları, toprak ağaları ve endüstricileri için koruma karşılığında, birbirine benzer iki parti, Liberaller ve Muhafazakarlar tarafından destekleniyor. Batı medyasında bir demokrasi olarak sınıfı geçen oligarşik diktatörlük rejimi, iki gerilla grubunun, Kolombiya Halk Ordusunun Devrimci Silahlı Güçleri (FARC-EP) ve Ulusal Kurtuluş Ordusu (ELN)'nun ortaya çıkışının sorumlusudur.

38 yıl önce, Kolombiya'nın kırsal alanı Marquetalia'da, ülkenin ücra bir köşesinde topraklarını eken bir grup fakir köylü biraraya geldi. Onlar şiddetli iç savaşı ve halkçı ilerici lider Eliecer Gaitan'ın sağcılar tarafından öldürülmesini takiben ülkede hakim olan terörü önlemeye çalıştılar. Ancak hükümet, bu bağımsız köylü topluluklarını bir tehdit olarak gördü ve evlerini yıkmak ve onları topraklarından sürmek için üzerlerine ordu gönderdi. Bu fakir çiftçiler arasında, Manuel Marulanda adında genç bir köylü vardı. Diğer 14 küçük çiftçi ile birlikte, gelecek 38 yıl içinde, 16-20 bin silahlı savaşçısı ve milyonlarca destekçisiyle, Üçüncü Dünya'daki en büyük ve en başarılı gerilla ordusu haline gelen FARC'ı örgütlemeye başladı. Uzmanlar, FARC'ın ülkenin belediyelerinin yüzde 50'sinden fazlasında büyük bir etkiye sahip olduğunu iddia ediyor. Geçen 3 yıl boyunca Washington, Birleşik Krallık ve Birleşik Devletler'deki büyük bankalar, Kolombiya elitinin devasa uyuşturucu karlarını aklarken, "uyuşturucu savaşı" bahanesiyle rejimi desteklemek için 2 milyar dolar-

Levent Şahverdi Arşivi

lık askeri yardımı ülkeye akıttı. Washington ve Birleşik Krallık'ın FARC'a karşı savaş çabalarını desteklemek için kitle medyası, FARC ve ELN'yi canavarlaştırarak, kanlı devlet baskısını haklı göstermeye tasarlanmış propaganda barajına başladı. Bush-Blair propaganda hattı, aşağıdaki argümanları kapsayarak, kitle medyası tarafından yayıldı:

1) Kolombiya halkının çoğunluğu "gerillalar"a muhalefet etmektedir; onlar sadece, kazançlı uyuşturucu ticaretlerini savunan ve demokrasiyi yok eden silahlı teröristlerdir.

2) Kolombiya askeri kuşatma altında olan bir demokrasidir ve FARC'ı mağlup etmek için, askeri yardımlar da dahil olmak üzere, Birleşik Devletler ve Avrupa Birliği'nden yardımlar gibi dış yardımları almaya hakkı vardır.

3) Kolombiya'nın serbest piyasa ekonomisi ve seçim sistemi, Kolombiya işçileri ve köylüleri için en iyisidir ve buna muhalefet eden FARC demokrasinin düşmanıdır.

Bu propaganda mesajlarının her birini inceleyelim. Kolombiya dünyanın en düşük seçim katılımına sahip ülkesidir: Seçmenlerin sadece yüzde 40'ı oy kullanır. Nedeni seçeneklerinin olmamasıdır. 1980'li yılların ortasında alternatif bir Solcular koalisyonu, Vatansever Birlik (UP), başarılı bir şekilde yönetime ilerliyordu ama sonunda yok edildi: İki başkan adayı cinayete kurban gitti ve 5 binden fazla militan öldürüldü; hepsi "faili meçhul" çinayetler. Sendikacıların ve UP'yi destekleyen aktivistlerin çoğu ülkeden kaçtı, yeraltına girdi veya gerillalara katıldı. FARC genel olarak kırsal bölgelere yerleşmişken, savaşçılarının neredeyse üçte biri şehirlerden gelmiştir ve bunların çoğu da eski sendikacıdır. Kolombiyalılar'ın çoğunluğu Pastrana rejimi özelleştirmesinin sosyo-ekonomik politikalarına, baskıcı emek yasa-

Levent Şahverdi Arşivi

larına, sağlık ve eğitim harcamalarındaki kesintilerine, ücret düşürmelerine ve kolayca işten atmalarına (iş-gücünün yüzde 20'si işsizdir ve yüzde 30'u düşük ücretle çalışmaktadır) karşıdır. Thatcherizm'in Kolombiya versiyonu politikalarına muhalefet, genel grevlerin sayısından, ekonomiyi felç eden büyük protestolar ve önemli otoyol barikatlarından bellidir.

Tezat olarak, binlerce sendikacı, alternatif iş yaratma programlarını, sağlık, eğitim ve refahtaki kamu yatırımlarını artıracak sosyal bütçeleri tartışmak için, FARC tarafından askerden arındırılmış bölgede organize edilen açık forumlara katıldı. Sendika liderlerinin büyük çoğunluğunun sosyo-ekonomik talepleri, eski Başkan Pastrana'nın "serbest piyasa" programıyla değil, FARC'ın programıyla uygunluk içindedir.

FARC'ın köylü ve işçi sendikalarıyla yakın bağları programlarının benzerliğine dayanırken, Pastrana hükümeti ve ölüm timleri pragmatik olarak, yakın askeri ilişkilerini açıklayan, aynı reaksiyoner toprak ağalarını ve bankacıları destekliyor.

Ölüm timlerinin neredeyse tüm cinayetleri toprak ağalarına değil köylülere, patronlara değil sendikacılara, hükümet görevlilerine değil insan hakları avukatlarına, Birleşik Devletler askeri danışmanlarına değil, direniş sempatizanlarına karşı işlenmiştir. Kolombiya en iyi olarak, seçim çehresinin katil bir rejim için politik örtü sağladığı, "ölüm timlerinin bir demokrasisi" olarak tanımlanabilir.

Kolombiya rejiminin sosyal desteği, nüfusun yüzde 15'ten azına düşerken, temel olarak büyük iş çevreleri, toprak ağaları, uyuşturucu bankacılar ve yukarı orta sınıflardan oluşurken, FARC, kırsal alanlardan şehirlere kadar, tüm ülke boyunca destek temelini genişletti. Kamuoyu yoklamaları denen şeyle ilgili

Levent Şahverdi Arşivi

olarak basında yayınlanan sonuçlar tamaman güvenilmezdir. Devlet destekli paramiliter terörün ağır şartları altında, hiç bir grup veya birey, gerçek bağlılıklarını ifade etmek istemiyor. Önemli eyalet şehirleri, kasabalar ve köylerin tümü boyunca paramiliter güçler tarafından sendikacılara ve komüniti aktivistlerine karşı uygulanan geniş çaptaki terör (her ay ortalama olarak 250 kişiyi öldürerek), halkın ve FARC'ın taleplerinin aynı görüş açısına sahip olduğunu gösterir. Silahlı Kuvvetler ve onların paramiliter müttefikleri için, FARC tarafından öne sürülen sosyo-ekonomik reformlar ile sendikaların aynı taleplerinin çakışması, sendikacıları "şüpheli gerilla sempatizanları" olarak kaçırmak ve öldürmek için yeterli bir nedendir.

En büyük baskı -sendikacıların kaçırılması, işkence görmesi ve öldürülmesi- hükümet ordularının üstün olduğu ve ölüm timlerinin özgür olduğu her yerde gerçekleşmektedir. FARC'ın güçlü olduğu bölgeler ve belediyelerde, sendikacılar mücadelelerini başarılı bir şekilde yerine getirmek için özgürdürler. Askerden arındırılmış bölgede -İsviçre büyüklüğünde- FARC'ın yönettiği alanda, tek bir sendikacı bile saldırıya uğramadı. Buraya sınır bölgelerde ise, cezai müeyyidesi olmayan, bir dizi cinayetler işlendi. Ordunun kontrol ettiği alanlarda, sendikacıların suikaste uğraması ve kaçırılması, gün ışığında ve askeri karargahlardan birkaç metre uzaktaki ana yollarda gerçekleşmektedir. Hiç kimse asla tutuklanmadı ve mahkemeye çıkarılmadı. FARC bölgelerinde gerillalar, sendikacılar ve diğer aktivistlerin ölümünden sorumlu ölüm timlerinin aktif bir şekilde peşine düşmekte ve onları büyük bir hızla adaletin önüne çıkarmaktadır.

Kolombiya işçi sınıfının çoğunluğu için, kimin "terörist" ve kimin kendi sınıf çıkarlarını desteklediği çok nettir. Kendi tec-

Levent Şahverdi Arşivi

rübelerinden, hangi sistemin zengini savunma adına fakirlerin katillerini temize çıkardığını ve kimin kendi örgütlenme haklarını ve iyi bir yaşam standardı taleplerini savunduğunu biliyorlar. Oligarşi ve ordu tarafından yönetilen şu anki ölüm timleri demokrasisi ile, askerden arındırılmış alanda FARC tarafından örgütlenen açık, çoğulcu demokratik forumlar arasındaki farkı biliyorlar. Deneyim işçi sınıfına, rejime güvenmemeyi ve FARC'a sempati duymayı öğretti.

Hükümetin serbest piyasa politikaları ekonomiyi mahvetti. Yabancı ithalatlar, temel gıda maddeleri için düşük fiyatlar ve zararlı dezenfekte aracılığıyla köylülerin yaşamlarının yokedilmesi Kolombiya ekonomisini son 70 yılın en kötü ekonomik krizinin içine soktu. Rejim yabancı krediler içinde yüzüyor ve zor yoluyla yönetiyor. Ekonomik programı, Birleşik Devletler, Avrupa Birliği bankaları ve IMF tarafından tasarlanıyor. Hükümetin askeri politikaları Pentagon tarafından dikte ediliyor ve yerel generaller ve paralı asker Birleşik Devletler helikopter pilotları tarafından uygulanıyor.

Tezat olarak FARC, Kolombiya'nın yerli toprağından ortaya çıktı: Onun gönüllüleri, aileleri ve komşularının serbest piyasa ölüm timleri demokrasisi altında çektikleri şiddet, fakirlik ve aşağılanmalardan nefret eden köylülerin ve işçi sınıfının kızları ve oğullarıdır. Başka türlü hiçbir gerilla hareketi 38 yıl boyunca ayakta kalamaz, Birleşik Devletler destekli birkaç kontr-gerilla programını mağlup edemez ve köylerde, kasabalarda ve şehirlerde organize olmuş destekçilerin devasa bir ağı olmadan, neredeyse 20 bin savaşçıya ulaşamaz.

Kolombiya devleti ayakta kalıyor, çünkü o Birleşik Devletler ordusu tarafından sömürgeleştirildi. FARC ise, köylüler ve işçi-

Levent Şahverdi Arşivi

lerle sağlam sınıf ve aile bağları yüzünden mücadelesine devam ediyor. Rejim milyoner uyuşturucu kartellerini destekliyor; gerillalar uyuşturucu trafiğini zorlaştırıyor ve köylüleri koruyor ve aynı zamanda, Birleşik Devletler ve Kolombiya rejiminin tartışmayı reddettiği, uyuşturucudan arındırılmış alternatif tarım planları öneriyor.

Tüm uyuşturucuyla mücadele retoriğinin arkasında (uyuşturucu tacirleri ve yönetimindeki patronlarıyla), Kolombiya devletinin gerçek amacı, finansal ve büyük iş çevrelerinin katı sınıf yönetimini çalışan insanlara empoze etmek ve onları ekonomik krizin maliyetlerini yüklenmeye zorlamaktır. Milyonlarca işsizin sokak ve meydanları doldurmasıyla, köylü kitlelerin devlet terörüyle topraklarından sürülmesi ve büyük şehirlerin kenarlarındaki barakalara ve karton kutu gecekondularına yığılmasıyla, başkentte yürüyen ve greve çıkan yüzbinlerce sendikacıyla ve Başkanlık Sarayı'ndan 60 kilometre uzaklıkta askeri çatışmalara girmesiyle, ölüm timlerinin rejiminin sürdürülmesi için ana destek olduğu çok açıktır.

Hükümet ve onun yerli ve sınır ötesi elitleri dışında hiç kimse, serbest piyasanın Kolombiya'ya fayda sağladığına inanmamaktadır. Sendika muhalefetini provoke eden, devlet şiddetini arttıran ve FARC için destek temelini genişletenin, serbest piyasa politikalarının berbat başarısızlığı olduğu kesindir. Hükümetin en büyük korkusu, FARC ve sendikaların, onların arasına Silahlı Kuvvetler ve onların paramiliter müttefikleri tarafından konulan kanlı bariyerleri geçmeye muktedir olmaları ve rejimi devirmek ve yeni demokratik, bağımsız sosyalist bir rejim kurmak için, birleşik bir liderlik yaratmalarıdır. Bunu önlemek için rejim, Birleşik Devletler ve Avrupa Birliği hükümetlerinden askeri

Levent Şahverdi Arşivi

ve ekonomik destek istiyor ve bunu alıyor. Sendikacılar ve FARC'ın, emperyalist karşı saldırıyı göğüslemek için, Birleşik Krallık ve diğer yerlerdeki sendikacılardan uluslararası desteğe ihtiyacı vardır. Ölüm timleri için bir başarı, tüm Latin Amerika ve ötesindeki halk mücadelelerini zayıflatacak. Uluslararası dayanışmayla ve Kolombiya içindeki hedef birliğinin başarısı, tüm dünyadaki mücadeleler için yeni ufuklar yaratacaktır.

Washington'un Venezüella Stratejisi

Kolombiya'daki yakıp-yıkma askeri stratejisiyle tezat olarak Washington, Venezuella'da Başkan Chavez'in devrilmesinde sivil-askeri bir yaklaşım uyguluyor. Chavez bir liberal milliyetçidir; bağımsız milliyetçi bir dış politika izlerken, oldukça ortodoks bir iç ekonomik politika izledi. Birleşik Devletler stratejisi, çok-aşamalıdır ve medyayı, sivilleri ve ekonomik saldırıları, bir askeri darbe hedefiyle, ordu içindeki çatlakları provoke etme çabalarıyla birleştirir.

Bu mücadelenin birinci aşaması, yandaş iş çevreleri ve profesyonel gruplar ve rüşvetçi sağ-kanat sendika patronlarıyla yakından koordineli eylemler aracılığıyla, ekonomiyi istikrarsızlaştırmaktır. Amaç, kamu muhalefetini harekete geçirmek ve kitle medyasının dikkatini ülkenin istikrarsızlığı üzerinde odaklamak, böylece, çatışmalı durumlarda kârın düşmesinden korkan, daha az politikleşmiş kapitalistlerin yatırımlarına engel olmak. Hakim medya, iktidarın şiddetle ele geçirileceğini savunarak, Chavez rejimini devirmek için sistematik bir propagandaya girişmiştir. Hakim medyanın yıkıcı davranışına karşı hükümet ve kamuoyu protestoları, Washington'ın, özellikle Birleşik Devletler etkinliğindeki Inter-American Pess Association aracılığıyla,

Levent Şahverdi Arşivi

özgür konuşma hakkının çiğnenmesi"ne karşı uluslararası bir kampanya yönetmesine izin verir.

Bush Yönetimi stratejisinin ikinci aşaması, istikrarsızlıktan doğrudan bir askeri darbeye doğru harekete geçmekti. Bu iki aşamayı gerektirirdi. Birincisi, Birleşik Devletler istihbarat teşkilatını, emekli görevlileri ve ordunun daha reaksiyoner kesimindeki aktif askeri subaylar arasındaki muhalifler olarak etiketlenmişleri -Venezeülla'daki durumda, hava kuvvetleri ve denizciler arasında- harekete geçirmektir. Fikir, askeri komuta içinde politik bir tartışmayı zorlamak, benzer fikirdeki diğer subayların, atılmış subayları korumak için ortaya çıkmasını provoke etmek ve büyük medyanın, büyük yatırımcıların, istikrarsızlık ve Chavez'in yakın düşüşü mesajını desteklemek, böylece sermayenin kaçışını ileri aşamada harekete geçirmektir. İkinci adım, ordu üzerinde baskı uygulamaları ve taraftar kazanmak, apolitik subayları tarafsızlaştırmak ve Chavez'e sadık olanları izole etmek için, otoriter deniz ve hava -Chavez desteğinin temel dayanağı- subaylarını organize etmektir. Washington'ın iki aşamalı yaklaşımı, "geçici sivil-askeri cunta"nın yönetimi için, Birleşik Devletler'in askeri desteğiyle askeri bir darbeyi zirveye taşımaktır.

Kendi iç stratejisiyle bağlantılı olarak Washington dışsal bir strateji uyguladı. Dışişleri Bakanı Colin Powell, Chavez'i otoriter biri olarak açıkça ilan etti ve hem Powell hem de IMF, "geçici bir hükümet" -bir darbe gerçekleştirmek isteyenler için Birleşik Devletler desteğinin açık bir sinyali- için desteklerini açıkça ilan ettiler. Birleşik Devletler Özel Kuvvetleri şu an, Ekvador, Kolombiya, Peru, Panama, Afganistan, Yemen, Filipinler, Gürcistan, Özbekistan ve Orta Asya yandaş ülkelerinde operasyon sürdürmektedir. Şu çok büyük bir olasılık ki, bir darbe teşebbüsün-

Levent Şahverdi Arşivi

de Pentagon, darbeyi yönlendirmek ve propaganda amaçlarıyla, sivil kişiliklerin uygun düzenlemelerinin ortaya çıkmasını güvence altına almak için, taktiksel görevliler ve politik danışmanlar gönderecektir.

Venezuella rejiminin karşı karşıya olduğu tehlikeleri aşmak için, Washington'un politik yıpratma savaşını güttüğü, günlük propaganda bombardımanının ve provokatif hareketlerin bol olduğu bir yerde, Chavez'in devamlı kitle mobilizasyonuna güvenmesi mümkün değildir. Kitle bağlılığını ve aktif organize desteği sürdürebilmesi için Chavez'in, acil olarak, radikal, yeniden-dağıtımcı sosyo-ekonomik politikaları gerçekten de uygulaması lazımdır. ABD tarafından yönetilen saldırı, halk desteğini tüketmek ve ordunun moralini bozmak için, devamlı gerilim yaratmayı psikolojik bir silah olarak kullanmaya yönlenmiştir.

Chavez'in bağımsız dış politikası, Birleşik Devletler'i kendine düşman eden şeydir: Onun Plan Kolombiya'ya muhalefeti; Birleşik Devletler'in Afganistan'daki savaşını ve dünya çapındaki emperyal saldırısını eleştirmesi; Irak, Libya, İran ve Küba ile samimi ilişkileri ve Birleşik Devletler'in Venezuella hava sahasını sömürgeleştirmesine izin vermeyi reddetmesi. Maalesef, bu dış politika, gecekondu ve barakalarda yaşayan işsiz ve düşük ücretli milyonlarca taraftarının refahını etkileyen bir dizi kapsamlı sosyo-ekonomik reformlarla yeterli bir şekilde birleştirilemedi.

Birleşik Devletler'in Chavez'i devirme çabaları, onun, Ekim ayının başlarında, Washington'ın dünya çapındaki emperyal saldırısını -terörizme karşı savaş diye adlandırdığı şeyi- desteklemeyi reddetmesine dayalıdır. Başkan Chavez'e yakın danışmanların bana söylediği şudur; Washington'dan gelen yüksek görevlilerden oluşan bir delegasyon Chavez'i ziyaret etti ve "Başkan

Levent Şahverdi Arşivi

Bush'a olan muhalefetinin bedelinin çok yüksek olacağı" konusunda onu dobra dobra bilgilendirdi. Bundan kısa bir süre sonra, yerel iş federasyonu ve sendika patronları Başkan Chavez'in çok ılımlı bir vergi reformu yapmasına (en çok yabancı petrol şirketlerini etkileyen), tazmin edilmiş toprak alımı planını uygulamasına ve Karakas'ta çoğunlu kamu mülkiyetli elektrik yatırım şirketini özelleştirmesine rağmen kampanyalarını başlattı.

Çok açık ki, Chavez'in iki ata binme teşebbüsü -bağımsız bir dış politika ve liberal reformlu iç politika- onu Birleşik Devletler tasarımlı darbe strateji karşısında savunmasız bırakmaktadır. Birleşik Devletler'in Venezuella'daki emperyal taktikleri, Kolombiya'dakinden büyük farklılıklar gösterir, çünkü büyük ölçüde, bir durumda yandaş bir devleti halk isyanlarına karşı savunmaktadır ve diğer durumda ise, bir darbeyi provoke etmek için yandaş sivil bir hareket yaratmayı denemektedir. Stratejik olarak, politik amaç aynıdır: Ülkeyi, ALCA'ya yerleştirilmiş emperyal projeye boyun eğdirecek ve Latin Amerika'da imparatorluğun bekçiliğini yapacak istekli bir kul olacak, belki de yeni sınır ötesi savaşlara paralı askerler temin edecek olan, yandaş bir rejimi sağlamlaştırmak.

Venezüella'daki gelişmeleri anlamak için, dışarıya -ABD politikalarının ne olduğuna- bakmalıyız. ABD siyaseti, anti-terör kampanyaları aracılığıyla, dünyayı kontrol etmeyi ve özel olarak da kendisine tabi gördüğü ülkeleri ABD'nin Ortadoğu, Kolombiya ve diğer yerlerdeki savaşlarını desteklemek konusunda hizaya sokmayı amaçlamaktadır.

Bağlam budur ve bu noktada, pazara daha fazla dahil olma ve belki de bir parça yardım koparma karşılığında ABD'nin eteğine yapışan Uruguay, Kosta Rika ve Arjantin hükümetlerini hizaya sokmayı da başardılar.

Levent Şahverdi Arşivi

Ancak ABD'nin bu pozisyonu ve işbirlikçi rejimleri hizaya sokmadaki etkinlikleri Başkan Chavez'le birlikte kesintiye uğradı. Chavez ABD'yi ilgilendiren hemen her temel konuda bağımsız bir dış siyaset geliştirdi ve yaygınlaştırdı. OPEC'i güçlendirdi. Irak ve İran üzerindeki ABD ambargosunu kırdı. Libya ile ticari ve diğer ilişkileri güçlendirdi. Kolombiya Planı'nı -ABD'nin Kolombiya'daki iç savaşı askerileştirme girişimini- reddetti. Venezüella hava sahasını ABD uçaklarına açmayı reddetti. ALCA konusunda eleştirel davrandı; bu arada çok fazla şeyi çok erken yaptı. Chavez iç politikada bir sosyal liberal. Ama ABD egemenliğindeki ticaret anlaşmalarından çok Latin Amerika bölgesel anlaşmalarını yeğliyor. Üstelik, ABD askeri uzmanlarını savunma sanayinden attı ve Kübalı sürgün topluluğa çok yakın -ya da bu topluluğa üye- bazı istihbarat elemanlarını da kenara çekti. Bunu da Kastro ile olan güçlü politik bağlarına ve Küba'ya tıbbi ilaç karşılığında petrol satmaya ek olarak yaptı. Güçlü ilişkiler derken Chavez'in herhangi bir radikal toplumsal dönüşüm gerçekleştirmiş olmasını kastetmiyorum, kişilikleri ve sembolik toplantıları kastediyorum.

Bütün bunlar üst üste konulduğunda -bölgesel ve uluslararası politikalarıyla yoksullarla özdeşleşmesi- Chavez Venezüella'yı bugüne kadar hiçbir diğer politik kişiliğin gerçekleştiremediği ölçüde kutuplaştırdı. Tüm yoksullar için bir çekim merkezi haline geldi.

Bu anlamda, iç siyasetinden neredeyse tamamen bağımsız biçimde, bir tarafta ülke ABD yandaşı burjuvazi, üst orta sınıflar ve çürümüş sendika ağaları ile öbür tarafta emek gücünün yüzde 60-70'ini temsil eden işsizler ve örtük işsizler arasında bölündü.

Bence, 2001 Ekim ayında sahneye konan oyunun perdesini

Levent Şahverdi Arşivi

için bu genel çerçevedir. Chavez'le ABD saldırısını başlatan olayın hemen ardından görüştüm. Afganistan'daki ABD katliamından sözeden Chavez, Bush'un savaşına dolaysız biçimde atıfta bulunarak, teröre karşı terörle mücadele edilemez, diyordu. ABD hemen büyük elçisini geri çekti; güya görüşmelerde bulunmak için geri çağırdı. Sonra Chavez'le görüşmek ve ona takındığı eleştirel tutum yüzünden büyük bir bedel ödeyeceğini -ve Venezüella'nın gelecek kuşaklarının da büyük bir bedel ödeyeceklerini- söylemek üzere yüksek düzey bir delegasyon gönderdi. Bunu bana görüşmeye katılan yüksek düzey Chavez yöneticilerinden birisi söyledi. Chavez dinlemiş, ABD ile dostane ilişkiler istediğini, şu ya da bu politikaya karşı tutumunu belirtmiş, ABD yatırımlarını istediğini belirtmiş vs. Onu tamamen reddettiler.

Hemen sonra, ABD işbirlikçilerinin toparlandıklarını görüyoruz -sermayelerinin büyük bir bölümünü ABD Hazine bonolarına ve gayrı menkullerine yatıran iş çevreleri; ve son 50 yıl boyunca ücret kesintilerine ve işsizliğe karşı hiçbir etkili direniş örgütlememiş olan sendika bürokrasisi. Bu sendika önderleri, yüz binlerce dolarlık maaşlarıyla AFL-CİO yöneticileri ile kıyaslanabilirler. Hepsi Katolik Kilisesi ve tabii, en adi yalanları uyduran canice bir darbe-yandaşı kampanya örgütleyen medya ile birarayа toplandılar.

Medya Chavez'i diktatörlükle suçladı. Burada tartışılan dört seneden az bir sürede 6 seçim kazanmış birisi; başkanlık seçimleri, kurucu meclis, yasama, yerel, vs. Ve onu otoriter ya da diktatöryal bir kişilik ilan ediyorlar! O Bush Yönetimi'nin Florida'da yaptığı gibi seçimleri çalmadı. Büyük ve temiz bir farkla kazanıyor. Bu arada, medya hükümetin şiddetle devrilmesine yönelik açık çağrılar yayınlamakta serbest. Dışişleri Bakanı Colin Powell,

Levent Şahverdi Arşivi

bu yılın başında Peru'ya geçerken, ABD'nin geçici bir hükümeti destekleyeceğini söyledi. Dünya Bankası Başkanı James Wolfensohn da aynı şeyi tekrarladı. Seçilmiş bir başkanın yanısıra geçici bir hükümet ne demek? Tek anlamı darbedir.

Ve ABD tüm bunları Chavez çok da radikal değilken yaptı.

Hatırlanması gereken temel nokta Chavez'in izlediği iç politikadır. Barınma, okul ve sağlık harcamalarını artırdı. Gelirleri düşük bir düzeyde -yüzde 3 ya da 4- artırdı. Sınırlı ölçüde vergileri yükseltti, böylece üst sınıflar, hiçbir şey ödememek yerine, bir parça birşeyler ödemek zorunda kaldılar.

Ama bütün bunlar için, mali sistemi deregüle etti. İspanyol bankaları deregüle edilmiş sistemde at koşturuyorlar. Karakas'ın elektrik sistemini özelleştirdi. ABD petrol şirketleri engellenmedi; sadece ufak bir petrol vergisi ödemek zorunda kaldılar.

Bir başka deyişle, gelirde radikal hatta ılımlı bir yeniden dağılım bile olmadı. Hiçbir özel mülke el konulmadı; karşılığı nakit olarak ödenen bazı kullanılmayan topraklar hariç. Bu Latin Amerika'nın bugüne dek gördüğü en muhafazakar toprak reformudur; topraklar karşılığında pazar fiyatından nakit ödeme.

Gerçek sorun ABD'nin Chavez'i, Venezüella'yı Latin Amerika'daki diğer işbirlikçileri gibi hizaya sokmak için devirmek istemesi, tüm bölge için alternatif bir dış politika öneren tek hükümeti düşürmek istemesi. Bu alternatifin varolmasını istemiyorlar. Bu darbe de onun için Bush yönetimi tarafından planlandı, yönetildi ve finanse edildi. Sadece CIA değil. Batı yarıküreden sorumlu dışişleri bakan yardımcısı da işin içindeydi; bahsettiğim kişi Küba terörist sürgünü Otto Reich. Reagan yönetiminde yeralan ve Orta Amerika'da 300 bin kişinin öldürülmesini meşrulaştırma işiyle uğraşan Elliot Abrams gibi kişilerden söze-

Levent Şahverdi Arşivi

diyorum. Honduras'daki ölüm mangaları işine karışan, ABD'nin BM büyükelçisi John Negroponte gibi kişilerden sözediyorum.

Daha uzun bir liste de verebilirim. Ama bir fikir edindiniz sanırım; Latin Amerika'daki ABD siyasetini yürüten ve sadece hükümet devrimekle kalmayıp darbenin ilk 24 saati içindeki şiddet ve baskı eylemlerini yöneten kişiler hakkında bilginiz var.

Darbe çok temel sebeplerden başarısız oldu. Halihazırdaki durum hakkındaki ABD istihbaratı ordudaki, sendika ağalarındaki, medyadaki ve iş çevrelerinin başındaki işbirlikçilere dayanıyor. Ve ABD'yi destekleyen bu insanlar, ABD'ye ne duymak istiyorsa onu söylüyorlar; yani kamuoyu yoklamalarının Chavez'e verilen desteğin erimekte olduğunu gösterdiğini. Darbeyi destekleyen generaller ordunun darbecilerle birlikte olduğunu bildirdiler.

Hikayenin ikinci bölümü Washington'un Afganistan'dan ve dünyanın geri kalanını tehdit ettikten sonra güç sarhoşu olmasıyla ilgili. 1965'te Dominik Cumhuriyeti'ni işgal ettiklerinde olduğu gibi, güç sarhoşu olmuşlar ve Vietnam'ın kolay av olacağına inanmışlardı. O zaman da yanıldılar, şimdi de Venezüella'daki girişimlerinin tüm engelleri yıkacağını düşünerek yine yanıldılar.

Tepelerden inen ve Karakas nüfusunun yüzde 50'si gibi bir çoğunluğu oluşturan kent yoksullarını tamamen gözardı ettiler. CIA üst orta sınıf mahallelerinde yapılan Chavez karşıtı gösterilerin tüm ülkeyi temsil ettiğine inandı.

Irk faktörünü de gözardı ettiler. Chavez karşıtı muhalefetin bir bölümünün Chavez'in siyah olmasından -modern Venezüella tarihinin ilk siyah başkanı- kaynaklandığını anlamadılar. Burjuvazinin tüm önemli adamları sosyal kökenleri ve ırkı nedeniyle ondan nefret ediyor.

Dördüncü faktör, Chavez'in bir korkak olduğu -ABD'nin oto-

Levent Şahverdi Arşivi

ritesine karşı koyamayacağı- inancıdır. Onu tutuklar ve bir adaya kapatırlar ve bir miktar psikolojik baskı ve diğer türden sorgulamalara tabi tutarlarsa, istifa edeceğini ve kendilerinin de iktidarı alabileceklerini zannettiler.

Ve son olarak, ilk anda kendi ellerini açık ettiler. Yasama organını, mahkemeleri ve tüm temsili kurumları lağvettiler. Yaptıkları ilk şey Küba ile olan diplomatik ilişkileri ve ticaret anlaşmasını lağvetmek oldu. İkinci yaptıkları ise, OPEC'le olan anlaşmayı iptal edeceklerini açıklamak oldu. Bunlar hiçbir yerli muhalefetin arkasında toplanabileceği sloganlar olamaz. Bunlar ABD'nin üst düzey öncelikleridir. Bu yüzden sonuçta bazı subaylar hemen tersine döndü. Önce Chavez'e karşılardı, sonra cuntanın ABD'ye tam teslimiyeti nedeniyle geri çekildiler. Bu nedenle Chavez'a geri biat ettiler. Chavez dış politikada milliyetçi ve iç politikada bir sosyal liberal. İlk yılından bu yana sınıf işbirliğinden yana oldu. Ama muhalelefet sınıf işbirliği istemiyor; herşeyi istiyor.

Chavez, -retorik olarak değil, pratik olarak- sınıflar arasında bir denge oluşturma çabası olarak adlandırılabilecek bir tarihe sahip. Bütçeyi dengelemeye çalışıyor. Asla açıktan finansman yoluna gitmedi; bunda çok ortodoks davranıyor. Borçlarını sadık biçimde ödedi, Latin Amerika'nın diğer ülkelerinden daha da fazla. Milliyetçi bir dış politikayla liberal bir ekonomik politikayı uzlaştırmaya çalıştı.

Kitlelere sol bir programla ulaşmanın temel noktası, öncelikle Chavez'in ilerici dış politikasını onaylamak ve sonra alternatif bir sosyal-ekonomik politika geliştirmek biçiminde olmalıdır. Bence Chavez'in üstünü bir kalemde çiziveren çevreler tamamen izole oldular; çünkü kitlelerin gözünde sağın müttefikleri olarak görünüyorlar.

Levent Şahverdi Arşivi

Venezüella'da yaşanan toplam kutuplaşmanın anlamı herhangi bir anlamlı sol siyasetin bu ulusalcı çerçevenin içinde gerçekleşecek olmasıdır. Yani, herhangi bir sosyalist ya da Marksist program Chavez olgusuyla ilişki kurma yolu bulmak zorundadır. Kendilerini pazarlamalarından ya da eleştirel olmayan bir destekten sözetmiyorum -özellikle iç siyaset programı, ki tarım reformundan mali piyasalara, yabancı yatırımlardan özelleştirmelere kadar birçok noktada bence solun eleştirisine son derece açıktır. Burada alternatif bir yaklaşıma açık kocaman bir gündem bulunmaktadır.

Washington'in askerileşme stratejisi ayrıca, tüm yasallıklarından arınmış, Washington'ın Latin Amerika'daki serbest piyasalar formülünü ve korumacılığını empoze etmiş ve Birleşik Devletler'e boyun eğmiş yandaş rejimlerin olduğu Ekvador, Bolivya ve Paraguay'da da görülür.

Washington, Brezilya ve Meksika'da, ağırlıklı olarak politik ve diplomatik enstrümanlara güvenir. Washington Meksika'da, Vicente Fox'un ekonomik politika yönetimine direk girişler yapmış ve gerçek bir ajan olan Jorge Castenada'yı Dış işlerine yerleştirmiştir. Fox ve Castaneda tam bir mutabakat içinde olduğu için, Meksika'nın Birleşik Devletler politikasına boyun eğmesi sorun değildir. Sorun olan şey, rejimin bu politikayı uygulamadaki etkinliğidir. Fox'un güney Meksika'yı ve Orta Amerika'yı, büyük bir Birleşik Devletler plantasyonuna, turist ve petrol merkezine (Puebla-Panama Planı) dönüştürme çabaları, büyük çaplı bir muhalefete tosladı. Birleşik Devletler sermayesinin Çin'deki ucuz emeğe devasa kayışı, Meksika sınırındaki şehirlerde büyük sayılarda işsizliği provoke etti. Entegrasyonun karşılıklı faydaları olarak adlandırılan şey, göz kamaştırıcı bir şekilde ortada

Levent Şahverdi Arşivi

yoktur. Birleşik Devletler'in mısır ve diğer tarımsal metalardaki dampingi, Meksika çiftçilerini ve köylülerini mahvetti. Meksika ekonomisinin tüm sektörlerinin Birleşik Devletler tarafından devralınması (finans, telekomünikasyon, servis, vs.), devasa kâr kaçışlarına ve telif ödemelerine yolaçtı. Dış ilişkilerde, Castaneda'nın Birleşik Devletler Savunma Bakanlığı ve CIA'in politikalarını -Afganistan'daki ve gelecekteki askeri müdahalelerde ve yakın tarihteki Küba-Meksika diplomatik ilişkilerindeki en kötü olayını provoke ederek, Küba'nın iç politikasına iğrenç şekilde müdahelesinde Birleşik Devletler politikası için şartsız desteği ilan etmesi- ham şekliyle uygulaması yüzünden, Washington'ın etkisi görülmemiş bir şekilde etkindir. Castaneda'nın, Washington adına, anti-Küba müdahaleleri, Meksika politik sınıfının çoğunluğunun, onun sertçe eleştirilmesini veya istifa etmesini istemesiyle, geri tepti. Yine de, Birleşik Devletler politikasının Fox Yönetimi içindeki böylesine az rastlanır, utanmaz bir destekçisinin olması çok açıktır ki, Washington'ın, Meksika politik sistemi içinde yeredinme saldırganlığının bir göstergesidir. Birleşik Devletler şirketlerinin, bankalarının ve sayısız bölgesel ve yerel yandaş politikacıların güçlü varlığı -artan bir şekilde hareketlenen ve fakirleştirilmiş emek gücüne karşı- Meksika'nın tekrar-sömürgeleştirilmesini olanaklı kılar.

Özet olarak, Birleşik Devletler emperyal saldırısı, çeşitli taktikler dizisini ve farklı ülkelerde çeşitli askeri-politik kontekstle yaklaşımı adapte etti. Askeri müdahalelere ve askeri darbelere (her zaman bir çeşit sivil görünümle) daha büyük bir önem verirken Washington, politik ve diplomatik yandaşlarını kullanmaya ve onları politik hasımlarına karşı çevirmeye devam ediyor.

Dogrudan ekomonik hakimiyete temellendirilmiş bir impa-

Levent Şahverdi Arşivi

imparatorluk kurmanın stratejik hedefi, çok çeşitli politik, sosyal ve askeri engellerle, özellikle Kolombiya, Venezuella ve Arjantin'de belli olduğu gibi, yüzleşir. Başka bir deyişle, gücün emperyal projeksiyonu, yerine getirilmiş olmaktan uzaktır. İmparatorluk inşası, imparatorluğun geçmiş sosyo-ekonomik başarısızlıklarının kolay bir ilerleme yaratmadığı veya varsayılan engel olunamaz bir zaferin haklılığını temin etme konteksti içinde, bir dizi çatışmalı ilişkilere batmış durumdadır. Tam tersine, günümüz emperyal saldırısı, geçmiş yılların ağır gerilemeler sonucunun bir parçası ve bazı ülkelerdeki eski destekçileri orta sınıflar arasındaki muhalefetin büyümesinin bir parçasıdır.

İmparatorluğun Düşüşü: Emperyal Saldırının Temeli

Birleşik Devletler'in Latin Amerika'daki askeri-politik saldırısı, askeri üsler ve yandaş politik rejimlerin birleştirilmesi aracılığıyla, emperyal gücünü genişletmek ve sağlamlaştırmak için dünya çapındaki kampanyasının bir parçasıdır. Bu kampanya 7 Ekim 2001'de, devasa bir bombardıman ve ardından Afganistan'ın işgal edilmesiyle başladı. Uydu inşası, Washington'ın Rusya bağlantılarını ani olarak bir kenara ittiği ve askeri üsler ve yandaş-patron ilişkili rejimler kurduğu Orta Asya'ya genişledi. Askeri müdahalelerin benzer süreçleri, üs işgalleri, ve patron-yandaş ilişkileri, Filipinler, Yemen ve Gürcistan'daki yöneticiler de kuruldu. 7 Ekim 2001'den önce Washington Latin Amerika'da, Ekvador, Peru, Aruba, El Salvador ve Kuzey Brezilya'da askeri üsleri zaten kurmuştu. Daha önemlisi, yeni üslerin yerlerine, finans ve eğitimde geniş ve doğrudan operasyonal bir rol ve halk direnişlerine karşı savaşan Kolombiya askeri ve paramiliter güçlerinin isyan-karşıtı operasyonlarını yönlendirme de eşlik etti.

Levent Şahverdi Arşivi

Birleşik Devletler gücünün bu genişlemesinin bir parçası, Küba ve Venezuella'daki anti-emperyalist rejimlere olduğu kadar, Latin Amerika'nın birçok bölümündeki halk hareketlerinin ilerlemesine karşı yönlendirilmiştir. Dahası, saldırı, sadece kaybolan etkiyi geri almayı değil, dünya çapında karşı çıkılamayan bir imparatorluğu empoze etmeyi de amaçlamaktadır.

Birleşik Devletler'in Latin Amerika'daki askeri-politik saldırısının acil amacı, yandaş rejimlerin inanırlığını kaybettiği ve zayıfladığı ve devasa bir muhalefet karşısında, makro-ekonomik politikadaki kontrol kapasitesini kaybeden emperyal çok taraflı ekonomik kurumların bölgedeki hakimiyetini tekrar kazanmaktır. Uzun dönem Birleşik Devletler askeri varlığının politik bir amacı vardır; inanırlığını kaybetmiş rejimleri desteklemek, zayıf yandaş rejimleri daha otoriter sivil askeri cuntalarla değiştirmek ve Washington politikalarını izlemeyi reddeden bağımsız ulusal hükümetleri devirmek.

Birleşik Devletler'in yandaş rejimlerinin zayıfladığı, başarısız neoliberal ekonomik modelinde, kamuoyu araştırmalarıyla kaydedilen popülaritedeki dikey düşüşlerde, yerel sermayenin kaçışındaki artışta ve en önemlisi, bazı ülkelerde rejim oteritesine - belki de devlet gücüne- yönlendirilmiş sağlam kitle hareketlerinin artan kavgacılığında görülür.

Venezuella'daki Chavez rejimi, Birleşik Devletler dış politikasıyla dünya ölçeğinde mücadele etti. Chavez rejimi Irak, Iran ve Libya'yı son olarak Çin'i ziyaret etti, böyle yaparak Birleşik Devletler boykotunu kırdı. Chavez, Birleşik Devletler'in Afganistan'a askeri müdahalesine muhalefet etti ("terörün cevabı daha fazla terör değildir"). Chavez, Latin Amerika'da Plan Kolombiya'ya ve

Levent Şahverdi Arşivi

Birleşik Devletler kontrgerilla askeri stratajisine karşı çıktı, Birleşik Devletler'in Venezuella hava sahasında casus uçak uçuşlarını yasakladı, ALCA'nın acilen uygulanmasını reddetti, Küba ile yakın ilişkiler geliştirdi ve Kolombiya'da rejim ile gerillalar arasındaki sorunda arabulucuk etmeyi önerdi. Daha genel anlamda, Chavez, Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü'nü güçlendirdi ve herşeyden önemlisi, dünya hakimiyeti kurmak için Bush-Rumsfeld seferinine boyun eğmeyi reddetti. Bu son pozisyon, Birleşik Devletler'in büyükelçisini geçici olarak çekmesine ve diplomatlık kariyerinden çok mafyayı anımsatan tarzda, Chavez'i tehdit etmek için Devlet Bakanlığı'ndaki yüksek görevlilerin oluşturduğu bir delegasyon göndermesine yolaçtı. Chavez'in bağımız dış politikası, Birleşik Devletler'in uluslararası politikasını yürütmesini sağlayan eski kokuşmuş yandaş rejimlerden keskin bir dönüştür.

Kolombiya, Venezuella ve Arjantin açık bir şekilde düşmekte olan Birleşik Devletler etki ve gücünü yansıtmaktadır. Ancak, alternatif güçler, diğer bir kaç Latin Amerika ülkesinde ilerliyor. Paraguay, Bolivya, Ekvador ve Peru'daki yandaş rejimlerin itibar kaybettiğini ve Washington'ın gündemini uygulamak için çok küçük desteğe sahip olduğunu gösteren net işaretler vardır. Dahası, Paraguay, Bolivya ve Ekvador'da, en aşağılık bazı yasaları bloke etmek için doğrudan eylem kapasitesini göstermiş olan, güçlü çok sektörlü kitle hareketleri vardır. Bu hareketler güçlüyken, güçleri, tedbirli aciliyetler hakkında harekete geçmiş olan sosyal sınıflar (köylüler) ve özel bölgelerde yeralır. O zaman bu hareketler, rejim tarafından asla uygulanmayan sınırlı anlaşmaları pazarlık etmeye yatkındır; böylece mobilizasyonun ve yüzleşmenin yeni bir raundunda yeralırlar.

Levent Şahverdi Arşivi

Washington'ın Brezilya'daki politik etkisini analiz etmek çok karmaşıktır. Bir tarafta, Birleşik Devletler yanlısı merkez-sağ Cardoso rejimi kamuoyu desteğinin çoğunu kaybetti; sınır ötesi bankacılar ve yerel elitler hariç. Diğer tarafta sol, İşçi Partisi ve onun başkanlık adayı lideri Luiz Inacio Lula Da Silva'nın sağa kayışıyla şiddetli şekilde zayıfladı. Onların sağ kanat Liberal Parti ile ittifakı ve neoliberal gündemin çoğunun kucaklanması, Birleşik Devletler için, "kaybetmek imkansız" durumu temin ediyor. Sağa kayış, İşçi Partisi'nin sıradan üyelerinin bir çoğunu uzaklaştıracak ve belki de, seçimleri kaybetmesine neden olacak şekilde partiyi bölecektir. Veya, eğer imkansız sonuç, bir İşçi Partisi zaferiyse, politik sonuçları temel Birleşik Devletler çıkarlarını etkilemeyecektir.

Bilinmeyen faktör, İşçi Partisi'nin solun tekrar gruplanmasıyla sonuçlanacak şekilde sağa kayışının boyutudur; güçlü sosyal hareketlerin (topraksız işçilerin, küçük çiftçilerin, kent ve ev hareketleri), radikal solcu partilerin ve İşçi Partisi'nin solcu muhaliflerinin güçlerini birleştirebilecekleri boyutudur. Seçim partilerinden bağımsız olarak, ALCA ve on yıl boyunca ekonomik durgunluğa yolaçan Birleşik Devletler ve Avrupa tarafından desteklenen ekonomik politikalara güçlü bir şekilde muhalefet eden, güçlü ve büyümekte olan milliyetçi bir akım ve anti-emperyalist bir düşünce vardır. Dahası, Brezilya ordusu, daha ileri boyutta Birleşik Devletler müdahalesine direnebilecek, güçlü, tarihsel olarak kökleşmiş, milliyetçi bir akım içerdiği için, Pentagon'un güvenilir bir müttefiki değildir.

Özet olarak, şu anki Birleşik Devletler askeri-politik saldırısını tamamen küresel faktörlere ithaf etmek bir hata olabilir. Birleşik Devletler kontr-saldırısı 11 Eylül'den öncesine denk düşer;

Levent Şahverdi Arşivi

Plan Kolombiya iki yıl önceden başlamıştı. Latin Amerika'daki emperyal saldırının, 2001'in son yarısındaki olaylardan daha büyük bir ideolojik ve askeri dürtüye sahip olduğu kesindir, ancak aynı önemde olan şey, bazı büyük ülkelerdeki orta sınıfın önemli sektörlerinde muhalif hareketlerin ilerlemesi ve anti-emperyalist, anti-liberal duyarlılığın genişlemesidir.

Latin Amerika'daki Birleşik Devletler neoliberal imparatorluk içindeki başarısız rejim sendromu, dramatik bir şekilde Arjantin'de resimlendirildi, ancak bu her yerde yayılmacıdır. Piyasalar, ulusal yatırımlar ve doğal kaynaklar üzerinde kontrolü ele geçirmenin emperyal bir stratejisi olarak Neoliberalizm, son noktasına ulaşıyor gibi görünüyor. Bu, emperyalizmin sonu anlamına gelmemektedir. Olmakta olan şey, ekonomiler ve sermaye ve metalar çevreleri üzerindeki direkt emperyal kontrolün daha büyük bir derecesidir.

Birleşik Devletler Saldırısı: Sol Üzerindeki Etkisi

Şu anki Birleşik Devletler emperyal saldırısı, Latin Amerika'daki solun şekillenmesi üzerinde farklı bir etki yaratmıştı. Genel olarak, şunu söyleyebiliriz; seçim partileri sağa doğru büküldü ve sosyo-politik hareketler radikalleşti. Saldırı, sadece politik sıralanışı ve stratejileri değil, aynı zamanda ekonomik programları da etkiledi.

Olumsuz tarafından başlayalım; Birleşik Devletler müdahalesi, tehditleri, baskısı ve propagandasının bir sonucu olarak merkeze kayan solun o sektörleri. En ünlü iki durum, Nikaragua'daki Sandinista Ulusal Kurtuluş Cephesi (FSLN) ve Brezilya'daki İşçi Partisi. Her iki durumda da, son on yıl içinde merkeze doğru tedrici bir kayış vardır.

Levent Şahverdi Arşivi

Nikaragua'daki 2001 başkanlık seçimlerinde, Daniel Ortega, başkan yardımcısı adayı olarak bir neoliberali seçti ve sonra 11 Eylül'de, Birleşik Devletler'in Afganistan'ı bombalamasını ve dünya çapındaki askeri saldırısını, ALCA'yı, dış borçların ödenmesini ve ortodoks neoliberal politikaları onayladı. Bütün bunlar hiç bir işe yaramadı. Washington ve Birleşik Devletler büyükelçisi, geleneksel liberal adayı destekleyerek ve eğer liberalleşerek yeniden dolaşıma giren gerillaya oy verirlerse... şeklinde seçmenleri tehdit ederek, seçime müdahale etti. Ortega, iş elitinin desteğini güvence altına almaksızın militanları ve solu uzaklaştırarak, seçimi kaybetti.

Brezilya'da, İşçi Partisi liderliği, sosyalist programdan sosyal demokrasiye ve son zamanlarda neoliberal programa evrimleşti. Parti hâlâ, sol-sosyal demokratlarların güçlü azınlığına ve Marksist entelektüeller grubuna sahipken, temsil ettiği oryantasyon, muhafazakar Liberal Parti ve Brezilya Demokratik Hareket Partisi ile ittifakı güvence altına almak için, merkez-sağa kaymaktır. Parti liderleri sağa kayarken, ünvandan ibaret lider Lula, sosyo-ekonomik sistemi reforme etmek veya değiştirmek yerine, daha çok güç pozisyonları kazanmaya ilgi duyan totaliter bir caudillo'nun karakteristiklerini ele geçirmektedir. Lula ve onun liderlikteki yoldaşları, itaatkar yandaşlar olma isteklerinden Washington'ı emin kılmak için, hem sembolik hem de somut önlemler aldılar: Borç ödemelerini garanti edeceklerine, özelleştirilmiş yatırımları savunacaklarına ve Birleşik Devletler yatırımcılarını teşvik edeceklerine söz verdiler.

Sembolik-somut seviyede, Lula'nın, militan sendikalara, homoseksüellere ve Topraksız İşçiler Hareketine düşman ve ALCA destekçisi milyoner bir tekstil kodamanını yardımcısı olarak seç-

Levent Şahverdi Arşivi

mesi, İşçi Partisi'nin hâlâ sağa doğru kaydığını göstermektedir. İşçi Partisi'nin 11 Eylül'den hemen sonra en çok vurgulanan sağa kayışı, Washington'ın baskısının hızlandırdığı bir sürecin, parti-içi polikaların bir sonucu olarak yerini bulmuş olduğunu önermektedir.

Meksika'da, Demokratik Devrimin Partisi (PRD) tarafından (diğer büyük iki sağcı partinin yanısıra) Zapatista önderliğindeki kızılderili topluluklarını -aslında, tüm kızılderili topluluklarını- zayıflatan yasanın lehinde kullanılan oy, şu anki liderliğin uzlaşmacı politikalarının bir göstegesidir. Şimdiki PRD liderinin, Meksika Dışişleri Bakanı'nın Küba'ya karşı provokatif beyanlarına ve davranışlarına karşı çıkmayı reddetmesi, PRD'nin bazı sektörlerinin, Washington'ın Meksika Senatosundaki en gözde yandaşı olmak için, Milliyetçi Hareket Partisi (PAN) ile bir rekabet içinde olabileceğini gösterir.

Özet olarak, Birleşik Devletler saldırısı, en merkez-sol seçim partilerini sağa kaydırmada önemli bir etki oldu. Ancak birçok durumda, bu sağa kayış zaten gelmek üzereydi; baskı en fazla süreci hızlandırdı ve belki de bu partileri, beklendiğinden çok daha fazla sağa kaydırdı.

Tezat olarak, Birleşik Devletler askeri-politik saldırısı ve ALCA'yı empoze etmek için büyük itişi, bölgenin sosyo-politik hareketlerinin bir çoğunun alanını, derinliğini radikalleşmesini artırdı.

Kolombiya'da, barış görüşmelerinin bitirilmesi ve tarafsız bölgenin askerileştirilmesi için Birleşik Devletler baskısı, gerillalar tarafından başarılı büyük bir karşı-saldırıya, FARC ile ELN arasında daha yakın bir işbirliğine ve gerilla saldırıları yüzünden - petrol, elektrik, enerji ve su arzının akışı da dahil olmak üzere- ekonominin keskin bir şekilde kötüleşmesine yolaçtı. Dahası, sa-

Levent Şahverdi Arşivi

vaş şartları ve sınıf çatışmaları altında, isyanın programatik taleplerinin radikalleşmesi olasıdır. En azından ilk aşamada, Birleşik Devletler-Kolombiya saldırısı, askerden arındırılmış alan içinde izole edilmiş birkaç kasabanın ele geçirilmesi bir yana, birkaç taktiksel mağlubiyete ve Birleşik Devletler-Kolombiya askeri destekli paramiliter ölüm timleri arasında önemli kayıplara yolaçtı.

Arjantin'de, Duhalde'nin Birleşik Devletler pasifize etme teşebbüsleri -borç ödemeleri için söz vererek, Küba'ya karşı oy kullanmayı önererek, IMF talimatlarına itaat ederek- muhalefeti ve radikalleşmiş talepleri yükselti. Tamamen farklı muhalefet grupları ve sınıflar, artan bir şekilde etkin bir koalisyona doğru kaymaktadır. Ulusal birlik toplantılarına binlerce insan ve orta sınıfların tencere-çalan göstericileri ve onların arkasında büyük sokak-barikatları kuran işsizler gelmektedir. Ekonomi, iki rakamlı olumsuz büyümeye doğru batmaya devam etmektedir. Tasarruflarına elkonulmuş orta sınıfın büyük bir kısmı, Birleşik Devletler ve Avrupalı bankacıların ve Arjantinli yandaşlarının, bankaların banka hesaplarını dondurmasından önce, Birleşik Devletler'e, Avrupa'ya ve Uruguay'a kırk milyar dolara yakın parayı göndermeye muktedir olduklarından haberdardır.

Sonuç, varolan politik sınıfın güçlü ve bilinçli bir şekilde reddedilmesidir. Birleşik Devletler saldırısının, politik yandaşlarını izole etme etkisi oldu. Kitle isyanını nötrleştirmede ve veya keyfini kaçırmada hiç bir etkisi olmadı. Duhalde rejimi Birleşik Devletler saldırısını desteklerken, sosyal olarak iktidarsız ve politik olarak izole edilmiştir, herhangi önemli bir politikayı uygulamaya muktedir değildir. Daha önemlisi, Washington, başkanlık köşkünde istikrarlı bir komşuya sahip değildir; Duhalde rejimi dönemini bitiremeyebilir.

Levent Şahverdi Arşivi

Venezuella'da, Birleşik Devletler saldırısı, iş elitini, dini hiyerarşiyi ve sendika patronlarını, Chavez'in yerine sadık bir yandaş koyabilecek askeri bir darbeyi provoke etme ümidiyle, büyük çaplı gösteriler örgütleyerek, başarılı bir şekilde hareket geçirdi. Diğer taraftan Chavez, kentteki fakirler ve muhalif sendikacılar arasındaki taraftarlarıyla doğrudan cevap verdi. Ayrıca ordu komutanları da sadakatlerini korumuştur. Birleşik Devletler'in müdahalesi Chavez'in konuşmalarını radikalleştirdi ve fakirlerin lehine daha büyük sosyo-ekonomik değişiklikleri uygulayabileceğinin sinyallerini verdi.

Çatışmalar, bir tarafta zengin yukarı sınıf ile zengin orta sınıf ve diğer tarafta fakirleşmiş daha aşağı orta sınıf ve kentsel ve kırsal fakirler arasındaki daha büyük sosyal kutuplamşaya doğru yolalıyor. Washintgon'ın saldırısı ülkeyi kutuplaştırdı ve her iki taraftaki politik ve sosyal talepleri radikalleştirdi: iş ve varlıklı sınıfları, Chavez'in bağımsız dış politikasını geri döndürecek yandaş bir rejimi tekrar empoze etmek için, askeri çözümü alenen destekliyor; fakirler ise, Chavez'i, yabancı-yönlendirmeli muhalefete karşı eldivenlerini çıkarmaya ve radikal bir yeniden dağıtım programı uygulamaya çağırıyor. Chavez, şimdiye kadar, savunulamayacağı gidderek belli olan orta yolu kollamaktadır - onu devirmeye yönelik sağ teşebbüse karşı direniyor ve bağımsız dış politikasına devam ediyor- ancak sosyal formasyon için net bir şekilde tariflenmemiş bir duruşla.

Meksika, Brezilya, Bolivya, Ekvador ve Paraguay'da Birleşik Devletler, yandaş rejimler aracılığıyla, dünya çapındaki saldırısı için onayı güvence altına almış bulunuyor. Ancak süreç içinde, rejimlerin kendisi, Birleşik Devletler'in Latin Amerika'daki politikasının artan bir şekilde izole olmuş ve etkisizleşmiş enstrü-

Levent Şahverdi Arşivi

manları oldu. Dahası, rejim seviyesinin altında, halk hareketlerinin katliamı açısından uzun bir geçmişi olan baskıcı askeri güçlere dayanan, sayısız neoliberal ekonomik politikaları uygulatmak için, Birleşik Devletler destekli askeri kampanyanın çok az bir desteği vardır.

Washington, tehditler ve oy satınalmalar aracılığıyla, uluslararası forumlarda rejimlerin çoğu arasında lehte bir uluslararası dizilişi güvence altına alır, ancak bölgenin her tarafında, bazı elit entelektüel çevreler ve bağımlı bazı STK'lar hariç, ideolojik hakimiyetini kaybetti.

Tesine, sokak barikatları çoğaldı -Patagonya'nın otoyolları ve Bolivya'nın kırsal yollarından Kolombiya'nın ormanlarına kadar. Birleşik Devletler ırgat başkanların sözlerini güvence altına alır, ancak başkanlık sarayları ve kongre binaları, yanan lastik kokuları, asık suratlı, ağır silahlı askerlerin yüzlerini yalayarak dikenli teller arasından süzülürken, artan bir şekilde protestocularla çevrilmektedir. Birleşik Devletler saldırısı, seçmenlerin kitle halinde kendilerini terkettikleri bir anda, yerleştirilmiş oportünist politikacıları ürküttü.

Birleşik Devletler'in askeri-politik saldırısının, askeri darbelerin (vaya teşebbüs edilmiş darbelerin), politik kutuplaşmanın ve sosyal temsilin yeni biçimlerinin karakterize ettiği bir dönemin içindeyiz. Benzer sonuçlar yoktur; Birleşik Devletler saldırısının kazanımları ve kayıpları, başkanların ve onay görmüş sadık generallerin oylarını sayarak ölçülemez. İlerleyen sosyal hareketler ve halkçı isyanlar, emperyal yağmanın maskesini düşürdü ve yandaş rejimleri devirdi, ancak politik sonuçlar belirleyici olmadı.

Sosyal çatışmalar ve askeri girişimler kıtada büyük ölçekte gerçekleşiyor. Yandaş başkanlar iktidara geliyor ve düşüyor ve

Levent Şahverdi Arşivi

yeni yerleştirmeler empoze ediliyor. Hareketler ve partiler büyüyor ve sonra taviz vermek veya iktidara yürümek için belirleyici mücadelelerle karşılaşıyor. Başarısızlıklar ve reformist programların sınırlanması, sosyalizmi bir kez daha gündeme getiriyor.

1970'li yılların politik mağlubiyetlerini ve terörünü yaşamayan yeni bir nesil orta çıktı ama, 1990'lı yılların açlık, yokluk, işsizlik ve politik kokuşmuşluğunu kesinlikle yaşadılar. Ortaya çıkan militan hareketlerin ve halkçı isyanların hiç biri, bu on yıl içinde hiç bir tarihsel mağlubiyet yaşamadı. Geçici yükseliş ve düşüşlü hareketler hâlâ mermi yolunu izlemektedir. Ancak, hiç bir sonuç önlenemez veya önceden belirlenmiş değildir; bilinçli örgütlenmeler, politik netlik ve cesurca insan müdahaleleri, şu anki emperyal saldırıyı tarihsel olarak mağlubiyete uğratmak ve onun ötesinde başarılı bir sosyalist devrime götürmek için gereklidir.

Başkan Chavez ve Referandum

Sağcıların yaşadığı hüsranla solcuların içerisinde bulunduğu hüsran arasında bulunan son derece karmaşık ve çelişkilerle dolu Venezüella politikası ve Devlet Başkanı Chavez'in özgün politikaları hakkında pek az şey yazıldı.

İdeolojik Washington ve pragmatik Wall Street arasındaki bölünme, karşılaştırma ve uzlaştırma politikaları arasındaki farka ve Venezüella ve diğer Latin Amerika ülkeleri arasındaki yakınlaşmalar ve ayrışmalar üzerine çok daha az tartışma yürütüldü. Sol da, sağ da Chavez hükümetinin politikalarına dair karşı karşıya bulunulan gerçekler yerine efsaneleri ortaya sürdüler.

Levent Şahverdi Arşivi

Efsane 1- Chavez sağcı muhalifler tarafından referandumda alt edilebilecek düzeyde, aslında sevilmeyen bir Başkandır.

Sağcılar ve onların Washington'daki destekçileri çok sayıda noktayı yanlış hesapladılar. İlk olarak, Chavez hükümetinin en zayıf olduğu an, PVDS tarafından yönetilen lokavt (Aralık 2002 – Şubat 2003) sonrası petrol fiyatlarının çok daha düşük olduğu, ekonominin kötü durumda bulunduğu, hükümetin sosyal yardım fonlarına yeterli kaynağın aktarılamadığı ve hükümeti tutan köklü siyasi örgütlerin zayıf olduğu dönemdi. Bir buçuk yıl sonra referandumun yapıldığı sırada (Ağustos 2004) sosyo-ekonomik ve siyasi koşullar dramatik bir şekilde değişti. Ekonomi %12 büyüme gösterdi, petrol fiyatları rekor fiyatlara ulaştı, sosyal harcamalar artırıldı ve bunun sonuçları hemen gözle görülür yaygın sonuçlar verdi ve demokratik kitle örgütleri tüm ülke genelindeki bütün popüler oluşumlara nüfuz etmiş durumdaydı. İnisiyatif çok açık bir şekilde sağdan sola geçmişti, fakat hem ABD hem de onun muhalif işbirlikçileri gerçekleri göremeyecek kadar kör durumdaydılar. 2003 yılında başarısız olan lokavt sebebiyle devlete ait petrol endüstrisi ve fon tahsisi üzerindeki kontrolünü, 2003 yılının hemen başındaki başarısız olan askeri darbenin ardından ordu üzerindeki etkisini kaybetmiş olan muhalifler hükümetin referandum kampanyasına karşı çok az kaynağa sahiptiler ve seçim sonrası "asker-sivil" darbesini başlatmak için hareket güçleri bulunmuyordu.

Efsane 2- Sağcı uzmanlara göre referandum Chavez'in "popülaritesi", "kişiliği", "karizması " ve "otokratik" tarzı konularını temel alıyordu.

Levent Şahverdi Arşivi

Gerçekte, referandum sınıf/ırk farlılıklarını temel alıyordu. Muhaliflere karşı olan sendika liderlerinin belirttiklerine göre, çalışan kesimin ve çalışan yoksulların %85'inden fazlası Chavez'e oy verirken varlıklı komşuları ve sınırlardaki oy verme üzerine önceki raporlar referandumda %80 oranında tersi yönde oy vereceğini gösteriyordu. Benzer bir süreç veya sınıf/ırk kutuplaşması Afro-Venezüellalılar arasındaki sıra dışı seçim katılımı ve oy vermede son derece açıktı: Seçime katılım arttıkça Chavez'e oy verenlerin sayısı artmıştır, ve benzersiz bir şekilde seçmenlerin %71'i sandığa gitmiştir. Şu açıktır ki; Chavez sosyal refah programlarını, sınıf ittifaklarını seçmen davranışıyla ilişkilendirmekte başarılı olmuştur.

Efsane 3- Hem sağ, hem de solda oluşan inanca göre medya kitlelerin oy verme davranışını belirliyor, politik gündemleri kısıtlıyor ve genellikle sağın zafer kazanmasını sağlıyor ve solun daha evcil ve zararsız hale gelmesine yol açıyor.

Venezüella'da Sağ, başlıca televizyon kanalları ve yazılı basının % 90'ınını ve başlıca radyo istasyonlarının ise çoğunu kontrolü altında tutmaktadır. Buna rağmen referandumda %18'lik bir fark oluşmuştur (%59'a %41).

Referandum sonuçları, toplumsal reformlar için verilen başarılı mücadeleler etrafında inşa edilmiş, güçlü olan ve toplumun köklerini saran örgütlenmelerin medya manipülasyonunu kolayca ortadan kaldırabilecek düzeyde, kitlesel bir siyasal ve toplumsal bilinç yaratabileceğini ortaya koymaktadır. Sahip oldukları "yapısal güce" –para, medya tekeli ve Washington desteği— karşı duydukları seçkin iyimserlik onların bilinçli kolektif örgütlenmenin seçkin kaynaklara denk olabileceği gerçeğine gözleri-

Levent Şahverdi Arşivi

ni kapamalarına sebep oldu. Aynı şekilde, referandum sonuçları merkez sol tarafından ileri sürüldüğü gibi onların seçimleri medya sebebiyle kaybettikleri görüşünü de çürütüyor. Merkez sol, seçimler sırasında medyayı "nötralize etmek" için neo-liberalizmle kucaklaşmayı onaylıyorlar. Onlar, öncesinde kitlesel mücadelenin ve kitle örgütlerinin kitlelerde toplumsal bir bilinç yaratıldığı takdirde seçimlerin medya muhalefetine rağmen kazanılabileceği gerçeğini kabul etmiyorlar.

Efsane 4- Çoğu solcu gazeteciye göre, Chavez'in zaferi Latin Amerika'da popülist milliyetçi bir yeni dalganın ortaya çıkışını gösteriyor.

Bunun aksini ortaya koyacak çok sayıda kanıt mevcut. Lula'nın yönettiği Brezilya petrol araştırma yapma haklarını ABD ve Avrupalı çokuluslu şirketlere sattı, (Arjantin ve Şili ile birlikte) seçimle gelmiş Devlet Başkanı olan Aristide'nin zorla kaçırılmasının ardından empoze edilen Washington'un kukla rejimine istikrar kazandırmak için Haiti'ye 1500 askerlik bir destek sağlıyor. Benzer şekilde, diğer And ülkelerinde (Ekvador, Peru, Bolivya ve Kolombiya) seçimle iş başına gelen hükümetler kamuya ait petrol şirketlerini özelleştirmeye çalışıyor, ALCA ve Kolombiya Planı'nı destekliyor ve dış borçlarını ödemeye devam ediyorlar. Uruguay'daki Geniş Cephe Brezilya'nın uygulamakta olduğu neo-liberal politikaları uygulama sözü veriyor. Chavez bölgesel ticaret bloğu olan MERCOSUR'u güçlendirmeye çalışırken, Brezilya ve Arjantin bölge dışındaki ülkelerle olan ticari ilişkilerini artırıyor. Sonuç olarak, ortada Chavez'in anti-emperyalist politikaları ve kitle desteğine sahip toplumsal örgütlenmelerine karşı neo-liberal rejimlerin oluşturduğu bir blok bulunu-

Levent Şahverdi Arşivi

yor. Chavez kendi bağımsız dışişleri politikasını oluşturmaya devam ediyor ve bunu yaparken ilkesel müttefikleri, kitle desteğine sahip toplumsal örgütlenmeler ve Küba.

Efsane 5- Referandum yenilgisi, ABD emperyalizmi ve onun yerel işbirlikçilerinin büyük bir taktik yenilgisidir.

Fakat Chavez'in seçim sonrası Washington ve büyük işletmelere yönelik iyi ilişkiler kurma girişimlerinin gösterdiği gibi, emperyalizmin yenilgisi her zaman devrimci dönüşüm anlamını taşımaz veya devrimci dönüşümlere yönelmez. Chavez'in politikalarının çoğu Orinoco'nun doğal gaz ve petrol alanlarını tüketecek olan TexacO-Mobil ve Exxon ile yapılan yatırım anlaşmalarından beklenen 5 milyar ABD $'na dayanmaktadır. Solun içerisinde bulunduğu aşırı kendine güven havası, onların Chavez'in söyleminde ortaya çıkan 180 derecelik değişimleri ve heterodoks toplumsal refah anlayışını ve onun istikrarlı bir şekilde uygulamaya koyduğu neo-liberal ekonomik politikaları incelemelerini engelliyor.

Başkan Chavez siyasal olarak bir yandan ABD ve onun yerel rantiyerlerinin derebeylik sistemini reddetmek ile yabancı ve ulusal yatırımcılarla şehirde ve kırsal alanda yaşayan yoksulları bir refah kapitalizmi programı oluşturmak üzere bir koalisyon içerisinde bir araya getirmeye çalışmak arasında başarılı bir denge politikası uygulamıştır. Chavez, Castro'nun sosyalist devriminden çok Franklin Roosevelt'in (New Deal) Yeni Düzen politikasına daha yakındır. Chavez, üç siyasal krizin ardından – başarısız olan askeri darbe, petrol yöneticileri lokavtının çözülmesi ve referandum yenilgisi – medya baronları, büyük ticaret plütokratları ve ABD hükümetiyle mevcut mülkiyet ilişkileri, med-

Levent Şahverdi Arşivi

ya sahipliği ve Washington'la ilişkilerin yaygınlaştırılması temelinde diyaloğa geçmeyi ve konsensüse varmayı önerdi.

Chavez'in merkezci-reformist politikalara olan bağlılığı, kendi hükümetinin şiddet kullanılarak devrilmesi için açık çağrılar yapan medya kurumları sahiplerini neden tutuklamadığını ve ayrıca askeri isyanı kışkırtan ve anayasal düzeni şiddet kullanarak yıkmaya çalışan işadamları birliğinin liderlerine (FEDECAMARAS) karşı neden yasal müdahalelerde bulunmadığını da açıklıyor. Avrupa, Kuzey Amerika ve diğer bölgelerde bulunan ülkelerin çoğunda demokratik seçimle işbaşına gelen hükümetler bu tür şiddet kullanarak hükümeti devirme eylemlerine girişen seçkinleri tutuklamış ve cezalandırmıştır.

Başkan Chavez sürekli olarak onların mülklerinin, imtiyazlarının ve refahlarının tartışma konusu olmadığını tekrarlamıştır. Bu seçkinler zümresinin hükümeti devirmek için üç kez anayasal düzen karşıtı eylemde bulunmaları gerçeği ve kendi sınıf konumlarını halen korumalarının yanında, Başkan Chavez'in kamu sektörü-özel sektör ortaklığı ve sosyal refah harcamalarına dayanan kalkınma vizyonunda kendilerinin halen önemli bir rol oynadığını düşündüğünden son derece eminler. 5 yıllık yönetme süresi ve 3 büyük "sınıfsal karşı çıkışın" ardından en azından hükümet düzeyinde mülkiyet veya sınıfsal ilişkilerde bir kesinti olmadığı ve yabancı ülkelerdeki kredi veren kurumlarla, yatırımcı veya petrol alıcılarıyla bir kopuş yaşanmadığı son derece açıktır. Hükümet, dış borç ödemelerini yapma, özel sektördeki ihracatçılara teşvik ödeme, sanayicilere düşük faizle kredi verme mali çerçevesinde, sağlık, eğitim, barınma, küçük işletmelere destek ve tarım reformuyla ilgili sosyal reformlar için devletin ayırdığı bütçeyi artırmaktadır.

Levent Şahverdi Arşivi

Venezüella hükümeti, yüksek petrol fiyatları ve petrol ihracatından gelen gelir sayesinde büyük işletmeler ve yoksullar arasındaki bu dengeyi koruyabilir. Başkan Roosevelt gibi, Chavez'in olumlu sosyal refah programları düşük düzeyde gelire sahip milyonlarca oy verenin gönlünü kazandı fakat ne parasal gelir düzeylerini etkiledi ne de geniş ölçekli istihdam projeleri yaratabildi. İşsizlik halen %20 civarında ve yoksulluk sınırı halen %50'nin üzerinde. Son derece kapsamlı sosyal harcamalar yoksul kesimin sosyal yaşantısını olumlu yönde etkiledi fakat onların sınıfsal konumlarını geliştirmedi. Chavez, hakimiyeti tehdit edildiğinde agresif ve radikaldir, meydan okumayı bertaraf ettiğinde ise uzlaşmacı ve ılımlıdır.

Efsane 6- Sol ve Sağ ideolojik Washington ile pragmatik Wall Street arasındaki taktiksel bir ayrım olduğunu tanımlamada başarısız oldular. ABD'deki siyasi siyaset sınıfı (Cumhuriyetçiler ve Demokratlar, Başkanlık ve Kongre) Chavez'i ortadan kaldırmak için tehditlerde bulunuyor, yıkıcı lokavtları, şiddet kullanılan darbeleri ve sahte bir referandumu teşvik ediyor ve destekliyordu.

Bunun aksine, belli başlı ABD ve Avrupalı petrol şirketleri ve bankalar Chavez hükümetiyle istikrarlı, uzun süreli ve karlı ekonomik ilişkiler içerisindeydiler. Yabancı kredi kuruluşlarına ödemler anında ve gününe sadık olarak yapılmış ve bu kuruluşlarda bu karlı ilişkiyi bozmama modasına uygun olarak konuşmamış ve karşı harekette bulunmamıştır. ABD'li başlıca büyük çokuluslu petrol şirketlerinin bölgede 5 milyar $ile 20 milyar $ arasında değişen yeni araştırma ve sömürme yatırım projeleri bulunuyor. Hiç şüphe yok ki, bu ÇUŞ'ler (Çok Uluslu Şirketler)

Levent Şahverdi Arşivi

Venezüella'nın tüm petrol gelirleri üzerinde tekel oluşturmak için askeri darbenin başarılı olmasını istediler fakat Washington'un başarısızlığını gördükten sonra petrolün sağladığı refahı Chavez rejimiyle paylaşmaya razı oldular. Venezüella hükümeti FEDECAMARAS ve Washington'a doğru yeni bir uzlaşmacı aşamaya doğru ilerledikçe Washington ile Wall Street arasındaki bu taktiksel ayrımlar azalıyor. Washington'un referandum yenilgisi ve ABD'li büyük çok uluslu şirketlerle olan petrol anlaşmaları sebebiyle, Washington yeni ve daha olumlu koşullar ortaya çıkana kadar geçici bir 'ateşkes' yapmanın yollarını arayacaktır. Bu olası "ateşkesin" Venezülla'nın kritik durumdaki dışişleri politikasını nasıl etkileyeceğini görmek son derece ilginç olacaktır.

Efsane 7- Chavez devriminin şimdiki aşamasının temel hamlesi, devletteki yolsuzluklara ve güvenilmez durumdaki siyasi muhalefete sıkı sıkıya bağlı olan son derece siyasallaşmış adalet sistemine karşı ahlak boyutlu savaş başlatmak olacaktır.

Sol kesimdeki çoğu kişiye göre, "Hayır" oy kampanyasının radikal içeriği topluluk temelli kitle örgütlerinin ortaya çıkması, sendika birliklerinin harekete geçirilmesi iş, gelir ve halkçı siyasal güç anlamına gelecekte oluşacak sosyal değişimlere dair sözlere dayanan seçmen katılımının dağınık durumdaki demokratik sürecinden kaynaklanmaktadır.

Ahlaki düzeltme (yolsuzluklara karşı) kampanyalarına, genel olarak "ulusal birlik" oluşturmak üzere tasarlanan ve sınıf dayanışmasını zayıflatan orta sınıfa yönelik politikalar eşlik etmektedir. Solda oluşan, referandum öncesi harekete geçen kitle örgütlenmelerinin "yeni halk demokrasisi" için temel oluşturacağı

Levent Şahverdi Arşivi

mancının yakın geçmişte çok az bir temeli mevcut (benzer hareket geçişler başarısız darbe girişimi ve patronların lokavtından önce de meydana gelmişti). Hükümetin desteklediği ahlaki çürümeye karşı kampanyalar Venezüella veya başka bir yerdeki yoksulların çok da ilgisini çekmiyor. Bunun yanında zaten Chavez ideolojisinin siyasal önderlerinin odaklandığı nokta alternatif yönetim kaynakları yaratmaktan ziyade yaklaşmakta olan parlamento seçimleridir. Solun, halkın harekete geçmesini referandum sonrası dönemde de karşılığını bulacağına yönelik görüşü, Venezüella'daki siyasal süreçteki iç çelişkilerin farkına varamayan bir siyasal efsane yaratmaktadır.

Venezüella'daki referandumda "Hayır" oylarının kitlesel halk desteğiyle zafer elde etmesi Latin Amerika ve diğer yerlerdeki yüz milyonlarca insanda ABD tarafından desteklenen oligarşilerin seçim sandığında mağlubiyete uğratılabileceği konusunda umut kazanmasını ve ilham almasını sağladı. Olumlu seçim sonuçlarının OAS, Carter ve Washington tarafından kabul edildiği gerçeği Başkan Chavez'in orduda yapacağı stratejik değişimlere yönelik, anayasal sonuçların kabul edildiğinin garanti altına alınmasını sağlayacak bir takdiridir.

Analizi daha da derinleştirdiğimizde, Sağ ve Soldaki başlıca muhaliflerin anlayışları ve algılayışları eleştiriye açıktır: Sağ içinde bulunduğumuz konjonktürdeki Chavez'in arkasındaki siyasal ve kurumsal desteği küçümsemektedir ve Sol ise referandum sonrası dönemde politikaların yönü üzerine aşırı radikal bir görüşe sahiptir.

"Gerçekçi" bir gözle bakıldığında, Chavez hükümetinin, bir yandan yurtiçi ve yurtdışındaki yatırımcılarla bağlarını güçlendirirken diğer yandan "Yeni Düzenci" toplumsal refah program-

Levent Şahverdi Arşivi

larına da devam edeceğini söyleyebiliriz. Sahip olduğu sınıf çelişkilerini dengeleme becerisinde, dengenin her iki taraftan birine doğru kayması petrol gelirlerinin sürmekte olan artışına bağlıdır. Petrol fiyatları düştüğü takdirde, zorlu -sınıfsal- tercihlerin yapılması zorunlu hale gelecektir.

Venezuella referandumu: James Carter'la ilgili gerçek

Ağustos 14, 2004 tarihinde Venezüellalı seçmenler dünya için tarihi ve stratejik öneme sahip bir referanduma karar verecekler. Bu referandumun sonunda Venezüella'nın kaybı, enerji dünyasının geleceği, ABD ve Latin Amerika (özellikle Küba) arasındaki ilişkiler ve kentli/köylü milyonlarca fakir Venezüellalının politik ve sosyo-ekonomik kaderinden daha azı değil. Eğer Chavez yenilirse ve Sağ iktidarı ele geçirirse; devlete ait petrol ve gaz şirketi özelleştirilerek ABD çok uluslu şirketlerine satılacak, ülke OPEC'den çekilecek ve üretimle birlikte ABD'ye ihracat artacak, bu yüzden Venezüella devletinin geliri yarı yarıya veya daha fazlasıyla düşecek. Ülkede, kent 'kampları'ndaki yaygın sağlık programları, edebi kampanyalarla ve fakirler için inşa edilecek halk konutlarıyla birlikte sona erecek. Tarım reformu tersine çevrilecek ve bundan faydalanan (yüz bin aile) yaklaşık beş yüz bin kişi topraklarından çıkarılacak. Bunlar, devlet tarafından onaylanan kapsamlı ve şiddetli eylemler, yargısız infazlar ve Chavez yanlısı bölgelere, sendikalara ve sosyal hareketlere büyük çaplı baskılar aracılığıyla tamamlanacak. Görünüşe göre referandumu muhalefet kazanırsa, 'demokratik' referandum otoriter, kolonyal ve sosyal olarak oldukça gerici sonuçlar doğuracak.

Bölgesel olarak, Chavez karşıtı bir sonuç, ABD ve Avrupa'nın Latin Amerika petrol kaynakları üzerindeki kontrolünü daha da

Levent Şahverdi Arşivi

pekiştirecek; Chavez sonrası dönemde petrol sanayiinin devlet tekelinden çıkarılması, Lula'nın Brezilya'daki Petrobras'ı özelleştirmesi, Gutierrez'in Ekvador'daki özelleştirmeleri ve Arjantin, Bolivya ile Peru'daki yabancıların özel mülkiyetinin kalıcılaştırılmasının izinden gidecek. Venezüella petrolünün kontrolü, ABD'nin dünya petrolü üzerindeki kontrolünü artıracak ve özellikle günümüzde Irak'taki yüksek yoğunluklu savaş ve gelecekte Suudi Arabistan ve İran'la ortaya çıkacak çatışmalarla Orta Doğu'ya bağımlılığını azaltacaktır. Aynı derecede önemli olarak ABD, ALCA'nın en güçlü rakibini yok edecek ve yarıküredeki ticaret ve yatırımların düzenlenmesi ile yönetimi üzerinde doğrudan ABD kontrolünün yolunu açacak. Stratejik olarak ABD'nin Venezüella petrolünü ele geçirmesi, Washington aniden ihracata son vereceği için, Küba ekonomisi üzerinde vahim sonuçlar doğuracak ve müşteri sistemi muhtemelen ilişkileri koparacaktır. En büyük petrol tedarikçileri olarak Irak ve Venezüella üzerinde doğrudan kolonyal kontrol muhtemel karşıt rejimlere 'ibret' olarak sunulurken ABD'nin rakipleri üzerindeki küresel gücünü artıracaktır.

Venezüella'daki 'referandum', ABD ile OPEC arasında, ABD emperyalizmi ile Latin Amerika milliyetçileri arasında, neo-liberalizm ile sosyal milliyetçilik arasında, ABD destekli otoriter iktidar elitleri ile bilinçli kent işçileri, işsizler, topraksız kır işçileri, küçük köylüler ve esnaf arasında büyük bir çatışma çıkarır. Bu tarihsel karşılaşmalar, referandumda kendine özgü odaklarını bulur. Referanduma yol açan olaylar etkili bir şekilde, kaba bir ABD müdahalesini, elitlerin sert taktiklerini, muhalefetin yönetim ya da yıkım stratejisini, medya tarafından aşırı bir şekilde sahiplenilen totaliter bir propagandayı işaret eder. Muhalefet

Levent Şahverdi Arşivi

sert bir askeri darbeyi destekledi (sonradan bozguna uğratıldı), neredeyse ekonomiyi yok eden patronların lokavtını örgütledi (bozgunla sonlandı); şiddet tohumları ekmek için aktif Venezüellalı görevlilerin yardımıyla 130'un üzerinde Kolombiyalı askerden oluşan yedek askeri güç oluşturdu; bu da Venezüella istihbaratı tarafından düşürüldü. Aynı derecede kötü bir şekilde, referandumu garantiye almak için büyük çapta hileli kimlik kartı üretilerek dağıtıldı, on binlerce merhumum imzası taklit edildi ve binlerce imza tek bir elle atıldı. Muhalefetin rüşvet ve dolandırıcılık ağı yaygındı fakat Chavez hükümetini ikna eden ve referanduma gitmeye zorlayan uluslararası resmi gözlemciler oldu. Çatlak sesler içinde varlığını hissettirenlerin en kötüleri; elini her yere uzatan James Carter ve Soros'un fonladığı 'İnsan Hakları İzleme'den zalimliğiyle ün salmış Jose Miguel Vivanco'ydu.

James Carter'ın Bilinmeyen Tarihi

İmparatorluğa ait gücün iki yüzü, demir yumruklu askeri müdahale ve seçim sahtekarlıklarının 'güzellikle satışı'nı kapsar, korkutucu diplomasi ve demokratik şantajla. Jamen Carter, Graham Greene namıyla 'oldukça Amerikalı' bir şahsiyettir; seçmen sahtekarlıklarını meşrulaştıran, yozlaşmış seçimleri kutsayan, eli kanlı yöneticileri onaylayan, ABD devleti tarafından ve yarı-kamu fonlarıyla fonlanan muhalefet seçimlerini teşvik eden, ilerici yönetimlerin uğradığı şiddetli ekonomik krizlerin sorumlusu olan şahıstır. Carter aynı zamanda sağ-kanat fanatikleri tarafından yaratılan kanlı savaşları destekleyecek ve gerici devletleri halk devriminden kurtarmak için ABD yönetimindeki askeri koalisyonları teşvik edebilecek çelik gibi bir iradeye de sahiptir.

Sıradan ve insancıl dış görünüşünün arkasında Carter, ilerici

Levent Şahverdi Arşivi

yönetimleri tersine çevirmek ve isyankar demokratlara zarar vermek için etkisi ispatlanmış bir yönteme de sahiptir. Carter ve onun Merkez 'takımı', özellikle de ABD destekli rakiplerinin tehdidi altındaki güvensiz demokratların zaaflarını araştırıp bulur ve bu yüzden Carter'ın 'pragmatik' ve 'gerçekçi' cazibesine -yani hileli seçim sonuçları ve ABD'nin seçim müdahalesini kabullenmek için onun güçbela gizlenen iddialarına- karşı savunmasızdırlar. Carter, demokratik retorik ile onun kendi demokratik politikalarını paylaştığını düşünen ve etrafından kolaylıkla etkilenen demokratların alçakça manüplasyonlarını karıştırmakta oldukça ustadır. Uluslararası medya, onun bir yandan kendi tanıtımını yaptığı çatışma içindeki ülkelere ziyaretlerini ve özellikle de sahte 'insan hakları' tutanaklarını ön plana çıkarır. Medya, Carter'a demokratik kimliğini ortaya çıkaran bir görüntü verir.

Gerçekte, kendisinin sık sık tekrarladığı politik müdahaleler, diktatörlerlerin ayakta kalmasına, hileli seçimlerin haklı gösterilmesine ve ABD destekli rakiplerine teslim olmaları için halkın demokratik adaylarına baskı yapılmasına adanmıştır. Carter kasten ve sistematik olarak, yüzyılın son çeyreğinde, ilerici yönetimlerin ve adayların ayağını kaydırmak ile emperyalizm taraftarı düşmanları desteklemek için çalışmıştır.

Bugün Venezüella, geçerliliği şüpheli ve kokuşmuş gericiler tarafından desteklenen bir referandum ile karşı karşıyadır; Carter ise önce referandumu yasallaştırmak, sonra istediği sonucu sağlayacak fırsatları yaratmak için Chavez karşıtlarıyla işbirliği yaparken bir kez daha 'tarafsız gözlemci' olarak seçime hükmediyor. Carter, kendi ülkesi ABD'de suç sayılacak muhalefetin –demokratik seçim sürecinin açıkça ihlal edilmesi– eylemlerine sağlanan büyük çaplı maddi destekle ilgili olarak kesinlikle hiç-

Levent Şahverdi Arşivi

bir şey söylemedi. Silik bir şekilde, çılgınca Chavez karşısında duran medya aracılığıyla 'adil bir şekilde haberlerin verilmesini' istiyor, bunu isterken, bir göz kırpışıyla medyanın dizginlerinden boşalarak Chavez hakkında olumsuz çarpıtmalar ve karşıt haberlerde tek ağızdan yayın yapacağını da oldukça iyi biliyor. Carter, bu fedakarlık karşılığında Chavez'den zorunlu ulusal radyo ve televizyon yayınlarından kaçınılacağına dair söz almıştır. Carter, seçimin yapılacağı oyun sahasının adil olmadığını kabullenmeyi reddediyor, hala 'özgür basın' maskesi altında medya oligarşilerinin haklarını savunurken seçmenlerin iki tarafı da dinleme hakkını inkar ediyor. Carter, Karayipler'deki ABD askeri manevralarının yıldırıcı etkilerini, Latin Amerika Sorunları müsteşarı Noriega'nın Chavez karşıtı kavgacı demeçlerini, ABD Büyükelçisi Shapiro'nun Chavez karşıtı güçleri aşırı hareketli bir şekilde desteklediğini de inkar ediyor. Özellikle de dönen entrikaları, hileli uygulamaları ve referanduma götüren ve referandum dışındaki paramiliter eylemleri görmezlikten geliyor. Hükümetin seçim prosedürlerini uygun olarak yerine getirmesine odaklanarak ve seçimin aşırı derecede zararlı içeriğini önemsemeyerek Carter, hem muhalefetin bir seçim zaferi için hem de bir yenilgi durumunda seçim sonrası sert bir askeri darbe bahanesi için 'düzen adamı' rolünü oldukça iyi oynuyor. Carter'ın tarihi, bu izlenimleri kanıtlamak ve doğrulamak için son derece müsait bir içeriğe sahiptir.

Carter Çalınmış bir Seçimi Onaylıyor: Dominik Cumhuriyeti 1990

Dominik Cumhuriyeti'nin en önemli demokratik politik lideri Juan Bosch ile 2003 yılında birkaç saat söyleşi yapma fırsa-

Levent Şahverdi Arşivi

ti buldum. Yasal olarak kazandığı 1990 başkanlık seçimlerinin sonuçlarında rakibi olan sağcı, ABD yandaşı Juan Balaguer'in seçim gözlemcilerinin de şahit olduğu büyük çaplı bir oy çalma sahtekarlığına başvurduğunu söyledi. James Carter bu seçimlerde de 'gözlem' görevinin başkanlığını yürütüyordu. Bosch, Carter'ı oldukça tatmin edici kanıtlar, tanıklar ve Balaguer destekçilerinin oy pusulalarını nehre atarken çekilmiş fotoğrafları ile karşı karşıya bıraktı. Carter yapılan hile ve yolsuzluğu kabul etti fakat Bosch'u 'iç savaştan kaçınmak' için sonuçları kabul etmeye zorladı. Bosch, Carter'ı yeni bir ABD müşterisi kazanmak için yolsuzlukları örtbas etmekle suçladı. Beş yüz bin kişinin katıldığı bir protesto yürüyüşüne önderlik etti. Carter, Balaguer'i 'bağımsız seçimlerin' galibi olarak onayladı ve arkasında bırakarak gitti. Balaguer, baskı, yağma ve temel kamu hizmetlerini özelleştirilmesi faaliyetlerinde oldukça yol katetti.

Haiti I: Gülümseyen Şantajcı Carter

1990 yılında, oldukça popüler olan eski bir rahip Bertrand Aristide, güçbela yüzde 15 oy alan ABD destekli eski Dünya Bankası uzmanı Marc Bazin'e karşı yüzde 70'in üzerinde oy alarak seçimleri açık farkla önde götürüyordu. Kendine özgü üslubuyla bu seçimlerde de tarafsız gözlemci olan James Carter, Aristide ile bir toplantı ayarladı ve ondan bir 'santaj'dan kaçınması için halk tarafından pek tutulmayan ABD adayı lehine seçimlerden çekilmesini istedi. Carter, Aristite'ye göz dağı vermek için elinden gelen her şeyi yaptı ve halkın kendi başkanını seçme hakkını inkar etti. Carter çok önceden, Başkan Bush (kıdemli) ile ilişkilerinden dolayı, Washington'un Haiti'yi bağımsız bir yönetime teslim etmemeye kararlı olduğunu biliyor olmalıydı. Aristide'nin

Levent Şahverdi Arşivi

Başkanlık koltuğuna oturmasından sekiz ay sonra, ABD tarafından desteklenen askeri bir darbe gerçekleşti. Aristide başkanlık koltuğundan alındı ve Carter'ın tercih ettiği aday Marc Barzin yerine getirilerek Başbakan ilan edildi. Darbe, dört bin Haitilinin 'kanlı' bir şekilde öldürülmesinden sorumlu olan Paramiliter terörist grup FRAPH tarafından desteklendi. Carter ve Bush, yani sessiz diplomat ve demir yumruklu Başkan bu işte birlikte çalıştılar, birincisi başarısız olduğunda ikincisi araya girdi.

Haiti II: General Cedras – Kilise Okulu Öğretmeni – 1991-94

Aristide yoldan çekilince ABD'ye arkasını dayayan yönetim, seçimle gelen eski Başkanın Haitili binlerce taraftarını kırıp geçirdi. General Cedras cunta yönetiminin kilit ismiydi. Binlerce Haitili onun acımasız yönetiminden kaçarak Florida'ya gitti, James Carter ise kanlı General Cedras'ı savunarak "General Cedras'a inanıyor ve güveniyorum" diyordu. Carter övgülerini daha da ileri götürerek şöyle demişti: 'O saygıdeğer bir Kilise okulu öğretmeni olurdu'. Carter sonradan, adı kötüye çıkmış, sürgün yolundaki diktatörün saygınlığını onayladı – bu arada hazineyi boşaltmıştı. Başkan Clinton, Aristide'yi Washington'da bir toplantıya davet etti. Toplantıda olup bitenlerden haberdar olan Kongredeki bir yardımcının bana söylediğine göre; Clinton'un yardımcısı neo-liberal bir program ile birlikte kabinedeki bakanların listesini Aristitle'ye uzattı ve ona Haiti'ye dönüşünün Washington'un emirlerini kabul etmesine bağlı olduğunu söyledi. Psikolojik baskı, tehdit ve tartışmalarla geçen uzun saatlerden sonra Aristide teslim oldu. Clinton ülkesine dönmesine izin verdi. Carter ise ABD tipi 'demokrasi'nin dönüşünü memnuniyetle karşıladı.

Levent Şahverdi Arşivi

On yıl sonra Aristide, kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi ve Küba (Haiti kamu sağlığı sistemine yüzlerce doktor ve hemşire sağlayan ülke) ile ilişkilerini kesmesi yönündeki ABD tehditlerine kulak asmadı. Buna karşılık paramiliter bir saldırı ABD tarafından desteklendi ve akabinde bir ABD saldırısı gerçekleşti. Halk tarafından seçilmiş başkan Aristide, ABD güçleri tarafından kaçırıldı ve neredeyse gözü bağlı olarak Orta Afrika Cumhuriyeti'ne götürüldü. Carter, ABD'nin hiçbir şekilde affedilemez bu müdahalesini protesto etmedi fakat Aristide'nin seçilmesini sorguladı. Carter'ın Aristide eleştirisi (Aristide Orta Afrika Cumhuriyeti'nde hapis yattığı bir zamanda), ABD'nin istila, işgal, adam kaçırma ve kanlı bir kukla rejim kurma faaliyetlerini meşru kılmak için ancak bir incir yaprağı sağladı. ABD'nin Haiti'ye müdahalesi Washington'da, Venezüella istilası için bir 'elbise provası' olarak görüldü.

Nikaragua 1979: Bölüm I – Carter ve Somoza

Haziran 1978'de Başkan James Carter, alenen onu eleştirirken, Nikaragualı diktatör Anastasio Somoza'ya, 'insan hakları girişiminden' dolayı övgü dolu özel bir mektup gönderdi. Carter 'insan hakları' nakaratını müdahaleci propagandasının merkezi bir parçası yapmıştı (Morris Morley, Washington, Somoza ve Sandinistalar, 1994, s. 115-116). Bu iki yüzlü politika, tam da Somoza yönetiminin en kanlı dönemlerinden birinde su yüzüne çıktı, çünkü o sıralar diktatör devrime sempati duyan kentleri bombalıyordu. Carter'ın insan haklarıyla ilgili tumturaklı açıklaması aslında kamu tüketimi içindi, Somoza'yı rahatlatıcı sözleri ise diktatörü yıkıcı politikalarını sürdürmeye teşvik etti.

Levent Şahverdi Arşivi

Nikaragua Mayıs 1979 : Bölüm II – Carter Müdahale Öneriyor

Haziran 1993'de eski Panama Başkanı Terrojos hükümetinde yer alan Dışişleri Bakanı, Başkan Carter'ın kısa bölgesel görüşmelerinden bahsetti. Bu görüşmeler Somoza'nın devrilmesinden iki ay kadar önce, 1979 Mayıs'ında gerçekleşmişti. Carter, Somoza diktatörlüğünün karşısında yer alan birkaç Latin Amerika ülkesinin dışişleri bakanlarını toplantıya çağırdı. Başkan Carter, toplantıya girer girmez 'Amerikan Ülkelerarası Barış Gücü' önerisini masaya yatırdı, 'savaşı bitirmek' ve çeşitli eğilimleri barındıran bir koalisyonu desteklemek amacıyla Nikaragua'ya saldırmak için ABD ve Latin Amerika askerlerinden oluşan askeri bir güç öneriyordu. Panamalı eski bakana göre asıl amaç, Sandinista zaferini engellemek, Somoza'nın Ulusal Muhafızlarını korumak ve Somoza'nın yerine ABD yanlısı muhafazakar sivil bir cunta getirmekti. Carter'ın önerisi, haksız bir ABD müdahalesi olarak oybirliğiyle reddedildi. Bunun üzerine Carter gücenerek toplantıyı aniden kesti. Carter'ın, cuntayı ve ABD ağırlığını korumak için bir halk devrimini boğma girişimi, diktatörün bir 'insan hakları' Başkanı olduğuna dair iddialarının açıkça sahte olduğunu gösterdi. Carter'dan miras kalan, emperyalist askeri bir güç oluşturmak amacıyla sığındığı 'insan hakları' söylemi, sonradan Reagan, Clinton ve her iki Bush başkanlıkları için de standart olarak işleyen bir süreç haline geldi.

Afganistan: Carter, İslami Teröristlerin Saldırısını Finanse Ediyor

1970'lerin sonlarında Afganistan, Sovyetler Birliği ile birleşik, ulusal laik bir rejimle yönetiliyordu. Sistem, cinsiyet eşitliği, ka-

Levent Şahverdi Arşivi

dın ve erkek için evrensel ölçülerde serbest bir eğitim, feodal toprakların fakir köylülere dağıtımını da kapsayan toprak reformu, din ile devlet işlerinin birbirinden ayrılması ve Sovyet eğiliminden bağımsız bir dışişleri politikasını geliştirdi. 1979 yılının başında ABD, Pakistan ve Suudi Arabistan 'ateist komünist rejime' karşı, radikal İslami bir 'Cihad' için uluslararası düzeyde büyük bir asker toplama seferberliği düzenledi. Askere alınan onbinlerce insan, ABD tarafından silahlandırıldı, Suudi Arabistan tarafından finanse edildi ve CIA ile Pakistan istihbarat teşkilatları tarafından eğitildi. Pakistan silahlı istila akını için sınırlarını açtı. Ülke içinde yerlerinden edilen Mollalar kadınların eğitim ve eşitlik hakkı için büyük bir korku yaratırken büyük Cihad'a katılanların devasa arazilere el koymasından bahsetmek bile gereksiz.

Carter Başkanlığı (Reagan değil), organizasyondan, finansmandan, İslami yükselişin eğitiminden ve takip eden terörist seferberlikten bizzat sorumluydu. Zbig Brzesinski sonradan ABD ile ilgili olarak –ABD'nin Soğuk Savaş politikasında en önemli noktalardan biri olarak Afganistan seferberliği– laik Afgan müttefiki namına Sovyet müdahalesini tahrik ettiğini yazdı. Afganistan'ın toptan yıkımı, Taliban'ın yükselişi ve Al Queda ile 9/11 sonuçlarıyla karşı karşıya kalındığında bile, Carter'ın eski Ulusal Güvenlik Danışmanı Zbigniew Brzesinski, bunların Sovyetler Birliği'nin çöküşünü başarıyla hızlandıran bir savaşla karşılaştırıldığında marjinal maliyetler olduğunu tekrar ediyordu. Başkan Carter'ın Afganistan'daki müdahalesi İkinci Soğuk Savaş'ı başlatmıştır, öyle ki bu dönemde Reagan tarafından çok daha sert politikalar güdülmüştür. Carter, Angola'da, Mozambik'te, Orta Amerika'da ve daha bir dizi başka yerde iktidar savaşlarına destek vermiştir. Carter açıkça, emperyalist istilanın en kötü biçimi-

Levent Şahverdi Arşivi

nin uygulayıcısı ve destekçi olmasının yanında halkla ilişkilerde de bir ustadır: kendisi 'İnsancıl Emperyalizm'in ilk uygulayıcısıydı – retorikte insan, uygulamada ise vahşi emperyalist.

Carter Faktörü: Venezüella 2002-2004

James Carter, müşfik görünümlü insan hakları konuşmacısı, bugün Venezüella'da yaptığı kadar hiçbir yerde ve hiçbir zamanda demokratik özgürlükler ve ulusal bağımsızlık için daha tehlikeli bir durum yaratmamıştır. Şiddet eğilimli muhalefetin desteklenmesine sadakati ile Carter, kendini tarafsız gözlemci olarak takdim ederek Venezüella politikalarına sık sık müdahale etmiştir. Carter bu doğrultudaki her adımında, askeri darbeler, ayaklanmalar, paramiliter teröristler ve ekonomiyi felç eden patronların lokavtıyla meşgul alan bir muhalefeti meşru kılmak için hareket etmiştir. Carter, Başkan Chavez'i, elit liderler ve seçilmiş hükümetini kısa bir süre için deviren şiddetli bir askeri darbe taraftarları ile 'uzlaşmaya' ikna etmiştir. Altı tane ulusal seçimi kazanmasına rağmen seçilmiş bir Başkana muhalefetle görüşme ve 'iktidarı paylaşma' yönünde sürekli baskı yapmaktadır. Carter, Chavez'in seçim zaferini ve mevcut yasaları kabullenmeyi reddetti – bunun yerine muhalefetin erken seçim taleplerini destekledi ve 'referandum' fikrini geliştirdi. Carter muhalefet tarafından telaffuz edilen referandum sonuçlarını onayladı – büyük çaplı seçim ihlallerine rağmen. Ardından Ulusal Seçim Konseyi'ne oyların incelemesini hızlandırmaları için baskı yaptı – referanduma yoğunlaşmalarını sağladı. Carter, yüz binlerce sahte seçmen pusulasını (tıpkı önceden Juan Bosch'un çalınan zaferini inkar ettiği gibi) ve hileli kimlik kartlarını kabul etmedi. Carter Venezüella'da 'tam bir Amerikalı' gibi hareket ediyordu – kir-

Levent Şahverdi Arşivi

oyunlara bulaşırken yüce fikirleri destekleyen biri. Tarihsel sicili oldukça açıktır – Carter'ın 'tarafsız bir gözlemci' olarak hareket etmesine güvenilemez. Şimdi olduğu gibi eskiden de ABD'nin emperyalist çıkarlarının bir partizanıdır ve sadece bir gözlemci' değil aynı zamanda ABD'nin sadık müşterilerinin aktif, sinsi bir ortağıdır. Halk hareketleri ve ilerici hükümetleri bozguna uğratacak herhangi bir politik muhalefet ya da rejimi, hükümdar ya da 'işbirlikçiyi' desteklemeye ve savunmaya devam ediyor. Carter bir demokrat değil! Hayatı boyunca, ABD emperyalizminin bir partizanı olmuştur. Venezüella referandumunun yaklaştığı bugünlerde özellikle tehlikelidir. ABD yasadışı olarak Chavez karşıtı muhalefete, Demokrasi İçin Ulusal Bağış ve diğer 'vakıflar' aracılığıyla milyonlarca dolar akıtmıştır. Ve Carter Enstitüsü yolsuzluk ve hileleri meşrulaştırmak için orada olacaktır: Chavez kazanırsa referandum ve seçimle ilgili meseleleri sorgulamak için. Carter'ın, özellikle Chavez'i kuşatan ve İmparatorluğun bu temsilcisinin varlığından 'demokratik meşruiyeti' korumak için teslim olmaya meyilli bazı oportünist politikacıların zaaflarından faydalanma ihtimali oldukça yüksektir. Carter, ABD destekli askeri darbeler ve lokavtlar, paramiliter şiddet ve Colombiya'dan gelen askeri tehdidin desteklenmesi gibi daha geniş bir stratejiye uygun düşer.

Chavez yönetiminde dürüst bir referanduma kararlı olan hiçbir kişi bu dindar ikiyüzlünün Venezüella'da bir rol oynamasına izin veremez.

Son bir söz: Diğer İnsan Hakları Çıkarcıları

ABD imparatorluğuna ait devlet, Chavez'i devirmek için tüm örgütsel kaynaklarını seferber ediyor. Carter'a ek olarak, İnsan

Levent Şahverdi Arşivi

Hakları İzleme (HRW), Demokrasi İçin Ulusal Bağış ve STK'lar dan oluşan küçük bir ordu (yerel ve uluslararası), ABD tarafın dan düzenlenmiş Chavez karşıtı seferberlik adına aktif olarak ça lışıyor. 'İnsan Hakları' Sorumlusu Vivanco bu seferberliğe ilk ka rışanlar arasındadır: Başkan Chavez'in Ulusal Seçim Konseyi'nin referandum çağrısını kabul etmesinden hemen sonra, Vivanco, Venezüella'nın 'zaten kırılgan olan kurumları etkileyebilecek, yapısal bir krizden mustarip olduğunu' bildiren bir 'rapor' ya yımladı. Chavez hükümetini 'yargı sistemini tasfiye etmek ve ele geçirmek'le suçladı. 'ABD'nin baskın olduğu Amerikan Devletle ri Örgütü'nün aracılığını' istedi. Chavez hükümetini kendi bildi risine uymaya zorlamak için Vivanco, yargı sisteminin 'modern leştirilmesi'nin yönetiminde Dünya Bankası ve IMF'nin geçici yardımını talep etmiştir. Son üç yıldan uzun bir süredir HRW, Dışişleri Bakanlığı'nın önderliğinde Chavez'in demokratik kimliğini kanıtlayan belgelere saldırmaya devam ettirmiştir – altı tane bağımsız seçime katılımı (ve zaferle çıkması) ve referandumu destekleyen şüpheli imzaları cömertçe kabul etmesini göz ardı etmektedir. HRW, muhalefet tarafından düzenlenen ve muhalefet saflarında yankılanan büyük çaplı seçmen pusulası sahtekarlıklarını tamamen görmezden gelmiştir. HRW yöneticileri eski ABD görevlileri ile doludur, bunların içinde son olarak eski bir Savunma İstihbarat Dairesi görevlisi olan Marc Garlasco'nun kıdemli askeri analist olarak işe alınması da vardır. HRW, Yugoslavya Başkanı Miloşeviç'in kötülenmesinde önemli bir rol oynamış, ABD'nin Balkan saldırısını desteklemiş ve sivil hedeflerin vurulması, Kosova Kurtuluş Ordusu'nun 2 binden fazla sivil Sırp'a suikasti ve Kosova'dan Arnavutluk vatandaşı olmayan iki yüz bin kişinin etnik temizliği gibi ABD'nin işlediği savaş suçla-

Levent Şahverdi Arşivi

ında sessiz kalmıştır. Başkan Pastrana ve FARC arasındaki barış görüşmeleri -ABD'nin karşı çıktığı ve kesmekte kararlı olduğu- sırasında Bay Vivanco ve HRW bir 'rapor' yayımladı. Bu raporda, Pastrana'ya barış görüşmelerini kesmesi ve askeri seferberliğe devam etmesi için baskı yapmak amacıyla FARC'nin barış görüşmeleri şartlarının tümünü çiğnediği iddia ediliyordu, nitekim sonradan Pastrana istenileni yaptı.

HRW, Carter Merkezi gibi, zaten ABD'nin desteklediği otoriter muhalefetin yanında seçimlere karışmıştı. Chavez'i muhalefete uymaya zorlamak için mahkemelerin bağımsızlığını lekelemiş, Venezüella Kongresi'nin demokratik müzakerelerini inkar ederek yargısal reformdan yana oy kullanmış, açıkça hükümeti yasadışı ilan etmiş ve OAS üzerinden ABD destekli bir müdahale istemiştir. HRW ve Carter Merkezi'ne dikkat edin! Onların varlığı, Venezüella'nın bağımsızlığı ve seçimlerin dürüstlüğü için son derece tehlikelidir.

Levent Şahverdi Arşivi

Levent Şahverdi Arşivi

BREZİLYA NEREYE?

'Bu dünyada yapmaya ihtiyacımız olan bir çok şey için Birleşik Devletler liderliğine ihtiyacımız var' ***Brezilya Dış İşleri Bakanı Celso Amorin, 16 Mart 2003-05-25***

'Savaşa giriyoruz' ***George W. Bush, 17 Mart 2003-05-25***

Luis Inacio 'Lula' da Silva'nın seçilmesi merkez-solda büyük beklentilere sebep oldu. Çoğu solcu yazara göre, onun seçimi devrimci olmamakla birlikte 'neo-liberalizmin sonunu' tanımlayan ilerici yeni bir değişim çağının habercisiydi. Leonardo Boff gibi ünlü, ilerici dindar simalar, ABD hegemonyasına meydan okuyabilecek ve büyük halk katılımına yol açabilecek yakın 'değişim'i haber veriyordu. Lula'nın yakın çalışma arkadaşlarından Frei Betto, eski bir metal işçisi ve çeyrek yüzyıllık sendika lideri olarak, Lula'nın halkçı köklerinden alıntı yaparak onun bazı atamalarını sorgulayan eleştirmenlere karşı dokunaklı bir saldırı başlattı.

Lula'nın kabinesinde önemsiz bakanlık pozisyonlarına atanan İşçi Partisi'nin sol-kanat üyelerinden Olivo Dutra ve Tarso Genero, Senato Başkanı olarak atanan sağ-kanat senatörü Jose Sarney'e PT (İşçi Partisi-Partido dos Trabalhordes) tarafından

Levent Şahverdi Arşivi

verilen desteğe itiraz eden muhalif PT senatörlerinden Helo isa'nın 'cezalandırılmasını' (ihraç ya da susturma) istediler.

Avrupalı, ABD'li ve Latin Amerikalı ilericiler, solcular ve onların bağlı bulundukları hareketler, STK'lar, partiler ve gazeteler Lula'nın Başkanlığı, 'ilerici gündemi' ve 'neo-liberalizm ve küreselleşmeye karşı mücadeledeki liderliği' için yapılan kutlamalara katıldılar. Porto Alegre'de 2003 yılı Ocak ayında yapılan Dünya Sosyal Forumu'nda yüz binden fazla insan, Sol'un kahramanı ve solcu rejimlerin (Başkan Lucio Gutierrez ve Venezüella Başkanı Hugo Chavez ile birlikte) yeni dalgasının habercisi olarak Lula'nın şerefine kadeh kaldırırken, Lula'nın aydın destekçilerinden bazıları (Emir Sader), dünyanın en açgözlü spekülatörleri ve en zengin yatırımcılarından kendi ülkesine yabancı yatırım dilenmek adına Davos'a gitmemesi için Lula'ya yalvarıyordu.

Sol aydınların büyük bir çoğunluğuna ek olarak, STK yöneticileri ve ilerici bir güç olarak Lula'yı hararetle ve körü körüne destekleyen politikacılar, Brezilya ve yabancı finansal medya, uluslararası finansal kuruluşlar (IMF, Dünya Bankası, Wall Street, City of London ve İngiltere Başbakanı Tony Blair ile ABD Başkanı Bush gibi önemli sağ-kanat liderler), Lula'yı bir devlet adamı ve 'pragmatik bir lider' olarak göklere çıkarıyordu. Diğer bir deyişle, büyük iş çevreleri, bankerler ve sağ-kanat politik liderler, sola ve kitlesel halk hareketine karşı kendi çıkarlarını savunmak için Lula'yı bir işbirlikçi gibi görüyorlardı. Bu bölümde politik ve ekonomik gerçeklikler ışığında solun ve kapitalistlerin beklentileri incelenerek değerlendirilecektir. Lula rejimi ve onun geleceğine ilişkin tahminlerin titiz bir değerlendirmesi, birkaç metodolojik yöntemi takip edecektir:

a) İşçi Partisi (PT)'nin tarihsel dinamiklerinin sorgulanması.

Levent Şahverdi Arşivi

PT sadece, neredeyse çeyrek yüzyıllık tarihine bakılarak anlaşılamaz. Politik partiler, Michels, Pareto ve Weber gibi klasik sosyologların da çok önceden işaret ettikleri gibi, destek bulduğu ana sosyal temelle, finansal kaynaklarla, parti bileşimiyle, parti kongrelerindeki üyeliklerle ve dahili yapıyla ilişkileri doğrultusunda zamanla gelişirler. PT örneğinde de sosyal hareketler, seçim süreçleri ve devlet aygıtıyla olan ilişkilerdeki değişim can alıcı noktalardır.

b) PT ile gücü elinde tutan ulusal, eyalet ve yerel idareler arasındaki ilişkiler. PT, Lula'nın Başkan seçilmesi öncesinde birkaç önemli eyalette (Rio Grande de Sul ve Brasilia) valilikler ve Porto Alegre, Sao Paulo, Belem, Florianopolis ve düzinelerce diğer büyük ve orta çaplı belediye başkanlığını ele geçirdi. PT yönetimleri her düzeyde, son 25 yıl boyunca sosyal demokrattan neo-liberale kadar yavaş yavaş değişti ve Lula hükümetine bakanlar, bürokratlar ve politikalar sağlamakta önemli bir rol oynadı.

c) PT'nin politik-ekonomik programı, son on yılda ve özellikle Ekim 2002 başkanlık seçimi yarışında dikkate değer bir şekilde değişti. Bu yeni gelişmelerden habersiz olan taraftarları özellikle de yurt dışındaki gözlemciler Lula başkanlığından, şimdiki politikaları ve gelecekteki öncelikleriyle hiçbir alakası olmayan eski PT programlarını referans alarak söz ediyordu. Kesin hükümler, samimi temennilerin öngörüleri ile abartılı ve mantıksız sevinç, Lula'nın yerli ve yabancı pek çok propagandacısının rejiminin şimdiki sosyo-ekonomik uygulamaları ve öncelikleriyle ilgili kararlarını gölgeledi.

d) Seçim kampanyası ve daha da önemlisi politik ittifak ve buna eşlik eden ekonomik anlaşmalar, Lula rejiminin ciddi bir analizi ve değerlendirmesi için kritik noktalardır. Seçim kam-

Levent Şahverdi Arşivi

panyaları alanında en önemli olan şey; ne sıradan 'popülist retorik', ne 'halkla kaynaşma', ne istihdam ve daha iyi yaşam standartlarına dair sosyo-ekonomik vaatler ne de neo-liberalizmin kötü taraflarını açığa vurmaktır (1980'lerin sonundan itibaren tüm çizgi ve renklerdeki politikacıların standart uygulaması), fakat sosyo-ekonomik ittifaklar, Washington ve Brüksel'i ziyaretler, IMF ve diğer 'güç merkezleri' ile ekonomik anlaşmalardır. Aynı derecede kritik olan bir başka şey ise, seçim kampanyasının devam eden kitlesel mücadelelerle olan ilişkisidir; seçim politikacıları, iş çevrelerini ya da bankacılık elitlerini korkutmamak için kitlesel hareketlerin sona ermesini ve doğrudan eylemden vazgeçilmesini mi talep eder yoksa seçim kampanyalarıyla devam eden kitlesel direnişleri teşvik ederek onunla birleşirler mi? Seçim partileri ile kitlesel hareketler ve mücadeleler arasındaki ilişki, iktidara geldiğinde seçim partisinin gelecekteki rotasının çok önemli bir göstergedir.

e) Bir adayın 'görüntüsü' ve 'gerçekliği', iktidardaki partinin yönü ve gelecekteki politik gidişatının önemli bir göstergesidir. Çoğu seçim propagandası kendi adaylarının geçmişteki profiline, mütevazı köklerine, halk direnişleriyle olan bağlarına ve onların 'köylü' davranışlarına odaklanır; geçmişe ait bu veriler önemli olmakla birlikte, çağdaş güç elitleriyle kucaklaşmaya ve iş çevreleriyle anlaşma yapmaya doğru bir değişime de uyumludur. Önemli olan politikacıların bugün nerede olduğu ve nereye gittikleridir. Sıradan sınıf analizleri sınıf köklerine odaklanır oysa özenli bir sınıf analizi, sınıf seferberliğini, yeni sınıf kaynaklarını ve gelişmiş politik yeniden toplumsallaşmayı sorgulamalıdır. Lula örneğindeki bu hipotezleri incelemek için, halk oyuyla seçilmiş başkanların önce yoksul ve ilerici başlangıçları sonra

Levent Şahverdi Arşivi

sürgün ve gerici finallerine dair geçmiş ve günümüze ait pek çok örnek vardır. En son örnek Peru Başkanı Toledo'dur, önce kendisini bir köylü kostümünde ve eski bir baldırı çıplak olarak takdim eden bu şahsiyet, daha sonra ABD'de bir doktora alarak Dünya Bankası'na hizmet etti, iktidarının ertesinde, halkçı seçim propagandası ile kazandığı yoksul seçmenler de dahil Perululaların büyük çoğunluğunun karşı çıktığı oldukça gerici neo-liberal, IMF destekli bir program uyguladı.

f) Önemli bakanlık ve ekonomi teknokratlarının kimlikleri, geçmişleri ve politik-ekonomik uygulamaları. Kabine atamaları politikaların oluşturulmasında, yönetimin sınıfsal ve ulusal karakterinin tanımlanmasında çok önemli bir rol oynar. Daha özel olarak, Finans, Ekonomi, Tarım ve Dışişleri Bakanlıkları ile Merkez Bankası, yönetimin sosyal ve ekonomik politikalarının önceliklerini ve sınırlarını belirler. Bu bakanlıklar bütçeleri ve diğer bakanlıkların olanaklarını belirler. Bu gerçekler ışığında asıl önemli olan, diğer politik eğilimi temsil eden bakanların sayısı değil, Merkez Bankası ve kritik öneme sahip bakanlıkların görüş açısıdır.

g) Rejimin ilk yılındaki politik-ekonomik kararları, yapısal politikaları, bütçeler ve ittifakları, rejimin gidişatını değerlendirmek için ampirik ve elverişli bir temel sağlar; Lula rejimi nereye koşuyor? Yabancı borçlar, bütçe, ALCA, faiz oranları, IMF, toprak reformu, emeklilik ve çalışma yasaları ile ilgili olarak Başkan ve ekonomi kurmayları tarafından kararlaştırılan halkın ekonomik öncelikleri, sosyal sınıflar üzerinde çok büyük bir etkiye sahiptir ve yönetimin bugün ve gelecekteki karakterini belirler.

Levent Şahverdi Arşivi

Kavramsal Açıklık ve Sorulması Gereken Sorular

Da Silva iktidarı altındaki Brezilya 'Büyük bir Dönüşüm'e uğ ruyor. Bu dönüşümün ilk boyutu İşçi Partisi'nin, banker ve ih racatçılardan oluşan bir iktidar partisine doğru evrimidir. PT ve halk oyuyla seçilen başkanı, PT'yi bir işçi sınıfı partisinden en te mel çalışma yasalarını tersine çeviren bir partiye, işçi düşmanı, sermaye dostu bir partiye dönüştürdü. Brezilya ekonomisi, ulu sal-kamu karışımı güçlü bir ekonomiden, ALCA aracılığıyla en büyük yeni-sömürge durumuna dönüşen köle bir devlet haline geldi. Üçüncü büyük dönüşümse IMF ile ilişkilerde oldu; Brezil ya, IMF ve onun yozlaşmış reçetelerini eleştirirken, onun en sa dık kölelerinden biri oldu. Dönüşümün dördüncü unsuru ise PT içerisinde ve çevresindeki solun, insan hakları ihlallerini eleştirirken insan hakları ihlali yapan parti ve sınıfların müttefi ki ve işbirlikçisi haline gelmesidir.

'Büyük Dönüşüm' Da Silva'nın 'sıfır açlık' sloganının, 'sıfır is tihdam', 'sıfır toprak reformu' ve 'daha çok açlık' gerçeğine doğ ru dönüşümünü gerektirdi; faiz, kar ve sermaye kazançlarından sağlanan milyarlarca dolar yerli ve yabancı zenginlerin kasalarına aktarılırken. Brezilyalı politikacılar, her açıdan bu büyük dönüşümün birer hedefi ve kurbanı oldu. Ayrılık ve tartışmaları içinde barındıran bir partiden, PT ayrılıkçıları ihraç etti, gücü da Silva'nın kişiliği etrafında toplanan küçük bir klikte merkezileştirdi ve bu klik, danışma ya da tartışma olmaksızın hayati öneme sahip kararları keyfi ve insafsızca tek başına aldı. Sol'un ihraç edilmesi ve Sağ ile birleşmeler; IMF tarafından dikte edilen emekçilere yönelik sert uygulamalar ve tarımsal-mineral ihracatçılarına büyük çaplı sübvansiyonlar; emekli aylıklarına bütçede pay ayrılmaması ve yabancı bankacılar için aşırı ödemeler: PT

Levent Şahverdi Arşivi

çok eğilimli katılımcı demokratik bir yapıdan Latin Amerika'daki en merkezi, kişiselleştirilmiş, otoriter ve ideolojik olarak dogmatik (neo-liberal) bir partiye dönüştü. Latin Amerika'nın bölgesel bütünleşmesi için uzun yıllar alternatif bir kutup oluşturan Brezilya, artık Latin Amerika'nın yeniden sömürgeleştirilmesinde ABD emperyalizminin küçük ortağı haline geldi.

Da Silva ve grubu, baştan başa Latin Amerika'nın yapısal değişimi için bir umut ışığı olan Brezilya'yı, Sağ'da en yozlaşmış durumlara doğru götüren aşılması zor bir köprü haline getirmiştir. Da Silva tarafından yönetilerek uygulanan bu büyük dönüşümün Brezilya, yarıküre ilişkileri, ABD İmparatorluğu ve Latin Amerika'daki halk hareketleri üzerinde derin bir etki yarattığına şüphe yok. Bu öyle bir dönüşüm ki, Latin Amerika ve ABD'deki en gerici güçlerin yağma, ayrıcalıklar vasıtasıyla güçlerini büyük oranda artırmıştır. Da Silva'nın 'Büyük Dönüşümü'nün doğasını anlamak için birkaç önemli soruyu sormamız gerekiyor:

1) Da Silva'nın sosyo-ekonomik stratejisinin gerçekliği ve limitleri nelerdir?

2) Bu stratejinin kısa ve orta vadede sınıf yapısı (gelir, iktidar, mülkiyet) ve sınıf ilişkileri (sermaye-işçi, arazi sahipleri-topraksızlar/aile çiftçileri) üzerindeki etkisi nedir?

3) Bugün Brezilya'yı yöneten politik ilişkiler ve ittifaklar nelerdir? Bu ittifaklar politik yelpaze ve gücün ekseni üzerinde nasıl bir etki yaratır? Kim kazanır, kim kaybeder?

4) Hükümetin politik öncelikleri nelerdir? 'Başarılar' olarak nelere sahip çıkılıyor?

5) Lula yönetiminin Sol üzerinde yarattığı etki nedir? Sol'a kendi içinde bir yer mi verdi, yoksa sağa doğru mu itti? Sol kanat, parti elitleri içindeki sağ kanat değişime meydan mı okudu

Levent Şahverdi Arşivi

yoksa onları benimsedi mi? Bütçe, politika ve öncelikler üzerin de toplumsal hareketlerin mi yoksa iş çevreleri, Dünya Bankası (DB) ve IMF'nin etkisi mi daha büyük oldu?

6) 'Sol-kanat' (PT) ve toplumsal hareketler, PT'nin sağ kana da yaklaşımına nasıl tepki verdi? Sol, Lula'nın sağ-kanat politi kalarına nasıl yanıt verdi?

7) Lula yönetiminin, 'sol'un uluslararası politikaları ve özel likle de 'merkez-sol' ile STK'lar üzerindeki etkisi nedir? Onların yanıtı ne oldu? Brezilya'nın, Cancun ve Miami'deki ALCA toplantılarındaki pozisyonu neydi? Brezilya'nın, 'Venezüella'nın Dostları' oluşumunda ve Küba ile Venezüella'yla ilgili diğer 'uluslararası inisiyatiflerdeki' rolü nedir?

8) Uluslararası finans kuruluşları (UFK), ABD ve AB'nin Lula politikalarına yanıtı ne oldu? Peki özel yatırımcıların? Yatırımlar arttı mı? Hangi sektörlerde (üretici sermayeye karşı spekülatif sermaye) ve hangi biçimlerde (özelleştirme ya da yeni yatırım)? Daralan bir iç piyasa doğrultusunda (işsizlik ve satın alım gücü), kapsamlı yatırım eğilimleri nelerdir?

Metodoloji

Da Silva rejiminin ilk yılı dikkate alındığında, politikaları ve uygulamalarının değerlendirilmesinde can alıcı olan, gelecek öngörüleri ile rejiminin doğasına dair tanımlamaları mantıklı kılan pek çok inandırıcı iddia vardır. En önemli unsur 'ekonomi takımı'nın doğasıdır, yani birinci yılda ekonomi politikalarını belirlemek için atanmış kabine bakanları ve sekreterleri, Merkez Bankası Başkanı ve kıdemli ekonomi danışmanları. Bu saydıklarımızın hepsinin ortak bir özelliği vardır; hepsi de, neo-liberalizmin sadık destekçileri, IMF'nin hevesli işbirlikçileri ve ALCA'nın

Levent Şahverdi Arşivi

çok az değiştirilmiş başka bir yorumunu imzalamakta ABD'nin gönüllü ortaklarıdır. Da Silva, ekonomi takımının politikalarına, önceliklerine ve ileriki 4 yıllık öngörülerine tam destek verdiğini açık seçik ifade etti. İkinci olarak da Silva'nın ekonomi takımı, ilk yılın politikalarını sonraki 3 yıla yayan ekonomik bir strateji belirledi; bu stratejide yüzde 4,25 bütçe fazlası, kötüleştirici sosyo-ekonomik gelir politikaları, tarım-ihracatçısı üreticilerin lehine ticaret anlaşmaları ve teşviklerinin aktif takibi, tarım reformunun üstünde serbest ticaret ve yerel piyasaya üretim yapan küçük çiftçilerin geliştirilmesi yer alıyordu. Ayrıca rejim, Merkez Bankası'nı, Kongre ve seçimle işbaşına gelen bürokratlardan bağımsızlaştırma politikasını yeniden onayladı ve bu yüzden MB'yi çok daha kolay bir şekilde yabancı ve yerli finans kuruluşlarının etkisine açık bıraktı. Başkan da Silva, Maliye Bakanı Paolucci tarafından ilan edilen 3 yıllık serbest piyasa ekonomik planını kişisel olarak onayladı. Da Silva ve ekonomi takımı, Kasım 2003'te yeni bir IMF kredisine imza atarak IMF'nin gerici programına sarsılmaz bir şekilde bağlı kalacaklarını onaylamış oldular. UFK ile stratejik anlaşmalar ve yabancı bankerlere, yatırımcılara ve kredi kuruluşlarına verilen garantiler, da Silva'nın ekonomi takımına kayıtsız şartsız güveniyle birlikte, ilk yılın ortodoks neo-liberal politikalarının sonraki 3 yılda uygulanacak politikaların güçlü bir kanıtı olduğunu gösteriyor. PT içindeki bazı solcular ve da Silva'nın halkçıları tarafından benimsenen ilk yılın 'atipik' olduğuna dair alternatif görüş, mevcut mali ve politik stratejik ittifakların somut bir analizine dayanmaz çünkü da Silva, büyük politik değişimde tekrar eden durumları alenen destekledi ve bizzat kendisi oluşturdu. Diğer da Silva taraftarları ise akıl almaz bir şekilde, 'Plan A' ve 'Plan B' olmak üzere da

Levent Şahverdi Arşivi

Silva'nın iki planı olduğunu iddia ettiler, Başkan'ın epey eğlendiği bir düşünce. Bu fikrin taraftarlarından hiç kimse yürürlükteki ekonomi politikasının idaresinden dolayı Başkanlığı eleştirmedi, ne ekonomi takımının sosyal refah yönetiminde gündeme getirdiği tek bir değişiklik ne de 'alternatif bir plan' fikrini destekleyecek neo-liberal politikanın tersine çevrilmesine yönelik tek bir değişim gösteremediler. Da Silva'ya mazeret bulanlar ve bunun geçici bir dönem olduğunu savunanlar ise mevcut politikaların (ekonomik durgunluk ve artan işsizlik) 'başarısızlığı'nın da Silva'yı 'sola döndüreceğini' iddia ediyorlar. Bu 'teori'yle ilgili sorun şu ki, da Silva rejiminin neo-liberal gündem için ilk yılın büyük bir başarı olduğuna inanmasıdır: Zorunlu borç ödemeleri karşılandı, finansal istikrar yenilendi, faiz aralığı aşağı çekildi, yatırım riski azaltıldı ve yabancı yatırımcılar ile 'piyasalar' güven tazeledi. Da Silva'nın 'solcu' taraftarlarının, başkanlığının ilk yılını değerlendirmede onun kriterlerini paylaşmadıkları ve geleceğe dair beklentilerinin çok daha azaldığı bir gerçek. Son olarak da Silva'nın ilk yılında, yavaş yavaş yaşam standartlarını iyileştirecek, işsizliği düşürecek ve gelecekte kalkınmaya yol açacak olan 'artan reformları' sürdürmek için ekonomiyi 'istikrara kavuşturduğu'nu iddia edenler de vardır. Bu görüş açısı hem da Silva'nın ilk yılda işbirliğine girdiği sağ ve finansal elitlerle stratejik anlaşmalarını, hem de yabancı finansörlere ödeme yapmak ve ihracatçı elitlere finans sağlamak amacıyla bütçe fazlası için uzun dönemli ve geniş çaplı vaatlerini gözden kaçırır; fakat bunların tümü birlikte, maaşlı, ücretli ve işsiz işçiler için gelir ve refah yararına güçbela geçirgen bir politika belirler. 2004 yılı başındaki tüm belirtiler da Silva'nın neo-liberal gündemini derinleştirerek uzatacağını gösterdi: Ocak ayında PMBD ile uzlaşma-

Levent Şahverdi Arşivi

va giderek, başlıca altyapı hizmetlerinin yabancı yatırımcılara sağlanacak büyük çaplı devlet teşvikleri üzerinden özelleştirilmesini istedi ve var olan düzenleyici kuruluşları bölmek için harekete geçti (*Financial Times*, 23 Ocak 2004, s. 3). İlk yıldan ikinci yıla geçiş, hiç şüphesiz sağa doğru daha ileri bir yönelimi de beraberinde getirdi.

Bu yüzden da Silva yönetiminin ilk yılını istikrarlı olarak değerlendirmeye yönelik itirazların altı boştur ve en iyi ihtimalle hüsnükuruntulara dayanır. Gelecek üç yıla dair öngörüleri anlamakta bir anahtar olarak, da Silva yönetiminin ilk yılı üzerinde düşünmek için yapısal, stratejik ve politik olarak her sebep mevcuttur.

Yöntem

Da Silva yönetiminin makro sosyal ve ekonomik performansının analiziyle ilerleyeceğiz ve ardından tarım ve toprak reformu politikalarıyla devam edeceğiz, elbette ekonomi politikasının kaybedenleri ve kazananlarını da analizimize dahil edeceğiz. Bu doğrultuda hükümet politikalarının hem finansal/spekülatör sermaye hem de istihdam, gelir, emekli aylıkları ve ücretli işçiler üzerindeki etkilerini ele alacağız.

Politikaların değerlendirilmesi, rejimin sosyo-ekonomik performansını etkileyen bütçe öncelikleri ve bütçe tahsisatlarını anlamlı kılabilmek için anahtar bir konumda olan ekonomi politikasını oluşturanların ele alınmasından önce gelecektir. Can alıcı noktada duran politika yapıcıların ait olduğu sınıflar ve ideolojik görüş açısı ile izledikleri politikalar arasında kanıtlanabilir bir tutarlılık olduğunu savunacağız. Daha somut olarak, rejimin ekonomik ve sosyal politikasının sınırları ve önceliklerinin, büyük bankerler, şirket yöneticileri ve 'serbest pazar' ideologların-

Levent Şahverdi Arşivi

dan oluşan ve öncelikli amacı, bütçe fazlası ve kamu harcamalarında indirim yoluyla yabancı finansörlerin karlarını ve tarımsal-mineral ihracatçısı elitlerden gelen ihracat gelirlerini garantiye almak olan bir ekonomi takımı tarafından kararlaştırıldığını iddia edeceğiz.

Rejimin ihracatçı ve finansal elitlere arka çıkma politikalarını tutarlı bir şekilde sürdürmesi, ekoloji, açlık, yerlilerin toprakları, topraksız kır işçileri ve insan hakları üzerindeki etkisi açısından incelenecektir. Bizim hipotezimiz; yönetimin yabancı yatırımcılara ve yerli ihracatçı tarım elitlerine faiz ödemelerini ve karları maksimize etmek için verdiği stratejik vaatlerin, çevrenin şiddetle bozulmasına, gittikçe daha büyük oranda yerli halkın topraklarından çıkarılmasına ve kırdaki yoksul halk arasında açlık ile topraksızlığın gittikçe derinleşmesine yol açtığıdır. Tüm bu sorulara ayrıntılı ve kapsamlı bir cevap veremezken, politik değerlendirmelere imkan tanıyan somut göstergeler ve veriler sunabiliriz.

Da Silva rejiminin 'büyük bir dönüşüm' gerçekleştirdiğine dair küçük bir şüphe var: Çok az kişiye göre (yabancı yatırımcılar ve ihracat elitleri) bu değişimler, uzun zamandır gözlenen beklenmedik bir kazanç, zenginliğe doğru büyük bir sıçrayış, Latin Amerika'daki en büyük halk hazinesi, en zengin doğal kaynaklar ve en kazançlı piyasaya giriş için etkili ve benzersiz bir fırsattır. Çoğu için ise sadece gelirde, istihdamda, toprak ve çevre ile ulusal hazinenin korunmasında büyük bir gerileme değil, aynı zamanda politik bir kayıptır da; çalışan insanların başlıca politik partisinin, zengin ve güçlünün bir aracına doğru bu sert dönüşü insanları, bir anlığına, herhangi bir politik temsiliyetten mahrum bırakmaktır.

Levent Şahverdi Arşivi

İşçi Partisi (PT)'nin Tarihsel Dinamikleri

Çağdaş halkçılar PT'den, sosyal hareketlerle sözde bağlara ve sınıfsal ve diğer sosyal mücadelelerle sözümona derin bir ilişkiye dayalı bir işçi partisiymiş gibi söz eder. Bu durum ancak 20 yıl önceki PT'yi tanımlar. PT'ye dair en önemli gerçek, yüzyılın son çeyreğindeki niteliksel değişimidir. PT içinde birkaç temel değişim gerçekleşmiştir:

1) Toplumsal hareketler ve onların mücadeleleri ile ilişkisi;

2) Partinin iç örgütlenmesi ve Parti Kongresi'ndeki delegelerin bileşimi;

3) Program ve politik ittifaklar;

4) Liderliğin tarzı.

PT ilk kuruluşunda, toplumsal hareketlerin güçlü bir bileşeniydi; topraksız işçiler, teneke mahallelerinin sakinleri, çevrebilimciler, feministler, aydın ve sanatçı gruplar, ilerici dinciler ve insan hakları savunucuları ile metal işçileri, öğretmenler, bankacılar ve kamu çalışanlarını da kapsayan büyük sendikaları bünyesinde topluyordu. PT, halk direnişlerine doğrudan katılımının etkisi ve artan üyeleriyle büyüdü. Seçim kampanyaları başlangıçta parlamento dışı mücadeleleri geniş oranda tamamlıyordu. Zamanla ve seçim kampanyasının artan başarısıyla, PT'nin 'seçim' bölümü partinin kontrolünü ele geçirdi ve temelde bir seçim aygıtı gibi yavaş yavaş partinin rolünü yeniden tanımladı, toplumsal mücadeleleri ilgi alanından çıkardı ve tüm çabasını devletin yapıları ve cihazları içinde toplayarak burjuva partileriyle gerçek ittifaklar oluşturmakta yoğunlaştırdı. 'Seçim partisi'nin sol-kanat küçük bir azınlığı, yasal bir savunma sağlayarak, devlet baskısının kötü yönlerini deşifre ederek ve kitlesel toplantılarda hatiplikleriyle teşvik ederek toplumsal hareketleri destek-

Levent Şahverdi Arşivi

lemeye devam etti. Yine de açık olan şu ki, sol, merkez ve sağ olmak üzere seçim partisindeki tüm eğilimleri, seçim kampanyaları öncesini saymazsak, artık daha fazla günlük halk örgütlenmeleri ile uğraşmadı.

İkinci temel değişim partinin ve parti kongrelerinin bileşiminde oldu. 1990'ların ortalarına kadar parti aygıtının büyük çoğunluğu tam zamanlı memurlar, uzmanlar, avukatlar, kamu çalışanları, üniversite profesörleri ve diğer orta ve aşağı orta sınıf çalışanlarından oluşturuldu. Parti, kitlesel direnişlerden memuriyet arayışlarına kayarken ve merkez-soldan merkez-sağ partilere doğru kayan rotasını ayarlarken ve iş çevreleriyle meşgul olurken, 'gönüllü aktivistler' ortadan kayboldu ve/veya marjinalleştiler.

Lula'nın başkan seçilmesi öncesinde, PT'nin son Kongresi ağırlıklı olarak (yüzde 75) orta sınıf, genellikle memur, birkaç sendika, MST (Brezilya Topraksız Kır İşçileri Hareketi-Movimento dos Trabalhodores Rurais Sem Terra) ve insan hakları savunucularından oluşuyordu. Açıkça PT artık bir 'işçi partisi' değildi, ne bileşiminde, ne delege kongresinde ne de seçim öncesindeki toplumsal hareketlerle ilişkisinde. Üstelik, PT'nin ulusal ve yerel düzeyde seçimle işbaşına gelen çoğu görevlisi, PT'nin 2002 başkanlık seçimi kampanyasında ve iktidardayken sürdüreceği, sınıf karşıtı ittifaklarla (iş çevreleri ve burjuva partileriyle) meşgul oldu. Başka bir deyişle PT'nin ulusal düzeyde rotasını sağa kırması, 1990'lı yıllarda ulusal ve yerel düzeydeki benzer örneklerde önceden tecrübe edilmişti. Daha da önemlisi, kritik pozisyonlardaki parti liderleri ve Lula'nın sonraki danışmanlarının çoğunluğu, ulusal parti programı hala sosyalizm, anti-emperyalizm ve yabancı borçların reddedilmesinden bahsederken zaten neo-liberal politikaları sahiplenmişlerdi.

Levent Şahverdi Arşivi

2002 seçimleri yaklaşırken Lula başkanlığındaki PT'nin ulusal liderliği, partideki bürokratların neo-liberal uygulamalarına ve orta sınıf parti delegelerinin desteğine layık olmak için, programdaki sosyalizm ve anti-emperyalizme gönderme yapan tüm ifadeleri kaldırdı. PT içinde yaşanan üçüncü temel değişim parti programının evrimidir. Aslında programdaki değişiklikler dört aşamada gerçekleşti:

1) 1980'lerde PT, sosyal hareketlerle ilişkide, kongre tarzı demokrasiye dayalı sosyalist bir toplumu savunuyordu. PT, yabancı borçların reddedilmesini (moratoryum), devletin finansal, teknik ve pazarlama desteğiyle toprakların kapsamlı bir şekilde yeniden dağıtılmasını, bankacılık, dış ticaret ve ulusal sanayinin kamulaştırılmasını (bazıları büyük sanayilerin tamamen kamulaştırılmasını, diğerleri ise işçilerin yönetime katılmasını) istiyordu. Bu radikal duruşlar tüm eğilimler (Marksistlerden sosyal demokratlara kadar) tarafından açık ve serbest bir şekilde tartışılıyordu, hatta kendi gazetesini çıkaranlar bile vardı.

2) 1980'lerin sonlarından 1990'ların sonuna kadar PT sağa doğru ilerledi, Marksist-sol güçlü bir azınlık olma eğilimini devam ettirirken iktidar çevresi 'sosyal-demokratik bir pozisyon'a (bir refah devletini destekledi) doğru yön değiştirdi. Sosyal demokratlar, gittikçe artan bir şekilde orta sınıf parti aygıtını kontrol ettiler, bu arada Marksistler kendi muhalefetini aynı aygıt içinden örgütlerken çok azı, parti aygıtında artan zayıflıklarına karşı kitlesel örgütlere yöneldiler. Resmi program hala eski radikal talepleri koruyordu, uygulamada ise seçimle işbaşına gelen kamu yöneticileri ve belediye başkanlarının çoğunluğu mevcut mülkiyet ilişkilerine karşı tavır sergilemedi. Seçimle işbaşına gelen kamu yöneticilerinin radikal bir kanadı Porto Alegre'de mahalle komite-

Levent Şahverdi Arşivi

lerini de kapsayan 'katılımcı bir bütçe' fikrini ortaya attı, fakat ulaşım gibi önemli hizmetleri belediyeleştirmede ya da topraksız işçilerin toprak işgalleri ve taleplerini desteklemede başarısız oldu. Üstelik katılımcı bütçesi, bütçe önceliklerini ayrıntılı olarak tespit eden eyalet ve belediye idareleri tarafından ayrılan fonlara dayanıyordu. Politik olarak bu durum, radikal PT'nin bile mevcut bankacılık, endüstri ve gayrimenkul elitleriyle bir arada olmayı ve işbirliği yapmayı öğrendiğini ifade eder. Özetle, PT içindeki azınlık Marksistler ile üstün durumdaki sosyal demokrat kanat arasındaki çekişme, aralarındaki uygulama farklılıkları aslında birbirine oldukça yakın olmakla birlikte programın dili üzerinedir.

3) Kabaca 1990'ların sonu ile seçimlerin yaklaştığı dönem arasında diyebiliriz. Bu dönemdeki programında sağa doğru daha fazla bir yönelim göze çarpar ve Marksizme, sosyalizme ve yabancı borçların reddedilmesine dair retorik göndermeler bile ortadan kalkar. Bu süreçte parti önderliği sosyal liberalizme doğru tam bir değişim içindeydi; yoksulluk karşıtı popülist retoriği, neo-liberal iş çevreleri, bankacılık ve tarım ihracatçısı elitlerle anlaşmaların takip edilmesi ile birleştirdi. Seçim kampanyası sırasında Lula, MST, ilerici kilise kesimleri ve diğer solcu grupların öncülük ettiği ALCA (Amerika Serbest Ticaret Anlaşması) referandumuna katılmayı reddetti. PT bunun yerine, ALCA'yı geliştirmek için 'görüşmeler' talep etti. PT (Haziran 2002) IMF ile bir anlaşmaya vardı ve mali disiplinde, tahvil sahiplerine ödeme yapmak için bütçe fazlasında, kamu harcamalarının kısıtlanmasında ve tüm özelleştirilmiş teşebbüslere saygı gösterilmesinde IMF'nin emirlerine boyun eğdi. Bu, liberal programın sosyal yönleri ise kademe kademe uygulanacak (boyutları belirsiz) bir toprak reformu, 'sıfır açlık' gündemi, ailelerin gıda harcamaları-

Levent Şahverdi Arşivi

nın hafifletilmesi ve kentli işgalciler için çıkarılacak tapu senetleri lehine bir deklarasyondu.

4) PT programının evrimini tamamlayan son aşama, 2003 yılında bir başkanlık partisi olarak başlar. PT hükümeti ortodoks neo-liberal bir programı benimsedi. Sosyal harcamaların arttırılmasına dair verilen sözlere rağmen, Lula yönetimi bütçeleri büyük oranda kıstı, mali disiplini zorla kabul ettirdi, spekülatif sermayeyi çekmek için faiz oranlarını artırdı ve ticaret engellerini azaltmak için ABD ile görüşmeler yaptı. Başka bir deyişle Lula rejimine göre ABD ile ilgili ayrılıkları, Washington'u serbest piyasa ekonomisine döndürmekle ilgiliydi. Dünya çapında, PT ve Lula'nın zaferini, halkın yönetime ortak oluşu ya da en azından topraklarla zenginliğin yeniden dağıtılması ve yoksullar yararına önemli sosyal değişimler olarak gören solcuların büyük çoğunluğu, görüşlerini uzun zaman önce modası geçmiş gerçeğin imgelerine dayandırıyordu.

Geçen birkaç yıl boyunca, sokak hareketlerinden partiyi inşa eden militanların yerine 'yeni-lulacılar' getirildi, sınıf politikasına dair hiçbir geçmişi olmayan, memuriyetlerinin keyfini çıkarmak ve iş bağlantılarını kolaylaştırmak için partiye katılan devlet memurları ve uzmanlar partide yükseldiler. Eski reformdan kalan sosyal demokratlar, önemsiz bakanlıklara tayin edildi ya da yeni-Lula hegemonyasını sorgulamaya cüret ettiklerinde 'parti disiplinini çiğnedikleri' için ihraç da dahil olmak üzere disiplin cezalarının hedefi oldular. Tıpkı İngiltere'de Tony Blair'ın neo-liberal emperyalizm yanlısı 'Yeni İşçi Sınıfı'nın geleneksel sosyal demokrat İşçi Partisi'nin yerini aldığı gibi, Lula'nın ortodoks neo-liberal stratejistleri de demokrasi ve sosyal içeriği olmaksızın 'Yeni İşçi Partisi'ni yarattılar.

Levent Şahverdi Arşivi

Liderlik ve Parti Demokrasisi

Kurulmasından itibaren 1980'lerin sonlarına kadar PT, canlı, açık, serbest-eğilimli bir parti içi yaşama sahipti. Üyeler genel toplantılara geliyor, liderlerle tartışıyorlar ve kendi politikalarından, söylemlerinden ve kitlesel gösterilerdeki varlıklarından ya da yokluklarından liderleri sorumlu tutabiliyorlardı. Liderlik paylaşılıyor ve farklı politik eğilimler ihraç ya da cezalandırılma korkusu olmaksızın kendi durumlarını tartışıyorlardı. Dışarıdaki gözlemcilere, özellikle de sıradan ABD sosyal bilimcilerine göre, parti içi ilişkiler 'karmaşık' bir yapıdaydı. Henüz büyük gelişmeler, politik eylemler ve seçim kampanyası için gönüllü aktivistler ile militanların örgütlenmesiyle sağlanıyordu ve medyanın evrensel düşmanlığına rağmen parti büyüyordu.

1980'lerin sonuna doğru partinin sosyal demokrat seçim kanadı yönetimde üstünlük sağladı ve partinin radikal solunun bazı kesimlerini ihraç ederek cezalandırmaya başladı. Kongrelerin yerini, politikaları uygulayan ve sonradan parti aygıtındaki radikal karşıtları ile tartışmak için zemin açan tam zamanlı memurlardan oluşan parti liderlerinin toplantıları aldı. Binlerce gönüllü kısmen dikey yapılanmanın gelişiminden fakat çoğunlukla, neredeyse özel olarak seçim politikalarına ağırlık verilmesi yüzünden uzaklaştırılmaya başladı. Dışarıdaki çoğu gözlemci PT hakkında yazı yazarken sanki hala eski yıllardaki 'sıradan insanların yatay örgütlenmesi'ymiş gibi bahsetmeye devam etti, parti aygıtının farklı eğilimleri (sol, sağ ve merkez) arasındaki tartışmaları eski halk kongreleri ile karıştırdılar. PT, 1994 seçimlerine kadar ve sonrasında daha büyük bir kararlılıkla, Halk İradesi'nin cisimleşmiş şekli olarak Lula ve kendi güçleri temelinde eyalet ve belediye yönetimlerinde yarışan partili işadamlarının etrafında

Levent Şahverdi Arşivi

yapılanan kişisel bir parti haline geldi. Gittikçe artan bir şekilde gönüllü parti aktivistlerinin yerini ücretli görevliler alırken, seçimlerde, imaj yaratımında ve televizyon reklamlarındaki halkla ilişkiler uzmanlarının kamu memuriyetlerine politik atamaları yapıldı. Seçim finansmanına dair önceden belirlenmiş katı kurallar, parti liderliği medya tipi yeni ve pahalı bir seçim kampanyasının masraflarını karşılamak için devlet müteahhitlerinden fon kaçırıp kabul ederken ihlal edildi. Yeni yüzyılla birlikte parti artık, yakın danışmanlar ve Ze Dirceu'nun başında bulunduğu patronlardan oluşan küçük bir çekirdek kadroyla yönetiliyordu. Bu kadro Lula'nın etrafını sararak, onun kişisel ve artan oranda otoriter bir şekle bürünen merkezi liderliğini teşvik ediyordu. Oluşturulan programlar artık ciddi tartışmalara açılmıyordu. Herkese söylenen şey, parti programının Lula'nın göreve gelmek ya da daha sonradan seçimi kazanmak için istediği şey olduğu idi. Lula danışmanlar zümresiyle birlikte, hiç kimseye danışmadan ve kitlesini bu stratejik karardan dolayı yalnız bırakarak, sağ kanat Liberal Parti ile bir ittifak kurmaya karar verdi. Aynı şekilde, hükümet içinde PMDB ile bir ittifak kurdu. Aynı grup, tam-zamanlı görevliler üzerindeki kontrolü vasıtasıyla 2002 seçimleri öncesindeki Parti Kongresi'nde yeni bir sosyal-liberal programı zorla kabul ettirdi. Yukarıdan aşağıya kişisel yönetim PT'nin belirleyici özelliği oldu; eski yatay örgütlenmeden çok uzakta bir çığlık. Otoriter politik yapılara yönelim, PT'nin kalan son sosyal reformist taleplerinin tümünün reddedilmesini kolaylaştırdı. Geleneksel PT programı iskartaya alınırken ve Lula'nın Sağ yönelimi derinleşirken, danışmanları Lula'nın imajını gittikçe abartarak 'halkın adamı', 'merhametli Kuzeydoğulu', 'metal işçisi başkan' şeklinde işlediler. Lula, seçmenlerine kusursuz görünmek için

Levent Şahverdi Arşivi

neo-liberal ve 'işçi başkan' gibi iki rolü birden oynadı: Halkla kucaklaşmalar, gözyaşları, el uzatmalar ve vaatler seçim kampanyasında eksik olmayan görüntülerdi. IMF'ye gelince, Lula tahvil sahiplerine bütçe fazlasını, kamu çalışanlarında kısıntıya gideceğini ve tarım ihracatçılarını destekleyeceğini taahhüt etti.

PT, büyük çaplı yerli sanayiciler ile tarım-ihracatçılarının çıkarları ve yabancı bankerler arasındaki bir ittifakın temsilcisi olmaya soyunan bir partidir: İşverenlerin işyerlerini yeniden düzenlemesine, işçileri sıfır ya da çok az tazminatla işten çıkarmasına ve part-time istihdamı yaygınlaştırmaya izin veren 'sözleşmeler' için işçi bürokratlarının sadakatini karlı ödemeler aracılığıyla garantiledi. Sendika patronlarının bu işten çıkarı ise gelecek hükümette iyi bir yönetici pozisyonu ve parasal yardımlardı. Sendika bürokratlarının ve sol PT üyelerinin, Toprak Reformu ve Çalışma Bakanlıkları'na atanması sendikaları ve MST'yi yatıştırmak için planlandı, zaten ortada sembolik bir temsiliyet söz konusuydu. PT bakanlarının işi halka 'sabırlı olması' için vaazlar vermek ve topraksız işçiler ve sanayi işçilerinin mitinglerinde yerli yersiz radikal çıkışlar yapmaktı. Tüm 'sol-kanat' bakanlar, kısıtlı bütçeler ve işveren yanlısı ekonomik stratejiler altında tatmin edici bir reform programını yürürlüğe koymaktan tam anlamıyla acizdi. Artan finansal harcamaları üstlenmeleri için daha güçlü konumdaki neo-liberal ekonomi bakanlarına yalvardılar fakat bu nadiren başarılabildi. Güçsüz konumlardaki solcu bakanlar eninde sonunda yönetimden uzaklaştırıldı, kalanlar ise liberal ortodoksluğu benimsedi ve sonradan 'yeni gerçekçilik' ya da 'olasılıkçılık' olarak adlandıracakları görüşleri savundular. İşçi sınıfı-köylü partisini temel alan dinamik bir hareket olarak PT öldü. Çok yaşa yeni-lulacılar ve onların babacan lideri!

Levent Şahverdi Arşivi

Seçim Kampanyası

Geçmiş, kitlesel oylarla ağırlıklı olarak Lula ve PT'den yanaydı, fakat şimdi ve gelecek, yerli elitler ile yabancı bankerler için yeni umutlara gebe. Bu iki farklı, kutuplaşmış anlayış ve çıkarları akılda tutmak, Lula'nın yoksullar içindeki seçim cazibesini ve seçim öncesi ile sonrasında geliştirdiği patron yanlısı ekonomi politikalarının analizinde önemlidir. Lula'nın seçim kampanyası sırasında yaptığı Sağ ile politik işbirliği ve IMF ile ekonomik anlaşmalar, geçen on yılda PT'nin evrimine yansıdı ve seçiminin hemen ertesinde kendine iş edindiği ortodoks neo-liberal politikaların habercisiydi. Seçim kampanyası sırasında birkaç kritik faktör, neo-liberal kabine atamalarını ve seçim sonrasında izlenen politikaları belirlemede önemli bir rol oynadı:

1) Lula'nın ekonomi ve kampanya danışmanları;

2) Politik ittifak tercihi;

3) Sosyo-ekonomik programın doğası;

4) IMF ile anlaşma;

5) ABD temsilcileri, yabancı bankacılar ve yatırımcılar ile yerli sanayici ve tarım-ihracatçısı elitler ile görüşme ve uzlaşma vaatleri.

Uzun zamandır neo-liberal kimlikleri bilinen ve kampanya danışmanlarından oluşan küçük bir grup, Lula'nın başkanlık kampanyasını şekillendirmede başlıca rolü oynadı. Aslında Lula kampanyasını örgütlerken, başkan yardımcısının seçilme tarzı ve gelecek programın oluşturulması da dahil olmak üzere tüm demokratik normları ve parti yasalarını elden geçirdi. Bu grup içinde üç danışman göze çarpıyordu. Sao Paulo Eyaleti'ndeki Ribeirao Preto şehrinin eski PT belediye başkanı Antonio Palocci, PT'nin kampanya platformunu organize etti ve iş dünyasının

Levent Şahverdi Arşivi

elitleri ile somut bağlar kurdu. Kendisi, seçim kampanyası sırasında ekonomi politikasına dair PT'nin en önemli sözcüsü ve seçimlerden sonraki değişimin öncülerindendi. Palocci aynı zamanda PT'nin IMF ile anlaşmalarını düzenleyen kişi ve ortodoks parasalcı ve sıkı mali ekonomi politikalarının mimarıdır. Lula sonradan onu Maliye Bakanı olarak atadı. Palocci, Ribeirao Preto'nun Belediye Başkanı'yken yerel iş çevresi elitleri ve şeker patronları ile ittifak kurdu (FT, 15 Kasım 2002, s. 3). Kendi döneminde, belediyeye ait telefon ve su şirketlerini, kısmen de ulaşım sistemini özelleştirdi. Bazı düşük maliyetli konut edindirme projeleri sayılmazsa, uyguladığı neo-liberal politikalar yoksullar için aynı şekilde olumsuz sonuçlar doğurdu. Suç oranları arttı, tıpkı yerel hastanelerdeki kuyruklar gibi. Yedi yıllık başkanlığında sadece şehrin atık sularının yüzde 17'si iyileştirildi. Aynı derecede önemli olarak, su faturaları ve yoksullaştırıcı vergileri artırdı ve savcılar, kamu personeli sözleşmeleriyle ilgili olarak hakkında 30 tane idari soruşturma başlattı. Palocci'nin gerici politikalarının bir sonucu olarak Lula, Ribeirao Preto halkının oyunu güçbela alabildi (ulusal çaptaki 24 puanlık farkın aksine), bu sonucun bir dahaki başkanlık seçimlerinde kendini tekrarlaması muhtemeldir.

PT'nin eski başkanı Jose Dirceu, neredeyse 10 yıldır Lula da Silva'nın en etkili danışmanıdır. Sosyal demokrasiden neo-liberalizme geçişin inşasında başlıca güç olmuştu. Kabine başkanlığına atanan Dirceu, Başkanlığın gündemi ve atamalarına dair günlük işlere başkanlık ederek neo-liberal çizgideki atamalar, düzenlemeler ve önceliklere oy vermeleri için PT milletvekilleri ve senatörleri üzerinde disiplin gücünü kullanmaya devam ediyor. 'Komiser' olarak bilinen Dirceu, Boston Bankası'nın eski

Levent Şahverdi Arşivi

PT'su Henrique Meirelles'in Merkez Bankası başkanı ve sağ-kanat Senatör Jose Sarney'in Senato Başkanı olarak atanması yönünde oy kullanmadığı için Senatör Heloisa Helena'yı ihraç edecek baştan ağır elini gösterdi.

Kampanya sırasında Lula'ya en yakın üçüncü danışman, ortodoks liberal bir profesör ve sadık bir parasalcı olan Marcos Lisboa'ydı. Brezilya'nın günlük gazetelerinden *Folha de Sao Paulo* (12 Aralık 2002)'ya göre, Lula'nın ekonomi stratejisini oluşturması için Palocci tarafından seçildi. Yeni-lulacıların geniş grubunun bir parçasıdır. Lula'nın kazanmasının kesinleştiği başkanlık seçimlerinin son haftalarında ekibe katılmıştır. Parti içindeki bu üçlü, işveren çıkarları ile derin bir ittifak kuran ve özelleştirme politikalarını destekleyen neo-liberal senatörler, valiler ve belediye başkanlarından oluşan geniş bir halka tarafından desteklenir. Lula'yla birlikte bu kilit danışmanlar, Lula'nın seçilmesini garantilemek için politik işbirliğine gittiler. Öncelikli strateji, büyük şehirlerin desteğini garantilemek için PT üzerindeki kontrolü pekiştirmek, gücü tepede toplamak ve sonra küçük kasaba ve geri kalmış kırsal bölgelerin oyunu ve en önemlisi de büyük iş adamlarının finansmanını kazanmak için neo-liberal sağa doğru yönelmekti. Lula, kendine başkan yardımcısı olarak Liberal Parti'den Alencar'ı seçti. Bu tercih Lula'ya, Brezilya iş dünyasının tatmin edici bir azınlığının ve protestanca bir yaklaşıma sahip Alencar taraftarı sağ-kanat grupların desteğini de beraberinde getirdi. Alencar ülkedeki en zengin tekstil kapitalistlerinden biriydi ve tekstil atölyelerindeki işçileri saymazsak sendikaların arkadaşı olmadığı açık seçik belliydi.

Sol PT, sözlü olarak bu duruma karşı çıkarken, er geç da Silva'nın kararlarını sineye çekti. Aslında seçimleri değiştirme şans-

Levent Şahverdi Arşivi

ları olmadığından ya da sorunlar Lula'nın grubu dışında asla tartışılmadığından beri, zaten partinin gidişatını kabullenmişlerdi. Seçimlerin hemen ertesinde Dirceu, Palocci ve bölgesel parti müttefikleri, merkez-sağ ve ülkenin farklı eyaletlerindeki, siyasi haritadaki tüm sağ-kanat partilerle politik anlaşmalar yapmak için harekete geçtiler. Bazı durumlarda, ulusal liderliklerin sağ ile yaptıkları anlaşmalar yerel PT adaylarına zarar verdi ve bir kaç valiliğin kaybedilmesine yol açtı. Sağ-kanat partilerle yapılan seçim ittifaklarından, bunların 'oportünist' kımıldanmalar ya da sadece seçim taktikleri olmadığı açıkça anlaşıldı. Bu birleşmeler daha çok, Lula'nın içteki üçlüsü ve PT'nin kongre temsilcilerinin kilit kesimleri içindeki neo-liberal ideoloji ile uyuşuyordu. Yeni sağ-kanat ittifaklar ve son dönemde PT içinde toplanan yeni-lulacılar, PT'nin sol-kanadına karşı parti ve hükümet içerisinde solun etkisini azaltmaya hizmet etti. Kampanya sırasındaki iki önemli gelişme açısından bakarsak bu durum zaten PT'nin programı ve IMF ile anlaşma sayesinde önceden belliydi.

Lula ve onun neo-liberal takımı, Wall Street, Bush Yönetimi, IMF ve Brezilya'nın başlıca bankacılık ve sanayi elitlerinin de içinde bulunduğu birkaç önemli gruba neo-liberal kimliklerini göstermek için tutarlı ve anlaşılır bir çaba gösterdi. Palocci, tüm bu kritik görüşmelerde en önemli köprüydü. PT'nin seçim programı finansal ve sanayi elitlerinin başlıca endişelerini dile getiriyordu. Özelleştirilen teşebbüslere saygı gösterilecekti. Yabancı kredi ödemeleri devam edecekti. Sıkı mali politikalara tavizsiz sadık kalınacaktı. İşçi ve emekli 'reformu' gündemin en önemli maddesi olacaktı (reform=sendika haklarının ve iş yasalarının zayıflatılması ve kamu sektörü emekli aylıklarında indirim). Maaş ve ücretler faizlere endekslenmese de borç ödemeleri ve tah-

Levent Şahverdi Arşivi

viller için aynı şey geçerli değildi. PT'nin programı, eski Başkan Cardoso'nun kendisiyle birlikte giden yozlaşmış neo-liberal politikalarının bir devamı ve hatta bazı durumlarda onun liberal gündeminin daha da radikal haliydi.

Bankacılar ve sanayicilere karşı liberal ortodoks tutumlarının daha açık bir göstergesi, Lula takımının sadece seçim zaferinden birkaç hafta önce IMF ile yaptığı anlaşmadır. Lula, 4 yıllık dönemde 30 milyar dolarlık krediyi garanti altına almak için IMF tarafından ileri sürülen tüm tipik geriletici şartlara sıkı sıkıya bağlı kalmayı kabul etti. Aslında, da Silva bir kere göreve gelince bu katı önlemlerin de ötesine geçti. IMF anlaşması, büyümeyi uyarmak için sıcak sermayenin büyük çapta pompalanmasının engellenmesi aracılığıyla enflasyon denetimini sürdürmek için tipik durgunluk önlemlerini, eski başkan Cardoso tarafından başlatılan yıkıcı özelleştirme programının kabulünü ve Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH)'nın yüzde 3.75'i bütçe fazlası hedefini (faiz ödemelerinin dışında) kapsıyordu. Bu yüzden, kapsamlı bir toprak reformu şöyle dursun Lula'nın 'sıfır açlık' vaatlerine küçük bir fonun bile ayrılmayacağı çok önceden garantilenmiş oldu.

Lula, ABD çokuluslu yatırım bankasının (Fleet Boston Global Bank) eski başkanı Henrique Meirelles'i Merkez Bankası'nın başına getirdi. Cardoso'nun ortodoks neo-liberal gündemini destekleyen Meirelles, Lula'nın başkanlık seçimlerindeki rakibi Jose Serra'ya oy verdiğini sonradan itiraf etti. Maliye Bakanlığı, PT'nin aşırı sağ kanat üyesi, ortodoks neo-liberal Antonio Palocci'nin ellerinde. Tarımda faaliyet gösteren Sadia Şirketi'nin milyoner başkanı Luiz Fernando Furlan, Lula tarafından Ticaret ve Kalkınma Bakanlığı'nın başına getirildi. Brezilya Tarım İşleri Derneği'nin başkanı ve hormonlu tarımsal üretimin destekçile-

Levent Şahverdi Arşivi

rinden Robert Rodriguez, Lula tarafından Tarım Bakanı olarak seçildi (FT 17 Aralık 2002, s. 3).

Rodriguez, en büyük çokuluslu şirketlerin sözcüsü olarak, uluslararası zirai ve bio-teknoloji grubu Monsanto'ya katıldı. Bu grup, uzun süredir GM toplamaya hazır soya tohumlarının satışına izin verilmesi için mücadele ediyordu. Lula'nın neo-liberal ideologlar ve milyonerlerden kurulu ekonomi takımı, büyük iş çevresinin çıkarlarını gözeten bir gündem taslağı oluşturdu, hatta bu işi iktidara gelmeden önce yaptılar. Başlangıçtan itibaren, ortak beklentileri olan Lula'ya oy veren 52 milyon Brezilyalının ve göreve başlaması şerefine kadeh kaldıran 200 bin kişinin, Lula'nın ekonomi kurmayları IMF gündemini uygulamaya başladığında derin bir hayal kırıklığına uğradığı açıkça anlaşılıyordu. Lula, Cardoso'nun destekçisi Gilberto Gil'i Kültür Bakanı, Brasilia'nın eski PT valisi ve özelleştirme taraftarı Cristovan Buarque'i Eğitim Bakanı ve Cardoso'nun eski ABD Büyükelçisi Celso Amorin'i Dışişleri Bakanı olarak atayarak sağın zenginliğini daha da ileri götürdü.

Lula, PT'nin merkez-solunu yatıştırmak için pek çok kamu yöneticisini, ekonomi kurmayları tarafından empoze edilen sıkı maliye ve para politikalarıyla büyük ölçüde güçsüzleştirilmiş bakanlıklara atadı. Lula, Sol'u bir kenara atılmış bakanlıklara atayarak, mevcut gerilimleri başka taraflara çekti ve toplumsal hareketlerin liderleri arasında büyük bir yanılsama yarattı, bunlar Lula'nın 'dengeli' rejiminin bir ifadesiydi. Kabinedeki 7 sendikacı, 4 kadın ve 2 siyahın hükûmette yukarı doğru ilerlemesi, neo-liberal politikalarla ilgili şüphelerden daha ağır bastı. İktidardaki ilk yılının sonuna kadar, PT üzerindeki kontrolü pekiştirdi ve sağlam bir şekilde neo-liberal gündemi belirledi. Da Silva 'sadık'

Levent Şahverdi Arşivi

PT ılımlılarını bile gayri resmi bir şekilde şutladı; Eğitim Bakanlığı'ndan Cristovam Buarque, Sosyal Tanıtım Bakanlığı'ndan Benedita da Silva ve Sağlık Güvenliği Bakanlığı'ndan Jose Graziano'nu (Sıfır Açlık Programı'nın planlayıcısı). Aşırı 'neo-liberal' gündemini zorla kabul ettirme planları çerçevesinde yasama ve politik gücünü garantiye almak için kabinesine sağ kanat Brezilya Demokratik Hareket Partisi'nden (PMBD) iki bakan ekledi (*La Jornada*, 24 Ocak 2004). Neo-liberal politikaların uygulanmasını garantiye almak için Lula da Silva, Merkez Bankası'nı ulusal yasama ve Başkanın yetkilerinden 'bağımsız' kılarak, Merkez Bankası'nı yabancı yatırımcılar ve bankacılardan daha fazla sorumlu tutacak olan yapısal bir düzenleme için zorluyor.

Büyük patronlar kabinesinin seçimine paralel olarak, Lula'nın Paolucci, Dirceu ve diğer ekonomi danışmanlarından oluşan merkez takımı, ABD emperyalizmine, büyük yatırım hanedanlarına ve Brezilya sanayisinin elitlerine bağlılıklarını göstermek için vakit kaybetmeden harekete geçti. Silva'nın seçilmesinden itibaren göreve başlamasına kadar geçen süre içinde, neo-liberal danışmanlar ABD'yi, ALCA'nın görüşmeler için sadece bir taslak olduğu konusunda ikna ettiler. Lula'nın seçilmesinden üç hafta sonra ABD Ticaret Temsilcisi Vekili Peter Allgeier şöyle diyordu: "Dünya Ticaret Örgütü, ALCA ve ikili anlaşmalara taraf olan herkesi aynı derecede etkileyen ticaret sorunlarında yeni (da Silva) rejimle birlikte çalışabileceğiz. Gelen Başkanla ilişkisi olan birkaç kişiyle konuştuktan sonra bu konuda çok daha olumlu düşünüyorum" (FT, 22 Kasım 2002, s. 4).

Seçimin hemen ertesinde da Silva takımı, ABD emperyalizmi ile daha yakın ekonomik ilişkiler kurmak için altyapı çalışmalarına girişti. Bu nokta, hala Lula'nın 'ulusalcı' dış politikasını öv-

Levent Şahverdi Arşivi

meye devam eden Emir Sader gibi Brezilyalı solcu aydınlar tarafından gözden kaçırıldı (*Punto Final*, Aralık 2002, s. 2). Resmi olarak göreve başlamasından birkaç hafta önce da Silva Washington'da Bush ile görüştü, iki lider orada Nisan 2003 tarihli bir ticaret zirvesi toplantısını kararlaştırdı. Ayrıca da Silva, ALCA görüşmeleri üzerine yardımcı makamların uygulamalarını nasıl hızlandırabileceklerini tartışmak için ABD ticaret temsilcisi Robert Zoellick'le de görüştü (FT 22 Ocak 2003, s. 12). PT rejiminin ALCA ve ABD yandaşı pozisyonu, Lula 10 milyondan fazla katılımcı olmasına rağmen Maranhao Eyaleti-Alcantara'daki, ALCA ve ABD üzerine yapılan 2002 halk referandumunu desteklemeyi reddettiğinde apaçık belliydi. Lula'nın, kendisine oy veren ALCA ve ABD karşıtı seçmenlerin yüzde 95'ini reddetme ve seçimlerin hemen ertesinde daha fazla hakimiyet altına girme kararı, seçim kampanyasında yapılan büyük sahtekarlığın kanıtıdır. Lula'nın göreve başlama tarihi yaklaşırken hükümeti idare eden neo-liberal çekirdek, bütçe kesintisi ve yüksek faiz oranlarının, yoksulluğun azaltılması ve inisiyatiflerin geliştirilmesinden önce geleceğini netleştirdi. Sol PT'nin büyük çoğunluğu Lula'nın, eski Başkan Jose Sarney ve rüşvetçi eski Sao Paulo Valisi Paolo Orestes Quercia ve Paulo Maluf ile seçim anlaşmaları dahil olmak üzere, katı neo-liberal sağ ile ittifakından şüphe etse de Lula rejimini, sabit bir yönetim olmaksızın 'sabit tartışma ve gerilimlerin' yönetimi olarak tanımlamaya devam ettiler. Önemsiz kabine makamlarındaki eski solcuların varlığıyla körleştiler ve kilit konumdaki ekonomi ve dış politika yapıcıların, güçlü yapısal ve politik bağlarını gözden kaçırdılar. Ortadaki tek 'tartışma', faiz oranlarıyla ilgili olarak yabancı bankacılar ile büyük sanayiciler arasındaydı.

Lula, Bush'u memnun etmek için elinden gelen her şeyi yap-

Levent Şahverdi Arşivi

ti. Alenen Venezüella'nın Başkanı Chavez'i eleştirdi ve göreve başlaması öncesinde Küba'nın Fidel Castro'sunu. Da Silva'nın açılış konuşması ikiyüzlülüğün bir başyapıtıdır; bu çifte söylemle ezilen sınıftan taraftarları sokakta dans ederken, yabancı bankacıları kendi rejiminin onların rejimi olduğuna ikna ediyordu. Lula'nın 'değişimler', 'yeni yollar' ve 'bir (neo-liberal) modelin tükendiği'nden bahseden konuşmaları sonradan 'sabır ve sebat'a dayalı 'yavaş ve sürekli bir ilerleme'den bahseden konuşmalarıyla sınırlandı. Sonra da rejiminin öncelikleri arasındaki 'sıfır açlık'tan bahsetti. Toprak reformu ile iç piyasanın geliştirilmesinden de söz etti, fakat aynı zamanda tarım-ihracatçısı elitler ile serbest ticaretten yana çıkarak korumacılık ve sübvansiyonları eleştirdi. En sert neo-liberalleri kilit konumdaki görevlere atadıktan sonra zaten 'yeni bir yol'a girmesi imkansızdı. IMF'nin sıkı bütçe koşullarına imza koyduktan sonra, ne yeni istihdamı ne de 'sıfır açlığı' finanse edebilecek bir çözüm yoktu. IMF tarafından planlanan ve öncelikli olarak şart koşulan enflasyonla mücadele tedbirlerini uyguladıktan sonra Lula'nın iç piyasayı geliştirebileceği herhangi bir yol da kalmıyordu.

Çifte söyleminin sahtekarlığı ortada tek bir uygulamanın olmasıyla yani durgunluk ve açlığa yol açtığı için Lula'nın kötülediği modeli (neo-liberal) derinleştirerek devam ettirmesiyle su yüzüne çıktı. Lula göreve geldiğinde zaten sosyal refah vaatlerinin anlamsız olduğunu başından itibaren gösterdi.

Neo-liberal Politikaların Yürürlüğe Konması: Lula İktidarda

Da Silva'nın ekonomi takımı hakkında söylenmesi gereken bir şey varsa o da, göreve başlamadan önce uluslararası finans

Levent Şahverdi Arşivi

kuruluşlarına, bankacılara ve yerel sanayi elitlerine verdikleri sözleri yerine getirmede hiç zaman kaybetmedikleridir. Sosyal yaşamın iyileştirilmesi beklentisi taşıyan 52 milyon seçmen ile da Silva'nın ekonomi elitlerine verdiği sözler arasında hiçbir dengeleyici anlaşma yoktur (FT, 24 Ocak 2003, s. 2). Eski sol hükümetlerden çok azı da Silva rejimi kadar kısa bir sürede ve kararlılıkta, sağ-kanat politikalara çark ederek uygulamaya sokmuştur. IMF ve ekonomi elitlerinin talepleri doğrultusunda da Silva rejimi 3.9 milyar dolara varan bütçe kesintisi gerçekleştirdi (FT, 11 Şubat 2003, s. 66; *La Jornada*, 11 Şubat 2003). Bütçe kesintileri için verilen taahhütlere asgari ücretin 69 dolardan 67 dolara indirilmesi de dahildir, Mayıs 2003'ten geçerli olan bu kesintiler yeni rejimin işbaşı yapmasından sadece 5 ay sonrasına denk düşer. Mevcut enflasyon sayesinde bu kesinti, önceki Cardoso Hükümeti'nin belirlediği acınacak seviyenin bile altındadır. Bütçe kesintisi olan 3.9 milyar doların 1.4 milyar dolardan fazlası sosyal bütçeden karşılandı. Kesintilerin daha ayrıntılı bir analizi, gıda programı, eğitim, sosyal güvenlik, iş yaşamı, tarımsal gelişme, şehirler ve sosyal tanıtım bütçelerinin de kesintilerden etkilendiğini gösteriyor. Tüm kalemlerde yapılan sosyal kesintiler, bütçe kesintisinin yüzde 35.4'üne ulaştı. Da Silva'nın her yerde üzerine basa basa duyurduğu 'sıfır açlık' projesinin bütçesi bile 10 milyon dolar indirildi, kalan 492 milyon dolar ise kötü beslenen 40 milyon Brezilyalıyı doyuracaktı. Bütçe kesintileri ile açlık için ayrılan fonlar kişi başına yılda 10 dolara, ayda 0.85 dolara ya da günde 2.5 sente eşitlendi.

Sosyal ve diğer bütçe kesintilerinin başlıca sebebi, IMF ve borç ödemelerini karşılayabilmek için bütçe fazlasını artırmaktı. Da Silva'nın neo-liberal Talibanları, IMF ile Haziran 2002'de yapılan

Levent Şahverdi Arşivi

(Cardoso rejimi sırasında) anlaşmalar doğrultusunda bütçe fazlasını GSMH'nın yüzde 3.75'inden, eski metal işçisi ve 'halkın başkanı'nın rejimi sırasında Şubat 2003'te yüzde 4.25'e çıkardı. Başka bir deyişle da Silva, zorunlu borç ödemelerini karşılamak için ayrılan bütçeyi 17 milyar dolardan 19.4 milyar dolara (yüzde 14 artış) yükseltti. İlave 2.4 milyar dolar ise yabancı ve yerli tahvil sahiplerine gitmek üzere doğrudan sosyal bütçeden karşılandı. Özetle da Silva, fonları en yoksul sınıftan en zengin sınıfa aktardı.

Da Silva'nın bütçe politikaları, Brezilya'daki gelir uçurumunu azaltmak bir yana derinleştirdi. Lula'nın, ona oy veren yoksul insanlardan bu 'acı reçeteyi' ısmarladığı için onu 'bağışlamalarını' istemesi gibi abartılı jestleri, zaten yetersiz olan gelirlerinin ve sosyal hizmetlerin azaldığını gören milyonlarca asgari ücretli çalışanın hiç şüphesiz ona sempati duymasını sağlamayacaktır. Kamu harcamalarında yapılan kesintiler, ekonomiyi uyarıcı herhangi bir etki yaratmak bir yana ekonomik durgunluğu daha da derinleştirdi.

Da Silva'nın kilit konumdaki ekonomi yönetimine yaptığı neoliberal atamalar, makro ve mikro ekonomi politikaları ile sosyal politikanın oluşturulması için stratejik ekonomi taslağını belirledi. Da Silva göreve başladığından beri su yüzüne çıkanlara, halkın önünde sergilediği garipliklere ve yoksulları, sosyal hareketleri ve PT'nin muhalif üyelerini sakinleştirmeye yönelik yaptığı popülist jestlere anlam verebilmek için rejimin felsefesindeki temel düşünceyi anlamak gerekir. PT rejiminin felsefesi bir kaç önermeye sahip:

1) Brezilya bir kriz içindedir ve bu krize sadece, uluslararası finans kuruluşları tarafından sağlanan ve gelişmenin öncelikli aracı olan yeni kredi ve yabancı yatırım akışını garantiye almak için hazırlanan tatmin edici sıkı politikalar ile yanıt verilebilir (FT, 16 Ocak 2003, s. 2);

Levent Şahverdi Arşivi

2) Brezilya ancak, büyük çaplı yerli şirketlere, tarım ihracatçılarına ve yabancı çokuluslu şirketlere teşviklerin sağlanmasıyla gelişecektir (bkz. Lula Davos'ta, FT, 27 Ocak 2003, s. 2). Bu teşviklere, daha düşük vergiler, işgücünün yaşam standartlarının düşürülmesi ve işçi-işveren görüşmelerinde işverenlerin konumunun güçlendirilmesi dahildir;

3) Çok az devlet müdahalesiyle serbest piyasanın düzenlenmesi ve kontrolü, büyüme, işsizlik ve eşitsizlik sorunlarını çözmek için gereklidir. Da Silva'nın ekonomi takımı tarafından belirlenen başlıca görev, Brezilya ihracatının yabancı pazarlara doğru genişletilmesidir; ve ABD ile Avrupa'ya kendi pazarlarını liberalleştirmeleri yönünde baskı yapmaktır (FT, 16 Ocak 2003, s. 2);

4) Büyüme eninde sonunda fiyat istikrarından, yabancı sermaye akışından, sıkı para politikasından ve hepsinden önemlisi de kamu ve yabancı borç ödemelerinin tavizsiz sürdürülmesinden kaynaklanacaktır. Dolayısıyla, özellikle sosyal bütçede olmak üzere, devlet bütçelerinde kısıntıya gidilmesi ihtiyacı, enflasyonun kontrolü ve borç ödemeleri için bütçe fazlası birikimi yaratacaktır. Bir kere istikrar (acı reçete) sağlandığında ekonomi, ihracat becerisiyle kalkışa geçecek ve açlığı yenmek için yoksulluk programları finanse edilecektir. 'Erken doğan' refah harcamaları asgari ücreti artırır, kapsamlı yoksulluk programları ve toprak reformu ekonomiyi 'istikrarsızlığa' sürükler, 'piyasa güvenini' sarsar ve krizi derinleştirerek insanların durumunu daha da kötüleştirir (*Tiempos del Mundo Dominik Cumhuriyeti*, 20 Şubat 2003, s. 7).

Da Silva'nın ekonomi politikalarının bu teorik, neo-liberal felsefi varsayımları analiz ve eleştiri için bizlere bir zemin sağlar. Bu teorik varsayımları eleştirel olarak değerlendirmek için öncelikle

Levent Şahverdi Arşivi

Brezilya'nın son dönemdeki tarihsel gidişatına bakmalıyız, sonra da Silva rejimi tarafından ortaya atılan ve uygulanan belirli politikalara dönüp onların ekonomik gelişim, sınıf eşitsizlikleri ve sosyal refah üzerindeki muhtemel etkilerini değerlendirmeliyiz.

Da Silva, hem ekonomi takımını yönlendiren neo-liberal felsefe hem de gerçek ekonomi uygulamaları açısından Cardoso tarafından izlenen yıkıcı neo-liberal politikaların devam ettirilmesi ve derinleştirilmesi görevini devralmıştır. Borç ödemeleri, serbest pazarlar, özelleştirme, parasalcılık gibi başlıca tüm ekonomik sorunlar hakkında da Silva'nın rejimi, Cardoso rejiminin başarısız politikalarını takip etmektedir (FT 20 Aralık 2002, s. 2). Bu politikalar; sekiz yıllık ekonomik durgunluğa, derin sosyal eşitsizliklere, finans sisteminin borçlarının artmasına, iflasın eşiğine gelmesine ve neredeyse tamamen istikrarsız spekülatif yabancı sermaye akışına bağımlı olmasına yol açtı. Eğer ücretli ve maaşlı çalışanların emekli aylıklarında kesintiye gidilmesi ile borç ödemelerine ayrılan bütçe payları artırılıyorsa, Silva'nın liberal gündeme uzanan ekonomi politikası sosyal bütçedeki kesintiler açısından Cardoso'yu çoktan geride bıraktı. Eğer Cardoso'yu bir ortodoks liberal olarak tanımlıyorsak, da Silva rejimini de neo-liberal Talibanlar olarak adlandırabiliriz.

Da Silva ve Maliye Bakanı Palocci herhangi bir alanda korumacılığı geri çevirirken özelleştirmeyi çok daha ilerilere taşıdı ve özelleştirilmiş işletmelerde çıkan büyük yolsuzlukları olduğu gibi bıraktı. Palocci, yabancı sermayeyi çekmek için uluslararası düzenlemeleri (Dünya Ticaret Örgütü politikaları) savunur dolayısıyla yerel endüstrilerin korunmasını reddeder ve kamu ihalelerindeki rekabette yabancı sermayeye öncelik tanır. Palocci bir konuşmasında 'Brezilya kendini kapamak istemiyor. Biz kü-

Levent Şahverdi Arşivi

resel pazarın açık denizlerine doğru yelken açmak istiyoruz' diyordu (FT, 16 Ocak 2003, s. 2). Özetle, milyonlarca yoksullaştırılmış Brezilyalının olduğu bir yerde tüketici talebini uyarmak için kamu finansmanının 'yapay mekanizmaları' olarak herhangi bir devlet müdahalesini reddediyor. Da Silva'nın ekonomi çarına göre 'piyasa güçleri doğru koşulları yaratarak, geliri ve ortak verimliliği artıracaktır'. Bu neo-liberal Taliban, yüz yıllık kapitalist genişleme boyunca dünyadaki kitlesel açlığın ve en derin eşitsizliklerin sebebinin Brezilya'daki 'piyasa güçleri' olduğunu kolayca unutuyor.

Palocci, Başkan da Silva'nın ve geri kalan ekonomi takımının tam desteğiyle, dört kamu bankasının özelleştirileceğini, Merkez Bankası'nın (seçilmiş bürokratlardan gelen 'özerklik' talebiyle) özelleştirmesini (Celso Furtado), yabancı sermayeye Brezilya telekomünikasyon endüstrisinin tatmin edici bir kısmının yüzde 100 kontrolünü garanti eden bir yasanın geçirileceğini ilan etti, ikincisi (MB) zaten Ocak 2004'ten itibaren sağ kanat PMDB'nin elindeydi. Bir ABD enerji şirketi olan AES'in, satın aldığı Electropaulo'nun -Sao Paulo şehrindeki enerji dağıtım şirketi- ödemelerini yerine getirmemesi üzerine da Silva'nın ekonomi bakanları, göze batan derecede kötü yönetimine rağmen şirketin tekrar kamulaştırılmasını reddetti (FT, 26 Şubat 2003, s. 15). 1990'ların sonundaki Brezilya krizinin gösterdiği gibi gelişimin motoru olarak görülen yabancı sermayenin yararlarına dair beslenen dogmatik inanç, da Silva rejiminin Brezilya'nın uluslararası para sermaye karşısında zayıf gelişiminin savunmasızlığını ve kararsızlığını görmesini engelliyor. Katı uygulamalar ve diğer resmi neo-liberal açıklamalar yeni uzun-vadeli bir yatırımı 2003 yılında ülkeye çekmek için yeterli değildi. Neo-liberal gündemi

Levent Şahverdi Arşivi

ve finansal bağımlılığı benimseyerek Brezilya, birbiri ardına ve sonu olmaksızın kemer sıkma politikalarını izleyecek. 2004'ün geleceği ise yabancı yatırımcıları cezbetmek için daha fazla bütçe sınırlamaları ile kendini gösterecektir.

Ekonomik Performans

Da Silva rejiminin ortodoks neo-liberal modelinin ekonomik performansı, Brezilya'nın modern tarihinde ve 2003 yılında Latin Amerika ülkeleri içinde en kötü performanstır. Birleşmiş Milletler Latin Amerika Komisyonu'nun raporuna göre Brezilya 2003'te yüzde 0.6 oranında büyüdü (Argenpress, 17 Aralık 2003). Nüfus artışı göz önüne alındığında Brezilya, rejimin ideolojik olarak bildirdiği yüzde 2.8'lik büyüme hedefinin çok altında kalarak eksi yüzde 1 büyüme oranı kaydetmiştir, bu aynı yılda Latin Amerika'daki en düşük ikinci seviyedir.

İşsizlik, Büyük Sao Paulo sanayi bölgesinde Eylül 2003 tarihi itibariyle yüzde 20.6'lık oran ile rekor düzeylere ulaştı; ekonomik olarak aktif nüfusun beşte birinden fazlası (*Folho S. Paulo*, 24 Ekim 2003 B-1). Ocak ve Ekim 2003 ayları arasında, ulusal işsizlik oranı yüzde 11.3'ten 12.9'a çıktı (*Folho de Sao Paulo*, 23 Ekim 2003, B-4). Gençler arasında (16-24 yaş) işsizlik yüzde 50'ye ulaştı. Üstelik yaratılan yeni istihdam olanaklarının (772 bin) yüzde 92'den fazlası (716 bin) sigortasız, sosyal güvencesiz, tatilsiz ve güvenliksiz kayıt dışı sektörlerdeydi. Ayrıca kayıt dışı sektörde çalışan bir işçinin ortalama geliri, neredeyse kayıt altında çalışan bir işçi ücretinden üçte bir daha düşüktü; aylık ortalama 182 dolar, dört kişilik bir ailenin açlık sınırının bir hayli altında. Gelir düzeyleri de Ocak-Aralık 2003 aralığında yaklaşık yüzde 15 oranında sert bir düşüş yaşadı.

Levent Şahverdi Arşivi

Yine de iç piyasadaki durgunluk, 3.865 milyar dolarlık fazla ile Brezilya'nın dış ticaret hesaplarının iyileşmesinde aracı oldu. Elde edilen fazlalık, tüketim ve sermaye mallarının ithalatını büyük ölçüde düşüren yerel durgunluğun ve rejimin tarım ihracatçısı elitlere verdiği teşviklerin bir sonucuydu. Da Silva'nın yabancı finansörler ile ittifakı üzerine kurulu olan IMF çıkışlı ortodoks ekonomi stratejisi, ekonomiyi tekrar harekete geçirmekte topyekün başarısız olmasının ötesinde ülkeyi daha büyük bir durgunluğa sürükledi. Brezilya'nın aksine, Arjantin'deki Nestor Kirchner rejimi, Arjantin'in yabancı finansörlere borç ödemeleri için bütçe fazlasını yüzde 3 (da Silva'dan yüzde 50 daha az) ile sınırlandırılmasını öngören karma bir ekonomi politikasını benimsedi, geçimlik 2 milyon kamu istihdamı yarattı ve IMF'nin –yabancı finansörlere ödemeler için– bütçe fazlasının artırılması taleplerini hiçe sayarak yabancı borç ödemeleriyle ilgili gerçek bir moratoryum yaptı. Arjantin özel yabancı borçların yüzde 75'e kadar indirilmesinde ve ödemelerin uzun vadeli bonolarla yapılmasında ısrarcı davrandı. Kircher'ın ekonomi stratejisi, iç piyasa doğrultusunda kamu yatırımlarına yol açmak ve geleneksel tarım ihracatçısı elitler kadar ulusal KOBİ'leri de geliştirmekti. Sonuç olarak Arjantin'de 2003 yılı için GSMH yüzde 7.3 büyüme kaydetti, sanayisi yüzde 10 büyüdü ve 2003'ün başında işsizlik yüzde 22'den yüzde 17.5'e düştü (devletin geçimlik ödemeleri buna dahildir). Bu iki ülke karşılaştırmasında önemli olan nokta, Brezilya'nın hafifletilmiş bir neo-liberal çerçevede bile IMF gündemi ve yabancı para sermaye ile kurduğu ittifakı körü körüne izlemesinin gerekmediğini, başka alternatifler olduğunu göstermektir; borç ödemelerini düşüren, istihdamı artıran ve iflaslar yerine endüstriyel gelişimi sağlayan bir alternatif.

Levent Şahverdi Arşivi

Da Silva seçim kampanyasında 10 milyon yeni iş yaratmayı taahhüt etmişti, fakat tam tersine görevdeki ilk yılının ardından bir milyon çalışanı işsiz bıraktı (*Outro Brazil*-Benjamin et al, 3 Kasım 2003). Brezilya devletinin yüzde 4.25'lik bütçe fazlası olan yaklaşık 23 milyar dolar, çoğu ücretli ve maaşlı işçilerden varlıklı yerli ve yabancı finansörlere (genellikle bankalara) aktarıldı. Bu finans kuruluşları, spekülatif aktivitelere öncelikle de yüksek faizli Merkez Bankası tahvillerine yatırım yaptılar (*Outro Brazil*-Benjamin, Kasım 2003, s. 7). Aslında, da Silva rejiminin politikası sadece Brezilya'nın sosyo-ekonomik eşitsizliklerini daha da derinleştirmekle kalmadı, aynı zamanda üretken piyasadan çok spekülatif kazancı özendirdi.

Da Silva rejimi, uluslararası finansal ortakları ve ittifaklarının rehberliği doğrultusunda bir dizi gerici 'reform'u yürürlüğe soktu. Reformun içinde, karları artırmak ve sermaye birikimini teşvik etmek amacıyla oluşturulan emekli, vergi ve çalışma yasaları, ihracatı artırma ve yabancı sermayeyi çekme umuduyla yeniden düzenlenen düşük ücret ve sosyal haklar yer alıyordu. Vergi alanında ise emekliler, maaşlı ve ücretli çalışanlar üzerindeki vergiler yüzde 17'ye çıkarılırken kurumlar vergisi düşürüldü, yabancı yatırımcılara uzun-vadeli vergi muafiyeti ve tarım ihracatçılarına vergi indirimleri sağlandı. Aslında da Silva'nın vergi politikası, vergi ağırlığını sermayeden işçiye doğru 'yeniden dağıttı' bu yüzden de Brezilya'nın çarpık eşitsizliklerini daha da artırdı. Bu uçurum kırsal alanda daha fazla göze çarpar; topraksız işçilerin aşırı fazlalığının da etkisiyle kırsalda tarım işçilerinin asgari ücreti reel anlamda düşerken tarım ihracatçılarının (özellikle soya fasulyesi, sığır eti ve turunçgillerde) gelirleri arttı. Hükümetin mali politikalarından başka hiçbir şey da Silva rejiminin

Levent Şahverdi Arşivi

sınıf karakterini bize daha iyi anlatamaz; ihracat elitlerine verilen rahatsız edici destekler, kötüleştirici vergi ve gelir politikası. Da Silva rejiminin saf, katıksız bir neo-liberal modeli izlemesinin en önemli başarılarından bir diğeri ise, kamu emekli aylıklarındaki indirimler ve özelleştirme politikasıdır. Burada iki manzara göze çarpar; da Silva yönetiminin saldırgan bir şekilde politikalarını sürdürme yöntemi; ve politikaların aşırı derecede gericiliği. Da Silva rejiminin kamu emekli aylıklarına vahşice saldırısı, demagojik ve büyük oranda yukarıdan aşağı örgütlenmiştir. Rejim, emeklilerin en yüksek yüzde 5'lik dilimine ödenen aylıklara dışarıdan değer biçerek bu 'gerçekleri', mütevazı bir aylık alan diğer emeklilerin yüzde 95'ine saldırmak amacıyla kullandı. Aynı derecede önemde, da Silva takımı emekli aylığı indirimini, hem ismen hem de sembolik olarak çıkarılacak düzenlemelerin en başına koydu. Emekli aylıklarında yapılan indirimler devletin kasasını geçici olarak rahatlattı ve durgun bir ekonomi altındayken bile kredi kuruluşlarına yapılacak ödemelerin tam ve zamanında ödenmesini sağladı. İkinci olarak emekli aylıklarındaki indirim, yabancı spekülatörler arasında da Silva rejiminin sağ-kanat karakterine dair şüpheleri ortadan kaldırmaya hizmet etti, bu yüzden da Silva rejimi ve Wall Street arasındaki stratejik bağlar güçlendi. Da Silva'nın uzun vadeli örgütsel ilkelerinden birine ve seçmenlerinin desteğine (kamu çalışanları ve belediye sendikaları ile onların milyonlarca taraftarı), IMF ve yabancı sermaye ile bağları uğruna vahşice saldırması da Silva'nın vaatlerinin inandırıcılığını gözler önüne serdi. Da Silva rejiminin büyük sermaye ile yakınlaşmasının son kanıtı ise, parlamentodaki temsilcilerini kendisine uymaya zorlaması ve uymayanları cezalandırma şeklidir. Üç kongre üyesini ve bir senatörü say-

Levent Şahverdi Arşivi

mazsak, sözde İşçi Partisi (kendine özgü sol-kanat da dahil) CUT'nin eski sendikacı bürokratlarının yardım ve yardakçılığıyla, geriletici emekli aylıkları politikasından yana oy kullandı. Rejimin büyük sermaye ile stratejik bağlarını daha ileri götürürsek, da Silva ve Kongre'deki PT liderliğinin karşıt görüşteki dört kongre üyesini ihraç etmesi ve benzer şekilde 'solcu' kongre üyelerinin küçük bir azınlığına gözdağı vermesinden bahsedebiliriz. Da Silva'nın emekli aylıklarında yaptığı kesintiler reformist değil gerileticidir, çünkü bu düzenlemeler devlet çalışanlarının yaklaşık 409 dolar ve federal çalışanların 492 dolar olan aylıklarını yüzde 11'e kadar indirir; ödemeleri gereken yeni vergiler. Emekli olmuş bir federal çalışanın aylığı 500 dolar iken 445 dolara inecek, 815 doların üzerinde geliri olan emeklilerin maaşlarında ise yüzde 30'luk indirim olacak. Emeklilerin 20 yıllık maliyetinin ise 17 milyar doların üzerinde olacağı tahmin ediliyor.

Sözde 'emekli maaşları reformu', özel yatırım fonları yöneticileri vasıtasıyla devletin milyarlarca dolarlık emekli aylığı fonunun özelleştirmesine doğru ilk adımı kapsıyor. Aynı şekilde da Silva'nın sözde 'vergi reformu' ile birlikte hükümet, çok az etkisi olan finansal işlem vergisini yavaş yavaş kaldırırken, katma değer vergisini azaltmaya (sanayi üretimindeki bir verginin yerine) ve ihracatçı elitler için vergi muafiyetlerini artırmaya söz verdi (F.T., 2 Eylül 2003). PT'nin Kongre Başkan Yardımcısı Paulo Bernardo, büyük sanayici ve çok uluslu şirketler (ÇUŞ)'lerin talepleri doğrultusunda 'vergi reformu'nun, devlet tarafından şirketlere verilen uzun vadeli (10 yıla kadar) vergi ayrıcalıklarının da garanti edilmesini kapsayacağını bildirdi (F.T., 2 Eylül 2003, s. 2).

Bunlara ek olarak da Silva rejimi 200 temel gıda maddesi ve ilacın fiyat kontrollerini kaldırdı, dolayısıyla şirket karları artar-

Levent Şahverdi Arşivi

ken maaşlı ve ücretli çalışanların yaşam standartları düştü. Hükümetin yabancı sermaye ile bir 'ittifak' oluşturma girişimi beklenenden çok daha kısa sürede çöktü. Yeni yabancı sermaye yatırımlarındaki yüzde 40'lık düşüş, ideolojik beklentilere göre, 'ittifak'ın oluşturulmadığını akla getiriyor. Daha da önemlisi, Lula-ÇUŞ stratejisinin altında yatan temel ekonomik varsayımların güvenilmez olduğu anlaşıldı. 1995-2001 arasında yabancı yatırım 272.6 milyar dolardan 914 milyar dolara çıktı; üç katından fazla. Aynı dönemde işsizlik yüzde 155.5 arttı. Başka bir deyişle, yabancı sermaye girişi ile istihdam arasında ters yönlü bir ilişki vardır. Bu ilişkiyi açıklayabilecek birkaç hipotez şunlardır: Sermaye akışının büyük bölümü kamu ya da özel Brezilya şirketlerini satın almaya yöneldi, kar marjlarının yükselmesi için tüm hisselerin satın alınması sırasında ya da öncesinde genellikle kitlesel işten çıkarmalara sebep oldu. Bu özelleştirmeler, tekel piyasaların ele geçirilmesi şeklinde gerçekleştiğinden -zorunlu olarak- üretimi fazla artırmadı (haberleşme, aydınlatma-enerji ve diğer kamu hizmetlerinde). İkinci olarak yeni yabancı sermaye akışının büyük bir kısmı, değerli kağıt (tahvil, bono, hisse senedi) ekonomisine ve yüksek faiz oranlarından kar etme amacıyla spekülatif kazanca yöneldi. Yüksek faizli devlet tahvillerine giren spekülatif yabancı yatırımlardaki artışa, yüksek maliyetli kredilerden dolayı üretici sektörlerin karlarında yaşanan düşüş ve üretici firmaların iflası vasıtasıyla üretken yatırımlardaki düşüş eşlik etti. Üstelik pek çok yatırımcı, riskli ve durgun olan üretim sektörlerdeki yatırımlarından kazançlı spekülatif sektöre geçiş yaptı; tüm bunlar da işsizliğin artmasına katkıda bulundu. Sonuç olarak 'serbest pazar politikaları', işgücünün büyük kısmını istihdam eden küçük ve orta ölçekli yerli tarım üreticileri

Levent Şahverdi Arşivi

ve imalatçıların yerini alan ucuz ve sübvansiyonlu ithalatta büyük artışa yol açtı. İşgücünün yoğun olarak çalıştığı sektörlerdeki ithalat artışı ise hem büyük şehirlerde hem de kırsal alanda büyük bir 'işgücü fazlasına' yol açtı.

Cardoso dönemindeki geniş çaplı yabancı sermaye girişi ve artan işsizlik örneği, da Silva rejiminde yabancı yatırımcılara aşırı bağımlılıkla alevlendi. Da Silva rejiminin, Brezilya gelirini rekor düzeyde transferi (karlar, faiz ve telif ödemeleri, hizmet bedelleri, yabancı hesaplara yasal ve yasadışı transferler vs.) 50 milyar doları aştı; bu rakam, kamu yatırımlarıyla büyük çaplı istihdam yaratıcı bir programı, 200 bin topraksız aileyi yerleştirecek bir toprak reformu, kapsamlı bir sağlık programı, eğitim bütçesinin ikiye katlanması ve başarısız politikalarla sayısı katlanan on milyonlarca Brezilyalı yoksulu kapsayacak gerçek bir 'sıfır açlık' programı için yeterli bir miktar.

Kamu yatırım ve tüketiminde yapılan kısıntılar, ücretli ve maaşlı işçilerin geçimlik gelirlerindeki düşüş, tarım reformundan faydalananların sayısındaki azalış ve çoğu kooperatifin kredi yetersizliği sıkıntısı, Brezilya ulusal piyasasının yatırım için gittikçe artan oranda cazibesini yitirmesi şeklinde sonuçlandı, tabii buna aşırı lüks tüketim malları ve tarımsal-mineral ihracatının kuşattığı alanlar dahil değildir. Da Silva'nın yabancı sermayeyi çekmek için tasarladığı sınıf-tabanlı kemer sıkma politikasının, hem tarım hem de sanayideki spekülatif, finansal ve bankacılık faaliyetlerini, lüks üretim ve ticaret (ithalat birlikleri) gibi seçilmiş ihracat sektörlerine yapılacak yeni yatırımları kısıtlaması da mümkündür.

2004 yılına dair resmi öngörüler, yüzde 3.5'lik 'mütevazı' bir büyümeyi işaret eder; fakat bu birkaç sebepten ötürü şüpheli bir

Levent Şahverdi Arşivi

öngörüdür. Bu öngörünün dayanağı, düşük enflasyon, bütçe fazlası ve sıkı para politikaları temelinde büyük çaplı yabancı yatırımlardır. Fakat da Silva rejiminin uzun vadeli yüzde 4.5'lik bütçe fazlası taahhüdü sayesinde iç talepte yaşanan durgunluk devam edecektir. Yaşam standartlarını geriletici vergi, gelir ve çalışma politikaları yüzünden tüketim mallarına yönelik kitlesel talep zayıflamaya devam edecektir. Brezilya için gelecek yıllara dair gerçekçi bir öngörü; düşük işçinin çalıştırıldığı sermaye yoğun ihracat sektörlerinde büyüme ve ekonominin geri kalanının daralması, sosyo-ekonomik eşitsizliklerin derinleşmesi, sektörler arasında ve içinde ekonomik farkların büyümesidir. Aynı derecede önemli olan bir başka konu ise Brezilya ekonomisinin büyük oranda durgunluk içinde olduğudur, çünkü aşırı derecede düşük mal fiyatları (özellikle demir, soya fasulyesi vs.) büyük dalgalanmalara karşı savunmasızdır. Fiyatlarda ani bir düşüş 'ticaret fazlasını' eksiltebilir ve kabul edilen aşırı borç, ödemelerinin finansmanını etkileyebilir; bu da sermayenin kaçmasına ya da en azından sermaye girişinde ani bir düşüşe yol açar. Sonuç, derin bir durgunluk ve muhtemelen rejimin finansal mimarisinin çöküşü olacaktır.

Başkan da Silva en küstah demeçlerinden birinde, selefini (Cardoso) çalışan milyonlarca Brezilyalının temel sağlık, refah ve istihdam ihtiyaçlarını görmezlikten gelmediği için 'ödlek' olarak tanımladı. Da Silva'nın sapkınca mantığında, medyayı arkasına alan zengin ve güçlü tekelleri (özellikle de yabancıları) desteklemek 'cesaret'in bir göstergesidir. Yoksul ve muhtaçların asgari ücretini düşürmek, kamu çalışanlarının emekli aylıklarını kısmak, çalışanı koruyucu yasaları zayıflatıp 200 bin topraksız kır işçisini kaderine terk etmek ve sonra Brezilya halkına işçi sı-

Levent Şahverdi Arşivi

nıfı adına konuştuğunu söylemek gerçekten de çok büyük cesaret ister: Büyük Yalan'ı halkın gözü önünde tekrarlama cesareti.

Brezilya'nın ihracat artışı kısmen 25 milyar dolarlık dış ticaret fazlasını açıklar. İthalatın durulması da aynı şekilde önemlidir, 2003 yılında ithalat nüfus artış oranından biraz fazla, sadece yüzde 2 oranında artmıştır. Tarımsal-mineral ürünleri (33 milyar dolar), neredeyse Brezilya'nın 73 milyar dolarlık ihracatının yarısıdır. Brezilya'nın başlıca ihracat pazarları Avrupa Birliği (18 milyar dolar ya da toplamın yüzde 25'i), ABD (16.9 milyar dolar ya da yüzde 23) ve Çin (4.5 milyar dolar ya da yüzde 6)'dir. Brezilya'nın MERCOSUR'daki başlıca ticaret ortağı olan Arjantin'in, 4.5 milyar dolar ya da yüzde 6 ihracat payı vardır. Başka bir deyişle, sözde Latin Amerika bölgesel örgütü Brezilya ticaretinin yüzde 10'dan azını oluşturur; ALCA ya da Dünya Ticaret Örgütü'ne meydan okuyacak 'bölgesel bir blok'un çok zayıf bir örneği. Da Silva'nın retoriğine rağmen MERCOSUR, ABD 'serbest pazar' oyununu oynarsa, Avrupa Birliği'ni tamamlama ve ALCA'yla bütünleşme doğrultusunda yönlendirilen ticaret stratejisinin önemsiz bir parçasıdır. Da Silva'nın tüketim ve sağlık sorunlarına yönelik politikası doğrudan neo-liberal dogmanın sonucudur ve sıradan seçmenlerinin beklentisinin tamamen karşısındadır.

Hükümet özelleştirilmiş kamu hizmetlerindeki fiyat artışlarına itiraz etmiyor; böylece yoksulun sırtındaki yük gittikçe ağırlaşıyor (FT, 18 Şubat 2003, s. 4). Şubat ayında, da Silva 260 adet tıbbi ürünün üzerindeki fiyat kontrolünü kaldırdı ve Haziran 2003'te 3 bin adet ilacın fiyatını serbest bırakarak yoluna devam etti. Garip bir anlayışla da Silva, gerileyen yaşam standartlarını telafi etmek için fakirlere 4 bin 200 adet bilgisayar kurdur-

Levent Şahverdi Arşivi

du ve onlara bu ihtiyaçlarını karşılamaları için günlük 10'ar dakika serbest zaman tanıdı. Ücretli çalışanlar fiyat-ücret kıskacında giderek sıkışırken, Lula polisin sadakatini garantiye alıyordu; maaşlarına yüzde 10 zam yaptı.

Da Silva hiç şüphesiz, 2003 yılı Ocak ayında yapılan Davos Zirvesi'ndeki süper zenginlerden gürültülü bir alkış kopardı. Almanya'nın Maliye Bakanı Caio Koch Weser, da Silva'dan bahsederken şöyle diyordu: "Asıl kritik olan reform (neo-liberal) yapabilme gücüdür, bunu yapabilirseniz uluslararası güvenilirlikten yana kazançlı çıkarsınız, Başkan da zaten bunu yaptı" (FT, 27 Ocak 3003, s. 2). Da Silva'nın, zengin iş çevrelerine kazanç sağlamak için işçi sınıfı köklerini kasıtlı olarak kullanması, Atlantiğin her iki tarafındaki kurnaz finansçılar tarafından takdir edildi ve edilmektedir.

ALCA ve ABD Emperyalizmi

Latin Amerika'nın dört bir yanında kitlesel halk hareketleri sokaklarda bağırarak ALCA'yı protesto ediyor. Meksika, Kolombiya, Bolivya, Ekvador, Paraguay ve Brezilya'daki milyonlarca köylü anayollarda barikatlar kurarak kendi hükümetlerinden ALCA'yı reddetmesini talep etti. 2002 yılında Brezilya'da ALCA için bir referanduma 10 milyondan fazla kişi katıldı ve yüzde 95'i ALCA'ya karşı oy kullandı. Da Silva referanduma katılmayı reddetti ve PT'ye de katılmama emri verdi. Üstelik ALCA aleyhine kullanılan 10 milyon oya kulak asmamakla yetinmedi, ALCA üzerinde anlaşma görüşmelerinde ABD ile işbirliğini tercih etti

Radikal ve kapsamlı bir ticaret anlaşması olan ALCA uygulandığı takdirde tüm ticaret, yatırım ve diğer ekonomi politikaları ABD egemenliğindeki -ve muhtemelen ABD'de bulunacak- bir

Levent Şahverdi Arşivi

ekonomi komisyonuna devredilecek. Özelleştirmeyi yönetecek olan bu komisyon, devlet tekelinde kalan karlı kamu hizmetleri, petrol, gaz ve diğer stratejik endüstrileri ABD'nin ellerine teslim edecek. Washington'da Ulusal Basın Kulübü'ndeki bir konuşmada da Silva, batı yarıküresi ticaret anlaşmasını oluşturmak için and içti. ALCA'yı ilerletmeyi vaat ederken Başkan Bush'la ilişkisinden dolayı kendinden geçmişti. 'Bush'tan edindiğim izlenim mümkün olanın en iyisiydi' (FT, 11 Aralık 2003, s. 5).

Da Silva ve ekonomi kurmaylarının ALCA'ya dair başlıca itirazı, Brezilyalı büyük tarım ihracatçıları için ticaret engellerinin indirilmesi gereğiydi. 'İşçi Başkan'ın en saldırgan, militarist, Irak'ın işgalinden sorumlu ve demokratik olarak seçilmiş Venezüella Başkanı Hugo Chavez'in hükümetini devirme planları yapan ABD Başkanı ile kucaklaşması, son yıllara dair Brezilya diplomasi tarihindeki politik köleliğin gerçekten de en aşağı noktasıdır.

Çoğu eleştirmen ekonomistin gösterdiği gibi ALCA, aile çiftçilerini ve köylü tarımını tamamen yok edecek, topraksız köylülerin sayısını artıracak, açlığı yaygınlaştıracak, köylüyü şehir varoşlarına kitlesel göçe zorlayacak ve da Silva'nın 'sıfır açlık' programıyla dalga geçecektir. Da Silva'nın gülünç duruma düşen geçici yiyecek yardımları, teorik neo-liberal politikalarından kaynaklanan milyonlarca yeni aç ve yoksulun derdine çare olmayacaktır. Da Silva, kendisine ait 'sıfır açlık' programının 'acil durum gıda bağışlarından çok daha fazlası' olduğunu iddia ediyor ve 'açlığın kaynağına saldırmamız lazım, balık vermek değil nasıl balık tutacağını öğretmek gerek' diyordu (FT, 31 Ocak 2003, s. 2). Bunun yerine da Silva, ALCA ile açlığa değil yoksullara saldırdı ve açlığın kaynağını kurutmak yerine daha da derinleştirerek pekiştirdi.

Levent Şahverdi Arşivi

Başkan Bush ile mümkün olan en iyi ilişkilerin devamında, Brezilya'nın Dışişleri Bakanı Celso Amorin, Venezüella tartışmalarına dahil olmaya çalıştı. Amorin, sözde 'Venezüellanın Dostları' grubunu örgütleyerek, yapısalcı Başkan Chavez ile ABD destekli 'Demokratik Koordinatör' arasında tartışmaya 'arabuluculuk' etmeyi önerdi. 11 Nisan 2002'de Chavez'e karşı düzenlenen başarısız askeri darbeyi destekleyen İspanya ve ABD de sözde 'dostlar'ın içinde yer alıyordu. 'Dostlar'ın yanında Şili'nin neo-liberal rejimi, Meksika, Portekiz ve Brezilya da vardı. Sonradan Amarin'in tuzağını fark eden Başkan Chavez, birkaç dost ülkenin de gruba dahil edilmesini istedi. Da Silva ve Amorin bu talebi reddedince Brezilya'nın taktiği suya düştü. Chavez 'dostlarına' ve onların Brezilyalı taraftarlarına Venezüella'nın iç işlerinden uzak durmalarını söyledi. Bu ihtar bile Amorin'i Brezilya yönetiminin Venezüellalı darbecilerle görüşmeye açık olduğunu bildirmekten alıkoymadı (*La Jornada*, 22 Ocak 2003).

Da Silva rejiminin ALCA'ya ayarlanan politikası, bu ekonomik stratejinin başlıca öncülerini inceleyerek bulunabilir: IMF, yabancı sermaye, tarımsal-mineral ve büyük sanayi sektörleri. Da Silva'nın ekonomi takımı (Mereilles, Paolucci, Furlan, Rodriguez ve onların akademik danışmanları ile mali destekçileri), yabancı sermaye akışını çekmeye yönelik, tarımsal-mineral ihracatçılarını destekleyen, zorunlu kamu ve yabancı borç ödemelerini karşılamak için yeterli bütçe fazlası sayesinde uluslararası sermaye piyasasına giriş yapabilecek tutarlı bir ekonomik stratejiyi katı bir şekilde sürdürüyorlar. Bu tam anlamıyla 'ihracata dayalı' bir strateji; yine de birkaç önemli açıdan Asya modelinden farklı. Da Silva rejimi, kamu ve özel imalat sermayesinin seçilmiş sektörlerde finanse edilmesine yönelik bir 'sanayileşme po-

Levent Şahverdi Arşivi

litikası' izlemiyor; üretken sektöre yönelik kamu yatırımları azaltıldı. İkinci olarak Asya ülkeleri hiçbir zaman, yabancı bankerlere kendi GSMH'larının yüzdelik oranına yakın bir pay ayırmadı; ekonomik üretim fazlasının çoğunu tekrar yerli üretime yatırdılar. Üçüncü olarak Asya'ya özgü ihracat artışı stratejisi, ihracata karşılık iç pazarı açmaya razı olan Brezilya'nın aksine 'rekabetçi olmayan sektörleri' sübvansiyonlu ithalattan korumuştur. Dördüncü olarak Asya ülkelerinin ihracat stratejisi, yüksek düzeyde katma değerle üretilen malların ihracatına dayalıydı, Brezilya'nın başta tarımsal-mineral olmak üzere başlıca ihracat sektörleri çok az katma değere sahiptir zaten bu yüzden ülke içi istihdam artmıyor ve iç piyasa büyümüyor. Beşinci olarak Asya'da ihracat yapan büyük işletmelerin çoğu kamu-özel ya da kamu tarafından yönetiliyordu –tersine Brezilya'daki ihracatçı işletmelerin çoğu özelleştirilmiş ve büyük kısmı da yabancıların elindedir dolayısıyla Brezilya ekonomisindeki yeniden yatırım oranlarını düşürmektedir.

Sonuç olarak da Silva'nın 'ihracata dayalı stratejisi', Asya Kaplanları'nda elde edilen sonuçlardan oldukça farklıdır. İhracat artışı yaratan sektörler, ekonominin geneline çok az etkisi olan kuşatılmış bölgelere hapsedilmiştir; büyüme istikrarsız bir şekilde yüksek düzeyde değişken piyasaya ve mallara bağımlıdır. Gelir ve istihdamda ise kayda değer bir iyileşme sağlanamamış aslında yeni 'esnek' çalışma politikaları ile daha da kötüleşmiştir. Asya ihracat modeli ile da Silva'nın ekonomi takımı arasındaki önemli bir fark da zamanlama konusundadır: Asya ihracat modeli, güçlü bir ulusal korumacı sanayi modeli ile başladı ve sonradan serbestleşmeye yöneldi, da Silva ise rekabetçi bir piyasa yaratmak adına bugüne kadar gösterilen çabaya zarar veren or-

Levent Şahverdi Arşivi

todoks liberal bir yaklaşımla işe başladı. Asya'daki seçici serbestleşme, rejimin sermaye akışını üretken faaliyetlere yönlendirmesine izin verdi, Brezilya'da ise gelişigüzel serbestleşme genellikle spekülatif sermaye akışını özendirdi, üretken sermayeyi değil –bu durum kısmen üretken sermayenin eski karlılık oranlarından kaynaklanmaktadır.

Cardoso yıllarında şiddetli bir yabancı sermaye akışı vardı, önemli bir kısmı kamu ve özel girişimleri satın alıyordu. 2001'de yapılan Yabancı Sermaye Sayımı 1995-2001 yılları arasında, en az yüzde 20'lik yabancı sermaye payına sahip olan Brezilya firmalarının sayısının 6 bin 322'den 11 bin 404'e çıktığını (yüzde 80.4'lük artış) gösterir. Yabancı sermayeli firmaların borsadaki hisse değeri, söz konusu beş yıllık dönemde üçe katlandı. Yabancı sermaye akışını özendiren serbestleşme politikası işsizliği düşürmemiş aksine 1995-2000 yılları arasında işsizlik yüzde 15.5'e yükselmiştir. Da Silva rejimi işi yabancı yatırımcılara verilen ayrıcalıklara kadar götürdü fakat yeni yatırımların miktarı düşerken istediği sonucu elde edemedi ve kalan karlı kamu kuruluşlarının özelleştirilmesi askıya alındı. 2003'de doğrudan yabancı yatırımlar yarı yarıya düştü, böylece da Silva'nın 'ihracata dayalı' modelindeki başlıca faktörlerden biri zayıflamış oldu. Bir kaç sebep bize bu düşüşü açıklayabilir. Öncelikle yabancı sermayeyi çeken karlı kamu kuruluşlarının çoğu zaten 1995-2001 yılları arasında satılmış, geriye sadece bir kaç kuruluş kalmıştı. İkinci olarak, spekülatif finansal ve hisse piyasasındaki karlılık oranı, üretken sektördeki karlılık oranından bir kaç kat daha fazladır. Üçüncü olarak Brezilya ekonomisinin durgunluğu, yüksek faiz oranları ve çoğu Brezilyalının düşen satın alım gücü, yatırım için 'çekici' bir pazar oluşturmaz; sanayi yatırımlarına ihra-

Levent Şahverdi Arşivi

cat yeri bakan üreticiler için Brezilya'daki işçi maliyetleri kıtanın en düşük seviyesinde olsa da hala Çin'deki ücretlerden fazladır (FT, 1 Aralık 2003, s.14). Da Silva'nın tek yönlü ihracat fazlası politikası, yıl boyunca artan iflaslar ve düşen yabancı sermaye eşliğinde gelirleri yüzde 15.2 azalttı. 2004'deki bir sonraki aşama, enerji ve telekomünikasyon (tüketici fiyatlarını artıran) düzenlemeleri, daha fazla çalışma 'reformu'na başvurulması, zorunlu ödemelerin düşürülmesi, esnek istihdamın artırılması, yabancı yatırımı 'çekmek' için işten çıkarmaların kolaylaştırılması sayesinde, yaşam standartlarını geriletici politikaları ('reformları') derinleştirerek vadesini uzatacaktır. Başka bir deyişle, rejim dogmatik bir şekilde büyük yatırım dalgasının hayali peşinde koşarken, 2003'de benimsenen ortodoks neo-liberal önlemler radikalleştirilerek ekonomiyi çok daha fazla kötüleştirecektir.

Da Silva'nın ihracat stratejisinin ikinci en büyük bileşeni, yabancı finansörler arasında 'sertifika alımı'nı garantiye alma umutlarıyla IMF ve Dünya Bankası'na itaat etmektir. Da Silva'nın IMF ile anlaşmasının ekonomiye maliyeti oldukça fazladır ve bağımlı ya da değil herhangi bir gelişime vurulan bir kırbaçtır. Da Silva'nın ekonomi takımı, kendi başkanlık süresi olan 4 yıllık dönemde IMF'ye 35 milyar dolardan fazla ödeme yapmak için anlaştı. IMF ile yapılan bu mali anlaşma, yeni sermaye çekmekten çok özellikle GSYİH'nın yüzde 4.25'inin bütçe fazlası olarak yabancı finansörlere ödenmesinin düzenlenmesidir, bu da yaklaşık 27 milyar doların, yani yabancı yatırım hacminin neredeyse 3 katının ülkeyi terk etmesi demektir.

Da Silva'nın ekonomi kurmayları tarafından benimsenen karşıt-büyüme stratejisinin, Maliye bakanı Palocci tarafından 4 yıllık dönem sonuna kadar devam ettirileceği öngörüldü (*Folha do S.*

Levent Şahverdi Arşivi

Paola, 31 Ekim 2003: s.B5). 2004 yılına dair öngörüler pek hayırlı değil, ithalatta yaşanacak bir artışın ticaret fazlasını azaltması ve yabancı borç amortismanlarını 27.4 milyar dolardan (2003) 46.9 milyar dolara çıkarması ihtimali güçlüdür (FT, 7 Kasım 2003, s.3). Da Silva'nın ortodoks ekonomi politikaları bir kısırdöngüye girdi: daha kötü şartlarda daha çok kredi, daha zayıf büyüme, daha düşük yatırım, daha fazla zorunlu borç ödemeleri.

Da Silva'nın ekonomi takımı, yabancı yatırımın piyasa genişlemesi ya da endüstriyel büyüme sağlamadığını kabul etmeye yanaşmıyor; fakat finansal kurumlar geniş ve endüstriyel olarak büyüyen pazarlarla ilgilenir. Da Silva'nın ihracata dayalı büyüme stratejisinin üçüncü ayağı, ALCA üzerinden yeni pazar ve ticaret ortakları araştırmasıdır. Da Silva, çoğunlukla tarımsal-mineral ihracatçıları ve sanayi elitleri için tam bir seyyar pazarlamacı gibi 27'den fazla ülkeyi ziyaret etti. Rejimin 'ihracata dayalı' stratejiye merkezi bir konum vermesi ve tarım, madencilik ve petrol sektörlerindeki ihracat devleri ile yakın yapısal bağları sayesinde da Silva rejiminin ticaretin kapsamlı bir şekilde serbestleştirilmesinin sadık bir taraftarı olması şaşırtıcı değildir. Çoğu 'solcu' aydının görüşlerinin tersine, Cancun toplantısındaki Brezilya'nın G-21 'liderliği'nin, yoksulları ve Üçüncü Dünya'nın ezilenlerini savunmak gibi bir derdi yoktu. Tartışmaların asıl dayanağı, Brezilya'nın tarım-ihracatçısı elitlerinin ABD pazarına serbestçe girişini militanca savunmasıdır. Da Silva tarihin tekerrürüne öncülük etti ve gelişmeye giden yol olarak gördüğü 'serbest ticaret'te en uygun pozisyonunu aldı (son 20 yıl boyunca Brezilya ve Latin Amerika'nın geri kalanı üzerindeki yıkıcı etkisine rağmen). Brezilya'nın neo-liberal Dışişleri Bakanı Celso Amorin, ABD'nin Brezilya'nın şeker, pamuk, soya, dana eti ve turunçgil

Levent Şahverdi Arşivi

ihracatını engelleyen sübvansiyon, kota ve vergi engellerini kaldırmasında ısrar etti. ABD Ticaret Temsilcisi Robert Zoellick tarafından savunulan ABD'nin korumacı politikası Brezilya için kabul edilemezdi çünkü da Silva'nın serbest ihracat pazarına dayalı stratejisini şüphede bırakıyordu. Miami'de Kasım 17-21 2003 tarihleri arasında yapılan ALCA toplantısı bir uzlaşmaya vesile oldu, buna göre üye ülkelerin anlaşmanın itiraz edilebilir gördükleri kısmından çekilmesine izin veren bir anlaşmaya karşılık Brezilya Dışişleri Bakanı Brezilya'nın ABD korumacılığına ve tarımsal sübvansiyonlara dair itirazını rafa kaldırmaya razı oldu. Bu yüzden ABD, idari yönetimin rekabete açılması, fikri mülkiyet haklarının savunulması, hizmetlerin özelleştirilmesi, sübvansiyonların ve korumanın azaltılması (Latin Amerika'da) ve ABD'nin dev ÇUŞ'ları ile daha küçük Latin Amerika firmaları arasında 'eşit' muamele yapılması için yasal-politik bir çerçeve yaratılmasını kapsayan kendi gündemini öne sürebilirdi. Celso Amorin'in 'ALCA kıvılcımı' dediği şey aslında ALCA'nın ABD yorumunun tamamlanmasına doğru atılan sağlam bir adımdı –tam olarak Latin Amerika'nın sömürgeleştirilmesi. ABD emperyalist stratejisi iki düzeyde çalışır: Zaten tek taraflı serbestleştirmeyi kabullenmiş olan And Bölgesi (Ekvador, Kolombiya, Peru ve Bolivya), Orta Amerika (Honduras, Nikaragua, El Salvador ve Guatamala) ülkeleri ile bölgesel ve ikili 'serbest ticaret anlaşmaları'; ve Dominik Cumhuriyeti, Şili ve Meksika ile ikili anlaşmaların imzalanmasıdır. ABD stratejisi komşu ülkelerdeki pazarları kaybetmemek için bu serbest ticaret anlaşmalarını Brezilya ve Arjantin'i ALCA'ya dahil etmek için kullanmaktır. Da Silva rejiminin çelişkisi, ABD pazarına ve yatırımına güvenirken kendi tarım ihracatçılarına güçlü bir şekilde bağlı olmasıdır. Bu çelişkili

Levent Şahverdi Arşivi

baskılar, Amorin'in ALCA'yı bazı düzeylerde kabul etme çabalarında kendini gösterir; hizmetler, yatırım ve fikri mülkiyet haklarına dair ABD taleplerini kabullenme karşılığında bazı ticaret engellerinin düşürülmesini umut eder (tüm bunlar, ilaç, finans, sağlık ve sigorta sektörleri başta olmak üzere Brezilya sanayisine büyük zarar verir). Da Silva ALCA'nın dışında Asya, Afrika, Avrupa ve Kuzey Amerika'yı baştanbaşa ziyaret etti, Brezilyalı ihracatçılar için yaptığı aktif pazar takibinde genellikle büyük iş çevresinin temsilcileri ona eşlik etti. Da Silva, durup dinlenmeden tarım-maden ihracatçısı elitlerin çıkarları peşinde koşarken otoyol kenarlarında muşamba çadırlarda yaşayan yüz binlerce topraksız kır işçisini önemsemedi onlara sadece beklemelerini, sabırlı olmalarını, metanetle acıya katlanmalarını öğütledi.

Brezilya'nın Mercosur'a destek vermesi aynı zamanda pazar çeşitlendirme ve yayılma gayretlerinin bir parçasıydı; ABD ve Avrupa'da tarımsal sınırlamalar ve yerel tüketimin azalmasıyla birlikte özellikle şimdi büyük bir zorunluluktu. Fakat Mercosur davasında Brezilya, tarım, tekstil ve sığır eti üretiminde Arjantin'le boy ölçüşüyor ve durgun bir pazara giriyor. Da Silva rejiminin asıl büyük saldırısı, demir ve soya ihracatçılarının satışlarını ikiye katladıkları Asya, özellikle de Çin doğrultusunda. Çin'in imalat ve tüketim sektörleri üzerinde yükselen ekonomisi, demir ve soya fiyatlarını aşırı derecede yukarı sürükledi. Sonuç olarak rejim, büyük tarım üreticisi ihracatçıları tarım işleme alanlarını genişletmeye hatta Amazonlar'ın işlenmemiş alanlarına girmeye teşvik ediyor ve küçük üreticiler ile Kızılderili'lerin topraklarından atılmasına gözlerini kapatıyor.

Da Silva'nın ulusal kalkınma düşüncesinde yerli üreticiler 'köle' gibi görülürken ihracat endüstrileri 'soylu' muamelesini hak

Levent Şahverdi Arşivi

eder. Kırsal alandaki yoksullar, topraksız kır işçileri ve işsiz işçiler 'serfler'dir, yabancı borç ödemelerinin denkleştirilmesine ve artan ihracat gelirlerinin İlahi Adaleti'ne hizmet ederken ucuz işgücü ve hizmet sağlamak için az tüketirler ve seslerini çıkarmazlar. Yabancı yatırımcılar, ihracatçılar ve bankacılardan oluşan Korkunç Teslis (Üçlübirlik: Baba, Oğul ve Kutsal Ruh ç.n.)'in rehberi, kahraman kaptan, IMF'nin ayaklarına kapanan ve yoksulları ayağının altında cesurca ezen kişi ise Inacio da Silva'dır.

İşte bu yüzden finans gazeteleri, da Silva'nın ihracata dayalı gelişim stratejisini 'başarı' olarak nitelendiriyorlar. İhracatı sağlamak için harcanan milyarlar, Brezilyalı işçinin asgari ücretinin aylık 87 dolara hapsedilmesine dayanır. İhracat rakamlarına bakarak işsizliğin artan boyutlarını (Rio'da 150 bin kişi 1000 kişilik sokak temizleme işi için başvurdu) ve milyonlarca topraksız kır işçisinin sefaletini görmezden gelmek gerçekten bir başarıdır. Tıpkı bir MST militanının söylediği gibi: 'İhracat mükemmel gidiyor, sadece insanlar acı çekiyor.'

Yatırımcı-Spekülatörlerin Cenneti

2003 yılı sonlarında Brezilya gazetelerinin finans sayfalarındaki büyük haberler, üretken yatırımın ve spekülatif sermayenin azaldığını bildiriyordu; özellikle de yabancı sermayenin (*Jornal do Brazil*, 24 Ekim 2003 A22). Yabancı yatırımın büyük kısmı Brezilya menkul kıymetler borsasında spekülasyon yapmaya ve gezegendeki en yüksek faiz oranlarından birine sahip devlet tahvilleri satın almaya yöneldi (Aralık 2003'te yüzde 18.5). Yüksek oranda akışkan spekülatif sermayedeki patlama, kısa vadeli faktörlere dayanıyordu; yüksek faiz oranları ve ulusal ekonomiyi boğan ve ekonominin canlanmasına engel olan aşırı değerli bir pa-

Levent Şahverdi Arşivi

ra. Yatırımcı bankalar 'yükselen pazar borçlarındaki bir patlama'yı rapor etti (*Financial Times*, 24 Aralık 2003, s. 13). Üçüncü dünyanın başlıca ülkelerinin iktidarını ele geçiren ve nispeten kalıcı olan neo-liberal rejimler, zorunlu borç ödemelerini karşılayabilmek için tüm önceliklerini ikinci plana atıyorlardı, borçlarda rekor düzeyde bir artış vardı. Spekülatörler, Üçüncü Dünya tahvillerine 3.3 milyar dolarlık rekor düzeyde bir para yatırdılar, bu miktar 2002'deki (1.7 milyar dolar) rakamların iki katıydı. Spekülatörlerin bakış açısında göre bu konuda en iyi performans gösteren Latin Amerika'da karlar yüzde 35'e ulaşırken daha bağımsız ve üretken bir çizgiye sahip olan Asya'da kar oranları yüzde 12 düzeyindeydi (FT, 24 Aralık 2003, s. 13). Brezilya ise yatırımcılar için dünyadaki en yüksek kar oranlarını vaat ediyordu.

2003 yılı tahvil ve borsa spekülatörleri ile yabancı yatırımcılar için akıl almaz karların ve kazançların dönemiydi. Da Silva rejiminin ekonomik ve mali politikaları, ekonominin en asalak sektörlerine fayda sağlamak için biçilmiş bir kaftandı, bu sektörler denizaşırı pazarlar ve en açgözlü yabancı spekülatörlerin hedeflerine uygundu; ya da uygun hale getirildi. Şirket iflasları artarken ve iç pazara üretim yapanlar derin bir durgunluğa sürüklenirken Brezilya borsasının bileşik endeksi 35 yıl önceki, yani 1968'de kurulduğundan beri en yüksek seviyesine çıktı. Da Silva'nın yaşam standartlarını olumsuz etkileyen sosyal politikaları, sıkı para politikaları, tarım-ihracatçısı elitleri desteklemesi, bütçe ve ticaret fazlaları borsada bir patlamayı teşvik etti. Borsa endeksi (BOVESPA), Ocak 2003'te 11,268 seviyesinden yılsonunda 20,000'e ulaştı; dünyadaki en büyük yükselişlerden biri (FT 28 Kasım 2003, s.19). Aynı süreç tahvil kazançları için de geçerlidir. Brezilya piyasasının kar oranları 2003'te yüzde 60'a

Levent Şahverdi Arşivi

kadar yükseldi; tüm 'yükselen pazar ülkeleri' için bileşik endeksin üç katı. Borsa spekülatörleri inanılmaz bir şekilde yatırımlarından yüzde 80'lik artışla geri dönüş sağlayabiliyorlardı; tahvil sahipleri, Latin Amerika'nın herhangi bir ülkesinden daha kazançlı şartlar altında kar oranlarının yüzde 60'ın üzerine çıktığını gördüler. Bu 'spekülatörler cenneti', doğrudan da Silva rejiminin ekonomi politikalarının sonucudur: Büyük bütçe kesintileri, maaş ve kamu çalışanlarının emekli aylıklarında yapılan indirim, yüzde 4,3'lük devasa 'bütçe fazlası'. Bunlar doğrudan ya da dolaylı olarak finansörlere, spekülatörlere ve tahvil sahiplerine aktarıldı. Yabancı yatırımcılar, çok önceden kabul edildiği gibi da Silva'nın Maliye Bakanı Palocci ve Merkez Bankası tarafından alınan temel ekonomik kararlar için referans noktasıydı. Finansal spekülatör kesimle bu 'bedensel ilişki', geçici ya da dönemsel bir olgu değildir. Palocci 13 Aralık 2003 tarihinde, yüzde 4.25'lik bütçe fazlasının gelecek 10 yıl için hükümet politikası olmaya devam edeceğini bildirmişti: 'İşçi Partisi'nin sonraki seçim dönemleri için iyimser bir değerlendirme. Yerli ve yabancı finansal ve spekülatif çıkarlarla bu ittifakın devamında da Silva rejimi, Merkez Bankası'nı yasama organından 'özerkleştirecek' olan yasayı geçirmek için büyük bir çaba gösteriyor; bu yüzden büyük finans gruplarıyla ilişkileri gittikçe derinleşiyor.

Finansal ve spekülatif sermaye ile kurulan derin bağlar, ileride yaşanacak olan gelişmeyi uyarmak için 'yatırımcıların güvenini kazanmak' ve 'ekonomik istikrarı sağlamak' şeklinde haklı gösterilmeye çalışılıyor. GSMH'nın yüzdelik ifadesi olarak mali açık, aslında 2002 yılındaki yüzde 4,7'lik seviyesinden kamu iç borçlarındaki aşırı faiz oranları ve eksi ekonomik büyüme sayesinde 2003'te yüzde 5,3'e yükselmiştir.

Levent Şahverdi Arşivi

Spekülatif sermayenin büyük çaplı tahvil/hisse ekonomisine girişi, yabancı yatırım da dahil olmak üzere üretken sektörde özel yatırımların ve kamu yatırımlarının ani düşüşüyle at başı gidiyor. Aşırı faiz oranları ve iç pazarın daralması, Sao Paolo gibi büyük bir şehirde işsizlik oranlarının yüzde 21'e çıkmasına yol açtı. Borsada ve tahvil piyasasında spekülasyon yapmak, üretken sektöre özellikle de imalat sektörüne yatırım yapmaktan çok daha az riski ve çok daha kazançlıydı. Aslında da Silva rejiminin politikaları, üretken sektörün değer yitirmesine ve spekülatif alanın aşırı değerlenmesine yol açtı; orta vadede sürdürülemez bir reçete. Da Silva'nın politikaları, ulusal sanayi burjuvasının palazlandırılması politikasını izlemek yerine, üretken sermayeyi spekülatif sermayeye dönüştürüyor, böylece yabancı ve yerli finansal oligarşinin saltanatını güçlendiriyor. Şayet da Silva rejimi, PT içindeki bazı 'solcuların' iddia ettiği gibi 'tartışmaların beşiği olan bir hükümet' ise, bu tartışmalar kesinlikle işçi ve sermaye arasında değildir; spekülatif ve sanayi sermayesi arasındadır.

Da Silva rejimi finansal ve spekülatif sermayenin istikrarsız davranışlarına bağımlı bir devlet politikası izleyerek, geleceğe yönelik tercihlerinin sayısını azaltmıştır. Ani bir kırılma para piyasalarını piyasayı altüst edebilir; spekülasyona izin veren politikaların devamı durgunluğu da peşinden sürükleyecek ve büyük bir ekonomik çöküş ihtimalini güçlendirecektir. Rejim ve para sermaye arasındaki güçlü yapısal bağlar ve bu bağların devamı olarak işçi, köylü, kamu çalışanları ve kır yoksullarına yönelik olumsuz politikalarından dolayı da Silva rejimi açıkça Sağ'ın iktidarıdır. 'Merkez-sol'un (sosyal liberal) ya da merkez-sağ'ın partileriyle da Silva rejimi arasında bir titiz bir karşılaştırma yapılırsa, rejimin toplumsal refahı artırıcı, ulusal bir sanayi

Levent Şahverdi Arşivi

politikası geliştirici, hatta daha büyük tüketim harcaması sağlayıcı herhangi bir programdan yoksun olduğu görülebilir. Hatta rejim, üretken sektörlere uzun-vadeli yabancı sermaye (YS) çekme hedefinde bile başarısız oldu: IMF reçetelerinin körü körüne ve öncelikli olarak uygulanmasına rağmen doğrudan yabancı yatırımlar, Cardoso dönemindeki seviyesinden bile (üçte birden daha az) daha aşağıdadır. Diğer taraftan da Silva rejimi tutarlı ve radikal bir neo-liberal gündem takip etti, bunlar tamamen para sermayenin en gerici kesimlerinin politikaları doğrultusundaydı. Spekülatörlerin borsada oynayarak 2003'te gelirlerini yüzde 113.6 artırabilmeleri, da Silva rejiminin gerçek politik kimliğinin simgesidir (FT, 28 Kasım 2003, s.1).

Aslında Brezilya borsasındaki spekülatör yatırımcı sayısındaki patlama, da Silva'nın uzun vadeli politikalarından çok uluslararası sermaye piyasasındaki likidite fazlalığının bir sonucuydu. Diğer deyişle yakın geçmişte sık sık ortaya çıktığı gibi yaşanacak bir 'dış şok', borsa balonuna son verebilirdi. Büyük çaplı borç ödemelerine rağmen, Brezilya'nın toplam kamu borcu 2003 yılında 893.3 milyardan Real'den 965.8 milyara Real'e (yaklaşık yüzde 8'lik artış) ulaştı. 2004 yılı için kamu borçlarının amortismanı ise 37 milyar dolar olacak (*Financial Times*, 16 Ocak 2004). Durgun ekonomisi ve yaşam standartlarının aşağılara çekilmesi ile çoğu ekonomist, Brezilya'nın kamu borçlarının uzun vadede sürdürülebilirliğinden şüpheli. Merkez Bankası, bankalar arası faiz oranını Kasım 2003'te (mayısta yüzde 26.5) yüzde 17.5'e düşürürken, piyasa faiz oranları aşırı derecede yüksekti. Bireysel kredi faiz oranları yüzde 149.3 iken ortalama kredi maliyeti yüzde 71.3'tür (*Financial Times*, 21 Kasım 2003, s.3). Bu oranların 2004'te bir iyileşmeyi teşvik etmesi pek mümkün değil.

Levent Şahverdi Arşivi

Tarım ihracatı ve Toprak Reformu

Tarım politikaları, da Silva rejiminin sınıf mizacını ve önceliklerini herhangi bir sektörden çok daha iyi bir şekilde özetler. Tarım üreticilerinden oluşan küçük bir grup elit ile çok uluslu büyük tarım şirketleri tarafından kontrol edilen tarım ihracatı, kazançlı sübvansiyonlar ve vergi teşvikleri sayesinde aşırı büyüme sağladı. Bu durumun aksine topraksız kır işçileri, kooperatifler ve çiftçi aileler, toprak dağıtımı, köy kredileri ve teknik yardım açısından son zamanların en kötü yılını yaşadılar.

Topraksız Kır İşçileri Hareketi (MST) tarafından yapılan yılsonu değerlendirmesine göre: 'Bu yıl hükümet Toprak Reformu için çok az şey yaptı. Neredeyse hiç kamulaştırma yapılmadı. PRONAF üzerinden verilen devlet kredileri çok yetersizdi ve hepsinin ötesinde başvuru formları toprak reformu yerleşimcilerine asla ulaşmadı, 2003 yılını neredeyse kaynaksız geçirdiler. Topraksızların yerleştirmelerine dair çok az proje üretildi. Sadece birkaç eyalet topraklara yerleşim için teknik yardım sözleşmesi yaptı. INCRA (Ulusal Kolonizasyon ve Toprak Reformu Enstitüsü)'da haddinden fazla bürokrasi ve eksiklik vardı (*MST-Biblioteca de Artigos tematicos*, Aralık 2003).'

Da Silva 2003 yılı için 60 bin aileyi kamulaştırılmış topraklara yerleştireceğine dair söz verse de yılsonunda ancak 10 bin aile yerleştirilebildi. MST 120 bin aileye toprak verilmesini talep etmişti: Da Silva ise MST'nin hedefinin ancak yüzde 12'sini karşılayabildi. Da Silva rejiminin bu büyük başarısızlığına bütünlüklü bir açıdan bakmaya çalışırsak, 8 yıllık döneminde yılda ortalama 40 bin aileyi yerleştiren bir önceki neo-liberal Cardoso rejimine ait rakamları karşılaştırmak faydalı olacaktır. Diğer bir deyişle da Silva rejimi, bir önceki rejimin sönük rakamlarının

Levent Şahverdi Arşivi

yüzde 25'ine güçbela ulaştı, en azından topraksız işçiler için toprak reformu hareketinde büyük bir gerilemedir. Daha da ileri giderek mahkeme kararıyla zorla yerlerinden tahliye edilenleri bu sayıdan çıkarırsak (9 bin 243 aile), 4.5-5 milyon topraksız aile ve 25-30 milyon yoksullaştırılan köylünün yaşadığı bir ülkede toprak reformundan faydalananların sayısı bin kişiden daha aşağı düşer. Yol kenarlarında ve terkedilmiş tarlalarda çok kötü şartlarda yaşayan 200 binden fazla aile, inisiyatifi ele almadıkları ve toprak işgallerini örgütlemedikleri takdirde yakın gelecekte zayıf bir başarı şansına sahip. Da Silva rejiminin toprak reformunu uygulamadaki başarısızlığını açıklayan temel sebepler; önceliğin borç ödemelerine verilmesi, IMF'nin yoksullaştırıcı hedeflerinin kabullenilmesi ve tarım-ihracatının desteklenmesidir. Toprak reformu gibi insan haklarıyla ilgili sorunlara fon ayırma sırası ise çok sonra gelir. Ekim 2003'de Başkan da Silva, topraksız kır işçilerine verdiği sözlerde başarısız olduğunu ve büyük tarım-ihracatçılarının yanında yer aldığını gayet açık bir şekilde gösterdi ve MST ile onun toprak reformu önerisine karşı alçakça bir saldırı başlattı: "MST'nin önerdiği tarım reformunu uygulamayacağım, kırın yoksulluğuna karşı kentin sefaletini tercih ederim, temelde bu reform toprak reformundan faydalanan ancak hiçbir şey üretmeyen bir sürü köylüyü desteklemektir." (*Veja*, 29 Ekim 2003, s. 40)

Da Silva'nın tumturaklı söylemlerine karşıt olarak, son 19 yıl boyunca 350 bin toprak reformu yerleşimcisi her yıl sadece yerli pazara milyonlarca Real değerinde gıda yetiştirmekle kalmadı aynı zamanda ihraç ürünlerini de geliştirdi. Üstelik objektif düşünebilen yazar ve gazetecilerin neredeyse tamamı, toprak reformu yerleşimcilerinin yaşamlarındaki büyük gelişmeyi parmakla

Levent Şahverdi Arşivi

gösterdiler. Aslında da Silva alternatif bir toprak reformuna sahip değil, tıpkı Ulusal Kolonizasyon ve Toprak Reformu Enstitüsü'nün eski başkanı Macelo Rezende'nin Ağustos 2003'te istifasını bildirdiği zaman söylediği gibi.

Brezilya'da gerçekleşen tek toprak reformu, aşağıdan gelen kitlesel doğrudan eylemin sonucu olmuştur. Toprak işgallerinin sayısı 2002'de 176 iken yüzde 86'lık artışla 2003'de 328'e çıktı. Topraksız işçilerin toprak işgalleri için örgütlediği kamp yerlerinin sayısı ise yüzde 209 artarak 64'ten (2002) 198'e (2003) yükseldi (*CPT Document* 21 Aralık 2003). Toprak işgallerine katılan ailelerin sayısı 2002'de 26 bin 958 iken 2003'te 54 bin 368 (yüzde 102) oldu. Keza kamp yerlerinde örgütlenenlerin sayısı 10 bin 750'den (2002) 44 bin 87'ye (2003) çıkmıştır; yüzde 310 artış. Bu rakamlara paralel olarak Ocak ve Kasım 2003 arasında kırsal alanda çıkan çatışmaların sayısı da yüzde 36 artışla 879'dan bin 197'ye ulaşmıştır.

Topraksız kır işçileri artık da Silva'nın vaatlerine inanmıyor; kendi sorunlarını kendileri çözmeye çalışarak ilerliyorlar. Hiçbir devlet desteğinin ve girişiminin olmaması, sınıf çatışmasını ve doğrudan eyleme olan güveni arttırdı. Diğer taraftan da Silva'nın tarım ihracatçısı çiftçilere ve onların yargı sistemindeki ittifaklarına verdiği destek, çok sayıda eylemcinin tutuklanmasına ve düzinelerce eylemcinin suikaste kurban gitmesine sebep olmuştur (Aralık 2003'e kadar en azından 80 kişi).

Toprak reformu, da Silva iktidarının ilk yılında her yönden sönük geçti. Birleşmiş Milletler insan hakları gözlemcileri, Brezilya Kilisesi ve insan hakları eylemcileri, çiftlik sahiplerinin şiddet eylemlerinde ve yargısız infazlarda yaşanan artışları bildirirken, toplumsal hareketlere karşı devletin sert tutumunun, yalan-

Levent Şahverdi Arşivi

cı tanıklığın ve işkenceci polislerle suikastçilerin cezadan muaf tutulmasının devam ettiğini kayıtlara geçirdiler. Temel sorun, hukuk sistemi, polis ve yönetim aygıtlarının geçmişten gelen sarsılmaz birlikteliğinde ve da Silva'nın kanunun eşitsiz ve ayrımcı bir şekilde uygulandığı gerçeğini reddetmesinde yatar. Gerçekte olan ise rejimin, toplumsal hareketlerin suçlu hale getirilmesine yardım etmesi ve yerli çiftlik sahiplerinin emrindeki yasa dışı suç örgütlerinin eylemlerini sürdürmelerini desteklemesidir. Da Silva rejiminin insan hakları karnesinin zayıf olmasının ikinci sebebi, ekonomi takımının yabancı yatırımcılara 'uygun bir iklim' yaratmak için verdiği büyük taahhütlerde gizlidir ve da Silva'nın 'toplumsal barışa bir tehdit' olarak yönelen herhangi bir toplumsal protesto kıvılcımını bastırma kararlılığı.

Üçüncü sebep rejimin tarım ihracatı politikasında yatar. Rejimin yabancı finansörlerin taleplerini karşılamaya ve IMF'nin şartlarına uygun olarak anlaşmayı yerine getirmeye verdiği büyük öncelik sayesinde da Silva'nın rejimi yerli pazara tarımsal üretim yapan küçük üreticiler pahasına döviz üreten büyük tarım ihracatçılarını destekler. Da Silva rejimi, tarım-ihracatçısı elitler ve yabancı kredi kuruluşları arasında kurulan 'üçlü bir ittifak', tartışmasız bir şekilde hükümetin toprak reformu vaatlerine zarar verir. Yerli üreticileri iflasa sürükleyen ABD'li ithal gıda ürünlerinin Brezilya pazarına serbestçe girişine karşılık Brezilyalı tarım ihracatçılarının ABD pazarına girmesine olanak tanıyan ALCA anlaşmalarına katılmak için da Silva rejiminin vaatlerde bulunmasına yol açan yine bu üçlü ittifaktır. Bu 'model'i sürdürebilmek için da Silva rejimi, bir yandan soya, turunçgiller, pamuk, şeker ve diğer ihracat ürünleri üzerindeki kotayı kaldırması ve gümrük vergilerini düşürmesi için ABD'ye baskı

Levent Şahverdi Arşivi

yaparken diğer yandan tarım reformu taleplerinin karşısında yer alıyor ve tarım reformunu geliştiren toplumsal hareketi suçlu konuma düşürüyor. Brezilya'daki insan hakları ihlalleri, basitçe yerel görevliler ya da çiftlik sahiplerinden kaynaklanıyor diyemeyiz aslında bu, da Silva rejiminin temel stratejisine içkin derin ve yapısal bir sorundur. Latin Amerika'lı elitler hiç şüphesiz ki da Silva rejiminin güttüğü stratejinin değerini kavradılar. Folha de Sao Paulo (29 Ekim 2003) 6 Latin Amerika ülkesinin elitleri arasında yapılan bir ankete yer verdiği sayısının manşetinde, Lula'nın 'Latin Amerika'daki en iyi Başkan' seçildiğini duyuruyordu; diğer tüm neo-liberal ülke başkanlarını büyük bir farkla arkada bırakarak. Brezilya'nın içinde bulunduğu benzer koşullar altında, ekonomi takımının tümü yabancı çok-uluslu şirketlerle ve tarım ihracatçısı elitlerle yapısal bağları olan görevlilerden oluşuyorsa, 'rejimin içindeki iktidarın doğruluğundan şüphe etmenin' olasılığı yoktur. 2003 yılı, 'iç strateji'nin desteklenmesinin ilerici sosyal değişimlerin güvenliğini sağlamakta başarısız olduğunu gösteriyor. Üstelik rejim ilk yılını geride bırakırken, daha da sağa yönelen ortodoks neo-liberallerin geleneksel sağkanat partilerle itifak kurduğu ve neo-liberal politikalarını toplumun ve ekonominin tüm alanlarına yaydıkları gözleniyor. Ayrıca neo-liberal rejimin PT ve parlamento üzerindeki merkezi kontrolü dikkate alınırsa parlamento ya da seçim faaliyetlerinden herhangi bir sosyal değişim beklemek imkansızdı(r). Yaşanan tek olumlu değişim doğrudan eylem, parlamento dışı mücadele, toprak işgali, grevler ve gösteriler üzerinden gerçekleşti.

Da Silva'nın finansal yardımlarından yararlananların başında büyük tarım üreticisi elitler gelir. Ticaret Bakanı ve Brezilya'nın en büyük tarım üreticilerinden biri olan Luis Furlan'a göre ta-

Levent Şahverdi Arşivi

rımsal ihracat bir 'patlama yılı' yaşadı ve tarım ihracatı yüzde 30'dan fazla büyüdü (FT, 2 Temmuz 2003).

Brezilya rekor düzeyde, neredeyse 20 milyar dolarlık ticaret fazlası yarattı, bu kısmen soya, demir ve diğer başlıca ürünlerin ticaret fiyatlarında yaşanan patlamadan kaynaklandı; ithalattaki azalmanın sebebi ise yaşam standartlarındaki düşüş, kişi başı gelir artışının negatif olması ve da Silva rejimi, özellikle de Furlan tarafından takdim edilen ekonomik teşvikler oldu. Ticaret Bakanı cömert sübvansiyonlar aracılığıyla ihracatı artırdı: Yerli üreticilerden çok ihracatçıları kayırdı, yabancı yatırımlardaki düzenleyici engelleri kaldırdı, 20 tane 'öncelikli endüstri'ye (ihracat ağırlıklı) en düşük faiz oranlarında tercihli kredi verilmesini sağladı, faiz oranlarını destekledi ve ihracatçıları bir sürü vergiden muaf tutarken vergi yükünü ücretli, maaşlı işçiler ile yerli üreticilerin sırtına yükledi. Furlan'ın müdahaleci politikalarının en belirgin etkisi, küçük üreticileri ve topraksız işçileri zarara uğratırken, başta tarım ihracatçıları olmak üzere ihracat sektörü için karların ve fırsatların artırılması oldu. Da Silva'nın genel olarak ücretleri düşürmesi ve sendikaları zayıflatması sayesinde belirgin bir şekilde işçi maliyetlerini düşürerek 'dinamik' ihracat sektörünün karını artırmıştır. Fakat 'ihracat fazlası' (döviz fazlası) diğer sektörleri beslemek için ekonomiye geri dönmeyecek, onun yerine yabancı ve yerli kreditörler ile tahvil sahibi spekülatöre ödenmek için kullanılacak. 'İhracat temelinden' iç piyasaya 'yayılan etkiler' çok kısıtlıdır. Üstelik rejimin sübvansiyonlu ihracat zaferi hem sermayenin ve toprakların daha büyük çapta merkezileşmesine ve birikimine hem de ihracat üretiminin Amazon'a kadar genişletilmesine yol açıyor, dolayısıyla değerli ekolojik bölgeler yok ediliyor. Yüksek sermaye yoğunluklu tarımsal-mi-

Levent Şahverdi Arşivi

neral sektörünün büyümesinin sonuçları; bir kenara atılmış küçük çiftçi ve işsiz topraksız kır işçilerinin yoksulluğunun derinleştirilmesi ve da Silva'nın 'Sıfır Açlık' kampanyasının sahteliğini gözler önüne serilmesidir. Küçük çiftçi ve köylü örgütlerinin büyük çaplı uluslararası örgütü Via Campesina, da Silva yönetiminde gerçekleştirilen tarım-ihracatı stratejilerinin eleştiriyordu: 'Yerli ve ulusal pazara üretimden çok ihracata öncelik verilmesi, yerel düzeyde gıda kıtlığına yol açar ve gıda, tarım, balıkçılık ve bu sektörlerin önemli sosyal boyutları arasında bir ayrılığa neden olur (Via Campesino ve Koalisyon'un Bildirisi, 12 Aralık 2003).

Bildiri haklı bir şekilde Kasım 2003'de Cancun'da Batılı güçleri sorgulayan Brezilya'nın rehberlik ettiği sözde G-20 muhalif ülkelerini de eleştiriyordu: 'Cancun'da Avrupa Birliği ve Birleşik Devletler'in gündemini sorgulayan bu hükümetler bile, temelde ihracata dayalı tarıma öncelik veren görüşmelerine devam ediyorlar.'

Bildiride, da Silva rejimi gibi rejimlerin tarımsal-ihracat stratejisinin başlıca ihracat ürünleriyle pazarlara girmek için yerli gıda üreticilerini kurban etmeyi istediği gerçeğine işaret ediliyordu: 'Pek çok ülkede, özellikle de Güneyde (Brezilya), köylülerin üretiminin yerini diğer ülkelerden gelen düşük fiyatlı ithal ürünleri alıyor ve tarımsal-sanayi üretimi, ucuz işçi, sosyal ve çevre normlarının zayıf uygulanması avantajını kullanarak ihracata yöneliyor.'

Yayımlanan bildiri anlamlı olarak G-20'nin Brezilya liderliğine de saldırmaktan geri durmuyor: "G-20, ABD ve AB karşısında gerekli bir politik çekim merkezi olduğu halde öncelikle Güney'in ihracatçılarını temsil ediyor ve yerli piyasaya üretim yapan çiftçi ve köylülerden oluşan büyük çoğunluğun çıkarlarını

Levent Şahverdi Arşivi

savunmuyor. Ayrıca (G-20), ABD ve AB'nin kendi tarım-ihracatçıları için verdiği desteklere dair itirazlarını zayıflattılar ve tam da bu yüzden Güney'deki tarımsal pazarları büyük oranda serbestleştirmeye devam ediyorlar."

Bildiri isabetli bir şekilde tarım politikası üzerindeki tartışmaları bir 'Kuzey-Güney' ihtilafından çok bir sınıf savaşı olarak teşhis eder: "Gıda ürünleri, tarım, balıkçılık, istihdam, çevre ve diğer kaynaklardan faydalanma etrafında dönen gerçek savaş, Kuzey ve Güney arasında değildir fakat zengin (tarım ihracatçıları) ve fakir (gıda üreticisi köylüler ve çiftçiler) arasındadır."

Via Campesino'nun açlığa yaklaşımı da Silva'nın tarım-ihracatı uygulaması ve başarısız 'sıfır açlık' programıyla taban tabana zıttır: "Ulusal ve yerel düzeyde ekonomik gelişmelerin geniş perspektifinden bakılınca, sürdürülebilir bir tarzda kaynak sağlayarak ve önceliği ihracattan yerel piyasaya vererek yoksulluk ve açlığa karşı savaşmak çok daha önemlidir."

Da Silva'nın tarım stratejisi, köylüler-topraksız işçiler, çiftçiler, çevre ve yerli nüfus açısından mantıklı ve tutarlı bir felaket tellalıdır. Brezilya'nın tarım politikası, stratejik yapısal bir ittifak etrafında, yabancı bankacılar, tarım üreticisi elitler ve çok uluslu ticaret kuruluşları ile birlikte örülür. Ortadaki mantık, tarım ihracatçısı elitlerin güvenilir döviz sağlaması, yabancı ve yerli finansörlere borç ödemelerini gerçekleştirmek için dış ticaret fazlasını artırmasıdır. Böylelikle yabancı pazarlarda güven yaratılacak ve gelecekteki gelişmeyi sağlayacak olan yabancı yatırımın büyük çaplı akışı sağlanarak gelir artırılacaktır. Tarım ihracat stratejisi uygulanma açısından, elit bir kesim ve yabancılar tarafından yönlendirilir. Yoksulluk ve istihdam, arz-yönlü ekonominin 'yavaş yavaş gerçekleşen bir etkisi', türevi, olarak görülür.

Levent Şahverdi Arşivi

Uygulamada tarım stratejisi işsizliği artırırken, reel geliri ve toprak reformundan faydalananların sayısını dramatik bir şekilde düşürür. Bir yılın ardından, geçtiğimiz yıl boyunca (2003) Brezilya'da yoksullukla birlikte açlık arttı ve açlığı ortadan kaldırmak için tasarlanan 'sıfır açlık' programı ise kapsamlı ve iyileştirici bir etki yaratmada başarısız oldu.

Çevre

Da Silva rejiminin ilk ayı, benimsenen çevre politikasının iki yüzlü doğasını açıkça gösterdi. Lula, ilerici bir çevreci olan Marina Silva'yı Çevre Bakanı olarak atadı ve bakanlığın fonundan yüzde 12'lik bir kesinti yaptı, bu yüzden bakanlığın Amazon'u (diğer yerler arasında) tarım ihracatçıları ve kereste krallarının keyfi uygulamalarından koruma yeteneği büyük ölçüde kısıtlandı. Da Silva'nın çevre sicili, kendinden önceki iktidarlarınki kadar kötüdür. Dünyanın her tarafında, batıdan Hindistan'a, Afrika'dan Brezilya'ya kadar, çiftçiler, köylüler, çevrebilimciler ve tüketiciler, büyük tarım üreticilerinin zorla kabul ettirmeye çalıştıkları genetik olarak değiştirilmiş tohumlara, kimyasal gübreye ve zararlı ambalaja karşı savaş açtı. Da Silva rejimi öncesinde genetik üretim (GÜ), güneydoğu Brezilya'daki tecrit edilmiş bölgelerle sınırlandırılmıştı. Da Silva rejimi, Kongre'ye, küçük çiftçilerin ve topraksız işçilerin temsilcilerine ya da çevrecilere danışmadan Monsanto'nun ricası doğrultusunda GÜ tohumlarının onaylanmasına karar verdi. Brezilya nüfusunun çoğunluğunun itiraz etmesine rağmen, Tarım Bakanı öncülüğünde da Silva ekonomi takımı, belirlenen ölçütleri zorla uygulamaya başladı. Kimyasal tabanlı tarım ihracatının hayaleti, küçük üreticilerin dayanağı olan maliyet/fiyat arasındaki nazik farka ve belki de

Levent Şahverdi Arşivi

Avrupa pazarına ihracatına zarar vermekle tehdit ediyor. Yüksel maliyetli kimyasal tarımın yaygınlaşması, milyonlarca yerel üreticinin iflasına yol açıyor. Görünüşe bakılırsa da Silva'nın kimyasal tarım ihracatçısı elitlere verdiği taahhütler, köylü çiftçilerinin karşı karşıya kaldıkları korkunç yazgıyı gölgeliyor. Da Silva rejiminin çevrenin mahvedilmesine -özellikle de Amazon'un yağmur ormanlarını- yönelik politikasının ikinci bileşeni, Amazon bölgesinin güvenliğinin sağlanması için gerekli kaynaklar, fon ve personel miktarında kısıntıya gidilmesidir. Bütçede yapılan yüzde 12'lik kesintiyle birlikte zaten yetersiz olan yönetimin düzenleyici etkinliği azaltılmış oldu ve yağmur ormanlarının net bir şekilde artarak yok edilmesini beraberinde getirdi. Da Silva'nın önderliğindeki Kongre, yağmur ormanlarının hacminin yüzde 50'ye kadar indirilmesine onay verdi. Da Silva'nın 2004 bütçesi, tarımsal ihracat ürünlerinin, çiftlik hayvanlarının ve kereste ihracatının artırılması için Amazon'un baştan aşağı yol ve otoyollarla örülmesine büyük öncelik veriyor. 2004-2007 yılları arasında öngörülen kamu yatırımı 189 milyar Real (63 milyar dolar) civarındadır. Hükümet, tarımsal-mineral sektörünü destekleyerek ihracatı artırmak için 58.6 milyar Real tahsis etmeyi planlıyor. Çevreyle ilgili harcamalara ise 6.4 milyar Real (tarım üreticilerine sağlanan destek fonunun yaklaşık yüzde 10'u) ayrılması düşünülüyor. Da Silva'nın kamu yatırım programı açıkça, yenilenemez kaynakları mahveden, yağmur ormanlarını ve Amazon'u yok eden ihracat sektörlerinin yararına çalışıyor ve bu sektörlerin küçük üreticilerin yerini alması, Kızılderili toplulukları için ayrılan topraklara tecavüz etmesi kuvvetle muhtemeldir. Da Silva bir kez daha, en güçlü ÇUŞ'ların, ekolojik olarak en yıkıcı endüstrilerin yararına ve en yoksul Brezilyalıların (yoksul-

Levent Şahverdi Arşivi

laştırılan ve savunmasız bırakılan Amazon'da küçük geçimlik çiftçiler ve Kızılderili toplulukları) pahasına devasa yabancı genetik üretim şirketlerinin tehlikeli uygulamalarının çıkarlarına hizmet ederek 'cesaretini' gösteriyor (*Adital*, 24 Kasım 24 2003, 'Plano Plurianual desacredita preocupacao ambiental do Governo brasileiro').

Da Silva'nın politikası, kuzey Amazon'un geniş bir alanını soya tarlalarına dönüştürülmesi sürecini hızlandırıyor, özellikle Para'da kereste kralları ile birlikte maun gibi değerli yüzyıllık ağaçlar yasa dışı bir şekilde yok edilerek yüksek kazançlı ihracat ürünlerine dönüştürülüyor. PT'nın Para'daki Kongre üyelerinden biri, Airton Faleiro, büyük bir soya yetiştiricisi. Bir çok ulusal ve uluslararası çevreci, Via Campasino, aydınlar, MST ve Amerikalı yerli örgütlerin yakarışlarına kulak asılmadı. Daha da kötüsü da Silva rejimi şovenist retoriğe başvurarak 'yabancılara' saldırdı, onları Brezilya'nın gelişimi engellemeye çalışmakla, rejimin yabancı yatırımcılar, bankacılar ve ticaret şirketleriyle arasındaki ilişkileri kasıtlı olarak görmezden gelmekle suçladı.

Çalışma Politikası: Patronların Yararına Yapılan 'Reformlar'

Bir politik lideri incelerken önemli olan şey, nereden geldiği değil nereye gittiğidir, geçmişteki taraftarları değil şimdiki ve gelecekte işbirliği yaptığı gruplardır. Politik gözlemciler da Silva'ya dair analizlerinde yanılıyorlar çünkü onun uzakta kalan geçmişine, eski sendika yoldaşlarına odaklanıyorlar, şimdiki neo-liberal bankacılar, iş çevreleri ve emperyalist rejimlerle ittifaklarına değil. Da Silva, ülkenin gelişimini birlikte gerçekleştirmek için emekçiler, işverenler ve hükümet arasında bir anlaşma önerdiğinde, politika önerileri oluşturması için bir Sosyal Gelişim Ko-

Levent Şahverdi Arşivi

misyonu kurdu. Komisyonun bileşimi ve gündemi da Silva'nın işveren taraftarı emekçi karşıtı eğilimini açıkça gösterdi. Komisyonun 82 üyesinin 41'i işveren, 13 tanesi sendikacılardan oluşuyordu, üyeler bire üç çoğunlukla patronlardan yanaydı. Komisyonun asıl amacı, vergi 'reformunu' -işveren vergilerinin düşürülmesi- ve sosyal güvenlik 'reformunu', işçilere, emeklilere ve reformların diğer taraftarlarına yapılan ödemelerin indirilmesini tartışmaktır. Da Silva işveren elitleri ile karşı karşıya geldiğinde, işveren yanlısı eğilimini hiç çekinmeden savundu, tercihlerini bir meziyetmiş gibi cilaladı ve onları kayırdığı yönündeki iddiaları kınadı. Da Silva 'Bu komisyonun bir arkadaşlık kulübü' olmadığını savundu ve şöyle devam etti: 'Komisyon üyelerinin parti ilişkileri (sic) ya da kime oy verdikleri beni ilgilendirmez. Bizi ilgilendiren şey onların memleketin geleceğini düşünme yeteneği, kabiliyeti ve kapasitesidir' (*Tiempos del Mundo* (Dominik Cumhuriyeti), 20 Şubat 2003, s.7). Da Silva'nın gönül rahatlığıyla ulusal burjuvazinin ülkenin geleceğiyle hiçbir ilgisi olmadığını göz ardı etmesi dünyadaki en derin sosyal eşitsizlikleri doğurdu. Da Silva, iş çevresi elitlerinin sınıf çıkarlarına tamamen kasıtlı olarak göz yumdu çünkü onlar, ortodoks neo-liberal politikaları sürdürmede kendisinin stratejik ortaklarıdır. Da Silva'nın sağ-kanat müttefikleri zaten çok önceden rejimi büyük bir skandala sürüklemişti. Şubat ayında Bahia'dan sağ-kanat Senatör Antonio Carlos de Magallaes'in, 200'den fazla kongre üyesi, senatör ve diğer ünlü simaların telefonunu dinlediği kanıtlandı. Bu senatör seçim kampanyası sırasında da Silva'yı desteklemiş ve çalışma 'reformu' dahil olmak üzere da Silva'nın neo-liberal yasa gündemi için stratejik bir müttefik rolü oynamıştı. Bir çok vekil Parlamento soruşturması talep ettiğinde, Başkan da

Levent Şahverdi Arşivi

Silva ve onun danışmanlardan oluşan iç çekirdek, PT kongre üyelerine soruşturmanın aleyhinde oy kullanmaları emrini verdi; böylelikle 'dürüst ve açık insanların başkanı' imajını kötü bir şekilde lekeledi.

Da Silva'nın çalışma reformu stratejisi doğrudan sendikaları güçsüzleştirmeye, işçinin yasal haklarını törpülemeye ve ihracatçıları daha rekabetçi yapma kılıfı altında, karları yükseltmek için işçi maliyetlerini düşürmeye yöneliktir. Rejimin bu konudaki kanun tasarısı, özel sektör sermayedarlarından sendika fonlarına giden ödemeleri kaldırmayı ve zorunlu sendika aidatı ödemelerini feshetmeyi planlar. Kanun tasarısının ikinci kısmı ise işçilerin yasal kazanımlarını hiçe sayan iş sözleşmeleri yapabilmek için sermayedarlara izin verir (FT, 26 Kasım 2002). Eski metal işçisi, çalışma arkadaşlarına ağır bir darbe indiriyor ve sanayici ve işadamları birliklerinin öncelikli taleplerini yasa gündemini başına koyarak seçimde onlardan aldığı desteğin diyetini ödüyor.

Da Silva'nın mevcut mekanizması, CUT'nin bürokratik patronlara kendi hükümetine danışmanlık gibi pozisyonlar ve yüksek maaş önererek onlarla işbirliği yapmaktır. İşbirliği yapılan bürokratlardan biri olan CUT başkanı Joao Felicio şöyle diyordu: "Biz (sic) reformlar konusunda kesinlikle aynı görüşteyiz fakat mutlaka görüşülmeli ve yavaş yavaş kabul ettirilmelidir.' PT'nin ulusal sendika sekreteri Hergurberto Guiba Navarro ise yeni çalışma reformunun amacını net bir şekilde dile getirmişti: 'Büyük bir reformun altına giriyoruz ve pek çok sendika yok olacak" (FT, 26 Kasım 2003, s.8).

Da Silva'nın aşırı neo-liberal ortodoks saldırısı ve CUT liderleriyle işbirliği göz önüne alındığında, işçi sınıfı muhalefetinin kamu çalışanları sendikasından, muhalif CUT sendikalarından

Levent Şahverdi Arşivi

ve daha düşük boyutta sağ-kanat sendika konfederasyonu Forza Sindical (FS)'den gelmesi pek şaşırtıcı değildir. Mart ayında, metal işçileri FS ile ilişki kurdu ve reel ücretlerin düşürülmesini protesto etmek için ortaklaşa greve çıktı. FS, haftalık çalışma saatlerinin 44'den 40'a indirilmesi, işçi kıdem tazminatlarının artırılması, işsizlik yardımlarının uzatılması (5 aydan 12 aya çıkarılması için) ve işyerlerinde işçi temsilcilerinin yasal olarak tanınması için bir direniş şovu sergiliyor. Da Silva rejimi sert bir şekilde tüm FS taleplerinin karşısında duruyor ve bu taleplerin içerdiği politik taleplerin enflasyonu baskı altında tutan önlemleri tehdit ettiğini iddia ediyor; direnen işçilerin üzerine polisin sopasını indirmeden önce eski sağ-kanat rejimler tarafından sık sık başvurulan bir manevra.

İnsan Hakları

Bir ülkede yaşanan insan hakları ihlallerinin boyutu, o ülke rejiminin uyguladığı ekonomik stratejiyle doğrudan ilişkilidir. Latin Amerika'daki tüm rejimler, sosyal refah yasalarını parçalamaya, yaşam standartlarını düşürmeye ve özellikle yabancı yatırımı teşvik etmeye kararlıdır ve belli başlı ihracak sektörlerinde yoğunlaşan sermaye sahibi elitler insan haklarında kötü bir sicile sahiptir. Bu durum, yabancı yatırımcılar ve yerli finansörleri teşvik etmek için emekçiye eziyet etmeye kararlı olan askeri ya da seçilmiş sivil rejimler için geçerlidir. Da Silva rejiminin insan hakları sicili ise bu hipotezin başlıca kanıtıdır.

Brezilya'nın kırsal alanlarındaki insan hakları ihlalleri üzerine özenli ve sistematik verilerin toplanması, yıllık olarak Kısal Toprak Komisyonları (Comissao Pastoral da Terra-CPT) tarafından yürütülür. Da Silva rejimi sırasında yapılan insan hakları ih-

Levent Şahverdi Arşivi

lallerine dair iddialarımızda geniş ölçüde CPT'nin 2003 verileri temel alınacaktır. Daha sonra, da Silva rejiminin politikalarını anlamak için ekonomik strateji ve onun ifade ettiği anlamlarla ilişkileri bağlamında insan haklarını inceleyerek tartışacağız.

Da Silva rejiminin ilk yılında insan hakları sicilini değerlendirmek için bir kaç faktörü dikkate almak gerekir:

1) Eylemcilere yönelik suikastler;

2) Köylü liderlerinin ve sosyal aktivistlerin hapse atılması;

3) Paramiliter grupların eylemleri;

4) Silahlı kuvvetlerin cezadan muaf tutulması;

5) Yasa önünde eşit düzeyde korunma;

6) Toprak reformu hareketinin meşruluğunun kabulü;

7) Topraksız işgalcilerin işlenmemiş topraklardan zorla tahliyesinin sona ermesi;

8) Kapsamlı bir toprak reformunun gerçekleştirilmesi.

Çiftlik sahiplerinin hizmetindeki kiralık paramiliter gruplar, da Silva rejiminin ilk yılında Brezilya'nın tüm kırsal alanlarında yayıldı. Varlıkları televizyonda belgelenerek, röportajları ulusal medyada yayımlanan paramiliter güçler, cezai bir yaptırımdan muaf bir şekilde faaliyet yürütüyorlar. Parana, Para, Bahia ve Brezilya'nın diğer kuzeydoğu, orta-kuzey ve hatta güneydoğu bölgelerinde paramiliterler güçler, hukuki toleransla askeri polis eşliğinde ya da işbirliğinde sık sık faaliyete geçiyorlar. Bu 'özel güvenlik güçleri', da Silva'nın 'dokunma' politikası altında köylü liderlerinin büyük çoğunluğunu suikastle öldürdü.

CPT'nin bu silahlandırılmış militanları yasa dışı ilan etmek için düzenlediği ulusal kampanya, Brezilya'dan ve uluslararası insan hakları örgütlerinden büyük çaplı bir destek aldı. Bu durum, güçlerin ayrılığı ilkesi altında mevcut durumun 'hukuki bir

Levent Şahverdi Arşivi

sorun' olduğunu ve 'eyaletler' tarafından ele alınması gerektiğini iddia eden da Silva rejimi üzerinde neredeyse hiçbir etki yaratmadı. Da Silva'nın politikası, aralarında Parana'daki 14 bin yerleşimci aileyi zorla tahliye etmeyi hedefleyen ve içlerinde İlk Kır Komutanlığı (Primeiro Comando Rural)'nın da bulunduğu yeni paramiliter grupların ve ölüm mangalarının türemesine yol açtı.

Eylül 2003'de, 150 paramiliter polis Sao Paulo'daki MST merkez bürosunu kuşattı ve mülk ihlalleriyle (toprak işgalleri) suçlanan eylemcileri arama bahanesiyle silahlı bir saldırıya hazırlandı. Neyse ki büyük çaplı insan hakları grupları, Katolik Piskopos ve sendikacıların müdahalesiyle, muhtemelen kanlı bir saldırı önlendi. Da Silva rejimi, Brezilya'nın en büyük şehrinde gerçekleşecek bir katliamla uluslararası imajını lekelemekten çekindi ve insafa geldi. Ne bir soruşturma açıldı ne de bir kamu görevlisine kınama cezası verildi; ve tabii ki merkezdeki hiç kimse 'suçlu' değildi. Buna rağmen medyanın etkisiyle genel olarak toplumsal hareket, özelde ise MST suçlu duruma düşürülmeye çalışıldı.

Seçim kampanyasında MST'nin ve toplumsal hareketlerin tam desteğini isteyen ve onların desteğini alan da Silva, artan hukuksal eziyetin, askeri polis müdahalelerinin ve keyfi tutuklamaların sorumluluğunu ellerini yıkayarak silip attı üzerinden. Yasama, yürütme ve yargı arasındaki 'güçlerin ayrılığı' ilkesini savunarak, baskıcı güçleri ortadan kaldırmak ya da büyük çiftlik sahiplerine bağlı paramiliter grupların keyfi tutuklamalarına ve yasa dışı uygulamalara karşı anayasal hakları desteklemek için başkanlık görevinin otoritesini ve etkisini kullanmayı istemedi. Da Silva'nın eyleme geçme isteksizliğinin asıl sebebi, tarımsal ihracat modelinin geliştirilmesi ve yabancı yatırımlar için

Levent Şahverdi Arşivi

'uygun bir iklimin' devam ettirilmesi uğrunda verdiği büyük vaatlerde ve sermaye grupları ile onların hukuki, polis ve paramiliter müttefiklerine karşı bir müdahalenin 'piyasa'ya 'yanlış sinyaller' verebileceği düşüncesinde yatar.

Bu kötülük tam da, bir zamanlar topraksız köylülerin evinde onların akşam yemeğini paylaşmış, fakat şimdi sosyal adalet ve insan hakları için verilen bu temel mücadelede 'tarafsızlığı' savunan bir başkana yakışırdı. Da Silva, ister ders kitabındaki güçlerin ayrılığına dair klişeleri ezberden okusun isterse arkasında dursun yine de 'tarafsız' değildir. Politikaları sayesinde, Brezilya elitleri içerisindeki en gerici güçler toprak reformu yerleşimcilerini ve toprak işgalcilerini zorla tahliye etmeye özendirildi ve böylelikle son 20 yılda sağlanan kazanımların geri alınmasına, büyük arazi sahipleri ile onların yararına çalışan rüşvetçi yargıçların yasa dışı davranışlarına onay verilmiş oldu.

BM temsilcisi Asma Jahangar, 2003 yılı Eylül ve Ekim aylarına rastlayan 3 haftalık ziyaretinin sonunda Brezilya polisinin uygulamalarına dair yaptığı soruşturmanın özetinde şöyle diyordu: "Brezilya bir demokrasidir. Fakat burada adaletin olmadığı, rahatsızlık ve üzüntü verici bir durum gördüm" (*BBC News*, 10 Ekim 2003). BM temsilcisine ölüm mangalarının kır ve kentlerdeki faaliyetlerine dair ifade veren iki tanık, sanki Brezilya'daki insan haklarının acıklı durumunu doğrularcasına kısa bir süre sonra öldürüldü. BM temsilcisi problemin sadece yasa dışı bir kaç yerel asayiş örgütü olmadığını, aksine Brezilya devlet aygıtının içine işleyen yapısal bir sorun olduğuna işaret etti. BM temsilcisi, insan hakları gruplarından polis memurları, ölüm mangaları ve suç örgütlerinin üyeleri hakkında ayrıntılı ve kapsamlı raporlar aldı. Jahagar'ın da belirttiği gibi, 'polis, suç işlerken suç-

Levent Şahverdi Arşivi

la mücadele edemez.' Da Silva bu önemli soruna karşı sahte bir duyarlılık gösterdi fakat polis, hukuk sistemi ya da yasanın uygulanmasıyla ilgili diğer yapılara ilişkin reformlar inşa etmek gibi ciddi bir girişimde bulunmadı. Aslında bağışıklık 'yasası', tıpkı önceki askeri ve sivil rejimlerde olduğu gibi da Silva iktidarı altında da gelişmeye devam etti. Brezilya toprak mülkiyetinde dünyadaki en aşırı eşitsizlikleri sergiler. Arazi sahiplerinin yüzde 1'inden daha az bir oranı toprakların yüzde 50'sine sahipken 25 milyon köylü ailesi topraksızdır. Toprak reformu sorunu, Brezilya toplumundaki yoksullaştırılmış köylü sınıfının büyük çoğunluğu için merkezi bir talepti, Brezilya halkının üçte ikisi tarafından desteklenen bir talep. Da Silva seçim kampanyası sırasında 'toprak reformunun yasanın ayrılmaz, büyük bir parçası' olacağına söz vermişti.

Ocak ayının ilk gününden 30 Kasım 2003 tarihine kadar CPT 71 tane kır işçisinin suikastını rapor etti, bir önceki yıla göre yüzde 77,5'lik artış (2002 de 43 suikast) yaşanırken 1990'dan beri kaydedilen en yüksek sayıdır. Ayrıca suikast girişimlerinin sayısında da 2002 yılına göre (38 kişi) yüzde 76,3'lük bir artış yaşandı (67 kişi). Ciddi yaralanmaların sayısı ise yine aynı dönemde ikiye katlanarak 50'ye ulaştı. Siyasi mahkûmların sayısı bir yılda 229'dan 265'e yükseldi. Da Silva iktidarı altında, mahkemelerin topraklarından çıkarılmasına karar verdiği aile sayısı yüzde 227 arttı, yerleşimlerinden zorla çıkarılan topraksız işgalcilerin sayısı ise önceki yıla göre yüzde 87.8 artış kaydetti. 2003 yılı mahkeme emriyle yapılan ihraçlarda da döneminin rekorunu kırdı: 30 bin 852 aile, 138 mahkeme emriyle askeri polis tarafından, işlemeye çalıştıkları tarlaları terk etmeye zorlandı, CPT tarafından kaydedilen 20 yılın en yüksek rakamı. 2002 yılında,

Levent Şahverdi Arşivi

9 bin 243 aileyi tahliye etmek için 63 mahkeme kararı çıktı. Ilımlı bir tahminle her aileyi 4 kişi sayarsak, 120 kişi topraklarından vazgeçerek otoyol kenarlarına yöneldi diyebiliriz. Buna ek olarak, mahkeme kararı olmaksızın silah zoruyla yerli çiftlik sahipleri tarafından topraklarından atılan ailelerin sayısında da artış vardır. Bir önceki yıla göre yüzde 87,8'lik artışla 2003 yılında 2 bin 346 aile işledikleri topraklardan kovuldu. Da Silva rejimi ikiyüzlü bir şekilde federal yürütme yetkisinin duruma müdahale edemeyeceğini çünkü güçlerin ayrılığı ilkesine göre bu durumun yargı sisteminin sorumluğu altında olduğunu ve dolayısıyla kır işçilerine karşı işlenen suçların da federal yetkinin dışında olduğunu savundu vs. vs. Aslında Başkan olarak kendisi anayasayı onaylamakla görevlendirilmişti; Brezilya Anayasası'nda belirtildiği gibi, işlenmemiş toprakların işgallerini desteklemek için anayasal yetkisi vardı. Da Silva'nın kır işçilerinin şiddetle bastırılmasına karşı gösterdiği hoşgörü, artan şekilde kutuplara ayrılan kırsal alanda aslında büyük toprak sahiplerinin tarafını tuttuğunu gösterdi.

Da Silva rejiminin ılımlı insan hakları ihlallerini göz ardı etmesini açıklayan bir dizi faktör vardır. İlk ve en önemlisi, tarımsal ihracat alanına girdiklerinden beri büyük toprak sahiplerinin, zorunlu borç ödemelerini karşılama amacıyla rejimin ticaret fazlası yaratma politikasında stratejik birer aktör olarak yer almasıdır. Da Silva büyük tarım ihracatçılarını 'rahatsız' edecek, büyük toprak sahiplerinin yer aldığı herhangi bir sektörde çatışmaya girmekten çekinir; bu yüzden 'sınırlı yetki' ve 'güçlerin ayrılığı' hilesine başvurur. Da Silva'nın 'sınırlı güç' iddiası, büyük toprak sahipleri yararına olan faaliyetlerinde geçerli değildir, tıpkı devlet bankalarının derece derece özelleştirilmesi (Kongre'den ge-

Levent Şahverdi Arşivi

çen) ve tarım ihracatçılarına iş bağlamak için iki düzineden fazla yurt dışı seyahatine çıkması gibi. Da Silva iktidarı altında insan hakları ihlallerinin hızlı yükselişi, aynı zamanda topraksız kır işçilerinin artan toprak işgallerini de açıklar. Bir anlığına da Silva'nın 'sosyal hareketlerin dostu' olduğunu varsayarsak öncelikle MST ve diğer köylü hareketlerine verdiği kapsamlı bir toprak reformu vaatlerini yerine getirirdi ve bu hareketler de artan faaliyetleri ile da Silva'ya vaatlerini gerçekleştirmede yardım ettiklerine inanırlardı. Topraksız hareketinin artan faaliyetleri, da Silva'nın tarım ihracatçılarını teşvik etmesi ve Anayasanın toprakla ilgili hükümlerini yerine getirmede isteksizliği ile karşılaşan büyük toprak sahipleri; binlerce aileyi zorla yerlerinden çıkarmak için özel askerlerini (etiketi: 'özel güvenlik güçleri') ve yozlaşmış müttefikleri olan yerli/ulusal polis ile yargıçları yardıma çağırdı.

Da Silva'nın genel olarak insan hakları ihlallerine göz yumma politikası çerçevesinde büyük toprak sahipleri daha da ileri giderek, köle ve çocuk emeğinin kullanımını artırdılar. Köle işgücünün sömürülmesi ve köle işçi çalıştırma vakalarında hızlı bir artış yaşandı. 2002 yılında 147 vaka ile karşılaşırken 2003'de bu sayı yüzde 51,7 artışla 223'e çıktı. Köle işçilerin sayısı 2002'de 5 bin 559 iken 2003'de 7 bin 560'a yükseldi (yüzde 35 artış). Para Eyaleti, en fazla köle işçi çalıştıran işyeri ihbarı (169) yapılan bölgeydi, köle işçi sayısı 4 bin 464 olarak tespit edilirken içlerinden sadece bin 765'i (yüzde 40) özgürleştirilebildi.

Çocuk işçi sayısının artışıyla ilgili olarak yapılan raporlarda da benzer verilere rastlanabilir. Bu durum büyük ölçüde da Silva rejiminin zayıf uygulamaları, yabancı yatırımcıları sosyal sorunlara tercih etmesi, işsizlik ve yerlerinden çıkarılan topraksız işçilerin sayısının hızla artmasından kaynaklanır.

Levent Şahverdi Arşivi

Da Silva'nın insan haklarını yerine getirmek için federal güçlerini kullanmaktan çekinmesi, hukuki ya da yasal bir sorun değil tam da politik bir sorundur. Da Silva, ortodoks ekonomi politikaları ve yaşam standartlarını geriletici sosyal politikaları kongreden geçirmek için sağ-kanat partiler ve liderleriyle stratejik ittifaklar kurmuştur. Bu politikacılar, büyük toprak sahipleri ve insan hakları ihlallerinin emanet edildiği yozlaşmış yargı sistemiyle uzun vadeli derin bağlara sahiptir. Bu yüzden da Silva dolaylı olarak kırsal elitlerin en gerici kesimleriyle, Kongre ve Senatodaki politik ittifaklarının başlıca sosyo-ekonomik dayanaklarıyla müttefiktir. Geleneksel sağ ile yapılan bu ittifak, kamu çalışanlarının emekli aylıklarındaki büyük indirime dair Anayasal değişim için yapılan Kongre oylamasında açıkça anlaşılmıştır. 2004'te da Silva'nın sağ ile ittifakı, muhafazakâr Brezilya Demokratik Hareketi'nin kabineye katılımı ile kabine düzeyinde de kanıtlanmıştır. Liberal basın bile, da Silva rejiminin IMF'nin acımasızca taleplerini karşılamak için aşırıya kaçmasıyla dalga geçmiştir. Noel günü *Folha da Sao Paolo* (Aralık 25, 2003) hükümetin, IMF ile anlaşılan bütçe fazlasını yaratmak için Yoksullukla Mücadele ve Yok Etme Fonu için ayrılan bütçenin dörtte birinin dondurulmasını ele alan bir makale yayımladı. Yoksullukla mücadele için ayrılan 1,7 milyar dolarlık fonun 430 milyon doları, yerli ve yabancı finansörlere gitmek üzere bütçe fazlası yaratmak için Fon'dan çıkarıldı. Hükümet, 430 milyon dolarla birlikte rahatça 110 bin topraksız kır işçisini yerleştirebilirdi, on milyon aç çocuk için gıda sağlanabilir ya da büyük Sao Paolo'nun yüzde 21'lik işsizlik oranı yarı yarıya indirilebilirdi.

Eski ortodoks sağ-kanat, neo-liberal rejimler tarafından yapılan hiçbir bütçe kesinti, IMF amaçlarını 'aşmak' için bütçeye

Levent Şahverdi Arşivi

benzer bir müdahalede bulunmamıştır. Milyonlarca aç, işsiz ve topraksız Brezilyalı için ayrılan kamu fonlarının törpülenmesi muhtemelen da Silva rejiminin en kötü insan hakları ihlalidir –yoksulu aşağılayarak IMF'ye kölelik etmek.

Sıfır Açlık: Sıfır Başarı

Da Silva başkanlığından önce, her zamanki abartılı demagojisiyle kendi dönemi sonuna kadar Brezilyalıların günde 3 öğün yemek yiyeceğini ilan etmişti. Sonra kendi köyünü ziyaret ederek 'Sıfır Açlık' kampanyasını duyurdu, bu program sayesinde yoksulluk çeken her aileye günlük gıda yardımı yapılacaktı. Program her açıdan tam bir bozgunla sonuçlandı. Öncelikle daha programın başlangıcında zengin finansörlere ödenmek üzere bütçeyi 'denkleştirmek' için 10 milyon dolarlık kesinti yapıldı. İkincisi gıdaya ayrılan pay yoksul nüfusun ancak küçük bir kısmına ulaştı. Üçüncü olarak işsizlikte yaşanan artış ve yeterli bir toprak reformunun olmayışı açlığı yetersiz dağıtımların ötesine tırmandırdı. Ayrıca maaşlı ve oldukça etkisiz bir bürokrasi programı yürütüyordu. 'Örnek' köy olan da Silva'nın doğduğu köyde bile program başarısızlıkla sonuçlandı. Da Silva'nın köyü Caetes'ın de içinde bulunduğu Pernambuco Eyaleti'nde yetkili olan Piskopos Irineu Roque Scherer, Aralık ayının sonunda (2003) şöyle diyordu: "İnsanlar kuraklığa rağmen, bir hemşehrilerinin başkan seçimiyle suya ulaşacaklarına inandılar fakat şimdiye kadar hiçbir şey olmadı." Caetes, da Silva'nın partisi tarafından yönetiliyor fakat yerli ve federal yönetimin duruma seyirci kalması sayesinde küçük çiftçiler mısır ve fasulye rekoltelerinin yüzde 90'ını kaybettiler. Piskopos da Silva'yı şöyle değerlendiriyordu: "Yerli halkı büyüleyen ve etkileyen güzel bir konuşma yaptı fa-

Levent Şahverdi Arşivi

kat PT başladığı işin sonunu getirmedi. Sonuçta hükümet söz verir fakat hiçbir şey olmaz" (*Jornal de Estado de Sao Paulo*, 31 Aralık 2003).

Uzun zamandır da Silva'nın arkadaşı olan Kardinal Paulo Evaristo Arns da hükümetin 'ilgisizliğini' eleştirdi ve 2004'te da Silva'nın çok daha 'gerçekçi' ve eleştirilerin hedefi olmamasını umduğunu söyledi ve şöyle devam etti: "Belki de verdiği sözler yüzünden çoğu insan için (ekonomik) durum kötüleşti" (*Jornal de Estado*). Piskopos İrineu'ya göre, Kuzeydoğu'da toprağı sulayacak olan kuyuları açmak için minimum yatırım bile yapılmadı. Ulusal Piskoposlar Konferansı'nın Başkanı Geraldo Majella Agnelo da, gıda sepetlerinin yoksulluğa çare olmayacağını ifade etti: "Tarım reformu hükümetin uygulayabileceği en önemli reformdur çünkü sosyal adaletsizliğin köklerine kadar gider." Piskoposlara göre da Silva'nın 'Sıfır Açlık' programı parça parça yapılan acil durum yardımlarının ötesine geçemedi ve program olarak başarısız oldu. Gıda yardımları kendi köyünde bile, ayda kişi başına 55.8 Real (20 dolardan az) ile yaşayan 2 bin muhtaç ailenin dörtte birine bile ulaşamadı.

Da Silva gıda dağıtım programını 40 milyon aç Brezilyalıya ulaştırsaydı bile, kişi başına ayrılan payın miktarı yılda 10 dolar, ayda 85 cent ya da günde 2,5 cente, yani 5 kişilik her bir aileye günde bir muza eşit olacaktı. Da Silva kendine özgü üslubuyla "İşçi Başkan'ın cesaretini" göstererek zorunlu borç ödemelerini karşılamak için bütçe payını 17 milyar dolardan 19,4 milyar dolara yükseltti; yüzde 14 artış. 'Halkın başkanı'nın borç ödemlerine 2,4 milyar dolarlık ilavesi doğrudan sosyal bütçeden karşılandı. Da Silva'nın 'zenginlerin Robin Hood'u olarak yayılan nam, uluslararası finans kuruluşları arasında oldukça iyi bilinir.

Levent Şahverdi Arşivi

2003 yılının son günü, *Financial Times*'dan bir gazeteci da Silva'nın ekonomi politikalarının etkisini çarpıcı bir şekilde tasvir ediyordu: Bir yıl önce Joao Baptista Andrade, işçi sınıfından ilk başbakan olarak Luiz Inacio Lula da Silva'nın göreve başlamasını kutlamak için oğlunu 16 saatlik otobüs yolculuğu ile Brezilya'ya götürdü. Bu günlerde ise Bay Andrade zamanının büyük kısmını Sao Paulo'nun merkezinde uzun bir işsizlik kuyruğunda geçiriyor: "Tabii ki hayal kırıklığına uğradım. Lula bize dört yılda 10 milyon iş yaratacağına dair söz vermişti bugün ise bir kaç yıl öncesinden çok daha az iş mevcut," diyor. Karşı kent Daslu'da, çifti 1500 dolarlık ayakkabılarınızı denerken pahalı çayların ikram edildiği seçkin bir mağazanın işleri büyüyor. Bir bayan müşteri, satın aldığı tatil eşyalarını taşıyan yarım düzine hizmetçisiyle birlikte kapıdan çıkıyor. "Lula kendine geldi gibi görünüyor, yoksa Miami'ye taşınmak zorunda kalacağımı sanmıştım," diyor lüks limuzini içinde kaybolmadan önce (*Financial Times*, 30 Aralık 2003, s.12)

'Zenginlerin Robin Hood'u da Silva'nın politikaları spekülatörler ve yatırımcılar için astronomik düzeyde, yüzde 130'luk bir kazanç sağladı. Önde gelen ekonomi dergilerinden biri da Silva'nın Maliye Bakanı Palocci'yi 'Yılın Adamı' seçti.

Da Silva'nın 'Sıfır Açlık' programının detaylı bir incelemesi Kasım 2003'de *OutroBrasil*'de yayımlandı, analizde programın zayıflıkları ve eksiklikleri gösterildi. Araştırmacılar Sıfır Açlık programının iki bölüme ayırmıştı: Yoksullar (asgari ücretin yarısından daha az kazancı olanlar) için acil yardım gıda sepetleri ve yapısal değişimler. Araştırmaya göre aslında bütçenin sadece yüzde 6'sı yılın ilk çeyreğinde harcanmıştı. Mevcut fonlar doğrultusunda hedeflenen nüfus, kısa süreler için ancak 'açlar'ın

Levent Şahverdi Arşivi

yüzde 10'undan daha azıyla sınırlandı. Acil durum gıda programı, ne kapsamlı ve sürdürülebilirdi ne de yeterli derecede rekabetçi bürokratik temsilciler tarafından denetlenerek idare ediliyordu. Açlıkla ilgili yapısal değişimlerden hiç biri sürdürülmedi; işsizlik, gelir, toprak reformu, sulama vs.

'Açlık fonlarının' dağıtımı geleneksel parti patronlarının seçim mekanizmalarını devam ettirmek ve adaletsiz toprak mülkiyeti sistemine muhalefeti etkisiz kılmak için yoksullara dağıttığı 'gıda sepetleri'ninkine oldukça benziyor. 'Açlık için gıda' sorunu, eninde sonunda yerli gıda üreticilerini yok eden gıda ihracatının destekleyen ve da Silva rejiminin kısıtlı dağıtımının ötesinde kırdaki yoksulluğu alevlendiren 'serbest piyasa' ekonomisiyle ilişkilidir.

Taliban Neoliberalizmi ve Kızılderililerin Hakları

2003 yılı Aralık ayının sonunda bir kaç bin Kızılderili, kendi ailelerinden çalınan toprakların geri verilmesi için Brezilya'nın Paraguay sınırına yakın bazı çiftliklere saldırdı. Guarani ve Karowa halkı Mato Grosso do Sul eyaletinde toprak sahiplerini kaçırarak iki büyük araziyi işgal ettiği ve bir kısmı da arazilerin kenarında kamp kurdu. Bölgedeki tüm hayvan yetiştiricileri yasa dışı olarak Kızılderili topraklarını işgal ediyor, büyük çaplı hayvan çiftliklerini kuruyor ve Kızılderilileri yoksulluğa, bazen de intihara kadar sürüklüyor. Tüm halk kesimleri gibi Kızılderililer de seçim öncesinde da Silva'dan kendi haklarına ve taleplerine saygı gösterileceğine dair teminat almışlardı. Bu çatışmalar bir süredir kızışırken 12 aydır olumlu bir gelişme bekleyen ve Brezilya'nın Ulusal Kızılderili Vakfı (FUNIA)'ndan tatmin edici bir cevap alamayan Kızılderililer doğrudan eyleme geçti. FUNAI

Levent Şahverdi Arşivi

yetkilileri sırasıyla da Silva rejiminin sermaye ve personelde kesintiye gittiğini, ayrıca denetimi güçsüzleştirdiğini bu yüzden de Kızılderililerin haklarını savunmak için kullanacakları imkânlarının kısıtlı olduğunu savundu. Tüm Amazon boyunca yerleşik olan Kızılderili toplulukları kendi topraklarının kereste kralları, arazi sahipleri, altın madencileri ve topraksız yerleşimciler tarafından istila edilmesini denetlemediği için rejimi sert bir şekilde eleştiriyor. Rondonia eyaletinde, vali ve yerel yargıçlar, Cinta Larga Kızılderili topluluğunun topraklarındaki elmasları kendi çıkarları için kullanan suç çeteleriyle yakın ilişkideler. Kızılderili nüfusun öldürülmesi ve baskı altında tutulması azalmaksızın devam ediyor. Son 30 yıl boyunca Kızılderili nüfus üçte bir oranında azaldı. Yakın geçmişte, Cinta Larga'nın 2,7 milyon hektarlık Kızılderili toprakları illegal olarak sömürülüyordu. ABD ve AB'ye kütük ihraç eden birçok şirket yerli topraklarını gittikçe azaltıyor. Da Silva rejimi, Kızılderili haklarını savunmak için herhangi bir önlem almadı. Aksine ihracata ve ülkeye girecek olan dövize verdiği önemle daha fazla sömürü ve saldırıyı özendirdi. FUNAI yetkililerine göre yapılan bütçe kesintileri, Kızılderili haklarını savunmak için verilen mücadeleye zarar verdi. Da Silva'nın yeni politik müttefikleri, sağ kanat valiler ve politikacılar da dahil olmak üzere, Amazon ve Kızılderili topraklarının yırtıcı hayvanlarını savunuyor ve destekliyorlar, bu da rejimin eyleme geçmeyi reddetmesinin en büyük sebebi olsa gerek. Da Silva, Amazon Kızılderililerinin haklarından önce gelen IMF gündeminin hayrına verdikleri oylar için sağ-kanadı ödüllendiriyor. Kızılderili direnişçiler tutuklanıyor, göz altına alınıyor ve hapse atılıyor; Kızılderililere karşı işlenen suçlar soruşturulmuyor. 2003 yılında kereste krallarının ve arazi işgalcilerinin tetik-

Levent Şahverdi Arşivi

çileri, 5'i güneyden olmak üzere 23 Kızılderiliyi Brezilya toprakları içinde katletti. Bu arada, Kızılderili öğrencileri taşıyan iki okul otobüsüne yapılan saldırı da dahil olmak üzere yüzlerce Kızılderili fiziksel olarak saldırıya uğradı ya da korkutuldu. Cezadan muafiyet ve çözümsüz kalan suçlar da Silva yönetiminin standartlarıdır, tıpkı selefinin iktidarında olduğu gibi... Tıpkı yerel ve ulusal basındaki büyük sermaye grupları ve onların politik yandaşlarının Amazon'u harabeye çevirip Kızılderililere karşı soykırım suçu işlediği gibi.

Emek Politikası: Patronların Çıkarına 'Reformlar'

Bir politik lideri analiz ederken önemli olan, onun nereden geldiği değil, nereye gittiğidir, geçmişteki referans grupları değil, şimdiki ve gelecekteki referans gruplarıdır. Politik gözlemciler da Silva analizlerinde yanıldılar çünkü onun uzak geçmişine, onun eski sendika yoldaşlarına odaklandılar, onun şimdiki neoliberal bankacılar, işadamları ve emperyalist müttefiklerine değil. Da Silva, ülkenin daha iyiye götürülmesi niyetiyle, emek, iş ve yönetim arasında sosyal bir pakt önerdiği zaman, politika tavsiyelerini formüle etmek için için Sosyal Ekonomik Gelişme Konseyi kurdu. Konsey'in bileşimi ve gündemi da Silva'nın işyanlısı, anti-işçi sınıfı önyargısını ortaya çıkardı. Konseyin 82 üyesinin 41'i işadamı ve 13'ü sendikacıdır, üçte bir oranından daha iyi olarak patronların lehinedir. Amaç, vergi reformunu -iş vergilerini düşürmek- ve sosyal güvenlik reformunu, işçilere, emeklilere diğer faydalananlara ödemeleri düşürmeyi tartışmaktır. Da Silva, iş elitinin ağır basmasıyla karşılaştığı zaman, liyakatlı, apolitik seçimlerini cilalayıp süsleyerek ve eliştirmenlerini nepotizm ile suçlayarak, iş-yanlısı önyargısını şiddetle savundu.

Levent Şahverdi Arşivi

'Bu konsey', da Silva argümanına devam etti, 'bir arkadaşlar' kulübü değildir. Konsey üyelerinin parti üyeliklerini öğrenmekle veya kimin için oy kullandıklarını öğrenmekle ilgilenmiyorum. Bizi ilgilendiren şey, yetkinlik, kapasite, ülkelerini düşünmek için yetenek ve bilgileridir (*Tiempos del Mundo* (Dominik Cumhuriyeti), 20 Şubat 2003, sayfa 7). Da Silva, işadamlarının ülkenin iyiliğini düşünme yeteneksizliklerinin, dünyadaki en büyük eşitsizlikle sonuçlandığını, işine geldiği için unutuveriyor. Da Silva iş-elitlerinin sınıf çıkarlarını görmezlikten geliyor çünkü onlar tam olarak, ortodoks neo-liberal politikalarını izleyebilmek için stratejik müttefikleridir. Da Silva ve ileri gelen ekonomi danışmanları, anti-işçi sınıfı, anti-halkçı politikaları için, devamlı olarak PT içindeki neo-liberal müttefiklerine ve PT dışındaki sağa güvendiler. Da Silva senatörlerine, kötü-şöhretli sağ-kanat eski başkan Jose Sarney'I Senato'nun Başkanı olarak seçmelerini emretti (FT, 3 Şubat 2003, sayfa 4). Sarney, da Silva'nın emek 'reform'unun ateşli bir destekçisidir.

Da Silva'nın sag-kanat müttefikleri, rejimini ahlak skandallarının içine çoktan batırdı bile. Şubat'ın sonlarında, Bahia'dan sağ-kanat Senatör Antonio Carlos de Magallaes'ın, 200'den fazla Kongre üyesinin, senatörlerin ve diğer önde gelen politik figürlerin telefonlarını dilentirdiği ispat edildi. Senatör, başkanlık kampanyası boyunca da Silva'yı destekledi ve emek 'reform'u da dahil, da Silva'nın neo-liberal yasal gündemine destek toplamada stratejik bir müttefik olarak görüldü. Sayısız milletvekili kongre toplantısı talep ettiği zaman, Başkan da Silva ve onun danışmanlarından oluşan iç-çekirdeği, PT Kongre üyelerine, kongre araştırmasına karşı oy kullanmalarını emretti; 'dürüst ve açık halkın başkanı' imajının kötü bir şekilde lekelenmesi.

Levent Şahverdi Arşivi

Da Silva'nın emek reformu stratejisi, sendikaları zayıflatmaya, emek haklarının anayasal garantilerinin altını oymaya ve ihracatçıları daha da rekabetçi kılma maskesi altında işverenlerin karlarını artırmak için emek maliyetlerini düşürmeye yöneliktir. Onun yasası, özel sektör kapitalistleri tarafından sendika fonlarına ödemeleri elimine etmeyi ve mecburi olan sendika aidatlarını yürüklükten kaldırmayı öneriyor. Yasasının ikinci kısmı kapitalistlerin, işçilerin yasal olarak verilmiş haklarına aldırış etmeyen emek kontratlarını güvence altına almasına izin vermeyi öneriyor (FT, 26 Kasım 2002). Eski metal işçisi, işçi arkadaşlarının kafasına vuruyor ve CUT'un seçim desteğininin karşılığını, yasal gündemin tepesine, endüstriciler derneğinin temel taleplerini yerleştirerek, ödüyor. Da Silva'ın mekanizması, CUT'un bürokratik patronlarını, onlara rejiminin danışmanları olarak ücret ve pozisyonlar önererek, bir yerlere yerleştirmektir. Yerleştirilmiş bürokratlardan biri olan CUT başkanı Joao Felicio şöyle diyor: "Reformlar için belli bir sempatiye sahibiz, ancak pazarlıkları yapılmalı ve tedrici olarak empoze edilmelidir." PT'nin sendika ulusal sekreteri Hergurberto Guiba Navarro, emek reformunun amacını açıkça belirtti: "Biz büyük bir reformu üstleneceğiz ve bir çok sendika ortadan kalkacak" (FT, 26 Kasım 2003, sayfa 8).

Da Silva'nın ultra neo-liberal ortodoksiyi ve CUT liderlerinin yerleştirilmesini sıkı bir şekilde gündeme getirmesini gözönüne alırsak, ana işçi sınıfı muhalefetinin ılımlı sağ-kanat sendika konfederasyonu Forza Sindical'den (FS) gelmesi hiç te şaşırtıcı değildir. Mart'ta, FS'ye üye metal işçileri, düşen reel ücretler yüzünden greve gitti. Haftalık çalışma saatini 44'ten 40'a düşürmek, tazminat ödemelerini ve işsizlik parasının süresini (Kapsamı 5 aydan 12 aya çıkarmak) artırmak ve işyerlerindeki işçi tem-

Levent Şahverdi Arşivi

silciliğinin yasal olarak tanınması için mücadeleye FS önderlik ediyor. Da Silva rejimi, enflasyonist olduklarını iddia ederek, dile getirdikleri politik taleplere karşı baskıcı önlemlerle tehdit ederek ve grevdeki işçilerin kafalarına copları indirmeden önce, önceki tüm sağ-kanat rejimleri tarafından uygulanan eski numaralara başvurarak, FS'nin tüm taleplerine ısrarla karşı çıktı.

Vergiler, Ücretler ve İş

Da Silva rejimi, yönetime gelmesinden bu yana ücretli ve maaşlı çalışanların vergi yükünü yüzde 27 oranında arttırken, işverenlerin, özellikle endüstricilerin vergilerini indirmek için dolu dizgin yolalıyor. Da Silva'nın baskıcı vergi politikaları, vergi artışları mali fazlalıktan alıntı yapılarak haklı gösterilirken, kapitalistler için 'rekabeti' artırıyor argümanıyla haklı gösterilir. Bu arada işsizlik artıyor, tüketici gücü düşüyor ve artan faiz oranları yeni yatırımlara engel oluyor. Borç ödemeleri için yüksek bütçe fazlalıkları kamu yatırımlarının altını oyuyor (*Cesar Benjamin, Caros Amigos*, Mart 2003).

Yönetiminin ilk zamanlarında da Silva ve onun ekonomi ekibi, yüzde 3'lük bir büyümeyi öngördü. Şubat'ın sonuna gelindiğinde, ekonomistelerin çoğunluğu per-capita için sıfır büyümeden sözediyordu (Mario Maestri 'Sem Luz no fim do tunnel' La Insignia, 4 Mart 2003).

Da Silva rejiminin ortodoksluğu, büyük bir eşitsizliğe, işsizliğe ve açlığa yolaçıyor. Da Silva'nın Davos milyarderlerine yeni bir dünya düzeni ve anti-fakirlik fonlarına yardım talebinde bulunması, şüphe ve daha büyük olasılıkla ihtiyatlı ve alaycı gülümsemelere neden oldu. 'Neden' diye soruyor *Financial Times*, 'milyarderler varolan düzen içinde işlerini gayet iyi götürüyorken, yeni bir dü-

Levent Şahverdi Arşivi

zeni desteklesinler' (FT, 27 Ocak, 2003, sayfa 2)? Da Silva'nın, açlıkla mücadele etmek için şirket zenginlerinden yardım istemesi, kamu politikasının ve ekonomi stratejisinin iflas ettiğini gösterir.

Muhalefet: Rejim, Parti ve Sosyal Hareketler

Da Silva'nın politik stratejisi, kendi partisinin solcu üyelerini, kilisenin ilerici sektörlerini ve MST de dahil sosyal hareketlerin dinamiklerini izole etmek ve nötrleştirmek için, sağ-kanat partileri, politik önde gelenler ve dini gruplarla 'geniş' ittifaklar aramaktır. Üke içindeki sağ-kanat ittifaklarına ek olarak da Silva, ALCA ve önerdiği 'Venezüella Dostları' -Chavez'e karşı darbenin destekçileriyle, bir görüşmesinde (7 Mart 2003), Brezilya'yı bir 'aracı olarak' teklif eden paramiliter Kolombiya Başkanı Alvaro Uribe ile, gerillaları silahsızlaştırmak için pakt içinde-

için destek aracılığıyla Bush, IMF ve bölgedeki sağ-kanat, neo-liberal rejimlerle sağlam ilişkiler inşa etti. (*El Heraldo*, Barranquilla, Kolombiya, 4 Mart 2003). Aynı önemde, da Silva PT'nin sol-kanadının büyük bir bölümünü, neo-liberal ekonomik ve dış politikalarını ve bakanlarını destekleme karşılığında küçük bakanlıklar önererek hükümetine yerleştirdi. Da Silva'nın 'sol' işbirlikçileri arasındakiler, Marina Silva (Çevre Bakanı), Miguel Rossetto (PT'nin Troçkist veya eski-Troçkist Demokratik Sosyalist Eğilimi'nden Tarımsal Gelişme Bakanı), Olivio Dutra (Şehirler Bakanı) ve Tarso Genro (Soyal ve Ekonomik Gelişmeler Ulusal Sekreteri) vardır. Eğer da Silva, IMF programı için, geçmiş popüler itibarının kitle desteği aracığıyla, itibar sağlayabiliyorsa, 'sol' PT bakanları, PT'nin aktivistleri arasında neo-liberal politikalar için belli bir yasallık yaratırlar ve sosyal hareketler içindeki liderlerin bazıları arasındaki üllizyonları hasat ederler.

Levent Şahverdi Arşivi

Da Silva'nın ALCA'yı, Bush'u, IMF ve neo-liberal politikalarını kucaklamasını eleştiren PT'nin geri kalan sol fraksiyonları iki gruba bölündü. Rejim içinde olan biri, neo-liberal politikalara daha fazla 'ulusal' içerik, finans kapitale daha az bağlılık ve ulusal kapitalist sınıfla daha çok bağlantı için tartışır. Bu gruba senatör Alorzio Mercadente ve Carlos Lesser başkanlık eder. Bu grubun, merkezi ekonomi liderliği üzerinde ya çok az ya da hiç bir etkisi yoktur ve eleştirilerini, parti elitinin iç-çevresiyle sınırlar. PT'nin diğer sol eleştiricilerine, da Silva'nın neo-liberal politikaları kadar, Wall Street'in gözdesi Henrique Meirelles'i Merkez Bankası'na atamasını ve PT'nin sağ-kanat senatör Jose Sarney'in Senato Başkanı olarak seçilmesindeki desteğini alenen eleştiren, Alagoa eyaletinden cesur Senatör Heloisa Helena da dahildir (*Corriente de Izquierda*, 13 Aralık 2002 ve Corriente de Izquierda, 6 Şubat 2003). Hayatını tehlikeye attıktan ve da Silva'nın seçilmesi için PT'nin sıradan militanlarıyla yirmi yıl boyunca konuştuktan sonra, da Silva'nın neo-liberal politikaları kucaklaması üzerine endişe ve çaresizlik duyguları hakkında yorumda bulunur: "Bu üzücü ve acı veren bir şey (partimin bir hasımı olmak). Yıllarca PT için yapılan fedakarca çalışmaları biliyorum. Bugün, başkanın pop-star durumu ve kitle medyasının hükümete verdiği geniş destek yüzünden, göğsünüzde küçük bir yıldızla (PT'nin sembolü) dolaşmak, yeni-lulacı veya yeni-PT'ci olmak kolaydır. Ama dövülen, evi makineli tüfekle taranan ve dişleri kırılan ben... Bu parti, merkezde önemli yerler işgal ettikleri için PT ile ne isterlerse yapacaklarını sanan bir kaç kişiye (tepedeki) ait değildir." (*Revista Veja*, 28 Ocak 2003).

Helena şunu açıkça belirtti ki, PT içindeki sağa kayışla, bunun kaybedilmiş bir mücadele olduğunu hissedene kadar müca-

Levent Şahverdi Arşivi

dele etmeye devam edecek ve sonra istifa edecektir (*Revista*, 28 Ocak 2003). Onun etkili ve güçlü eleştirilere ifadeleri yüzünden, da Silva ve Dirceu, PT'nin kabadayıları, mesajı sıradan iyelere ulaşmasın ve parti içindeki diğerlerini cesaretlendirmesin diye, Helena'yı susturmak için harekete geçti. PT'nin Başkanı Jose Genino, Helena'yı sansür ederek linç partisine öncelik etti ve gelecek ihraçlar için alanı açtı. Direceu ile birlikte, sol eleştiriyi dayanılmaz buluyorlar.

PT'nin artan totaliter merkezci gücü, hükümetteki merkezileşmiş ekonomi kararları-alma ile yakından ilgiliydi ve her ikisi de, rejimin ultra-ortodoks neo-liberal, pro-empeyalist kayışıyla ilgilidir.

Yine de, Helena'nın muhalafeti ve da Silva liderliğinin baskıcı politikaları PT içindeki güçleri hareket geçirdi. Demokratik Sosyalist hizbinin Kongre üyesi Raul Pont, Helena'nın eliştirme hakkını savundu ve "baskısız ve ambargosuz kardeşçe tartışma" için çağırıda bulundu (*Correio do Povo* (Porto Alegre), 6 Şubat 2003). Helena'ya karşı sıkı disiplin misillemesinde önderliği, PT solundan bir kaç kişi parti içinde bir destekçiler ağı organize ederken, şimdi rejimin bakanlıklarını yapan, iki eski-sosyal demokrat (PT'nin solunda) Tarso Genro ve Olivio Dutra yaptı (*Correio do Povo*, Porto Alegre, 6 Şubat 2003). Bir kaynağa göre, Dirceu-Genoino kliğinin, izole edilmek ve daha sonra ihraç edilmek üzere beş parlamenterden oluşan bir listesi vardır.

Şu anda PT'nin sol-kanadı, 'Sol Söylem' eğilimi Partiye sadık kalacak, görev toplantılarında önemli kararları geçirecek, ancak önemli neo-liberal yasalarla ilgili olarak da Silva'nın direktifinde oy kullanmayacaklar. Hükümet içine, ya parlamenter ya da devlet veya lokal görevlisi olarak yerleştirilmiş sol, 'sola dönüş' veya

Levent Şahverdi Arşivi

da Silva ve önemli ekonomik politika-üreticileri arasındaki bir bölünmeyi ümit ederek, da Silva'nın sağ-kanat rejimini sürdürmekte öncelikli bir çıkarı vardır. (Bakınız 'Sol Söylem'in Ulusal Konferansı'nın Kararı', seçim-öncesi döküman 2002).

Gerçekte, rejim ile bağlar devam ederken ve parti disiplini savunulurken, ALCA'nın ve neo-liberalizmin sol eleştirilerinin sağır kulaklara toslaması PT solunun, da Silva'nın sağ-kanat rejimine karşı gerçek bir muhalefeti başlatamayacağını güvence altına alır. Tam tersine, sol PT'nin sınırlı muhalifleri ve 'içerden' yaklaşımı, rejim içinde 'yenilenme' reform gündeminin mümkün olduğu üllizyonunu ekecek, böylece PT ve da Silva rejimi dışında kitle muhalefeti bloke edilmiş olacak. Sol PT bölümleri içindeki kesin politik karmaşıklık ve diğerlerinin önlenmesi, metal işçileri, MST ve ilerici kiliselerin bazı sektörlerinde su yüzüne çıkan ve artmakta olan huzursuzluk için bir kaç opsiyon bırakır.

Toplumsal Hareketler ve Sendikalar

PT ile, özellikle de da Silva ile yakın bağları olan sol işçi konfederasyonu ve CUT, bazıları bakan olmak üzere Kongre'ye seçilmiş bir çok lidere sahiptir. Bugüne kadar neredeyse içlerinden kimse da Silva'nın sağa yönelmesini yüksek sesle eleştirmedi. On beş milyon kişiyle ilişkisi olan CUT, büyük çaplı bir kadro ve devlet fonları sayesinde geniş ölçüde bürokratikleştirildi. CUT'nin kitlesini mitinge toplama gücü çok kısıtlıdır, büyük mitinglere bile bir kaç bin kişiden fazlasını getiremez. Da Silva rejiminin başlangıcından itibaren CUT önderliği ikili bir söylem benimsedi. Da Silva'nın seçilmesinden kısa bir süre sonra CUT, yeni rejimi tartışmak, emekli maaşları ile asgari ücret indirimlerini, ücret ertelemelerini, sendikaların mali dayanaklarını güçsüzleşti-

Levent Şahverdi Arşivi

rilmesini görüşmek üzere 'Sosyal Pakta' davet edildi. CUT yönetimi hükümetten bağımsız olduğunu ilan etti fakat iş çevreleri ve bankacıların neredeyse üçe bir oranında sayıca sendikacılardan üstün olmasına rağmen Sosyal ve Ekonomik Komisyon'a katılmaya devam etmeyi uygun gördü. Sonradan CUT katı neo-liberal bütçe kesintilerini ve yabancı/yerli tahvil sahipleri lehine fonların yeniden dağıtılmasını eleştirmeye devam ederken da Silva rejimini destekliyordu. Daha da kötüsü sağ-kanat görünümündeki Sosyal Pakt'ta CUT'nin neo-liberal ekonomi takımından temel farkı, uygulama tarzıydı –neo-liberallere, işçi sınıfı karşıtı sert çalışma kriterlerinden oluşan programın hemen gerçekleştirilmesinden ziyade 'yavaş yavaş uygulanmasını' tavsiye etti. CUT'nin da Silva rejimine karşı kölece tutumu, anlaşmacı tutumunun bir devamıdır ve önceki neo-liberal rejimlerle de aynı tecrübeleri yaşamıştır, bu kısmen devlet teşviklerine bağımlılığından kaynaklanır. Ayrıca CUT'nin hükûmet içinde görev yapan eski CUT üyeleri ve gelecekte hükümet içinde bir pozisyon ya da bir sonraki Kongre seçimleri için milletvekili listesinde yer alma taahhütleri üzerinden PT ile güçlü bağları vardır. Sonuçta, CUT bürokratik bir yapıya dönüşmüştür, liderleri ve kadrosu yaklaşık 10 yıldır tepeden sendikaları yönetmekte, militanları ve örgütlenme becerisi zayıf olan büyük işsiz ve işçi ordusunu kenara atmaktadır. ALCA, IMF ya da Cardoso iktidarı altındaki özelleştirme atılımlarıyla ilgili büyük çaplı bir protesto eyleminde sonuç ortadaydı. Neredeyse 10 yıldır üyelerini pasifleştirmekten başka bir şey yapmayan CUT liderliği, bir kaç binden fazla insanı sokağa dökemedi ve CUT üyelerinin büyük çoğunluğu, PSTU, PCDB (Brezilya Sosyal Demokrat Partisi) ve CUT'nin sol-kanat militanları tarafından seferber edildi. Görüştüğüm MST li-

Levent Şahverdi Arşivi

derleri Katolik Kilise'nin ilerici kesiminin CUT'nin resmi liderlerinden çok daha fazla insanı seferber edebildiğini söylemişti. Dışarıdaki CUT gözlemcilerini şaşırtan şey, liderlerinin konuşma yapmak için ortaya çıkmaları ya da hala radikal bir sendikaymış gibi radikal talepler içeren bildiriler imzalamalarıdır. Da Silva rejimi tarafından tasarlanan işçi düşmanı sert yasalara rağmen resmi liderlerden gelen birkaç muhalefet kıvılcımı vardır, 2003 yılının Aralık ayı sonu olmasına karşın pek çok sınıf bilinçli sendikacı da Silva'nın işveren taraftarı partizanlığını fark ettiğinde dehşete kapılarak öfkelendi. Bazı yatırım danışmanları, neo-liberal gündemine meydan okuyarak onu alaşağı edecek olan büyük çaplı çatışmadan önce Da Silya'ya bir yıl daha süre tanıdı ve Palocci ile da Silva ekibinin geri kalanına hızlı davranmaları ve yoksul, topraksız ve sendikacıların 'halkın başkanı' yalanını fark etmeden önce Kongre'den 'acı reçeteyi' geçirmelerini salık verdi.

Sol Aydınlar

Da Silva rejimini destekleyen aydınlar, ortodoks Lulacılar ve hükümette ya da eyaletlerde 'sözleşmeli' bir danışman pozisyonu sağlamayı başaran, neo-liberal politikaların cazibesine kapılan yeni-Lulacılar olarak ikiye ayrılabilir. Ortodoks Lulacılar'ın temel rolü, en azından rejimin ilk 6 ayında, da Silva'nın 'halkın başkanı' imajını cilalamak, 'zor ve karmaşık dünya', 'şu anda IMF ile ipleri koparmanın imkansızlığı' gibi vurgularla rejimin emperyalist taraftarı yozlaşmış politikaları için halktan özür dilemek ve da Silva'nın, sağ-kanat ekonomi politikası yapıcılarını dengelemek için sözde 'solcularla' birlikte yeni bir 'pragmatik' yaklaşım geliştirmekti. Bu solcuların işlevi egemen sağ-kanat grupları ideolojik olarak dizginlemek ve sıkı bütçe politikasını

Levent Şahverdi Arşivi

haklı göstermekti. Bu aydınlar FSM'nin 'başka bir dünya mümkün' korosuna şimdi yeni bir nakarat eklemişlerdi: 'şimdi değil, ancak başka bir gün.' Bu yeni pragmatistler aynı zamanda da Silva'nın sağ-kanat politikalarını eleştiren solcuları uzaklaştıran ve kötüleyen birer ideolojik baltalama görevini üstlendiler.

Yeni-Lulacılar solcu eleştirmenler kadar eleştirel değiller, tıpkı sağa yönelik makalelerini gizlemede herhangi bir zorunluluk hissetmemeleri gibi. İnançları ve uygulamaları yüzünden kendilerini 'teknokratlar' ya da 'ilerici' neo-liberaller olarak adlandırıyorlar. Bu kesim, 'sosyal borç' olarak adlandırdıkları gelecekteki zorunluluklarla ilgili alışıldık vurguları ön plana çıkarmak için büyük bir çaba sarf etmelerine rağmen rekabetçi piyasalar ve sosyal harcamalardan oluşan 'karma' bir serbest piyasa modeliyle ilgilenirler. Solcu aydınlar, politik yelpazenin tümüne yayılmıştır. Bazıları PT'nin Sol kesiminde durur, diğerleri hem Partinin hem de rejimin dışındadır. Bir grup eleştirmen aydın, da Silva tarafından benimsenen acımasız kesintilerle yarışmak ve yeni bir toplumsal hareket ile parti inşa etmek için PT'den ihraç edilmiş eski vekillerle birleşti. 'Sosyalizm ve Demokrasi' adındaki partileri halk ve seçim mücadelelerini birleştirme amacını güdüyor. Pek çok sayıda aydın, hükümetteki ilerici bakanlar üzerinden ya da dışarıdan yapılacak yıldırıcı bir baskıyla rejimi etkilemeyi umuyor. Birinci yılın sonuna kadar sayıları artan aydınlar rejim değişikliğini düşünmeye başladı. Fakat henüz politik geleceklerine karar vermiş değiller. Bazıları yeni Partiye sürüklenmiş, diğerleri Marksist PSTU'ya, birkaçı da kendisine bağımsız bir eleştiri rotası çizmiştir.

Levent Şahverdi Arşivi

MST

Topraksız Kır İşçileri Hareketi bugün derin bir ikilemle karşı karşıyadır: Doğrudan eylem (toprak işgalleri) sayesinde 350 binden fazla topraksız aileyi verimsiz toprağa yerleştiren, başarılı, kitlesel ve bağımsız bir sosyo-politik hareketi inşa etmekle geçen uzun zamanın ardından, olumlu bir tarım reformu yasası ümidiyle geçici olarak da Silva'yı destekledi. Ve öfkeli bir şekilde hayal kırıklığına uğradı. MST'nin eski başarıları, bağımsız kitlesel eyleme öncelik veren gücüne dayanıyordu, tıpkı PT'nin bazı ilerici seçim adaylarını destekledikleri gibi. Kapsamlı bir toprak reformu beklentisiyle da Silva'nın seçilmesine güvendiler, şimdi ise sözde 'paylaşılan reformlar'ının her birine sırtını çeviren bir rejimle karşı karşıyalar. Başkanlık seçimleri öncesinde MST içinde hareketin politik geleceğine dair açık tartışmalar yürütülüyordu. Bazıları PT'nin muhafazakâr ya da sosyal demokrat bir seçim partisine dönüştüğünü ve ulusal ve yerel düzeyde seçimle işbaşına gelen çoğu liderlerinin toprak reformuna düşmanca yaklaştığını ve bazı durumlarda toprakların geri alınmasını bile savunduklarını ifade etti. Bu grup MST'nin diğer solcu gruplarla ve sosyal hareketlerle kendi partisini oluşturması gerektiğine inanıyordu. İkinci bir grup PT'nin muhafazakârlaştığını ve sağ-kanat PT valileri ile belediye başkanlarını tanımadıklarını kabul etti, fakat PT içinde kendi adaylarını göstermeleri gerektiğine ya da en azından onu daha ilerici bir yöne çevirmek için PT içinde daha aktif olarak çalışmaları gerektiğine inanıyorlardı, Üçüncü ve en etkili grup ise, en azından ulusal liderler arasında, farklılıkları uzlaştırmaya çalıştı. Detaylı bir alternatif program ve örgütlenme için, PT dışında, ilerici kilise, insan hakları grupları ve sol aydınlarla birleşmeyi denemeye karar verdi.

Levent Şahverdi Arşivi

Böylelikle doğan CP (Consulta Popular) büyük bir hevesle işe koyuldu fakat sonradan kısmen azaldı çünkü o da içerden PT'yi etkileme taktiğine uydu. Aslında CP ne yeni bir hareketti ne de yeni bir seçim partisi. Doğrudan eylem ile seçim politikaları arasında sıkışmıştı ve büyük çaplı bir sendika ya da köylü desteğini kendine çekemedi.

Da Silva'nın 2002 seçim kampanyası MST'den görülmemiş boyutta bir teslimiyet talep etmişti: Tüm kitlesel eylemlerin durdurulması -toprak işgallerine son verilmesi- ile 'sağın eline oynanacak', orta sınıf seçmenler 'korkutulacak' ve seçimin maliyetini da Silva üstlenecekti. Ne yazık ki, MST ilk kez tuzağa düştü. Kitlesel eylemleri durdurdular ve da Silva'nın gerici müttefiklerine ve emperyalizm yanlısı açık hegemonyaya rağmen seçim kampanyasına katıldılar. MST, geçici bir süreliğine sınıf analizleri yerine belirsiz 'halkçı' demeçler kullandı; sonrasında on milyonlarca yoksul Lula'ya oy verecekti, daha doğrusu neo-liberalizmden kopuş beklentisi Lula'yı olumlu yanıt vermeye zorlayacaktı.

Önceden tahmin edilebilir bir şekilde da Silva, göreve gelmesinin ertesinde 'halkın beklentilerini' göz ardı etti ya da daha da ötesi halkın arkasından neo-liberal sopasını gösterdiği için 'kusura bakmayın' dedi. Maalesef, çoğu MST lideri da Silva ve toprak reformunu yapmaktan aciz bakanın ve aynı bakanlıktaki diğer sol eğilimli bürokratların 'sola dönüş' yağacağına dair umutlarını korudu. Tarım Bakanı ve PT eğilimli, sol Sosyalist Demokrasi'nin üyesi Miguel Rossetto, hükümet tarafından belirlenen son derece kısıtlı bir bütçe ile toprak reformu vaatlerine uymak için her şeyi yapabileceğini savundu; zekice bir demagoji. Bu arada, MST içindeki gerilimler artıyordu, alt tabaka aktivistleri ve dışarıda plastik çadırlarda yaşayan, sıcaktan, soğuktan, gıda

Levent Şahverdi Arşivi

kıtlığından ve sivrisineklerden muzdarip olan 200 binden fazla işgalci, zorla tahliyelerin sayısı arttıkça huzursuz olmaya başladı. MST gibi bir hareket eyleme geçmeli ya da parçalanmalıydı. Da Silva rejiminden hiçbir olumlu tepki gelecek gibi görünmüyordu. Toprak reformu da, sıfır açlık ve da Silva'nın diğer seçim vaatleri gibi askıya alınmış görünüyordu. MST liderlerinin parti içinden etkileme tartışması güçsüzleşiyordu. Bazı ulusal ve bölgesel liderler, hükümetin sorumsuzluğundan duydukları hoşnutsuzluğu alenen ifade ediyordu (Folha de Sao Paulo, 9 Şubat 2003). Hükümet MST ve diğer grupların sempati duyduğu birçok ilericiyi çok düşük bütçeli Ulusal Kolonizasyon ve Toprak Reformu Enstitüsü'ne (INCRA) atamıştı. Çok azı sonradan istifa etti ya da ihraç edildi. Daha önemlisi, da Silva MST'nin geleneksel toprak işgali taktiklerine karşı son derece katı ve düşmanca bir tavır aldı –hareketi bastırmak için yasalardan (sic) aldığı gücünü kullanacağına dair söz verdi. Herhangi bir toprak reformu önleminin, rejimin kefil olduğu bir programın parçası olması gerektiğini savundu; öyle ki seçim sonrası bütçe vaatleri tamamiyle önemsiz olacaktı.

Pek çok bölgesel ve yerel MST lideri ile eylemcisi, topraksız kır işçilerinin da Silva rejimi ile birlikte bir geleceği olmadığını, hareketin yolunu ayıracağını ve denenmiş/kanıtlanmış doğrudan eylem yöntemine geri döneceği gerçeğini kabul etti.

Sol'a Gözdağı

Da Silva rejimi iki tehlike arz ediyor. Birincisi yaşam standartlarına, çalışma koşullarına ve Brezilyalı küçük çiftçi, topraksız işçi, emekli, maaşlı ve ücretli çalışanların büyük bir kısmının sosyal yaşantısına karşı bir tehdit oluşturuyor. Tehlike, çok da-

Levent Şahverdi Arşivi

ha şiddetli çünkü doğrudan politik partiler ya da partilerin koalisyonundan ve sosyal örgütlerden geliyor, bu kurumlar ya da oluşumlar işçi ve köylü sınıfının savunucularıdır, kendi düşmanlarına katıldıkları için kitleleri geçici olarak savunmasız bırakmışlardır. Da Silva rejiminin getirdiği fiziksel ve sosyal acılara ek olarak sağa dönüş, sonu olmayan sosyal-psikolojik hasarlara yol açacak, sadece PT rejimi ve onun halkçı maskesiyle büyük bir hayal kırıklığı yaratmaktan öte onu 'halkın başkanı' olarak tanıtan siyasi yelpazedeki tüm partiler, sendikalar ve sosyal hareketlerin gözünü açmasına sebep olacaktır. Aynı şekilde önemli olarak, da Silva'nın politikalarını 'gerçekçi' ve/veya 'pragmatik' olarak haklı bulan Frei Betto gibi PT ideologları, özellikle de yanlış bilgilendirilen solcu aydınlar, gerçekten neo-liberal politikaları benimsemekten başka bir alternatif olamadığı düşüncesini akla yatkın buldular. Da Silva'nın sağ-kanat politikalarını genel olarak solcu kesime kabul ettirerek Lulacı ideologlar, İspanyol Sosyalistleri ve İngiliz 'Yeni İşçi' partilerinin neo-liberal politikaları ışığında solu yeniden tanımlamakla, daha doğrusu Brezilya'ya özgü sol siyasetin temel refah ve sosyalist içeriğini boşaltmakla tehdit ediyorlar.

İkinci olarak Lula korosuna katılan uluslararası sol, halk hareketini büyük bir siyasi yıkıma doğru sürüklüyor. Küba devrimi, Salvador Allende'nin seçimi ya da Sandinist Devrimi'nden beri gerçekleşen en devrimci değişim gibi da Silva'nın seçim zaferini yanlış yorumlayan abartılı övgüler, gerici politikalar kamu bilincini etkilemeye başladığında halkın büyük hayal kırıklığının da zeminini hazırlamış oldu.

Bunlardan iki sonuç çıkması muhtemeldir. Bir tarafta, Latin Amerika solunun bir kısmı bir model olarak da Silva'nın sağ-ka-

Levent Şahverdi Arşivi

nat yolunu tercih edecek ve tarihsel, anti-emperyalist ve servetin yeniden dağıtımı gibi halk taleplerini terk edecektir; da Silva'nın karşı karşıya olduğu 'mecburiyetler' ve diğer benzer mantıklı açıklamalardan dem vuracaklardır. Bu yöntem zamanında Uruguay'daki Geniş Cephe (Frente Amplio) tarafından benimsenmiştir. Diğer taraftan, geride kalan diğer sol-kanat hareketler ise tüm seçim stratejisini, özellikle de parti ve hareket arasındaki ilişkiyi yeniden düşünecektir. Gerçekçi tarihsel bir perspektiften bakıldığında açıktır ki, PT'nin kitlesel hareketten ve mücadeleden ayrılması, onun sınıf işbirliği deneyimleri ve nihayet emperyalizm taraftarı rejim politikaları için önceden zemin yaratmıştır.

Sınıf mücadelesinin dinamikleri ve MST gibi doğrudan kitlesel eylem hareketlerinin ortaya çıkışı, özellikle başarısız neo-liberal devletler bağlamında, neo-liberal ortodoksluğa karşı mücadeleyi yaratmada bir araç oldu. Ekonomik durgunluk, eşitsizliklerin derinleşmesi, dış borçların şişmesi -solcu bir eleştiriyle birlikte- neo-liberal sağın düşüşü için elverişli bir ortam yarattı fakat bunlar radikal ve hatta reformist alternatiflerin yükselişi için tatmin edici şartlar değildi. Onun yerine, başlangıçta işçi sınıfı, orta sınıf, köy kökenli eski solcular tarafından önderlik edilen topraksız işçileri temel alan, şimdi ise büyük tarım üreticileri ile para sermayeye boyun eğerek onlarla işbirliği yapan tehlikeli yeni bir ortodoks neo-liberalizmin politik şartları oluştu.

PT, benimsediği ve uyguladığı politikalarla solcu geçmişinden radikal bir şekilde kopsa da kısa vadede bu durum halk desteğini kaybetmesiyle sonuçlanmadı, bunun en büyük sebebi liderlerin köylü geçmişi, popüler bir imaj kullanılması ve parti liderliğinin hiyerarşik ve otoriter doğasıdır. Liderlerin halktan gelen kökleri sayesinde ilk yıl içteki muhalefet tarafsızlaştırıldı ve

Levent Şahverdi Arşivi

sağ-kanata dümen kırmalarını kolaylaştırdı. Yine de, da Silva çağımızın savaş çığırtkanlığını yapan George Bush'la kucaklaştığında kim 'halkın başkanı'nı sineye çekmeye ve diğerini 'Brezilya'nın müttefiki' olarak adlandırmaya razı olabilirdi ki? 'Halk hareketi'nin pragmatik ideologları arasında kim ayağa kalktı?

Da Silva alenen IMF, Washington, yabancı yatırımcılar ve finansörlerle ittifaka dayalı sert bir neo-liberal strateji güdüyor. O ve danışmanları, parti içi muhalefeti susturmak için havuç (bakanlık ve sekreterlik önerileri) ve sopa (inatçı eleştiriler için kınama ve ihraç tehdidi) göstererek etkili bir strateji uyguluyor. Parti patronajı ve parti disiplini sayesinde, PT valilerini ve kongre üyelerini kendi katı programları için vites kayışlarına dönüştürdü. Elbette bazı istisnalar vardır; bir avuç seçilmiş PT görevlisi hala geleneksel sosyal demokrat, reformist programını savunuyor, fakat onlar da devlet denizinde doymak bilmez bir iştaha sahip olan eski yoldaşları tarafından büyük parti içinde marjinalleşmeye terk edildiler. Rejim, ülke çapında ve işçi sınıfı üzerinde katı neo-liberal politikaları uygulamak ve partiye uymalarını sağlamak için gereken güce ve iradeye sahiptir

PT liderliğinin üstün gelen kontrolü, da Silva'nın seçilmesinin ardından 16 Mart 2003 tarihinde düzenlenen ilk Ulusal Yönetim toplantısında kendini açıkça gösterdi. Onaylanması için iki öneri ortaya atıldı. Da Silva rejiminin sağ-kanat rotasındaki ekonomi politikalarını destekleyen neo-liberal öneri oyların yüzde 70'ini aldı (54 oy), muhalif sol öneriler ise yüzde 28 oranında (21 oy) desteklendi ve iki tane de çekimser oy çıktı. Öneri açıkça doktrinsel biçimde kuruldu, iddialar ve mantık rejimin politikalarını doğruluyor, neo-liberal stratejinin (parasalcılık, ayarlamalar vs?) benimsenmesi için kuramsal ve gerçekçi sebep-

Levent Şahverdi Arşivi

ler oluşturuyordu. Sunulan öneri, işveren lehine politikaların ve IMF'nin desteklenmesinin taktiksel değil fakat ilkesel bir tavır olduğunu herkese gösterdi. Aynı zamanda bu toplantı parti aygıtının kontrolünün pekiştirilmesini ve sol eğilimin neredeyse tamamen önemsizleştiğini gösterdi. Sunulan öneri, toplantı ve oylama sonuçları, partinin içten değiştirilmesi ya da liderliğe 'sola dönüş' için baskı yapılabilmesi ihtimalinin çok düşük olduğunu da ortaya çıkarıyordu. PT'de kalmak, IMF, George Bush, ALCA, Venezüella Başkanı Chavez'in düşmanlarını desteklemek ve Colombiya'nın paramiliter başkanı Uribe'nin, en azından solcu bir perspektiften, savunulamaz durumdaki askeri hattına katılmak anlamına geliyordu. PT içindeki da Silva muhalefeti ise tersine ideolojik olarak yolunu şaşırdı ve stratejik ve taktiksel yönden zayıf düştü. Da Silva'nın 'reformist' programının radikal bir şekilde 'yeniden tanımlanma'sını (sosyal refahtan ortodoks neoliberalizme) benimsemek istememeleri bu kesimi yeni bir strateji ve program arayışına soktu. PT dışındaki bazı hareketler onların ufkunu daraltti ve da Silva'nın 'kısmi reform' –toprak reformu, favelalar (kenar mahalleler) için kentsel programlar, vs.- arayışları yararına emperyalist taraftarı gündemle yakın ilişkisine muhalefetleri bir kenarda kaldı. Bu 'kısmi stratejiler'de bile muhalefet, da Silva'nın bütçe kesintileri ve yabancı finansörlere boyun eğişini 'gerçekçi' bir şekilde kabullenme uğraşları içinde taleplerini azalttı. İlk yılda sol PT muhalefeti ve toplumsal hareketler, tüm çabalarını da Silva'yı desteklemek için harcadı fakat ufukta, elitlerle birlikte çalışan hiyerarşik parti aygıtında olumlu bir gelişme görünmüyordu. Rejimin yönünü değiştirmede herhangi bir etkileri olmadı.

Peki, dışarıdan da Silva rejimine muhalefet etmeye karar ve-

Levent Şahverdi Arşivi

renlerin 'dışarıdaki strateji'leri ne oldu? Sosyalizm ve Sosyal Demokrasi Partisi, Birleşik Sosyalist İşçi Partisi (PTSU) ve diğerleri 'dışarıdakiler'den sayılabilir. Stratejik olarak güçlü bir pozisyonda olmaları gerekiyordu. Da Silva rejimi ve onun neo-liberal politikaları, Cardoso rejiminin yarattığından çok daha sert sosyal, mali ve ekonomik krizlere yol açacak. Bütçe kesintileri ve borç ödemeleri, üretken yatırıma zarar verirken iç piyasayı güçsüzleştiriyor, gelecekteki zorunlu borç ödemelerini artırıyor ve ekonomiyi durgunluğa sürüklüyor.

Emekli aylıklarında ve asgari ücretteki reel düşüş, sosyal hizmetlerin kötüleşmesi yaşam standartlarını aşağı çekerken, gelirleri yaklaşık yüzde 15 düşürdü. Zengin tahvil sahiplerine yapılan ödemeler, büyük tarım ihracatçılarına verilen teşvikler ve enflasyon, eşitsizlikleri toplumun geniş bir kesimine yaydı. Da Silva rejiminin aşırı sağ dönüşü, yaşam standartlarındaki sert düşüş ve derinleşen durgunluk, eninde sonunda da Silva'nın başlangıçta yüksek olan popülerliğinin düşmesine sebep olacaktır.

PT'nin 3 muhalif kongre üyesini ve 1 senatörü ihraç etmesi, onları yeni bir siyasi parti kurmaya yönlendirdi. Bu dörtlü, tatmin edici ulusal ve bölgesel bir desteği arkasına aldı. 2004 yılı başında yeni bir parti oluşturmak için ulusal çapta bir toplantı çağrısı yaptılar. Fakat yeni parti ve PSTU arasında yeni partinin doğasına ilişkin farklılıklar var ve öyle görünüyor ki güçlerini birleştiremeyecekler.

Da Silva'ya karşı sol-kanat politik muhalefetin etkinliği sorunu çok önemlidir. Küçük fakat kararlı bir yapı olan PSTU, CUT'nin sendika militanları içindeki etkisini artırıyor ve şimdiden Konfederasyonun yaklaşık yüzde 10'luk kesimini kontrol ediyor. PSTU ve Sosyalizm ve Sosyal Demokrasi Partisi büyük

Levent Şahverdi Arşivi

bir büyüme potansiyeline sahip fakat sadece daha büyük sosyal hareketlerle, kilise ayrılıkçılarıyla ve sendika güçleriyle ittifak kurabilirse yenilmesi zor bir muhalefet haline gelebilir. Benzer bir ittifak, sol-kanat MST liderleri, CUT'nin bir bölümü, ilerici Katolik papazlar ve sol partilerin, seçim politikalarına karşı doğrudan kitlesel eyleme odaklı alternatif bir muhalefet koalisyonu ya da siyasi parti oluşturmak için bir araya gelmesiyle sağlanabilir. Bu muhtemel oluşum, ALCA karşıtı bayrakların çekilmesi, borçların reddedilmesi, iç piyasanın geliştirilmesi, toprak reformunun ve stratejik endüstrilerin ve bankaların yeniden ulusallaştırılması konularında büyük olanaklara sahip. Milyonlarca Brezilyalı, da Silva politikalarının her birine muhalefet etmeye dünden razı. ALCA karşıtı referandum 10 milyon seçmen tarafından desteklendi; da Silva'ya oy veren 52 milyonluk salt çoğunluk, ne eski sistemin devamı ne de onun derinleştirilmesi için değil, tersine eski neo-liberal politikaları hem politik hem de ekonomik açıdan terk etmek için oy verdi.

Yeni bir sol-kanat oluşumun ortaya çıkması için uygun stratejik öznel ve hatta nesnel koşullara rağmen, bazı sert kısıtlamalar vardır. Öncelikle yeniden gruplaşma temeli olarak işlev görebilecek ulusal çapta kitlesel bir toplumsal hareketin olmaması kısıtlayıcı bir faktördür. Yeni kitlesel parti, başlangıçta ezilen sınıfların sosyal ve politik fraksiyonları tarafından yönetilecek sosyal mücadele sırasında yaratılmalıdır. İkinci olarak yeni siyasi oluşum, 'halkın başkanı' maskesini düşürmek ve onun derin bir şekilde gerici ve rejiminin süreklilik arz eden doğasını deşifre etmek için yoğun bir ideolojik mücadele sergilemek zorunda. Bu, zaman ve emek isteyen bir uğraş çünkü rejimin savunucuları, medyanın büyük çoğunluğundan da Silva rejimine içkin olan

Levent Şahverdi Arşivi

eski solcular tarafından yapılan ideolojik polemiklere kadar geniş bir yelpazededir. Üçüncü olarak, yeni siyasi oluşum yüksek oranda ilkesel politik bir tutum sergilemeli ve ılımlı sendika Forza Sindical ile ücret, maaş ve çalışma yasaları üzerine sorunlarla ilgili olası taktiksel ittifaklar için yeterli sebep olmasına rağmen sağ-kanat eleştirmenlerle ittifaktan sakınmalıdır. Dördüncü olarak siyasi oluşum, neo-liberal krizler, ABD'nin yeni militarist kolonyal emperyalizmi ve da Silva'nın ekonomik modeline zarar veren belli başlı çelişkilerle ilgili hem teori hem de program açısından bir netlik geliştirmelidir. Son olarak, yeni siyasi oluşum örgütlemeli, örgütlemeli ve yeniden örgütlemelidir. 90 milyondan fazla Brezilyalı yoksulluk içinde yaşıyor, çoğunluğu örgütsüz ve da Silva'nın politikaları sayesinde sözde sıfır açlık programına rağmen daha da yoksullaşacak. Kısal alanda 25 milyon topraksız Brezilyalı bulunuyor, yüzde 95'i herhangi bir toprak reformundan yararlanamayacak, fakat da Silva'nın tarım ihracatçılarını destekleme stratejisiyle daha da kenara atılacaklar. İşsiz ve yeterli işi olmayan kırk milyon insanın, da Silva'nın bütçe kesintileri ve yüksek faiz oranları sayesinde gelecekte iş bulma şansı yok. Yüz binlerce küçük ve orta ölçekli işletme, da Silva rejiminin sebep olduğu pahalı krediler ve serbest ticaret politikaları (ALCA) sayesinde iflasla karşı karşıya. Politik muhalefetin dağınıklığı örgütlemek gibi büyük bir zorunluluğu var, aksi takdirde da Silva'nın uluslararası yatırımcılara söz verdiği gibi sert bir şekilde bastıracağı kendiliğinden protestolar ortaya çıkacak. Bugün da Silva'yı destekleyen fakat geçmişte yaptıkları gibi batan gemiyi her an terk edebilecek olan sağ-kanat hiyerarşik partilere yönelebilecek kitlesel bir bilinci kendi saflarına çekmek zorundalar.

Levent Şahverdi Arşivi

Son olarak yeni siyasi oluşum, da Silva'yı terk eden huzursuz seçmenlere güzel görünürken, Avrupa ve Latin Amerika'daki pek çok örneği gibi solda başlayan ve Yeni Sağ'a dönüşen PT'den tamamen kopmak zorundadır.

Brezilya örneği için kaçınılmaz bir sonuç yoktur. Nesnel koşullar uygun, öznel fırsatlar yaratılıyor fakat siyasi liderlik sorunu hala cevaplanmamış bir sorun olarak duruyor.

Perspektifler ve Ötesi

Rejim ekonomistleri ve uluslararası finans kuruluşları (IMF, DB vs.), büyük çaplı yeni yabancı sermaye akışına dair bir dizi iyimser değerlendirme, atıl kapasitenin azalması, uygun mal fiyatları ve yüksek talep ile artan gelir doğrultusunda iç tüketimin büyümesi sayesinde Brezilya'nın 2004'te yüzde 3.5 oranında büyüyeceği tahmininde bulunuyor. Bu şüpheli varsayımlar kabul edilse bile, 2003'de yaşam standartlarındaki kayıpların onarılması 2004'de çok zor olacak. 2004'te sürdürülebilir büyüme şansı, elverişli dış faktörler (artan mal fiyatları, pazar genişlemesi, yeni ticaret anlaşmaları) altında bile şüphelidir. Bu kısmen iç piyasayla ilgili bir durumdur. Önerilen yıllık bütçe, faiz ödemeleri için milyarlar ayırıyor. Ülke içi kamu harcamalarındaki büyük kesintiler iç büyümeyi kısıtlamaya devam ederken yabancı finansörlere yapılan muazzam ödemeler büyük çaplı, uzun dönemli yatırımlarla telafi edilmeyecek.

Başka bir deyişle 2004 yılı, en iyi ihtimalle zayıf bir iyileşme (en azından kişi başına gelir düzeyinde), daha büyük eşitsizlikler ve çevrenin yağmalanması ile insan hakları ihlallerinin devamına şahit olacak. Bu da, da Silva rejiminin vaatleri karşısında umudunu yitirmiş kitlesel bir bilinçlenmeyle sonuçlanacak. Da-

Levent Şahverdi Arşivi

ha da kötüsü 2004 yılı, alternatif bir stratejik gelişim stratejisine zarar verecek olan uzun vadeli finansal anlaşmalarla birlikte sağ kanat partilerin hükümette artan varlığına şahit olacak.

Ekonomik aktörler olarak en güçlü, en zengin ve en gerici elitlerin güçlenmesi, hem kamu finansmanı ve kişisel vurgunlar hem de hükümetteki politika yapıcılar açısından Brezilya'nın sosyal olarak gerici bir gelişim sürecinde olduğunu ifade ediyor. da Silva ekonomi takımına eşlik eden değişken ve yüksek risk, büyük oranda mal fiyatlarının artışına, spekülatif sermaye girişine, dış pazarların genişlemesine ve işçi, çiftçi ve kamu çalışanlarının gelirlerindeki baskıların devam ettirilmesine bağımlıdır. Mal fiyatları tahmin edilebilir yüksek fiyat çemberini tarihsel olarak tamamladı, dünya çapında üretimin genişlemesi ve gelecekteki belirsiz karlara istinaden borç alınması ani fiyat ve talep düşüşlerinin eşlik ettiği aşırı üretime yönlendiriyor, bu da devlet gelirlerinde şiddetli düşüşler, aşırı borçlu üreticiler ve büyük açıklar ile ödemelerin dengelenmesi sonuçlarını üretiyor. Bunlar sırasıyla, tam da rejimin dış dengesizlikleri düzeltmeye çalıştığı bir sırada, spekülatif sermayenin kaçışına, finansal krizlerin derinleşmesine ve mali sisteme aşırı derecede yüklenişe yol açıyor. Rejimin zaten mali finansörler ve yatırımcılara kar artışı sağlamak için baskı altına aldığı halk üzerinde daha sert önlemler uygulamaya çalışması, kapsamlı bir toplumsal kargaşa ve parlamento dışı faaliyetleri gündeme getirebilir. Başta bankacılık, madencilik, ticaret ve imalat olmak üzere neredeyse tüm stratejik endüstrilerini yabancılara verilmesi ve Merkez Bankası'na 'özerklik' (yabancı bankacılara yakın bağ) kazandırılması sayesinde, hükümet ekonomiye müdahale etmek ve büyümeyi uyarmak için temel ekonomik ihtiyaçlarından ve kaynaklarından yoksun kalmıştır.

Levent Şahverdi Arşivi

PT'nin toplumsal tabanındaki sistematik değişim, kamu çalışanlarının, sanayi işçilerinin ve topraksız kır işçilerinin bilinçlenmesi ve küçük rüşvetler, himayeler ve danışıklı atamalar temelinde geniş çapta yeni üye alımı, rejimin ekonomik kriz zamanlarında ayakta kalabilmek için güvenilir bir sosyal dayanağa sahip olmadığını gösteriyor. 'Yeni-Lulacılar' iş vaatleriyle kolayca partiye alınıyor ve bütçeler kesilip vaatler yerine gelmediğinde kolayca partiden ayrılıyor, parti-devlet aygıtı kendi kitlesinden temizleniyor. Ortodoks neo-liberal politikaların ve da Silva rejiminin Sağ ile ittifakının devam etmesi için 2004 yılında yüzde 3.5'lik büyümeden daha fazlası gerekiyor; dünya ekonomisinin istikrarlı bir şekilde büyümesi, güvenliğin sağlanması, ABD ve Avrupa'da korumacılığın sona ermesi, işçi ve köylü örgütlerinin yerinden kımıldamaması. Tüm bu varsayımlar neredeyse ihtimal dışıdır.

ABD ve AB'nin zirai teşvikler ve korumacılığa son verme olasılığı imkansız gibi bir şey. ABD ve AB ekonomilerinin düzelmesi şüpheli ve hatta 2004 sonrasında daha da zordur. ABD, askeri sömürge politikalarına ve küresel barışı tehdit etmeye devam edecek. Toplumsal hareketler, sendikalar ve sol-kanat partiler ise muhtemelen rejimin onları tarafsız kılma çabalarına karşı direnecekler.

Brezilya solunun 2003 yılının sonuna kadar, sert politik ve sosyal bozgunlardan hasar gördüğü bir gerçek. Fakat şu da bir gerçek ki, solun büyük bir kısmı gözlerini açtı ve da Silva'nın arkadaşça bir müttefik değil yenilmesi zor bir düşman olduğu gerçeğini görebiliyor. Da Silva rejiminin aşırı sağa yönelmesi bir dizi açıklamayı gerekli kılıyor. İktidarının ilk birkaç ayında da Silva taraftarları, ortodoks neo-liberal politikaların sosyal reforma

Levent Şahverdi Arşivi

dönmeden önce ekonomiyi istikrara kavuşturmak için 'taktiksel hareketler' olduğunu iddia etmişti. Bu iddia da Silva'nın politikaları, önemli görevlere atadığı müttefikler ve yasalar sayesinde mantıksal olarak tutarlı bir neo-liberal stratejiye yönelirken güvenilirliğini kaybetti. Sonradan farklı açıklamalar ortaya çıktı. Bu denemenin giriş bölümünde birçok faktöre işaret etmiştik:

a) PT'nin hareket tabanlı bir partiden da Silva'nın kişiliği ve danışmanları etrafında inşa edilen bir seçim makinesine dönüşümü;

b) Pek çok vali, belediye başkanı ve diğer seçime işbaşına gelen PT görevlilerinin finansmanını sağlayarak 2002'nin Başkanlık seçimlerine götüren sağ-kanat ittifaklar ve elitler;

c) PT Parti Kongresinin değişen sınıf kompozisyonu, orta sınıf uzmanların, parti görevlilerinin ve sendika bürokratlarının üstünlüğü son parti kongresinde yüzde 75'e ulaştı;

d) Sosyalist bir gündemden 1980'lerde sosyal refah programına, 1990'larda ve seçimler öncesinde sosyal liberalizme yönelen programatik değişim sonunda PT başkanlığının ortodoks 'Taliban neo-liberal uygulamasına dönüştü. Brezilyalı sosyolog ve eski PT kurucularından Francisco de Oliveira'nın öne sürdüğü ilave bir iddia da, sendikacı bürokratlarının 'milyonlarca doların yeni sınıf yöneticileri ve kamu işletmeleri ile fonlarının yöneticileri' haline dönüşmesidir (*Critica Social* 3 Kasım 2003). Bankacılar ve yatırımcılarla yakın işbirliği yapan bu 'yeni sınıf' şimdi kabinede önemli poziyonları işgal ediyor ya da da Silva'nın danışmanlığını yapıyorlar ve da Silva'nın ekonomi stratejisini oluşturan bankacılar ve şirket yöneticilerinin neo-liberal politikalarını paylaşıyorlar (***Folha de Sao Paulo*** 29 Ekim 2003, s. A11).

Kongre üyelerine, kabine bakanlarına ve fon yöneticilerine dönüşen bu eski sendika bürokratları, şimdiki başkan Luiz Marinho

Levent Şahverdi Arşivi

da dahil olmak üzere pek çok CUT lideriyle sıkı bağlara sahip. Bu eski sendika bürokratlarının asıl işlevi, işçileri iktidara boyun eğmeye zorlamak, işçi sendikaları üzerindeki daha büyük baskıları desteklemek, maaş ve emekli aylıklarını tırpanlamak ve hepsinin ötesinde da Silva'nin neo-liberal politikalarına karşı birleşik kitlesel bir doğrudan eylemi engellemektir. (alıntı Oliveira) Son on yılda CUT'nin bürokratikleşmesi ve yozlaşmasına 1990'ların başında Brezilyalı sosyolog Ricardo Atunes işaret etmişti. Sermaye ve da Silva öncesindeki eski neo-liberal rejim ile işbirliği yapan sendika bürokratları da Silva ile aralarındaki eski bağları kullanarak yönetime girdi ve emekçinin karşısında duran sermayenin çıkarlarını açıkça desteklediler. Bu yüzden Brezilya solunun canlanması, iş, toprak, saygınlık ve adalet peşinde koşması aşılması zor yeni engellerle karşı karşıya -eski politik liderleri ve sendika görevlileri şimdi ABD, IMF ve Brezilya elitleri ile müttefik olurken, devletin kaynakları ve medya desteğini arkasına alıyor.

Da Silva'ya karşı sosyal muhalefet bugüne kadar, kamu çalışanları, metal işçileri ve kırsal alandaki işgalciler tarafından yapılan düşük yoğunluklu protestolar ve direnişlerle kısıtlı kaldı: Metal işçileri aylıklarda bazı iyileşmeler sağlarken kamu çalışanları da Silva'nın emekli maaşları kesintileriyle bozguna uğradı. MST'nin de içinde bulunduğu topraksız kır işçileri hareketi, toprak işgallerine devam etti fakat bazı ulusal liderler arasındaki da Silva rejiminin doğasına dair anlaşılmaz yanılsamalarla birlikte artan baskılar altında bu eylemler sürdürüldü. İlerici kilise, CPT, CNBB ve hatta Caritalar, da Silva'nın ortodoks neo-liberal önceliklerine karşı eleştirilerini güçlü bir şekilde dile getirdi, fakat MST gibi rejimin 2004 yılında değişeceğini umarak. CUT, da Silva'ya karşı seferber olmak için ne bir irade ne de kapasite gös-

Levent Şahverdi Arşivi

terdi; konfederasyon, işbirlikçi bir liderlik ve hoşnutsuzluğu artan taban arasında bölündü. PT'den ihraç edilen dört parlamenter radikal bir şekilde PT ile bağlarını kopardı ve yeni bir parti inşa etmek için pek çok kitlesel mitinge katıldı. Yeniden örgütlemede ve farklılıkları birleştirmede ne kadar etkili oldukları tartışılabilir fakat da Silva'ya karşı muhalefet gittikçe büyüyor.

Rejimin politikalarından hoşnut olmayan çoğu işçi seçmen yeni partilere katılmaktan çok, da Silva'dan desteğini çekiyor. Bu durum, da Silva'nın abartılı 'sade konuşma'larının ne anlama geldiğini halk daha iyi kavradıkça ve spekülatörler, tarım ihracatçıları ve yatırımcılara karşı kölece bağımlılığı ve kayıtsız şartsız desteğini anladıkça değiştirilebilir. Bu açıdan da Silva'nın 'politika tarzı', halkın yaşam şartlarına, sosyal taleplerine ve umutlarına darbe indirirken yoksulun kafasını karıştırmada büyük bir rol üstlendiğinden beri, ciddi analizler ve eleştiriler gerektiren merkezi bir sorundur. Da Silva, yabancılar dahil zenginlere ayrılan tatminkar ekonomik kaynaklar ve ayrıcalıklarla, hareketlere ve sıradan insanlara yaptığı sembolik jestleri birleştirme sanatında uzmanlaştı. Yoksullar için, kişisel merhametine eşlik eden duygusal senaryoları sahneliyor: çocukların yoksulluğu karşısında gerçek gözyaşlarıyla ağlarken hemen ardından sosyal harcamalarda büyük bir kesintiye gidiyor ve finansörlere büyük bir servet aktarıyor. MST ile görüşüyor ve neşeyle bir örgüt şapkasını kafasına geçiriveriyor fakat sonradan basın toplantısında toprak reformu ile alay ediyor ve büyük çaplı sübvansiyonlarla büyük tarım ihracatçılarının kafasındaki şüphelerini tekrar gideriyor. Da Silva, ABD'nin eski başkanı Bill Clinton'ın başvurduğu sahte-halkçı demagojisinde uzmanlaştı, bir yandan yoksullara 'acılarını paylaştığını' söylüyor, diğer yandan geriletici önlemle-

Levent Şahverdi Arşivi

ri bir biri ardına sıralıyor, asgari ücreti düşürüyor, işçilerin işten atılmasını kolaylaştırıyor ve toplumsal hareketleri suçlulaştırıyor. Da Silva'nın politika tarzını kısaca 'biçimi popülist, içeriği gerici' olarak tanımlayabiliriz. Zamanla içerik biçimi belirleyecektir, tıpkı maddesel varlığın bilinci etkilemesi gibi, fakat bu otomatik bir süreç değildir. 2004 yılı da Silva rejiminin çöküşüne yol açmayacak fakat sosyal hareketler, sol kanat partiler ve Kilise için bir dönüş noktası olacak: İnsanların doğrudan ihtiyaçlarının örgütlenmeyi yönlendirdiği ve doğrudan eylemin mücadele için ana araç olduğu yerde, yeni bir kitlesel siyasi parti/hareketin inşasına doğru 'uzun bir yürüyüş'e başlayabilirler.

Levent Şahverdi Arşivi

Levent Şahverdi Arşivi

YIL İKİ: DERİNLEŞEREK DEVAM EDEN NEO-LİBERALİZM

Da Silva'nın neo-liberal gündemini uyguladığı ilk yılın yıkıcı ekonomik sonuçlarına rağmen, bu politikaları hem içte hem de dışta devam ettirmeye ve derinleştirmeye kararlı.

Da Silva'nın dış politikası ulusal politikasının uzantısı ve ulusal politikası da dış politikasının uzantısıdır. 2004 yılı başında da Silva, Brezilya'nın altyapısını özelleştirmeyi, ülkenin bir ihracatçı olarak uluslararası alandaki rolünü derinleştirmeyi, Brezilya'nın yabancı piyasalara bağımlılığını artırmayı, iç piyasada kemer sıkma politikalarını ve yerli, yabancı bankerler ile spekülatörleri çekmek için yüksek faiz oranlarını devam ettirmeyi, ALCA'nın daha ılımlı bir versiyonunu onaylamayı ve Brezilya'nın, Çin'e ham madde ihracatçısı olarak rolünü derinleştirmeyi içeren planlarını ilan etti. Bu yeni-sömürgeci politikaları devam ettirmek için da Silva rejiminin benimsediği önemli dış politika başlıkları şunlardı; ABD deniz kuvvetleri tarafından iktidara getirilen Haiti'deki ABD kukla rejimini korumak için 1500 Brezilya askerinin Haiti'ye gönderilmesi, terörist Uribe rejimiyle eş güdümlü olarak 15 bin askerin Kolombiya sınırına yığılması, Venezüella'daki Chavez Hükümeti ve Küba'daki Castro hüküme-

Levent Şahverdi Arşivi

tiyle minimum diplomatik ve politik ilişki ve ABD ile Avrupa'daki finansal spekülatörlere karşı 'açık kapı' yatırım politikası. Ayrıca da Silva mamul madde ithalatı, mineral ve tarımsal hammadde ihracatı temelinde Çin ile bağlarını da geliştirdi.

Lula'nın Ekonomi Politikaları: 2004

Lula, neo-liberal politikalar ile IMF desteğinin sürekliliğini ve 2004 yılı boyunca neo-liberal ekonomi takımını kayıtsız şartsız destekleyeceğini onayladı. Alenen ve yüksek sesle Joao Pedro Stedile ve 'Sol' PT'nin sola 'dönüş' ya da kabinesinde değişiklik yapma çağrısını reddetti.

2004'ün ilk dört ayında (Ocak-Mart 2004) sanayi üretimi, daha fazla çalışma günü olmasına rağmen, 2003'ün son çeyreğine (Ekim-Aralık 2003) göre yüzde 1.2 oranında düştü. Rekor düzeyde düşük uluslararası faiz oranlarına rağmen, Brezilya yüzde 16'lık net faiz oranlarıyla dünyanın en yüksek faiz oranına sahiptir; spekülatif sermayeyi çekmek ve olası bir iyileşmenin önünü kesmek için daha yüksek seviyelere çıkabilir. Yıldan yıla kaydedilen sanayi büyümesi pozitif iken, çok uluslu şirketlerin karlarını artırmak için Lula hükümeti tarafından başarılı bir şekilde pompalanan faizler ve tüketici maliyetlerinin artışı sayesinde en yüksek büyümeyi gösteren sektörler yabancıların sahip olduğu alt yapı hizmetleridir (elektrik, telekomünikasyon). Elektrik 2003'ün ilk çeyreğine göre net gelirde yüzde 94'lük devasa bir artış sağlarken telekomünikasyon, işsizlik sayesinde pek çok telefon hattının kesilmesine rağmen yüzde 53,2 gelir artışı sağladı. Çelik, kimyasal ve kağıt sektörleri net gelirde önemli bir düşüş yaşadı, demir ve soya gibi ihraç hammaddesi sektörleri ise Nisan'da yaşanan ani düşüşe kadar büyümeye devam etti (*Financial Times*, 12 Mayıs 2004, s.6 ve 21).

Levent Şahverdi Arşivi

Tarımsal mineral ihracatındaki patlamaya rağmen Brezilya'da yaşanan büyük çaplı durgunluğun devam etmesinin en büyük sebebi, Celso Furtado'nun 4 Mayıs 2004 tarihinde yaptığı konuşmasında işaret ettiği gibi, durdurulan kamu yatırımlarıdır. Aynı tarihlerde da Silva rejimi, katı para politikalarına devam etmek için yenilediği anlaşma ve yabancı spekülatörlerle tahvil sahiplerine '2003'de yükselen pazarların hepsinden daha fazla kar sağlamak için' iç pazarı açmaları sayesinde IMF'den övgüler alıyordu (*Financial Times*, 29 Mart 2004, s.11). 2004'ün geri kalanı için yapılan tahminler hiç de iyi görünmüyor: 2003'de yüzde 12 artan ihracat geliri, Çin ekonomisindeki yavaşlamadan dolayı Brezilya'nın en önemli ihracat ürünlerinin (soya, portakal suyu ve demir cevheri) fiyatına bağlı olarak yüzde 30'luk düşüş yaşıyor. ABD'de, Asya'da ve Avrupa'da artan küresel faiz oranları sayesinde sermaye akışına baskı uygulanması, petrol fiyatlarının değişkenliği ve enerji krizlerinden ötürü dünya talebinde düşüş yaşanması olasılığı ve bu doğrultuda IMF'nin bütçe fazlası hedefini tutturmak için Brezilya'da uygulanan katı kemer sıkma politikalarını daha da sıkılaşması kuvvetle muhtemeldir. Tıpkı Cesar Benjamin'in 2003 yılının bir 'kriz' yılı olmadığını iddia ettiği gibi; 2003 büyüme için elverişli bir yıldı ve Lula'nın yeni-sömürge neo-liberal politikalarından dolayı Brezilya bundan yararlanamadı. İhracatın büyümesi için gereken fırsatların zayıflatılması ve iç piyasanın devam eden güçsüzlüğü dikkate alındığında da Silva'dan, sermayeye verilen imtiyazları derinleştirmesi, işçi maliyetini ucuzlatması, yatırımcılara daha fazla vergi teşviki sağlaması, daha da ileri giderek çevrenin yağmalanmasını yeniden düzenlemesi ve ABD ile ALCA üzerinde bir anlaşmayı görüşmesi beklenebilir.

Levent Şahverdi Arşivi

Lula'nın 2003 ekonomik yıkımından aldığı 'dersler', daha da fazla sağa yönelmektir; ve Brezilya'yı sadece ABD'ye değil, Avrupa, Çin ya da her kim ilgilenirse en yüksek fiyatı veren kişiye peşkeş çekmektir. Mart ayında Lula'nın sağ-kanat koalisyon ortağı PMDB bile, hükümetin son derece geriletici neo-liberal parasalcı politikalarını, kamu yatırımlarının yetersizliğini ve kredilerin küçük yerli işletmeler aleyhine büyük ihracatçılarda yoğunlaşmasını eleştirdi.

Da Silva'nın seçim ve tanıtım kampanyasının masraflarını ödemek için hükümetin kilit danışmanlarından Jose Dirceu, dolaylı yoldan suç çetelerinden rüşvet aldığı için teşhir edildi. Da Silva ise buna karşı hükümetine 'ahlaki bir cilalama' girişiminde bulunarak, ülkenin tümünde bingo oyununu yasakladı; böylece binlerce işçiyi işten atarken, düşük gelirli işçiler için bir kaç eğlence yerinden birini de yasaklamış oldu.

Liberal Parti, PSDB, PMDB, PTB, PCB, PS'den, kısaca politik yelpazedeki tüm partilerden gelen muhalefete rağmen, rejimin ekonomi politikasını işleten neo-liberaller da Silva'nın kayıtsız şartsız desteğini aldı: Paolocci, Dirceu, Meirelles (Merkez Bankası Başkanı), şimdiki ve gelecekteki ortodoks neo-liberal politikalarda birleşmiş bir takımdır. Bu 'hükümet-sınıf birliği', Paolocci-Meirilles'in değiştirilmesi çağrısı yapan 'sol' PT ('Sol Eylem') ve MST'nin bazı liderlerinden oluşan sürekli muhalefetle karşılaştı. Bu 'yalvarışlar' sağır kulaklara ulaşamadı çünkü da Silva neo-liberalizmin güçlü bir savunucusu ve bu yüzden de Paolucci ve Meirilles'in destekçisidir. Sağ-kanat sanayicilerin Sao Paulo Eyalet Federasyonu, rejimin IMF yanlısı aşırı 'sıkı para politikası'nı ve yüksek faiz oranlarını eleştirerek, yüksek işsizlik ve düşük tüketimin olduğu bir ortamda yatırımcıların sermayelerini yatırı-

Levent Şahverdi Arşivi

ma yöneltmek yerine bankalara yatırdığını vurguladı (*Latin American Economy and Business*, Mart 2004, s.11).

Enflasyon düşerken, işsizlik artmaya devam ediyor: Aralık 2003'de yüzde 10.9 olan işsizlik seviyesi Şubat 2004'te yüzde 12'ye çıktı. Da Silva 2004 yılı boyunca, ihracat fırsatları ve Brezilya'nın servetini peşkeş çekecek potansiyel yabancı yatırımcıları aramak için, büyük iş çevrelerinden temsilcilerle birlikte yabancı ülkeleri ziyaret etti. 2003 yılına dair veriler, özelleştirilen en büyük yedi kamu işletmesinin 14 milyar doları aşan gelirle rekor bir kar elde ettiğini gösteriyor (ya da 5 milyar dolardan biraz daha az kar), bu karın büyük bölümü yurt içinde yeniden yatırımlara harcanmak yerine yurt dışına transfer edildi. Yüksek faiz oranları, yerli ve yabancı bankacılık elitleri için süper karlı bir kazanç kapısı oldu; kamu hizmetlerinin yüksek fiyatları, gaz, elektrik ve telekomünikasyon endüstrileri için karları artırdı. Finans dışı sektörlerin kar oranı yüzde 15'lerde seyrederken bankacılık sektöründeki kar oranı yüzde 21 oldu.

Özelleştirilmiş bankalar ve onların yeni sahipleri, da Silva rejiminden kazançlı çıkan başlıca aktörler oldu. Üstelik Lula'nın 2004'de yeni yabancı yatırımcılar, daha çok özelleştirme ve ticaret engellerinin sürekli azaltılması yönünde tek bir amaç güden çabaları için 'sınıf temeli' sağladılar. Ortaya çıkan sonuçlar; yabancı ülkelere yapılan transferlerde artış, değişken ve öncelikli mallara bağımlılığın daha da artışı ve spekülatif yatırıma karşı daha fazla savunmasızlıktır. Sorun şu ki, 2004'ün ortasında mal fiyatları düşerken ve ABD'de faiz oranları yükselirken, spekülatif sermayenin canı yatırım yapmak istemedi. Dolayısıyla Brezilya'nın 'iyileşmesi' gerçekleşmeyecek. Bunların ötesinde, yüksek borç ödemelerinden dolayı bir iyileştirmeyi 'tutuşturacak' çok az

Levent Şahverdi Arşivi

yerel ve ulusal kaynak var. Lula ve selefi (Cardoso) tarafından uygulanan neo-liberal politikaların baskısı altında Brezilya, son 6 yılda sert bir şekilde düşüşe geçti: dünyanın en büyük sekizinci ekonomisi iken on beşinciliğe düştü. Cardoso-Lula neo-liberal politikasının zirvede olduğu 1998-2004 yılları arasında, Brezilya'nın yıllık ortalama Gayri Safi Milli Hasıla büyümesi yüzde 1.4 ile 178 ülke içinde 164'üncü sırada (*Global Invest*, Mayıs 2004).

Nisan ayında da Silva rejimi, ulusal tarım ve sanayi için 5.1 milyar dolar yatırım ve finansman planı olduğunu söyledi. Plan - tüm arz yönlü politikalar gibi- yeni makine satın alan sanayiciler için vergi muafiyeti, özel şirketlerin araştırma ve geliştirme faaliyetleri için yeni devlet teşvikleri, devlet finansmanlı uluslararası pazarlama kampanyaları, devletin sağlık ve güvenlik programlarında büyük kesintiler de dahil olmak üzere iş çevresi için büyük bir düzenleme, çevrenin yeniden düzenlemesi ve ihracat üzerinde kontrolü öngörüyordu. Aynı zamanda, devlet memurlarının gelirlerinde bazı artışlar için ilave fon ve topraksız köylüler için topraklara yerleştirme öneriyordu; büyük oranda kitlesel toprak işgali hareketinin sonucu olarak. Bununla birlikte Maliye Bakanı Paolocci'nin bankacıları ve iş çevrelerini, hükümetin öncelikli hedefi olan yüzde 4.25'lik bütçe fazlası politikası ve neo-liberal ortodoks politikaların sürdüreceğine dair ikna çabalarının yanında, bu minimum sosyal programın uygulanması, başarı şansı olmayan bir etki yaratacaktır (*Financial Times*, 1 Nisan 2004, s.2).

Brezilya-Çin İlişkileri

Da Silva Rejimi, taraftarları ve 'solcu' eleştirmenlerin büyük çoğunluğu, derinleşen Çin ilişkilerini ilerici bir adım olarak selamladı. 1998 yılından beri iki ülke arasındaki ticaret iki mislin-

Levent Şahverdi Arşivi

den daha fazla arttı. 2003'de Brezilya'nın Çin'e ihracatı yüzde 80 yükselerek 4.5 milyar dolara ulaştı. Günümüzde Çin, Brezilya'nın üçüncü en büyük ticari ortağı konumundadır (iki taraf arasındaki toplam ticaret 2003'de 7.9 milyar dolar). Brezilya aynı yıl (2003) 2.385 milyar dolarlık ticaret fazlası kaydetti. Hala Brezilya-Çin ticaret modeli, Brezilya'yı hammadde üretimine odaklı, daha çarpık bir yeni gelişme modeline bağımlı kılıyor. Demir, soya ve sığır eti neredeyse Brezilya ihracatının yarısını oluşturuyor. Lula'nın Çin'de araştırdığı 'yeni yatırımlar', temel olarak hammadde tedarikinin güvenceye alınması için yolların, limanların ve tren yollarının finansmanı doğrultusundadır. Bu ticaretten en kazançlı çıkan işletme ise son dönemde özelleştirilen demir cevheri şirketi Compania Vale do Rio Doce.

Yine de Lula'nın tarımsal-mineral stratejisinin kısıtlamaları 2004'ün ilk çeyreğinde kendini belli etti. Mart ve Nisan aylarında soya ve demir cevherinin fiyatı, Çinli liderler fazla ısınan ekonomiyi yavaşlatırken neredeyse yüzde 20 oranında düştü. Çinli ithalatçılar, büyük bir fazlalığa sahipler ve siparişlerinden ya vazgeçiyorlar ya da fiyatları yeniden görüşüyorlar, hatta Brezilya'dan gönderilen mallar denizde bekletiliyor. Bunlara ek olarak Çin, Brezilya'nın en büyük dört tedarikçi firmasından soya ithalatını erteledi (Noble Grain, Cargill Agricola, Irmaos Trevisan ve Bianchini). Çinli yetkililer 59 bin ton 'kırmızı' soyayı 'yüksek düzeyde antibiyotik, böcek ilacı ve tüketicilere zarar verecek diğer kimyasalları içerikleri için sağlık sebeplerinden dolayı' geri çevirdi. Lula, kimyasal tarımın büyük destekçisi! Tahminlere göre Brezilya, Çin'in yavaşlayan ekonomisinden dolayı 1 milyar dolar ya da daha fazla zarara uğrayacak.

Lula, hammadde taşımacılığını geliştirmek için Çin ile 40

Levent Şahverdi Arşivi

milyar dolarlık bir yatırım riskine ortak olmayı planlarken, yerel ekonomide küçük çiftçiler, kooperatifler ve toprak reformu için benzer bir yatırım planlamıyor. İronik olarak Lula Çin'de 'gıda güvenliği' ve 'açlıkla mücadele'den bahsederken, tarım-ihracatı ve yetersiz toprak reformuna odaklı kendi tarım politikaları, gıda güvensizliğini ve milyonlarca köylü ve kır işçisi arasındaki açlığı üretiyordu. Gerçek şu ki, Lula Brezilya'nın en zengin kapitalistlerinden oluşan 400 kişilik bir grupla birlikte Çin'e seyahat etti –ziyareti tamamen yanındakilerin çıkarlarına hizmet etmek için planlanmıştı. Hem büyük tarım hem de madencilik şirketleri çok az işçi kullanır ve ihraç edilen ürünlerin neredeyse hiçbir katma değeri yoktur. Lula'nın Çin'e yönelik stratejisi, bütün olarak ekonomik stratejisinin tipik bir örneğidir; tabii iç piyasadaki durgunluk ve ürettiği büyük eşitsizliğin de.

Brezilyalı sanayi şirketleri üretimlerini Çin'e yerleştirirken, büyük bir olasılıkla imal edilmiş malların Çin'e satışından Brezilyalı işçilerin bir kazançları olmayacak. Dünyanın en büyük uçak üreticisi EMBRAER, Brezilyalı işçilerin üçte biri kadar düşük ücret alan işçilerin olduğu Çin'de üretim yapmak için Çinli bir firmayla ortaklık kurdu. Marcopolo, Petrobras ve diğer firmalar da üretimlerini Çin'e taşımak için araştırma yapıyor. Çin pazarının Brezilya işçileri ve köylülerine faydası 'damla damla akmayacak'. Tersine, Lula tarafından desteklenen 'soya çılgınlığı', büyük tarım-ihracatı üretiminin aşırı büyümesine, yağmur-ormanlarına kadar genişlemesine, küçük üreticilerin kovulmasına ve toprak reformu için topraksız kır işçilerine tahsis edilebilir olan işlenmemiş toprakların üretime dahil edilmesine yol açtı.

Levent Şahverdi Arşivi

Sosyal Kriz Derinleşiyor

Brezilya 2004 yılının ilk çeyreğinde, Dış Ticaret Müsteşarlığı'na göre 6.170 dolar ticaret fazlası elde etti. Bu fazla, büyük ölçüde tarımsal-mineral üreticisi elitlerin ve Brezilya'nın borçlandığı yerli ve yabancı finansörlerin cebine gitti.

Yabancı finansörlere 2004'ün ilk yarısında yapılan cömert ödemelerin (30 milyar dolar) ve tarımsal- mineral ihracatçılarının sağladığı fahiş karların tersine, Lula aylık asgari ücretin 240'dan 260 Real'e (3 Real=1 USD) çıkarılarak yüzde 1'lik reel artış yapılmasını önerdi, yani aylık asgari ücretin yaklaşık olarak 86 dolar olmasını salık verdi (Güney Amerika'nın en düşük ücretlerinden biri). Lula'nın, hükümetin yüksek bir (asgari ücret) artış maliyetini karşılamayacağı yönündeki iddiasıyla tüm muhalefet partileri ve hatta bazı PT üyeleri bile dalga geçti. Muhafazakar partiler bile asgari ücretin aylık 275 Real'e çıkarılmasını teklif etti. Lula'nın asgari ücret politikası, 'asgari ücreti dört yılda iki katına çıkarma'ya dair sözünü de yalanlıyor. Aslında düşük seviyeli enflasyonda bile asgari ücret, da Silva'nın başkanlığı boyunca en iyi ihtimalle sabit kalacak ve 4.5 milyon işçiyi yoksulluğa hapsedecek.

Lula'nın yüksek düzeyde mekanikleştirilmiş, sermaye yoğun 'tarımsal-mineral ihracat stratejisi', düşük düzeyde kamu yatırımları ve yaşam standartlarındaki düşüş, iç piyasayı zayıflatıyor ve işsizliği daha da derinleştiriyor. Mayıs 2004'te Brezilya'da en yüksek işsizlik rakamları kaydedildi; Brezilya İstatistik ve Coğrafya Enstitüsü (IBGE) verilerine göre yüzde 13.1. Yükselen işsizlik oranı 2003-2004 arasında daha da kötüleşti. IBGE, ortalama reel gelirin Nisan 2004'te 868.50 Real (280 USD) olduğunu gösteriyor, bu da Nisan 2003'e göre yüzde 3.5'lik bir düşüş an-

Levent Şahverdi Arşivi

lamına geliyor. Sao Paulo gibi büyük bir sanayi kentinde işsizlik oranı yüzde 20'lerde geziniyor. Sao Paulo'daki işsizlik krizinin ne kadar vahim boyutlara ulaştığı, metro sistemlerine alınacak 30 işçi için yapılan 126 bin başvurudan (her bir iş için 4 bin kişi) anlaşılabilir.

Çin'e ziyareti sırasında yaptığı konuşmalardan birinde Lula, Birleşmiş Milletler'i, G-7 ülkelerini ve diğer ülkeleri açlıkla savaşmaya çağırdı. Lula'nın konuşması, onun Üçüncü Dünya'nın yoksullarının sözcüsü olarak uluslararası imajını desteklemek için yapılmış tipik bir 'halkla ilişkiler' retoriğidir. Kendi iktidarı altında Brezilya'da artan açlık ve gıda güvensizliği gerçeği, uluslararası forumlardaki konuşmalarının sahteliğini gösteriyor. Yaşam standartlarının düşürülmesi, toprak sahipliğinin belli ellerde toplanması, emekli aylıklarındaki düşüş, yüksek işsizlik oranları, 'kayıt dışı' istihdamda yaygınlaşan düşük ücretler, gıda ihracatına bağlı olarak artan iç piyasada artan gıda maddelerinin fiyatları birleşerek iç piyasada gıda tüketimini ve gıda güvenliğini düşürüyor. 53 milyon Brezilyalının 'sağlıksız gıdalardan' -kötü beslenme- muzdarip olduğuna dair şüpheli devlet tahminlerini kabul etsek bile Lula'nın Sıfır Açlık Plan'ı, son 1,5 yıldır nüfusun altıda birine dahi gıda götürememiştir. Plan, yapısal bir açıdan bakıldığında topyekün bir başarısızlıktır, çünkü toprak mülkiyeti ya da açlığı üreten üretici ve dağıtıcı sistemleri değiştirmemiştir. Da Silva'nın Sıfır Açlık' programı en iyi ihtimalle, yoksul seçmenleri kontrol etmek için 'yardım programı' olarak devam eder. Yoksulluğu ortadan kaldırmak yerine Sıfır Açlık programının yöneticilerini zenginleştirdi, rüşveti besledi ve geleneksel patron-müşteri ilişkilerini pekiştirdi.

2004'ün ilk çeyreğinde kaydedilen 20 milyar dolarlık ticaret

Levent Şahverdi Arşivi

fazlası ve sosyal güvenlik fonundaki 41 milyar dolarlık fazla dikkate alınırsa, asgari ücreti yeterli düzeye çekmek, istihdam yaratmak için kamu yatırımlarını büyütmek ve toprak dağıtımının finansa etmek için gerekenden fazla fonun bulunduğu bir gerçektir. Asıl problem Lula'nın savunduğu gibi 'fon yetersizliği' olmaktan öte politik-ekonomik strateji ve da Silva rejiminin işbirliği yaptığı sınıf çıkarlarıdır. Da Silva iktidarı altında, fazlalıklar yönetici sınıfın farklı kesimlerine dağıtılır: yabancı ve yerli finansörler, tarımsal-mineral ihracatçıları ve yabancı imalat ve petro-kimya devleri. 2002 yılında emekçiler ulusal gelirin yüzde 50'sini aldı, 2003'de gelirin üçte ikisi sermaye sınıfının karları, faizleri ve kira gelirlerine giderken bu oran yüzde 36'ya kadar düştü.

Artan yoksulluğun asıl sebebi, da Silva rejiminin ve kapitalist sınıfın 'bedensel ilişkiler'inin bir sonucu olan sermayenin artan şekilde yoğunlaşmasında yatar. Sermayenin üstünlüğünün sürdürülmesi için da Silva, işçi ve işveren arasına zorunlu bir arabulucu koyarak işçilerin greve çıkma becerilerini zayıflatmak için yeni bir yasa öneriyor (*Financial Times*, 16 Nisan 2004, s.5). Bu işçi karşıtı yasa, kapitalistler için işten atma ya da işe almada büyük bir 'esneklik', kısa dönemli istihdam sözleşmeleri, işten atılma tazminatının düşürülmesi ve işverenin baskı ve karını artıracak diğer tedbirler içeriyor. İki büyük sendika konfederasyonu CUT ve Forza Sindical yasayı kabulleniyorlar çünkü bu yasayla sendika aidatlarında otomatik kesintileri kaybetseler bile, sendika aidatlarından oluşan fonları 'yönetmek' ve sendikalar üzerinde merkezi kontrollerini artırmak için daha büyük yetkilere sahip olacaklar.

Levent Şahverdi Arşivi

Lula: Yağmur Ormanlarının Yıkımı

Eski Başkan Cardoso iktidarı altında Amazon'un ağaçsızlandırılması konusundaki rekor, Lula başkanlığı döneminde de devam ediyor. Mayıs 2002 (Cardoso yönetimi) ve Mayıs 2003 (Lula yönetimi) arasında Brezilya'nın yağmur ormanlarının yaklaşık olarak 24 bin 200 kilometre karesi yok edildi. Ağaçsızlandırılma Lula'nın ekonomi stratejisiyle yakından ilgilidir. İktidarın, Asya ve Avrupa'ya soya fasulyesi ve sığır eti ihracatının genişletilmesi için sağladığı destek Amazon'a derin akınları beraberinde getirdi. Yapısal uyum politikaları sayesinde çevre bütçesinin ve personelinin kısıtlanması, çevre düzenlemesi uygulamalarını, özellikle de yasa dışı girişlere karşı önlemleri zayıflattı. Büyük arazi sahiplerinin işgallerini önlemek için Ulusal Kolonizasyon ve Toprak Reformu Enstitüsü (INCRA), topraksız kır işçilerini yağmur ormanlarının bitişiğine ya da içine yerleştiriyordu. Lula iktidarında Amazon'un 3,5 milyon hektarı, ağaçsızlandırıldı ve bunun soya, şeker ve sığır eti ihracatını teşvik edecek olan Çin'le yapılan yeni anlaşmalar doğrultusunda hızlanması muhtemeldir. Bir çevrecinin belirttiği gibi Lula Amazon'u büyük sığır çiftliklerinin gelişmesine açarak kocaman bir hamburger fabrikasına dönüştürecek. Elbette Lula'nın duygusal 'yağmur ormanlarını koruyalım' demeciyle, ağaçsızlandırma sözü veren neo-liberal tarımsal-ihracat stratejisi arasında hiçbir ilişkisi yoktur.

Sosyal Krizler, Suç ve Militarizasyon

Lula'nın neo-liberal politikaları yoksulluğu derinleştirip, işsizliği sürdürür ve 'kayıt dışı ekonomi'de çalışanların sayısını, işgücünün neredeyse yüzde 50'sine çıkarırken, suçu da rekor düzeylere taşıdı. Uyuşturucu ticareti, ayda 80 dolarlık asgari ücret-

Levent Şahverdi Arşivi

le geçinemeyen milyonlarca yoksul Brezilyalı için doğrudan ya da dolaylı bir geçim yolu oldu.

Suç çeteleri, plajlardaki artan saldırı olayları ve sokak suçları Brezilya'ya özgüdür. İki suç yaklaşımı vardır: muhafazakâr politika polis baskısının artırılmasını, düşük gelirli mahallelerde tedbir alınmasını ve daha uzun hapis cezalarını öngörürken; ilerici yaklaşım suça alternatif olarak istihdam ve konut yaratılmasını, gelirin artırılmasını ve geçinilebilir ücretlerin sağlanmasını destekliyor. Lula rejimi polis gücünü artırdı ve Mayıs 2004'te Rio de Janerio'nun başlıca varoşlarını (favelalar) militarize etti (FT, 5 Mayıs 2004 s.2). Hapishaneler ağzına kadar doldu ve suç oranını düşürmekte başarısız olan baskı, hapis cezalarını arttırırken ayaklanmalar sıklaştı.

Lula'nın istihdamda 'alternatif çözümler'e doğru politikası da tamamen yetersiz kaldı. Rejimi, işverenlere teşvik sağlanması aracılığıyla iş yaratmayı amaçladı (İlk İş Programı). 2004'ün ilk 6 ayında sadece 725 iş yaratıldı (FT, 5 Mayıs 2004, s.2). İkinci olarak Lula, İstihdam ve Savunma Bakanlığı ile işveren birlikleri arasındaki bir anlaşmayla 30 bin genç erkeği Ordu'ya 'almayı' tasarladı. Yeterli fon ya da deneyim olmaksızın askeriye, sivil işler için yeni askerleri eğitemez ve masrafları karşılayamaz. Lula rejiminin borç ödemelerini karşılama taahhütleri dikkate alınırsa, sayıları her geçen gün artan işsiz milyonlarca genci etkileyebilecek büyük çaplı bir kamu istihdam projesi için elde edilebilir bir fon yoktur. Eninde sonunda Lula'nın suç politikası tek yönlüdür; daha fazla baskı, daha fazla şiddet ve daha fazla güvensizlik.

Levent Şahverdi Arşivi

Toprak Reformu: Lula ve MST

Da Silva rejiminin en büyük başarısızlığı Toprak Reformu alanındadır. Topraksız kır işçilerine tekrarlanan vaatlere rağmen, Lula rejimi neo-liberal selefi Fernando Cardoso'dan daha az çiftliği kamulaştırmıştır. Ocak-Nisan 2004 tarihleri arasında da Silva rejimi, aynı yıl 115 bin aileyi toprağa yerleştireceğine dair verdiği söze karşın sadece 7 bin aileye toprak vermiştir. Lula rejiminin ilk 16 ayında, 230 bin aile sözüne karşılık toplam 21 bin aile topralara yerleştirilmiştir. Lula'nın sahte vaatlerini ortadan kaldırmak ve en fazla sömürülen 24 milyon kır işçisini topraklandırmak için harekete geçme isteksizliğinin bir sonucu olarak, MST (Topraksız Kır İşçileri Hareketi) 27 Mart'ta ulusal bir toprak işgali kampanyası başlattı. Nisan ayının sonuna kadar 33 bin 411 aile, 20 eyalette 135 arazi işgal etti. En fakir eyaletlerden biri olan Pernambuco, 8 binden fazla ailenin katıldığı 32 işgale şahit oldu (veriler MST raporlarındandır). Mayıs ayı ortasına kadar Pernambuco'da 14 arazi daha işgal edildi. 2004 yılı ortasında kadar en ilkel şartlarda toprak işgal eden on binlerce aile –bazı tahminlere göre 200 bin aileden fazla– INCRA'nın toprakları kamulaştırmasını ve aileleri yerleştirmesini bekliyor. INCRA ise 'yasayı takip etmek için' da Silva'nın emirlerini takip ediyor ve kamulaştırma sürecini hızlandırmayı reddediyor. Gerici yargı sistemi, devam eden yakarışlara rağmen büyük arazi sahiplerinin başarılı engellemeleri sayesinde sayısız davanın ertelenmesini sağlıyor.

Da Silva bir Toprak Reformunu hayata geçirmede başarısız oldu, çünkü bu reform tarım-ihracat stratejisi ve çiftlik sahipleri ve çok uluslu tarım şirketlerle olan bağlarıyla uyuşmuyor. On sekiz ayın ardından, topraksız işçilerin ihtiyaçları ile da Silva rejimi arasında beş tane yapısal çelişki ortaya çıktı:

Levent Şahverdi Arşivi

(1) Üretimin tarımsal-ihracat seçkinlerinin elinde yoğunlaşması ve merkezileşmesi politikası ile topraksızların toprakların yeniden dağıtılması ve iç piyasanın genişletilmesi talepleri arasındaki çelişki.

(2) Finansal ve ticari krediler, taşımacılık ve teknik yardımların tarım-ihracatçılarının elinde yoğunlaşması ve toprak reformundan faydalananları kabul etmemeleri arasındaki çelişki.

(3) Tarımsal üretim genişlemelerinin yasallaştırılması ve bu doğrultuda imtiyazlar sağlanması ile topraksız kır işçilerinin toprak işgalleri ve sosyal hareketin suçlulaştırılması arasındaki çelişki.

(4) Rejimin yabancı ve yerli bankerlere büyük çaplı servet transferi ile sosyal hizmetlerde ve kamu yatırımlarında küçük çaplı üreticiler, kır proletaryası ve yerli/ siyah topluluklar aleyhine sert bütçe kesintileri arasındaki çelişki.

(5) Brezilya'nın emperyalist işbölümünün hakimiyetine girmesi ile topraksız işçiler, kooperatifler ve küçük çiftçilerin iç piyasayla derinleşen ve uzayan bağları arasındaki çelişki.

Da Silva, Brezilya'da sınıf yapısı ve ekonomi arasındaki kutuplaşmayı çok daha kötü bir duruma soktu –ihracatçılar ve yerel üreticiler arasında, bankacılar ve imalatçılar arasında, üretim araçlarının sahipleri ile kamu çalışanları arasında. Bu kutuplaşma, iç pazara üretim yapan küçük çiftçi ve kooperatifler iflasın eşiğinde dururken, tarım ihracatçılarının kredilerin yüzde 90'ını, ihracat teşviklerinin büyük oranını aldığı ve yılda yüzde 20 büyüme kaydettiği kırsal alanda çok daha keskin bir şekilde hissedilir. Sınırlı kaynaklar ve sübvansiyonlu ithal gıda mallarıyla karşı karşıya kalan kooperatifleri kötü bir gelecek bekliyor.

Toprak hareketlerine göre -MST dahil- mevcut sorunlar sa-

Levent Şahverdi Arşivi

dece toprak reformundaki ilerlemenin eksikliğinden değil fakat son 20 yıllık gelişimi tersine çevirmekle tehdit eden tarımsal ihracat merkezli politikalardan kaynaklanıyor. Da Silva rejimi, büyük tarım üreticisi güçlerin en aşılması zor biçimini bir araya getiriyor ve onlara kayıtsız şartsız desteğini sunuyor.

Da Silva'nın ALCA için verdiği 'hafif' destek ve Çin ile yeni ticaret ve yatırım anlaşmalarını imzalaması, her ikisi de tarım reformuna ve küçük üreticilere en fazla düşman olan tarım elitleri ile güçlü stratejik ittifakının belirtisidir.

Köylü hareketlerinin sorunu (topraksız ve küçük çiftçiler) ileri derecede politiktir: Lula'nın rejimi ihracatçı tarım elitlerini temsil ederken, köylü halk sınıflarının politik bir temsiliyeti ya da liderleri yoktur. MST'nin 'Lula rejimine eleştirel destek' stratejisi (Joao Petro Stedile Söyleşisi, Paris, 9 Mayıs 2004) bumerang etkisi yarattı. MST'nin Lula'ya verdiği destek, sosyal ve politik hareketlerin muhalefetini zayıflatırken, tarım-ticareti elitleriyle ittifakında Lula'yı güçlendirdi.

Neredeyse 15 aydır köylü hareketleri durdu, on binlerce topraksız işçi 'kamp' kurararak 'sol' PT ve yönetimdeki diğer 'MST dostlarının' 'baskısına' Lula'nın vereceği yanıtı beklemeye koyuldu (Betto, Rossetti). Bu zaman, yaşanan bekleyişler, acılar ve hüsranların arkasından MST'nin merkezi liderliğinden bağımsız olarak bir dizi yerel toprak işgaline girişme zamanıdır. MST ulusal liderliğinin olumlu gelişmeler için Lula ile yakın bağlarına güvenmesi, her açıdan olumsuz sonuçları olan trajik bir yanılgıdan öteye geçemedi. MST'nin tüm çevresinde da Silva'nın yönetici sınıf, IMF ve yabancı bankalarla kucaklaşmasına tepkiler büyüyor. Haziran 2003'e göre nüfusun üçte birinden daha azı Lula'nın ekonomi politikalarını destekliyordu. Kamu çalışanları

Levent Şahverdi Arşivi

grev örgütledi ve 50 bin kişi Brezilya için yürüdü; PT'nin binlerce eski üyesi partiden ayrıldı. Partiden ihraç edilen muhalif PT kongresi üyeleri Mayıs 2004'te yeni bir parti kurdu: Sosyalizm ve Özgürlük Partisi. PSTU 'Halk Direnişlerinin Düzenlenmesini' örgütledi. MST, politikalarını paylaştığı bu hareketlerin hiç birine katılmadı. Ulusal liderliği PT'nin aciz, oportünist 'Sol Eklemlenmesi' fraksiyonuna bağlı kaldı, bu fraksiyon Lula rejimine etki edemezken da Silva rejiminin aşırı liberal politikalarına bir alternatif önerebilecek, gerçekten ilerici bir sosyal hareketin gelişimini zayıflattı.

İşçi ücretlerine, emekli aylıklarına, çalışma şartlarına, asgari ücrete ve toprak reformuna sert saldırılarla geçen 18 aydan sonra MST liderlerinin, Brezilya yakın tarihindeki en gerici finansal tarım-ihracatı rejimine 'eleştirel desteği' onaylamasını gerçekten akıl almıyor.

MST'nin Nisan/Mayıs 2004'teki kitlesel toprak işgali hareketi, da Silva rejiminden ilerici hiçbir şeyin gelmeyeceğinin anlaşılması ile ileri doğru atılmış büyük bir adımdır. Yine de toprak işgalleri yaşanırken bile da Silva onları hiç önemsemedi: o sırada 400 tane banker, tarım tüccarı ve sanayici ile Çin'de, yanındakilerin pazarlarını, karlarını büyütmek için anlaşmalar imzalarken Çinli meslektaşlarına karlı anlaşmalar öneriyordu. Da Silva, on milyarlarca Real'i tarımsal-mineral ihracatçılarını desteklemek için Çin ile yatırım ortaklıklarına yatırmayı planlıyor. Fakat henüz MST aktivistleri tarafından işgal edilen işlenmeyen topraklar için anlamlı bir girişimde bulunmadı.

MST'nin karşı karşıya olduğu politik problemler basitçe sosyal mücadelelerle çözülemez; şimdiye kadar seçilmiş bir neo-liberal politikacı üzerinden değişimi beklemekten daha iyi olsa

Levent Şahverdi Arşivi

bile. MST gibi sosyal hareketler seçim partilerine bel bağlayamaz, özellikle de PT gibi yapısal kapitalist kurumlarla derin bir şekilde eklemlenmiş partilere. Seçim politikaları son 30 yıldır her sol partiyi yozlaştırdı –ve Brezilya'nın PT'si istisna değil. Politik tercih, bir seçim partisinin müttefiki ya da ortağı olmak ile sadece sosyal bir hareket olarak kalmak arasında yapılan bir tercih değildir, fakat seçim politikaları dışındaki devrimci politikalarla devlet iktidarını ele geçirmek için bir partiyi-hareketi geliştirmektir –uzun, karmaşık bir süreç.

Latin Amerika'daki tüm sosyal hareketleri etkileyen daha önemli bir sorun, kısmi ya da ulusal toplumsal protestolardan iktidarı ele geçirmek için politik bir parti inşası doğrultusunda bir stratejiye nasıl geçileceğidir. Kendi partilerinin olmayışı sayesinde ve PT'nin seçim stratejisine bağımlı kalarak MST, en iyi yaptığı şeye doğru rotasını çevirdi yani sosyal direnişler (toprak işgalleri) ve protestolar örgütlemeye. Yine de, Brezilya'yı Çinli elitlerin neo-liberal 'ortağı' ve ABD-AB emperyalizminin bir uzantısı yapmaya kararlı olan tutarlı ve azimli bir rejim karşısında, militanca eski 'kitleleri örgütleyerek devlete baskı yapma' taktikleri muhtemelen Lula rejiminin küresel politikaları üzerine fazla etki etmeyecektir.

Bir kez daha Lula rejimini tüm yönleriyle (yapısal bağları, politikaları ve stratejisi) ele alan incelememizin gösterdiği gibi, tüm 'ilerici' seçim rejimleri kaçınılmaz bir şekilde boyun eğerek emperyalist sistemlerle bütünleşiyor. Sonuçta ise sosyal hareketler ve onların üyeleri, en küçük amaçlarına ulaşmaktan bile aciz bırakılabiliyor. Ekvador'da, petrol çalışanları sendikası ve CONAIE, göreve başlar başlamaz petrolün özelleştirmesi, IMF, ALCA ve Kolombiya Planı'nı benimseyen ve petrol işçilerine baskı ya-

Levent Şahverdi Arşivi

parak Kızılderili hareketinin sosyal ihtiyaçlarını görmezden gelen Lucio Gutierrez ile seçim kolu Pachacutic üzerinden ittifak kurdu. Sonuç son derece zayıflatılmış bir Petrol sendikası, itibarını kaybetmiş bir Pachacutic ve CONAIE'nin zayıflayan temelleri oldu. Bolivya'da, Sosyalizm Hareketi (MAS) seçim partisinin koka yetiştiricisi lideri Evo Morales, bazı seçim yaklaşımlarından sonra sağa dönüş yaptı. Evo Morales Ekim 2003'ün köylü ayaklanmalarında yoktu, emperyalizm yanlısı Carlos Mesa'nın neoliberal rejiminin destekledi ve petrolün kamulaştırılması için yapılan büyük çaplı bir seferberliğin bölünmesi ve sonra saldırıya uğramasında önemli bir rol oynadı. Evo Morales, 2007 başkanlık seçimlerini kazanmak için araştırmalardan medet umuyor –ve Lula'nın ÇUŞ'larla kucaklaşma stratejisi ve neo-liberal politik modelini aynen uyguluyor.

MST ise CONAIE gibi aynı yenilgilere uğramadı çünkü sadece bir kaç üyesi hükümetteydi ve üyelerinin bağlılığını devam ettirmek için kafi derecede özerkliğini koruyabildi. MST koka yetiştiricilerinin aksine, seçim amacı taşıyan tek bir kişinin baskın olduğu bir hareket değil ve burjuva devletin bir aracı olmaktan sakınacak kadar sınıf politikalarını temel alıyor. Fakat MST'nin Lula ve PT'nin 'Sol'u ile olan bağlarına olan güveni, Lula'nın emekli aylıklarına ve asgari ücrete saldırılarına, IMF anlaşmasına ve ABD'nin Haiti'deki sömürge işgaline askeri desteğine karşı muhalefetine zarar verdi.

Özellikle 18 ay sonra bile Lula'nın rejimine 'eleştirel' desteğini devam ettirmesi sayesinde MST, tıpkı PT gibi politik itibar kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalacak. Lula'nın tarım-ihracatçısı, finans ve imalat sermayesi ile apaçık stratejik ittifakının bir sonucu olarak, tüm seçim anketleri, halk desteğinde sabit fa-

Levent Şahverdi Arşivi

kat sürekli bir düşüşe işaret ediyor. Sensu Enstitüsü tarafından yapılan bir seçim anketi, Şubat-Mart 2004 ayları arasında iktidara verilen desteğin yüzde 45'den yüzde 41'e düştüğünü gösteriyor. Mart 2004'te yapılan başka bir anket çalışması ise halkın yüzde 46'sının Lula'nın 'yanlış yolda' olduğunu düşündüğünü ifade ediyor. Haziran ayı sonundaki manzaraya göre, rüşvet skandalları ve diğer faktörler Senato liderlerinin seçimini etkilerken da Silva'nın kongreye daha fazla hükmedemeyeceği anlaşılıyor. Haziran ayına göre seçmenlerin sadece üçte biri Lula'nın ekonomi politikalarını destekliyordu. Yıl sonuna kadar bu oran sıfıra yaklaşabilir. Aciz bir durumdaki 'sol PT', Lula rejimine eşlik ederek tüm taahhütlerinin acı bir sonla noktalandığını gösterdi çünkü kısmen devlet aygıtı içinde entegre olurken ciddi bir politik alternatifleri yoktu. Asıl soru bundan sonra MST'nin, halkın büyük çoğunluğunun, örgütlü kamu çalışanlarının, Sao Poulo'nun işsiz yüzde 21'inin, otoyol kenarlarında kamp kuran 200 bin topraksız kır işçisinin ve radikal bir toprak reformunu destekleyen alternatif sol-kanat politik partilerin (Sosyalizm ve Özgürlük Partisi ve PSTU) görüşüne kulak asıp asmayacağıdır. Şimdiye kadar MST'nin ulusal liderliği, problemin Maliye Bakanı Paolucci olduğu ve istifa etmeye zorlanırsa Lula'nın MST'ye karşı çok daha 'duyarlı' olacağı üzerinde ısrar ediyordu. Bu durum, Lula rejimi, para sermayenin ve yönetim sınıfı arasındaki büyük boyutlu yapısal bağların görülmesinin inkarı anlamına geliyor. Tüm dikkatleri bir kişide toplamak (Lula tarafından desteklenen) sınıf analizi değildir. Paolucci'yi gerici, parasalcı, yatırım, ticaret, bütçe, borç, toprak ve çalışma politikalarından sorumlu tutmak, açıkça miyopluktur. Sorun rejimdedir ve MST sınıf politikaları köklerine dönene kadar, başarılı militan sosyal

Levent Şahverdi Arşivi

seferberlik ile başarısız politik inisiyatif arasında kararsız kalması muhtemeldir. Birçoğumuz çok geçmeden, MST'nin emperyalist yanlısı da Silva rejimi ile bağlarını koparmasını ve milyonlarca işsiz işçi, topraksız köylü, işçi ve kamu çalışanıyla parlamento dışında, alternatif bir politik parti inşasına büyük bir katkı sunmasını umuyoruz.

Sonuç: Yoksulluğun Ortasında Zenginlik

2004 Haziran ayı ortasında Başkan da Silva yakın müttefikleri olan multi milyarder Fernando de Arruda ve diğer 15 büyük sermayedarlar ile devletin ekonomik önceliklerini belirlemek için görüştü. Bir kaç gün sonra Fernando 8 bin 500 misafiriyle doğun gününü kutladı, ziyaretçilerin 300 tanesi özel uçaklarla kendi çiftliğine gelmişti. Temmuz sonlarında, da Silva aylık asgari ücretin 240'tan 275 Real'e yükseltilmesi (77 dolardan 88 dolara) taleplerini geri çevirdi. Yüzde 1.5'lik reel artışı savunarak, yoksul ve açlar için aylık ekstra 5 dolarlık artışın mali kemer sıkma politikasına zarar vereceğini iddia etti.

Hiçbir şey, da Silva'nın milyonlarca Real'i doğum günü partisi için çar çur edebilen Fernando de Arruda gibi şen zenginlere iğrenç köleliğini ve Başkan'ın günde 2 dolarla yaşamaya çalışan yoksul mücadelesini küstahça hor görmesini bundan daha iyi anlatamaz.

Da Silva iktidarı altında geçen her ay, politikalarının eşitsizliği daha da derinleştirip yaydığını çok daha iyi açığa vuruyor: 2003-2004 yılları arasında milyonerlerin sayısı 75 binden 85 bine çıkarken işçilerin büyük çoğunluğu yaşama standartlarının yüzde 12 düştüğüne şahit oldu. Daha da ileri gidersek, da Silva 15 Ağustos tarihinde, bilindiği kadarıyla 6.6 milyar varillik yani

Levent Şahverdi Arşivi

kaynakların yüzde 50'sini kapsayan petrol rezervlerine sahip olan (kamu petrol şirketi Petrobras verilerine göre) petrol bölgelerini, yabancı sermayeye açık artırmaya çıkarmaya hazırlanıyordu: tarihçiler kesinlikle bu satışı 'Büyük Petrol Soygunu' olarak hatırlayacaklar. Cesar Benjamin: 'Böyle davranan bir hükümet hangi yakıştırmaları hak eder?' diye soruyor. Bu soruya pek çok cevap verilebilir: Kısaca 'çıkarı için her şeyi satan', diyebiliriz fakat hiçbir söz Brezilyalıların gelecek nesillerine yapılan bu vicdansızca ihaneti yeterince iyi anlatamaz.

Levent Şahverdi Arşivi

ARJANTİN: HALK AYAKLANMASINDAN 'NORMAL KAPİTALİZM'E

Arjantin'in yakın tarihinde, 19-21 Aralık 2001, büyük sokak gösterileri ve çok sayıda ölümün (38 eylemcinin suikastı) eşlik ettiği kitlesel bir halk ayaklanması ile Başkanlık makamını işgal eden De la Rua devrildi. Ülkenin dört bir yanında büyük gösteriler ve yol kesme eylemleri olurken, işsizler, mevsimlik işçiler ve tasarrufları elinden alınan orta sınıfın büyük bir kısmı arasında daha önce görülmemiş bir ittifak kuruldu. Kısa zamanda elde edilen bu başarıyla, De la Rua'nın yerine göz diken üç Kongre üyesi istifaya zorlandı. Filizlenen halk hareketleri Aralık 2001'den Temmuz 2002'ye kadar sokaklarda bir iktidar kurdu ve tüm taşrada gözle görülür bir varlığa ulaştı, otoyolları, Buenos Aires'in ve taşranın büyük şehirlerinin ana caddelerini trafiğe kapattı. Gösterilere aktif olarak 30 milyonluk nüfusun 4 milyonunun katıldığı tahmin ediliyor (Arjantin'in toplam nüfusu 38 milyon). Siyasi yelpazenin her iki tarafından pek çok yazar 'devrim öncesine' atıfta bulunurken, bir yanda 'Piqueterolar' (işsiz işçiler), 'mahalle meclisleri' ve 'işgal edilen fabrikalar' diğer yanda

Levent Şahverdi Arşivi

ise mevcut devlet aygıtının olduğu 'ikili güç'ten bahsediyordu. Aralık 2001 öncesi ve isyanının hemen ertesinde, devlet aygıtının başlıca silahlarının (yargı, polis ve ordu), geleneksel partilerin, politikacıların ve Kongre'nin, Arjantin halkının gözünde meşruiyetini kaybettiğine kimsenin şüphesi yok. En çok seslendirilen slogan 'Que se vayan todos!' ('Politikacıları defedin'), halkın büyük partilere ve politik yapılara olan genel düşmanlığını yansıtıyordu. İsyandan 1,5 yıl sonra bile seçmenlerin yüzde 65'ten fazlası oy kullandı ve iki büyük aday Adalet Partisi'ndendi (Peronist); 1989-2000 arasında başkanlık yapan, ekonominin çöküşünün ve milyonlarca Arjantinlinin yoksullaştırılmasının başlıca sorumlusu Carlos Menem de bu gruba dahildi. İkinci turda yankılanan bozgunla karşılaşan Menem geri çekildi ve Nestor Kirchner, yüzde 21'den biraz fazla oy ile Başkan oldu.

Ayaklanma tarihinden ancak iki buçuk yıl sonra Başkan Kirchner, IMF'nin desteğine (bazı muhalefetlerle birlikte) ek olarak, halkın yüzde 75'inin, üç büyük sendika konfederasyonunun, insan hakları örgütlerinin (militan Plaza de Mayo Anneleri de dahil), orta sınıfın büyük bir kısmının ve işsizlerin önemli 'piquetero' örgütlerinin verdiği desteğinin tadını çıkarıyor. Bu ani ve derin politik dönüşüm, halk hareketlerinin ve ayaklanmaların doğasına dair teorik ve pratik pek çok soruyu da gündeme getiriyor; hem kazanımları hem de sınırlılıkları açısından. Daha özel olarak Arjantin'in 'politik değişimi', tamamen itibarı sarsılan politik yapıların tekrar meşruiyet kazanması süreciyle ilgili olarak başka bir takım soruları da akla getiriyor; dünya çapında başarısızlığı kanıtlanmış neo-liberal politikaların yaygın bir şekilde reddedildiği bir dönemde, yeni neo-liberal rejimin politik stratejisi; Peronist Adalet Partisi'nin 'ıslahı' (Aralık 2001 ayak-

Levent Şahverdi Arşivi

lanmasının ardından); ihracat pazarları kazanmaya yönelik çok-kutuplu uluslararası ekonomi politikası (ALCA, MERCOSUR, AB ile Serbest Ticaret Antlaşması; Venezüella, Brezilya ve Çin ile ikili ilişkiler).

Temel politik değişiklikler gerçekleşseydi, sosyo-ekonomik yapılar ve politikalarda tatmin edici bir süreklilik göze çarpardı, halbuki mevcut politikalar işsizlik, gelirler ve yoksulluk da dahil olmak üzere sınıf yapısı içinde çok az etki yarattı. Üstelik sürdürülebilir, adil ve etkin bir ekonomik gelişmenin önündeki ciddi engellere dokunulmadı; yabancı borç ödemeleri, sermayenin kaçışı ve yurtdışı birikimleri, özelleştirmeler ve stratejik girişimcilerin yerli/yabancı temsilcilerinin yatırım yapmaması gibi. Arjantin politikalarının 'yeniden burjuvalaşması' sorunu bu karma rejime içkindir; Kirchner yönetimi, geçmişle bağlantılı yapılar ve stratejilere dair taahhütlerinin karşısında politik ve sosyal değişimleri ne kadar derinleştirerek ilerletebilir? Özellikle, Kirchner'in 'normal bir kapitalizm' görüşü, neo-liberal saltanatın politik-ekonomik bileşiminin sürdürülebilir olmasından mı kaynaklanıyor? 'Normal'den ne anlaşılması gerektiği bir tarafa bırakılırsa, Kirchner'in neo-liberal politikalar, serbest ticaret anlaşmaları, önceki özelleştirme politikalarından kaynaklanan kısıtlı bir yerli pazar, enerji ve altyapı darboğazları karşısında 'ulusal burjuvazi' geliştirmek gibi bir niyeti olabilir mi? Bu soruları sormak için, Kirchner rejimi sırasında gerçekleşen değişimleri ve süreklilikleri incelemeye başlayacağız. Niyetimiz, rejimin temelinde yatan dinamikleri ile mantığı incelemek ve rejimin gelecekteki yönünü, olasılıkları ve engelleri anlamaktır.

Levent Şahverdi Arşivi

Politik Dönüşümler

Kirchner rejimi, hukuki, askeri ve ulusal güvenlik yapılarında bir dizi önemli değişimi gerçekleştirdi. Özetle, eski Başkan Menem tarafından atanan Yüksek Mahkeme'deki rüşvetçi yargıçlarının 'büyük çoğunluğu'nun yerine bir grup saygıdeğer yargıç atadı. İnsan hakları sicili pek de temiz olmayan, çoğu yasadışı kaçakçılık, fidye ve haraç olaylarına karışmış belli başlı pek çok general ve polis şefini emekliye ayırdı. Eski başkanlar (Alfonsin ve Menem) tarafından 'kirli savaş' yılları (1976-1982) sırasında 30 bin Arjantinlinin katliamından sorumlu tutulan generaller için çıkarılan genel af yasalarını kaldırmak için başarılı bir mücadele verdi. Kongre'nin yüksek düzeyde rüşvet ağından temizlenmesi için bizzat çalıştı (özellikle 2001'de işçi karşıtı yasaların geçirilmesi için alınan rüşvet önemlidir). Bu politikalar sayesinde Kirchner, en azından dürüst, şeffaf ve insan haklarına saygılı bir görüntü vererek kısmen kamu kurumlarını ıslah etti. Aynı derecede önemli olarak, halk hareketleri, insan hakları grupları, sendikalar ve uluslararası finans kuruluşlarının meşru bir uzlaştırıcısı olarak, Başkanlığı başka şekilde yeniden düzenledi. Sonuçta Kirchner, Mart 2004'te başkanlığının ikinci yılına girerken oldukça büyük bir desteğe sahipti. Yine de bu önemli politik değişimler, kamu kuruluşları ve onların politik-sınıf ittifaklarının doğasında önemli bir etki yaratmadı.

'Islah edilen' ordu, söz konusu değişimin en önemli örneğidir. Yüksek rütbeli subaylardan bazıları 'emekli edilirken', onların yerini alan pek çok subay aynı otoriter siyaset okulundan geliyordu ve halkı kırıp geçiren generallerin yeniden yargılanmasına büyük bir düşmanlık besliyordu. Bu durum Kirchner'in, askeri terörün kurbanlarına saygı göstermek için müzeye dönüş-

Levent Şahverdi Arşivi

türülen eski Deniz Harp Akademisi, ESMA ziyaretinde oldukça net bir şekilde anlaşılıyordu. Aynı durum adliye ve polis teşkilatında da geçerlidir: En tepedeki personelin değiştirilmesi, mevcut 'kuralları' ve memurların faaliyet alanlarını değiştirmedi. Pek çok yargıç hala eski düzenin bir parçası ve polis, rüşvet ve şiddet eylemlerine devam ediyor. Kısmi 'ev temizliği' sürekliliği olan bir temizlik değil ve mevcut şartlar, kitlesel baskı geri çekildiğinde eski sistemin yeniden üretilmesine hizmet ediyor.

Genel affın bozulması, katliamdan sorumlu askeri subayların acilen mahkemeye çıkarılmasıyla sonuçlanmadı. İnsan hakları gözlemcileri, davaların görülmesinden önce uzun bir inceleme süreci olacağını ileri sürdüler, bu durum kısmen Menem taraftarı Peronistler'den bir kısmının önemli valilik ve Kongre üyeliği görevlerinde olmasından ve insan hakları mahkemelerine muhalefet etmelerinden kaynaklandı. Kirchner tepe yönetimlerde önemli değişiklikler yaparken, siyasi yapılar, kendi partisi (Peronistler) ve ekonomiyi kontrol eden neo-liberal ekonomi elitleri (yerli ve yabancı) arasındaki yapısal ilişkilere dokunmadan bıraktı.

Bazı politik değişiklikler Kirchner iktidarı altında gerçekleştirildi ve uzun ömürlü otoriter elitlerin gücü zayıflatıldı. Başkan, Santiago de Estero'da, yarım yüzyıldır demir yumrukla halkı yöneten 'mafyavari' valinin görevden alınmasına müdahale etti. Kendi bağımsız politik tabanını inşa etme çabalarına uygun olarak - sağ kanat Peronistlere karşı- Kirchner, mevcut siyasi partileri ve sosyal hareketleri bir şekilde buluşturan, kendi deyimiyle 'çapraz müttefikler', koalisyonlar geliştirdi. Hala Peronist valilere bağlı olmasına karşın Kirchner projesi 'Merkez-Sol'a yeni bir siyasi parti kazandırmayı planlıyor; ilk Peronist dönemin ulusal-halk politikalarına öykünen fakat daha az rüşvet ve baskı hedefleyen bir parti.

Levent Şahverdi Arşivi

Kirchner rejimi ilk yılında piquetero eylemlerine oldukça hoşgörülü yaklaştı -yol kapatma eylemleri de dahil- bu yüzden, insan hakları gruplarını uzaklaştırabilecek ve kitlesel gösterilere yol açabilecek şiddetli çatışmaları engelleyebildi. Kirchner rejimi, başlangıçta piqueteroların demokratik gösteri haklarına saygı gösterirken, diğer yandan bir önceki rejim tarafından tutuklanan 40 bin eylemcinin davasını feshetmeye yanaşmadı. Üstelik taşradaki politik müttefikleri, kitle gösterilerini acımasızca bastırmaya ve San Luis, Santiago de Estero, Salta ve Jujuy'da pek çok insanı yaralamaya devam etti. Daha da kötüsü, hala Kirchner'in İçişleri Bakanı olan şahsiyet Nisan 2004'te piquetero sokak kesme eylemlerini yasadışı kılacak bir mahkeme kararını uygulama taahhüdü verirken, bu tedbir tüm piquetero hareketini Mayıs 2004'te kitlesel bir gösteride birleştirdi.

Kirchner'in görevdeki ilk yılı, nazik durumunun gerçekçi bir değerlendirmesine, Aralık 2001 ayaklanmasının henüz geride bırakılmasına ve genel popülerliğini düzenli ve 'organik' destek temeline dönüştürme ihtiyacına dayanıyordu. Kirchner bu açıdan büyük bir kurnazlıkla hareket etti; liberal ekonomi politikalarını insan haklarına yönelik tedbirler ve yaygın fakat küçük boyutlu refah politikaları ile dengeledi. IMF'ye verdiği taahhütlerin büyük kısmını yerine getirdi, fakat bütçe fazlasında yapılası istenen artışları ve özel tahvil sahiplerine fahiş ödemeleri reddetti; böylelikle uluslararası finans kuruluşlarını sindirirken halkın gözünde IMF'den bağımsız bir görüntü yarattı. İnsan hakları gruplarının pek çok talebini, askeri görevlilere gözdağı vermeksizin, sembolik olarak karşılama yoluna gitti. Özelleştirmeleri tersine çevirmedi fakat geçici olarak enerji, elektrik ve diğer kamu hizmetlerinin fiyatlarını dondurdu, bu politika sonradan

Levent Şahverdi Arşivi

tersine çevrildi. Kirchner, geçimlik 'işçi sözleşmeleri'nin çoğunu olduğu gibi korudu fakat aylık ücretleri 50 dolarlık oranın üstüne çıkarmadı ve bazı piquetero örgütlerinin protestolarına rağmen, hak etmedikleri ileri sürülen 20 bin kişiyi ödeneklerden mahrum bıraktı.

Kirchner'in en büyük ve en başarılı sosyal programı ilaç alanında gerçekleşti: Düşük gelirli aileler için temel sağlık kuruluşlarında yüzde 90'lık ilaç indirimi sağladı; bu program 15 milyon insanı kapsıyor. Buna ek olarak AIDS kurbanları için anti-virüs tedavisi ilaçlarını sağlamayı taahhüt etti. Sağlık Bakanı Gines Gonzalez Garcia, yeni Reçeteli İlaç Yasası'nın Arjantin'de reçeteyle yazılan ilaçların yüzde 82'sini etkileyeceğini ileri sürdü; satın alım gücü yetersiz 4 milyon Arjantinlinin ilaç alımına izin veren bir yasa.

Devlet aygıtında dönen yüksek düzeyde rüşvet göz önüne alınırsa Kirchner, kapitalist gelişmenin 'normalleştirilmesini' devam ettirebilmek ve bu yolda politik bir enstrümana sahip olabilmek için kadrosunda değişiklik yapmak zorundaydı. Örneğin, yüksek rütbeli polis şeflerinin gangsterlerle suç birliği yapmasına ve polisin büyük çaplı haraç, şantaj ve iş adamlarının kaçırılması olaylarına bulaşmasına göz yumulursa, yatırımcıların ve yeni yatırımların güvenliğini sağlamak imkansızlaşır. Yüksek Mahkeme, eski Başkan Menem'in emrindeki rüşvetçi yargıçlar tarafından kontrol edilirken, 'anayasaya aykırı' olarak yönetilen herhangi bir değişimin yaratacağı sabit bir tehlike söz konusuydu. Kirchner'in politik, adli ve askeri reformu, kapitalist ve hatta 'neo-liberal' karakterinden sıyırmaksızın devleti 'normal kapitalizm' imajına sokma isteğinde yatar.

Hiç tartışmasız Kirchner rejimi tarafından bugüne kadar ya-

Levent Şahverdi Arşivi

pılan bazı değişimler olumluydu, fakat Arjantin kapitalizmi bir kez daha krize sürükleniyor, hatta bu 'iyileştirilmiş' devlet yapıları bile gerekli değişimleri engellemeye hizmet edebilir.

Ekonomik Performans ve Sosyal Şartlar

Arjantin'deki iyileşme, Kirchner rejimindeki büyük çaplı sınıf eğilimini yansıtır. Tarım ve mineral ihracatına dayanan dış ticaret patladı, fakat çok az etki yarattı. ALCA üzerinden uluslararası ticaret pazarlıkları yapıldı ve bazı anlaşmazlıklar askıda kaldı, fakat temelde bu gelişmeler ne işçi, ne çevre ne de sosyal çıkarları değil Arjantin tarım ihracatçılarını etkiliyor. Mart 2002 ve Ocak 2004 arasında sanayi üretimi yüzde 33 arttı. 2003'te ekonomik büyüme yüzde 8.7 olurken, resmi istatistiklere göre işsizlik yüzde 21.5'ten 5.9 puan düşerek yüzde 16.3'e indi.

Büyük çaplı büyüme, herhangi bir yapısal değişimden ziyade, uygun iç ve dış koşullara dayanıyor. Arjantin'in belli başlı tarımsal-mineral ihracat mallarının fiyatları 2003 yılından Mart ayının ortasına kadar rekor düzeylere ulaştı; rekor fiyatlara yakın petrol, et, tahıl, soya fasulyesi ihracatı Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH)'nın yüzde 5'i oranında ticaret fazlası sağlıyor. Bu gelişmeler Kirchner rejimine IMF'nin yüzde 3'lük fazlasını karşılama, ekonomik iyileşmeyi kısmen finanse etme ve iş planlarını uygulama imkanı verdi (Brezilya'daki Da Silva rejiminin yüzde 4.25'lik bütçe fazlasını, yerel ekonomi ve işsizlik pahasına kredi kuruluşlarına tahsis etmesinin tersine).

Kirchner rejiminin ilerici ekonomik görünümü, büyük ölçüde kendi politikalarının özünü yansıtmayan bir sanat eseridir. Brezilya, Meksika, Uruguay, Peru, Ekvador, Şili ve diğer yerlerde günümüzde uygulanan aşırı liberal politikalar ve Kirchner'in

Levent Şahverdi Arşivi

seleflerinin kendini ele veren yıkıcı politikaları dikkate alınırsa, pek çok gazeteci, solcu, aydın, insan hakları savunucusu ve diğerlerinin Kirchner'in 'normal kapitalizm'ini ilerici olarak algılaması anlaşılabilir. Şayet Arjantin'deki aşırı-sağ (ordunun bir kesimi, Nacion gazetesi, finansal spekülatörler ve eski Başkan Menem'e bağlı taşra valileri) ve dışarıdan UFK'ların saldırıları dikkate alınırsa, onlara karşı Kirchner'in 'ilerici' olduğunu ileri sürmek makul gelebilir; fakat zaman ve mekan olarak kısıtlı bir anlamda.

İhracatın her alanında büyüyen kesim büyük ölçüde, devalüasyon, Arjantin mallarına olan yüksek talep ve son dönem iyileşme ölçüsüne göre düşük başlangıç noktasının sonucudur. 2001 (ekonomik çöküş yılı) ve 2003 yılları arasında Arjantin ihracatı, çeşitli sektörlere göre yüzde 11 ile yüzde 124 arasında büyüdü; en büyük artış yeni yatırım gerekmeyen tarım ve petrol ürünlerinde gerçekleşti. Devalüasyon sayesinde, ithal sermaye ve nihai mallar pahalılaştıkça yerli sanayilerin büyümesi de teşvik edildi. Kesin sonuç, büyük çaplı bir ticaret fazlası oldu. Aynı ticaret fazlası modeli 2004 yılında da açıkça görülmektedir: Arjantin 2004'ün ilk iki ayında 1.7 milyar dolarlık ticaret fazlası elde etti. Arjantin'deki ihracat patlaması büyük ölçüde ekonomiyi iyileştirdi, çünkü iç pazar hala büyük çapta baskı altındadır.

İhracat büyümesi birkaç sebepten dolayı Arjantin halkının büyük bölümünü etkilemedi. Öncelikle ihracat artışının yaşandığı sektörler, sermaye yoğun ve çok az sayıda işçi ile çalışıyordu (makineleştirilmiş tarım ve petrol). İhracat sektörlerinden elde edilen gelir ve karlar, küçük çaplı bir yabancı kapitalist sınıfın ve yerli tarım-tekellerinin cebine girdi, onlar da gelirlerinin büyük bölümünü yurt dışına aktardı ve ülkenin geri kalanında

Levent Şahverdi Arşivi

sözde 'çok-yönlü etki'yi hafifletti. Yaklaşık yüzde 4'lük enflasyon rakamları, dayanıklı eşya ve sermaye mallarının fiyatına yansırken ortada çok yanıltıcı bir tablo vardı; sığır eti ve diğer temel gıda ürünlerinin fiyatları yaklaşık yüzde 20 arttı, bu yüzden işçiler, kamu çalışanları ve işsizler, dondurulan ücretlerinden dolayı zarara uğradı. Hisse senetlerinin fiyatı yüzde 100'ü aşarken, borsa spekülatörlerine göre 2003 yılı Arjantin için muhteşem bir yıldı. UFK (uluslar arası finans kuruluşları)'lar tarafından desteklenen yabancı tahvil sahipleri, önceki rejimden kalan ve ödenmeyen alacaklarındaki yüzde 75'lik indirime hala itiraz ediyordu. Mali sistem, 2002 ortasından itibaren mevduatlar yüzde 50 artarken bazı canlanma belirtileri gösterdi fakat hala hesapların yüzde 90'ından fazlası 30 günden az olan kısa-vadeli hesaplarda tutuluyordu. Sermayenin finans ve sanayi kesimindekiler, büyümeyi devam ettirebilecek uzun-vadeli, büyük-çaplı yatırım yapmaya pek hevesli görünmüyor. Bunun yerine karlarını yurtdışına göndermeye ve bazı durumlarda mevcut yatırımlarını nakit paraya çevirmeye devam ediyorlar.

2003 yılı boyunca net sermaye girişi eksi (-) 3,8 milyar dolar oldu. 2003'te kaydedilen 'büyüme' neredeyse tamamen var olan atıl kapasitenin çalıştırılmasına dayanıyordu, bu durum hala ekonomide ciddi bir engel olarak duruyor. Ülkenin gelişimi için en yüksek risk taşıyan faktörler, özelleştirme sözleşmelerini imzalarken üstlendikleri gibi büyük yatırımlar yapmayan elektrik, benzin, su ve telekomünikasyon sektörlerindeki yabancı tekellerdir. Sonuç olarak 2003'ün bir yıllık büyümesi bile tehlikede çünkü tekeller, fiyatlar üzerinden karlarını artırmak için gaz ve elektrik 'kıtlığı' yaratarak üretici ve tüketicilerin kullanımlarını azaltmaya zorluyor. Kirchner'in ekonomi gücünün temel yapıla-

Levent Şahverdi Arşivi

rını devam ettirmesi, orta-vadede büyüme için bile ciddi ekonomik engeller yaratıyor. Daha da kötüsü sosyal kriz, eskiden olduğu gibi derinleşiyor ve olduğu yerde duruyor.

Sosyal Krizlerin Devamlılığı: 2003

GSMH, 2003'te artsa da hala 1997'nin yüzde 11'lik seviyesinin altındaydı. Kişi başına düşen milli gelir yüzde 6 büyüdü fakat hala yedi yıl önceki seviyesinden yüzde 17 düşüktü. İşsizlik yüzde 5 azalışla yüzde 16.3 seviyesine geriledi ancak hala yüksek. Üstelik part-time çalışanların oranı yüzde 13.8'den (2002) yüzde 16.6'ya (2003) çıktı. Part-time çalışanlardaki artış ile işsizlikteki azalışı birleştirirsek, 2002 ve 2003 ('iyileşme' yılı) arasındaki iyileşmeye yönelik değişim yüzde 2 ile çok önemsiz kaldı. 'İyileşme', işsizlik sorunu bağlamında işçi sınıfı üzerinde büyük bir etki yaratmadı. Ayda 50 dolarlık gerili olan iki milyon işsizi çıkarırsak, en derin krizin işçi sınıfının büyük kısmını etkilediğini görürüz. Maaşlar, yoksulluk ve açlık seviyeleriyle ilgili veriler dikkate alındığında, Kirchner'in devam eden ekonomi politikalarının maaşlı ve ücretli çalışanlar üzerinde olumlu bir etki yaratmadığı tezi açıkça kanıtlanmış olur.

1997-2003 arasında ortalama maaşlar yüzde 22,4 oranında düştü. Durgunluk hep vardı fakat 2001'e kadar yaşanan büyük krizi 2002'deki yüzde 17'lik sert düşüş izledi. Maaşlarda yaşanan gerileme 2003'teki Kirchner iktidarı altında yüzde 0,8'lik düşüşle devam etti, çünkü ekonomik büyüme, maaşları dondurulan (Mayıs 2004'e kadar) kamu sektörü ve özel sektör çalışanları üzerinde telafi edici bir etki yaratmamıştı. Sendika liderleri, Kirchner'in büyümeyi teşvik etmek için maaş taleplerini ikinci plana itme politikasına destek vermişti. 'Ekonomik iyileşmenin'

Levent Şahverdi Arşivi

olduğu 2003 yılında satın alım gücünde yaşanan gerileme, özellikle işçi ailelerinin gıda sepetinin büyük bir bölümünü oluşturan temel gıda ürünleri fiyatlarındaki ortalama artış (yüzde 20) göz önüne alınırsa daha da büyüktü. IMF'nin istikrar programı ve Arjantin borsasındaki spekülatörlerin sağladığı yüksek karlara uygun olarak ihracata dayalı iyileşme, ücretli ve maaşlı Arjantinlilerin büyük bir bölümü için yüksek fiyatların devamlılığı şeklinde etki yarattı.

Kirchner'in elit-tabanlı iyileştirmesinin en göze çarpan örneği, yıllara göre belirlenen yoksulluk ve açlık sınırlarında görülebilir. Kirchner'in görevdeki ilk yılının sonunda, Arjantin nüfusunun yarısından fazlası hala yoksulluk sınırının altında yaşıyordu (yüzde 51.7). Ulusal ekonomideki yüksek büyümeye rağmen, yoksulluk seviyeleri 2002-2003 arasında sadece yüzde 2.6 oranında düştü. Kirchner'in ilk yılını 'ekonomik bir başarı hikayesi' olarak gösteren yorumlar bu açıdan oldukça sinir bozucudur. Daha da kötüsü açlık (ve kötü beslenme) sınırı çarpıcı bir şekilde yüksek kaldı; 2002'deki yüzde 0.5'in üzerine çıkarak 2003'te yüzde 25.2 oldu.

Ulusal Burjuvazi ve Enerji Çok Ulusluları

Gayrisafi Milli Hasıla (GSMH) büyümesi ile maaş, fakirlik ve yoksulluğun kötüleşmesi arasındaki ters ilişkinin açıklaması, hükümet ve ulusal burjuvazinin davranışlarında yatar: Devlet milyarlarca doları istihdam yaratan kamu yatırımları yerine uluslararası kredi kuruluşlarına ayırıyor; Repsol Petrol gibi özelleştirilmiş karlı işletmelerin anavatanlarına para transferi yapmasına izin veriyor; Arjantin elitlerinin yurtdışındaki holdinglerinin elindeki 150 milyar doları vergilendirmiyor; tarımsal –mine-

Levent Şahverdi Arşivi

ral ihracatçısı elitlerin elde ettiği dövizin başarılı şekilde, iş yaratıcı iç üretime aktarılması sağlanamıyor. Özetle Kirchner'in, seleflerinin uyguladığı neo-liberal imparatorluk-merkezli modele verdiği taahhütler, yoksulluk ve açlık üreten derin yapısal bileşimi doğrudan çözebilmek için politik-ekonomik enstrümanlar, kaynaklar ve beceriler sağlamıyor.

Arjantin'in ithalat sınırlamalarından avantajlı çıkan 'ulusal burjuvazi', bir çeşit ekonomik iyileşme başlattı. Büyük çaplı işsizler ordusu sayesinde üstünlük sağlayan Arjantin sermayesi, hiçbir yeni yatırıma/teknolojiye gerek duymaksızın, düşük ücretli işçiyi sömürerek ve daha fazla ürün elde etmek için daha uzun çalıştırarak üretimini büyüttü. Gerçekte sanayideki iyileşme, kullanmayan atıl kapasitenin çalıştırılması üzerinden sağlandı. Uzun dönemli, büyük çaplı yeni sanayi yatırımlarına dair ekonomide çok az sinyal var. Bu 'kolay gelişme' kendi yolunda ilerlerken, Kirchner'in 'ulusal burjuvazisi' bu gelişimi sürdürecege pek benzemiyor. Bu arada, yabancıların elindeki stratejik sektörler, iyileşmeden çıkan ekonomik fazlayı kapmak için hızlı ve katı bir şekilde hareket ediyor. Yabancı kredi şirketleri ve IMF, arzı azalan tahvillerin değerlenmesinde artış talep ediyor. 1996-2001 yılları arasında eşi benzeri görülmemiş kar elde eden özelleştirilmiş gaz ve elektrik şirketleri, devletle yaptıkları yatırım anlaşmalarına riayet etmediler. Sonuçta ekonomik iyileşmeyle birlikte, ülke sanayisi ve tüketiciler, sert bir enerji kriziyle karşılaştı. Nisan 2004'te, elektriğin pazara toptan satışını düzenlemekle sorumlu devlet teşkilatı, büyük elektrik şirketlerinin neden olduğu daha büyük bir kıtlığın önüne geçmek için voltajı düşürmeye zorlandı (*Financial Times*, 5 Nisan 2004, s. 4). Mart'ın son haftasında 30'dan fazla endüstri, enerji kesintisin-

Levent Şahverdi Arşivi

den etkilendi. *Financial Times*'a göre, enerji krizi 2004 yılında ekonomik büyümeyi yüzde 2 civarında düşürebilir. Kirchner rejimi, fiyatlarını gelecek 15 ayda yüzde 100 arttırmalarına izin vererek gaz şirketlerine teslim oldu. Başkanlık küçük şirketlerin ve meskenlerin bundan etkilenmeyeceğini ileri sürse de, büyük olasılıkla daha büyük sanayi kullanıcıları bu artışı, tüketicilere fiyatlarıyla yansıtacaktır. Daha da önemlisi rejimin enerji fiyatı artışına itaat etmesi, fiyatların arttığı 'kuralını' ve birleşik şantajı ödüllendirdiğini gösterdi. Kirchner yönetimi, yabancıların elindeki özelleştirilmiş petrol şirketlerinin pozisyonuna öncelik verdi ve bu yüzden özelleştirmenin olumsuz yönlerini yeniden görüşme taleplerini reddetti.

Petrol ve gaz endüstrisi, Arjantin'in temel ihracat ve döviz kaynağıdır. Santa Cruz eyaletinin valisi olarak Kirchner ilk dönemlerinde, petrol özelleştirmelerinin sadık bir hizmetkarı ve destekçisi, İspanyol çok uluslu Repsol Petrol Şirketi'nin yakın bir müttefikiydi. Kirchner rejimi ve yabancı petrol şirketlerinin arasındaki uzun dönemli ve derin yapısal bağlar, Kirchner'in 'normal kapitalizm' vizyonunu tehdit eden üç faktörü içinde barındırıyor. Öncelikle, enerji sektöründeki tüketicilere yönelik fiyat yükseltme talebi (hem sanayi hem de meskenler için) kesinlikle enflasyona, itibar kaybına ve maliyetleri yükselterek Arjantinli üreticilerin uluslararası arenada 'rekabetçiliklerini' azaltan bir etkiye yol açacaktır. Üstelik fiyat artışlarıyla Kirchner'in 'bağımsız halkçı devlet adamı' imajına leke sürülecek. Kirchner'in, yabancı enerji şirketlerinin 1996'dan beri yatırım yapmadıklarına dair güçlü, fakat yersiz suçlaması doğrudur; ancak bu duruma yönelik ne olumlu bir tavır alındı ne de araştırıldı ve özelleştirme sözleşmelerinin yeniden görüşülmesi bir kenara atıldı.

Levent Şahverdi Arşivi

İkinci olarak enerji 'krizi', Kirchner'in tarımsal ürün ve enerji ihracatçıları ile ulusal sanayi burjuvazisi arasındaki ittifaka dayanan 'normal kapitalizm' vizyonuna zarar verir. Yabancı çok uluslular zaten yerli sanayiinin kolunu bükerken, enerji kıtlığı sanayi üretiminde kesintiye yol açtı.

Çoğu enerji uzmanı, enerji şirketlerinin fiyat artırmak için 'kriz' kozunu kullandığını iyi biliyor; özellikle enerji şirketleri ellerindeki 'sebepleri korumak için' üretimi düşürdüğünde. Bu taktik Kalifornia, Yeni Zelanda, Avustralya ve daha birçok yerde ÇUŞ'lar tarafından kullanıldı, özellikle de talebin yükseldiği ve devletin enerji şirketlerine müdahale etmek istemediği, ekonomik iyileşme ve büyüme dönemlerinde. Son olarak enerji krizi Arjantin'in komşularıyla -Şili, Uruguay ve Bolivya- bir sürtüşmeye sebep oldu. Kirchner, ÇUŞ'lardan kaynaklanan 'enerji krizi'ne bir yanıt olarak yerli sanayi ve tüketicileri desteklemek için Şili ve Uruguay'a yapılan gaz ihracatını azaltı. Ayrıca Kirchner, ilave gaz nakliyatı için Bolivya Başkanı Mesa ile bir anlaşma imzaladı ve böylelikle yeni anlaşmalar olmadan Bolivya devleti lehine yeni bir hidrokarbon yasasının çıkarılmasını isteyen Bolivya halkının büyük öfkesinin hedefi oldu.

Enerji krizinin kısa ve orta vadedeki etkisi, Kirchner'in rejimi ile halk arasında çıkacak büyük bir çatışmanın sinyallerini veriyor: Çatışma, Kirchner'in desteklediği ÇUŞ'ların elindeki özelleştirilmiş şirketler ile halkın yüksek karlar, kötü uygulamalar, fahiş fiyatlarla işsizliğe, yoksulluğa yüksek, vergi gelirlerine ve ulusal sanayi gelişimine çok düşük etkisi olan stratejik endüstrilerin araştırılması, yeniden görüşülmesi ve tekrar kamulaştırılması talepleri arasındadır. Enerji sorunu, hem gelişim ve yaşam standartlarına doğrudan maliyeti açısından hem de önceki

Levent Şahverdi Arşivi

dönemin rüşvet ve yağmasının bir kalıntısı olarak sembolik anlamda, Arjantin'in gelecekteki gelişimi ve Kirchner rejiminin istikrarı açısından merkezi öneme sahiptir. Kirchner'in Venezüella, Brezilya ve Bolivya ile yaptığı enerji anlaşmaları, gaz sorununu geçici olarak rahatlatabilir, fakat bu anlaşmaların elektrik üretimi sorunuyla bir ilgisi yok. Yılda 1000 Megawat'a yükselen talebe karşın sadece 3000 MW'lık atıl kapasitenin olması ve yabancıların elindeki enerji şirketlerinin yeni enerji planlarına yanaşmaması sayesinde Kirchner, özellikle de ekonomik iyileştirme ve sanayi üretiminin büyümesiyle, sert bir ekonomik ve politik krizle karşı karşıya. Kirchner kendi ideolojisinin (neo-liberalizm), kendi yapısal ilişkilerinin (yabancı enerji şirketleri), politik ittifaklarının (Peronist Parti; rüşvetle özelleştirmeler ve sonraki yağmalardan sorumlu eski başkan Menem'in yöneticileri ve uygulayıcıları) 'kurbanıdır'.

Kirchner, yabancıların elindeki kamu şirketlerinin fiyat arttırma baskısına teslim olurken, halk arasındaki popülaritesi yüzde 80'den (2003 sonu) yüzde 60'a (Haziran 2004) düştü ve düşmeye devam ediyor. Kirchner neo-liberal kapitalizmin kurallarını çok iyi biliyor: Stratejik endüstrilerdeki yabancı yatırımcıların yeni yatırım yapmalarını sağlamanın tek yolu, kar oranlarını artırmaktır; 'normal kapitalizm' oranlarının üzerinde. Yabancı ÇUŞ'ların istediği karları artırmak için işçilerin yaşam standartlarını feda etmeden ve yerli üreticilerin maliyetlerini artırmadan, Kirchner elektrik, gaz, su, telekomünikasyon ve altyapı hizmetlerinde faaliyet gösteren şirketlerden yeni yatırım sözü alamayacaktır. Kirchner'in kar marjlarını yükseltmek için stratejik sektörlerin talep ettiği fiyat artırımlarını kabul etmesinden kaynaklanan yüksek maliyetler sadece popülaritesini düşürmekle kal-

Levent Şahverdi Arşivi

mayacak, halk tarafından kabul edilen 'ulusal' lider imajına da gölge düşürecek. Üstelik bu durum, özellikle de işçi-yoğun imalat sektörlerinde, büyümeyi yavaşlatacak; dolayısıyla işsizlik ve yoksulluğu düşürme hedefi başarısız olacak.

Arjantin 'ulusal' sermayesi krediyle yatırım yapar; üretken sektörde sağladığı karları tekrar üretime aktarmaz (geliri yurtdışına gönderir ya da kısa vadeli yüksek faizli devlet tahvillerine yatırır). Geçerli büyüme, yeni yatırımlara değil atıl kapasitenin kullanılmasına dayanır. Kurulu kapasite talebe eşitlendiğinde, Arjantin burjuvazisinin sadece krediyle gerçekleştirdiği yeni yatırımlar olmazsa, büyüme yavaşlayacaktır. Kirchner rejimi devalüasyondan sonraki spekülatif kayıplarını 'karşılamazsa', hem yerli hem de yabancı finansörler kredi vermiyor. Yabancı özel bankalar, yabancı tahvil spekülatörlerine önerilen ödeneklerin arttırılması talepleri kabul edilene kadar finansman sağlamayı reddediyor.

Arjantin sıra dışı tarım ihracatı patlaması, yüksek petrol fiyatları ve sanayiinin 1998-2002 arasındaki gerilemesinden sonra, kısa vadede (2004) tekrar kapasitesini kullanması temelinde ekonomik iyileştirmeye devam edecektir. Fakat ekonomik krizi ve halk isyanını üreten, temeldeki yapısal ve ideolojik kuruluşlar hala yerli yerinde duruyor. Üstelik rejimin ana eğilimi, neoliberal modelden en çok faydalanan yabancı elitlerle işbirliğinde daha da ileri gitme yönündedir. Hükümet başlangıçta, özelleştirmeleri meşrulaştırdı ve altyapının 'gelişimi' ve stratejik kaynakların sömürülmesi için daha büyük yabancı yatırım talep etti. Kirchner rejimi yabancı sermayeye verilen bu ayrıcalıkları korumakla, yavaş yavaş (ve ara sıra 'halkçılık' demagojisiyle) yaşam standartları pahasına şirketlerin karlılığını artıran ekonomi poli-

Levent Şahverdi Arşivi

tikalarına devam ediyor. Bankacılık reformu ve yabancı spekülatörlerle yapılan borç anlaşmaları, yoksulluk sınırı altında yaşayan çoğu Arjantinlinin sosyal taleplerini karşılamak için rejimin kapasitesini zayıflatacak. Yavaş yavaş su yüzüne çıkan gerçeklik, stratejik sektörlerde faaliyet gösteren yabancı şirketlere ve yerel yatırımı kolaylaştırmak için tasarlanan yabancı spekülatörlere verilen imtiyazların artmasıdır. Kirchner'in 'normal kapitalizm'inin temiz yüzü, yakın geçmişin 'yağma' kapitalizminin sırıtan yüzünü açığa vuran bir maskeden ibaret.

Sosyal Hareketler: Piqueterolar ve Mahalle Meclisleri

Birçok yazar Başkan De la Rua'yı koltuğundan eden 19-21 Aralık 2001 isyanından, Arjantin tarihindeki bir 'dönüm noktası' olarak bahsetti. Şüphesiz, kitlesel ve büyük ölçüde kendiliğinden gerçekleşen bu isyan, mevcut politik düzenin yerle bir olmasına yol açtı; en azından kısa vadede. Ülkenin her yanında, mahalle meclisleri, eskinin sakin yapılı orta sınıfı ve hatta tasarruflarının geri verilmesini talep eden orta sınıf varoş sakinleri ile tanıştı. İlk kez, örgütlü işsizler ve orta sınıf mahalle meclisleri bir arada yürüdü. Yeni bağımsız işsiz hareketleri caddeleri trafiğe kapatıp doğrudan devletle pazarlığa girişirken, Peronist patronların fakir mahalleleri kontrolü üzerinden işleyen, müşteri himaye sistemi yıkıldı. Yetişkin nüfusun beşte birinden fazlasının katıldığı yönetim biçimi üzerinde dönen tartışmalar, geçici olarak, 'demokratik politikalar' üretiyormuş gibi görünen fakat başka işler çeviren elitlerin Kongre'deki faaliyetlerinin yerini aldı. Tüm siyasi sınıflar, partiler ve kamu kurumları, yine geçici olarak, hepten itibar kaybetti. Hatta Buenos Aires'deki halk Kongre'ye saldırdı. Keza taşradaki halk, yasama meclislerini istila etti; hu-

Levent Şahverdi Arşivi

kuk sisteminin itibarını kaybetmesi, sorumsuzluğu ve parti patronlarına yönelen öfkeyle eşyaları pencereden dışarı fırlattı. 20-21 Aralık 2001 tarihini izleyen ilk hafta ve aylarda, görünüşe göre yeni bir siyasi düzen, yeni bir söylem ve yeni bir 'siyaset yapma' tarzı ortaya çıkıyordu.

Piquetero eylemcileri ile birlikte işsizlerin hareketi, yoksulların en yoksul kesimini içine alan geniş bir ağı örgütlüyordu. İşsiz, eski metal-işçileri, fabrikalarda öğrendikleri eski örgütleme yeteneklerini, barriolarda işsizleri örgütlemek için kullanıyordu. Otoyol kesmeler, fabrika tabanlı grevlerle aynı etkiyi yarattı; malların dolaşımını felç etti. Bürokratikleşmiş sendikaların aksine, işsizlerin hareketleri kendi kararlarını kitlesel halk meclislerinde alıyordu. Doğrudan, özerk ve parti kontrolünden bağımsız olan bu örgütlenmeler gündemi oluşturuyor gibiydi. Herkesin içinde, potansiyel olarak yeni, çok daha duyarlı ve tam anlamıyla demokratik bir düzenin kurulduğuna dair bir 'his' vardı. Fakat öyle olmadı. İki yıllık süre zarfında, 'aşağıdan yukarı demokrasi' süreci geri çekilmeye başladı ve Başkan Kirchner'in rejiminin ilk yılında (Mayıs 2003-Nisan 2004) tamamen tükendi.

Peki 'aşağıdan' yönetime dayalı yeni bir siyasi düzen vaatlerine ne oldu? Yanlış giden neydi? İki buçuk yıl sonra 20-21 Aralık 2001 isyanından geriye ne kaldı? Halk isyanının beslendiği kendiliğinden, kitlesel ve özerk karakteri, kendi stratejik zayıflığı haline geldi. Farklı güçleri tutarlı bir program altında birleştiren ve iktidarı hedefleyen ulusal bir liderin olmaması en büyük eksiklikti. Bunun yerine işsiz işçilerin potansiyel 'hareketi', bir dizi küçük harekete bölündü, her biri yerel liderler ya da küçük sol-kanat partiler tarafından yönetildi. Başlangıçta binlerce mahalleliyi tartışma maratonlarına katan orta sınıf meclislerin katılımcıları,

Levent Şahverdi Arşivi

sonunda resmi bir örgüt, belirli bir program ve hatta şehir-çapında örgütlenmeye yönlenmeksizin tükendiler. Aynı zamanda küçük sol kanat partiler kendi bağnazca çekişmelerini meclislere taşıdı, kendilerine özgü jargonları, faydacı tutumları ve acil problemleri (orta sınıf mevduat sahiplerinin dondurulan tasarruflarının ve yabancı bankalardaki değeri düşen mevduatların telafisi gibi) çözme beceriksizlikleriyle çoğu kişiyi meclislerden kaçırdı.

Aralık 2001 ve Temmuz 2002 tarihleri arasında bölünmelerine rağmen kitle hareketleri, hala etkiliydi ve geçici Başkan Duhalde'ye gözdağı verebiliyordu. Sokaklardaki hakimiyetlerini koruyorlar ve politik sistemin meşruiyetini şüphede bırakıyorlardı. Altı aylık geçici dönemde, ekonomik kriz derinleşirken işsizlik işgücünün dörtte birini aştı, orta sınıf satın alım gücünün yüzde 60'ını kaybetti ve üç sendika konfederasyonu (sağdan sola) bu politik krize çözüm üretmekte başarısız oldu. İşsiz işçilerin liderleri, işçi tabanlı alternatif yeni bir sendika kurma çabasına girişmedi. Eski politik partilerden özerklik fikri, yerel Peronist liderlerin varoş mahallelerindeki yükselişlerini haklı gösteren bir slogan haline geldi; bu güçler, ulusal ya da yerel anlamda sosyal hareketleri birleştirmek için verilen çabalara köstek oldular. Öğrencilerin etkili olduğu birkaç mahalledeki 'özerklik', politikadan bireysel-yardım projelerine dönüşün bahanesi oldu. Kriz devam etti. Duhalde rejimi, baskı aracılığıyla hareketleri tersine çevirmek için kendi gücünü ve kapasitesini 'test etti'. Haziran 2002'de, bir polis müfettişi iki silahsız piquetero eylemcisini öldürdü, video kayıtlarına alınan bu olay birçok kitlesel protestoyu tetikledi. Hükümet, 6 aylık iş planlarının (işsizlik ödeneği) yüz binlercesini piquetero örgütlerine ve yerli Peronist patronlara dağıtma yöntemine başvurdu. Piquetero liderleri ilk baş-

Levent Şahverdi Arşivi

ta yetersiz beslenme ve artan yoksulluğa karşılık kısa-dönemli bir çözüm olarak iş planı önerisini kabul etti. Aslında iş planları yüz binlerce kişiyi seferber etti, çünkü çok özel ve acil şartlar altında somut bir kazanımı temsil ediyordu. Yabancı borçların reddi ve özelleştirilen bankaların yeniden kamulaştırılması gibi diğer yapısal talepleri de öne sürmelerine rağmen, zamanla kitle hareketinin odak noktası 'iş planları' haline geldi. Grup ya da liderlerin 'başarısı', en az bürokratik çalışmayla ve en kısa zamanda iş planı pazarlıklarındaki kazanımlarına endekslendi. 'İş planları' doğrultusunda ödenen sadece 50 dolarlık (150 devalüasyona uğramış peso) aylıklar, yoksulluk sınırının çok altında ve belirlenen açlık sınırına çok yakındı. Duhalde rejimi itibar kaybetti ve çevresi kuşatıldı, fakat iş planları sayesinde sıradan halk örgütlenmelerini zayıflatmak için yerel yönetim aygıtını yeniden inşa etmeye başladı.

Bu arada devlet, kısmen orta sınıf mevduat sahiplerinin hesaplarını serbest bırakarak ödeme yapmaya başladı, özel borçları ödemeyeceğini ve bıçak sırtındaki ekonomiyi 'istikrara kavuşturacağını' bildirdi. Piquetero hareketi arasındaki ayrılıklardan faydalanarak, mülkiyeti sermayeye ortak ederek, yerel liderleri birer işçi ödeneği dağıtıcılarına dönüştürerek, Duhalde rejimi ulusal düzeyde iktidarını kısa zamanda yeniden pekiştirdi, orta sınıf mevduat sahipleri ile işsizler arasındaki ilişkilere çomak soktu ve halk hareketlerini kendi yerlerine hapsetti. İktidardaki ilk yılı sırasında (2003) Duhalde, yoksulluk sınırı altında yaşayan yüzde 53'lük nüfusla birlikte, sosyo-ekonomik kriz devam ederken, politik itibarını arttırdı. Kurnazca bir hareketle, siyasi sistemi yeniden meşrulaştırmak için Mayıs 2003'te yeni bir başkanlık ve kongre seçimini talep etti. Peronist Parti içinde yaşa-

Levent Şahverdi Arşivi

nan derin politik bölünmeler, birkaç 'Peronist' adayın çıkmasına sebep oldu. Ekonominin çöküşünün ve büyük rüşvet ağının mimarı, Arjantinlilerin büyük çoğunluğunun nefretini kazanan eski başkan Menem, aşırı sağ-kanattan aday gösterildi. Onun en büyük rakibi, Santa Cruz şehrinin eski valisi Kirchner'di. Kirchner kendini reformun adayı olarak gösterdi, insan haklarına saygılı olacağına, Yüksek Mahkeme, polis ve diğer kamu kuruluşlarını rüşvetten temizleyeceğine ve IMF'ye kafa tutmak pahasına ulusal ekonomiyi yeniden canlandıracağına -normal kapitalizme döneceğine- dair vaatlerde bulundu.

Kirchner'in Seçilmesi: Soldaki Yenilgi - I

Solun başlıca ilk büyük yenilgisi Mayıs 2003'teki başkanlık seçimlerinde gerçekleşti. Bir grup sol her zamanki gibi Marksist partilerin küçük gruplarına bölünürken daimi adaylarını yarıştırdı, solun büyük kısmı ise 'militanca' oy vermeme çağrısı yaptı. Her iki grup da büyük bir yenilgiye uğradı. Seçim taraftarları güç bela yüzde 1 oy alırken, oy vermeme taraftarları başarısız oldu, çünkü seçime katılanların oranı yüzde 70'i aştı; son dönemin en büyük oranı. İlk turda adaylar arasından en fazla oyu alan Menem, seçmenlerin yaklaşık dörtte üçünün karşısında olduğunu görerek büyük bir bozguna uğramamak için ikinci turda seçimlerden çekildi; Kirchner Başkan oldu.

Sol, piquetero liderleri ve militan insan hakları grupları, değişen zamanla tamamen yanlış bir karar verdi. Bir kömür madencisi seçim sonucunu değerlendirirken bana şöyle demişti: "Onlar sanki başlarında kova varmış gibi hareket ettiler. Kendi sloganlarının yankısını duyduklarında, bunun halkın sesi olduğunu sandılar." Beş yıllık durgunluğun ardından, ekonomik bu-

Levent Şahverdi Arşivi

nalım ve finansal kriz baş gösterdi, gösterilerden 18 ay sonra hareketler derin bir şekilde bölünerek, kendi aralarında kavgaya tutuştu. Sol, parlamento dışı bir eylemle siyasi sistemi değiştirme kapasitesine sahip değildi, hatta ne birleşik bir seçim programı sunabildi ne de adayı. Varoş sakinleri ve yoksullaşan orta direk de dahil olmak üzere seçmenlerin büyük kısmı kendi oylarını kullandı ve umutlarını Kirchner'e yükledi.

Kirchner Başkanlığı: Sosyal Hareketler ve Yeni Politik Proje

Başkan Kirchner Mayıs 2003'te başkanlığı devraldı, selefi Eduardo Duhalde tarafından başlatılan iş planlarını devam ettirdi: Çocuklarla birlikte iki milyon hane halkı, ayda 50 dolara bel bağlıyordu. Bu durum hükümetin temel politik programını oluşturmaya devam ediyor. Bu ödemeler, aylık 140 dolarlık temel gıda sepeti maliyetinin ancak üçte birini karşılıyor. Üstelik ödenekler sadece işsiz ve geçici işçilerin yüzde 40'ını kapsıyor. İş planlarının bugüne kadar asıl amacı, işsizlik ya da yoksulluğu çözüme kavuşturmak değil, hoşnutsuzluğu "kontrol altına almaktı". İş planları programı başlangıçta, işsiz örgütlerini ve altı aylık sözleşmelerden daha uzun süreli, daha fazla iş planını teşvik etti. 'İş planları', yeni, tam zamanlı işlerin yaratılmasında başarısız oldu ve bu yüzden geleceği olmayan, kalıcı bir yoksul sınıfı 'pekiştirdi'. 'İş planı' örneklerinin büyük çoğunluğu, yoksul ailelere ulaştırılmak üzere otoriter eyalet valilerinin, belediye başkanlarının ve varoş patronlarının kontrolüne verildi. Onlar da ödemeleri, ne işsiz olan ne de ihtiyacı olan, yerel müşterilerine teslim ettiler.

İşsiz işçiler hareketi (MTD) üç parçaya bölündü: Kirchner'i

Levent Şahverdi Arşivi

destekleyenler, ona 'eleştirel destek' verenler ve muhalifler. MTD'nin Kirchner taraftarları (her iki şekilde de), üç büyük sendika konfederasyonu (CTA, CGT ve nakliye işçileri), işçilerin ele geçirdiği fabrikalar (işgal fabrikaları) ve başlıca insan hakları gruplarına (Plaza de Mayo Anneleri ve Büyükanneler hareketleri dahil) eşlik etti. Kirchner karşıtı MTD, sırasıyla farklı koalisyonlara bölündü ve sık sık birbirinden bağımsız hareket etti. Zanon seramik fabrikası tarafından yönetilen işgal edilmiş fabrikaların işçilerinin bir bölümü muhalefette yer aldı, fakat eski müttefiklerinin çoğu sınıf işbirlikçisi politikalara dönerken büyük çapta dışlandı. Hareketler arasındaki bu derin bölünme 20-21 Aralık isyanının yıldönümünde yapılan anma gösterilerinde de açıkça görüldü. Aralık 2003'te üç farklı 'koalisyon' Başkanlık Sarayı'nın önünde dönüşümlü olarak gösteri yaptı: Bir koalisyon öğlen 12'den saat 2'ye kadar 10 bin kişilik grupla yer aldı, ikincisi öğlen saat 3 ile 5 arasında 15 bin kişilik gösteri yaptı ve üçüncü grup akşam saat 6 ile 8 arasında 25 bin kişi topladı. 50 bin kişilik işsiz göstericiler üç farklı gruba parçalanmış olmasalardı, aşılması zor bir güç olabilirlerdi; işin kötüsü derinden parçalanan hareket, kendi tarihinin 'dönüm noktası'nı kutlamayı bile beceremedi.

Gerçi Aralık 2003'teki kopukluk başka bir 'dönüm noktası' olarak görülebilir; parçalanmış, kısmi katılımlı hareketin çöküşü. 'Normal kapitalizm' rejimi geçici olarak yönetimi pekiştirmiş gibi göründü, bir kez daha militan MTD'ye karşın orta sınıf desteğini kendine çekti. Militan seferberlik 'iş planlarına' ve 'terbiyeli işler'e odaklanmıştı, bu programlar bir zamanlar isyana ortak olan ama şimdi tasarruflarından bir kısmını kurtarabilen konformist orta sınıf üzerinde çok az etki uyandırdı. Eski tence-

Levent Şahverdi Arşivi

re ve tava eylemcileri sessiz kaldı, günlük işleri peşinde koşturmaya başladı. Sokak gösterileri sempatiden çok, orta sınıfın ve nakliye işçilerinin öfkesini çekti.

MTD'nin liderlerinden birkaçı geleneksel partiler içinde seçim yarışına hazırlık yaparken, yandaşlarını harekete geçirdiler. MTD'nin bazı liderleri işsiz işçilerden değil, hareketi bölen ve yönlendiren siyasi partilerin liderleriydi. Bazı liderler ise uzun zamandır sendikalarının başına geçmek isteyen sendikacılardandı. Tony Negri'yi takip eden, kendine özgü tarzda 'özerkçi' küçük bir grup aydın, neredeyse toplum sahnesinden yok oldu, onların takipçileri iş planı dağıtıcılarına dönüşen etkili gruplara katıldı. Hemen hemen hiçbir yeni fabrika işgali olmadı. İşçilerin yönettiği fabrika hareketi kontrol altına alındı. Mevcut fabrikalar devletin himayesi altına girdi ve bazı yerlerde işçilerin Troçkist avukatlarının da bir etkisi kalmadı. En göze çarpan dönüş ise orta sınıf mahalle meclislerinin neredeyse tamamen ortadan yok olmasıydı. Bazı barriolarda komiteler hala mahalle sorunlarını tartışmak için toplanıyordu, fakat açık hava meclislerinin büyük kısmı hafızalardan silinmeye yüz tuttu. Daha da kötüsü, orta sınıfın önemli bir kesimi, artan suç oranlarıyla uğraşan sağ kanat otoriter ve baskıcı ideolojilere yöneldi. Son iki yıl içinde Buenos Aires'teki en büyük gösteri, Kongre'nin önünde gerçekleşen 150 bin kişilik suç karşıtı gösteriydi; neredeyse tamamı orta sınıftan. Bu gösteride suçun bastırılmasına yönelik büyük bir baskı yapılırken suçla ilişkili olan işsizlik ve derin yoksulluk hiç dikkate alınmadı.

Kirchner yönetiminin ilk yılında MTD adeta dışlanmış gibi görünüyordu, bazıları sol-kanat partiler ve geleneksel parti patronları tarafından kontrol ediliyordu. Sisteme karşı protestolar

Levent Şahverdi Arşivi

geri çekilirken, örgütlerin içindeki çekişmeler yoğunlaştı. Önceki çekişmeler barriolar arasındaki rekabete dayanırken, yeni ayrılıklar barriolar arasındaki bölünmeleri içeriyordu. Örneğin MTD'nin bir 'koalisyonu', Polo Obrero, Coordinadora Unidad de Barrios (CUBA), MTR (bir kesimi) ve Movimiento Territorial de Liberacion (MTL) hareketlerini kapsıyordu. CCC (Mücadeleci Sınıf Akımı), Devrimci Komünist Parti ile bağlantılı başka bir işsiz grubuydu. MTR (Martino grubu), Teresa Rodriguez Hareketi'nden başka bir bölünmeydi. Hatta insan hakları grupları bile ayrılıkçı hatlara sürüklendi. Plaza de Mayo Anneleri, kendi üniversitelerinin, artık Kirchner karşıtı piqueteroların toplantı yeri olarak kullanılmasına izin vermedi, diğer yandan Kirchner'i destekleyen Barrios de Pie, Patria Libre ve MTD'nin bazı kesimleri ve Anibal Veron gibilerine destek verdiler.

Bölünmelerin hiç tartışmasız sonucu, tüm piquetero örgütlenmelerinin örgütsel kapasitesini ve çekiciliğini azalttığıdır. 2004'ün 1 Mayıs'ı, her bir 'piquetero' grubu diğerlerinden tecrit edilmiş bir şekilde günü 'kutlarken' ve önceki iki yılın ancak bir bölümü gösterilere katılırken, kopukluk ve düşük bir katılım örneğiydi. Kişisel rakiplerinden ayrı, uzun dönemli çatışmalar ve taktiksel farklılıklar sayesinde tüm işsiz hareketleri arasındaki temel bölünme politikti; özellikle pozisyonları ve Kirchner rejimine verdikleri tepki belirleyici oldu. Buenos Aires bölgesinde Nisan 2004'te piquetero militanlarının büyük bir kısmı ve liderleri ile yapılan görüşmeler, hareketler arasında derin bir krizi, rejime bakış açısında, işsiz işçiler arasındaki militanlığın seviyesinde ve gelecek politik perspektiflerinde müthiş bir ayrılığı açığa çıkardı. İki örnek, bu politik ayrılıkları tanımlamak için yeterlidir: İşsiz İşçiler Hareketi, Anibal Veron (MTD-AV) ve Tere-

Levent Şahverdi Arşivi

sa Rodriguez Hareketi (MTD-Martino). Bu hareketler arasında bile gelecekte su yüzüne çıkacak iç ayrılıklar vardır.

MTD-AV, pek çok piquetero örgütlenmesi gibi, 'yeni durum'un gözden geçirilmesi ile analizlerine başladı. Onlar, Kirchner rejiminin ulusal burjuvazi ve çokuluslu şirketlerden oluşan melez bir rejim olduğunu ileri sürüyorlar ve eski 'neo-libeal' rejimlerden kafi derecede farklılaştığına inanıyorlar. İnsan hakları, ordudaki değişimler (40 generalin emekliye ayrılması), IMF'ye meydan okuma, Castro ve Chavez'in desteklenmesi, gerici çalışma yasalarının tekrar gözden geçirilmesi ve halk eylemlerine karşı daha az baskıcı tutumlar gibi rejimin ilerici politikalarından bahsediyorlardı. Kirchner rejiminin bu olumlu 'değerlendirmeler'ine, MTD-AV halk hareketinin güncel durumunun 'olumsuz bir değerlendirmesini' de ekliyor. Kendi hareketleri içinde oluşan ayrılıklardan, katılımcı sayısındaki düşüşten, yeni rejimin politikalarıyla karşılaşan kitleler içindeki 'şaşkınlık'tan, rejim-destekli iş planlarının bir sonucu olarak hareketlerdeki 'belirsizlik'ten, dolayısıyla işsiz hareketleri içindeki fikir birliğinin bozulmasından ve bu koşullarda mücadele etmenin zorlaştığından bahsediyorlar. Bu faktörlerin sonucu olarak MTD-AV, rejime eleştirel destek pozisyonunu benimsedi; tartışmalar ve pazarlıklara yönelik mücadeleden ve sürtüşmelerden uzaklaştı, temelde iş-planları ve yerel proje fonları üzerinde yoğunlaştı. Politikalarındaki bu yön değişikliği, Edinburgh Üniversitesi'nden Profesör Jon Holloway'in üniversite müritleri tarafından örgütlenen hareketteki küçük 'özerk-merkezi olmayan eğilim'in fiili olarak ayrılmasına yol açtı. Genelde politik iktidar özelde ise devlet iktidarı sorunu ve potansiyel ekonomik ve politik çıkarlar, işsizler arasındaki politik tavırların şekillenmesinde kilit faktörlerdir.

Levent Şahverdi Arşivi

MTD-AV liderleri, Kirchner rejimine yönelik üç muhtemel yaklaşım olduğunu ileri sürdü: 'İşçi Kutbu' (İşçi Partisi-Partido Obrero (PO) tarafından kontrol edilen) 'hiçbir şeyin değişmediğini' ve çatışma politikalarına devam edilmesini ileri sürüyordu; D'Elia of Matanzas ve De Pie Barriosu tarafından öne sürülen uzlaşma ve kabullenme politikaları ve onların 'çatışmalardan kaçınıp pazarlıklara bel bağlarken politik bağımsızlık pozisyonu' –aslında bir çeşit eleştirel destek. MTD-AV, Kirchner'e verilen yüzde 60'lık halk desteğini dikkate alarak 'ortada çatışma zeminlerinin olmadığını' iddia ediyordu. MTD-AV, iş planı ödeneklerinin 150 pezodan 300 pezoya çıkarılması için hükümete baskı yapılmasını ve ödenekten faydalananların azaltılmasına karşı direniş örgütlemeyi öne sürüyordu. Kendi örgütlerine geçici işçileri de katmayı ve sendikalı, tam zamanlı, iyi ücretli 'gerçek işler' için sendikalı işçiler ile güçlerini birleştirmeyi düşünüyorlardı.

MTD-AV'nin eleştirel destek düşüncesi gerçekçiydi -2003-2004 arasında Kirchner bu desteğin tadını çıkardı- fakat ilk yılın sonundaki halk desteğinin azalması ve hoşnutsuzlukların artmasını hesaba katmada başarısız oldular. Başkanın 'ilerici' olduğuna dair verdikleri hüküm abartılıydı ve bu tanım rejimle aralarındaki faydacı ilişkiye dayanıyordu. Rejimin IMF 'direnişi'ne vurgu yaptılar fakat diğer yandan Kirchner'in IMF şartlarını kabullenmesini, UFK'lara borç ödemelerine devam etmesini ve özel borç sahiplerine kısmen ödeme yapma niyetinde olduğunu kabul ettiler. Üstelik MTD-AV, yoksulluk sınırı ve açlığın değişmeden aynı şekilde kaldığını, özelleştirilmiş stratejik endüstriler ve bankaların hala yabancı ÇUŞ'ların elinde olduğunu itiraf etmek zorunda kaldı. MTD-AV, rejimden koparılacak acil imtiyazlara karşılık yapısal değişimlerden vazgeçiyordu en azın-

Levent Şahverdi Arşivi

dan durumu, çekilen bir hareket ve 'popüler' bir rejim bağlamında değerlendiriyordu.

Karşıt olarak Teresa Rodriguez Hareketi Kirchner rejimine muhalefet ederken, geleceği hakkında derin tartışmalara dalmıştı. MTR lideri Roberto Martino, Kirchner rejiminin muhafazakar yapısını şöyle tasvir ediyordu: "İşçi planlarında kesintiler, müşteri politikalarının tekrar su yüzüne çıkması, orta sınıf-işsiz işçi ittifakının bozulması, kapalı fabrikaların yeniden açılması için bir plan oluşturulmaması, sosyal hareketlerin felç olması, yüksek derecede yoksulluk, ABD ve AB ile serbest ticaret anlaşmalarının desteklenmesi ve özellikle iş ve sosyal hizmetleri finanse edebilecekken karlı petrol, elektrik ve enerji gibi özelleştirilmiş sektörlere destek verilmesi." Muhalif piquetero hareketlerinin liderliğinin gözünde, Kirchner orta sınıf ve hatta bazı geçici halk desteği ile işsizlerin desteğini ele geçirirken, ulusal burjuvaziyi 'yeniden birleştirdi', onlara bir liderlik ve yön verdi. Kirchner'in insan hakları örgütlerinden Hebe Bonafini ve güçlü bir etnik gücü olan Plaza de Mayo Anneleri'nden aldığı desteğin, meşruiyetini sağlarken Kirchner rejimini sağlamlaştırdığına değindiler. Muhalif piqueterolar, orta sınıfın 'piquetero yol kesmelerine karşı artan rahatsızlığına ve mahalle meclislerinden vazgeçmelerine' değindi, çünkü onların beklentileri 'Kirchner'in kendi sorunlarını çözmesiydi'. Özetle piquetero muhalefeti, Kirchner'i kısa vadede 'yapısal politikaları' uygulamada ve sokaklardan yükselen sesi, siyasete yansıtmakta başarılı olarak görüyordu; ve bu yüzden 20-21 Aralık 2001 isyanından önce ve sonra ortaya çıkan yeni meclis tipi demokrasiyi zayıflatıyordu. Muhalif piqueterolar arasında iki tane görüş ve eylem çizgisi vardı: Kirchner'i sadece eski politikacıların bir devamı olarak görenler (Polo Obrero-Troçkist) ve

Levent Şahverdi Arşivi

bu yüzden aynı sokak politikası tarzını uygulayanlar; ve yeni zamanın yeni taktikler ve stratejiler gerektirdiğine inananlar. Martino tarafından net bir şekilde ifade edilen ikinci düşüncede, kendisi 'yaşananların nedeninin 20-21 Aralık 2001 olduğunu düşünmeye devam eden ve yol kapama eylemlerinden vazgeçen' piqueteroları eleştiriyordu. Martino, 'meşruiyet için yeni mücadele yöntemleri aramak gerektiğini' ileri sürüyordu. Ayrıca rejimin, dışlanan eylemcilerin er ya da geç evlerine döneceklerini bildiğinden beri çoğu protestonun 'simgesel' olduğunu söylüyordu. Rejimin iş planı isteyen işsizlerin "çalışmak istemediği" yönündeki propagandasına karşı, hareketin sadece iş planları için mücadele edemeyeceğini savundu; 'gerçek iş temelinde (istikrarlı tam zamanlı istihdam) işçi sınıfının tüm kesimleri (işçi-işsiz) için evrensel bir maaş' talebi yönünde değişime gidilmesini istedi. Piqueteroların bu eleştirel kesimi sendika konfederasyonlarıyla ittifaklara sahip değildi ve 'genel greve' götürecek 'genel bir eylem' isteyen diğer eleştirel piqueterolarla sürtüşme içindeydi.

Mevcut koşullarda devlet iktidarına kafa tutmada genel bir zayıflıkla karşılaşan MTR, 'yerel politikayla uğraşmak için kitleleri teşvik ederek, bölgesel politikalar'a dahil olmaya çağırdı. Martino iki aşamalı bir süreç öneriyordu; sonradan ulusal çapta güç kazanmak ve 'iş kültürü'nü iyileştirmek amacıyla üretici planlara ulaşabilmek için öncelikle belediye iktidarının ele geçirilmesini savunuyordu. 'İşçileri öz-yönetime hazırlamak için yerel öz-yönetim ve eğitim' öneriyordu. Martino bunu 'yeni devlet içinde yeni bir devlet' olarak adlandırıyordu. Bu yeni yolda ilerlemek ve piquetero hareketini daha kapsamlı kılabilmek için MTR, işçileri, öğretmenleri, sağlık çalışanlarını ve diğer düşük ücretli geçici işçileri de kendine dahil etmeyi amaçlamalı.

Levent Şahverdi Arşivi

Meclis-tipi yerel öz-yönetime dayalı, örgütlü grup köklerini pekiştirmek etrafında yasal talepler olarak başlayan iş planları, bazı örneklerde yerel liderlerin rejimle bağlantılı kişisel hakimiyet aracına dönüştü. İronik olarak, yerel kişisel patronaj ilişkileri sistemi 'yatay yapılar'a referans verilerek haklı çıkarıldı; 'iktidar-karşıtı' ideologlar tarafından yaygınlaştırılan bir ideoloji. 'Yataycılığın' demokratik kontrolü ele geçirmedeki başarısızlığı, ele geçirmenin gereği olan sınıf bilincinin ('kendisi için bir sınıf') eksikliğinin sonucudur. Sınıf bilinci oluşmadığı için piquetero hareketindeki demokrasinin meclis tipi, politik bir süreci yaşatmaya gücü yetmedi. Bunun yerine halk ayaklanmaları ve başlangıçtaki militanlık, yerel piquetero liderleri üzerinde acil tüketime yönelik sosyal bağımlılık ve bazı durumlarda politik patronluğa yönelik dar bir bakış açısına yol açtı.

Ayaklanma sırasında iktidar karşıtı ideologlar tarafından dillendirilen piqueteroların 'özerk' ve 'kendiliğinden'liğine yönelik vurgular, sonrasında piqueteroların yeni yerel rejim patronlarına boyun eğmesini hazırlayan madalyonun öbür yüzüydü. Her iki süreç de örgütlü sınıf-bilincine sahip, politik eğitim eksikliğinin yansımalarıydı. Herhangi bir stratejik eylem planının olmaması hareketlerin reformist, işbirlikçi ve sekter politikalara doğru kaymasına yol açtı.

Piquetero hareketi hiçbir zaman fabrikada çalışmamış, bu yüzden de çok az proleter sınıf bilincine sahip pek çok işçi ve on yıllık bir dönemde fabrika tipi üretimden atılan yaşlı işçiler temelinde inşa edildi. Pek çok örnekte bu durum isyan sonrasında, kolektif çözümlerden ziyade 'bireyci çözümlere' yönlendirdi. Piquetero hareketinin en büyük başarısı, işsizler yığınını kolektif eylemler için örgütlemesiydi. Hareketin sınırlılığı ise işsizlere

Levent Şahverdi Arşivi

daha ileri bir bilinç aşılayamamasıdır, bu yüzden şimdi içine düştüğü çıkmaza yol açtı ve Kirchner'in 'iyi huylu' saltanatı himayesinde müşteri politikalarının yeniden dirilmesi için elverişli bir zemin yarattı. Ulusal sorunlardan ziyade yerel iktidar üzerinde durulması, hareketi birbiriyle rekabete giren yüzlerce gruba böldü.

'İş planları' için verilen mücadele, başlangıçta açlık ve çocukların kötü beslenmesini engellemek için önemli bir adım iken, sonradan özellikle bu sorun üzerine yoğunlaşması birkaç olumsuz sonucu beraberinde getirdi. Öncelikle piqueterolar arasında 'yardım merkezli' (sosyal hizmet) bir bakış açısı üretti; devletin sınıf yapısını sorgulamaktan ziyade minimum devlet yardımlarına bel bağladılar. Hareket militan direnişlere ve çatışmalara (sokak barikatları, devlet dairelerinin ele geçirilmesi) yöneldi fakat oldukça dar açılı amaçlar için. Devletin ortaya attığı iş planlarının uygulanmasıyla piquetero hareketleri, Martino'nun deyişiyle "devletin işlevsel bir organizasyonu haline" geldi, piqueterolar ise "devletin işsizlik yardımı dağıtan bir kolu oldu". Piquetero hareketinin hedefleri ve içeriğindeki hızlı değişiminin ciddi özeleştirilere ihtiyacı var; sadece 'sokaklara dönmeye' değil.

Piqueterolar arasında bugün yaşanan çıkmaz, önerilen bir sürü alternatife rağmen, tecrit edilen doğrudan eylem ya da 'ılımlı' neo-liberal rejime işbirlikçi destekle ilgili. MTD-AV, büyük şirketlere piqueteroların üretim projelerini finanse etmeleri yolunda baskı yapmak için mücadele etmeyi öneriyor; böylelikle işsiz ve çalışan işçiler iş, sınıf-bilinci ve yardımlaşma çerçevesinde birleşebilirler. Bu durum, bireysel-sömürü ya da Martino'ya göre 'özgürlüğü elde etmek için gönüllü iş' gerektiriyor. Mosconi'deki deneyim bir örnek olarak gösteriliyor; piqueteroların

Levent Şahverdi Arşivi

yolları kapatarak yabancılara özelleştirilmiş petrol şirketlerinden kaynak aktarımı sağlayabildiği petrol kasabası. Mosconi ücretleri destekleyerek meşruiyet kazandı, istihdam edilen işçiler için iş güvenliği ve kasaba halkının sosyal ihtiyaçlarını karşıladı, dolayısıyla ideolojik bir hegemonya elde etti; devlet iktidarına meydan okuyabilmek için gerekli bir başlangıç. Mosconi'den bahsetmek çok da yerinde değildir, çünkü Buenos Aires ve diğer metropollerden büyük oranda farklılık gösterir. Oradaki işsizlerin büyük kısmı eski petrol işçileriydi ve bir sanayi kasabasında çalışan işçilerle sosyal, ailesel ve sendika bağları vardı. Bu, Buenos Aires'teki çoğu endüstri kolu için geçerli değildir. Üstelik Buenos Aires'in büyük ölçekli fabrikalarında çalışan sendikalı işçiler, piquetero direnişine katılmakta hiç de hevesli değiller, şirketlerin artan ücretler üzerinden piquetero projelerini finanse etmesi talebine pek kulak asmıyorlar. Daha umut verici bir strateji, düşük ücretli kamu çalışanlarına katılmak, ortak direnişler ile iş ve daha iyi cüret için birleşik talepler örgütlemektir.

Fabrika İşgalleri Hareketi

İşsiz işçiler tarafından gerçekleştirilen fabrika işgalleri, 2001-2002 arasında en yüksek seviyeye ulaştı, yaklaşık 10 bin işçi 100 işletmeyi ele geçirdi. Bu hareket günümüzde neredeyse bitti. İşçileri fabrika işgallerine yönlendiren politik dürtü azaldı. İş planları bazı işten atılmış işçileri içine çekti; Duhalde rejimi, hukuk sistemini kullanarak işçileri zorla fabrikalardan çıkardı. Kirchner rejimi araya girdi ve işçileri, yasal tanınma karşılığında fabrikaları kar amaçlı kooperatiflere dönüştürmeye ikna etti. Çoğu bu teklifi kabul etti. Bugün, 'işgal edilmiş' fabrikaların çoğu devletin vesayeti altında ve güç koşullarda özel firmaların taşe-

Levent Şahverdi Arşivi

ronları olarak çalışıyor. Bir önceki patrondan kalan borç ödemelerini karşılamak zorundalar ve/veya devlete ya da özel bankalara kredileri geri ödemek. Birçoğu politik çizgisinin keskin tarafını kaybetti: Artık ne bir hareketin parçası gibi hareket ediyorlar ne de kendilerini sınıf mücadelesinin bir parçası olarak görüyorlar. Fabrika işgallerine katılan çoğu işçi, düşük düzeyde sınıf bilinciyle sadece işini korumak için hareket ediyor. Dayanışma hareketindeki solcu avukatlar ve aktivistler, politik bilinci artırmak için neredeyse hiçbir şey yapmıyorlar, sınıf bilincinin inşası için işgalin kendisine daha çok güveniyorlar. Bu solcuların büyük kısmı kooperatiflerde marjinalleşti. Başlıca istisna Zanon'dur: Neuquen şehrinde büyük oranda işçilerin öz-yönetimiyle yönetilen seramik fabrikası. Diğer işçi-tabanlı kooperatiflerin büyük çoğunluğu çalışmaya devam edip iş üretirken, hiçbiri başlangıçtaki işçi temsiliyetinin derecesini koruyamadı ve işçilerin elindeki kontrol, Zanon'un ayırt edici bir özelliği olarak kaldı. Diğer pek çok fabrika, yüklenicilerinin fiyat taleplerini karşılayabilmek için aldıkları taşeron işleri düşük ücretlerden, ekstra saatler çalışırken üretirken, Zanon üretim birimine 140 yeni işçi ekledi, üretim ve kaliteyi artırdı, vasıflı ve vasıfsız işçiler arasında eşitlikçi ücret yapısını devam ettirdi.

İşçiler tarafından işgal edilen ve sonra kooperatiflere dönüştürülen diğer fabrikalardan farklı olarak, Zanon işçileri işgalden önce, işgal sırasında ve sonrasında sürekli sınıf mücadelesine devam etmeleri ve politik eğitim faaliyetleri sayesinde yüksek düzeyde bir sınıf bilincine ulaştılar. Zanon işçileri, yarı-haftalık gazete Nuestra Lucha (Mücadelemiz)'nın çıkarılmasında başlıca itici güç oldu ve MTD (işsiz işçiler hareketi) ile yakın ilişkiler ve karşılıklı desteği inşa etti.

Levent Şahverdi Arşivi

Kirchner hükümeti Mayıs ayında, Zanon liderliğinin rejim tarafından bir 'kooperatif' olarak sınıflandırılması için istenen yasal biçimlere razı olmasına rağmen, Zanon'u işçilerin sahip olduğu bir işletme olarak kabul etmeyi reddetti. Çalışma Bakanı'nın yaklaşık bir yıl önce konuyu ele alacağına söz vermesine rağmen, mahkeme bir kez daha iflas etmiş, rüşvetçi eski fabrika sahibinin tarafını tuttu ve işçileri zorla tahliye etmekle korkuttu. Görevden uzaklaştırılan eski sendika patronları, Dünya Bankası temsilcileri ve tüm hukuk sistemi, işverenleri destekledi.

Zanon tecrübesi temel bir soruyu gündeme getirdi: Kirchner rejiminin bugüne kadar tanımayı reddettiği bu kooperatif ülkedeki tek işçi kooperatifi midir? Zanon'daki bilinçli işçi ve liderler göz önüne alınırsa sanırız bu sorunun cevabı, diğer işletmelerde uygulanan devlet kontrolünün Zanon'da kabul ettirilmesinin güç olacağının bilinmesi gerçeğinde yatıyor. Kirchner'in uygulayıcıları tıpkı eski-tip Peronist halkçılar gibi çalışıyor, kapitalist pazarın mantığına göre işçiler üzerindeki kontrolü ellerinde tutarken fabrikalardaki işçi temsiliyeti biçimlerini gözlemliyorlar. Zanon'a yönelik tehlike gerçektir, çünkü hareketi devam ettiren ulusal dayanışma ağı kısmen çözülmüş durumda: Madres (Anneler) Kirchner'i kendi içlerinden biri gibi kabul etti ve artık üniversitelerini toplantı yeri olarak Zanon işçilerine ve onların Buenos Aires'li taraftarlarına kullandırmıyorlar; Zanon işçilerinin gazetelerini yeniden çıkarması, parçalanmış piquetero hareketlerinden gelen hararetli desteğin yanında oldukça düşük bir destekle karşılandı; ve aydınlar akademik görevlerinin başına ya da daha güncel tartışmalara döndü. Zanon, hala kapitalist yönetime karşı başarılı bir alternatif olarak durmasına rağmen, artık iş planlarına kaydolan ya da basit ücret kazanımları için baskı

Levent Şahverdi Arşivi

yapan işsizler ve işçiler tarafından izlenmesi gereken bir model olarak görülmüyor.

Sonuç: Kısa Vadede Birleşme, Orta Vadede Kriz

Başkan Kirchner'in, itibar kaybeden devlet yapılarını tekrar meşruiyete kavuşturmak için ordu, polis ve adli sistemde kafi derecede değişiklik yaparak, kendi rejimi için destek sağladığına hiç şüphe yok. Kirchner, mali fazlanın yüzde 3'ün ötesine taşınması ve özel tahvil sahiplerine ödemelerin artırılması gibi aşırı taleplere direniyormuşçasına ulusalcı bir tavır içinde görünürken, bütçe ve mali konularda IMF şartlarını yerine getirmede büyük bir kurnazlıkla hareket etti. En önemlisi Kirchner sosyal hareketleri böldü, minimum iş planları, bazı ücret imtiyazları ve emekli aylıklarında artışlar ile insan hakları suçlarından sanık, askeri subayların dokunulmazlığını kaldırarak pek çok kilit sendika, emekli ve insan hakları liderinin desteğini aldı. Mayıs 2004'te Başkan, 1.7 milyon emekli için aylıklarda 185 milyon dolarlık artış ve ücret sınırlama politikasıyla durumları kötüleşen kamu sektörü çalışanları için 35 milyon dolarlık ödeme paketini devreye sokacağını bildirdi. Bu hareketiyle Kirchner, Arjantin İşçi Konfederasyonu (CTA) tarafından genel grev tehdidiyle desteklenen Eyalet Kamu Çalışanları (ATE)'nın direniş eylemine yanıt veriyordu.

Arjantin ekonomisi, başlıca ihracat malları için uygulanan olağanüstü fiyatlardan yararlandı ve vergi tahsilatını 3.9 milyar dolara kadar yükseltti (2003'e göre 2004'te yaklaşık yüzde 30 arttırdı). İmalat, ticaret ve vergi gelirlerinde yüksek bir büyüme ile karşılaşan Kirchner rejimi, ucuz ithal mallarıyla orta sınıf tüketicileri yatıştırabildi, milyonlarca işsizin paylaştığı beklentileri bir-

Levent Şahverdi Arşivi

kaç bin kişilik istihdam açılmasıyla cesaretlendirdi ve birkaç önemli piquetero liderinin gözünü boyadı. Yönetici politik sınıfa karşı halk isyanı dönemi geçici olarak uzaklaştı. 2004 yılının ortasında Kirchner'in makro ekonomi politikalarıyla ilgili bir dizi yeni çelişki ortaya çıkıyordu: Örgütlü işçiler ve çalışanlar, donduru lan ücretlerden kaynaklı kayıplarının telafi edilmesi için tatmin edici bir ücret artışı istiyor; hane halkları, Kirchner'in yabancıların elindeki enerji ve elektrik şirketlerine yapılan ödenek artışlarını protesto ediyor; Kirchner'in yabancıların elindeki (çoğu İspanyol) petrol ve enerji şirketlerine devam eden desteği, büyük çaplı enerji kesintisine, fabrikaların kısmen kapanmasına ve tüketici fiyatlarında ani artışlara yol açıyordu. Neo-liberal yabancı taraftarı sermaye taahhütleri ve aynı şirketlerin fahiş fiyat politikası üzerinden artan halk protestosu arasına sıkışan Kirchner'in günah çıkarma zamanı geldi. Nisan 2004'te sanayi faaliyetleri, enerji kısıntısı yüzünden bir önceki yıla göre yüzde 4 düştü. Binlerce işçi işten çıkarıldı. Daha zeki bazı piquetero liderlerinin fark ettiği gibi politik konjonktür değişti ve hareketler hem politik hem de örgütsel anlamda bu duruma hazırlıksız yakalandılar.

Kapsamlı ve kitlesel ayaklanmadan çıkarılacak ders, kendiliğinden isyanların politik iktidarın yerine geçmediğidir. Aynı şekilde pek çok akademisyen ve politik yorumcu, etkili fakat geçici sosyal hareketlerin içsel güçlerini ve zayıflıklarını derin bir şekilde incelemede başarısız oldu. Barrio sınırlarını aşan sınıf dayanışmasına çok azı katıldı; ve sol partiler ile yerel liderler, kitlesel sınıf hareketini coğrafi ve örgütsel sınırlarını aşmaları yolunda cesaretlendirmek için hemen hemen hiçbir şey yapmadılar. Hatta örgütler içindeki ideolojik liderler, sınıf-bilinci temelinde oybirliği ile yönetimin başına gelmekten ziyade, iş planla-

Levent Şahverdi Arşivi

rındaki pazarlık güçleri ya da örgütlenme becerileri ile yükseldiler. Pek çok işsizin bağlılığındaki ani değişim -yoksullaştırılmış orta sınıftan bahsetmeye gerek yok- sınıf politikasının yüzeyselliğini açıkça gösterdi. Piquetero liderleri, kitlesel hoşnutsuzluk dalgasını yönetti; onlar sınıf-bilinçli işçilerden oluşan bir işçi sovyeti olmadığını fark etmeden St. Petersburg'un 17 Ekim yanılsaması ile yaşadılar. Kalabalık geldi ve birçoğu, işsizlik ödenekleri, küçük imtiyazlar ve daha fazla iş yaratılacağına dair sözler aldıkları zaman geldiklere yere gittiler.

Hareketin evcilleştirilmesi süreci, zamanlı ve doğrudan uygulanan bir çok rejim stratejisine yerleştirildi. Kirchner, halk liderleri ile yüz yüze bir çok tartışmaya katıldı., uzlaşmaya yanaşmayanlara küçük öneriler yaparken, en büyük işsizlik ödeneklerinin işbirlikçilerine gitmesini sağladı. En abartılı IMF talepleriyle ilgili olarak bağımsız bir tavır takındı, fakat diğer yandan selefleri tarafından kabul edilen gerici yapısal değişimleri de kabul etti; yani karlı özelleştirilmiş eski kamu firmaları. Kapsamlı bir strateji ve alternatif sosyalist bir toplum düşüncesinden yoksunluk yüzünden kitlesel hareket kolayca, yoksulluk ve işsizliğin kötü etkilerini iyileştirmek için mikro-ekonomik değişimleri kabullenmeye yönlendirildi; bankaların, tarım ihracatçılarının ve enerji tekellerinin mülkiyet, gelir ve ekonomik güç yapısını değiştirmeksizin.

Devlet iktidarı sorunu, ciddi anlamda asla sorgulanmadı. Bu sorun sekter solcu gruplarca gündeme getirilen bir bildiri metni haline geldi, bu grupların örgütsel içeriğe zarar vermek yerine devlet iktidarına meydan okumaları daha anlamlı olurdu. Onlara, küçük fakat konuşkan ideologlar çanak tuttu, bu ideologlar 'iktidar karşıtı' -politika, ekonomi ve sosyal iktidarın yanlış an-

Levent Şahverdi Arşivi

laşılmasının bir karışımı- bir doktrin söyleviyle bazı işsizlerin politik yetersizliklerinden yararlandı. Diğer piquetero liderleri, parlamento dışı eylemin üstünlüğü, politik sınıfın ahlaksızlığı gibi konularda kitlesel bilinci artırmak için büyük çaba verdi fakat devlete kafa tutmak için yerel hareketleri merkezi bir güçte birleştiren, yapısal bir iktidar zemini yaratamadılar.

Açıkça en büyük eksiklik, kökleri mahallelere dayalı, birleşik bir siyasi örgütlenmeydi (parti, hareket ya da her ikisinin bileşimi), bu örgütlenme sayesinde sınıf-bilinci yaratılabilir ve devlet iktidarını ele geçirmeye yönelik temsilci organları oluşturulabilirdi. Başlangıçtaki (Aralık 2001-Temmuz 2002) kitlesel ve sürekli bir ayaklanma dönemi kadar etkili hiçbir politik parti ya da hareket ortaya çıkmadı; bunun yerine farklı gündemleri olan ve bir süre sonra 'aşılması zor bir 'hegemonya' üzerinden tartışmaya sürüklenen çeşitli yerel gruplar türedi. Onlar da olası milyonlarca taraftarları, bir politik perspektiften yoksun yerel gruplara doğru sürüklediler. Son dönemde mücadeleye katılanlar arasında geniş ölçüde yaygınlaşan "Que se vayan todos" (Politikacıları defedin) sloganı, zaman geçtikçe üretim karşıtı bir şekle büründü ya da bir liderin uzun dönemli kitle hareketini devrimci politikalara yönlendirmesi için sahip olması gereken politik eğitim, kısa devre yaptı.

Her şeye rağmen 20-21 Aralık 2001 isyanı, gelecekteki mücadeleler için tarihsel bir referans noktası olarak dururken, ABD emperyalizmine, IMF ve yerel yönetici sınıfa karşı bir tehdit ve sömürünün sınırını gösteren bir örnek olarak hafızalarda yerini aldı. Üstelik parlamento dışı eylem yöntemlerinin, rüşvetçi ve sömürücü yöneticileri dışarı atmak için parlamenter-adli süreçlerden çok daha üstün olduğunu gösterdi.

Levent Şahverdi Arşivi

Kirchner'in görevdeki ilk yılının sonunda (Mayıs 2004) piquetero hareketi, başlıca muhalefet olarak tekrar ortaya çıktı. Mayıs ayının başında kitlesel hareket yeni ittifaklarla geri geldi; istihdamda yer alan sendikalı işçiler ve yeni program talepleriyle. Bu seferberlikte, 80 binden fazla gösterici ülke çapında 148 cadde, otoyol ve köprüyü ulaşıma kapattı. Başlıca talepler daha fazla iş planı çerçevesinde yoğunlaştı, ayrıca ödeneklerin 150 pezodan 300 (117 dolar) pezoya çıkarılmasını ve işsiz işçiler için ayrılan ödeneklerin dağıtımı ve kontrolünün devletin elinden alınmasını istiyorlardı. Kamu çalışanlarıyla birlikte, tüm devlet ve özel sektör çalışanları için ücretlerin artırılmasını ve emekliler için aylıklarda artış yapılmasını istediler. Aynı şekilde önemli olarak tüm piquetero grupları, yol kesme eylemlerini yasadışı ilan eden mahkemeyi protesto etti. Yol kesme eylemlerine, şehir merkezi boyunca yapılan büyük bir yürüyüş ve Repsol-YPF (devletin eski petrol şirketini alan İspanyol çok-uluslu petrol şirketi) merkez bürosu önünde yakıt fiyatlarının 'sosyal bir fiyat'a indirilmesi talebiyle yapılan protestolar eşlik etti.

Yürüyüşçüler federal mahkemenin önünde de gösteri yaptı, mahkeme başkanlığını, yol kesmeleri yasadışı ilan ettiği için protesto ettiler. Buenos Aires'ten ayrı olarak, Jujuy, Salta, Tucuman, SantaFe, San Juan, Mendoza, Chaco, Entre Rios, Corrientes, Misiones, Chabut ve Rio Negro gibi eyalet başkentlerinde de yol kesmeler ortaya çıktı. 2004 Mayıs ayı başında gerçekleşen direniş, yol kesmeler yasadışı ilan edildiğinden beri yapılan ilk gösteriydi. Buenos Aires Güvenlik Bakanı tarafından verilen 'yolları temizleme' emri, gösterinin boyutları göz önüne alınarak uygulanmadı. Pek çok piquetero hareketi gösterilere katıldı; Bloque Piquetero Nacional (Ulusal Piquetero Bloku), İşçi Kutbu

Levent Şahverdi Arşivi

(Troçkist), Raul Castello tarafından yönlendirilen Movimiento Independiente de Jubilados y Desocupados (İşsiz ve Emeklilerin Bağımsız Hareketi) ve Kirchner rejiminin eski eleştirel destekçileri Corriente Clasista y Combativa (Mücadeleci Sınıf Akımı). Ayrıca kamu çalışanları sendikaları da Kirchner taraftarı sendika bürokrasisinin engelleme çabalarına rağmen gösterilere ve yol kesmelere katıldı. Mayıs 2004'ün üçüncü haftasında metro işçileri, işsizlere iş yaratmak için altı saatlik iş günü talebiyle bir hareket başlatmak için ulusal bir toplantıya çağrı yaptı.

Tekrarlanan protestolar, işsiz ve çalışan işçilerin ortak katılımıyla başladı ancak 'işgal edilmiş fabrikaların' savunmasızlığı ve azalan özerkliği sayesinde bu olumlu gelişme biraz sönük kaldı. Sembolik olarak önemli olan iki fabrikada, Brukman (hazır giysi üreticisi) ve Grissinopoli (ekmek üreticisi), yönetim işçilerden devlete geçti, diğer yandan işçilerin yönetimi ellerinde tuttuğu seramik fabrikası Zanon, tahliye kararını uygulamak için yakında polis gücüyle karşı karşıya kalacak. Piquetero hareketi, devam eden örgütsel ayrılıklara rağmen, hala taktiksel ittifaklar temelinde on binlerce militanı seferber edebilme kapasitesine sahip. Tekrarlanan eylem piquetero hareketiyle bağlantılı ve Kirchner rejimiyle ilgili olarak bağımsız bir sınıf perspektifini devam ettiriyor. İşbirlikçi, eleştirel ya da değil farklı pozisyon alan tüm bu gruplar, devlet iktidarını kötü etkiliyor ve işsizler ile düşük ücretli çalışanlar arasındaki artan hoşnutsuzluklara politik ve örgütsel olarak cevap verebilir hale geliyor.

Kirchner saltanatının ilk 10 ayı, halk arasında büyük beklentilerin olduğu bir dönemdi. İleride daha iyi günler görme umudu artık yavaş yavaş tükendi. Düşük ücretli kamu çalışanları ve emekli maaşlarında sonradan yapılan 50 dolarlık artış, Kirch-

Levent Şahverdi Arşivi

ner'in özelleştirilmiş çok uluslulara cömertçe bahşettiği yüksek yakıt, enerji ve elektrik fiyatları sayesinde çoktan geride kaldı.

Kirchner'in 'normal', ulusal, kapitalist gelişim politikasının yapısal zayıflığı, yabancı çok uluslular tarafından tetiklenen enerji, gaz ve elektrik krizleri karşısında su yüzüne çıktı. Aşırı karlardan sonra ÇUŞ'lar artan talebi karşılamak için hemen hemen hiç (ya da çok az) yeni petrol boru hattı, altyapı ya da arge yatırımı yapmadı. Şimdi, 'ayakta kalmak' için bazı birimlerini kapatarak jeneratör fabrikalarında üretimi düşürdüler, devlet düzenlemelerini suçlayarak son derece sahte bir enerji 'kıtlığı' yarattılar. Üstelik asıl özelleştirme sözleşmeleri ÇUŞ'lara, Şili, Uruguay ve Brezilya gibi ülkelerle karlı ihracat anlaşmaları yapmaları olasılığına karşı, üretilen petrol ve gazın yüzde 54'ünü depolama hakkı tanıyordu, fakat onlar daha da fazlasını Arjantin sanayi ve hane halkı tüketicilerinden esirgedi. Ortak bir şantajla karşılaşınca ÇUŞ'ları eleştirerek popülist bir retoriğe girişen Kirchner, oturduğu yerde sindi ve fiyat artırımlarını kabul etti. Ulusalcı görüşü pasifleştirmek için açıkça görünen bir hareketle Kirchner, devlete ait bir petrol şirketi kurmaya söz verdi, böylelikle özel sektörün sömürüsünü kolaylaştıracak altyapı ve enerji ile petrolün ticarileştirilmesini sağlayacaktı.

Kirchner'in 'popülist oyunları' zamanla etkisini kaybetti. Tüketici kitleler, net gelirde hissedilen düşüşü ve fiyatlardaki ani yükselişi doğrudan yaşıyor. ÇUŞ yapımı 'enerji darboğazı'nın kesin sonuçları, yoksullaştırılan ve gerçek anlamda soğukta kalanların sayısını artırırken, işçilere yol verilmesi ve fabrika kapanışlarıdır (işsizliği artırırken ücretleri düşürdü). İşbirlikçi 'pragmatik' piquetero örgütleri kısa vadeli ve sınırlı imtiyazlar elde ederken (ilave iş planları, yerel atamalar, küçük çaplı finans-

Levent Şahverdi Arşivi

man), Kirchner'in özelleştirilen tekellerle yakın bağları, devam eden borç ödemeleri ve kısıtlı bütçe politikaları, orta vadede fakirlere zarar verdi. Sonuçta piquetero politikalarının 'savaş baltaları', enerji ve gelir krizlerine çözüm bulmada beceriksiz 'pragmatik işbirlikçi' liderlerden, militan sınıf-yönelimli piquetero liderleri ve örgütlerine geçti. Ekonominin stratejik sektörlerinde konumlanan yabancı sermaye, ulusal sermayeye karşı görevini yerine getirmek için yüksek maliyetli şartları zorluyor. Ulusal sermayeyi finanse etmek için döviz gelirleri, istikrarsız mal fiyatlarına bağlı. Her iki yapısal faktör, ulusal kapitalist gelişimi sürdürme olasılığını azaltıyor. 'Ulusal sermaye'nin karını yurt dışına aktarma ve Arjantin'de spekülatif alanlara yatırım yapma eğilimi ışığında, Arjantin krizinin tekrar ortaya çıkmasını anlamak çok zor değil. Kabaca Ocak 2002'den Temmuz 2002'ye kadar olan dönemde 'kitlesel seferberliğin ilk dalgası', kitlesel piquetero hareketlerini yarattı ve işsiz işçilerin doğrudan kitlesel eyleme katılma kapasitesini artırdı. Bu en yoksul barriolardaki yüz binlerce eylemcinin içinde bir derece sınıf-bilinci yaratabildi. Hareketlerin geri çekilmesi (Ağustos 2002'den Mayıs 2003'e kadar), rejim destekli 50 dolarlık iş planları, piquetero grupları arasındaki iç çekişmeler ve Kirchner vasıtasıyla gerçekleşecek bir çözüm umutlarıyla aynı zamana rastladı. Geri çekilme dalgası Kirchner'in ilk iktidar yılında derinleşti (Haziran 2003-Nisan 2004), çünkü başarılı bir şekilde devlet aygıtında gösterdikleri işbirliği, küçük-çaplı projelerin finansmanı ve sembolik jestler aracılığıyla piquetero liderlerinin önemli bir kısmının desteğini aldı. Bununla birlikte Kirchner'e yönelik baştaki desteğin yerini grev ve protestolar alıyor. Yoksullaştırılan işçiler artık iş planlarının yaşanabilir, gerçek bir işe götürmediğinin farkına vardı; ye-

Levent Şahverdi Arşivi

rel projelerin düşük ücret, artan fiyat ve çocukların yetersiz beslenme sorunlarını çözmediğini biliyorlar. Hoşnutsuzluk 2004 Mayıs ayının ilk günlerinde başladı, bir grup işçi yol kesme eylemlerine girişti ve ardından, taşrada rüşvetçi otoriter Kirchner yanlısı valiler ile kamu çalışanları, işsizler ve insan hakları savunucuları arasında büyük bir çatışma ortaya çıktı. Kirchner'in enerji fiyat artırımı, maaşları dondurması ve yüzde 20 azalan iş planları ile açık işsizlik, örgütlü sokak eylemlerinde patlak verdi. Buradaki kilit faktör; düşük ücretli kamu ve özel sektör çalışanları, enerji tüketicileri ve işsizler arasındaki taleplerin kırılgan ve geçici olarak bir şekilde birbirine yaklaşmasıdır. Piqueterolaın geçici olarak tecrit edilmesine yol açan 'orta sınıfın' sağa yöneliminden dolayı eksikliği (tasarruflarını kurtarmışlardı) telafi edilebilirdi; şayet sendikalı işçiler ve işsizlerden oluşan yeni bir koalisyon kendisine sağlam bir yer edinseydi. Şüphesiz Kirchner bu koalisyonu bölmek için bazı imtiyazlar tanıyacaktır; özellikle de işbirlikçi sendika patronları aracılığıyla. Yine de onun yedekte tuttuğu 'parçala ve yönet' taktiği Arjantin ihracatı için yüksek uluslararası fiyatların sona ermesiyle sınırlıdır. Artık bundan sonra, ne gelecekte iş yaratılması, ne yaşam standartlarında artış beklentisi ile işçilerin desteğine güvenemez, çünkü 'gelecek' çoktan geldi. Bugünün gerçekleriyle, yoksulluk içinde yaşayan halkın yüzde 50'sini artık kandıramaz. Arjantin'in mineral ve tarım ihracat malları fiyatlarındaki (petrol hariç) düşüş ile Kirchner borçları ödeme, ücretleri yükseltme ve yeni iş yaratma kapasitesinden yoksun. Üçüncü olarak yerel yaşam standartları feda etme ve enerji ÇUŞ'larının artan kar taleplerini karşılamasıyla vaatlerinin geçerliliğini de gösterdi. Son olarak Kirchner'in sinik IMF'ye 'muhalefet' oyunu ve sonrasında IMF'ye borç ödemeleri-

Levent Şahverdi Arşivi

ne milyarları aktarması, Arjantin halkının çoğunluğunu aldatmaya devam edebilmesini mümkün kılmıyor. Zamanla görülecek olan şey ise, piquetero hareketinin işçiler ile sağlam ittifaklar kurup kuramayacağı, aktivistleri arasında sınıf bilincini derinleştirip derinleştirmeyeceği ve hala derinden bölünmüş hareketi birleştiren geniş tabanlı bir politik hareket yaratıp yaratmayacağıdır. Küçük çaplı son patlama Nisan-Mayıs 2004'te sona ererken ve Arjantin tarım-ihracatı malları düşerken, Kirchner ne ekonomik bir kaynağa sahip, ne de şimdiki dengeleme oyunlarını devam ettirebilecek bir ideolojiye. Üstelik 400 popüler aktivistin mahkemece serbest bırakılmasını reddetmesi -bazıları politik suçlardan 5 ila 10 yıl hapis cezası ile karşı karşıya- sağlam bir ittifakın önünde bir engel olarak duruyor. Arjantin'de kitlesel sınıf mücadelesinin yeniden canlanması, doğrudan eylem aracılığıyla elde ettikleri başarılardan faydalanıyor. Hareket, yapısal sorunların (yoksulluk, işsizlik, düşük maaşlar) karşısında durmak ve kendi sınırlarından ders almak zorunda; devlet iktidarını hedefleyen kitlesel-tabanlı politik parti hareketinin yokluğu ve ekonominin stratejik sektörlerinin yeniden kamulaştırılması. Bir kez daha kitle hareketi, temel problemlerden hiçbirinin ulusal burjuvazi ile bir 'ittifakla', hatta iyi huylu Kirchner versiyonuyla bile çözülemeyeceğini öğrenecek.

Levent Şahverdi Arşivi

Levent Şahverdi Arşivi

BOLİVYA: SÖMÜRGELEŞTİRİLME İLE DEVRİM ARASINDA

Yolları kapatan, barikatlar kuran ve başkanlık sarayını kuşatan Bolivya halkının büyük bölümü -köylüler, madenciler, işportacılar, işsizler ve diğer pek çokları- en azından büyük çiftlik sahiplerine, madenci patronlara, büyük işletmelere ve ABD elçiliğine karşı verilen yarım yüzyıllık bir devrimci mücadelenin ürünüdür.

Oligarşinin arazilerini ve madenlerini kamulaştıran, orduyu yok eden 1952'nin halk devrimi ile yola çıkan Bolivyalı işçiler, sınıf-temelli kendi sendikalarını ve milislerini oluşturdu. Yine de devlet iktidarı, ABD ile yaptığı ittifakla kapitalist hegemonyanın yeniden kurulması sürecini başlatan orta-sınıf Ulusal Devrimci Parti (MNR) tarafından ele geçirildi.

Altmışlar ve Yetmişler: Bir Halk Meclisi

'İkili iktidar' durumu ABD destekli askeri darbe Rene Barrientos'u 1964'te iktidara getirene kadar devam etti. Bu iktidar madencilerin toplu kıyımına yol açarken ordu ve eski muhafız

Levent Şahverdi Arşivi

köylü liderleri arasında bir ittifaka yol açtı. Barrientos'un ölümüyle birlikte, ulusalcı bir askeri-sivil yönetim 1968'de iktidarı ele geçirdi, Körfez Petrolü kamulaştırıldı ve 1969-71'de daha radikal, devrim yanlısı bir döneme doğru kapı açıldı. Bu dönemde J.J. Torres iktidarı altında, işçiler ve sol-kanat köylüler hareketi bir halk meclisi örgütledi. Meclis, işyerinde seçilen işçilerin (yüzde 50), köylülerin (yüzde 30), uzmanların ve öğrencilerin orantılı temsiliyetine dayanıyordu.

Meclis, sanayide öz-yönetime dayalı devrimci bir sosyalizm programı, toprak-dağıtımı programının radikalleştirilmesi ve kapsamlı bir sosyal-refah gündeminin yasalaştırmasından önce yapıldı. Ne yazık ki işçi-köylü yasama rejimi radikalleşirken, ABD'nin güçlü desteğiyle gerici Hugo Banzer kumandasındaki ordu, iktidarı ele geçirdi, belli başlı halk liderleri ve militanlarını hapse attı, sürgüne gönderdi, yasakladı veya katletti.

1970'ler boyunca Banzer, Arjantin, Uruguay ve Şili'deki diktatör benzerleri gibi, sürgüne gönderilen muhaliflerin katledilmesi için Condor Planı dedikleri bir projede CIA ile ortak çalıştı. 1980'lerin başına kadar Bolivya halk hareketi, uzun genel grevlerle diktatörlüğün karşısına dikilmek için ortaya çıkan bakır madencileri tarafından yönlendirildi ve M-1'lere karşı dinamitlerle verilen mücadele, seçim politikalarının yeniden kurulmasına yol açtı.

Seksenler: Jeffrey Sachs ve CIA Müdahalesi

Bir kez daha sol ve merkezci partilerin koalisyonu iktidara sahip oldu, hem sermayenin hem de işçilerin taleplerini karşılamaya çalıştı ve sonunda hiper enflasyona teslim oldu. 1984-85'te eski diktatör Banzer'in partisi ve eski solcu gerilla grubu MIR

Levent Şahverdi Arşivi

(Devrimci Sol Hareket) arasındaki bir koalisyon yönetimi ele geçirdi. CIA ve ABD hükümetinin yönetimi altında rejim, Harvard ekonomisti Jeffery Sachs tarafından hazırlanan bir 'uyum politikasını' kabul etti. Bu politika belli başlı bakır madenlerinin kapanması ve 40 bin madencinin işten atılmasını beraberinde getirdi. Sachs, maden teşviklerinden arındırılan devlet fonlarının on binlerce işsizi kapsayacak yeni endüstrileri ve yeni yatırımları teşvik edeceğini ileri sürdü. Elbette ortada, Sachs'ın serbest-pazar politikalarının teşvik ettiği ucuz ithal mallarıyla rekabet edebilecek Bolivyalı kapitalistler yoktu. Yine de Sachs'ın politikası istemeyerek de olsa, militan koka çiftçileri hareketinin yaratılmasına sebep oldu. Pek çok madenci, işten atılma tazminatını aldı ve güneydeki Chapare ve kuzeydeki Yungas'da toprak satın alarak geçimini sağlayacak tek ürünü yetiştirmeye başladı. Bu 'yeni koka çiftçileri', sınıf dayanışması, bilinçlenme ve örgütlenme geleneklerini de beraberlerinde götürdüler ve militan köylü liderlerinin yeni bir nesli ile birlikte güçlü bir sendika kurdular.

1990'ların başına kadar koka yetiştiricilerinin (cocalerolar) örgütleri özellikle, görülür bir şekilde ABD ordusu ve İlaç Uygulama Dairesi (DEA) tarafından yönetilen ve örgütlenen saldırgan, kanlı koka-yok etme kampanyasıyla karşılaşınca büyüdü. Koka çiftçileri sendikası 60 bin üyeye ulaşırken, şiddetli bir çatışma oldu. Bu arada bölgesel sınıf örgütleri güçlendi ve politik güç, yükselen sağ-kanat, serbest pazar ABD müşterisi Başkan Gonzalo Sanchez de Lozada'ya geçti (1994-97).

2002 Başkanlık Seçimleri

Koka yetiştiricileri kendi aralarında politik bir araç örgütledi -Bağımsız Halklar Meclisi- ve bu sayede 1996-97 belediye se-

Levent Şahverdi Arşivi

çimlerinde ortalığı silip süpürdü. Yeni radikal bir partinin temeli, bugünkü Sosyalizm Hareketi (MAS)'nin, olarak sunulan bu partiye Evo Morales öncülük etti. MAS siyasi programını; kokayok etme kampanyasına muhalefetten, kamu çalışanlarının (öğretmenler ve sağlık çalışanları) ekonomik taleplerine, topraksız kır işçilerinin toprak dağıtımı mücadelesine, emeklilerin maaş ödeneklerine, işçilerin ücret taleplerine, işsizlerin kamu-işi taleplerine ve ALCA, özelleştirilen gaz ve petrol kuyularına karşı ulusal direnişlere kadar genişletti.

2002 başkanlık seçimlerinde MAS, on yıllık sınıf mücadelesi ve sınıf-temelli direnişin avantajıyla yüzde 21.9 oy aldı ve ABD destekli Sanchez de Lozada sadece yüzde 0.6'lık oy farkıyla iktidara geldi (yüzde 22.5). Diğer militan Kızılderili köylü lideri Felipe Quispe de oyların yüzde 7'sini aldı. Sol açıkça sağ-kanattan daha fazla oy almıştı. MAS'ın oylarını üçe katlamasını açıklayabilecek birkaç faktörden bahsedebiliriz: 1) Şiddetli bir sınıf mücadelesi verdi ve seçim kampanyası sırasında seçmenlerin sınıf bilincini yükseltti ve kutuplaştırıldı, bu yüzden Sağ'ın yoğun medya kampanyası ve finansal üstünlükleriyle başa çıkılabildi. 2) Bolivyalı seçmenleri Evo Morales'e ve MAS'a oy verirlerse yardımı ve ticareti kesmekle tehdit eden ABD Büyükelçisi Manuel Rocha'nın açık müdahalesi, anti-emperyalist Bolivyalıların büyük çoğunluğunun sola yönelmesini sağladı. 3) Büyük gösterilerin ve halkın devletle mücadelesinin karizmatik lideri, kongrenin hakkında soruşturma açtığı, İspanyol Evo Morales'in varlığı önemlidir. Morales, ulusal, uluslararası ve yerel konuları gündeme getiren kampanyasına Quechua'da başladı. Seçimlerin sonucu olarak MAS, Kızılderili, kadın ve işçi-sınıfından milletvekilleriyle Kongre'deki en büyük muhalefet partisi oldu.

Levent Şahverdi Arşivi

Sınıf Mücadelesinin Değişen İçeriği

1950'lerin başından 1980'lerin ortasına kadar, sınıf bilincine sahip Marksist-yönelimli bakır madencileri, devrimci mücadelenin öncüsüydü. Bolivyalı İşçiler Federasyonu (COB)'na öncülük ettiler ve genel bir grev eşliğinde silahlı direniş ile hem IMF emirlerine hem de yerli/yabancı sermayeye muhalefetin merkezi olduklarını ispatladılar. Bununla birlikte bakır madenlerinin kapanışı, sekter iç-çekişmeler ve liderlerin devletin rüşvet ağına katılması, COB ve madencilerin liderlik konumlarını zayıflattı.

1990'ların başında mücadele liderliğinin, koka sendikalarından, sendikaların halk-tabanlı kent koalisyonları, tüketiciler, işportacılar ve işsizlerden yana çevrildiği açıkça görülüyordu. Liderlikteki değişim kolayca kabul edilmedi. Evo Morales bir defasında bana, köylü-sendikası delegesi olarak çalıştığı dönemde bir maden-işçisi liderin ondan 'bir paket sigara almasını istediğini' ve sonra militan köylü-örgütlerini temsilen, COB'nin lideri olarak konuşmaya kalktığında, diğer madenci delegeler gibi onun da oldukça şaşırdığını söylemişti. Bunlar şimdi tarih oldu. Koka yetiştiricilerinin dinamik rolü büyük çapta tanınıyor ve Ekim ayaklanmasında olduğu gibi daha büyük bir dayanışma var. Yeni devrimci liderlik, Cochabamba bölgesindeki cocaleroların lideri ve MAS'ın politik sözcüsü Evo Morales'in ortaya çıkmasıyla oluşturuldu; muhtemelen Bolivya'nın bir sonraki başkanı. Evo, eski-madencilikten koka yetiştiriciliğine dönen militanlar, kadınlar, toplum ve sendika örgütçülerinden oluşan bir kadro ile birlikte tüm politik yaşamını koka işçileri sendikasını kurmaya adadı. Koka çiftçileri sendikasının en güçlü tarafı, halk meclisleri, özgürce seçilen delegelerin yaptığı sık toplantılar ve liderlik, meclisler ve ABD emrindeki koka yok etme kampanya-

Levent Şahverdi Arşivi

larına karşı ölümüne mücadeleleri arasındaki sıkı bağlardır.

Aralık 2002'de Chapare'deki Koka Yetiştiricileri Meclisi'nde konuşmak üzere davet aldım. Konuşmayı takiben, yerel topluluklardan gelen delegeler acilen, Sanchez de Lozada rejimi ile 4 ay süren nafile pazarlıkların ardından Ocak ayının ikinci haftası başlayacak olan 15 maddeli 'mücadele planı'nı tartıştı. Büyüyen hareketin, koka işlenmesini yaklaşık yarım hektarla sınırlandırma önerisi, ABD İlaç Kontrol Müdürlüğü tarafından reddedildi. Elçilik kararları Başkan Sanchez de Lozada (pek çok Bolivyalı ona 'Gringo' diyor) tarafından aktarıldı ve kendisi Amerikan aksanlı İspanyolca'sıyla (yaşamının büyük kısmını ABD'de geçirmesinin sonucu) orduya ilerlemesini emretti. Toplantıdaki açık tartışma ve delegelerin eylem talepleri, demokratik meclis-tipi sendikacılık ve sınıf milisleri arasında yakın ilişkilere yansıdı. 15 maddeli program, kapsamlı sosyal sınıfların ve ekonomik grupların başlıca taleplerini kapsayacak şekilde ve genel bir grev için ulusal koalisyon kurulması fikri ile birlikte düzenlendi. Ocak ayının 15'inde cocalerolar direnişe başladı ve ana yolları kesti, dağlardan kayalar yuvarladı, kayaları dinamitle parçaladı ve polis ile ordunun karşısına dikildi. Sanchez de Lozada askeri takviye istedi ve ne pahasına olursa olsun yolları temizlemeye söz verdi. Çok sayıda cocalero yaralandı ve tutuklandı. Birkaç tanesi katledildi. Şehirlerdeki tepki hafif oldu ve Yungas'da Quispe tarafından yönlendirilen cocalerolar tepkilerinin yoğunluğunu azalttı. Şubatın başlarında Sanchez de Lozada, popüler barut fıçısı, ücret ve maaşlara yüzde 12 vergi artırımı uyguladı.

Bolivyalıların yüzde 80'i zaten yoksulluk sınırında ya da altında yaşıyor ve yaşam standartları son iki yılda yüzde 20'den fazla düştü. İşgücünün tüm kesimlerini kapsayan ulusal, kitlesel bir

Levent Şahverdi Arşivi

direniş gerçekleşti. La Paz ve başka yerlerde, devlet memurları ve polis halk kitlesini bastırmak bir tarafa, kendileri de protestolara katıldı. Odasının penceresi aşağı indirilen Sanchez de Lozada, başkanlık sarayında sinerken orduyu göreve çağırdı. Adalet Sarayı işgal edildi. Kırk tane insan kanlı Şubat ayaklanmasında öldürüldü; Ekim isyanının kostümlü provası. ABD Büyükelçisi, eski bir CIA ajanı David N. Greenlee, başkanı yüreklendirdi ve elindeki iktidarı kaybetmemek için tüm gücünü kullandırmaya ikna etti. Şubat katliamı sadece ülkeyi daha fazla kutuplaştırdı ve Sanchez'i halktan daha fazla tecrit etti. Popülerliği tekli rakamlara kadar düştü, fakat buna rağmen Greenlee'nin ve ordunun desteği sayesinde Bolivya gazının toptan satışını gerçekleştirdi; ABD ve AB gaz şirketleri lehine tartışmalı bir anlaşma oldu.

Yeni Yüzler, Eski Gericiler

Sanchez de Lozada, yeni ve daha açık bir şekilde ABD müşteri rejimi sisteminin sömürge yüzünü temsil ediyordu. Kendisi ABD'de okudu ve yaşamının büyük kısmını orada geçirdi, Bolivya, Şili ve ABD'de karşısına çıkan iş fırsatlarını değerlendirdi; ve bu sürede bir milyoner haline geldi. Önceki ABD müşteri rejiminin aksine Sanchez de Lozada, sağcı Ulusal Devrimci Hareket'in parti aygıtının kıdem düzenine göre yükselmedi, milliyetçi retoriği dillendirdi; o, başından sonuna kadar ABD taraftarı bir serbest pazar destekçisiydi. Doğu Avrupa, Balkanlar, Baltık ülkeleri ve şimdi Irak'taki, ABD'de yaşamış 'sürgünler' gibi, ABD'nin çıkarlarını önüne koyarak vatanına döndü ve cömert para yardımları, sözde yüksek görevler ile yatırımlar, krediler ve gelişimi garantiye almanın bir yolu olarak iş bağlantılarını kurdu. Tüm verilen ülke örneklerinde, başka ülkelerde sürgün hayatı

Levent Şahverdi Arşivi

yaşayan ya da eğitim alan bu insanlar, ulusun yaşam kaynaklarının toptan satışında birer aracı haline geldi. Gaz kaynaklarının satışı sadece Bolivya'ya özgü bir örnekti ve sonunda Sanchez de Lozada'nın defedilmesiyle patladı.

Gaz Kaynaklarının Satılması: İsyana Davetiye

1985'ten 1997'ye kadar Bolivya'daki bir dizi özelleştirmeyi ya başkan ya da Kongre onayladı. Bu satışlar genellikle Sanchez de Lozada'nın ilk başkanlığında gerçekleşti, ekonomiye 'yeni sermaye pompalama' yöntemi olarak tanıttığı özelleştirmeler yüzünden kamu işletmelerinin devredilmesini 'değerlendirme' olarak adlandırdı (yerli ve yabancı kapitalistlerin şirketleri ele geçirdiği izlenimi vermemek için özelleştirme yerine bu kelimeyi kullandı). 1997'de, ilk başkanlığının son yılında, Sanchez ve Kongre liderleri gizlice, çok uluslu şirketlerin (ÇUŞ) 'kaynak kuyusu'nda doğalgaz sahibi olmasına izin veren bir kararnameyi onayladı; yani yer altındayken Bolivya'ya, yer üstünde yabancılara ait olacaktı.

Tarihi çok az bilen Bolivyalı bir ilkokul çocuğu bile bilir ki, Bolivya Anayasası'na göre doğal kaynaklar Bolivya devletine aittir. ÇUŞ'larla yapılan asıl anlaşma, devlet ve özel şirketler arasında yüzde 50-50 pay ortaklığı öngörüyordu fakat Sanchez de Lozada, anlaşmaya gizli bir madde ekledi ve bu maddeye göre 'yeni kuyular'dan Bolivya devleti yüzde 18, ÇUŞ'lar ise yüzde 82 oranında faydalanabilecekti. ÇUŞ'lar, pek çok çalışma tesisini 'yeni kuyular' olarak gösterdi. Bolivya devletinin payı, ABD'deki fiyat oranlarından ziyade Şili'deki çıkış limanında hesaplanacaktı. Sonuçta Bolivya sadece her bir 1000 küp fit başına 0.7 dolarlık gelirden yüzde 18 alacaktı. Yoksul Bolivyalılara tekrar satılan

Levent Şahverdi Arşivi

gazın her 300 küp fitine 2.70 dolarlık fiyat biçilirken bu ayarlamada büyük bir adaletsizlik ortaya çıktı. Başka bir deyişle Bolivyalılar, önce ihraç sonra ithal ettikleri gaza, satış fiyatının 12 misli daha fazla para ödüyordu. Üstelik Sanchez de Lozada, gazdan faydalanma haklarını imzaladıktan sonra, ÇUŞ'lar için çalışan jeologlar Bolivya gaz ve petrol rezervinin bilinenin 10 katı daha fazla olduğunu 'keşfettiler'.

2002'de Evo Morales bu büyük sahtekarlığı parlamentoda gündeme getirdi, fakat acilen onu yasama meclisinden attılar. Bu hareket geri tepti; ülkenin dört bir yanından kitlesel gösteriler çıktı ve Evo görevine iade edildi. Bu süreçte tüm halk hem yapılan dolandırıcılıktan hem de gaz ve petrol gelirlerinin ülkeyi yoksulluktan kurtaracak kadar büyük kapasitesinden haberdar oldu; özelleştirmeler ve hileli anlaşmalar feshedilirse.

Bu arada, burjuva basını ve pek çok aydın meseleyi anti-emperyalizm mücadelesinden çok, Bolivya ve Şili arasında, gazın nakledildiği liman üzerinden 'tarihsel' bir çatışma olarak sundu. Mutlak tecrit ve halkı dolandırmadaki muazzam suç ortaklığının teşhir edilmesine rağmen Sanchez, ÇUŞ'ların yararlandığı gaz-boru hattı projesini gündeme taşıdı. Bir kez daha Bolivya halkı –'zenginlik dağında oturan yoksul halk'- dolandırıcılığın pençesine sürükleniyordu, ta ki ABD himayesini defeden ve geçici olarak bunu durduran Ekim ayaklanmasına kadar. Gaz üzerinden verilen kitle mücadelesine, yeni bir toprak reformu için yükselen mücadele eklendi. 1952'nin toprak reformu tamamen tersine çevrilmişti: 100 aile 25 milyon hektar alana sahipken, genellikle Kızılderililerden oluşan iki milyon aile, beş milyon hektarlık alanda ekim yapıyor. Büyükbaş hayvancılığın kralları, her bir sığır için 60 hektara ihtiyaç olduğunu ileri sürdüğünde Morales: "Bir kişi-

Levent Şahverdi Arşivi

nin 50 hektar toprak alabilmesi için inek olması gerekir" dedi.

Ekim Ayaklanması

Şubat 2003 katliamından sonra, Ekim ayaklanmasının liderliği başka bir cocalero liderine geçti: Yungas'dan Kızılderili Hareketi Partisi (MIP) lideri Felipe Quispe'ye. 29 Eylül 2003'te COB sendika konfederasyonunun başı, rejimin enerji ve gaz politikalarına karşı 'belirsiz bir genel grev' çağrısı yaptı, fakat başlangıçta grev çağrısına zayıf bir cevap geldi; sadece Oruro ve Potosi'deki maden sendikaları kazmalarını bıraktı ve sonra öğretmenler greve katıldı. Grevin üçüncü gününde La Paz'daki öğrenciler sokaklara döküldü. 3 Ekim'den sonra Yungas'tan binlerce köylü, La Paz'a giden başlıca tüm oto yolları keserek greve katıldı. La Paz'daki askeri garnizonlar, bir milyon kişinin başkentin varoşlarında ve yukarısında yaşadığı El Alto'nun içinden geçmek için seferber oldu. El Alto, kişi başına geliri en düşük olan Bolivya kentiydi; gerçek anlamda 'proleter bir şehir'.

Cochabamba'nın Oscar Oliveri tarafından yönlendirilen merkez işçi konseyi ve diğer şehirler genel grevden yana tavır aldı. Her geçen gün büyük şehirlerin sokakları göstericiler ve barikatlarla daha fazla doldu. La Paz'da ve tüm otoyollarda sokak savaşı patlak verdi. Ordu göz yaşartıcı gazdan, gerçek mermilere geçti. Proleter şehir El Alto'da, on binlerce genç işsiz mahalle mahalle, sokak sokak, ev ev askerlerle savaştı. Ölü sayısı her geçen gün arttı, yaralılar hastaneleri doldurdu. On binlerce madenci dinamit lokumlarıyla dağlardan otoyollara indi, birkaçı Chaco Savaşı'ndan kalma, paslanmış 1930'ların mavzerlerini kullandı. Kadınlar, mahalle meclislerinin liderleri olarak ön saflardaydı, orduyu karşıladılar ve köylü kökenli askerleri geri püskürttüler.

Levent Şahverdi Arşivi

Ekim ayının 13'ünde başkanlık sarayı yüz binlerce kızgın işçi, köylü, Kızılderili, işportacı ve işsiz tarafından kuşatıldı. Rejimle ilişkili partiler, merkezleri işgal edilip yakılırken kabineden istifa ettiler. Başkan yardımcısı Carlos Mesa da uygun bir şekilde istifasını verdi. Büyükelçi Greenlee, eski CIA karşı-devrim uzmanı, Sanchez de Lozada'yı şiddet kullanarak iktidarda kalmaya ikna etti.

Ekonomi felce uğradı. Gıda, gaz ya da diğer temel ürünler şehirlere giremedi. Küçük işportacılar dayanışmayla marketleri boşalttı. Ekim'in 15'inde başkan Santa Cruz'a kaçtı, çünkü orada sağ-kanat ticaret elitlerinin bir askeri darbe örgütleyerek onu göreve iade edeceklerini sanıyordu. Orada altı saat bekledi ve ardından diğer dolandırıcı ve işkencecilere katılmak için Miami'ye doğru, katlettiği insanların gazabından kaçtı. Ekim ayaklanmasında 81 kişi öldürüldü, 400 kişi yaralandı ya da sakatlandı.

Morales ve Kongre, yeni geçici başkan olarak Başkan Yardımcısı Mesa'ya destek verdi. Mesa'ya Anayasal Meclisi toplantıya çağırması ve yeni seçimler yapması yönünde emir verildi, ayrıca koka yetiştiriciliğini yok etme kampanyasını dağıtması ve gazboru hattı anlaşmasını feshetmesi söylendi. Beklendiği gibi, La Paz'ın sokaklarındaki yarım milyon insanla karşılaşınca, 'eski rejimin politikalarını gözden geçirme ve halkın taleplerini karşılama' sözü verdi. Ardından Mesa, birçoğu toplumun taleplerinden uzak teknokratlardan oluşan bir kabine atadı ve iki hafta sonra selefinin koka yetiştiriciliğini yok etmeye yönelik politikalarını sürdüreceğini ilan etti (ve onun patronu Büyükelçi Greenle'nin).

Morales kısmen Mesa'yı onaylamasının bir hata olduğunu kabul etti ve eğer koka yok etme kampanyasını sürdürürse, partisi MAS'ın bundan sonra Mesa'yı desteklemeyeceğini ilan etti. Yine

Levent Şahverdi Arşivi

de resmi açıklamalarının çoğunda Evo bir kez daha, askeri darbe hazırlığı istihbaratı sayesinde neo-liberal Mesa'yı onaylamış oldu.

Gelecekte Sosyal Hareketleri Neler Bekliyor?

Birkaç noktaya değinmemiz gerekiyor. Son 10 yılda verilen tüm mücadeleyle uzun ömürlü bağlarına karşın MAS ve Evo, Ekim isyanı sırasında gösterilen direnişte oldukça ikincil bir rol oynadı. Aslında Evo, kanlı sokak çatışmalarının yaşandığı günlerde parlamentolar arası bir konferans için Cenevre'de bulunuyordu ve koka yetiştiricileri isyanın son günlerine kadar yolları açmadı. MAS'ın o zamana kadarki örnek niteliğindeki davranışını açıklamak zor, ayrıca Evo'nun Sanchez de Lozada'nın varisi, açıkça başkanı son gününe dek destekleyen bir neo-liberal olan Carlos Mesa'yı niçin desteklediğini anlamak da bir o kadar zor. Anayasal-seçim politikalarının MAS'ın evcilleştirilmesine olası etkisinden bahsedilebilir. Bu açıklayıcı olabilir, fakat Evo'nun iktidarla ilişkide ne kadar ileri gidebileceğini belirleyen sınırlar vardır, kitle tabanı -koka çiftçileri- ve ABD'nin yok etme kampanyasında uzlaşmaya yanaşmayan ısrarı.

Koka meselesi eninde sonunda Evo'yu radikal Sol'da tutar. İkinci mesele Latin Amerika'ya özgü ayaklanmaların, ABD müşteri rejimlerini kovmaktaki muazzam gücü ve halkın alaşağı ettiği rejimin yerine geçecek siyasi liderliğinin olmamasıdır. Aynı olay Aralık 2001 ayaklanmasıyla Arjantin'de ve daha önceden Ekvador ile Peru'da da ortaya çıktı. Bu radikal kitle ayaklanmaları, devrimle sonuçlanmadı. İktidarı ele geçirmeyi hedefleyen devrimci sosyo-politik örgüt ya da liderliğin eksikliği açıkça göze batıyor. Üçüncü olarak, Quispe ve Evo, iki cocalero lideri arasındaki bölünme sadece kişisel değil; farklı görüşteki politikala-

Levent Şahverdi Arşivi

rı yansıtıyor; sınıfsal ve etnik kaygılara karşın sadece etnik kaygılar. Quispe, kendi hükümetinin kurulduğu ayrı bir Aymara ulusu ihtiyacını benimsiyor; Morales ise, Kızılderili topluluklarına öncelik verileceği, işçi-köylü-küçük burjuvazinin yönetimine dayalı çok-etnikli bir ulusu destekliyor. Quispe'nin önerisiyle ilgili sorun şu ki, Bolivya'nın petrol ve gaz rezervlerinin çoğu Aymara bölgesinin dışında yer alıyor.

Bolivya ayaklanması, Latin Amerika halkı arasında geniş çaplı bir desteği teşvik etti. Eylemciler ve militanlar bu ayaklanmayı, ABD destekli neo-liberal rejimlerin bozguna uğratabileceği şeklinde yorumladı. Bolivya'da zaman yeni başkanın aleyhine işliyor. Büyükelçi Greenlee ve ayaklanmadan hemen sonra Bolivya'ya gelen beş Pentagon 'uzmanı', hiç şüphesiz kanlı bir askeri darbe hazırlığında. Ne bir partisi ne de iş çevresiyle bir ittifakı olan Mesa, zayıf askeri bağları ile selefinden çok daha güçsüz bir konumda. Sol, ayaklanmayı mümkün kılan, büyük çaplı aktivistleri örgütlemeye çalışıyor. Bu durum, her iki koka sendikası, COB, bölgesel işçi konseyleri, mahalle örgütleri, madenciler, MAS, MIP ve on binlerce genç, işsiz, sokak savaşçısının bir çatı altında birleşmesini gerektiriyor. Bolivya işçi sınıfı ve köylüleri, sınırsız bir cesareti, örnek bir dayanışmayı, emperyalizme meydan okuyan ve yaşamlarını iyileştirmek için doğal kaynakları kontrol altında tutma isteklerinin ne kadar baskın olduğunu gösterdiler. Prensip sahibi liderleri, güçlerini birleştirmenin bir yolunu bulabilir, seçim politikalarına içkin iktidar yapısının çekiciliğini reddedebilir ve devlet iktidarını ele geçirebilir mi? Bir dahaki sefere bu 'Kızıl bir Ekim' olabilir mi?

Levent Şahverdi Arşivi

Levent Şahverdi Arşivi

AYDIN SORUMLULUĞU VE KÜBA'DA İNSAN HAKLARI

Aydınlar bir kez daha tartışmanın odağına yerleştiler. Bu kez konu, ABD emperyalizmi ve Küba'daki insan hakları. Güneşli bir Cumartesi öğleden sonrası (26 Nisan 2003) Madrid'deki Puerto del Sol'den geçerken kendi kendime "aydınların rolü ne denli önemlidir" diye sordum ve yakınlardaki boş bir meydandaki birkaç yüz kişinin bağırdığı Castro karşıtı sloganların yankısını duydum. Önde gelen tanınmış aydınların Madrid gazetelerindeki düzinelerce makalesine, saatler süren televizyon ve radyo propagandasına ve sendika bürokratlarıyla parti ağalarının yoğun çabalarına rağmen, çoğunluğunu Kübalı sürgünlerin oluşturduğu sadece 700-800 kişilik bir topluluk Küba'ya yönelik saldırıya katılmıştı. "Belli ki" diye düşündüm, "en azından İspanya'da Küba karşıtı aydınlar fazla bir ikna gücüne sahip değiller." Ama Castro karşıtı yazarların politik iktidarsızlığı aydınların genel olarak önemli bir rol oynamadıkları anlamına gelmiyor; ne de dinleyicilerinin kitlesel olmayışı, özellikle de ABD savaş ve propaganda makinesinin desteğini elde etmişlerse, sözlerini dünya çapında duyurabiliyor ve yayabiliyorlarsa, kaynaktan yoksun olduklarını gösteriyor. Aydınlar arasında Küba'daki in-

Levent Şahverdi Arşivi

san hakları ve ABD emperyalizmi üzerine büyüyen tartışmayı anlamak için bir adım geri çekilmek ve aydınların rolü, ABD-Küba çatışmasını belirleyen bağlam ve temel konuları ele almak gerekiyor.

Aydınların Rolü

Aydınların rolü, önemli konuları açıklığa kavuşturmak ve her bir tarihsel dönemde barışa, sosyal adalete, ulusal bağımsızlığa ve özgürlüğe yönelik temel tehditleri tanımlamak olduğu kadar, aynı ilkelerin esas savunucularını belirlemek ve desteklemektir. Aydınlar, emperyal saldırı altındaki ülkeler ve halklar tarafından alınan savunmacı önlemlerle, emperyal güçlerin fethi amaçlayan saldırgan yöntemleri arasında bir ayrım yapma sorumluluğuna sahipler. Emperyal ülkelerin, fethi amaçlayan şiddet ve baskı etkinlikleriyle, militarist ve terörist saldırı altındaki ülkeleri ahlaki bir eşdeğerlik içinde değerlendirmek ikiyüzlülüğün zirvesidir. Sorumlu aydınlar siyasal bağlamı eleştirel biçimde değerlendirmekte ve emperyal güçlerle onların, kendileri tarafından "itirazcılar" olarak tanımlanan maaşlı yerel memurları arasındaki ilişkiyi tahlil etmektedirler; loş ışıkları ve politik zorunluluklar uyarınca ahlaki yaptırımlar dikte etmemektedirler. Ahlaki otoriteyi arkasına alarak konuşma iddiasındaki adanmış aydınlar, özellikle de emperyalizmin eleştirmeni olma iddiasını sürdürenler ise, özellikle bağımsız Üçüncü Dünya ülkeleri tarafından işlenen insan hakları ihlalleri hakkındaki emperyal retorikle ilişkili olarak iktidarı, devleti ve medya manipülasyonunu mistik tüllerinden arındırmak hakkında politik bir sorumluluğa sahipler.

Yakın zamanda Yugoslavya'nın ABD tarafından yıkılmasını, Kosova'da 250 bin Sırp, çingene ve diğerleri üzerinde uygulanan

Levent Şahverdi Arşivi

etnik temizliği, ABD'nin "insani müdahale" propagandasını yutarak destek veren ya da sessiz kalan çok sayıda özgün "ilerici" Batılı aydın gördük. ABD'li aydınların tümü (Chomsky, Zinn, Wallerstein vd.) Afganistan'da Sovyet destekli laik Afganistan hükümetine karşı savaşan ABD-finansmanlı vahşi kökten dincileri -Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgal ettiği ve ülkeye dünyanın her yerinden giriş yapan kökten dinci fanatiklerin "kendi kaderini tayin etme hakkını" savunan "itirazcılar" oldukları gerekçesi altında- desteklediler ve eski Ulusal Güvenlik Danışmanı Zbigniew Brzezinski tarafından yürütülen amaçlı propaganda oyununu başarıyla yürürlüğe koydular. Bu prestijli aydınlar, Küba'nın ahlaki ihlalleri konusunda, bu ülkenin ABD istihbaratının maaşlı memurlarını tutuklamasını ve üç terörist korsanın idamını ABD emperyalizminin soykırımcı savaş suçlarıyla eşitleyen bilgisiz kınamalarına inandırıcılık kazandırmak amacıyla, geçmişlerini, kendilerinin ABD dış politikasının ezel-ebed "eleştirmenleri" olduklarını söyleyerek aklamaya çalışıyorlar. Ahlaki eşdeğerlik yanlıları Küba'ya mikroskopla, ABD'nin suçlarına ise teleskopla bakıyorlar; ki bu da onlara imparatorluğun liberal kesimleri arasında belirli bir kabul edilebilirlik kazandırıyor.

Ahlaki emirler ve Küba gerçeklikleri: Gayrı Dürüst Bir Tutum Olarak Ahlakçılık

Aydınlar ABD-Küba çelişkisinde bölündüler: Benedetti, Sastre, Petras, Sanchez-Vazques, Pablo Gonzales ve diğerleri Küba'yı savunuyorlar; aralarında Vargas Losa, Savater ve Carlos Fuentes'in de bulunduğu sağcı aydınlar beklendiği gibi Küba'ya yönelik alışıldık kınamalarını yayınladılar; ve başka açılardan ilerici küçük bir grup aydın -Chomsky, Saramago, Sontag, Zinn ve Wal-

Levent Şahverdi Arşivi

lerstein- kendilerini sağcı/ istihbaratçı Küba muhaliflerinden ayrıştırma çabasıyla eski eleştirilerini tekrarlayarak, Küba'yı lanetleyen koroya katıldılar. Büyüyen anti-emperyalist harekete en fazla zarar veren de bu ikinci "ilerici" gruptur ve bu eleştirel notlar onları hedeflemektedir. Propagandaya dayalı ahlakçılık ölümcül bir karışımdır; özellikle de ahlaki yargılar prestijli solcu aydınlardan ve propaganda aşırı sağcı Bush yönetiminden geldiğinde.

Küba'nın "ilerici" eleştirmenleri, genel olarak ABD'nin Küba'ya karşı düşman bir saldırgan konumunda olduğunu biliyorlar ve Küba'ya kendi kaderini tayin hakkını "cömertçe" lütfediyorlar ve sonra da bir dizi temelsiz suçlamaya ve konuları açıklığa kavuşturma ve "ahlaki emirler" açısından anlamlı bir temel oluşturmaya hizmet edecek herhangi bir özel bağlamdan yoksun çarpıtmalara başlıyorlar. ABD istihbaratının bilgilerine dayanan solcu eleştirmenler, Küba hükümetinin gazeteciler, özel kütüphane sahipleri ve demokratik haklarını kullanmaya çalışan şiddet içermeyen politik etkinlikler içindeki siyasal parti üyeleri de dahil olmak üzere bireyler ve itirazcılar üzerindeki baskılarını kınıyorlar.

"İlericilerin" bilmedikleri ya da anlamakta isteksiz oldukları şeyse, tutuklananların ABD hükümetinin maaşlı memurları olduğudur. ABD dış politikası uyarınca hibe ve borç dağıtan temel ABD federal kurumu olan Uluslararası Kalkınma Ajansı'na (AID) göre, AID, USAID'in (1996 Helms-Burton Anlaşması'ndan doğan) Küba Programı altında 1997'den bu yana Castro rejiminin muhaliflerine, Küba hükümetinin, bir dizi ABD STK'sı, üniversitesi, vakfı ve diğer cephe örgütüyle işbirliği içinde yıkılması lehine propaganda, toplantı ve yayın yapmak amacıyla 8.5 milyon dolar transfer etmiştir. (USAID Küba programının profili için –AID web sitesi)

Levent Şahverdi Arşivi

USAID programı, olağan pratikte olduğu gibi, ödemeleri Küba hükümetine değil ama doğrudan Kübalı "itirazcı" yandaşlarına aktarmaktadır. Fonlama ölçütleri açıkça belirlenmiştir. Ödeme ve hibelerin alıcıları -kuşkusuz ki ABD'nin Irak'taki sömürgesel diktatörlüğüne benzeyen- "serbest piyasa" ve "demokrasi" yönündeki ABD yönetimli bir "rejim değişikliğine" açık bağlılıklarını göstermelidirler. Helms-Burton yasası, USAID Küba Programı ve onların maaşlı Kübalı memurları, tıpkı ABD ilerici manifestosunda olduğu gibi, "Küba'da özgürlüğün bulunmamasını, masum itirazcıların tutuklanmasını lanetlemekte ve Küba'da demokratik bir rejim değişikliği çağrısı"nda bulunmaktadırlar. Tuhaf rastlantılar biraz tahlil gerektiriyor. Küba Özgür Basını'ndan (Cuba Free Press) -AID cephesi- 280 bin dolar alan Kübalı gazeteciler itirazcı değil maaşlı memurlardır. CIA'nın cephe örgütü "Özgürlük Evi"nden 775 bin dolar alan Kübalı "İnsan Hakları" grupları itirazcı değillerdir; özellikle de misyonları Küba rejiminde "geçişin" (yıkılmanın) gerçekleştirilmesi olarak belirlendiğinde. ABD hükümetinin ABD siyaseti doğrultusunda hibe ve fon sağladığı Kübalı "itirazcıların" (memurların) listesi uzun ve ayrıntılıdır ve tüm ilerici ahlakçı eleştirmenler tarafından ulaşılabilir durumdadır.

Önemli olan nokta, Küba hükümetinin tutuklanan muhaliflerinin ABD hükümetinin, USAID tarafından belirlenen ölçütler uyarınca ve Havana'daki ABD Çıkar Seksiyonu Başkanı'nın yönetim ve denetimi altında, Helms-Burton Anlaşması'nın hedeflerini elde etmek amacıyla ödeme yaptığı maaşlı memurları olmasıdır. ABD Çıkar Seksiyonu Başkanı James Cason 2 Eylül 2002 ve 2003 Mart ayları arasında Kübalı "itirazcılarıyla" evinde ve bürosunda bir dizi toplantı yapmış, onlara ne yazacakları, nasıl örgütlene-

Levent Şahverdi Arşivi

cekleri hakkında emir ve talimatlar vermiş ve Küba hükümeti hakkında en gayrı diplomatik bir tarzda açık suçlamalarda bulunmuştur. Washington'ın Kübalı memurlarına USAID tarafından elektronik ve diğer iletişim araçları, kitaplar ve diğer propaganda malzemesi ile ABD'nin cephe örgütü "Uluslararası Emek Dayanışması için Amerikan Merkezi" kanalıyla ABD yanlısı "sendikaları" fonlamaları amacıyla para sağlanmıştır. Bunlar patronları ve ABD ajanı olarak oynadıkları rol konusunda bilgisiz olan iyi niyetli "itirazcılar" değillerdir, çünkü USAID raporu ("ABD kurumsal bağlamı" başlıklı bölümünde), şunları belirtmektedir: "Küba programı, demokrasiye geçiş içindeki müttefiklere ve ülkelere mali destek sunarak ABD'nin ekonomik ve politik dış politika çıkarlarını desteklemek üzere kurulan Ekonomik Destek Vakfı kanalıyla fonlanmaktadır." Dünyanın hiçbir ülkesi kendi emperyal çıkarları doğrultusunda hareket eden yabancı bir güç için maaşlandırılan ve bu doğrultuda çalışan yerel vatandaşlarını "itirazcılar" olarak adlandırmaz ve onlara hoşgörü göstermez.

Bu durum özellikle ABD Yasası'nın 18. madde, 951. bölümü altında, "Birleşik Devletler içinde yabancı bir hükümetin ya da görevlinin yönetimi ve denetimi altında çalışmaya yeltenen kimseler adli kovuşturmaya ve 10 yıl hapis cezasına tabidir" diyen ABD için geçerlidir. Tabii ki, ücretli bir yabancı ajan olarak kayıtlı değilse ya da İsrail hükümeti için çalışmıyorsa. ABD'li "ilerici" aydınlar tahlilci ve eleştirmen olarak sahip oldukları sorumluluklardan geri çekilmekte ve devlet istihbaratının, ABD tarafından maaşlandırılan memurları, "özgürlük" için mücadele eden "itirazcılar" olarak tanımlamalarını yutmaktadırlar. ABD ajanı-itirazcıların bazı savunucuları memurların "skandal ölçüde uzun cezalar" aldıklarını iddia etmektedirler. Ampirik miyopluk

Levent Şahverdi Arşivi

bir kez daha yalancı ahlakçılıkla birleşmektedir. Küba bir savaşla karşı karşıyadır.

Bush hükümeti Küba'nın kitlesel imha ve savaşa tabi askeri hedefler listesinde olduğunu açıkladı. Ve eğer bizim ahlakçı aydınlarımız bilmiyorlarsa: Bush, Rumsfeld ve Yönetimdeki savaş tellalı siyonistler söylediklerini yapıyorlar. Chomsky, Zinn, Sontag ve Wallerstein'in ahlaki emirlerinin ciddiyetsizliği, ABD'nin kitle imha silahlarıyla, önceden açıklanmış bir biçimde oluşturduğu büyük ve açık savaş tehdidinin farkında olmamalarıdır. Kübalı sürgünlerin çoğunun ABD'de yaşadığı, ABD basınını okudukları ve militarist açıklamaları soykırımsal eylemlerin ne denli hızla takip ettiğinin farkında oldukları bilindiğinde, bu durum özellikle önemlidir. Ama bizim ahlakçılarımız bağlamla da, Küba'ya yönelik yakın ya da uzak ABD tehdidiyle de canlarını sıkmıyorlar, bunların tümünü ABD istihbaratına, sadece ABD dış politikasına muhalif olmakla kalmadıklarını, ama aynı zamanda, ABD'ye muhalif tüm bağımsız ülke, sistem ve lideri de kınadıklarını göstermek üzere, görmezlikten gelmeye çabalıyorlar.

Bir başka deyişle, Mr. Ashcroft, Küba "terörünün", "savunucularını" ezdiğiniz zaman, hatırlayın ki, biz farklıyız, biz Küba'yı da lanetledik, biz de bir rejim değişikliği çağrısında bulunduk. Küba eleştirmenleri ABD'nin Küba'yı zaptetmek için çoktan yürürlükte olan iki uzun vadeli askeri-politik stratejiye sahip olduğunu ihmal ediyorlar. Washington terörist hava korsanlarına sığınma hakkı vermekte, Küba'nın turizm temelli ekonomisini istikrarsızlaştırma çabalarını desteklemektedir; Küba liderlerini katletme girişimlerinde bulunan terörist Küba Amerikan Vakfı ile yakın çalışma ilişkileri içindedir. Dominik Cumhuriyeti, Kolombiya ve El Salvador'da yeni ABD askeri üsleri ve Guantano-

Levent Şahverdi Arşivi

mo'da genişleyen bir toplama kampı bulunmaktadır; bunların hepsi bir işgali kolaylaştırmak içindir. ABD ambargosu İtalya ve İspanya'daki sağcı Berlusconi ve Aznar rejimlerinin desteğiyle sıkılaştırılma sürecindedir. Çıkar bölümü başkanı James Cason'un Kübalı izleyicileriyle uyum içinde maaşlı memurlar/"itirazcılar" arasında yürüttüğü saldırgan ve açık politik etkinlikler Kübalılar'ın rejime ve devrime olan bağlılıklarını ortadan kaldırmayı hedefleyen iç stratejinin bir parçasıdır. Bu iki taktik ve onların stratejik ortaklıkları, sapık bir Washington, bıçağı Küba'nın gırtlağına dayamışken bile, herkes için her yerde özgürlük hakkında ahlaki emirler yayınlama lüksünü tercih eden prestijli aydınlarımız tarafından görmezlikten gelinmektedir.

Hayır teşekkürler, Chomsky, Sontag ve Wallerstein. Küba'nın, saldırganlarının kıçına tekmeyi basması ve onları dürüst bir hayat sürmeleri için şeker kamışı kesmeye yollaması meşrudur. Üç feribot teröristine verilen ölüm cezası ağır bir cezadır ama korsanların ellerinde ölümle yüz yüze kalan 40 Küba yolcusuna yönelik tehdit de öyle. Yine ahlakçılarımız hava korsanlarının vahşi eylemlerini ve diğerlerinin zamanın örtemediği diğer herzelerini tartışmayı unutuyorlar. Ahlakçılar bu terörist desperadoların Küba'yı terk etmek için neden yasadışı yollar aradıklarını anlayamıyorlar. Bush yönetimi gitmek isteyen Kübalı göçmenlerin vize programlarını pratik olarak iptal etti. 2002'nin ilk dört ayından 2003'e kadar geçen sürede vize onayları 9000'den 700'e düştü. Bu Küba'ya yönelik terörist eylemleri teşvik etmenin ve ilerici ABD ve Avrupalı aydınlar düzeninin "Amin" köşesindeki "hık diyiciler" korosunu kışkırtarak katı önlemleri kınamanın akıllıca bir taktiğiydi. Küba ile ilgili bu ahlaki kınamalara bilgi sunan sadece cehalet mi, yoksa yanı sıra baş-

Levent Şahverdi Arşivi

ka şeyler de var mı; ahlaki şantaj gibi? Kübalı meslektaşlarını kendi rejimlerine, kendi halklarına sırtlarını çevirmeye zorlamak gibi, yoksa -"Castro apolojistleri" olarak daha fazla yalıtılıp damgalanmak üzere- bu prestijli aydınların aşağılamalarıyla yüz yüze bırakmak gibi.

Saramago'dan Kübalı arkadaşlarını terk ederek ABD'nin maaşlı memurlarının davasına katılma yönünde açık tehditler. Küba'yı bir daha ziyaret etmeme ve konferansları boykot etme yönünde örtük tehditler. İmparatorluğun tırpanını kaparak, dünyanın herhangi bir başka ülkesinde soruşturmaya uğrayacak olan maaşlı ajanların özgürlüğü gerekçesiyle, kitlesel imha tehdidine hedef olduğu bir anda Küba'yı biçmek ahlaki korkaklık mıdır? Devrimin istihdam, eğitim, sağlık, eşitlik alanlarındaki büyük kazanımlarını, Küba'nın emperyal savaşlar karşısındaki kahramanca ve ilkeli muhalefetini -ki böyle anılmaya değer tek ülkedir- ve 50 yıldır işgale karşı direnme kapasitesini tamamen görmezlikten gelmek açık bir gayrı dürüstlük örneğidir. Bunlar ABD'li aydınlar için hiçbir şey ifade etmiyor; skandal olan esas budur! Dünyanın her yerinden 30 milyon insanla birlikte ABD'nin savaşına muhalefet etme "cüretinin" ardından bu, saygınlık arayışı açısından bir geri çekilme, bir lekedir. Şimdi Küba'yı lanetleyerek, rejim değişimi çağrısında bulunarak, "piyasa dostu" Kübalı memur-itirazcıların davasını destekleyerek işleri "dengeleme" zamanı değil. Soros ve ABD istihbaratı tarafından soyulup soğana çevrilen Doğu Avrupalı ve Rus "itirazcıları" destekleyen aynı ilerici aydınları hatırlayalım.

"İtirazcılar" ülkeyi Rus mafyasına teslim ettiler, yaşam beklentisi beş yıl düştü (10 milyonu aşkın Rus ulusal sağlık sisteminin çöküşü nedeniyle genç yaşta öldü), bunlar olurken Doğu Avru-

Levent Şahverdi Arşivi

palı "itirazcılar" Gdansk tersanelerini kapattılar, NATO'ya katıldılar ve ABD'nin Irak fethi için cephane taşıdılar. Ve Kübalı "itirazcıların" şimdiki destekçilerinin hiçbiri arasında anti-komünist yayınlarından ve ABD'nin Ortadoğu ve Orta Avrupa'daki imparatorluğunun askerleri haline gelen "itirazcıları" destekleyen manifestolarından kaynaklanan felaketli sonuçlar üzerine hiçbir eleştirel yansıma olmadı. ABD'li ahlakçılarımız asla, tekrar ediyorum asla, geçmişteki ya da bugünkü ahlaki başarısızlıkları üzerine eleştirel bir tutum takınmadılar, çünkü, biliyorsunuz, onlar "her yerde özgürlük" savunurlar. "Yanlış" insanlar iktidara geldiğinde ve "diğer" imparatorluk yönetimi aldığında ve milyonlar, iyileştirilebilir hastalıklardan ölürken ve beyaz insan ticareti halkaları genişlerken bile. Yanıt her zaman aynı: "İstediğimiz bu değildi -biz bağımsız, özgür ve adil bir toplum istedik- rejim değişikliği isterken, itirazcıları desteklerken, İmparatorun "herşeyi ele geçireceği"nden, tek süper güç haline geleceğinden ve dünyayı sömürgeleştirmeye başlayacağından asla şüphelenmedik."

Ahlakçı aydınlar sonuçlar konusundaki politik sorumluluklarını kabul etmeli ve ne imparatorluk inşa etme işindeki geçmiş uyumluluklarının, ne de Küba'ya karşı bugün yürütülmekte olan skandal kınamalar konusundaki soyut ahlaki duyarlılıklarının arkasına saklanmaktan vazgeçmelidirler. Yaptıkları ya da söyledikleri şeylerin sonuçlarının ne olduğunu bilmiyormuş gibi davranamazlar. ABD'nin Küba'ya karşı planları hakkında bütün gördüklerinden, duyduklarından ve okuduklarından sonra masummuş gibi davranamazlar. Birleşik Devletler'deki (Chomsky, Zinn ve Wallerstein tarafından imzalanan) Küba karşıtı deklarasyonun ilk yazarı ve teşvikçisi, kendinden menkul bir "demokratik sosyalist" ve Küba hükümetinin şiddet kullanılarak

Levent Şahverdi Arşivi

yıkılmasını hayat boyu -son 40 yıl boyunca- savunmuş olan Joanne Landy'dir. ABD hükümetine yarım yüzyılı aşkın bir süredir emperyal siyasetler konusunda danışmanlık yapmakta olan temel kurumların başında gelen Dış İlişkiler Konseyi (CFR) üyesidir. Landy Afganistan ve Yugoslavya'daki ABD işgalini ve –açık askeri destek çağrısında bulunarak– 2000 Sırp'ın öldürülmesi ve Kosova'da yüzbinlerce Sırp'ın ve diğerlerinin etnik temizliğe uğramasından sorumlu olan Arnavut terörist gruplarını savunmuştur. Bu aşırı sağcı bukalemun tarafından kaleme alınmış olan bir makalede Küba'nın sosyal kazanımlarının ve emperyalizme karşı muhalefetinin sözünün hiç geçmemiş olması şaşırtıcı değildir. Kaydedilmelidir ki, Landy CFR'de etkili konumlara tırmanma süreci boyunca Çin, Vietnam ve diğer toplumsal devrimlerin sert bir karşıtı olmuştur. "İlerici" aydınlar, bütün o keskin zekalarına rağmen, Küba karşıtı yaygarayı başlatan yazarın güvenilmez siyasetini es geçmişlerdir.

Aydının günümüzdeki sorumluluğu

Küba'nın birçok eleştirmeni sanki işin içine kimin karıştığından ve sonuçların ne olduğundan bağımsız olarak tüm durumlara uygulanabilir olan sadece tek bir ilkeler dizisi varmışçasına "ilkelerden" söz ediyorlar. Küba hükümetini devlet istihbaratıyla birlikte devirmeye çalışanların "özgürlüğü" gibi "ilkeler"den sözetmek Küba'yı -Allende'nin Pinochet tarafından devrildiği- bir başka Şili haline getirmek ve devrimin popüler kazanımlarının yıkılmasına yol açmak demektir. Bunlar, yani ulusal güvenlik ve halk egemenliği, ABD'nin Kübalı memurlarının özgürlüğünden daha temel ilkelerdir. Burada, özellikle de ABD'li ilerici sol arasında, Üçüncü Dünya'nın kurbanlarına, yenilgilerden ız-

Levent Şahverdi Arşivi

dırap çekenlerine dair bir sempati ve başarılı devrimlere karşı duyulan bir korku var.

Öyle görünüyor ki, ABD'li ilerici aydınlar devrime bağlanmaktan kaçınmak için her zaman bir bahane buluyorlar. Bu bazıları için eski "Stalinizm" korkusudur -ya devlet ekonomide temel bir role sahip olursa- "plebisiter diktatörlükler"den korkarlar, ya da bu "baskıcı polis devleti" olarak adlandırdıkları, terörist etkinlikleri başarıyla önleyen güvenlik birimleri olabilir. Batının en sadık ve çürümüş sendikal aparatıyla dünyanın en geri politik ulusu içinde yaşarken, bazı üniversite kentleri dışında hiçbir pratik politik etkide bulunmazken, ABD'nin pratik aydınları Latin Amerika'daki devrimci hükümetlerin ya da militanların başlarının üzerinde sallanan günlük tehdit ve şiddet hakkında hemen hiçbir pratik bilgiye ya da deneyime sahip değillerdir. Politik algıları, herhangi bir politik etkinliği kınamak ya da onaylamak üzere kullandıkları ölçütleri, kendi kafalarının dışında, kapitalist özgürlüğün tüm ayrıcalıklarından faydalandıkları ve Üçüncü Dünyalı devrimcilerin kendilerini savunmak zorunda oldukları risklerin hiçbiriyle karşılaşmadıkları kapalı, ilerici üniversite yerleşimlerinin dışında bir yerde mevcut değildir.

Biraz alçakgönüllülük lütfen, sayın prestijli, eleştirel, özgürlük aşığı aydınlar. Biraz derinlere doğru bakın ve Miami kökenli bir terörist örgüt tarafından kaçırılmak isteyip istemeyeceğinizi kendinize sorun. Kendinize Havana'daki büyük bir turistik otelin kafesinde otururken ölümcül bir bombaya hedef olmak isteyip istemeyeceğinizi sorun; Başkanın kardeşi Jeb'le birlikte bira içen teröristlerden bir hoş geldin mesajı. Nazi Almanyası'ndan bu yana görülmüş en vahşi emperyal rejimin hedef listesinin başında yer alan bir ülkede yaşamanın nasıl bir şey olduğunu düşünün; ve belki de

Levent Şahverdi Arşivi

o zaman, Küba güvenlik politikalarına yönelik kınamalarınızı yumuşatma ve ahlaki emirlerinizi çerçevelendirme ihtiyacı yaratan ahlaki duyarlılıklarınız uyanışa geçer. Bense eleştirel aydınlar için kendi "ahlaki emirlerimi" belirterek sonuca varmak istiyorum.

1) Avrupalı-ABD'li aydınların ilk görevi dünyayı fethetmeye çalışan kendi emperyal yöneticilerine muhalefet etmektir.

2) İkinci görev, emperyal militaristlerle halkçı/ulusal direnişler arasındaki mücadelelerle ilgili ahlaki konuları açıklığa kavuşturmak ve birisinin kitlesel terörüyle, diğerinin bazen aşırıya kaçsa bile meşru olan diğeri üzerindeki güvenlik önlemlerini eşitleyen ikiyüzlü önermeyi reddetmektir.

3) Ahlaki yargılara varmadan önce olgulara ve konulara ilişkin politik ve kişisel standartlar oluşturmaktır.

4) İktidarsız aydınların iktidarı tehdit etmedikleri için toplanma, tartışma ve eleştirme konusunda ulaşabildikleri özgürlüklerden yoksun olan, mükemmel olmayan muzaffer halk mücadeleleri ve devrimci rejimleri desteklemeyi reddederek "imparatorluğun ahlaki kahramanı" olma ayartmasına karşı direnmektir.

5) Kendisini, devrimcileri savunma cesareti gösteren ilericileri lanetleyen Yargıç, Savcı ve Jüri yerine koymayı reddetmektir. En çarpıcı son örnek, Susan Sontag'ın, bütünselliğe sahip olmamakla ve Küba terörünün apolojisti olmakla suçladığı Kolombiyalı Nobel Ödülü sahibi romancı Gabriel Garcia Marquez'e yönelik çiğ saldırısıdır. Sontag bu kanlı suçlamaları Bogota, Kolombiya'da yaptı. Kolombiyalı ölüm mangaları rejimle ve orduyla birlikte çalışıyor ve dünyanın başka yerlerinden çok daha fazla sayıda sendikacı ve gazeteciyi öldürüyorlar, Castro rejiminin "apolojisti" falan da değiller. Bu, Yugoslavya'daki ABD emperyal işgalinin ve bombardımanının hevesli savunucusu ve kökten dinci Bosna reji-

Levent Şahverdi Arşivi

minin apolojisti olan, Kosova'da Sırplar'ın ve diğerlerinin etnik temizliğine ve öldürülmesine sessizce tanıklık eden aynı Sontag'dır. Sahiden de ne ahlaki bütünlük! New York aydınları arasında bulunan ahlaki üstünlük yaratan değerli duyarlılıklar Sontag'ın Marquez'i ölüm mangalarına hedef göstermesine ve büyük bir ahlaki açıklamada bulunduğunu hissetmesine izin vermiştir.

6) ABD'li-Avrupalı aydınlar kendi politik ümitsizlikleri ve sonuçsuz konumlarıyla adanmış Latin Amerikalı aydınların konumunu birbirine karıştırmamalıdırlar. Yapıcı diyalog ve tartışmaya her zaman yer var ama asla hayatları gündelik olarak tehdit edilen bireyleri lanetleyen kişisel saldırılara değil.

Eleştirel aydınlar için iyi zamanların kutlamalarında ve daha az tehditkar zamanların çağrılı konferanslarında "Küba dostu" olmak kolaydır. Ama totaliter bir imparatorluk, bu kahraman adayı tehdit ettiğinde ve ağır ellerini savunucularının boynuna geçirdiğinde "Küba dostu olmak" daha zordur. Küba böyle zamanlarda -sürekli savaşlar, soykırım ve askeri saldırganlık zamanlarında- eleştirel aydınların, tüm Avrupa ve özellikle de Latin Amerika'dan zaten gördüğü üzere, dayanışmasına ihtiyaç duyuyor. Bizlerin, Birleşik Devletler'deki önemli ve prestijli ilerici aydınlarımızla ve tüm o saygıdeğer ahlaki duyarlılıklarımızla, kendisini ABD'nin pençelerine karşı savunmak için mücadele eden yaşayan, kahraman bir devrimin varlığını hatırlama ve kendinden menkul deklarasyonlarımızı alçak gönüllükle bir kenara bırakarak, o devrimi savunma ve 1 Mayıs'ı önderleri Fidel Castro ile birlikte kutlayan 1 milyon Kübalı'ya katılma zamanımız gelmedi mi?

Levent Şahverdi Arşivi

Levent Şahverdi Arşivi

Bazı entelektüel dinazorlar hariç çoğu yazar, gazeteci ve akademisyen dünya iktidarının yapısına dair analizlerine "emperyalizm" kavramını tekrar dahil etti. "Hegemonya" üzerinde yoğunlaşan ilk tartışmalar, ABD İmparatorluğu'nun askeri güç, işgal ve zora dayalı yönetim üzerindeki yeni vurgularını açıklamada yetersizdir. 50 yıl önce Latin Amerika Ekonomik Komisyonu (CEPAL), dünya ekonomisini "merkez" ve "çevre" açısından tanımladı, 20 yıl sonra dünya-sistemi kuramcıları bu tanımlamaya yarı-çevreyi dahil ettiler. Uzun zaman tarihsel, sınıfsal ya da devlet özelinde herhangi bir tespitten yoksun kalan bu koşullar, çağdaş dünyada çoğu eleştirel yazar tarafından fazla kullanışlı bulunmadı. Bugün, uluslararası güç ilişkilerinin yönü ve doğasına ilişkin karşı karşıya kaldığımız başlıca tüm sorunlar, gittikçe artan savaşlar, direnişler ve istilalar, emperyalizmin -özellikle en güçlü ve saldırgan imparatorluk, Amerika Birleşik Devletleri- doğası ve dinamikleri etrafında dönüyor.

James Petras

ISBN 975-8868-10-

kitaplar
çoğaldıkça

Levent Şahverdi Arşivi